

ישיבה מס' 65

כ"א בסיון תשכ"א

(5 ביוני 1961)

אב בית הדין אני פותח את הישיבה השישים וחמש של המשפט.

אני רוצה להודיע, כי היועץ המשפטי הודיע לנו, שלפי הערכתו הסתיים פרשת התביעה עד סוף השבוע הזה. אחרי זה תהיה, לפי בקשת הסניגור, הפסקה של שבוע ימים במשפט, כדי לאפשר לסניגוריה להתכונן להמשך המשפט.

היועץ המשפטי אני קורא למר משה בהיר (Bahir).

אב בית הדין אתה מדבר עברית?

העד בהיר כן.

[העד הושבע]

אב בית הדין מה שמך המלא?

העד בהיר משה בהיר, שמי הקודם שקלרק (Sklarek).

היועץ המשפטי אתה גר ברמת גן, רחוב אל-על 8, ועובד בבנק הפועלים בגבעתיים?

העד בהיר כן, אדוני.

ש. אתה יליד העיר פלוצק (Plock) בפולין?

ת. כן.

ש. היית שם עד 1941?

ת. כן.

ש. אז גורשתם מפלוצק?

ת. נכון.

ש. לאן?

ת. למחנה ז'ודובה (Zhodova).

ש. ומשם?

ת. היינו שם ארבעה ימים, ומשם גרשו אותנו לצ'נסטוכובה (Częstochowa).

ש. שם הייתם כמה חודשים?

ת. כן.

אב בית הדין בן כמה אתה עכשיו?

העד בהיר היום אני בן 33, כבוד השופט.

היועץ המשפטי עברתם לזמושץ' (Zamość), ואחרי שבועיים לעיירה סמוכה בשם קומרווב (Komarów)?

העד בהיר כן.

ש. שם היית עד ה-16 במאוס 1942?

ת. או 16 או 17.

ש. מה קרה אתך באותו יום?

ת. כמדומני שזה היה ב-17 במאוס. הוציאו אותנו לשוק הגדול בעיירה בקומרווב, בחרו את כל הגברים העובדים במקומות עבודה המביאים תועלת לגרמנים. ביניהם היה אבי שעבד בשדה תעופה במרחק של 12 קילומטרים מקומרווב.

ש. וגם אתה?

ת. אני לא עבדתי.

ש. אבל גם אתה נבחרת?

ת. הייתי בשוק יחד עם אימי ואחי. את אבי הוציאו מן השוק. אותי השאירו עם אימי ואחי ועם עוד אנשים מבוגרים ממני. יכולתי לברוח בנקל, כי לא היתה שמירה כל כך גדולה. גם אבי עמד שם, היות והיה לו כרטיס שהוא עובד בשדה התעופה, ביקש ממני שאברח. אמרתי שאני רוצה ללכת עם אימי. לא ידענו לאן נישלח. משם נסענו למחנה לזמושץ'. ב-18 במאוס 1942 נסענו מזמושץ' לסוביבור (Sobibór).

ש. כמה זמן נמשכה הדרך מזמושץ' לסוביבור?

ת. לסוביבור הגעתי ב-20 במאוס 1942 אחר הצהריים.

ש. כמה אנשים בערך היו באותה רכבת?

ת. אני חושב כאלפיים וחמש מאות איש בערך.

ש. איך נראתה התמונה כאשר יצאתם מהרכבת?

ת. אני זוכר שלפני שאנחנו נכנסנו, הוכנסו לפנינו חמשת הקרונות הראשונים. אני הייתי בחלק השני של הטרנספורט. כאשר הוכנסו הקרונות הראשונים לתוך המחנה ראיתי שהאנשים בתוך הקרון מתחילים לומר וידוי. אני לא ידעתי למה הכוונה. אני גם לא ידעתי מה פירוש הדבר "מחנה המוות סוביבור". אני צריך לומר שרובם לא ידעו, בתוכם גם אימי לא היתה בטוחה. אבל רק אז נודע לי או הבנתי מה פירוש הדבר "מחנה המוות סוביבור". ברגע שאימי הוציאה את פרוסת הלחם האחרונה, ששמרה עליה לרגע שבו אני או אחי נתעלף מרעב, והתחילה לחלק לילדים אחרים, אמרתי לעצמי, למרות שהייתי ילד בן 14 וחצי; כנראה שאין לה כבר צורך לשמור חתיכת לחם בשביל ילדיה. זה נתן לי להבין שכבר לא נצטרך לאכול. אחרי כחצי שעה הוכנסו יתר הקרונות, ואני בתוכם, לתוך המחנה.

ש. עכשיו תתאר בבקשה: הדלתות נפתחו מבחוץ?

ת. כל הדלתות של הקרונות נפתחו. עמדו שם גרמנים אנשי ס"ס במדים ירוקים, וגם אוקראינים במדים שחורים. שמעתי עוד בהיותי בתוך הרכבת: "aufmachen" ("לפתוח"), וכל הקרונות נפתחו בבת אחת. היו צעקות איומות. התחילו להוביל אותנו למחנה 1.

ש. את כולם יחד?

ת. את הטרנספורט השני, זאת אומרת החלק השני של הטרנספורט.

ש. מה קרה עם הנשים והילדים מהרכבת?

ת. כאשר נכנסנו למחנה 1 הפרידו את הנשים והילדים לצד ימין ואת הגברים לצד שמאל. הלכתי יחד עם אימי ואחי. אימי החזיקה אותי ביד. ברגע שרצינו לצאת, היות והנשים והילדים הלכו לפני הגברים לכיוון תאי הגזים, ברגע שכבר הייתי בפתח היציאה ממחנה

כך עשרות פועלים ביום. אני מתכוון לאנשים שנבחרו לעבודה, כי לא כל יום בחרו אנשים לעבודה. בחרו בשעה שהיו צריכים לעבוד. אם בחרו יום אחד 50 איש לעבודה, הרי למחרת הרגו 11 איש מהקבוצה שלנו. זה נעשה על ידי פאול גרוט שהוביל את כולם ללאזרט.

היועץ המשפטי אלה שהיו מגיעים במשלוחים, גברים, נשים וילדים, גם מהם היו לוקחים ללאזרט?

העד בהיר בתקופה מאוחרת יותר. בהתחלה לא. בתקופה מאוחרת יותר היו לורות, קרוניות קטנות שהתקברו עד הצריף, ולתוכם היו זורקים את האנשים החולים והזקנים עם המתים יחד. בדרך קרה הרבה פעמים שהמתים שכבו על הזקנים והזקנים על החולים. אלה הלכו ישר ללאזרט ולא למחנה 3.

ש. לגזים?

ת. הם לא הלכו לגזים, הם הלכו ללאזרט.

ש. אתה היית אם כן בסוביבור מ-20 במאוס 1942 ועד מתי?

ת. עד 15 באוקטובר 1943, יום המרד.

היועץ המשפטי היתה לך עבודה גם בתחנת הרכבת?

העד בהיר העבודה הראשונה שלי אחרי העברת החפצים ממחנה 2 היתה עבודה ב־Bahnhofkommando (יחידת תחנת רכבת).

ש. מה זה Bahnhofkommando?

ת. היתה זו קבוצה של 20 או 25 איש שעזרו להוציא את החבילות של האנשים שהועברו למחנה המוות בסוביבור, אחרי שהקרבנות ירדו מהקרונות, והם ניקו את הרציף, על מנת שהטרנספורט המחכה בחוץ יוכל להיכנס. בתקופה מאוחרת יותר היתה מכונית, שעליה היו מעמיסים את החפצים, כדי להחיש את העבודה, והם היו מעבירים את החפצים למחנה 2.

ש. היה לך גם תפקיד נוסף, צחצוח נעליים?

ת. כן, זה היה תפקיד נוסף. הייתי קם שעה וחצי לפני התחלת העבודה והודות לזה לא הייתי צריך לעמוד באֶפֶל בבוקר. הייתי מצחצח את נעלי הקצינים, אני וחברי יוסף פינס (Pines).

ש. פעם הגיעו קצינים גרמנים גבוהים לסוביבור כאשר צחצח נעליים?

ת. כן, אני זוכר את זה.

ש. תאר, בבקשה.

ת. זה היה בחודש יולי 1942, את המקרה הזה אני זוכר היטב. אני זוכר ששעתיים לפני שהגיעה הרכבת נקראתי אני וחברי יוסף פינס לצחצח את נעלי הקצינים, הבתים של הקצינים היו על יד הרציף. בשעה 11.00 או 11.30 בערך, שעתיים אחרי שנקראתי, ראיתי שנכנסת רכבת לוקסוס לתוך סוביבור.

ש. מה היתה רכבת ה"לוקסוס"?

ת. את הקרבנות שהביאו בתקופה ההיא היו מביאים בקרונות משא וראו כל מיני חפצים תלויים על הקרונות. זאת היתה רכבת עם קרונות נוסעים. משם יצאה קבוצה של קצינים גבוהים, ובראשם הלך הימלר (Himmler) שבלט במשקפיו ובמעילו הארוך, והיו שם

1 יחד עם הנשים, עקף אותי אוברשארפירר גוסטב וגנר (Gustav Wagner), הוא עצר אותי ואמר: Du bist ein Mann (אתה גבר), דחף אותי לכיוון הגברים. נכנסתי לכיוון הגברים. הם חיכו חצי שעה. ולבסוף בחרו 50 איש מהם לעבודה ואני בתוכם. ברצוני לציין שלא היו הרבה גברים בטרנספורט הזה, רובם היו נשים וילדים.

ש. את אימך ואחיך ראית מאז?

ת. מאז לא ראיתי אותם.

אב בית הדין בן כמה היה האח?

העד בהיר אחי היה צעיר ממני. אחי היה בן 12 וחצי.

היועץ המשפטי והם הלכו לעבר תאי הגזים בשדה 3?

העד בהיר קודם למחנה 2, ששם הנשים התפשטו, ומשם לכיוון מחנה 3.

ש. איזו עבודה היתה לך בסוביבור, מר בהיר?

ת. העבודה הראשונה שלי היתה לרוקן צריף של סירים וכל מיני כלי אוכל של הקרבנות שקדמו לנו, כי לא היה לנו היכן לישון. היו כמה ציפיים קטנים של בעלי מלאכה. זה היה מהטרנספורט הראשון, שממנו בחרו אנשים לעבודה. הייתי בטרנספורט השני, שממנו השאירו אנשים לעבודה קבועה.

אב בית הדין אתה אומר שפינו צריף מכלי אוכל?

העד בהיר כן, כבוד השופט, היה צריף מלא עם כלי אוכל. ומסביב לצריף היתה ערמה גדולה פי שלושה, רק של כלי אוכל, סירים וכד', שאנשים הביאו לפני הגיעי למחנה סוביבור.

היועץ המשפטי והייתם צריכים לפנות את זה?

העד בהיר כן. ואנחנו בנינו אחר כך דרגשים. אני גם עבדתי את עבודתי הראשונה, כשהתחלתי לעבוד, באופן פעיל בהעברת החפצים ממחנה 2 אל הרכבת.

ש. אילו חפצים היו במחנה 2?

ת. היתה שם ערמה גבוהה מאוד. אני זוכר את אורכה וגודלה, אבל היא היתה גדולה מאוד. עבדנו כחודש ימים בהעברתה ממחנה 2 אל הקרונות.

ש. מה כללה ערמה זו?

ת. רק חפצים אישיים של אנשים שקדמו לנו.

אב בית הדין בגדים?

העד בהיר אני מתכוון רק בגדים. חוץ מערמה גדולה במחנה 2, שהגיע עד ללאזרט (בית החולים הצבאי - Lazarett), קרוב ללאזרט, היו גם שלושה ציפיים מלאים בבגדים על יד הרכבת, במקום שפינו אחר כך ושם גרו האוקראינים.

אב בית הדין למה אתה קורא לאזרט?

העד בהיר בור, לא הרחק מהמחנה - 500 מטרים, ומהעבודה שלנו. בזמן שרצנו עם החבילות 200 מטרים היה בור, שבשעה שמישהו נפצע או הכלב ברי (Beri) נשך אותו באברי המין, היה האונטרשארפירר פאול גרוט (Paul Grott) אומר: מה קרה לך, מסכן? הרי אינך יכול להמשיך כך, מי עשה לך זאת? בוא אתי ללאזרט. והוא הלך אתו. אחרי כמה דקות שמענו ירייה. הוא ליווה

השופט הלוי זה היה בפעם השנייה בלי הימלר?

העד בהיר הימלר היה גם כן.

ש. בדיוק אותם הקצינים?

ת. לא בדיוק אותם הקצינים. בפעם הראשונה ראיתי את הימלר, את אייכמן, ושלושת האזרחים לא היו בפעם השנייה, והיתה שמירה של קצינים עם רובים בפעם השנייה. בפעם הראשונה לא ראיתי שמירה. זאת היתה כנראה שמירה אישית של הימלר.

אב בית הדין כמה זמן עבר בין שני הביקורים?

העד בהיר כשבעה חודשים, מיולי 1942 עד פברואר 1943.

ש. הקצינים האלה, הימלר והקצינים האחרים נכנסו לקזינו?

ת. בפעם הראשונה הם לא נכנסו לקזינו.

ש. כאשר אתה עבדת בקזינו?

ת. כן, באותו יום שהביקור הזה חזר כבר ממחנה 3 וביקר רק במחנה 3 בליווי של פרנץ רייכסלייטנר (Franz Reichleitner), שהיה מפקד המחנה בזמנו.

ש. איפה ראית אותם?

ת. נודע למפקד הישיר שלי בקזינו פאול בריידורף (Paul Bredorf) מאונטרשאפירר בקמן (Beckmann) שהוא חזר מכיוון מחנה 3, שהאזרחים כבר חוזרים משם, הוא לא ידע אפילו שהמטוס כבר חנה, כשרק שמע זאת הוא שלח אותי במהירות עם חברי יוסף פינס אל המחנה והגעתי אל המחנה, השער היה נעול, ועד שהשומר האוקראיני פתח את השער, הם התקרבו בערך מרחק של 2-3 מטרים, ואז הכרתי אותם.

היועץ המשפטי מר בהיר, מה היתה תכיפות המשלוחים שהגיעו לסוביבור, בערך, במידה שאתה יכול להיזכר? כל יום הגיעה רכבת?

העד בהיר אני זוכר תקופות מסוימות, אני זוכר שהיתה תקופה שהיו פחות, בתקופה הראשונה שאני נבחרתי לעבודה באו פחות טרנספורטים, באו כל יום שני טרנספורטים, אולי היתה הוראה לא לשלוח כל כך הרבה.

ש. אני לא שואל אותך על הוראות. אני שואל אותך: מה ראית, מי הגיע?

ת. אחר כך היתה תקופה שהגיעו הרבה טרנספורטים, שניים ביום ולפעמים שלושה. אחד בלילה, שהמתינו עד הבוקר וביום – עוד שניים. היו כמה תקופות כאלה. התקופה ה"חזקה" ביותר שאני זוכר היתה מחדש מאי עד יולי-אוגוסט 1942. התקופה השנייה היתה החל מאוקטובר 1942 עד התחלת ינואר 1943, שוב היו טרנספורטים רבים, שניים ולפעמים שלושה ביום.

היועץ המשפטי אני מבקש את ת/1294, התמונה שזיהה העד הקודם. (מראה אותה לעד.) אתה יכול לזהות את האיש שבתמונה?

העד בהיר כן, קראו לו "האופטמן", אני זוכר אותו היטב. זה היה המפקד הראשון לפני פרנץ רייכסלייטנר.

ש. מה שמו?

ת. את שמו איני זוכר בדיוק, נרן או וירן, קראו לו "האופטמן"

עוד כשמונה קצינים, ביניהם היה גם אייכמן, ואתם היו שלושה אזרחים.

ש. מניין אתה יודע שזה היה אייכמן?

ת. אדוני, אני לא ידעתי שזה היה אייכמן, אני גם לא ידעתי שזה היה הימלר. באותו יום היהודים לא עבדו, כבואי למחנה סיפרתי לחברים מה שראיתי ואז אמרו שהראשון זה הימלר, לפי התמונות. את אייכמן לא הכירו, לא ידעתי שזה אייכמן עד שיצאתי מהמחנה.

ב־1945 הייתי בלובלין (Lublin). הייתי כבר בלובלין כאשר פולין היתה חצי משוחררת, ב־1944, ותמיד הסתובבתי עם הרגשה שזה שעבר עלי לא עבר על אף יהודי, אולי מפני שהייתי ילד, היתה לי הרגשה כזו, ניסיתי למצוא פורקן לרגשותי, ניסיתי לגלות את לבי לפני אנשים, ביניהם ד"ר אמיל זומרשטיין (Emil Sommerstein). זה היה היהודי היחיד בממשלה הפולנית הראשונה שבאה מרוסיה, באתי אליו וסיפרתי לו, וסיפרתי לו הרבה. והוא אמר לי: יש בלובלין מכון לדוקומנטציה, היות ואתה זוכר כל כך טוב את הקצינים אולי תזוהה שם כמה מקציני הס"ס בסוביבור. הלכתי לשם והראו לי תמונות. ובתמונה אחת הצבעתי על אנשים שראיתי. קודם כל הצבעתי שראיתי את זה, זה היה הראשון, הימלר, וראיתי עוד אחד, ארבעה אנשים מתוך התמונה ראיתי וביניהם הצבעתי על אייכמן. לא אמרתי שזה אייכמן, זה מהמכון לדוקומנטציה אמר שזה אייכמן. הוא אמר: אל תחשוב שהימלר היה היחיד שטיפל בבעיה היהודית, היו גם אחרים, היה גם היידריך (Heydrich), היה גם אחד בשם אייכמן, הוא היה האחראי על המשלוחים לכל מחנות ההשמדה. אז נודע לי שלאותו אדם קראו אייכמן, עד אז לא ידעתי ואף אחד לא ידע שזה היה אייכמן.

ש. את אותו האיש שראית ביולי 1942, ראית בסוביבור פעם נוספת?

ת. בפעם השנייה ב־1943, בחודש פברואר בערך, אבל אז לא באה רכבת, אז הקצינים הגיעו באווירון, אנחנו גם ידענו. אני אז עבדתי בקזינו הגרמני של הקצינים. אני עבדתי שם שמונה חודשים, החל מיום אחרי הביקור הראשון, כי למחרת הביקור הראשון הרגו את שתי הבנות היהודיות שעבדו בקזינו הגרמני, ובמקומן בחרו אותי ואת חברי יוסף פינס לעבודה. מאז עבדתי בקזינו עד חודש מארס 1943, כחודש אחרי הביקור השני של הימלר וחבריו.

ש. יוסף פינס חברך עודו בחיים?

ת. לא, הוא נהרג בזמן המרד.

ש. בקזינו עבדת בניקוי, בבישול ובהגשה?

ת. כן, עבדתי בניקוי, בבישול ובהגשה. היתה לי גם תלבושת מיוחדת, והייתי מחליף את התלבושת פעמיים ביום, והייתי גם מתרחץ לפני ההגשה.

ש. באותו יום שנחת המטוס יצאו היהודים לעבודה?

ת. לא. שוב לא יצאו לעבודה. הכינו אוכל מיוחד ואני זוכר שאכלו בשר סוס, זה היה משהו "ספיישל".

אב בית הדין זה הכינו לקצינים?

העד בהיר לא, בשביל היהודים, אוכל חגיגי. באותו יום היהודים לא יצאו לעבודה, ביום הביקור השני של הימלר.

ש. אני רק רוצה שתבין בדיוק. אתה הלוא זיהית את אייכמן רק אחרי המעשה, בלובלין, בשנת...

ת. ב-1945.

ש. נשאלת – את זה ראית לפי האלבוים, לפי התמונות – אם ראית את התמונה הזאת עצמה, את הצילום, את התמונה שבאלבוים עוד פעם, אי-פעם, שוב? הבנתי אותך שאמרת "כן". זה יצא באיזה אוסף?

ת. כן, זה יצא בספר ששמו *Wir werden nie vergessen*, שיצא בשלוש שפות.

ש. איפה נמצא הספר?

ת. כאן בארץ.

ש. אתה יכול להביא את זה לכאן?

ת. כן, הוא נמצא בגימנסיה "אהל שם" ברמת-גן, בספרייה. שכן שלי היה תלמיד שם לפני שנה או שנה וחצי, והוא אשר הביא לי את הספר. הוא היה אז ספרן בספרייה והוא שהביא לי את הספר.

ש. אתה מוכן – במקרה שמישהו ידרוש – להביא את הספר לכאן?

ת. בהחלט.

ש. זה העתק אותה תמונה שראית בלובלין ב-1945?

ת. כן, זו אותה תמונה שראיתי בלובלין ב-1945.

ש. ולפיה זיהית אז את אייכמן?

ת. כן, לפיה זיהיתי את אייכמן ואת הימלר.

ש. אמרת שזאת תמונה המראה ארבעה קצינים, כפי שהבנתי אותך.

ת. לא, התמונה מראה יותר, אבל מתוכה זיהיתי כארבעה קצינים, בתמונה יש יותר.

ש. זאת אומרת, זיהית שם את אייכמן בתוך אחד מתוך קבוצה?

ת. כן.

ש. זאת אומרת, לא צילום של אדם יחיד?

ת. התמונה שראיתי במכון לדוקומנטציה לא היתה בסוביבור. בתמונה הזאת ראיתי חלק מהקצינים שביקרו בסוביבור.

ש. האם ראית בתמונה הזאת חוץ מאייכמן עוד אחד מאלה שביקרו?

ת. כן, זיהיתי את הימלר, קלטנברונר ואייכמן, ואיני זוכר את השם הרביעי. זה היה בפברואר 1943.

ש. הם היו שם?

ת. כן.

ש. והם בתמונה שנמצאת ברמת-גן?

ת. כן.

היועץ המשפטי אני חושב שזה הספר, אם העד יכול לזהותו.

העד בהיר כן, זה הספר.

(סרן). הוא היה תמיד רוכב על סוסה עם פלרינה לכיוון מחנה 3. ירוץ או משהו דומה, איני זוכר את שמו.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, יש לאדוני שאלות?

ד"ר סרבציוס אדוני העד, אמרת כי זיהית את אייכמן בתצלום שהוגש לפניך בלובלין, באיזו מקום זה היה, אולי אפשר יהיה לקבל עוד היום את התצלום?

העד בהיר בהחלט, את התמונה ראיתי במכון לדוקומנטציה בלובלין, ובפעם השנייה כשנה וחצי או קרוב לשנתיים לאחר מכן, יצא בפולין ספר בשלוש שפות, שם הספר *Wir werden nie vergessen* (אנו לעולם לא נשכח) גם באנגלית ובצרפתית. שם רואים רק תמונות, ובין התמונות יש תמונה בה הכרתי את אייכמן.

ש. ההיה זה תצלום ממחנה סוביבור?

ת. לא.

ש. אמרת כי הגיעה רכבת פאר, כמה קצינים בערך יצאו מתוך הרכבת?

ת. איני זוכר את המספר המדויק, אולי 11 עד 12, יחד עם האזרחים אני מתכוון.

ש. אילו מדים לבשו לובשי המדים שביניהם, שחורים או ירוקים?

ת. אנשי הצבא לבשו מדי ס"ס ירוקים, הימלר הלך במעיל עור ארוך מעל למדים. האזרחים הלכו עם כובעים באזרחיים עם נוצות.

ש. האם הרכיב אותו איש שאותו חשבת לאייכמן משקפיים?

ת. אני לא זוכר.

ד"ר סרבציוס אין בפי עוד שאלות לעד.

אב בית הדין מר האונר, יש לאדוני שאלות נוספות לעד?

היועץ המשפטי אין בפי כל שאלות נוספות.

השופט רוה נדמה לי שאמרת כי בלובלין זיהית ארבעה או חמישה אנשים, אמרת כך?

העד בהיר נכון.

ש. את מי זיהית?

ת. זיהיתי מן הביקור השני, בפברואר 1943, את הימלר על התמונה, את אייכמן ואת קלטנברונר (Kaltenbrunner). את שמו של הרביעי איני זוכר. זה היה בביקור השני.

ש. זאת אומרת, שבביקור השני השתתף גם הימלר, גם קלטנברונר וגם אייכמן?

ת. כן, אבל היו עוד.

ש. ומאנשי הביקור הראשון זיהית רק את הימלר ואייכמן, או עוד מישהו?

ת. רק את הימלר ואייכמן.

השופט הלוי נשאלת על ידי הסניגור אם ראית עוד פעם את התמונה שלפיה הכרת או עשית את הזיהוי ב-1945.

העד בהיר השאלה לא מובנת לי.

את הנשים ראיתי מובילים על ידי מכות במהירות לכיוון מחנה 3. שעתיים מאוחר יותר, בערך, היה אותו דבר עם הגברים.

ש. במה העסיקו אותך בסוביבור?

ת. בבקשה?

ש. במה עבדת בסוביבור?

ת. מהיום הראשון עבדתי יחד עם כולם. בהתחלה היה זה בניית המחנה, עשו גדרות תיל, סחבנו ענפים בריצה ממרחק של שלושה קילומטרים בערך. היו 80 איש אשר עבדו כמעט כולם בזה. מהטרנספורטים שהגיעו בחרו 200 איש. וכשהם גמרו, מהטרנספורט, השמידו את כולם, לקחו אותם ללאזרט, היה זה בית חולים, יער קטן, ושם הרגו אותם בירייה לתוך הבורות.

ש. זה היה בית חולים באמת?

ת. לא, רק קראו לזה לאזרט.

השופט הלוי מה זה היה מחנה 3?

העד ביסקוביץ מחנה 3 היה מחנה שהיו בו רק אנשים מתים. עבדו שם כ־80 איש שנבחרו מהטרנספורט שלי, הם עבדו שם שמונה חודשים בערך. שם לא היה אדם חי, חוץ מה־80 אשר עבדו.

היעוץ המשפטי שם היו תאי הגזים?

העד ביסקוביץ בדיוק.

השופט הלוי ומה עשו 80 אלה?

העד ביסקוביץ 80 אלה שנבחרו מהטרנספורט הועברו למחנה 3 וטיפלו שם בגוויות שנפלו מתאי הגזים, הם שרפו אותם.

היעוץ המשפטי גם אתה עבדת בעבודה זאת איזה זמן?

העד ביסקוביץ לא, אני עבדתי במחנה 3.

השופט הלוי עבדת במחנה 3?

העד ביסקוביץ לא, במחנה 1. שם היו כמה מחנות. זה היה מחנה 1 בו אנחנו ישנו והיו בעלי מלאכה, למשל סנדלרייה, נגרייה, חייטים, וצורף זהב, ספָר, מאפייה, מרפאה, הכול במחנה 1. תכף לפני השער גרו אנשי ס"ס עם האוקראינים. מחנה 2 היה ה־Schweinstall (דיר החזירים) והמקום בו האנשים נכנסו לפני המוות לחצר שהיתה סגורה מארבעה צדדים בלוחות בגובה של שני מטרים.

אב בית הדין מה פירוש המילה Schweinstall?

העד ביסקוביץ היו שם כמה בניינים. למשל, היתה חצר שהיתה מוקפת בארבעה קירות מלוחות של שני מטרים גובה ופה היה הבניין שהם גידלו בו חזירים ובצד שני עמד איזה בניין אשר בו היה הבנק, כאילו, שספרו בו את הרכוש היהודי.

ש. זה היה דיר חזירים ממש?

ת. לא, כמה חזירים שגידלו לצוות הס"ס.

היעוץ המשפטי מותר לי להגיש לעד, אדוני? אעבור אליו, ברשות בית המשפט. (מראה לעד את תרשים המחנה.)

אב בית הדין בבקשה.

היעוץ המשפטי הכרת את התרשים הזה?

השופט הלוי תחפש בבקשה ותמצא את התמונה.

היעוץ המשפטי אני לא בטוח שזאת אותה ההוצאה.

אב בית הדין מר בהיר, מצאת?

העד בהיר כן, זאת התמונה, אבל לא שלמה. ייתכן שישנה תמונה אחרת.

אב בית הדין תשב, בבקשה, על הכיסא הנמצא ליד הקיר, תחפש את התמונה עד שתמצא. בינתיים נתחיל בעדות אחרת.

היעוץ המשפטי אני קורא למר ביסקוביץ (Biskowitz).

[העד הושבע]

אב בית הדין מה שמך המלא?

העד ביסקוביץ יעקב ביסקוביץ.

ש. אתה שוטר?

ת. אני שוטר המשטר במטה הארצי, משטרת ישראל. מספרי 8877.

אב בית הדין ענה לשאלותיו של מר האוזנר.

היעוץ המשפטי מר ביסקוביץ, בתחילת יוני 1942 נלקחת עם משפחתך מהרובישוב (Hrubieszów) למחנה סוביבור?

העד ביסקוביץ נכון.

ש. מה המרחק בין הרובישוב לסוביבור?

ת. המרחק בין הרובישוב לסוביבור הוא בערך 60 קילומטרים.

אב בית הדין בן כמה היית באותו זמן?

העד ביסקוביץ בן חמש עשרה וחצי.

היעוץ המשפטי כמה זמן נמשכה הנסיעה?

העד ביסקוביץ ייתכן שטעיתי והמרחק קצת יותר גדול. הנסיעה נמשכה במשך כל הלילה, אבל החזיקו אותנו גם יום שלם בקרונות. כשנסענו בדרך גם עמדנו קצת. כשהגענו לסוביבור – ולא ידענו עדיין זאת – נסענו הלוך ושוב עד שהגענו לתוך המחנה.

ש. כאשר הגעתם לשם פגשת כמה אנשי ס"ס. אתה זוכר שמות?

ת. בערך. לא בערך, רק לא את כולם. פגשתי שם – אחר כך נודע לי – את תומלה (Tomella), וגנר (Wagner), פרנצל (Fränzel), פאול גרוט (Paul Grott), ועוד את גרשוב (Gerchow), הרמן מילר (Hermann Müller).

ש. נשאלתם אם יש נגרים בין הבאים, נכון?

ת. נכון. במקרה בחרו נגרים מהטרנספורט שלנו.

ש. ואיך ואתה הודעתם שאתם נגרים?

ת. זה לא היה בדיוק כך. בחרו את אבי שהיה נגר. אני, שהייתי ילד, נסחבתי על ידי אבי. מאותו טרנספורט לקחו 12 איש בערך, שלושה נגרים, שלושה בנאים ועוד כמה אנשים לעבודות אחרות.

ש. מה קרה עם כל האחרים?

ת. ראיתי כי את הנשים שלחו לצד ימין ואת הגברים לצד שמאל.

שם ו-100 אנשים אלה היו צריכים להיכנס במהירות ולקחת את הבגדים של האנשים שהוכנסו לתאי הגזים. וכאן היה מחסן שבו הפרידו בין הבגדים, ועשו חבילות של מעילים, חולצות, מכנסיים וכדומה לחוד ושלחו לגרמניה.

ש. מר ביסקוביץ, מסומנים שני בורות וכתוב "לאזרט", זהו ה"לאזרט" שעליו דיברת?

ת. זה ה"לאזרט" שבו הרגו אנשים זקנים, חולים ואלה שהגיעו ישר מהטרנספורטים ולא היו יכולים ללכת. אותם הביאו ב"לורות", ברכבת קטנה שהיו מובילים בה פחם: האנשים שהגיעו בטרנספורטים שלא יכלו לרוץ במהירות אז זרקו אותם יחד עם הילדים הקטנים והובילו אותם ללאזרט, זה היה יער קטן, ב"לורות" האלה.

ש. למטה משמאל תאי הגזים, ולגמרי משמאל כתבת "בור האש", מה זה?

ת. כן, זה בור האש שבו נשרפו הקרבנות אשר הוצאו מתאי הגזים. אחרי כמה דקות שנשמעו זמזומים, הרצפה נפתחה והקרבנות נפלו לתוך תהום והם הועברו ברכבת קטנה לתוך בור, שם עבדו 80 איש של מחנה 3 והם שרפו אותם. והאש שהיתה בסוביבור נראתה למרחק של הרבה מאוד קילומטרים. האש היתה גבוהה ונראתה ממרחק, בלי להגזים, של 20 קילומטרים.

ש. פה סימנת מחנה צבא, מהו מחנה צבא זה?

ת. זאת ראיתי אחר כך. איני יודע בדיוק אם היו שם ורמכט (Wehrmacht) או אוקראינים. אני ראיתי שם דרך שעוברת על יד המגדל הגדול שעמד על יד מחנה 1, ראיתי שכלי שמוביל לתוך המחנה, היות ועבדתי בתור נגר, Der kleine Tischler (הנגר הקטן), וגם יצאתי החוצה, הסתובבתי. עבדתי בבניית המחנה, ראיתי שהייתי בקרבת מקום שהכינו את המקום לנחיתת המטוס לקראת הופעתו של הימלר לביקור. הייתי בקרבת המחנה וראיתי כמה צריפים וחיילים וגם אוקראינים. ופה גם נהרג איש הס"ס שהלך במקרה לפני המרד, שעבר במקום הזה, נהרג שם.

ש. על המרד עוד נדבר. פה כתוב "מגדל גבוה", זה המגדל?

ת. כן.

ש. תרשה לי רק לתקן כאן שגיאת כתיב קטנה (מתקן). עכשיו זה בסדר.

אני מגיש את התרשים לבית המשפט.

השופט הלוי אמרת שהכינו משהו לביקור של הימלר, מה זה היה?

העד ביסקוביץ הכינו מקום לנחיתת מטוס.

אב בית הדין תרשים זה סומן ת/1292.

היועץ המשפטי אחד החברים שהיו אתך, שעבד בשרפת הגופות, הביא לך ביום מסוים תמונות ידועות.

העד ביסקוביץ אני רוצה לתקן שגיאה קטנה. הוא שרף את החפצים עם הניירות.

ש. הוא הביא לך תמונות?

ת. נכון.

העד ביסקוביץ כן.

ש. אולי תתאר לנו עכשיו את התרשים. בפניה העליונה למעלה כתוב "פסי רכבת לתוך המחנה", מה זה?

ת. אלה פסי הרכבת שנכנסו לתוך המחנה.

ש. מתחת לכתובת הזאת יש בניינים, מה הם?

ת. אלה בניינים של הס"ס, שמאלה מזה בניינים של האוקראינים.

ש. מה זה?

ת. זה הקזינו של האוקראינים.

ש. למטה מהגרש הזה, עוד באמצע הגיליון, מצד ימין, יש כמה מבנים שצייירת, מה זה.

ת. זה מחנה 1, בו גרנו אנחנו.

ש. וכתבת פה "מחנה 1"?

ת. נכון.

ש. כאשר אני מתקדם שמאלה ממחנה 1 מסומן פה דבר מגודר, מה זה?

ת. כאן היתה חצר שהחזיקו בה את כלי המטבח. היתה שם ערמה גדולה, בגובה של 5-6 מטרים וברוחב בערך של 150 מטרים מרובעים, כלי מטבח וכל מיני כלים אחרים.

ש. מה הדבר הנמצא במרכז התרשים?

ת. זו החצר, שלפני כמה דקות סיפרתי עליה, בה התפשטו האנשים לפני המוות. וכשיברתי בקשר לדיר החזירים – זה הבניין.

ש. כאן זה דיר חזירים?

ת. כן.

ש. תכתוב פה "דיר חזירים".

העד (כותב).

ש. מה זה "במת נאומים"?

ת. "במת נאומים" זה היה מקום שאליו היה עולה איש הס"ס בשם הרמן מיכל (Hermann Michel) ונאם בפני האנשים שנכנסו לחצר והתפשטו. הוא אמר להם שהם עוברים עכשיו למקלחת, שהם ימסרו את כל רכושם ויקבלו קבלות, וכשיחזרו מהמקלחת יקבלו בחזרה את הדברים. כאן, אני ציינתי, היתה קופה, בדיוק לפני המעבר, הנקודה האדומה, לפני השדרה שהובילה לתאי הגזים.

ש. פה סימנת "דרך לתאי הגזים", ומשני הצדדים גדרות. איזה גדרות היו אלה?

ת. זו גדר תיל שמוסתר על ידי ענפי ירק, אשר אנחנו הבאנו אותם ממרחק של כמה קילומטרים, כפי שסיפרתי לפני כן, הסתירו זאת שלא יראו משני הצדדים.

ש. כאן משמאל יש מקום שסימנת בתור "מחנה 2", מה זה?

ת. זה היה גג גדול, בגודל כמו הגג של הבניין הזה, ייתכן שאף גדול יותר, אשר לשם הביאו את החפצים. כאן ציינתי שני שערים ועבדו שם 100 איש בחבילות. הם הוציאו את החפצים של האנשים אחרי שהאנשים הוכנסו לתאי הגזים, הם השאירו את הבגדים שלהם

ש. אתה זוכר שפעם ברחו שני יהודים מהמחנה, אחד בנאי ואחד נגר?

ת. נכון.

ש. מה היתה תגובת אנשי הס"ס על הבריחה?

ת. זכור לי מקרה שהיה גשם שוטף. ובצירף היו מיטות כמו אצטבאות. מלמעלה חדר גשם. ובנאי אחד, שעבדנו יחד, שאל אותי אם הוא יכול לבוא אלי ולישון. הוא קיבל רשות ממני. ובאותו לילה ירד גשם. באותו יום הוא במקרה עבד ועשה שביל במקום שלא היה צריך לעבור דרך מוקשים. והם ברחו בלילה ממני, אחד שישן מצד ימין ואחד מצד שמאל, ואני נשארתי באמצע.

ש. מה עשו הגרמנים אחר כך?

ת. למחרת עשו מסדר. היו צריכים להרוג אותי, אבל היה לי מזל, והם ספרו "אחד, שניים – raus (החוצה)! אחד, שניים – raus!" וכך ירו, לקחו עשרים איש והרגו במקומם. אני ניצלתי כי הייתי מספר אחד.

ש. עכשיו ספר לנו על ההתקוממות בסוביבור, אבל בקצרה.

ת. ההתקוממות החלה בזמן שהגיעו הטרנספורטים מרוסיה. זה היה אחרי שכבר הרגו את 80 האיש במחנה 3, שחפרו מנהרה ורצו לברוח. אז בחרו 20 איש ממחנה 1, מתוך 60 האיש שבחרו לעבוד מהטרנספורט הרוסי.

ש. מה היה תפקידו של סשה בארגון המרד?

ת. סשה ארגן את המרד לאחר שלקחו את 20 האיש למחנה 3, הוא אמר שחייבים לעשות משהו.

ש. סשה היה שבוי מלחמה?

ת. הוא היה שבוי מלחמה וקצין.

ש. יהודי?

ת. כן. הוא התחיל לארגן את החברה שהיו קרובים אליו, כ-20-25 איש, ועשו תכניות. אבל פחדו מאוד, כיוון שהיו כמה אנשי ס"ס שאם היו מבחינים בתנועה חשודה היו לוקחים אותו ללאזרט, להרוג אותו. ביום כיפור קיבלנו רשות להתפלל בצריף במחנה 1. התאספו לתוך הצריף כל 600 האנשים שהיינו בסוביבור והתפללנו.

אני רוצה לציין ששליש היו בנות בגיל הרך, 15-16, גם ילדים בגיל 15-16, חוץ מבעלי המקצוע שהיו בגילים מבוגרים יותר, וגם הבחורים שהביאו מרוסיה גם הם היו כמעט אנשי צבא. ראיתי בפניה איזו חוליה מדברת בלחש. אני בתור ילד בגיל צעיר הבחנתי בזאת, התקרבותי ושמעתי, חשדתי בזה, פשוט מאוד. אחרי יום יומיים נודע לי על המרד. אני הייתי צריך לברוח שלושה ימים לפני כן.

ש. מה זאת אומרת היית צריך לברוח, איני מבין.

ת. תכננת בריחה.

ש. אתה בעצמך תכננת בריחה?

ת. כן. אבל כשנודע לי על המרד, לא רציתי לקלקל. החלטתי לחכות למרד. את המרד קבעו ל-14 באוקטובר. נדמה לי שהיה זה

ש. תמונות של מי?

ת. תמונות של משפחתי. הוא היה בן עירי, היה בגילי, היינו חברים מילדות, והוא הכיר את התמונות כשרף את הניירות באש, והוא הביא לי אותן.

ש. יש לך פה התמונות?

ת. כן.

ש. תראה אותן בבקשה לבית המשפט.

ת. (מוציא תמונות מכיסו ומוסר לאב בית הדין).

ש. אלה תמונות בני משפחתך, שאחד מהאנשים אשר היו אתך בסוביבור הביא לך מהחפצים שהוא שרף?

ת. כן, כשהוא שרף את הניירות עם החפצים והמסמכים.

ש. את המסמכים היו שורפים?

ת. הכול.

אב בית הדין הוא הכיר אותך ואת משפחתך?

העד ביסקוביץ הוא היה בגילי, הוא עכשיו באיטליה, הוא היה גם בארץ והיינו חברים מילדות.

היועץ המשפטי אני אבקש להחזיר לעד את התמונות, אני רק רציתי להראותן לבית המשפט.

אב בית הדין כן, בוודאי.

היועץ המשפטי זה אחד הזיכרונות היחידים שנשארו לו.

אב בית הדין כן, מובן מאליו.

השופט הלוי הוא ראה גם את בני משפחתך או רק את התמונות?

העד ביסקוביץ הגענו יחד באותו טרנספורט לסוביבור, הוא גם נבחר לעבודה. היינו באותו גיל, הוא גם עבד בחבילות בתור ילד. כך שהוא גם הצליח לברוח. הוא הביא את התמונות כשרף את החפצים תכף אחרי שנשרפו בני משפחתי יחד עם כולם.

היועץ המשפטי מה קרה לאביך?

העד ביסקוביץ הוא עבד כמה חודשים שם.

ש. ואחר כך?

ת. כשהוא חלה אני השתדלתי לקחת אותו לעבודה, הייתי סוחר אותו יום-יום לעבודה, כשהוא חלה בטיפוס. אז עבדנו בקזינו של האוקראינים, הוא ישב בפניה, ועבדתי גם בשבילו. השתדלתי ככל האפשר, אבל הגיע יום אחד כשכבר לא יכולתי לסחוב אותו. ובאותו יום באו שני אנשי ס"ס, וגנרו פרנצל, הוציאו אותו מהצריף והובילו אותו ללאזרט בלוויית מכות וצעקות, וירו בו בפני. אני רציתי לרוץ אחריו, אבל הפועלים שעבדו אתי החזיקו בי.

השופט רוה מי כתב על התמונות האלה "18 בסיוון"?

העד ביסקוביץ אני כתבתי במשך הזמן, זה היה היום שבו נהרגו.

היועץ המשפטי זה היום שאתה שומר כיום הזיכרון להוריך?

העד ביסקוביץ כן.

ת. אני לא הייתי יכול לרוץ לכיוון ההוא. הייתי מוכרח לרוץ לכיוון מחנה 3.

ש. מדוע לא יכולת לרוץ לכיוון ההוא?

ת. כי הייתי בטוח שאני איהרג. היו כבר יותר מדי יריות בכיוון ההוא משאוכל לרוץ לשם.

ש. איך יצאת משטח סוביבור?

ת. נשארתי על יד הלאזרט, זאת אומרת בתוך הלאזרט, עד אחרי חצות. לאחר שקפצתי מעל לגדר בגובה של שני מטרים דרך החצר, בה התפשטו האנשים לפני תא הגזים, רצתי על יד שני מחסנים גבוהים שבניתי אותם בשביל החבילות. נורו אלי כמה יריות מהשומר שהיה על המגדל במחנה 3. היות והיתה כבר חשכה, לא פגע בי כדור. הצלחתי להגיע ללאזרט. זה היה יער קטן על יד מחנה נורד (Nord).

ש. אמרת קודם שבלאזרט היו בורות?

אב בית הדין הוא אמר שזאת היתה חורשה.

העד ביסקוביץ אם כבוד בית המשפט ייתן לי אפשרות, אסביר כמה מחנות ושמות.

אב בית הדין כפי שאני מבין, היו בורות בתוך העצים.

העד ביסקוביץ אבל אחרי הלאזרט היה מחנה נורד, שבו החזיקו תחמושת. אני שכבתי בתוך הלאזרט עד אחרי חצות. גם לא ידעתי איך אצליח לצאת. אולם למזלי רצתי בודד לכיוון ההוא. אחר כך באו הרבה אנשי ס"ס עם אוקראינים והתחילו לירות לכיוון שלי. אולם חשבו שאף אחד אינו רץ ועזבו את המקום. רק בלילה התחלתי לחזור דרך גדרי תיל, לקרוע גדרי תיל עם הידיים, עד שהבחנתי בדלת הפתוחה שעל יד המגדל במחנה נורד. השומר לא היה שם במקרה. שם החזיקו חומר נפץ ותחמושת. היו בונקרים כאלה בתוך האדמה.

היועץ המשפטי ולבסוף עלה בידך לצאת מגדרי התיל?

העד ביסקוביץ כן.

ש. הסתובבת ביערות ופגשת עוד אדם שברח מסוביבור?

ת. כן. פגשתי את היהודי הראשון אחרי ארבעה חודשים בכפר איוניצ'ה (Ivanichi). זה היה נחמיה, שהצליח להיכנס למחסן הנשק ולתפוס תת-מקלע ולהחזיק את החזית.

ש. אחר כך פגשתם את סשה?

ת. אחר כך פגשנו את סשה.

ש. והצטרפתם יחד לקבוצת פריזונים?

ת. זה יותר מדי בקיצור.

אב בית הדין יש הרבה מה לספר. אתה מבין את הכוונה.

העד ביסקוביץ אבקש רשות מבית המשפט לפחות לספר איך מצאתי את סשה ואת נחמיה, או לפחות לגמור איך יצאתי מהמחנה.

ש. אצל כל עד זה חלק חשוב מחייו. יש אנשים שאפילו אינם באים להעיד, יש אנשים שאין מביאים אותם להעיד, שהיו רוצים להעיד. צריך להבין את המגבלות של המצב הזה. בכל אופן, אם ברצונך למסור בקיצור, בבקשה.

ביום חמישי, משעה 3.30 עד האפל, שעה 4 או 4.15, צריכים לברוח, צריך להרוג כל גרמני שאפשר וצריכים לברוח.

ש. מהיכן לקחתם נשק?

ת. נשק לא היה לנו, מלבד מה שעבדו כמה בנות וכמה ילדים אצל אנשי ס"ס, צחצחו להם נעליים ושטפו רצפות ועוד עבודות שונות אצל הס"ס, הם גנבו ברגעים האחרונים כמה רימונים, איזה רובה, תת-מקלע וכמה אקדחים והביאו לתוך המחנה.

במקרה הייתי צריך לתקן את השער הראשי של מחנה 1. עבדתי עם עוד חבר אחד בשם דוד. 20 איש עמדו מתחת למחסן הכלים. הוצאנו את כל הכלים מהמחסן. לכל בית מלאכה הכנסנו שני בחורים עם גרזנים. הגרזנים הזמינו כל מיני חפצי לוקסוס כדי לשלוח הביתה. האחראי לבית המלאכה שלח להודיע לס"ס שהסחורה כבר מוכנה. נכנס הראשון, אונטרשטורמפירר נוימן (Neumann) על סוס לבן. הוא נכנס לנגרייה בצעקה. היה שם בחורצ'יק קטן, תפס את הסוס והכניס אותו לצריף הישן. נוימן נכנס לתוך הנגרייה, ויותר לא יצא ממנה. הוא היה אז מפקד המחנה. הרגו אותו שם. ראיתי איש ס"ס נכנס לסנדלרייה של האוקראינים והרגו גם אותו שם. אחריו נכנס עם אופניים אחד האוקראינים, וגם אותו הרגו בסנדלרייה.

ש. הגרמנים לא הרגישו שעדיין יש מרד?

ת. לא. אחד בשם פרנצל הרגיש בהתחלה, אחרי שהרגו את נוימן, והוא הסתובב עם שוט וצעק. בדרך כלל הוא היה צועק תמיד. הוא הרגיש, אולם פחד להיכנס למחנה. כך הרגנו 13 גרמנים וכמה אוקראינים, ביחד אולי 18. ראיתי איך שהגיעו אנשים מהיער. הרגו שניים שבאו בעגלה ושמו אותם בעגלה. הרגו בסנדלרייה של הס"ס.

ש. את מי הרגו?

ת. את הגרמנים כמוכן.

ש. מה עשו האחרים בינתיים?

ת. האחרים בינתיים חיכו לאות להתנפל על מחסן הנשק, ואני הייתי צריך לתת את האות. אבל ברגע האחרון הגיע באואר (Bauer) עם מכונית המשקאות למחנה 2, והוא בא לחפש עובדים. הוא לא הבחין באיש, כי כולם היו עסוקים בתפקידים לפני המרד. זה היה ממש כמה דקות לפני המרד. הוא הוריד אותי עם דוד במחנה 2, ששם היה הקזינו, הקופה. הביאו אותנו לשם, ובדרך כבר יותר ממאה איש עם חבילות, ועוד כמה דקות צריך היה לפרוץ המרד. הגענו לשם. הורדנו את הארגו הראשון עם המשקאות לתוך הבניין. ראינו את הקופאי הרמן מיכל כשהוא סופר את הכסף ולא ידע שום דבר. היות והיינו מוכנים, היה לי סכין, דקרתי בו. היה שם גם דוד. סגרנו אותו עם הדלת של הקופה. רצנו החוצה לסחוב את הארגו השני. בינתיים כבר שמענו: "הורה, המרד התחיל!"

ש. "הורה" היתה הססמה?

ת. כן. המרד התחיל, וכבר נשמעו יריות. הבחור השני, דוד, ברח לכיוון המרד למחנה 1. באואר שלף את אקדחו, ירה ורץ אחריו. כך התחיל המרד. כולם התחילו לרוץ ונכנסו למחסן הנשק, החזיקו את העמדה ככל שיכלו ואחרי כן ברחו.

ש. איך פרצתם את הגדר?

השופט הלוי מי היו האוקראינים שאתה מזכיר תמיד? איזה אוקראינים אתה מזכיר תמיד בעדותך?

העד ביסקוביץ אלה היו שבויים רוסיים שעברו לצד הגרמנים. כמובן, הגרמנים נתנו להם בֶּרֶה, או להיות בשבי או לשתף פעולה. הם שמרו על המחנה.

ש. במדים?

ת. במדים שחורים. קיבלו רובה עם 5 או 10 כדורים. והם שמרו במחנה ובעבודה. הם גם ברחו. נפגשתי עם שני שומרים ששמרו עלי ונתנו לי הרבה מכות. נפגשתי אתם ביער. הם גם ברחו בזמן המרד. שמותיהם היו פבלושה (Pavlosna) והולוסנה (Holosna).

ש. הם השתתפו במרד?

ת. הם ברחו בזמן המרד.

אב בית הדין תיארת את תא הגזים מבפנים. אתה למשל סיפרת לנו שהרצפה היתה נפתחת והגוויות היו נופלות למטה לתוך קרונות.

העד ביסקוביץ לתוך התהום.

ש. האם ראית זאת בעיניך או אתה מספר דברים ששמעת מפי אחרים?

ת. אני מספר פה מחזה מזעזע.

ש. קודם כל, בדרך כלל, האם היתה לך האפשרות לראות את הדברים האלה מבפנים?

ת. לא היתה לכולם אפשרות, לי במקרה היתה אפשרות. נלקחתי במקרה להוביל קרונית עם חבית כלור. כאשר עברתי בשני המחסנים הגדולים, במחנה 2, הורדתי ודחפתי את הקרונית לכיוון מחנה 3, הייתי צריך להשאיר זאת על יד השער. לא יכולתי להחזיק את הקרונית. השער נפתח וסחב אותי פנימה. היות וידעתי שמשם לא אצא חי, התחלתי לרוץ בחזרה במהירות והצלחתי להגיע למקום העבודה מבלי שאיש ירגיש זאת. זה היה סוד – אני מציין זאת – גם בפני אנשי המחנה שעבדו אתי. מרחוק ראיתי את הבור ואת התהום ואת הרכבת הקטנה שהובילה את המתים. את תא הגזים מבפנים אני לא ראיתי, ראיתי אותו רק מבחוץ, שהיה גג בולט מאוד והרצפה נפתחת ושהגוויות נפלו למטה.

ש. את זאת אתה מבין מתוך אופן המבנה.

ת. לא מתוך אופן המבנה, אני ראיתי זאת מרחוק, גם כשרצתי במהירות, אם כי אחרי 19 שנה אינני יכול לתאר זאת בדיוק.

ש. תבין אותי, אתה קצת מתמצא בדברים אלה. האם אתה ראית את הרצפה נפתחת?

ת. זאת לא ראיתי, רק ראיתי תהום מתחת לתא הגזים כשהגוויות היו כבר שם.

אב בית הדין תודה, מר ביסקוביץ, גמרת את עדותך. אני יודע שלא סיפרת את הכול. אבל אין בֶּרֶה.

העד ביסקוביץ היה עוד מקרה מזעזע שראיתי והייתי רוצה לספר על עוד מקרה אחד ויחיד.

אב בית הדין אני מצטער מאוד. הסברתי לך קודם, לא רק אלה שבאים הנה רוצים לספר, ואין פשוט אפשרות. תודה רבה ושלום.

ת. את נחמיה פגשתי בכפר איווניצה. הוא סיפר לי על המרד. הוא רק אמר שהוא מצטער שהורידו אותנו ממקום התורפה, כי אחרת היה המרד מצליח יותר טוב. היות ובאותו רגע היה מסדר של האוקראינים, והרגו את הס"ס, את הקצין שהיה אחראי עליהם, הם עמדו ולא ידעו מה מתרחש פה. נחמיה החזיק את החזית עם התת-מקלע. והנה הגיעו באואר עם פרנצל והתפרצו לתוך מחסן הנשק, לא היתה לו בֶּרֶה, הוא תפס רובה עם מאתיים כדורים וברח.

ש. מניין היה נחמיה?

ת. הוא היה מהטרנספורט מרוסיה, הוא גם היה איש צבא, יותר מבוגר, בגיל העמידה בערך.

ש. שבוי מלחמה?

ת. כן, שבוי מלחמה.

ש. אחר כך נדדתם שניכם ביערות עד שפגשתם את סשה?

ת. שנינו נדדנו ביערות עד שפגשנו את סשה.

ש. מה היה שם המשפחה שלו?

ת. פֶּצ'רסקי (Pechersky). פגשתי אותם. היו שלושה. אחד היה חולה ברגליים. הם לבשו בגדים לבנים מבר שמיצרים בידיים. הם טבעו בבוץ אחרי הבריחה. אחר כך התאספנו. כבר היינו חמישה, הלכנו ליערות סקרודניצה (Skrodnitze). שם פגשנו את הפרטיזנים היהודים הראשונים בשם "חיא'לס גרופה", זאת היתה קבוצה של יהודים שפעלו.

ש. הם פעלו בפקודתו של יחיאל גרינשפן (Grynszpan)?

ת. כן.

ש. עסקתם בחבלה במסילות ברזל, ניתוק קווי טלפון, התנפלויות של "פגע וברח" על יחידות הצבא הגרמני?

ת. כן. על אלה שהיו בכפרים.

ש. אחר כך גויסת לצבא האדום?

ת. אחר כך הצטרפתי לפרטיזנים "Ovadannio Dali Pochi". זה היה על יד מלוריטה (Malorita). אלה היו פרטיזנים רוסיים שבאו מווסטוק (Vostock). אחר כך, כאשר רוסיה כבר כבשה את המקום, נפגשנו כולנו במקום ריכוז הפרטיזנים. זה היה לא הרחק מצ'זישנרבוקום (Czishnervokom). כשחזרתי הביתה, לא יכולתי להיות שם, לא מצאתי איש. נסעתי ללובלין ושם התנדבתי לצבא הפולני. כמובן, הייתי גם בחזית במודלין (Modlin), יבלונה (Yablona) וגם בוורשה.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, היש לאדוני שאלות?

ד"ר סרבציוס אדוני הער, אמרת כי הימלר הגיע במטוס לסוביבור? האם ראית אותו בעצמך?

העד ביסקוביץ את הימלר ראיתי. היות ואני שמעתי על הימלר, על גרינג (Göring), על היטלר, ואני ראיתי אותו מרחוק. היה לובש מעיל חום ארוך, משקפיים כאילו מקריסטל. ראיתי עוד כמה אנשי ס"ס, כשמונה במספר.

ד"ר סרבציוס אין בפי עוד שאלות.

המסמך הבא באותו עניין, תאריך 19 במאי 1943, גם הוא מ"יד ושם".

[המסמך סומן ת/1295].

אב בית הדין פה כתוב שהוא היה שייך למשרד הביטחון הראשי? היועץ המשפטי כן, זה מהמחלקה IA5, המחלקה הפרסונלית והמנהלית של משרד הביטחון הראשי. מדובר בהעלאתו בדרגה של ס"ס שטורמבנפירר [וירט]. בעמוד הבא מדובר כי לאחר ביקורו של הרייכספירר-ס"ס בסוביבור, הוחלט להעלות בדרגה את המפקדים והאנשים המתאימים. "וירט הוא חרוץ ומסור בעבודתו המיוחדת ולכן צריך להעלותו בדרגה".

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, המותר לי להצביע על כך כי המשרד V הוא המשרד למשטרה פלילית של הרייך ואין לו אפוא כל מגע עם מחלקתו של הנאשם.

היועץ המשפטי אני חושב שהסניגור לא ירד לסוף דעתי. אני טוען שוירט היה שייך למחלקתו של הנאשם. השאלה היא: האם מחנות ההשמדה היו שייכים לפיקוד אנשי המשרד הראשי לביטחון או לאנשי משרד המשק והמנהל? ואני רוצה להראות שוירט, אשר זוהה כאן ואשר תמונתו נמצאת בפני בית המשפט, הוא איש הרזה "א" (RSHA) והוא היה אחד המפקדים של סוביבור, ולאחר ביקור בסוביבור מעלה אותו הימלר בדרגה, זוהי מטרת הגשת המסמכים.

אב בית הדין מה היא, אם כן, הטענה ביחס למשרד המשק והמנהל, האם לפי טענתכם היה להם איזה קשר?

היועץ המשפטי בוודאי, קשר מנהלי, אבל משלוח אסירים ושחרור אסירים היה עניין משרד הביטחון הראשי, והפיקוד. הצוות הפיקודי היה שייך למשרד הביטחון הראשי. גם ביצוע ההשמדה במחנות ההשמדה נעשה על ידי אנשי הרזה "א", ולא על ידי אנשי המשק והמנהל, אבל זה עוד יתברר במשך הטיעון.

המסמך האחרון הוא ההודעה על העלאתו בדרגה של וירט מ-19 באוגוסט 1943. בית המשפט יראה שכאן מופיעים גם שמות שכבר ידועים לנו: פרנץ (Franz), שווארץ (Schwartz), שטנגל (Stangl), רייכסלייטנר, שמות שכבר נזכרו בעדויות.

אב בית הדין גם שווארץ שעליו העיד העד טובות?

היועץ המשפטי גם שווארץ.

אב בית הדין זה יסומן ת/1296.

היועץ המשפטי אנו עוברים עתה למחנה ההשמדה חלמנו (Chelmo). אני קורא אל הדוכן את מר מיכאל פאדחלבניק (Podchlebnik).

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, המותר לי עוד להוסיף דבר מה למפרע, הרי במסמך האחרון רשום דבר מה לגבי התפקיד. כאן כתוב קרימינלראט (Kriminalrat) מן ה-30 בינואר 1943 אצל מפקדת המשטרה הפלילית, לאחר מכן – בממשל הכללי לתפקידים מיוחדים.

היועץ המשפטי אבל זה כתוב, אין טעם להתווכח עם מה שכתוב.

אב בית הדין גם אתם לפעמים קוראים דברים שכתובים.

נגמור עכשיו את עדותו של מר משה בהיר. בבקשה תעלה הנה אל שולחן העדים. מה שאתה אומר, גם זה נאמר בשבועה.

(המשך עדותו של משה בהיר)

העד בהיר כן, זאת (מצביע על ספר) לא הוצאה.

אב בית הדין זה אותו הספר.

העד בהיר זה דומה, יש הרבה תמונות דומות, אבל לא אותו הדבר, זה אותו שם של הספר.

השופט הלוי אתה יכול להביא מרמת-גן את התמונה שראית?

העד בהיר בהחלט.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, אני מייחס ערך רב להשגת התמונה כי הנאשם אומר כי מעולם לא היה עם הימלר או קלטנברונר באיזה מקום בחוץ.

אב בית הדין את הספר ראית בספרייה העירונית ברמת-גן?

העד בהיר לא, את הספר הראה לי שכן מספריית הגימנסיה "אהל שם" ברמת-גן.

ש. תשתדל להשיג את הספר?

ת. כן.

ש. מתי אתה יכול להופיע עם הספר?

ת. מחר.

אב בית הדין טוב, מחר תתייצב בפני התביעה ונראה את הספר.

היועץ המשפטי אני רוצה להגיש כמה מסמכים ביחס לסוביבור. תחילה את הדו"ח הפולני על מחנה ההשמדה סוביבור עם תרגום לעברית, מספרנו 1379.

אב בית הדין המסמך יסומן ת/1293.

מה המצב עם תרגום בשביל ד"ר סרבציוס?

היועץ המשפטי זה כמו ביחס למחנה האחר, אדוני.

אב בית הדין אותו הדין?

היועץ המשפטי כן, אנחנו נמציא את התרגום הגרמני או לפחות תמצית מתאימה.

יש שלושה מסמכים אשר בדעתנו להגיש כדי להוכיח ש"ס" אוברשטורמבנפירר וירט (Wirth) היה איש הרייכסזיכרהייטס-האופטאמט (Reichssicherheitshauptamt) וזה יהיה נחוץ לנו בקשר להשתייכות הפיקוד במחנות. אם בית המשפט יזכור, הנאשם אמר משהו בקשר לזה, ואנחנו רוצים להוכיח מה היה הדבר לפי טענתנו. יש כאן מכתב מ-19 באפריל 1943, אני מגיש את ההעתק הפוטוסטטי עם שלושה העתקים. בחלק השני מדובר בכריסטיאן וירט השייך לרייכסזיכרהייטסהאופטאמט.

אב בית הדין מניין בא המסמך הזה?

היועץ המשפטי מ"יד ושם", אדוני.

אב בית הדין מסמך זה סומן ת/1294.

היועץ המשפטי זה בקשר להעלאתו בדרגה של וירט.

שם אנשי ס"ס. בסופו של דבר ספרו אותנו, פקדו אותנו והורידו אותנו למרתף. סגרו עלינו את דלתותיו ולא נתנו לנו לצאת.

ש. על הקירות באותו מרתף היו כתובות?
 ת. באותו אחר הצהריים שהגענו, לא ראינו עדיין דבר.
 ש. אבל אחר כך, ראית שם כתובות על הקיר?
 ת. כן, ראינו.
 ש. מה ראיתם?
 ת. כשלקחו אותנו לעבודה בבוקר...
 אב בית הדין מר האוזנר, אולי אציע, אדוני יוכל לחקור אותו בידיש?
 היועץ המשפטי אנסה.

אב בית הדין אם זה יביא להבנה יותר גדולה, אולי זה יהיה יותר מעשי.
 היועץ המשפטי איזה כתובות ראית?
 העד פאדחלבניק מיד כשנכנסנו ראינו כתובת: "אל בית המרחץ".
 ש. איזה כתובות ראיתם במרתף?
 ת. כשנכנסנו למרתף ראינו שם כתובות על הקיר.
 ש. מה היו הכתובות האלה?

ת. הכתובות האלה אמרו: "איש אינו יוצא מכאן חי; כל אשר יוכל יציל את נפשו; כל יום, כל לילה הולכים 2-3 מאתנו ואינם חוזרים עוד; איש אינו חי כאן זמן רב; כשמוציאים אנשים לעבודה, מהם מתים ביריות". בלילה הראשון הדלקנו נר קטן וראינו את הכתובות הללו על הקיר.

ש. למחרת היום, כאשר היית עוד במרתף, שמעת גרמני נואם נואם כלשהו?

ת. שמעתי עוד בבוקר כשהגענו. הגיעה משאית ועליה אנשים. לא ידענו כמה אנשים, אבל שמענו כי אחד יצא החוצה ואמר: "עכשיו אתם הולכים לבית המרחץ, אתם מקבלים בגדים אחרים, ואחר כך תצאו לעבודה".

ש. והאנשים מחאו כף?

ת. כן, כמה מחאו כף, שמחו, כי הנה הגיעו לעבודה. אנו שמענו כיצד אומרים לאנשים ללכת למרחץ. כולם עברו בעד הדלת, בעד איזה פרודור, אנחנו לא ידענו בדיוק מה נעשה, כי הרי ישבנו במרתף, אבל שמענו מה נעשה בחוץ. "כולם לצאת למרחץ", הם עברו מבעד לפרודור הזה. מהצד השני חיכתה להם משאית.

ש. והאנשים עלו על המכונית הזאת?

ת. האנשים ראו את המשאיות ולא רצו לעלות, אלא שאנשי ס"ס עמדו עם אלות בידיהם, הכו בהם, שיסו בהם והכריחו אותם לעלות על המשאיות.

ש. מה היו המשאיות האלה?

ת. היו אלה מכוניות שהיו סגורות לגמרי, מפחים, שתי דלתות.

ש. אבל עכשיו אתה יודע מה המכוניות האלה?

היועץ המשפטי כן, אני אומר שאין טעם להתווכח עליהם, בוודאי שאנחנו קוראים.

אב בית הדין (לעד מיכאל פאדחלבניק) אתה מדבר עברית?

העד פאדחלבניק לא, יידיש.

[העד הושבע]

היועץ המשפטי איפה אתה גר?

העד פאדחלבניק בבני-ברק.

ש. במה אתה עוסק?

ת. אני עובד בבית חרושת לשוקולד-ואפלים.

ש. כאשר פרצה המלחמה היית גר בעיירה בשם קולו (Kolo), נכון?

ת. כן.

ש. ומשם התחילו הגרמנים להוציא אתכם?

ת. כן.

ש. מה הם אמרו, לאן אתם הולכים?

ת. אמרו שלוקחים אותנו לחלמנו לעבודה.

ש. מתי לקחו אותך לחלמנו?

ת. אותי לקחו לחלמנו בסוף שנת 1941.

ש. רק אתה או היו עוד אנשים?

ת. היינו 30 איש.

ש. מי לקח אותך לחלמנו?

ת. המשטרה.

ש. איזו משטרה?

ת. המשטרה של הס"ס והשוטרים הגרמנים.

ש. איזה אנשים הם לקחו? אנשים מיוחדים?

ת. לקחו אנשים חזקים, כשרים לעבודה, זאת אומרת, כבר לא היה מבחר רב, רוב האנשים כבר שולחו. אבל בלילה לקחו, הוציאו אנשים מהמיטות והובילו אותם למשטרה הגרמנית.

ש. והביאו אתכם לחלמנו?

ת. כן.

ש. לאן הובלתם משם?

ת. בחלמנו הביאו אותי לארמון. היתה זו חווילה, לפני המלחמה היתה שם חווה, משק.

ש. ולאן העבירו אותך בארמון הזה?

ת. העבירו אותנו לחצר, העלו אותנו על מכונית. ישבנו שם, מאחורינו נסעו אנשי ס"ס עם מכונות ירייה, ונסעו אתנו ישר לחלמנו.

ש. הגעתם כבר לחלמנו. לאן הלכת בחלמנו?

ת. כאשר הגענו לחלמנו ירדנו מהמכונית. לא ידענו לאן לרדת. היו

- ת. כן, עכשיו אני יודע.
- ש. אחר כך היו ניגשים אוקראינים והיו עוקרים שיניים וטבעות זהב מהגויות?
- ת. אחר כך היו שמים אותם אחד אחד, היו מניחים אותם והיו שם אוקראיני וגרמני אחד אשר דיבר גרמנית חלשה מאוד, קשה היה להבינו, צבת בידיהם, והם היו עוקרים את השיניים, את שיני הזהב ומסירים את טבעות הזהב. אם הם לא יכלו להסיר את הטבעת, היו גודעים את האצבע כולה.
- ש. וכך הגיעו שתי מכוניות, נכון?
- ת. כן, אחת לאחר השנייה.
- ש. ואתם הייתם קוברים את הגויות?
- ת. אחר כך היו מניחים אותן. היה עלינו לקבור אותן. בבוקר היו אנשים אשר מלאכתם הייתה להשכיב את הגויות כך שתהיה רק שכבה אחת בכל פעם. היו מניחים כאן ראש וכאן רגל, הכול בשכבה אחת.
- ש. ובמכונית השלישית הגיע משהו שהכרת אותו, נכון?
- ת. כבר עבדתי שם כמה ימים עד שהגיע משהו, הגיעו בכלל כל אנשי העיר אשר הכרתי אותם.
- ש. ובתוכם מי?
- ת. היתה שם אשתי ושני ילדי.
- ש. וראית אותם כאשר הוצאו מהמכונית?
- ת. אני שכחתי ליד אשתי ושני הילדים ורציתי שיירו בי. ניגש אלי איש הס"ס ואמר לי: "יש לך עוד די כוח, אתה יכול עוד לעבוד". הוא נתן לי שתי מכות ודחף אותי להמשיך בעבודה.
- ש. ובאותו ערב ניסית לתלות את עצמך?
- ת. כשחזרתי באותו ערב ביקשתי לאבד את עצמי לדעת בתלייה, אלא שהחברים לא הניחו לי ואמרו: כל עוד עיניך פקוחות יש לך עוד תקווה כי אולי תציל את עצמך, תינצל.
- ש. ולאחר כמה ימים ברחת משם?
- ת. אחר כך היה ראש השנה האזרחית ולא עבדנו. התחלנו לחשוב, כמה חברים ואני בתוכם, כיצד להימלט משם. עוד היה כוח בידינו. חשבנו שעלינו לנסות, או שנמלט את חיינו או שלא נמלט, אבל עלינו לנסות לצאת משם. אנחנו נסענו – זה היה אחרי החג, אחרי ראש השנה האזרחית – חזרנו מהעבודה הביתה באוטובוס ובמשאיות, בכל משאית היו 15 מאתנו ו-15 אנשי ס"ס. כך היה בכל המשאיות, גם במשאית שאני נסעתי בה, וגם באחרות, היו 15 מאתנו ו-15 אנשי ס"ס. מאחור היה חלון, אשנב קטן, שאפשר היה לסגור אותו. ואז סגרנו את החלון. רק הספקנו להוריד את החלון, את האשנב, וכבר היינו חזרה בחצר שבה שכנו. ודיברנו על כך שלמחרת היום נמהר ונוריד את האשנב, נפתח אותו ומי שיצליח – ימהר ויקפוץ וימלט. למחרת כשלקחו אותנו לעבודה, את חברי לקחו לאוטובוס ואותי הטעינו על המשאית.
- ש. וכשהמשאית היתה ביער – פנית לאיש ס"ס וביקשת סיגריה?
- ת. כשנסעתי במשאית היה ברור לי שהשני, שנסע באוטובוס, בוודאי יקפוץ. וגמרתי אומר שעלי לטכס עצה כלשהי כדי שאוכל לקפוץ גם אני. אם אצליח – טוב, אם לא – לא. אנחנו ישבנו
- ת. המכוניות האלה היו מכוניות אשר היו סוגרים בהן את האנשים ומכניסים בהן גז.
- ש. מה קרה אִתכם באותו יום שני?
- ת. למחרת היום הוסיפו לעבוד. הכניסו לשם אנשים, שמענו את הצעקות מתוך המכוניות, וכשהפעילו את המנוע והוכנס הגז, אט אט נדמו הצעקות עד אשר לא נשמעו עוד בחוץ, וכן חזרו חלילה.
- ש. מה עשו אִתכם?
- ת. לקחו מאתנו כחמישה אנשים מהמרתף, ועלינו היה לאסוף את הדברים שנותרו, את הנעליים, ולהוביל אותם לחדר השלישי או הרביעי אשר היה כבר מלא בחפצים כאלה ובנעליים.
- ש. ובערב חזרו האנשים מהעבודה ביער?
- ת. האנשים חזרו, אבל כבר חסרו שניים או שלושה מתוכם, כאלה שנחלשו ולא היה להם כוח לעבוד. ירו בהם והשאירו אותם במקום.
- ש. ואלה שחזרו סיפרו מה שנעשה שם?
- ת. כן.
- ש. ביום הבא אתה בעצמך הלכת לעבוד בלילה וראית מה שנעשה שם, נכון?
- ת. למחרת כבר לא רציתי להישאר, לא רציתי להיות שם, ועמדתי בראש בין חמשת הראשונים אשר נלקחו החוצה לעבודה ביער.
- ש. מדוע רצית ללכת לעבודה ביער?
- ת. מה אני אשאר שם? מה אני אשב כל היום במרתף? – לא רציתי.
- ש. מה עשו שם ביער?
- ת. ביער חפרו את הבורות. 25 איש היו שם והכול חפרו בורות. אנו היינו יוצאים בבוקר השכם, ב-06.30 בבוקר, היה אז עוד חושך. היה זה יומיים לפני ראש השנה, בתחילת השנה האזרחית החדשה, בסוף שנת 1941.
- ש. חפרתם בורות, ואחר כך הגיעה מכונית, אחת מהמכוניות האלה ששם היו שמים את האנשים, נכון?
- ת. כשהגיעו המשאיות עוד אסור היה לגשת. היינו צריכים לחכות עד שהמשאית עמדה כמה רגעים, כ-2-3 דקות, ויצאו אדים מן המכונית, מן האנשים ששם. היינו צריכים לחכות. אחר כך ניגשו 5 או 6 אנשים, היו פותחים את הדלתות ומשכיבים את האנשים על הארץ. לא בתוך הבורות, אלא על יד הבורות, על פי הבורות.
- ש. האנשים היו כבר מתים?
- ת. כולם היו כבר מתים. איש לא היה חי מבין האנשים אשר היו בתוך המכוניות הללו, פרט לפעם אחת. בכל הזמן שהייתי שם היתה רק פעם אחת, אדם אחד, בן עירי, איש חסון וחזק אשר עדיין פרפר, ניגש אליו איש וירה בו והרגו. היתה זו הפעם היחידה במשך כל הזמן שעבדתי שם. היה זה איש בשם יחזקאל יעקובוביץ.

העד ז'ורבסקי מרדכי ז'ורבסקי.
 היועץ המשפטי אתה גר בגדרה, נכון?
 העד ז'ורבסקי כן.
 ש. ואתה קצב לפי מקצועך?
 ת. כן.
 ש. בשנת 1944 היית בלודז', נכון?
 ת. כן.
 ש. ואתה זוכר שכאשר פונה הגטו של לודז' (Łódź) וביבוב (Biebow) אמר לכם שאתם נוסעים למחנה עבודה בלייפציג (Leipzig) ושם יהיה לכם כל טוב?
 ת. הוא אמר שאנחנו נוסעים ללייפציג ו"אתם היהודים – אם תעבדו בחריצות יהיה לכם טוב".
 ש. העלו אתכם על קרונות רכבת?
 ת. כן, על גבי קרונות מטען ונסענו בכיוון לקולו.
 ש. בקרון היתה איזה כתובת בפולנית?
 ת. בקרונות מצאנו כתובת שנאמר בה שנוסעים לקראת המוות.
 אב בית הדין כתובת ביידיש?
 העד ז'ורבסקי לא, בפולנית.
 היועץ המשפטי איך היה בפולנית?
 העד ז'ורבסקי "Jedziemy wagonem śmierci" ("אנו נוסעים בקרונות המוות").
 ש. אתם האמנתם?
 ת. לא.
 ש. לאן הגיעה הרכבת?
 ת. הרכבת נסעה עד קולו.
 ש. ומשם?
 ת. בקולו העבירו אותנו לקרונות קטנים יותר והעבירו אותנו לכיוון חלמנו.
 ש. כשהורידו אתכם מהקרונות – כמה אנשים היו כבר מתים?
 ת. ארבעה אנשים היו כבר מתים.
 ש. כשהגעתם פגשתם גרמנים?
 ת. כשהגענו לחלמנו פגשנו בגרמנים.
 ש. מאיזו יחידה?
 ת. יחידת ס"ס עם סמל גולגולת המוות על גבי הכובעים.
 ש. סידרו אתכם בשורות?
 ת. העמידו אותנו בארבע שורות והריצו אותנו.
 ש. לאן?
 ת. משם הובילו אותנו לתוך מחנה חלמנו, היה זה מתחנת הרכבת מהלך של בערך 100 או 200 מטרים.

למעלה, אנשי הס"ס ישבו למטה. אני ישבתי מאחור. קמתי וניגשתי אל איש ס"ס אחד וביקשתי שיתן לי סיגריה. הוא נתן סיגריה. אני אומנם איני מעשן בדרך כלל, אבל הדלקתי את הסיגריה בפי, ובדרכי חזרה למקומי אמרתי: "הנה הוא מחלק סיגריות, קומו כולכם ובקשו ממנו". כך שכאשר כולם קמו לבקש סיגריה, נשארתי אני מאחור, היה לי סכין קטן, חתכתי את הברזנט של המשאית וקפצתי. קפצתי הצידה, נחבטתי בברכי ונמלטתי ליער.

ש. ירו אחריך אבל לא פגעו?

ת. הכרתי היטב היטב את כל היער ואת כל הסביבה, כך שהתמצאתי בקלות. אלא שעל דרכי היה כביש. עלי היה לחצות כביש. כשהגעתי לכביש ראיתי שהיה שם איש ס"ס. אני הרגשתי בו, אבל הוא לא ראה אותי. הוא היה במרחק של 100 מטרים ממני. בין כה וכה אני עברתי את הכביש ולבוסף הגעתי לביתו של איכר, היה שלג ואני נחבאתי שם 48 שעות. האיכר לא ידע כלל שאני במתבן שלו. עוד כשהייתי במתבן ביומיים האלה, שמעתי שאנשים מדברים על כך ששני אנשים ברחו מחלמנו ומחפשים אותם.

ש. פגשת את השני שברח?

ת. כן.

ש. אבל הוא נהרג אחר כך בזמושץ' ב־1944?

ת. אני לא יודע אם נהרג, אבל פגשתי אותו. פגשתי אותו רק אחרי שהגעתי לגרוב (Grabów). הצעתי לו שנימלט שנינו יחדיו, אולם הוא אמר שאינו יכול, כי משפחתו עוד נמצאת שם. מה קרה לו אחר כך – איני יודע, אני לא פגשתי אותו, איני יודע אם הוא בחיים.

היועץ המשפטי סיימתי את שאלותי.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, יש לאדוני שאלות?

ד"ר סרבציוס אין בפי שאלות לעד.

אב בית הדין באיזה מחוז של פולניה נמצאת חלמנו?

היועץ המשפטי על יד פוזנן (Poznań), אדוני.

אב בית הדין זה אותו מקום ששמו קולם (Kulm)?

היועץ המשפטי קולמהוף (Kulmhof)?

אב בית הדין בוורטגאו (Warthegau)?

היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין (לעד) זה נכון? (למתורגמן) תשאל אותו בבקשה על כך.

העד פאדחלבניק (בתשובה לשאלת המתורגמן) חלמנו היא בוורטגאו, במחוז פוזנן.

היועץ המשפטי אבקש לקרוא למר ז'ורבסקי (Żurawski).

(מר ז'ורבסקי עולה לדוכן העדים)

אב בית הדין אתה מדבר עברית?

העד ז'ורבסקי אני מדבר יידיש.

[העד הושבע]

אב בית הדין מה שמך?

ת. את העצמות שרפו, ואותן העצמות שלא נשרפו היו גורסים שם בכל מיני מגרסות לקמח, ואת הגריסה הזאת זרקו למים.

ש. כמה זמן היית בחלמנו, מר ז'ורבסקי?

ת. איני זוכר בדיוק כמה הייתי שם, אולם כנראה 7-8 חודשים.

ש. עד מתי?

ת. עד 17 בינואר 1945.

ש. במשך הזמן שהיית שם, כמה אנשים בערך הושמדו בקרונויות הגז בחלמנו?

ת. בתקופת היותי באו אחרי שלושה משלוחים עם 3,000 איש, ולפני היו 7,000 איש. שמעתי זאת מאנשים שהיו שם. וכל האנשים האלה נשרפו.

ש. מניין באו האנשים שהושמדו בחלמנו?

ת. בתקופת היותי שם הם באו מלודז', אלא שבלודז' היו אנשים מכל הסביבה ולא רק מלודז' עצמה.

ש. היו גם אנשים שהגרמנים היו אומרים להם לכתוב מכתבים לבני משפחותיהם? אתה זוכר זאת?

ת. כן. זה היה ברגע שנכנסו לרופא, עמד שם איש בסינר לבן שאמר לאנשים, כתוב מכתב הביתה כי שלומך טוב כאן וכי אתה נוסע ללייפציג.

ש. והם כתבו את המכתבים?

ת. כן.

ש. ומה היה קורה אתם, עם האנשים?

ת. הם נשרפו, כמו האחרים.

ש. בספטמבר-אוקטובר 1944 התחילו אנשי הס"ס בחיסול המחנה. נכון?

ת. כן.

ש. פירקו את הצריפים?

ת. כן, פירקנו הכול. היינו שם 100 אנשים שנשארו לעבודה. פירקו את המשרפות ואת המקומות ששם היה כתוב "למרחץ! לרופא!" והביאו את כל זה לקולו. כאשר הביאו אותנו לקולו, הלבישו אותנו כך לבל יכירו כי אנו יהודים.

ש. מה קרה עם מכוניות הגז?

ת. גם את מכוניות הגז הובילו לכיוון קולו.

ש. אתה זוכר שמות של אנשי הס"ס בחלמנו?

ת. כן. אוברשטורמפירר בוטמן (Bothmann).

ש. הוא היה מפקד המחנה?

ת. כן. ועוד מייסטר הפלה (Meister Höfle).

אב בית הדין מה זה מייסטר?

העד ז'ורבסקי זה היה האיש שנתן הוראות, כאשר שלחו אנשים לעבודה במחנה.

היועץ המשפטי גם הוא היה איש הס"ס?

ש. הביאו אתכם לארמון כלשהו?

ת. לא, אנו לא היינו באיזה ארמון. הובילו אותנו אל תוך מחנה סגור, שנקרא בית סוהר.

ש. שמו לכם משהו על הרגליים?

ת. שמו לנו שלשלאות על הרגליים. ברצוני להעיר שמהקבוצה שבאה אתי הוציאו שישה אנשים חסונים, ואני הייתי ביניהם.

ש. מה קרה עם האחרים?

ת. את האחרים הכניסו לתוך כנסייה.

ש. מה קרה אתם אחר כך?

ת. הם לנו שם, ובבוקר הובילו אותם אל תוך היער.

ש. מה קרה אתם?

ת. הובילו אותם במשאיות כבדות. היה שם בחוץ צריף והיה כתוב עליו: "לרופא! למרחץ!" לכל אחד ניתנה חתיכת סבון ומגבת, והם חשבו כי מובילים אותם להתרחץ. אולם למעשה הובילו אותם להמתה בגזים.

ש. מניין אתה יודע זאת, שנתנו להם סבון ומגבת?

ת. ראינו כל זאת מרחוק. אסור היה לנו להתקרב. החזיקו אותנו מרחוק לבל נתקרב אל האנשים ונדבר אתם, אך ראינו את הכול מרחוק.

ש. כמה אנשים יכלו להיכנס למכונית כזאת?

ת. למכונית אחת כזאת נכנסו 80 עד 100 איש.

ש. ואתה נשארת בעבודה בחלמנו?

ת. כן.

ש. בהתחלה העסיקו אותך בוולדקומנדו (Waldkommando – יחידת היער)?

ת. כן.

ש. במה העסיקו אותך שם? מה עשית?

ת. תחילה חטבו שם גזרי עץ. גזרו את העצים והניחו אותם לפי מידות המטר, ועצים אלה הובלו אל המשרפות ושימשו לשרפת אנשים.

ש. כמה משרפות היו ביער?

ת. היו שם שתי משרפות.

ש. לפעמים עבדת גם בזונדרקומנדו?

ת. כן.

ש. מה עשו בזונדרקומנדו?

ת. היתה זאת יחידה מיוחדת שהשליכה את הגופות מתוך המשאיות, מתוך מכוניות הגז. היו מקרים שאנשים היו עוד בחיים כשהוציאו אותם ממכוניות הגז. כאשר היו אנשים כאלה שנשארו בחיים, היה שם נהג, הרמן גילוב (Hermann Gilow), הוא הוציא את אקדחו וירה בהם.

ש. מה קרה עם העצמות של האנשים לאחר השרפה?

ש. והיו שם הרבה חפצי ערך בזמן המיון?

ת. כן, זהב ושיניים, כל זה הוסר מעל האנשים, וביניהם גם דברים שהוסתרו על גופם, ואצבעות עם הטבעות, כל זה הונח בתוך קופסה גדולה.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, יש לאדוני שאלות?

ד"ר סרבציוס לא, אין בפי שאלה אל העד.

השופט הלוי הגעת לחלמנו בשנת 1944?

העד ז'ורבסקי בשנת 1944, בערך בחודש השביעי.

ש. עד אז היית בלודו?

ת. כן.

ש. ראית את מכוניות הגז בפעולתן?

ת. כן.

ש. הן פעלו בעמידה או בנסיעה?

ת. כאשר נסעו מהמקום ששם היה כתוב "מרחץ" ו"לרופא" נסעו בערך 300 מטרים עד למשרפות ואז כבר היו שם מתים, כלומר גוויות, אולם היו מקרים שאנשים עוד היו בחיים.

אב בית הדין האם עשו בחלמנו איזו עבודה שלא היתה קשורה בהשמדת יהודים?

העד ז'ורבסקי לא.

אב בית הדין תודה, מר ז'ורבסקי, גמרת את עדותך.

הישיבה הבאה מחר בשעה 09.00 בבוקר.

היועץ המשפטי אולי רק ברשות בית המשפט, כדי שיוכן מדוע אני קורא עוד עד לאותה פרשה, אני אגיש את הדו"ח הפולני על חלמנו בו כתוב שהדו"ח הזה חובר על סמך שלוש עדויות של שלושה ניצולים מחלמנו, פאדחלבניק מהתקופה הראשונה וסרברניק וז'ורבסקי מהתקופה השנייה. אין עוד ניצולים ממחנה ההשמדה של חלמנו. שלושתם בארץ וברשות בית המשפט אקרא מחר את העד השלישי.

אב בית הדין כן, ואז גם תגיש את הדו"ח הזה.

היועץ המשפטי ברצון.

העד ז'ורבסקי כן.

ש. מי היה סגנו של בוטמן?

ת. יד ימינו היה פילר (Piller).

ש. עוד איזה שמות אתה זוכר?

ת. לנץ (Lenz), האָזָה (Haase).

ש. עוד?

ת. אלה השמות אותם אני זוכר.

ש. מי פיקח על העבודה של מיון הבגדים?

ת. היה איש ס"ס, אך איני זוכר את שמו.

ש. מן האנשים שלכם בארבייטסקומנדו (Arbeitskom-mando), מאנשי הצוות, היו גם כן ממיחים מפעם לפעם?

ת. כן, בוודאי. נשארנו 41, את היתר הרגנו. בימי ראשון לא עבדו. אז העמידו אותנו ושמו בבקוקים על ראשינו, והשתעשעו ביריות בבקוקים. מי שפגעו בבקוק שעל ראשו, נותר בחיים, ומי שנפגע בראשו – נהרג, והאחרים נשארו לעבוד.

ש. בינואר 1945 הוציאו את כולכם, את כל מי שנשאר שם, להורג?

ת. כן. ב־17 בינואר בלילה שמעו כניסת מכוניות. פתחו את השער. ובאו שני אנשי ס"ס. זיהיתי את לנץ. הוא נכנס עם פנס כיס וצעק: "חמישה אנשים החוצה!" הוציאו את חמשת האנשים. שמענו חמש יריות. לאחר מכן נכנסו וחזרו וקראו לחמישה אנשים לצאת. כך הוציאו שלוש חמישיות, דהיינו 15 איש. מבין 15 איש אלה נותר אחד בחיים, סרברניק (Srebrnik), שהיה מונח על גבי המתים.

ש. אנחנו נקרא את סרברניק, והוא יספר את סיפורו. לאחר מכן הוציאו אותך?

ת. כן. כאשר נכנסו לקחת את ה"חמישיה" הרביעית, עמדתי מאחורי הדלת עם סכין ביד, התנפלתי על איש הס"ס, ניפצתי את הפנס והכיתי בסכין שבידי לימיני ולשמאלי ונמלטתי.

ש. והצלחת לברוח ליער?

ת. נוריתי ברגלי אבל רצתי לתוך היער.

ש. היה זמן שטיפלת בחפצים של האנשים בחלמנו, נכון?

ת. כן, מהמשלוחים.

ישיבה מס' 66

כ"ב בסיון תשכ"א

(6 ביוני 1961)

אב בית הדין אני פותח את הישיבה השישים ושש של המשפט. היועץ המשפטי ברשות בית המשפט, לפני שאמשיך בהבאת ראיות...

אב בית הדין מר האוזנר, לא היית רוצה שייעשו איזה סידורים באולם בית המשפט מבלי ידיעת בית המשפט, וגם את זה (הצבת צילומים על במת בית המשפט) אני רואה כמין סידור. אני מניח שהכוונה היתה רצויה, אבל אני צריך לעמוד על זה.

היועץ המשפטי כמוכן, אדוני. אנחנו יכולים, כמוכן, להפוך את זה.

אב בית הדין עכשיו כבר אין צורך.

היועץ המשפטי אלה יהיו מוצגים שנרצה להגיש.

אב בית הדין אני מתאר לעצמי.

היועץ המשפטי יש שתי בעיות שאבקש את החלטת בית המשפט לגביהן. האחת היא עדותם של שני עדים, שבדעתי להשיעם מחר, ואשר על גופם נעשו עיקורים באושוויץ. העדים מוכנים להעיד, אבל הם מבקשים כי בית המשפט יאסור על צילומם ועל פרסום שמם. אחד מהם, יש לו ילד מאומץ. ולכן אני אבקש ששעה שעדותם תישמע – לא יצולם בבית המשפט, גם הטלוויזיה תופסק, ושכית המשפט יסכים לקבל את שמותייהם על פיסת נייר ויאסור אותן לפרסום מכוח סמכותו לפי סעיף 38 ו-40 לחוק בתי המשפט.

אב בית הדין מחר אדוני חושב להביאם?

היועץ המשפטי מחר אחרי הצהריים, אבל אני מבקש את הנחיית בית המשפט, כי אם לא כן – לא אביא את העדים. זה תנאי שלהם, שהייתי רוצה לכבד.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, אני מבקש לבחון אם עדות זו היא רלוונטית. על העיקורים הובאו עדויות במשפט הרופאים בנירנברג, אולם כאן העדות יכלה להיות רלוונטית אילו אפשר היה לקשר את הנאשם בכך ולהוכיח כי הוא הורה בעניין. אולם על כך ודאי לא יוכלו העדים לספר דבר.

היועץ המשפטי ברשות בית המשפט. אנחנו כבר עמדנו בפני בעיה זו בשלב קודם של המשפט, כאשר הסניגור התנגד להמשך עדותו של ד"ר ולס (Wells). ובית המשפט הורה אז שיש להוכיח שני דברים – מה אירע ואחריות הנאשם. טענת התביעה תהיה כי מה שאירע לאותם האנשים שהנאשם סיפק לאושוויץ, אנחנו נוכיח שהוא שלח אותם לשם, אנחנו כבר הוכחנו, ואנחנו נסיף ונוכיח, כי הוא ומחלקתו אחראים לשילוח כל היהודים שנשלחו לאושוויץ, כי אז זה מאוד רלוונטי מה קרה עמהם ומה נעשה עמהם באותם "בתי חרושת למוות", שהוא סיפק להם את "החומר הגולמי". לפיכך, בהתאם להחלטת בית המשפט לגבי עדותו של ד"ר ולס אני מבקש להתיר את השמעת עדותם בתנאים שביקשתי.

השופט הלוי יש בכתב האישום משהו על העיקור?

היועץ המשפטי יש בכתב האישום פרטים מיוחדים על עיקורים, ויש לנו מסמכים מיוחדים על עיקור שאנחנו נגיש אותם, אולם אני חושב שלא אצא ידי חובתי בהגשת המסמכים עצמם בשעה שבידיעתי שני אנשים לפחות שמוכנים לספר.

השופט רוח אתה זוכר אולי את הסעיף של כתב האישום שדן על כך?

היועץ המשפטי אני יודע שכתב האישום היה צריך להיות אתי כאן, אבל לצערי הוא אינו אתי.

השופט רוח אני רואה עכשיו שזהו פרט רביעי בכתב האישום.

היועץ המשפטי יש לנו גם סדרת מסמכים שבחלקם הוגשו בעניין זה ובחלקם עוד נגיש.

השופט רוח מדובר בעיקור בני תערובת. יש משהו יותר כללי?

היועץ המשפטי יש סעיף אחד, שהוא ודאי כולל בתוך הרדיפות והעינויים גם את זה, ובו נזכר מחנה אושוויץ במיוחד.

אב בית הדין מר האוזנר, האם לא יהיה יותר נכון לשמוע עדויות כאלה בכלל בדלתיים סגורות.

היועץ המשפטי כפי שבית המשפט יורה.

אב בית הדין האם היה משהו מיוחד שגרם לאדוני להציע דווקא את הדרך הזאת של צמצום, ולא את הדבר הפשוט יותר?

היועץ המשפטי זה היה מה שהעדים ביקשו. לכן השמעתי את בקשתם המצומצמת. אבל אני מסכים בהחלט שמוטב שעדויות כאלה יישמעו בדלתיים סגורות, אלא אם כן בית המשפט רוצה לתת רשות כניסה לסוג מסוים של קהל, כפי שהוא זכאי לעשות, או בכלל להוציא את כל הקהל.

אב בית הדין מסירת השם בפתק זה טוב, אבל בפני קהל גדול כזה כמו שמתאסף באולם זה, קשה מאוד לשמור אחר כך על אלמוניות העדים.

היועץ המשפטי מוטב כך, אדוני, אני מסכים.

אב בית הדין לד"ר סרבציוס אין מה להעיר בקשר עם הצד הזה של עדות זו, אני מניח?

ד"ר סרבציוס לא, אין לי כל התנגדות נגד הנוהל הזה.

אב בית הדין

החלטה מס' 70

אנו דוחים את התנגדות הסניגור לשמיעת עדויות על עיקורים, וזאת מן הטעמים שנתנו לדחיית התנגדותו לשמיעת עדותו של ד"ר ולס (החלטתנו מס' 13). נשמע עדויות על עיקורים בדלתיים סגורות וגם צילום לצורכי טלוויזיה וצרכים אחרים יופסק בשעת מתן העדויות הללו.

היועץ המשפטי אני מבקש גם את הנחיית בית המשפט בקשר להצגת סרט. אנחנו הראינו לסניגור, ולפי בקשתו גם בנוכחות הנאשם, חלק מן הסרטים שבדעתנו לבקש את בית המשפט לראותם. החלק השני של הסרטים הללו אשר הסניגור עוד לא ראה,

התנגדות מצד הסניגוריה לעצם הקרנת הסרטים, אני מקבל על עצמי כמובן את החובה להוכיח את אימותם – אני מבקש להתיר את הקרנת הסרטים בשעה שביית המשפט ימצא לנכון.

אב בית הדין מהי הדרך הטכנית של ההקרנה שאתם מציעים?

היועץ המשפטי אנחנו מציעים להראות את הסרט על הקיר שלימיננו.

אב בית הדין על הקיר, או יש לכם בד?

היועץ המשפטי נביא בד. נוכל להציג על הקיר שלימיננו, ואז כבוד השופטים יישארו, כמובן בדוכניהם. אם כבוד השופטים מוכנים לעבור לשולחן שלנו, מה שיהיה לנו נוח יותר, נלך לשורות הקהל ואפשר יהיה להציג את הסרט על הקיר שמאחורי מושב השופטים.

אב בית הדין האם זה יותר נוח מבחינה טכנית?

היועץ המשפטי זה נוח יותר אולי מבחינה טכנית. אנחנו צריכים אולי לעשות עוד ניסיונות. בניסיונות שעשינו עד כה הקרנו על הקיר הזה. כמובן שאם נציג על הקיר שלימיננו, יוכל רק חלק של הקהל שישב בצד שמאל של האולם לראות את הסרט. בדעתנו לבקש כי בשעת הקרנת הסרט, הואיל והאולם יהיה אפל למחצה, יתיר בית המשפט, מטעמי ביטחון, הישארותם של העיתונאים בלבד.

השופט הלוי בקשר להערת ד"ר סרבציוס אומר אדוני שאין בין הסרטים האלה חלקים שהוכנו רק למטרות חינוכיות אחרי המלחמה?

היועץ המשפטי לא. במה שנציג אין חלקים כאלה.

אב בית הדין מה יש לאדוני עוד להוסיף?

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, אני סבור כי יש אומנם בסרטים קטעים אשר צולמו למטרות חינוכיות ולהשפעה על הקהל לאחר מכן. אפשר להכיר בהם, אלה הם סרטים צבעוניים. נאמר לי אומנם כי הם יוצאו. את אמיתותם של הסרטים אפשר להכיר בתהליכים המצולמים המדברים בעד עצמם. אי אפשר לביים מאורעות מעין אלה. יש אפוא להוציא את יתר הקטעים.

אב בית הדין אני רואה שיש חילוקי דעות ביניכם אם כבר הוצא הכול או לא הוצא. מה המצב?

היועץ המשפטי כדי להקטין את חילוקי הדעות, הייתי מבקש את ד"ר סרבציוס להיות נוכח כאן מחר בערב, שעה שהתביעה תציג לעצמה ולעדיה את הסרט. ואם הוא יעמוד על כך שקטע מסוים דווקא אינו נראה לו, אנו לא נעמוד על כך כי קטע זה יוצג במיוחד. תמיד קל לחתוך אותו ולצרפו לקטע הבא. לכן אם ד"ר סרבציוס רוצה להיות נוכח כאן, אנו מזמינים אותו. נעשה את ההקרנה מחר בערב.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, צריכה עוד להיות בדינו רשימה קצרה ממוספרת כדי שיהיה אפשר לומר למשל – מס' 11 יוצא, וכן כדי שאפשר יהיה להגיע לידי הבנה בבית המשפט.

אב בית הדין אתם חשבתם להכין תמצית.

היועץ המשפטי כן, מחר נרשום לנו בדיוק את תיאור התמונות השונות ונגיש זאת לבית המשפט שעה שהסרט יוצג.

אב בית הדין ואם אחר כך יישאר משהו שאין לו ערך אלא – כמו

הוא יוכל לראות מחר בערב כאן, שעה שגם אנחנו עצמנו נעשה בדיקה אחרונה אם כל החומר הוא דוקומנטרי וניתן לאימות מלא. במידה והוא ניתן לאימות מלא על ידי העדים, אנחנו מבקשים להתיר את הצגתו לשם המחשת הראיות.

הדבר הזה נידון במשפט בלזן. בידי כאן הדו"ח על משפט בלזן מהסדרה *War Crimes Trials* בעריכתו של Sir David Maxwell Fife. בעמ' 222 ימצא בית המשפט את הדיון על הצגת סרט בבית המשפט, שעה שהסניגוריה התנגדה לא לעצם הצגת הסרט – אותה שעה כבר היה הדבר מקובל כפי שאראה, כי סרטים ימחישו ראיות – אלא רק מסיבה אחת, מכיוון שלדעת הסניגוריה עיקר הצגת הסרט תהיה להראות כי עדי התביעה אמרו אמת וכי אמנם כך נראו המחנות כפי שהם העידו; ולאחר דיון, ולאחר שבית המשפט הצבאי שמע את ה-Judge Advocate (השופט המשפטי), הותר להציג את הסרט.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, אין לי התנגדות עקרונית להקרנת הסרט. אולם הייתי רוצה לדעת מתי והיכן הוסרטו הסרטים. היה צריך להוציא כמובן חלקים הנוגעים לשמש רק חומר חינוכי, סרטים צבעוניים וצילומים שנעשו לאחר מעשה. הייתי אם כן מבקש לדעת מתי והיכן נעשו. התביעה הלוא הבטיחה תיאור תמציתי של הסרטים.

היועץ המשפטי כל חומר הרקע לסרטים הושמט באותו סרט שביקשנו להציג בפניכם כאן. לגבי כמה מן הסרטים אנחנו יודעים שצולמו מיד לאחר גמר המלחמה על ידי הצבאות המשחררים, והם מראים את המחנות באותו מצב בו מצאו אותם צבאות השחרור. לגבי אחרים, מן התוכן עצמו נובע שהם צולמו בשעת מעשה. אין אנחנו יכולים לומר מתי בדיוק. אבל אנחנו נגיש רק סרט כזה, שעד כלשהו יוכל לבוא ולהישבע, כי הדברים שראה בעיניו במקום פלוני ובשעה מסוימת נראו כך כפי שהסרט מראה.

יש לנו סרטון קצר של הוצאה להורג על ידי האינצוגרופן (Einsatzgruppen). איני יודע מי צילם אותו ואיני יודע מתי זה צולם. אבל אנחנו נביא עד שיישבע שכך נראתה ההוצאה להורג.

יש לנו סרט שצולם כנראה בזמן השילוח למחנה וסטרבורק (Westerbork). אנחנו נביא עד שיישבע שבשעה ששולחו האנשים, כך נראתה התמונה, וזה ימחיש את העדריות שהושמעו.

איני יכול לומר יותר כי איני יודע.

אב בית הדין נדמה לי שאדוני לא גמר עדיין מה שרצה לומר על הצד הטכני.

היועץ המשפטי במשפט נירנברג הגדול ימצא בית המשפט במקומות שאמנה עתה את אזכור הצגת הסרטים. אני מתייחס להוצאה הגרמנית של הסדרה הכחולה (*The Blue Series*): בכרך 3 – עמ' 448, בכרך 7 – בעמ' 23, 24. שם היתה השאלה אם אפשר להשמיט את הצליל הקולני המלווה את הסרט. בית המשפט ביקש להשמיט את הצליל. וכאשר התברר שזה לא ניתן, שמעו את הסרט הקולני. אצלנו לא יהיה צליל קולני, אצלנו יהיו רק סרטים אילמים. כן נמצא חומר גם בכרך 7 – בעמ' 221, בכרך 3 – בעמ' 597, 598, דווקא סרט על זוועות נגד היהודים; בכרך 13 – בעמ' 189, 620, בכרך 8 – בעמ' 115.

לאור העובדה, שסרטים הותרו על כן להמחשת הראיות, וגם אין

ש. מה קרה כאשר ירדתם מהמכוניות?
 ת. ירדנו מהמכוניות, ואז הביאו מיין כיסא ואמרו לנו לשים את הרגל על הכיסא ושמו לנו שרשרות על הרגליים.
 ש. השרשרות היו על רגליך מאותו זמן עד מתי?
 ת. עד הסוף, עד השחרור.
 ש. מתי זה היה?
 ת. ב־1945.
 אב בית הדין כבלו את רגליך?
 העד סרברניק כן.
 השופט הלוי באיזה תאריך הגעת לחלמנו?
 העד סרברניק ב־1943, קרוב לשנת 1944.
 אב בית הדין איך יכולת לנוע, ללכת?
 העד סרברניק לא יכולתי ללכת, רק זזתי עם הרגליים, קפצנו.
 ש. מה היה אורך השרשרת בין שתי הרגליים? כמה אתה מעריך את האורך?
 ת. 40 ס"מ.
 היועץ המשפטי גם בלילה היו השרשרות על רגליך?
 העד סרברניק כן.
 ש. היה שם בניין מפוצץ, כאשר באתם?
 ת. כן.
 ש. האם ידעת מה היה שם קודם?
 ת. לא ידעתי מה היה שם קודם. כשאני באתי הבניין היה מפוצץ, ואמרו לנו – מאנשי המחנה – לנקות אותו. כאשר באתי אני הייתי ראשון. אף אחד לא היה במחנה. אנחנו התחלנו לנקות את האבנים ואת הכול. מצאנו שם עצמות וכל מיני דברים – גולגולות, ידיים ורגליים. לא ידענו מה זה.
 ש. אחר כך התברר לך מה זה היה?
 ת. אחר כך התברר לי שהיתה שם וילה מפוארת, יפה, והיו שם יהודים בפנים. היתה להם איזה מחלה. הכניסו אותם פנימה והפציצו את הבניין ביחד אִתם.
 ש. זה היה לפני בואך?
 ת. כן.
 ש. זה היה בתקופת הפעולה הראשונה של מחנה ההשמדה בחלמנו?
 ת. כן.
 ש. אחר כך פגשת את אוברשטורמבנפירר בוטמן (Bothmann), נכון?
 ת. כן.
 ש. מה הוא אמר לכם?
 ת. הוא בא אלינו ואמר לנו: אם אינכם יכולים לעבוד תגידו לי, מי

שאדוני קורא לזה – "ערך חינוכי", ולא ערך של תיאור עובדות – נדע להתעלם מחלקים אלה. אבל אני מניח שאתם תבואו לכלל הסכמה על כך לפני כן.
 ד"ר סרבציוס אני מודה, נגיע לידי הסכם.
 אב בית הדין מהו אורך ההקרנה?
 היועץ המשפטי שעה ועשרים דקות. אם בית המשפט ירצה לעשות זאת ביום ה' אחרי ההפסקה, זה עשוי לתפוס את הזמן מתחילת הישיבה שאחרי ההפסקה ועד סוף ישיבת הבוקר. אפשר להקרין את הסרט בישיבת הבוקר, לאחר ההפסקה ביום ה'.
 אב בית הדין אנו ניתן החלטה בעניין זה, ובינתיים אתם יכולים כבר להתכונן להקרנה באותו זמן שאדוני הציע, ביום ה' אחרי ההפסקה של ישיבת הבוקר.
 היועץ המשפטי אני קורא לעד הבא – שמעון סרברניק (Srebnik).
 [העד הושבע]
 אב בית הדין מה שמך המלא?
 העד סרברניק שמעון סרברניק.
 היועץ המשפטי אתה גר בנס ציונה, בשיכון עממי 22?
 העד סרברניק כן.
 ש. אתה עובד בחברה לבניין, כמכונאי?
 ת. כן.
 ש. בקיץ 1943 היית בגטו לודז' (Łódź)?
 ת. כן.
 ש. מה קרה באחת השבתות, כאשר טיילת עם אביך בגטו?
 ת. יצאנו מהבית בשבת, הלכנו לטייל, פתאום שמעתי ירייה, ואבי נפל על ידי.
 ש. הוא חי אחרי זה?
 ת. לא.
 ש. אחר כך תפסו אותך ברחוב והעמיסו אותך על מכונית משא?
 ת. כן.
 ש. ביקשת רשות שתוכל לגשת הביתה להודיע לאימך?
 ת. כן.
 ש. נתנו לך רשות?
 ת. לא. אמרו לי שלא אדבר, שאסגור את הפה – "חזיר שכמוך".
 אב בית הדין בן כמה היית אז?
 העד סרברניק בן 13.
 היועץ המשפטי ראית לאחר מכן את אימך?
 העד סרברניק במחנה בחלמנו (Chelmno).
 ש. הובילו אותך לחלמנו?
 ת. כן.

ש. אתה היית שייך להאוסקומנדו (Hauskommando) – יחידת הבית)?

ת. כן.

ש. האם אנשי ההאוסקומנדו היו מושארים בחיים?

ת. לא. כל שבועיים הוא עשה סלקציה ושאל כל אחד: כמה זמן אתה פה. אם אחד אמר שהוא היה שמונה ימים, הוא אמר לו: מחור אתה בא ליער. הוא בא פעם אחת ואני הייתי אז שלושה חודשים. הוא שאל אותי: כמה זמן אתה פה? אמרתי לו: יומיים. הוא התחיל לקלל אותי בגרמנית שאני משקר לו והתחלתי לבכות. בכיתי, צעקתי ואז יצא ולטר שעבדתי אתו ביחד ואמר לו משהו והוא השאיר אותי. אני לא יודע מה הוא אמר.

ש. היו עורכים עמכם, עם אנשי הקומנדו היהודים, תרגילי התעמלות?

ת. כן.

ש. איך זה היה נראה?

ת. הוא היה עושה את זה באופן מיוחד...

ש. מי זה הוא?

ת. אוברשטורמבנפירר הנס בוטמן, הוא עשה את זה בשבת...

אב בית הדין אוברשטורמבנפירר או אוברשטורמפירר?

העד סרברניק אוברשטורמבנפירר.

אב בית הדין זה גבוה מאוד.

היועץ המשפטי אתה בטוח בדרגתו?

העד סרברניק שמעתי כאשר הוא דיבר בטלפון והוא ענה "אוברשטורמבנפירר".

היועץ המשפטי מזה אתה יודע?

העד סרברניק כן.

ש. הוא למעשה היה בדרגה נמוכה יותר לפי מה שידוע לנו. העד, המשך בבקשה.

ת. בשבתות הוא היה בא מתי שהיה מתחשק לו קצת לצחוק. הוא בא, הוציא ארבעה אנשים – אני הייתי תמיד החמישי – ואמר לנו: "אתם רואים את האצבע הזאת?" (מראה על הבורה), ענינו: "כן". שאל: "מה זה?", אמר לנו: "אצבע". "לא, זו לא אצבע. אם אני עושה כך (מורה עם הבורה כלפי מטה) אתם שוכבים; אם אני עושה כך (מורה עם הבורה כלפי מעלה) אתם עומדים". והוא עשה כך וכך, בשני הכיוונים, שכבנו וקמנו, שכבנו והתרוממנו, עד שלא היתה לנו נשימה. אני הסתכלתי תמיד, ואם ראיתי שהוא לא מסתכל לא התרוממתי. אם ראיתי שהוא לא מסתכל לצד שלי שכבתי. ראיתי שהוא מסתכל התחלתי להתרומם והיתר כל הזמן התרוממו ושכבו. הוא אמר להם לקום והם לא יכלו כבר לקום, לא היתה להם נשימה. הוא אמר להם: "אתם לא יכולים לקום?" הם לא יכלו אפילו לדבר. הוא שאל אותי: "שפינפיקס (Spinnefix) (כך הוא קרא לי), גם אתה אינך יכול לקום?" עניתי: "כן, אני יכול", וקמתי, כי לא עשיתי את התרגילים האלה. הוא הוציא את האקדח, ניגש אליהם והרג אותם.

ש. כמה אנשים היו מגיעים לחלמנו להשמדה משהתחילו להגיע?

שלא יוכל לעבוד ילך לאוויר הצח. היה זה היום השני, עוד יכולנו לעבוד ואף אחד לא רצה ללכת לאוויר הצח. אחרי יומיים או שלושה ימים הוא שב ואמר: אתם עוד יכולים לעבוד? קם אחד ואמר: זה קצת קשה לי, אם אני יכול ללכת קצת לנוח, הייתי מבקש. ואז הוא אמר: אני לא יכול לשלוח אחד, אני מוכרח לשלוח כמה אנשים לבית ההבראה. יצאו עוד כמה אנשים מהשורה, והוא ביקש מהם לבוא אתו. הם הלכו אתו, אמר להם לשכב, והוציא את האקדח וירה בהם.

אב בית הדין ראית את זה?

העד סרברניק כן.

היועץ המשפטי מתי התחילו להגיע משלוחים של יהודים לחלמנו אחרי בואך?

העד סרברניק אחרי בואי, כשלושה חודשים בערך. ייתכן שאחרי חודשיים, אני לא זוכר בדיוק.

ש. מה עשיתם במשך אותם חודשיים או שלושה חודשים?

ת. הקמנו צריפים, הקמנו אוהלים, ועבדנו בוולדקומנדו (Waldkommando – יחידת היער). הכנו את הקרמטוריום.

ש. מתי הגיעו מכוניות הגז?

ת. מכוניות הגז הגיעו כאשר הקרמטוריום היה מוכן, כמה ימים לפני כן.

ש. אחר כך התחילו להגיע אנשים. מאיפה הם באו?

ת. מלודו'.

ש. אתה ראית כיצד מטעינים את האנשים על המכוניות?

ת. כן.

ש. תאר לבית המשפט.

ת. נתנו להם סבון ומגבת ואמרו להם שהם הולכים להתרחץ. לכל מכונית נכנסו 80-100 איש. הם נכנסו פנימה וסגרו אחריהם את הדלתות. בדרך, הגז של המוטור נכנס פנימה, וכך הרעילו אותם.

ש. מה קרה עם שיני הזהב והטבעות של הגויות?

ת. אני עבדתי בזה כמעט כל הזמן. אני עבדתי עם עוד אוניטראפירר אחד.

ש. מה היה שמו?

ת. שמו היה ולטר (Walter). עבדנו במיון שיניים. את השיניים מיינתי לבד, אבל את היתר, את הזהב, הכסף ודברים אחרים – ביחד עם ולטר. ישבתי והוצאתי את הזהב מהשיניים הקדמיות.

ש. את זה עשיתם בתוך המחנה?

ת. כן, בתוך המחנה.

ש. מי הביא את השיניים לשם?

ת. לפעמים הוא לקח אותי ליער ועזרתי לו להביא את כל הזהב למחנה; לפעמים הם הביאו לבד את זה.

ש. מי זה הם?

ת. אנשי הוולדקומנדו.

אנשים, הלכו למטה, למקום שההרוג הזה היה, והביאו את הגוויה למחנה שלנו למעלה. הוא אמר: "אתם רואים, הוא ברח".

למחרת בבוקר בשעה שש בא ולטר, הוציא אותי מהמחנה, לקח אותי למחנה של הגסטאפו ואמר לי לרחוץ את הרצפות. ב־09.00 הגיע אוברשטורמבנפירר הנס בוטמן ואמר: "15 איש החוצה". יצאו 15 איש, הוציא את האקדח, טען אותו שלוש פעמים והרג אותם. אחר כך הוא אמר לנו: אתם יודעים למה זה? אמרנו: לא. אמר: "בגלל זה שהוא ברח. אם עוד פעם מישהו יברח – אני אשכיב את כולכם".

כשבאתי חזרה מהגסטאפו, אמרו לי שהוא חיפש אותי.

ש. איך היו נראים אנשי הוולדקומנדו לאחר זמן מסוים שעברו?
ת. הם היו שחורים, וריח רע עלה מהם, לא התרחצו אף פעם.

ש. האם יכלו להוריד את הבגדים שלהם?

ת. לא, רק את החולצה. את המכנסיים אף פעם לא הורידו.

ש. מתי התחילו לפרק את מחנה חלמנו?

ת. שלושה חודשים לפני השחרור. אז היינו 78 איש. אז בא אלויס הפלה ואמר ש־40 איש נוסעים למחנה אחר, ששם יהיה להם טוב ויהיה להם הכול, יקבלו הכול יותר טוב מפה. הוציאו 40 איש, העמיסו אותם על מכונית משא. אבל אמרנו להם: אם הם רואים שנוסעים לכיוון ליער, שיכתבו איזה פתק. המכונה הגיעה בחזרה להאוסקומנדו, שלחו אותי לטנקשטלה (Tankstelle – תחנת הדלק) לחפש איזה פתק על האוטו. הסתובבתי, עליתי על המכונית ומצאתי איזה פתק. לא יכולתי לקרוא אותו, לא הבנתי עברית. היה כתוב: "למוות". נתתי לאנשים. אז אנחנו כבר ידענו שהביאו אותם ליער ושם הרגו אותם.

ש. מה קרה עם האחרים?

ת. האחרים – עבדנו. היו 20 בעלי מקצוע שעבדו בשבילם, היו 27 של ההאוסקומנדו, ולדקומנדו והאוסקומנדו יחד. אנחנו פירקנו את המחנה, כל הצריפים, ניקינו את הכול ובחורף, זה היה בינואר 1945, פתחו את הדלת. מייסטר לנץ (Meister Lenz) אמר: חמישה אנשים החוצה. אני תמיד הייתי רץ, הייתי הכי צעיר, אז רצתי. לא לבשתי מכנסיים, הלכתי רק בתחתונים ובגופיה. יצאתי החוצה, עם עוד בחור מצ'כיה, הוא היה רופא. מיד הוא קיבל זעזוע, התחיל לשיר ולרקוד. אז המייסטר לנץ שאל את הנס בוטמן: איפה להשכיב אותם? בוטמן אמר: קצת הלאה. אז הוא אמר לנו שנשכב. שכבתי. שכבנו חמישה ראשונים. שכבנו עם הגב למעלה, שמעתי את הירייה הראשונה, אז התחלתי להניע את הראש. השנייה, פתאום בשלישית קיבלתי כדור.

ש. איפה פגע בכך הכדור?

ת. פה (העד מצביע על עורפו).

ש. יש סימן?

ת. כן.

ש. תראה לבית המשפט.

(העד מראה לבית המשפט את מקום פציעתו).

ש. מאיפה יצא הכדור?

ת. 1,000–1,200 בערך.

ש. מדי יום ביומו?

ת. כן.

ש. שיסו כך כלב? נכון?

ת. כן.

ש. מי עשה זאת?

ת. בוטמן.

ש. יש לך עד היום סימני נשיכה על הגוף?

ת. כן.

ש. אתה אומר שהגיעו יהודים מלודז', אבל כל אלה היו יהודים לודז'אים מלכתחילה?

ת. לא, היו שם צ'כים והיו שם גרמנים.

ש. יהודים?

ת. כן.

ש. שרוכו קודם בלודז', בליצמנשטט (Litzmannstadt), כמו שהגרמנים קראו לזה, ומשם נשלחו להשמדה לחלמנו?

ת. כן.

ש. אתה זוכר בריחה של בחור אחד מהוולדקומנדו?

ת. כן.

ש. ספר לבית המשפט.

ת. יום לפני כן בא טרנספורט והוא עבד בוולדקומנדו, והגיעה אחותו. הוא עבד בזריקת הגופות לאש. הוא ראה את אחותו. בערב הוא ביקש להוציא...

ש. הוא ראה את גוויית אחותו?

ת. כן... וזרק אותה פנימה למשרפה. בערב הוא ביקש לצאת עם פחי האשפה.

ש. לצאת לאן?

ת. עם פחי האשפה של הצריף שלנו, של הבניין שלנו, כל ערב היינו יוצאים לשפוך את פחי האשפה, והיתה תורנות. הוא ביקש לצאת ונתנו לו לצאת. כאשר הלכנו לשפוך את האשפה – לא הקפידו על זה – יצאו שישה אנשים עם וכמייסטר (Wachmeister), חייל אחד, הוא ברח ולא הרגישו בו. הוא ברח וירד למטה. היתה לו שרשרת. הוא יכול היה להוריד את השרשרת מרגל אחת וקשר אותה על הרגל השנייה. מהרגל השנייה לא יכול היה להוריד אותה. הוא ביקש לעבור את המים, את הנרווה (Ner, שם נהר), שם היו צריכים לעבור בסירה. הגוי שהיה צריך להעביר אותו בסירה ראה שהורידו שרשרת מהרגל שלו. הוא יצא מיד, עזב אותו עם הסירה וירד חזרה ליבשה ורץ פנימה. בבית אצלו היה גרמני אחד. אז הוא אמר לו: הנה יהודי, יהודי שברח. הגרמני יצא והרג אותו. אנחנו לא ידענו על כך. בערב, בשמונה בערב, בא השטורמשארפירר אלויס הפלה (Alois Höfle) ואמר לנו: לצאת, להסדר, להיפקד, לספור. ספרנו – היה חסר אחד. הוא שאל אותנו: "היכן עוד אחד?" ענינו: "אנחנו לא יודעים"; הוא אמר: "ארבעה אנשים החוצה!" יצאנו ארבעה

- ת. מהפה.
 ש. יש לך סימן בפה?
 ת. יש לי, זה הוריד לי שתי שיניים.
 ש. מה קרה אתך הלאה?
 ת. שכבתי. כל פעם הוא עבר, הוא הלך עם האוזן למטה ושמע אם מישהו עוד מתנועע. היו כאלה שעשו כל מיני תנועות, אז הוא הוציא את האקדח וירה בהם שנית. אחרי כמה רגעים חזרה אלי ההכרה, כשראיתי שהוא בא, הפסקתי לנשום, לא נשמתי. שכבתי. יצאה החמישייה השנייה, ירו בהם; השלישית – ירו בהם. אצלנו עמד חייל אחד ששמר על המתים, אם מישהו עוד היה חי או רוצה לברוח – אז הוא היה יורה בו. אז אני ברחתי. ברחתי ונכנסתי לאורווה של איזה גוי שם. ישבתי שם עד השחרור. כשבאו הרוסים, ישבתי והסתכלתי דרך חור של האורווה החוצה. איני יודע אם היה זה חלום או מציאות, אז נכנס מישהו, פתח את הדלת, אני לא הספקתי להסתכל. הוא פתח את הדלת, היה לו שפם גדול, והוא אמר לי: אתה יכול לצאת, הרוסים כבר הגיעו. אז יצאתי ובא הקומנדנט של הרוסים שכבשו את דומביה (Dąb), הביא רופא. הרופא אמר שאין סיכויים, שאני יכול לחיות עוד 12 שעות, עד 24 שעות. אין סיכויים שאני חי, כי קיבלתי את הכדור בחוט השדרה. ברגע הראשון הם חשבו שהפצע עבר על יד חוט השדרה. אז אמרו: לא יכול להיות שהוא יחיה, עוד 12 שעות. אחר כך עברו ל-36 שעות, ואני הייתי עוד חי. אז הם ראו שקיבלתי את הכדור לא רחוק מחוט השדרה.
 ש. נפצעת גם באף, נכון?
 ת. כן.
 ש. יש לך עד היום צלקת?
 ת. כן, האף היה חתוך בשני מקומות. שאלתי את הרופאים מאין זה בא, אז הם אמרו שכשקיבלתי את הירייה, באופן אינסטינקטיבי הרמתי את הראש למעלה, הוא נפל למטה, כנראה שהיתה שם איזה זכוכית במקום הזה ונחתתכתי.
 ש. מה בנוגע לאימך, אדון סרברניק?
 ת. באחד המיונים שמיינתי – אני מיינתי תיקים שהיו בהם תעודות, זהב וכסף – אז מיינתי תיק אחד, שם מצאתי את התמונות של אימי.
 ש. הפצע הזה עוד מציק לך מדי פעם?
 ת. כן.
 ש. ומה שעברת הצלחת לשכוח?
 ת. לא. בלילות איני ישן, איני יכול לישון בלילות. רודפים אחרי תמיד.
 אב בית הדין ד"ר סרביצ'וס, יש לאדוני שאלות?
 ד"ר סרביצ'וס לא, אין בפי שאלה אל העד.
 השופט רוח אמרת שהיית בן 13. מתי היית בן 13, כשבאת לחלמנו?
 העד סרברניק כשבאתי לחלמנו.
 ש. את מי הם כבלו בשרשרות שם ברגליים, כפי שכבלו אותך?
 ת. את כולם.
 ש. מי זה כולם?
 ת. כל ההאוסקומנדו והוולדקומנדו, כולם הלכו בשרשרות בלי יוצא מן הכלל.
 ש. הבנתי שתשעה חודשים בערך השמידו כאשר אתה היית שם?
 ת. כן, אבל בדיוק אני לא זוכר.
 ש. אמרת שבאת לשם בתחילת 1944 ועזבת בתחילת 1945, וששלושה חודשים קודם לכן הפסיקו את ההשמדה, לפי זה הגעתי לתשעה חודשים. החשבון נכון?
 ת. נכון.
 ש. לפי הערכתך כמה השמידו במשך התקופה הזאת?
 ת. אני לא יודע.
 ש. כמה בערך?
 ת. אני לא יודע גם בערך.
 השופט הלוי את כולם השמידו במכוניות גז?
 העד סרברניק כן.
 ש. ואתם בניתם קרמטוריום?
 ת. כן.
 ש. כמה זמן היית באורווה עד שבאו הרוסים?
 ת. יומיים. הייתי נפוח כולי. אם היו באים יום מאוחר יותר אולי כבר לא הייתי ניצל, אני כמעט גססתי בלילה האחרון.
 ש. זאת אומרת שהנאצים הוציאו את האחרונים להורג יומיים לפני שהרוסים הגיעו?
 ת. כן, היו שם למעלה חייטים. כשהרגו את האחרונים היו החייטים עוד על הבניין, הם ראו מה שהגרמנים עושים והם לא רצו לרדת למטה. הגרמנים לקחו בניזין, שפכו והציתו את הבניין עם האנשים החיים. ואת המתים, שהיו למטה, שהרגו אותם קודם ביריות, גם כן זרקו פנימה לאש.
 ש. מתי זה היה?
 ת. ב-1945, יומיים לפני כניסת הרוסים.
 אב בית הדין האם יום-יום המיתו 1,200 איש?
 העד סרברניק זה היה בערך יום-יום. לפעמים היו עושים הפסקה של יום אחד בכדי לטחון את העצמות.
 ש. לפי זה יוצא שהשמידו שם רבבות רבות?
 ת. כן, השמידו הרבה.
 ש. אחד העדים שקדמו לך נתן מספרים הרבה יותר קטנים. אתה בטוח בעדותך?
 ת. כן.
 אב בית הדין תודה, מר סרברניק, גמרת את עדותך.

אב בית הדין מסמך זה סומן ת/1299.

תואילו להגיש לנו עוד העתק מכל אחד משני המסמכים האחרונים, כאשר זה יהיה בידכם.

היועץ המשפטי נעבור עתה למחנה ההשמדה טרבלינקה (Treblinka). אני קורא את מר יעקב ורניק (Wiernik).

אב בית הדין אתה מדבר עברית, אדוני?

העד ורניק אני מדבר יידיש.

[העד הושבע]

אב בית הדין מה שמך המלא?

העד ורניק יעקב ורניק.

היועץ המשפטי אתה גר בראשון לציון, ברחוב נורדאו 73?

ת. כן.

ש. ואתה נגר?

ת. כן, וטפסן.

ש. מתי הביאו אותך לטרבלינקה, מר ורניק?

ת. ב־23 באוגוסט 1942.

ש. וכמה זמן נשאר שם?

ת. עד ה־2 באוגוסט 1943.

אב בית הדין בן כמה אתה עכשיו?

העד ורניק בן 72.

ש. ואתה עדיין עובד בבניין?

ת. לא, יצאתי לקצבה, בארץ ישראל עבדתי ב"עמידר".

היועץ המשפטי מר ורניק, כשבאת לטרבלינקה, עדיין לא היה המחנה קיים?

העד ורניק כשבאתי לשם היו רק שלושה תאי גזים. עוד לא היה המטבח הגדול. בניתי צריפים, בניתי חדר משמר, בניתי את השער.

ש. אתה בניית זאת?

ת. כן, אני וחברים בנינו זאת.

ש. אחרי המלחמה, מיד אחרי המלחמה, עשית תרשים של טרבלינקה?

ת. כן. זה תרשים שאני ציירתי. עשיתי אותו עוד במחתרת, אחרי שחרורי בשנת 1943. עבדתי בוורשה, בארמון טאשיצה. עבדתי בתור פולני.

היועץ המשפטי אני מגיש את התרשים שהכין אז העד לבית המשפט.

אב בית הדין זה יסומן ת/1300.

היועץ המשפטי מאוחר יותר, כאשר כבר היית בישראל, בניית העתק, דגם של התרשים, והוא נמצא בקיבוץ לוחמי הגטאות?

העד ורניק כן.

היועץ המשפטי ברשות בית המשפט אני אגיש את הדו"ח הממשלתי הפולני על מחנה ההשמדה בחלמנו. הדו"ח מציין את שתי תקופות ההשמדה ואומר שלגבי התקופה הראשונה יכול היה ללמוד מה שאירע מפי פאדחלבניק (Podchlewnik), ולגבי התקופה השנייה מסרברניק ז'ורבסקי (Zurawski), אלה הניצולים היחידים, השלושה הללו, ממחנה ההשמדה חלמנו, כפי שמצאה אותם הממשלה הפולנית שעה שבאה לערוך את הדו"ח הרשמי שלה.

אב בית הדין דו"ח זה סומן ת/1297.

היועץ המשפטי דברי הנאשם על חלמנו ימצא בית המשפט בעמ' 37 ר' 1221-1222 וגם בעמ' 28 של הודעתו.

מצוי בידינו מכתב אל הגסטאפו של לודז' המכיל את ההזמנה הדרושה להקמת מתקנים בשביל זונדרקומנדו K. התביעה תטען שהכוונה היתה לרכישת חומרים הדרושים בשביל זונדרקומנדו קולמהוף (Kulmhof), חלמנו. התאריך הוא 11.5.1943, סמוך למועד כאשר עמדו לחדש את הפעולות במחנה השמדה זה. והמסמך מפרט מה דרוש לתליינים: שרשרות, מריצות, ויום, 16 תנורים, סייף (safe – כספת) אחד, 20 מיטות.

אב בית הדין הייתי מבקש מזה עוד העתק או עוד שניים.

היועץ המשפטי אני מצטער, זה לא היה מסמך מקוטלג, הוצאנו אותו רק בסוף, אני אכין העתקים אם בית המשפט ימסור לי את מספר המוצג.

אב בית הדין זה לא נושא מספר.

(ד"ר סרבציוס מוסר ליועץ המשפטי העתק המסמך)

היועץ המשפטי יש בידי הסניגור העתק כפול – אוכל לתת עוד אחד.

אב בית הדין בהזדמנות זאת, האם קיבלנו חזרה את ההודעות של הס (Höss) ושל פול (Pohl) אשר הוגשו על ידי הד"ר גילברט (Gilbert), אשר אתם רציתם לעשות העתקים?

היועץ המשפטי אנחנו משכפלים את זה.

אב בית הדין בכל אופן זה בטיפול כפי שאני מבין.

היועץ המשפטי לא נישאר בעלי חוב.

אב בית הדין המכתב אל הגסטאפו של לודז' סומן ת/1298.

היועץ המשפטי המסמך הבא שלנו הוא מס' 1550. זוהי הודעה של המשרד האישי של הרייכספירר-ס"ס מה־29.3.1943 על העברת צוות של 85 איש בפיקודו של האופטשטורמפירר בוטמן לדיוויזיה של המתנדבים, "פרינץ אויגן" ("Prinz Eugen"). והרייכספירר מבקש שאנשי הזונדרקומנדו ימתחו קו מתחת לניסיונם בעבר – einen Strich zu setzen – ולא ידברו עוד על מה שראו עיניהם. הפנייה היא לגרופנפירר ד"ר קלטנברונר (Kaltenbrunner).

השופט הלוי מה ההסבר למכתב הזה, מה משמעותו?

היועץ המשפטי משמעותו היא כי בתקופה מסוימת הופסקה ההשמדה בחלמנו והצוות כולו הועבר ליוגוסלביה ליחידה זו. אחר כך, כשחודשה ההשמדה, הצוות הוחזר. ועוד חשיבות למסמך – השתייכות האנשים לרז"ה (RSHA), ולא למשרד למשק ומנהל, אותו בוטמן אשר שמו נזכר פה.

- ש. והצילום של הדגם הזה הנמצא במוזאון של לוחמי הגטאות – הוא הצילום הנמצא על קיר בית המשפט?
- ת. כן. זה הצילום המדויק.
- ש. הסבר בבקשה לבית המשפט מה היא התמונה הזאת.
- ת. זאת היתה הכניסה (מצביע).
- ש. מכאן נכנסו האנשים?
- ת. כן. כאן נשארו עומדים. קודם הובאו האנשים בין שני הצריפים הגדולים, את הנשים הכניסו לצריף זה ואת הגברים העבירו לכאן.
- ש. הנשים הוכנסו לצריף אחד והגברים הוכנסו לצריף שני?
- ת. לא, הגברים נשארו עומדים בחוץ.
- ש. מה קרה לנשים?
- ת. בצריף הגדול גזזו את שער הנשים, אחר כך הן הועברו לתאים. (העד מצביע) כאן בניין שבו היו שלושה תאי גז, בבניין הגדול היו 10 תאי גז. סגרו את הדלתות והעניין נמשך כ-40-45 דקות.
- ש. האם זה אותו הבניין שרואים אותו על שני הצילומים?
- ת. כן.
- ש. יש כאן שני בניינים זהים. על גג הבניין בצילום השני אנחנו רואים מגן דוד. מי עשה המגן דוד?
- ת. עשו אותו הפתחים שהיו במחנה הראשון.
- ש. אתה אומר שהיו שני מחנות, טרבלינקה 1 וטרבלינקה 2?
- ת. כן. (מצביע) כאן המחנה הראשון ושם המחנה השני, פה גרנו.
- ש. וכאן היו תאי הגזים? (מצביע)
- ת. כן. תאי הגזים היו במחנה 2.
- ש. ומה זה?
- ת. זה צריף המגורים שבו גרנו כ-350-400 איש.
- ש. מהם המספרים המופיעים ליד הצריפים?
- ת. אותם אני סימנתי, אלה לא היו בטרבלינקה.
- ש. ומה כאן?
- ת. כאן המעבר שבו היו עוברים האנשים. כאן היה הצינור, שם היו האנשים עוברים לתאים.
- ש. מהו הצריף המסומן במס' 10?
- ת. שם היה ה"לאזרט" (Lazarett). פירושו של דבר שאת הזקנים היו שולחים לשם. למטה היו עצים. היו יושבים על הספסל, הם היו פונים לצד זה, היו יורים בהם.
- ש. ומה כאן? (מצביע)
- ת. לפני הקמת התאים היו מרעילים את האנשים בגז ולאחר מכן היו שמים אותם בתוך הקברים האלה.
- ש. ומה הם הברזלים האלה? (מצביע)
- ת. אלה היו מוקדים. היו שם פסי ברזל שהיו עוברים לאורך ולרוחב. היו מניחים שם את הגופות ומעלים אותן באש.
- ש. ומה הצריף הזה? (מצביע)
- ת. אנשי המחנה השני גרו בצריף הזה. גם אני גרתי בצריף הזה.
- ש. ומה השער הזה? (מצביע)
- ת. זה היה שער הכניסה לאנשי הס"ס ולגרמנים. הם לא נכנסו מהכניסה ששימשה אותנו. בכניסה הזאת היה שלט: "עיר היהודים".
- אב בית הדין "עיר היהודים" או "מדינת היהודים"?
- העד ורניק איני יודע די גרמנית, אם היה כתוב "עיר היהודים", או "מדינת היהודים".
- היועץ המשפטי האם האנשים ממחנה 1 יכלו לעבור למחנה 2?
- העד ורניק לא היתה כניסה ממחנה למחנה, לא ממחנה 1 ל-2 ולא ממחנה 2 ל-1.
- ש. אבל היו בעלי מלאכה שהיו עוברים?
- ת. בעלי מלאכה הורשו לעבור. והיה זמן שהיו זקוקים לנו, הרשו לנו לעבור למחנה השני.
- ש. ואתה גם תיווכת בין המחותרת במחנה 1 למחותרת במחנה 2 והעברת ידיעות ממחנה אחד למחנה השני?
- ת. כן, אני הייתי המקשר. בצהריים היינו מעבירים ידיעות. האנשים היו עומדים מן הצד ולא ידעו אל מי ועל מה מדובר. וכך היו קבוצת אנשינו וקבוצת אנשיהם מתקשרים.
- ש. ואתה השתתפת במרד שנגמר בכריחה?
- ת. כן. אני ברחתי ב-2 באוגוסט 1943.
- ש. מי היה המנהיג של המרד בטרבלינקה 1?
- ת. גלבסקי (Galewski) השתתף.
- ש. ומה עם ד"ר חורוז'יסקי (Choruzycycki)?
- ת. לא ראיתי בעצמי את ד"ר חורוז'יסקי, אמרו לי שהוא התאבד.
- ש. ומה היה בטרבלינקה 2?
- ת. בטרבלינקה 2 הייתי אני, ג'יילו (Djielo) ויעקב. היינו כחמישה איש שקיימנו קשר בינינו יום-יום.
- ש. מי נשאר בחיים?
- ת. איני מכיר את השמות של כולם. אני חושב שנשארו כ-18-20 איש בעולם כולו.
- אב בית הדין ד"ר סרבציוס, האם יש לאדוני שאלות לעד?
- ד"ר סרבציוס לא, אין בפי שאלות לעד.
- היועץ המשפטי אני חייב לבקש כי בית המשפט יקבל את התצלומים האלה כמוצגים ויסמן אותם. הם ניתנים לגלגול. הצגנו אותם כאן כדי שהעדים יוכלו לזהותם. זה כמובן אותה התבנית, אלא מצולמת משני צדדים שונים.
- אב בית הדין אלו יהיו מוצגים ת/1301 ות/1302.
- אני מבקש תרגום לעברית וגם לשפה המובנת לד"ר סרבציוס לגבי מה שסומן בפולנית על התכנית.

היועץ המשפטי אני מבין שזה לת/1300.

השופט הלוי הצטרפת למחתרת?

העד ורניק כן, בוודאי, אני הייתי מקשר בין מחנה אחד לשני.

ש. אני מתכוון אחרי הבריחה, לאיזה מחתרת הצטרפת אחרי הבריחה?

ת. לאחר בריחתי נכנסתי לוורשה. היה לי שם ידיד, מכר נוצרי, סופר בשם סטפן פשיבישבסקי (Stefan Przibishevski).

היועץ המשפטי אני יודע על דברים אלה. זה בוודאי יקל על העד. יש לו תעודה של ה"ארמיה לודובה" (Armia Ludowa) בפולנית, שהוא היה חבר בה. וזה יבהיר את המצב. אם בית המשפט מעוניין, הוא יכול למסור אותה.

השופט הלוי הבנתי שאת הסקיצה הזו הוא עשה בתקופה זו.

היועץ המשפטי יש לו תעודה, זה מיד יבהיר לאיזה מחתרת הוא היה שייך.

העד ורניק עבדתי בעיריית ורשה בזמן שחזרתי.

היועץ המשפטי שם מופיע הכינוי המחתרתי ושמו הנכון של העד, לאות ולתעודה שהוא היה חבר הצבא העממי הפולני, ה"ארמיה לודובה".

השופט הלוי (לעד) כאשר היית חבר ב"ארמיה לודובה", אז שרטטת את הסקיצה הזאת?

העד ורניק אני הכנתי את התרשים כאשר הייתי שומר לילה מפני התקפות אוויר בארמון טאשיצה. ישבתי לי בלילות וציירתי את הציור הזה.

ש. אתה זוכר באיזה חודש, באיזו שנה ציירת את הציור הזה?

ת. בשנת 1944, כבר שנה קודם לכן, עבדתי על תרשים זה בטרבלינקה. ב-1944 היתה החוברת שלי, שנה בטרבלינקה, כבר בארצות הברית.

היועץ המשפטי החוברת על טרבלינקה שנתפרסמה בפולנית וגם באנגלית?

השופט הלוי עשית את השרטוט רק לזיכרון או לאיזו מטרה מעשית?

העד ורניק את הרשימות ערכתי עוד בהיותי במחנה. כתבתי על הכול. נוכחתי לדעת שלא היה ידוע דבר על מחנה זה. כתבתי שנה בטרבלינקה.

ש. ומסרת את כל החומר למחתרת לשימוש?

ת. רשמתי בפולנית בוורשה בראשית 1944. הופצו כ-10,000 טפסים מהחוברת. הם נשלחו לארצות הברית, ופרופסור גרקה (Garka) העביר את החוברת גם ללונדון.

אב בית הדין האם אתה יכול להגיד מהו קנה המידה של התבנית? העד ורניק אורך המחנה היה בערך קילומטר אחד, ורוחבו – 500-600 מטרים, כחצי קילומטר.

ש. זה כל המחנה – הציור?

ת. כן.

ש. מה היה אורכו של הבניין הגדול של תאי הגזים?

ת. התאים הגדולים היו בגודל של 767. הבניין כולו אורכו היה 36 מטרים, ורוחבו היה 18 מטרים.

ש. את בניין תאי הגזים לא ראית מבפנים?

ת. כן ראיתי, כשהדלתות היו פתוחות. הדלתות היו תמיד לכל רוחב הכניסה של המבנים האלה. יכולנו לרואת את התאים מבפנים. הגובה היה כ-1.90 מטר. הגופות היו דחוסות ודבוקות, וכאשר הן היו נופלות החוצה – היינו רואים את התאים מבפנים.

אב בית הדין האם אתה יכול לתאר את המבנה הפנימי?

העד ורניק זה היה חדר, כאילו חדר רגיל, הרצפה היתה משופעת במקצת. כאשר האנשים בפנים נחנקו ומתו, היו נוהגים לשטוף את הרצפה בצינור או בדלי מים.

ש. מניין נכנס הגז?

ת. הדבר נמצא בשרטוט. כאן (מצביע) עמד המנוע שהכניס את הגז. היו כאן צינורות עם שסתומים. היו פותחים את השסתום אל התא שבו היו האנשים. עמד כאן מנוע של טנק סובייטי. כאן הכניסו את הגז. כאן היו דלתות הכניסה וכאן היתה דלת גדולה, ממש לאורך כל הקיר, שהיתה נפתחת כלפי מעלה. כעבור 40 או 45 דקות היו האנשים בפנים נחנקים כולם. אז פתחו את הדלת והאנשים נפלו החוצה. (מצביע על מס' 26 בתרשים): כאן היה מנוע חשמלי וגם מנוע נוסף.

ש. אני מבין מזה שהגז היה נוצר במקום; או שהיה מובא מהחוץ מוכן?

ת. הגז נוצר במקום.

ש. שרפת הגוויות – האם זה היה תמיד בצורה כזאת כפי שהוא תיאר, או אולי בתוך משרפות, בתוך מבנים?

ת. עד סוף 1942 לא שרפו אלא קברו את המומתים בגז, הכניסו אותם לבורות ענק שהיו שם. בתחילת 1943 עשו ניסיונות לשרוף את הגוויות, והם לא הצליחו. אז בא איש ס"ס בדרגת שארפירר והביא את הדגם הזה ויעץ בהנחת הפסים. הוא עמד סמוך לאש והיה צועק: Tadellos, Tadellos! (בסדר גמור, בסדר גמור!).

ש. ורק כך שרפו?

ת. כן. כך שרפו.

ש. יש עוד איזה שאלות בקשר למה שנשאל העד על ידי השופטים?

היועץ המשפטי לא, אדוני.

ד"ר סרביצוס אין לי שאלות לעד.

אב בית הדין תודה, מר ורניק. גמרת את עדותך.

היועץ המשפטי אני קורא למר קלמן טייגמן (Teigman).

אב בית הדין אתה מדבר עברית?

העד טייגמן כן.

[העד הושבע]

ש. מה שמך המלא?

שאנו נוסעים למוות. הראו עם היד שלהם על פני הגרון, כאילו ששוחטים. בכל אופן, אף אחד לא רצה להאמין בזה. "איך ייתכן, אנשים בריאים, צעירים להכניס אותם ישר ולהרוג אותם?" – לא רצינו להאמין בזה. שוב הקרונות זזו והגענו למקום מסוים. פתאום שמענו צעקות בגרמנית: כולם לצאת, ואת כל הדברים והחבילות לקחת. ברור שתכף התחילו להכות ברובים ובמגלבים, התחילו לירות באנשים שלא הצליחו לצאת מהר, רובם קשישים, אנשים חולים וכאלה שהתעלפו, והם מצאו את מותם בקרונות או על יד הרציף. בסוף התאספנו על הרציף והריצו אותנו לכיוון השער. השער הוביל לתוך חצר גדולה.

ש. היה זה כבר בתוך טרבלינקה?

ת. כן, היה זה בתוך מחנה טרבלינקה.

ש. הסתכל מאחוריך. אתה יכול לזהות את התמונה אשר מאחוריך?

ת. כן, רק חלק מסוים, לא את כל התמונה.

ש. אתה מזהה חלק מסוים?

ת. כן.

ש. אתה מזהה את החלק שדרכו נכנסת?

ת. כן, אני מזהה זאת.

ש. אתה רוצה להראות לבית המשפט איפה זה.

אב בית הדין אולי זה יותר נוח בתמונה השנייה. תשווה את שתי התמונות.

העד טייגמן הרכבת נכנסה לכאן (מצביע על התרשים), לכיוון הזה דרך השער אשר היה כאן. כאן היה הרציף. מהרציף המשכנו ללכת לכיוון השער. במקום הזה היתה גדר עם שער וכאן היתה החצר. אומנם נכון, כאן היתה באר ועמדו כאן גם שני צריפים. אלה הם שני הצריפים אשר היו בתוך החצר ולידם היתה הבאר. אני כמעט בטוח שזה היה כך. כאן היה מוסך, צריף שתיקנו בו מכוניות. כאן היו אחר כך המבנים שהיינו גרים בהם, הצוות, העצורים. כאן היו בתי מלאכה.

ש. איך היה נקרא החלק הזה של המחנה שבו היית? באיזה מספר הוא נקרא? טרבלינקה 1 או טרבלינקה 2?

ת. קראו לזה מחנה 1.

ש. והחלק השני?

ת. לחלק השני קראו מחנה 2.

ש. ואתה היית במחנה 1?

ת. כן.

ש. הגעתם לרציף. מה קרה לכם על יד הרציף?

ת. כפי שאמרתי כבר, פתחו את הקרונות וצעקו שנוצא החוצה וניקח את החפצים והחבילות אתנו. מספר רב של אנשים נהרגו ברציף הזה או בתוך הקרונות האלה, כאלה שהתעלפו או אלה שלא עשו זאת במהירות. בריצה, במהירות הבזק, הריצו אותנו לכיוון החצר אשר עמדו בה שני הצריפים האלה. על יד השער עמדו אנשים, אנשי הס"ס ואוקראינים, ופה התחיל מיד המיון. צעקו

ת. קלמן טייגמן.

היועץ המשפטי מר טייגמן, אתה גר בתל אביב ברחוב הסדנא 8?

העד טייגמן לא, בינתיים שיניתי את כתובתי.

ש. תגיד לנו, בבקשה, את הכתובת שלך.

ת. כתובתי: בת ים, רחוב הרצל מס' 25.

ש. ומצוועך מסגר מכונאי, זאת לא שינית?

ת. כן.

ש. בפרוץ מלחמת העולם השנייה היית בגטו ורשה, ב־4 בספטמבר 1942 הועברת לטרבלינקה?

ת. כן.

ש. עד מתי היית שם?

ת. עד פרוץ המרד, ב־2 באוגוסט 1943.

ש. תאר לנו את הדרך לטרבלינקה בלויית אימך.

ת. היה זה ב־3 או ב־4 בספטמבר. הוציאו אותי עם אימי ביחד משטח בית החרושת בו עבדתי בגטו ורשה. היה זה בית חרושת למכונות חישוב, "Astra Werke", למכונות חיבור. הוציאו אותנו משטח בית החרושת והובילו אותנו לכיכר אשר קראו לה אומשלאגפלאץ (Umschlagplatz). עמדנו שם כמה שעות ולפנות ערב העמיסו אותנו על קרונות. דחסו לכל קרון 100 איש בערך או למעלה מזה. המחנק היה גדול מאוד. מספר אנשים בטח התעלפו, כך אמרו בכל אופן. האור כמעט לא נכנס, היה אשנב קטן ויש לי הרושם שהיה כלור בקרונות האלה.

ש. איזה קרונות היו אלה?

ת. קרונות משא. היינו נחנקים ממש. אני חושב שהשעה היתה שמונה בערב כאשר הרכבת זזה. נסענו כמה שעות. איני זוכר בדיוק כמה זמן, והרכבת נעצרה. הדלתות נפתחו ונכנסו אוקראינים לתוך הקרונות. הם לא יכלו להיכנס פנימה כי היו הרבה אנשים ולכן עמדו על שפת הקרון, על יד הדלת. הם ביקשו מהאנשים שעמדו ליד הדלת דברי ערך, כסף, תכשיטים והיכו אותם ברובים, במגלבים ושדדו מהם כל מה שיכלו. אחר כך ירדו מהקרונות. ואז אמרו האנשים שעמדו קרוב לאשנב הזה שמספר אנשים קפצו מהקרונות והתחילו לברוח. אומנם שמענו יריות, כנראה שזה היה נכון.

ש. ידעתם לאן הובילו אתכם?

ת. בהתחלה לא ידענו.

ש. ידעתם שזה מחנה השמדה?

ת. אני לא ידעתי.

ש. בן כמה היית אז?

ת. בן 20.

ש. האמנת שאתה נמצא במחנה השמדה?

ת. בהתחלה לא האמנתי. כאשר הגעתי, ראיתי מה שנעשה שם. אחר כך הרכבת שוב זזה והמשכנו לנסוע כמעט כל הלילה. לפנות בוקר הגענו לתחנת מלקיניה (Malkinia). כבר עמדתי אז על יד האשנב וראיתי שאנשים פולנים, עובדי הרכבת, הראו לנו בסימנים

- ש. בינתיים הוסיפו להגיע גם משלוחים ביום השני כשבאת?
 ת. כן, כל הזמן.
 ש. כל הזמן הגיעו משלוחים?
 ת. בהתחלה היו הרבה משלוחים, כמעט כל יום. היו גם מקרים שהיו שני משלוחים ביום. אחר כך, אחרי כמה חודשים, המשלוחים פחתו, היו פחות.
 ש. ובכן עבודתך היתה להוביל גזרי עץ, אתה אומר?
 ת. זה רק בהתחלה, שנתנו לנו.
 ש. אחר כך מה היתה עבודתך?
 ת. עבדנו במיזון חפצים, היו גם אנשים שעבדו בשימור פרוות, עבדנו גם בחידוש כלי אלומיניום.
 ש. לאן הלכו כל החפצים האלה?
 ת. כפי שידוע לי, כפי שדיברו במחנה, הכול הלך לגרמניה.
 ש. מי היה יורה באנשים בלאזרט?
 ת. היו שלושה אנשי ס"ס: שארפירר מנץ (Mentz) או מינץ (Mintz), איני זכור בדיוק את שמו, קראו לו פרנקשטיין, כי היו לו פנים שממש היה פחד להסתכל בהם, נדמה לי שקראו לו שארפירר מינץ. השני היה שארפירר מיטה (Miete), הוא היה מברלין. השלישי היה שארפירר בליץ (Blitz). ועזר להם גם אחד האוקראינים, שאיני זוכר את שמו.
 ש. פעם הגיע משלוח של ילדים, אתה זוכר?
 ת. כן. הגיע משלוח של ילדים. היו שני קרונות. הילדים היו למעשה חנוקים כמעט. היינו צריכים להוריד מהם את הבגדים והובילו אותם, זאת אומרת אנחנו הובלנו אותם לתוך הלאזרט, שם אנשי הס"ס שהזכרתי ירו בהם. אמרו שאלה יתומות שבאו מבית היתומים. איני יודע.
 ש. מה היה בדרך כלל גודל הטרנספורטים?
 ת. בדרך כלל היו באים 60 קרונות, בתוך קרון בוודאי הכניסו כ־100 איש. אני מניח שהיו עד 6,000 איש או אפילו יותר.
 ש. תמיד רק יהודים?
 ת. לא. היה גם טרנספורט של צוענים.
 ש. אחד?
 ת. למעשה היו שניים, אבל אני זוכר היטב אחד.
 ש. מלבד הצוענים, כל האחרים?
 ת. היו יהודים.
 ש. אתה זוכר טרנספורט של יהודי גרודנו (Grodno)?
 ת. כן.
 ש. מה היה?
 ת. הטרנספורט של יהודי גרודנו בא, זאת אומרת זה כבר היה טרנספורט שני. הוא הגיע לפנות ערב.
 ש. לפני כן קדם לו טרנספורט אחר?

- לנשים ללכת שמאלה ולגברים ללכת ימינה. אני לא רציתי להיפרד מאימי כל כך מהר. בדיוק על יד השער קיבלתי מכה עם משהו בראש, נדמה לי שזה היה מקל, ונפלתי. קמתי תכף כי לא רציתי לקבל עוד מכות ואז אימי לא היתה על ידי.
 ש. הראית אחר כך את אימך עוד?
 ת. לא ראיתי אותה יותר אחר כך.
 ש. כמה אנשים צעירים הייתם?
 ת. כשנכנסנו למחנה הוציאו מכל המשלוח 400 איש, אחרי מיזן, אחרי סלקציה כמובן. 200 השאירו במחנה 1 ו־200 צעירים שלחו למחנה היכן שהיו תאי הגזים. זה נודע לי אחר כך, כי לא ידעתי על כך בהתחלה.
 ש. אתה רוצה לומר עוד משהו על הלאזרט? קרה משהו מיד בקשר ללאזרט כשהגעתם?
 ת. כן.
 אב בית הדין איפה זה היה?
 העד טייגמן אני רואה את זה כאן (מצביע), וזה באמת היה כאן, בקצה המחנה, על יד השער השני. הלאזרט היה בור מגודר בגדר תיל, ולידו בכניסה עמד צריף צבוע בלבן עם סימנים של צלב אדום, והיתה גם כתובת: לאזרט.
 ש. את זאת אין אנו רואים כאן, כנראה.
 ת. לא רואים את זה כאן, יש פה רק מספר, 10 או משהו.
 את האנשים האלה שהרגו על הרציף או את אלה שהתעלפו או שעוד היו בהם סימני חיים ולא יכלו ללכת, היינו צריכים להוביל ללאזרט. באופן ציני קראו לזה כך, כאילו שהולכים לרופא. שם היה בור, ובתוך הבור היינו צריכים לזרוק את הגויות האלה. האנשים שעוד חיו, ירו בהם על שפת הבור וזרקו אותם פנימה.
 היועץ המשפטי אתה יכול לחזור לדוכן העדים.
 למחרת יצאת לעבודה?
 העד טייגמן כן.
 ש. איזו עבודה?
 ת. בהתחלה היינו צריכים לקחת קורות עץ, להעביר אותן ממקום למקום. אחר כך שלחו אותנו למיזן חפצים.
 ש. איזה חפצים?
 ת. חפצים אישיים של האנשים שהביאו, הקרבנות שהלכו לתאי הגזים. השאירו את כל הדברים האלה במחנה 1 שלנו, לפני שנכנסו לתוך...
 ש. מה היתה כמות החפצים שראית לראשונה כשבאת?
 ת. כמות עצומה. היו ממש ערמות של כמה קומות במגרש בחוץ.
 ש. בגדים, חפצים?
 ת. בגדים, חפצים, צעצועים של ילדים, נעליים. אני חושב שלא היו דברים שבכלל... כל הדברים שרק אדם יכול לראות אותם היו שם, רפואות ומכשירים, הכול.

והאוקראינים התחילו להכות בהם. וגם היו יורים בהם. אני זוכר גם אנשי ס"ס ואוקראינים שישבו על הגגות, על שני הצריפים שהזכרתי, עם נשק אוטומטי, וירו לתוך הקהל. בכל זאת אנשים לא רצו להתפשט. אנחנו עמדנו מרחוק וראינו את הכול. היינו ליד המגרש. אחר כך שמענו התפוצצות. כנראה שמישהו זרק איזה רימון או איני יודע מה. בכל אופן הורידו איזה אוקראיני פצוע קשה מהמגרש הזה. לאחר מכן התגברו הגרמנים והכניסו אותם בכוח לתוך השביל הזה. אבל רוב רובם הלכו בכגדים שלהם.

ש. מתי זה היה.

ת. זה היה כמה חודשים אחרי שהגעתי לטרבלינקה, אני לא זוכר בדיוק מתי.

ש. ב־1942?

ת. עוד ב־1942.

ש. מה היו עושים לנשים, לשער של הנשים?

ת. הנשים שבאו למחנה היו צריכות, כפי שאמרתי, ללכת לצד שמאל ולהיכנס לתוך אחד המבנים שעמדו בחצר. שם הן היו צריכות להתפשט ולהמשיך ללכת. היה גם חדר אחד. בחלק מהצריף עמדו אנשים שקראו להם "ספּרִים". הם היו צריכים לגזוז את השער של הנשים האלה לפני שהן היו נכנסות לתוך השביל הזה.

ש. אמור לי, האנשים שהובאו בטרנספורטים היו עוברים איזה סלקציה במחנה, האם לעבודה או לשילוח?

ת. לא היתה שום סלקציה, רק אלה שהוציאו לעבודה. בכל פעם הוציאו כמה אנשים לעבודה.

ש. לעבודה בקשר להשמדה?

ת. בדיוק.

ש. לא היתה עבודה אחרת במחנה הזה?

ת. לא היתה עבודה אחרת. הכול היה קשור בהשמדה.

ש. אתה זוכר את ד"ר חורוּז'יסקי המנוח?

ת. אני זוכר בדיוק.

ש. מי זה היה?

ת. זה היה הרופא. נדמה לי שהוא היה מוורשה, איני בטוח. הוא טיפל באוקראינים וגם בגרמנים.

ש. הוא היה אצלכם בטרבלינקה 1?

ת. כן. אני זוכר שפעם מפקד המחנה, אחד המפקדים בשם קורט פרנץ (Franz), היה אונטרשטורמפירר, בהתחלה היה אוברשארפירר, אחר כך הועלה בדרגה – ערך אצלו חיפוש. איני יודע למה עשה זאת. אולי הלשינו, אולי היה זה חיפוש שגרתי שעשו לרוב האנשים במחנה, הוא מצא אצלו כסף. חורוּז'יסקי ידע תכף מה צפוי לו. בגלל כסף היו יורים מיד, הורגים או תולים.

ש. אתה יודע לשם מה שמר את הכסף הזה?

ת. הוא היה אחד האנשים שרצו למרוד עם נשק ביד.

ש. ובשביל זה שמר את הכסף?

ת. כן, בשביל זה שמר את הכסף. חורוּז'יסקי ידע מה צפוי לו.

ת. קדם לו טרנספורט גדול יותר, כנראה מסביבת ורשה, איני יודע.

ש. הלך לגזים?

ת. הלך לגזים. אחר כך הגיע טרנספורט מגרודנו. זה היה כבר לפנות ערב ואנשים שנכנסו לתוך החצר שבין שני הצריפים האלה סירבו להתפשט. אמרו להם להתפשט, לקשור היטב את הנעליים, אפילו חילקו חבלים, חוטים, והקפידו על כך.

ש. שיקשרו את הנעליים?

ת. שיקשרו את הנעליים.

ש. אמרו שם לאנשים מדוע מבקשים מהם לעשות זאת?

ת. כן.

ש. מה אמרו להם?

ת. היתה גם מודעה גדולה בחצר, שעליה היה כתוב שכל האנשים הולכים להתרחץ, שהם יעברו חיטוי, וכל המסמכים, דברי הערך והכסף יכניסו לקופת המחנה שהיתה בשביל כזה שהוביל לתאי הגזים. קראו לזה הימלשטרסה (Himmelstrasse – רחוב השמיים) או שלויך (Schlauch – צינור) או הימלאלה (Himmelallee). מבנה כזה, צריף קטן. שם עמדו האנשים האלה והיו צריכים לקבל את כל הניירות, כל הכסף וכל המסמכים.

ש. אתה יכול להצביע איפה השלויך או ההימלאלה הזה?

ת. כן, אני יכול להראות. (מצביע על התרשים) פה רואים איזה קו, אלה שני המבנים ופה השלויך.

ש. ופה (מצביע) אנשים הלכו אחרי שהתפשטו כבר?

ת. כן. פה נכנסו אנשים לתוך השביל הזה, זה היה נקרא השלויך או הימלשטרסה.

ש. בתמונה השנייה אתה יכול גם כן לזהות את זה?

ת. בתמונה השנייה רואים את זה אחרת, מפה (מצביע). האנשים שקיבלו בתוך המבנה הקטן את כל המסמכים והכסף, היו קוראים להם גולדִּיודן (Goldjuden – "יהודי הזהב"). הממונה שם היה אחד בשם שארפירר סוכומיל (Suchomil). הוא היה נדמה לי מהסודטים, כי דיבר במבטא וינאי או אוסטרי.

ש. שם היו אומרים לאנשים שהם עוברים לעבודה, ושהם צריכים להתרחץ?

ת. קודם כל שהולכים להתרחץ, אחר כך שיבואו לקבל את הכול בחזרה ויצאו לעבודה.

ש. אנשים שהיו מגיעים לשם עוד היו מאמינים שזאת אמת?

ת. חלק נדמה לי עוד האמין, כי בהתחלה לא היתה שום תגובה.

ש. גם אחרי המכות בתחנת הרכבת, אחרי ההצלפות?

ת. אנשים היו מבולבלים, כי הכול קרה במהירות עצומה. אני חושב שלאנשים לא היה אפילו זמן לחשוב. כל אחד ברח ורץ מהר כדי לא לקבל מכות. אבל נעבור אולי לטרנספורט מגרודנו.

ש. נחזור עכשיו לטרנספורט מגרודנו.

ת. היו ביניהם אנשים שקראו ליתר האנשים לא להתפשט. כנראה שהם הרגישו בדבר הזה וידעו. ואומנם הם סירבו. אז הגרמנים

Wolkowysk (אל הרכבות לביאליסטוק ווולקוביסק). בצורה כזאת סידרו שהאנשים שבאים לא יכירו ממש לאן הגיעו.

ש. כאילו זו תחנת מעבר למקומות אחרים?

ת. כן, כאילו זו תחנת מעבר למקומות אחרים.

ש. מתי התחילו לשרוף גויות בטרבלינקה?

ת. אני יודע שהתחילו לשרוף גויות כמה חודשים לאחר שהגענו לשם. דיברו על זה במחנה.

ש. הוציאו גם את הגויות של אנשים שהושמדו לפני כן?

ת. כן, כך ידוע לי.

ש. אבל לא ראית זאת?

ת. את זאת לא ראיתי. זה היה במחנה 2.

ש. נשאל מי שהיה במחנה 2.

ספר לנו על תכנית ההתנגדות והמרד.

ת. על תכנית ההתנגדות התחלנו לדבר למעשה תכף כשהגענו למחנה. כי לדעתי כל איש שסוגרים אותו באיזה מחנה או מקום אחר, חושב תכף על בריחה. אבל בהתחלה היה זה בלתי אפשרי, מפני שאיש לא הכיר את השני, ופשוט פחדו לדבר האחד עם השני, מפני שהיו הרבה מלשינים. ונוסף לזה, הקבוצה הזאת, הצוות הזה, אנחנו עבדנו למעלה וישנו באחד הצריפים שתיארת קודם, בחצר. כך שבהתחלה זה היה קשה מאוד.

ש. האם מותר היה לכם לבוא במגע עם טרבלינקה 2?

ת. לא. אבל אחרי זמן מה בא אלינו אחד, גם כן ממפקדי המחנה, קראו לו אוברלויטנט שטנגל (Stangl). הוא היה מאוסטריה. הוא נשא נאום והבטיח לנו שישנם מבנים חדשים בשביל הצוות בתוך המחנה שלנו ושם נהנה מאינסטלציה, ממים, ונקבל גם דרגשים, ונוכל לישון, ומי שיעבוד – יוכל לחיות וימשיך לחיות.

בתוך המחנה הזה, שבו היו המבנים החדשים, היתה גם קבוצה שקראו לה "Hofjuden" (הופיודן – יהודי החצר). זאת היתה קבוצה של מומחים. רובם היו מסביבות טרבלינקה. אלה הקימו את המחנה הזה. אחר כך, כאשר התחילו הגירויים, נשאר בתוך המחנה הזה. אלה נהנו מחופשת יתר, מחופש יתר, לא שמרו עליהם כל כך. והיה להם די אוכל. היה להם צריף מיוחד שהיו גרים בו. אנשים אלה לא רצו לבוא במגע אתנו. הם לא רצו בכלל להתקרב אלינו. אבל אחרי הנאום הזה של שטנגל בא שינוי. הוא הבטיח לנו. ובאמת כך היה, הורידו אותנו מהצריף הזה מלמעלה לתוך צריפים אחרים, יחד עם ה"הופיודן", ושם באמת קיבלנו שמיכות, קיבלנו דרגשים. והיו גם מים. היה בית שימוש, אומנם בחצר, אבל אחרי שסגרו אותנו בתוך המבנים, אי אפשר היה לצאת.

ש. הבה נחזור לסיפור על תכנון ההתנגדות.

ת. כשהגענו לתוך המבנה הזה ונפגשנו עם ה"הופיודן" – אלה היו החצרנים, עבדו במשק של הגרמנים, היתה להם גישה לכל מקום. ידענו שרק בעזרתם נוכל לעשות משהו, להגיע לאיזה מקום, לברוח או למרוד עם נשק ביד.

ש. היה שם בחור בשם מוניק (Moniek)?

הוא התנפל על קורט פרנץ. אומנם הוא היה איש מבוגר, וקורט פרנץ היה חזק וגבוה. חוררו'יסקי קפץ ממנו, ברח מהצריף הזה, אבל לא רץ הרבה, ונפל. כנראה לקח איזה גלולות רעל או משהו אחר. קראו לכל העצורים ולכל האנשים להתאסף למסדר. היינו צריכים לראות איך ששוטפים לחוררו'יסקי את הקיבה, כדי להחיות אותו, כדי לעורר אותו ולענות אותו מחדש. עוזרו הנאמן של קורט פרנץ, אוקראיני, צוגווכמן (שומר-רכבות) רוגוזו (Rogozo), הוציא לחוררו'יסקי את הלשון באיזה מכשיר חד או וו, איני זוכר בדיוק. קורט פרנץ שפך לו מים מהדלי לפה, אחר כך עלה עליו במגפיים, כדי לשטוף לו את הקיבה. לבסוף היו שני אנשים מהצוות צריכים להרים את חוררו'יסקי ברגליים, כדי להוציא ממנו את המים. על הפעולה הזאת חזרו כמה פעמים. אבל לא הצליחו לעורר אותו. למרות הכול הפשיטו אותו ועוד הצליפו בו במגלבים, ואחר כך שלחו אותו ללאזרט.

ש. קורט פרנץ היה לו כינוי? אתה זוכר איך הייתם מכנים את פרנץ?

ת. בפולנית קראו לו Lolka (בובה), הוא היה איש יפה-תואר, גבוה וחסון.

ש. (מראה על צילום) מי זה?

ת. זה קורט פרנץ. בהחלט.

אב בית הדין מסמך זה יסומן ת/1303.

היועץ המשפטי לפרנץ זה היו שעשועים שביצע באסירים, אתה יכול לתאר כמה מהם?

העד טייגמן כן, היה לו כלב גדול בשם פרי (Barry). על הצעקה "Jude" או על צעקה "Mensch, schnapp den Hund!" ("איש, תפוס את הכלב!") היה הכלב מתנפל על אנשים וקורע מהם ממש חתיכות בשר.

ש. היו כמה מקרי בריחה מהמחנה?

ת. כן, היו.

ש. מה היה הסוף שלהם?

ת. רוב רובם של האנשים שהצליחו לברוח היו אלה שעבדו בהעמסת החפצים האישיים על הקרונות, ובצורה כזאת השתדלו לברוח. אבל לא תמיד הצליחו. כמה הצליחו, כמה מהם נתפסו. אני זוכר שתפסו שני אנשים, ותלו אותם ברגליים. הם נשאו תלויים בצורה כזאת כמה שעות, איני זוכר בדיוק כמה. כל פעם באו אנשי ס"ס ואוקראינים, הצליפו בהם והיכו בהם. לבסוף בא אחד מאנשי הס"ס, שארפירר יוסף צהטרטר (Zehetretter), קראו לו זֶט (Zet) מפרנקפורט על נהר מיין – הוא קיבל מאסר עולם בגרמניה – והוא ירה בהם.

ש. בתחנת הרכבת של טרבלינקה היו אמצעי הסוואה?

ת. כן.

ש. תאר אותם בבקשה.

ת. אני חושב שחצי שנה לאחר שהגעתי לטרבלינקה שינו את הרציף לגמרי ושתלו שם פרחים. היה שם גם צריף. תלו שם דלתות. תלו גם שעון גדול ולוח זמנים של רכבות. תלו גם שלטים עם חצים המראים לאן נוסעות הרכבות Zu den Zügen nach Bialystok und

ת. אני חושב שכן, כי לא נפגשתי עם אף אחד. היה גם עוד אחד, שאולי מעניין יהיה להזכיר זאת, בשם רודולף מסריק (Masaryk), אמרו שהוא קרובו של נשיא צ'כיה, לא ידענו אם יש אמת בדבר. הוא לא היה יהודי, אבל אשתו היתה יהודייה. הוא היה מטפל בכלבו של קורט פרנץ.

- ש. מה קרה אֶתוּ?
 ת. כנראה שגם הוא נהרג.
 ש. הוא היה אתכם גם כן?
 ת. הוא היה כל הזמן.
 ש. אבל גם תכנן את המרד?
 ת. ידוע לי, וכך אמרו לי, אני לא ידעתי את הכול, כי לא כל אחד ידע.
 ש. מה היה תפקידך במרד?
 ת. היתה נקודה שאליה הייתי צריך להגיע ולקחת נשק.
 ש. איך ביצעתם את המרד?

ת. המרד צריך היה להתחיל בשעה 4 אחר הצהריים, ומשעה 2.00-2.30 צריכים היו להיכנס הילדים האלה שהזכרתי, לתוך המחסן. ואומנם הם נכנסו והוציאו מעט נשק מהמחסן הזה, בעיקר רימונים וכמה אקדחים וגם תחמושת. באותו זמן נכנסו שני אנשים למבנה, זאת אומרת לצריף שהיינו גרים בו, וזה היה אסור. תפסו את שני האנשים האלה והפשיטו אותם, תפסו אותם עם כסף, כנראה שהם רצו להכין לעצמם כסף אולי יצליחו לברוח. תפסו אותם ואחד מהפקדים של המחנה הפשיט אותם והתחיל להכותם. זה היה כחצי שעה לפני התחלת המרד. מיד החלה מהומה גדולה. בכל פעם אנשים היו חוזרים ומוסרים שהכו אותם והם בוודאי ילשינו, ואולי כבר הלשינו, ואם כך מה יש להפסיד, צריך כבר להתחיל. אבל רוב האנשים ידעו שהמרד צריך להתחיל בשעה 4. אבל כפי שידוע לי, אחר כך סיפרו לי זאת, רודק ירה באיש הס"ס שהכה את שני הבחורים האלה, ואחר כך זרקו רימון.

- ש. זאת היתה ההתחלה?
 ת. זה היה האות להתחלת המרד. ומיד אחר כך התחילו ההתפוצצויות. היה בחור שהיה מחטא את צריפי הגרמנים והאוקראינים. היה לו מכל על הגב עם צינור ובמכל הזה היה מרסס. באותו יום היה הבחור הזה צריך לערוב את החומר עם דלק, בניזין. והוא אומנם עשה זאת. נוסף לכך היה מכל גדול של בניזין על יד המוסך, אני חושב שהיו בו כמה אלפי ליטר בניזין, וגם מכל זה הוצת, הדליקו אותו. הוא התפוצץ והתיז להבות על הגדר, שהיתה מכוסה בענפים יבשים והיא התחילה לבעור. אני הייתי אז בסדנה לחידוש כלי אלומיניום. ידעתי שאני צריך לקבל נשק במוסך. ורצתי באמת לכיוון המוסך, אבל לא יכולתי להגיע כי האש מהמכל מנעה את הגישה. אז הסתובבתי ורצתי לכיוון הלאזרט, לכיוון השער השני.
 ש. ומשם ברחת?
 ת. ומשם ברחתי.
 ש. איך פרצת את הגדר?

ת. כן, היה שם בחור בשם מוניק.
 ש. מה היה תפקידו?

ת. הוא היה קאפו של ה"הופיודן". אבל כפי שמקובל לחשוב, קאפו זה תמיד איש רע ועושה צרות ומכה, מוניק לא היה כזה.

- ש. הוא היה אחד ממארגני המרד?
 ת. כן, הוא היה אחר כך אחד ממארגני המרד. היו עוד אחרים, היה שם גם מהנדס בשם גלבסקי, הוא היה לאגראלטסטה (Lagerälteste – זקן-המחנה) היה גם בחור בשם רודק (Rudek), איני יודע את שם המשפחה שלו, אבל ידוע לי שהוא היה מפלוצק (Plock) והוא אז סיפר לי שיש לו אימא בארץ ישראל.
 ש. מה התכנית שהכנתם למרד ולבריחה?

ת. בתחילה היו שתי תכניות. האנשים מה"הופיודן", שני ילדים מהם עברו בצחצוח נעליים של הגרמנים, והם עברו בצריף שהיה שם מחסן של הנשק. את המחסן הזה בנו המומחים מה"הופיודן", המסגרים והבנאים, ולזה היה צריך לעשות עוד מפתח למחסן. ואומנם עשו מפתח ושני הילדים היו צריכים להיכנס למחסן להוציא נשק בשקים ולשים אותו על עגלות האשפה, רובים, כדורים, רימונים ואקדחים, את הדברים הקטנים יותר היה צריך להכניס לדליים, דברים שאפשר היה לקחת בידיים. את הנשק היה צריך לפזר בכל מיני מקומות במחנה, כגון במוסך או בערמות תפוחי אדמה ומקומות דומים. לאחר זאת צריך היה לקרוא לאנשי הס"ס לכל הסדנאות והמקומות האלה מתוך כל מיני אמתלאות ולהרוג אותם בתוך בתי המלאכה, ובצורה כזו להיפטר מרוב אנשי הס"ס. ואומנם כך היה.

- ש. וכך ביצעתם את התכנית?
 ת. לא לגמרי, רצינו, אבל זה לא בדיוק הצליח.
 ש. מי היה מפקד המרד?
 ת. אמרתי שהיו כמה אנשים.
 ש. מי הם היו?
 ת. היה המהנדס גלבסקי.
 ש. הוא נשאר בחיים?
 ת. לא נשאר בחיים.
 ש. מה קרה אֶתוּ?
 ת. כנראה שנהרג בשעת המרד.
 ש. מי עוד?
 ת. והיה רודק, זה שהזכרתי, הוא היה מכונאי.
 ש. הוא נשאר בחיים?

ת. נפל גם כן. היה בחור בשם ג'יילו, יהודי מצ'כיה, אמרו שהוא היה קצין צ'כי.
 ש. מה קרה לו?
 ת. גם הוא נהרג.
 ש. כל הפיקוד נהרג?

ניצלו את הגברים שהתפשטו כבר גם להוצאת הבגדים מצריף הנשים ואחר כך היו שולחים אותן לצינור הזה.

ש. את שְׁעַר הנשים גזזו כאשר הן היו עירומות, או לפני כן?

ת. זה היה לפני שנכנסו לתוך הצינור.

ש. כאשר היו עוד לבושות?

ת. לא, כבר בלי בגדים.

אב בית הדין צוות זה נשאר קבוע או היו חילופים?

העד טייגמן למעשה היו חילופים. אבל בסוף, כאשר לקחו אותנו לתוך המבנה אחרי הנאום של שטנגל, השאירו את הצוות קבוע למעשה, אבל יום-יום היו מוציאים להורג והיו מוסיפים אנשים אחרים לצוות.

ש. מסיבה מיוחדת, או סתם כך?

ת. בדרך כלל היו סיבות מיוחדות. וגם לפעמים זה היה לשם שעשוע. אי אפשר לומר זאת בדיוק.

אב בית הדין תודה מר טייגמן, סיימת את עדותך.

היועץ המשפטי אני קורא לעד הבא – מר אליהו רוזנברג (Rosenberg).

[העד הושבע]

אב בית הדין מהו שמך המלא?

העד רוזנברג אליהו רוזנברג.

היועץ המשפטי אתה מחסנאי לפי מקצועך?

העד רוזנברג כן.

ש. איפה אתה עובד?

ת. בנמל יפו.

אב בית הדין בן כמה אתה היום?

העד רוזנברג אני בן 35.

היועץ המשפטי עד שנת 1942 היית בוורשה?

העד רוזנברג כן.

ש. וב-11 ביולי 1942 גורשת לטרבלינקה?

ת. זה היה בקיץ.

ש. כאשר הגעת לתחנת הרכבת של טרבלינקה, בתוך הבלבול הגדול, ניגש אליך יהודי ואמר לך משהו?

ת. הוא לא אמר לי, אלא לחבר שלו, מכר שלו, בידידיש: "משה, כאפ א בעזעם און ראטעווע זיך" ("משה, תפוס בידך מטאטא והינצל").

ש. ומה עשה אותו אדם?

ת. אדם זה תפס מטאטא שהיה מונח בצד, נכנס לקרונות והתחיל לטאטא את הקרונות.

ש. מה אתה עשית?

ת. עברתי על הגדר ממש. כבר לפני היו אנשים שעברו משם, ועל הגדר היו כבר שמיכות וקרשים ועליהם עברנו.

ש. הגרמנים רדפו אחריכם?

ת. הגרמנים רדפו אחרינו על סוסים וגם במכונית. לחלק מאלה שברחו היה נשק. גם אני רצתי עם קבוצה שהיה להם רובה ואקדחים. האנשים השיבו אש לעבר הגרמנים, והגרמנים נסוגו. וכך הצלחנו להגיע עד ליער הקרוב למחנה הזה.

ש. כמה אנשים ניצלו אז מטרבלינקה?

ת. לכיוון שאני ברחתי אני חושב שברחו כ-150 איש.

ש. היה מישהו שהיה מקשר בין טרבלינקה 1 לטרבלינקה 2, שהיה יכול לעבור בין שני המחנות?

ת. היו כמה אנשים שהיו באים לתוך המחנה.

ש. מי למשל?

ת. למשל, היה בחור אחד, ששמו היה שלמק רוזנבלום (Rosenblum), אשר הכרתי אותו עוד בוורשה.

ש. עוד מישהו? אולי מישהו שנמצא בארץ?

ת. אז לא ידעתי, אבל היום נודע לי.

ש. אז לא ראית אותו?

ת. לא ראיתי אותו.

ד"ר סרביצוס אין לי שאלות לעד.

השופט רוה לא הבנתי בדיוק מה שאמרת על המלשינים. פחדתם מהלשנה או שהיו ממש מקרים של הלשנה?

העד טייגמן פחדנו, וגם היו מקרי הלשנה.

ש. על מה הלשינו?

ת. למשל, האוכל שנתנו לנו במחנה היה כמו בכל מחנה, זה ידוע, אבל האנשים שעבדו במיון החפצים תמיד היינו מוצאים אוכל וכדומה...

השופט רוה הבנתי.

השופט הלוי אמרת שכאשר באת, נבחרו כ-400 צעירים לעבודה, 200 למחנה הראשון ו-200 למחנה השני. הם נבחרו גם בתור צוות עבודה?

העד טייגמן אני חושב כך, אני לא יודע בדיוק.

ש. כלומר, הם הלכו לא יחד עם אלה שנשלחו לגזים?

ת. לא, הם לא הלכו יחד, אלה שהלכו לתאים התפשטו, וה-200 הלכו בבגדיהם.

ש. אתה אומר שהתפשטו. איפה התפשטו הגברים?

ת. הנשים התפשטו בצריף מצד שמאל, והגברים היו מתפשטים בחצר על יד הצריף השני.

ש. ואחר כך היו מובילים אותם דרך הצינור הזה?

ת. כן. היו מקרים שהיתה הרבה עבודה או שהיה משלוח גדול,

ש. אולי תיגש בטובך לתמונה. זה מחנה טרבלינקה, אתה אומר. לאן הובילו אתכם לשער המוסווה, תראה זאת.

ת. כאן (מצביע) היה השער המוסווה, במקום הזה, עם ענפי האורן. הגענו עד כאן. כאשר פתחו את השער נכנסנו הנה. כולנו נדהמנו באופן אוטומטי, כי ראינו ערמה של גוויות במקום. והגרמני מתיאס התחיל לצעוק לקבוצה הזו – An die Tragen (לאלונקות). לא ידענו מה זה. התחלנו לרוץ מסביב לגוויות. הגרמנים והאוקראינים שהיו נוכחים במקום הרביצו לנו. לא ידענו מה לקחת. היהודים שעבדו בהוצאת הגופות אמרו לנו: תתפסו את האלונקות וקחו גווייה. תפסנו את האלונקה, אני ועוד חבר, איני זוכר את שמו, ניגשנו לערמה הזו, לקחנו גווייה על אלונקה. הלכנו לקברים במקום הזה – 150 עד 200 מטרים, לקבר, וזרקנו אותן למטה.

ש. תראה לנו איפה גרת אחר כך בטרבלינקה 2.

ת. בצריף הזה (מצביע על הצריף שבין מבנה תאי הגזים לבין מגדל המשמר).

ש. מה היה עומק הקבר שלתוכו השלכתם את הגוויות?

ת. עומק הקבר היה 6–7 מטרים. הוא היה בנוי בשיפוע, בצורת קונוס.

ש. וכל היום עבדת בהעברת גוויות?

ת. כל היום עבדתי בהעברת גוויות מתאי הגזים לקברים.

ש. ובה עבדת גם אחר כך?

ת. העבודה היתה משונה קצת. כשיצאנו לעבודה בבוקר, אנשי הס"ס חילקו אותנו לעבודה. היו שם שלושה סוגי עבודה: היו תאי הגזים, העברת גופות לקברים, ואחר כך היו גם שרפות.

ש. באותו הלילה הראשון, האנשים שהגיעו יחד אתך לא יכלו לעמוד בזעזוע?

ת. נכון.

ש. מה עשו?

ת. הרבה תלו את עצמם בחגורות, והאחד ביקש מהשני לקחת את הכיסא שמתחתיו, שלא יתענה; אחד עזר לשני.

ש. אתה ראתה את כל התהליך של השמדת אנשים?

ת. ראיתי את כל התהליך.

ש. תאר בקצרה לבית המשפט.

ת. האנשים הגיעו מההימלשטרסה המפורסם הזה, שהוביל ממחנה 1 למחנה 2. בהימלשטרסה עמדו אנשי ס"ס, כל הסטאף של מחנה 2 עם כלבים, שוטים וכידונים ביד. האנשים הלכו בשקט. זה היה בהתחלה, בקיץ 1942. הם לא ידעו לאן הם הולכים. כשנכנסו לתאי הגזים עמדו ליד הפתח שני אוקראינים – אחד היה איוון (Ivan) והשני ניקולאי (Nikolai). הם נתנו את הגז.

ש. מניין בא הגז?

ת. הגז בא ממוטור.

ש. לא הביאו אותו מבחוץ, הוא נעשה במקום?

ת. אני שמעתי זאת. באותו זמן הגיע איש ס"ס בשם לולקה (Lolka), כך קראו לו שם.

ש. מי זה היה?

ת. קורט פרנץ. הוא עבר עם Peitsche (שוט) ביד, והוציא אנשים מהשורה שישבו על הרצפה, כמה אנשים, 30 איש בערך. אז ראיתי זאת וקפצתי פנימה לתוך הקבוצה הזאת, עם חבילה ביד. ונעמדתי יחד אתם.

ש. באותו משלוח היו גם אימך ושלוש אחיותיך?

ת. כן אדוני, כאשר ירדנו מהקרונות בצעקות, העבירו את אימי ואת אחיותי לצד שמאל. הספקתי להגיד לאימי מילה אחת: אם תגיעי לאיזה מקום אז תכתבי מכתב לפולני בשם קובלסקי (Kowalski) בוורשה, ואני אכתוב גם כן מכתב, וכך נדע איפה אנו נמצאים.

ש. חשבת שעוד תיפגשו?

ת. חשבתי שניפגש ושארע איפה היא נמצאת.

ש. לא ידעת שאתה נמצא במחנה השמדה?

ת. לא אדוני, לא ידעתי.

ש. ראית את אימך ואת אחיותיך לאחר מכן?

ת. לא, אדוני. ידעתי שהם נמצאים בקבר מסוים.

ש. איפה נקברו, בטרבלינקה?

ת. כן.

ש. מה קרה עם הקבוצה שאליה קפצת?

ת. כאשר קורט פרנץ בחר את הקבוצה של 30 איש לעבודה, כאשר סיים את הבחירה הזו, התחיל לספור אותנו. הוא ראה שיש אחד מיותר. הוא התחיל לצעוק ולשאול: מי נכנס כאן בלי רשות? כמוכן שאף אחד מהאנשים האלה לא ידעו מי הוא המיותר. ניצלתי אז ממוות בטוח. והוא רמז לאוקראיני שעמד על ידו משהו, לא ידוע לי מה, והתחילו לגרש אותנו לתוך מחנה 1. בתוך מחנה 1 אמרו לנו לזרוק את החבילות שהיו על ידינו והתחלנו למיין את החבילות, ערמת חבילות ענקית: נעליים לחוד, בגדים לחוד, דברי ילדים לחוד, זהב לחוד, כל מיני דברים לחוד. וכך עבדתי יום שלם.

ש. ולמחרת?

ת. למחרת יצאנו בבוקר, זה היה בשעה 11, למסדר. אחרי המסדר כיוונו אותנו לערמה לעשות בערך אותו דבר – למיין את הדברים. אחרי זמן קצר הופיע ס"ס שארפירר מתיאס (Matthias) וצעק: 20 מתנדבים. עמדתי לידו. פחדתי, כי עמדתי לידו, שאם לא אצא – הוא ינקום בי או ירביץ לי. יצאתי. הוא אמר: אתם יוצאים לעבודה קלה לעשרה רגעים. אז הכניסו אותנו למחנה 2, מחנה המוות.

ש. לאן הובילו אתכם?

ת. הובילו אותנו לכיוון שער מוסווה בענפי אורן.

ש. הסתכל בבקשה לאחור, מר רוזנברג, האם אתה יכול לזהות מהי התמונה ושל מה זה?

ת. זהו מחנה טרבלינקה.

ת. זה היה רופה (Ropa), גז רופה.

ש. ייצרו את הגז על ידי פליטה של מוטור דיזל?

ת. כן. זה היה גז ממוטור. הם שמו רופה, מין נפט, מזוט, והאדים נכנסו לתאי הגזים. האנשים שנכנסו האחרונים לתאי הגזים, האחרונים קיבלו דקירות בגופות שלהם בכידונים, היות והאנשים האחרונים ראו כבר מה שנעשה בפנים ולא רצו להיכנס. 400 איש נכנסו לתא הגז הקטן. וכשדחפו אותם הם נדחפו לבד ויצרו את הכמות המלאה של האנשים, כך שהספיקו בקושי לסגור את הדלת החיצונית של התא. כשסגרו אותם היינו עוד בצד השני. שמענו רק צעקות "שמע ישראל", "אבא", "אימא". כעבור 35 דקות הם כבר היו מתים. שני גרמנים עמדו והקשיבו לנעשה בפנים. אחר כך אמרו: Alles schläft (הכול ישנים). הם אמרו לפתוח את הדלת. פתחנו את הדלת והוצאנו את הגופות.

ש. בתקופה מסוימת התחילה שרפת גופות במחנה, נכון?

ת. זה היה בפברואר 1943.

ש. מישהו ביקר במחנה?

ת. בינואר 1943 הגיע הימלר (Himmler) עם קבוצת קצינים גבוהים. הם ביקרו במחנה. אחריהם היתה פקודה להוציא את הגופות מהקברים.

ש. אחרי הביקור הזה התחילו להוציא גופות מהקברים?

ת. אחרי הביקור הזה התחילו להוציא גופות מהקברים עם באגרים.

ש. מאיזה מקום הוציאו אותם, אתה יכול לציין על התכנית?

ת. כן. כאן (מצביע על הבורות) היו הקברים וכאן המשרפות. הבאגרים הוציאו את הגופות, זרקו אותן על הרצפה, וכאן, בעזרת אלונקות עשויות מעץ, זרקנו את הגויות ואת חלקי הגויות על יד המשרפות ובעזרת קלשון זרקו את הגויות על המשרפות והציתו אותן בגפרור.

אב בית הדין מה הקירות האלה בין הבורות, אם זה היה כך?

העד רוזנברג אלה היו ערמות חול שהוציאו מהקברים.

היועץ המשפטי תחזור בבקשה לדוכן, מר רוזנברג. במשך התקופה שהיית בטרבלניקה, היה מגיע בכל יום משלוח?

העד רוזנברג ב-1942 הגיע כל יום משלוח, עד 1943, בחורף. אז פסקו המשלוחים והגיעו טרנספורטים פעם ביומיים או בשלושה ימים.

ש. כמה אנשים עסקתם בהוצאת הגויות מתאי הגזים?

ת. במחנה 2 היו 200 איש בערך.

ש. כמה מהם עסקו במלאכה זו?

ת. כולם.

ש. האנשים שהגיעו בטרנספורט לטרבלניקה היו נשארים שם ללון, או שהיו מושמדים בו ביום?

ת. הם הושמדו בו ביום. ואם הגיע טרנספורט גדול, הכניסו אותם לתאי הגזים ולמחרת אנחנו הוצאנו אותם. הם לא נשארו חיים למחרת היום.

אב בית הדין לא הבנתי. מתי הושמדו אלה מהמשלוח האחרון, עוד באותו ערב?

העד רוזנברג הטרנספורט האחרון שהגיע כבר בלילה, הם כנראה פחדו שנעבוד בלילה, הכניסו אותנו לצריפים, ואת אלה שבאו בערב הכניסו לתאי הגז בלילה ואנחנו הוצאנו אותם בבוקר לקברים.

ש. מתי הכניסו את הגז?

ת. בלילה.

היועץ המשפטי מניין באו האנשים שהושמדו בטרבלניקה?

העד רוזנברג בהתחלה באו מפולניה, מוורשה, מצ'נסטוכובה (Częstochowa), מן העיירות. אחר כך כמעט מכל אירופה – באו מבלגיה, מגרמניה, מאוסטריה, מצ'כוסלובקיה, מהולנד ומסרביה.

ש. מניין אתה יודע זאת?

ת. כשהוצאתי את הגופות מתאי הגזים, אז האנשים, רובם נשים, החביאו כל מיני מסמכים וכסף באברי המין שלהם, וזה נפל מהם אחר כך וראינו את זה. היו הרבה מקרים שנשארו בחיים מתאי הגזים.

ש. מה קרה לאלה?

ת. רובם ילדים נשארו בחיים, ילדים קטנים שהחליקו על הרצפה וכשפתחנו את תאי הגזים והוצאנו את הגופות ראינו ילדים למטה שנשארו בחיים. הגרמנים הוציאו אותם וירו בהם.

ד"ר סרבציוס אין כפי שאלה אל העד.

השופט הלוי באיזה חלק של המחנה ביקר הימלר?

העד רוזנברג היינו אז מפוזרים בכל המחנה. עבדנו שם בכל מיני עבודות. הגרמנים באו והכניסו אותנו לצריף. זה היה ב-11.00 בבוקר. זה הצריף כאן (מצביע על התרשים). בצד שני היו חלונות קטנים בדלת. הצריף היה פתוח. הימלר עמד בדיוק במקום הזה עם כל הקבוצה. מכאן היה מרחק בערך של 7-10 מטרים והסתכלתי עליו. כעשר דקות הוא דיבר שם, נתן הוראות, עם היד הראה משהו והסתלק.

ש. מי הכניס את האנשים לתאי הגזים?

ת. אמרתי כבר שתאי הגזים היו המבנים האלה. היו בו שלושה תאים. כאן נכנסו 400 איש. האנשים באו מההימלשטרסה, ממקום שנקרא שלויך, נכנסו לכאן, היה פרוזדור בפנים והם נדחפו לתאי הגזים. אוקראינים וגרמנים דחפו אותם בכידונים שייכנסו יותר מהר, שיידחפו פנימה מהר ואחר כך סגרו אותם.

ש. את זה עשו אנשי ה"ס"ס או האוקראינים?

ת. שניהם יחד.

ש. האוקראינים היו במדים?

ת. כן, הם היו במדים.

ש. איזה מדים?

ת. שחורים.

ש. כמו של אנשי ה"ס"ס?

- ת. לא, אנשי הס"ס לבשו מדים ירוקים והיה להם סימן גולגולת המוות.
- ש. ומי הכניס את הגז, רק שני האוקראינים?
- ת. כן, איוון וניקולאי.
- ש. תמיד?
- ת. כן, תמיד הם.
- אב בית הדין האם בכל מבנה כזה היו כמה תאים?
- העד רוזנברג אמרתי כבר כי במבנה הזה היו שלושה תאים. כאן היו חמישה מצד זה וחמישה מצד זה. פעם אחת – וזה זכור לי היטב – כל תאי הגזים היו פועלים. 10,000 איש נכנסו בבת אחת ב־45 דקות. זה היה טרנספורט של 13,000 איש שהגיע ביום אחד.
- ש. כל תא היה סגור באופן הרמטי?
- ת. כן, כל תא היה סגור באופן הרמטי ביותר.
- ש. באיזה אופן?
- ת. כאן היתה מין דלת מתקפלת. לפני שנכנסו האנשים סגרנו את זה. היתה דלת שנפתחת למטה. הוצאנו את הקלינים.
- ש. מה זה קלינים?
- ת. היו אלה חתיכות עץ שהחזיקו את הדלתות. כאשר הדלת היתה מתקפלת ונופלת למטה, היו שם למעשה שני קרשים. אחד נמצא למעלה על הדלת ואחד למטה ושוב פעם, עם חתיכות העץ, קלינים כאלה, סגרנו זאת הרמטית ונעמדנו בצד. אחרי 30–40 רגעים...
- ש. את הסגירה הזאת עשיתם אתם?
- ת. כן, אדוני. את הסגירה כלפי חוץ. לפני זה הגרמנים עמדו על הרמפה ושמרו בפנים. וכשאמרו alles schläft פתחנו את זה, שלושה רגעים עמדנו בצד עד שיצאו האדים והוצאנו אותם. זרקנו אותם מעל הרמפה הזאת.
- אב בית הדין מר רוזנברג, גמרת את עדותך.
- אתמול היתה שאלה בקשר עם הספר הזה מרמת־גן. מה עם זה? היועץ המשפטי האיש פה. אולי מיד אחרי העדות, ברשות בית המשפט.
- אני קורא לעד אברהם לינדווסר (Lindwasser).
- אב בית הדין אתה מדבר עברית?
- העד לינדווסר כן.
- [העד הושבע]
- אב בית הדין מה שמך המלא?
- העד לינדווסר אברהם לינדווסר.
- ש. בן כמה אתה כיום?
- ת. אני בן 42.
- היועץ המשפטי אתה גר בגבעתיים ומקצועך חשמלאי, נכון?
- העד לינדווסר כן.
- ש. אתה עובד במשרד הביטחון, נכון?
- ת. כן.
- ש. מה זה?
- ת. פתחו את הקרונות, שמענו צעקות: "לצאת!" התחלנו לצאת. הרביצו לנו במגלבים במשך זמן היציאה, כך שלא נתנו לנו לבוא לידי איזו שהיא מחשבה, איפה ומה. גירשו אותנו ישר אל המגרש, שם ציוו עלינו למסור את הכסף והתכשיטים, ואחר כך ציוו עלינו לחלוץ את הנעליים.
- ש. מי היה זה שציווה?
- ת. שמענו קול, בדיוק מי...
- ש. לא, אבל למי, לאיזו יחידה היו שייכים האנשים האלה? האם אלה היו גרמנים או האם אלה היו אחרים?
- ת. גרמנים, אנשי הס"ס.
- ש. אנשי הס"ס?
- ת. אנשי הס"ס.
- ש. ואתה עשית כמצווה?
- ת. כן.
- ש. מה קרה אִתְךָ הלאה?
- ת. פתאום שמענו פקודה להתייבב. התייבבנו. העמידו אותנו – שוב פעם, כל הזמן אני רוצה להדגיש: במכות, העמידו אותנו בשורות, בשלישיות. בין השורות עבר מי שקראו לו "האופטמן", במשקפיים, כפי שנודע לי אחר כך, הוא היה ממושקף, והתחיל לשאול כל אחד ואחד מה מקצועו. כשהגיע אלי הסתכל עלי, גם אני הרכבתי משקפיים במסגרת זהב. הוא שאל אותי האם זה זהב. אמרתי: כן. ואתה יודע מה זה זהב, אתה יודע מה זה כסף, אתה יודע מה זה תכשיטים? אמרתי: כן. קיבלתי שוב פעם מכה עם המגלב ואמר לי לצאת. על ידי עמד יהודי מהנדס חשמל, גם עליו ציווה לצאת. יצאנו שנינו, וחוץ משנינו אף אחד מהטרנספורט לא יצא.
- ש. כמה אנשים היו באותו טרנספורט?
- ת. קשה לי לתאר, אבל יותר מ־1,000 איש.
- ש. תסתכל לאחורייך, האם אתה יכול לומר לבית המשפט אם אתה מכיר, מאבחן מה זה?
- ת. כן.
- ש. מה זה?

ת. הוא סחב אותי בשרוול, תפס אותי ביד, בשרוול, סחב אותי בכוח, שוב פעם במכות, אני רוצה להדגיש זאת, אומנם כבר הדגשתי זאת, וניגש אתי לְפָאָר. על יד הבאר עמדו קערות עם שיני זהב וגם מלקחיים להוצאת שיניים. ציווה עלי לקחת מלקחיים ועל יד הקבינות להוציא מהגויות את השיניים.

ש. זה היה על יד תאי הגזים?

ת. על יד תאי הגזים הקטנים.

ש. לפני שהאנשים העבירו את הגויות לבור?

ת. לפני שנלקחו לבורות.

ש. ואתה עשית זאת?

ת. כן.

ש. ובעבודה זו עבדת עד פרוץ המרד בטרבלינקה?

ת. לא בדיוק. עבדתי בעבודה הזאת בערך עד חודש, חודש וחצי, אולי פחות, אולי יותר, עד שראיתי פעם את אחותי מתה.

ש. היא היתה מוטלת מתה?

ת. כן.

ש. מה עשית אז?

ת. אז, המפקד של הקבוצה שלנו היה ד"ר צימרמן (Zimmermann), ביקשתי ממנו שיכניס אותי חזרה לקבינה, שאיני יכול להמשיך בזה.

אב בית הדין מי זה הצימרמן הזה?

העד לינדווסר ד"ר צימרמן, היה הקאפו של הדנטיסטים.

ש. קאפו יהודי?

ת. קאפו יהודי, כן, אומנם ראוי לשבח.

ש. מה ביקשת?

ת. ביקשתי שיוריד אותי מהוצאת השיניים ושיכניס אותי לניקוי שיניים בקבינה, בתוך המבנה שבו ישבנו.

ש. שם היו מנקים שיניים?

ת. שם היו מנקים שיניים.

היועץ המשפטי והועברת לשם?

העד לינדווסר כן.

ש. כמה זהב שיניים היו שולחים מטרבלינקה מדי שבוע?

ת. מדי שבוע נשלחו שתי מזוודות שהכילו בערך 8-10 קילוגרמים כל אחת.

ש. לאן נשלחו?

ת. קיבל אותן שוב פעם מתיאס הזה, שהוא היה השף של המחנה שלנו, בעצם השף של ה"ברקים" (הצריפים) שלנו, של בתי המגורים שלנו, והוא אמר שמעבירים את זה לברלין.

ש. היו אלה רק שיני זהב?

ת. שיני זהב וגם שיניים תותבות, זאת אומרת שהורידו אותן מהפרוטזות.

ת. זה מחנה טרבלינקה.

ש. אתה יכול להראות לבית המשפט בתמונה איפה היה אותו מאורע כשניגש אליך אותו איש ושאל אותך אם אתה יודע להבחין בין זהב לכסף?

ת. זה היה במקום הזה (מצביע על התמונה).

ש. לפני הצריפים שבהם התפשטו האנשים?

ת. כן.

ש. תוכל לחזור למקומך.

כאשר הגעת למקום ידעת לאן הגעת?

ת. לא. ידעתי שזה טרבלינקה, אבל לא ידענו מה המטרה.

ש. שמעתם בוורשה על טרבלינקה?

ת. שמענו על טרבלינקה.

ש. ידעתם שמשמידים יהודים בטרבלינקה?

ת. לא האמנו.

ש. לא האמנתם. מדוע?

ת. מדוע – זה אולי קצת קשה לענות. יכול להיות שזה אינדיווידואלי לכל אחד. אחד פשוט לא יכול היה לתפוס שדבר כזה אפשרי, פשוט השמדה. הגיעו שמועות לוורשה שגרמנים שולחים אנשים לעבודה. ופשוט, באופן שכלי יותר טוב היה להיתפס בזה.

אב בית הדין מה המרחק בין ורשה לטרבלינקה, בערך?

העד לינדווסר בערך 60 קילומטרים.

היועץ המשפטי באותו יום כבר ראתה גויות של אנשים?

העד לינדווסר כן, אחרי שהוכנסתי למחנה המוות.

ש. זה היה בטרבלינקה 1 או 2?

ת. זה היה בטרבלינקה 2.

ש. מה חשבת, מה זה?

ת. בהתחלה, כשוכנסתי לשם, הכניס אותי גרמני אחד, גם כן מאנשי הס"ס, שאחר כך נודע לי ששמו מתיאס. הוא הכניס אותי, ותכף ציוו עלינו לתפוס גויות ולמשוך אותן לעבר הקברים. אני חשבתי בהתחלה שהמתים הם מהקרונות, אנשים שמתו, שנחנקו בקרונות, והייתי בטוח שהם עוברים פה איזו שהיא דינפיקציה וקוברים אותם.

ש. לפנות ערב פגשת שוב את האופטמן mit der Brille (המפקד עם המשקפיים)?

ת. נכון.

ש. מה הוא אמר לך כשהוא ראה אותך נושא גויות?

ת. למה אני נושא גויות, הלוא אני דנטיסט.

ש. שאתה דנטיסט?

ת. כן. אז בפעם הראשונה שמעתי את המילה דנטיסט.

ש. מה הוא עשה אִתְךָ?

אבל היתה בממדים די גדולים, היא היתה בערך 4x3 מטרים, משהו כזה.

היועץ המשפטי היה מגע ביניכם ובין טרבלינקא 1 כרגיל?
העד לינדווסר כרגיל לא.

ש. היו כמה אנשים שיכלו לעבור ממקום למקום?

ת. בהחלט. היה בן אדם אחד.

ש. מי זה היה?

ת. יעקב ורניק. הוא היה מבצע שם כל מיני עבודות.

ש. האם אתה זוכר פעם ביקור של אישיות נאצית רמת מעלה?

ת. בהחלט.

ש. מתי זה היה?

ת. בדצמבר 1942 או בינואר 1943.

ש. מי ביקר?

ת. אני רוצה להדגיש עוד משהו. אנחנו עבדנו אז בתוך הביתן שלנו, ומשום מה שכחו להכניס אותנו למבנה.

ש. אבל מי היה המבקר?

ת. המבקר היה הימלר ועוד כמה אנשים.

ש. זיהית את הימלר?

ת. בהחלט.

ש. כמה אנשים היו בקבוצת הוצאת השיניים מהגוויית?

ת. בשלב הראשון עבדו ארבעה-שישה אנשים, אחר כך הגדילו את המספר עד 12, אחרי שהתחילו להוציא את הגופות מהקברים.

ש. וכאשר פרץ המרד, ברחת עם הבורחים?

ת. נכון.

ש. מתי זה היה?

ת. ב־2 באוגוסט 1943.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, היש לאדוני שאלות?

ד"ר סרבציוס כן. ראית, לפי דבריך, את הימלר במחנה. מה היה מספר אנשי הפמליה שלו?

העד לינדווסר קשה לי לזכור בדיוק את המספר. בערך עוד ארבעה אנשים, ביניהם אחד ציווילי.

ש. איזה מדים לבש?

ת. הוא לבש מעיל עור.

אב בית הדין באיזה צבע?

העד לינדווסר כחלחל כזה.

ד"ר סרבציוס האם היה עוד משהו מיוחד על גבי מדיו? איזה סימן לדרגתו?

העד לינדווסר בדרך כלל איני מתמצא בדרגות הגרמניות. לא התמצאתי בדרגות הגרמניות חוץ מאונטרשארפירר ושארפירר שהיו

אב בית הדין גם שיניים תותבות היו מוציאים?

העד לינדווסר גם שיניים תותבות.

ש. מאיזה חומר?

ת. הפרוטזה עצמה...

ש. מה היה ערך החומר הזה?

ת. הערך בשבילם היה כנראה רק ערך השיניים, כי את הפרוטזות ציוו עלינו לזרוק לבורות. רק את השיניים היינו מורידים על ידי אש. היינו מחממים, השיניים היו יוצאות והפרוטזות נזרקו לבורות.

ש. שיני זהב מתוך הפרוטזות?

ת. לאו דווקא זהב, גם פורצלן.

היועץ המשפטי טבעות, טבעות נישואין? הייתם מטפלים בזה.

העד לינדווסר היו, אבל לא הרבה. אלינו כמעט שלא הגיעו כבר. עד כמה שידוע לנו הורידו אותן עוד במחנה 1.

ש. איך היו הגרמנים מכנים את משלוחי היהודים? מה היה הביטוי?

ת. את הגופות קראו "Die Figuren" (הדמויות), וסתם משלוחים קראו בכל מיני ביטויי גנאי.

ש. כגון?

ת. "Die Scheisse", "die Lumpen" (התחראים, הסחבות) ועוד דברים כאלה.

ש. מה עשית בלילה הראשון כשהגעת למקום?

ת. לאחר שנודע לי מהו תפקידי, לא יכולתי לעמוד בזאת. ניסיתי להתאבד. הייתי כבר תלוי על החגורה. הוריד אותי יהודי מזוקן אחד, איני זוכר את שמו. הוא התחיל להטיף לי מוסר, שאומנם העבודה שאנחנו עוסקים בה היא עבודה מגונה, לא זו שצריך לעסוק בה, אבל צריך להתגבר וצריך לעשות מאמצים למען יישאר לפחות משהו שיוכל לספר על הדבר הזה שנעשה כאן, ושבתפקידי זה, היות ויש לי עבודה קלה, אוכל לעמוד ולחיות ולהיות לעזר לאחרים.

ש. אתה עבדת ליד תאי הגזים?

ת. כן.

ש. ראית משהו בכניסה?

ת. בכניסה לאיזה תאים? כי אנחנו עבדנו בתאי הגזים, בתוך הפרוזדור של תאי הגזים הקטנים, אבל ראינו גם את תאי הגזים שמאחור. פעם אחת גם נלקחתי, שוב על ידי אותו מתיאס, למחנה הראשון, בכדי להביא מלקחיים להוצאת שיניים, היות ונוספו אנשים לקבוצה שלנו. עברנו דרך התאים הגדולים, ובדרך חזרה ראיתי בכניסה לתאים הגדולים וילון גדול, פרוכת, ומגן דוד מעליה, ועל הווילון היתה כתובת: "זה השער לה' צדיקים יבואו בו".

ש. בעברית?

ת. כן.

אב בית הדין זאת היתה פרוכת מבית כנסת?

העד לינדווסר זאת היתה פרוכת, אם בדיוק מבית כנסת איני יודע,

אב בית הדין מר בהיר, אתה ממשיך את עדותך בשבועה.

מצאת בינתיים את הספר שדיברת עליו?

העד בהיר מצאתי.

ש. הבאת את הספר אתך?

ת. הבאתי. כבוד בית המשפט, לפני שאני מציג את הספר אני רוצה להשלים בכמה מילים או לחזור על זה מה שאמרתי אתמול: אני רוצה להפנות את תשומת הלב שזוהי הוצאה של שנת 1960, ולא הספר שראיתי אתמול.

ש. לאט לאט, קודם כול, האם זה הספר שאמרת אתמול שראית אותו?

ת. כן, זה מה שראיתי.

ש. הוא הגיע מרמת-גן?

ת. מגימנסיה "אוהל שם" ברמת-גן. אני רוצה להסביר...

ש. אני אתן לך עוד אפשרות להסביר מה שתמצא להסביר. קודם כול תפתח את הספר ותראה את התמונה שראית אז, אם ראית את התמונה.

ת. בקשר לזה רציתי להסביר.

ש. בבקשה.

ת. אמרתי אתמול שאני הופנית על ידי ד"ר אמיל זומרשטיין (Sommerstein) למכון לרדוקומנטציה ושם ישבתי שעתיים-שלוש וסיפרתי על סוביבור (Sobibór). נתבקשתי להצביע על תמונה. הכרתי שם ארבעה אנשים. הצבעתי על אייכמן. לא הכרתי שזה אייכמן, ונאמר לי שזה אייכמן.

ש. זו היתה תמונה אחת או ארבע תמונות?

ת. תמונה אחת.

ש. תמונה של קבוצה?

ת. תמונה של קבוצה. אחרי שנסעתי לרמת-גן ועיינתי שוב בספר, ראיתי שזו לא אותה תמונה. כנראה שזיכרוני הטעה אותי, זו לא בדיוק אותה התמונה, כאן. אי אפשר להכיר את אייכמן בתמונה הזו. אני רוצה להשלים שאחרי שאייכמן נתפס...

ש. ובכן, בספר הזה אין תמונה של אייכמן?

ת. בספר הזה אין, זו לא התמונה שראיתי בלובלין (Lublin).

ש. אבל יש שם איזו תמונה שדומה והטעתה אותך?

ת. כן.

ש. תראה לנו את התמונה הזאת, התמונה המטעה.

ת. (מסור לבית המשפט את הספר) בתמונה נמצאים הימלר, קלטנברונר ועוד אחד שלישי, שאיני יודע את שמו. וזו התמונה שהטעתה אותי. חשבתי שראיתי תמונה דומה בלובלין, היא הטעתה אותי.

ש. ברור שבתמונה זו לא מופיע הנאשם.

ת. כן. רציתי רק כמה מילים, אם כבוד השופט ירשה לי.

ש. אתה בכלל התכוונת פה לתמונה שלמעלה?

שם. הכרתי אותו עוד מתמונה מהגטו, כפי שהופיע בפלקישר באובכטר (Völkischer Beobachter).

אב בית הדין זיהית אותו לפי התמונה שראית בפלקישר באובכטר עוד לפני כן, ואיך הגיע הפלקישר באובכטר אליכם?

העד לינדווסר עיתונים כאלה הגיעו לגטו ועוד לפני הגטו, כל מיני תמונות הצדעה ותמונות כאלה.

ד"ר סרבציוס איזה מדים לבשו שם האנשים שנלוו אליו, מדים שחורים או מדים ירוקים?

העד לינדווסר כפי שהדגשתי, אחד היה ציווילי. היו במדים שחורים. אחד היה במדים חומים עם כובע כמו לצבא הצרפתי, כובע עגול עם מצחייה שכזאת.

ש. אדוני העד, יש כאן לפני תוכן הצהרתך הקודמת אשר מסרת, במסמך מס' 1617. לפני רק התמצית הגרמנית. אבל כתוב כאן בין השאר, שיחד עם הימלר היה קצין גבוה וצנום, שהיה במדים שחורים כמו הימלר, אלא שהימלר נבדל בכך שהיו לו דשים אדומים. אבל מכל מקום שונים הדברים הכתובים בתמצית מן הדברים שאמרת כאן מעל דוכן העדים. האם יש ברצונך לתקן את הצהרתך הקודמת?

העד לינדווסר אני טוען, וטענתי, שהקצין הגבוה, זאת אומרת הימלר, היה במעיל עור, אבל מתחת למעיל היה נראה פה (מצביע על הדשים) אדום.

אב בית הדין זה בכל זאת דשי הבגד, ופה נאמר אפולטיס.

העד לינדווסר אני לא אמרתי אפולטיס, אני אמרתי דשים, קלפות, זה נקרא אצלנו קלפות.

היועץ המשפטי בהצהרה שלו כתוב "דשים".

אב בית הדין אולי התרגום לא מדויק.

ד"ר סרבציוס זה ייתכן, אלא שבידי רק התרגום שנמסר לי, שאינו עולה בקנה אחד עם מה שאמר כאן העד.

אב בית הדין הוא אומר עכשיו שלבש מעיל עור ומתחת למעיל הוא ראה דשים, זאת אומרת Aufschläge, אדומים.

השופט הלוי הוא גם אומר שהיו מדים שחורים מתחת למעיל העור.

אב בית הדין (לעד) מה היה צבע המדים מתחת למעיל?

העד לינדווסר שחור.

ד"ר סרבציוס וגם הקצין שנלווה אליו, הגבוה והצנום, גם הוא היה במדים שחורים?

העד לינדווסר נכון.

ד"ר סרבציוס אין לי עוד שאלות.

היועץ המשפטי אין לי שאלות.

אב בית הדין תודה רבה מר לינדווסר, גמרת את עדותך.

היועץ המשפטי עכשיו אולי בית המשפט ירצה לשמעו את מר בהיר (Bahir), הוא רוצה למסור את דבריו.

אב בית הדין כן.

ת. כן.

אב בית הדין התמונה מופיעה בספר *We have not forgotten* שיצא בוורשה ב-1960, והוא נושא חותמת "אולם זיו". היא מופיעה בעמוד 128 למעלה.

כן, מה אתה רוצה להסביר?

ת. אחרי שאייכמן נתפס, ברגע שראיתי את התמונה של היום ומאז, מלפני 18 שנה, כפי שהוא נראה אז, אני בטוח ללא שום צל של ספק שראיתי את אייכמן בסוביבור.

אב בית הדין טוב. זאת איש לא שאל אותך עכשיו.

האם יש לכם שאלות בקשר עם ההשלמה הזאת לעדות?

היועץ המשפטי לא, אדוני.

אב בית הדין לד"ר סרבציוס?

ד"ר סרבציוס אני מחשיב ביותר ומייחס משקל רב לעניין, אם אפשר אולי להשיג בלובלין את אוסף התמונות הזה במכון לדוקומנטציה שם, כי אני שומע מפיו של הנאשם שמעולם לא הופיע יחד עם קלטנברונר או הימלר, ועל כן ייתכן מאוד שיש כאן טעות.

העד בהיר ברצוני להשיב.

אב בית הדין לא. תחכה בבקשה. אתה יותר מדי פעיל עכשיו בעניין הזה. על זה נדבר אחר כך. קודם נשלים את העדות.

ד"ר סרבציוס אין לי עוד שאלות אל העד.

השופט הלוי אתה אומר שבלובלין ב-1945 זיהית כמה קצינים נאצים גבוהים שראית בסוביבור בזמנו?

העד בהיר כן.

ש. את מי זיהית בלובלין בתור מבקרי סוביבור?

ת. זיהיתי אז את הימלר, שידעתי שהוא הימלר; הצבעתי על קלטנברונר שנאמר לי שהוא קלטנברונר, הצבעתי על אייכמן שנאמר לי שהוא אייכמן, והצבעתי על עוד רביעי שאיני זוכר את שמו.

ש. ואתה אומר שארבעת אלה – הרביעי אינך יודע את שמו, אבל היו ארבעה – את ארבעת אלה ראית בזמנו בסוביבור בזמנו יחד?

ת. לא אמרתי שיחד, היות ובביקור השני...

ש. את מי מהם ראית בביקור הראשון ואת מי מהם ראית בביקור השני?

ת. עד כמה שזיכרוני אינו מטעה אותי, ראיתי את הימלר וקלטנברונר והרביעי בביקור השני.

ש. את מי ראית בביקור השני?

ת. את הימלר, קלטנברונר שהצבעתי עליו, עם הרביעי שאני מצביע עליו ואיני זוכר את שמו.

ש. כלומר: בביקור השני לא ראית את אייכמן?

ת. אני לא יכול לומר בוודאות.

ש. עכשיו תעבור לביקור הראשון.

ת. בביקור הראשון ראיתי רק את הימלר, את אייכמן והקצין השלישי. את קלטנברונר לא ראיתי בביקור הראשון.

ש. זאת אומרת, הסיכום הוא שלפי זיכרוני היום ראית את אייכמן בסוביבור פעם אחת יחד עם הימלר?

ת. כן. בביקור הראשון.

אב בית הדין לפני כמה זמן היה הספר הזה בידך לפני היום או אתמול?

העד בהיר אני חושב שלפני שנה וחצי, שנה ורבע, אולי יותר.

ש. זאת היתה הפעם היחידה?

ת. זאת היתה הפעם היחידה; רק דרך אגב ראיתי את הספר, כי שכן שלי הביא אותו מן הספרייה.

אב בית הדין כן. אבל העדות לא היתה דרך אגב. עכשיו גמרת את עדותך.

מר האונזר, מה אדוני רוצה?

היועץ המשפטי אני רוצה רק להפנות את תשומת לב בית המשפט שהנאשם נשאל אם היה בסוביבור; אומנם הוא לא נשאל אם היה עם הימלר, אבל נשאל על סוביבור ותשובתו נמצאת בעמ' 400 של הודעתו: *Das ist vielleicht möglich, dass es Sobibór war, obwohl ich es nicht weiss* (כן, ייתכן אומנם שזה היה סוביבור, אבל איני יודע). הוא לא שלל שהוא ביקר בסוביבור.

אב בית הדין אחרי שכבר נכנסנו כל כך עמוק לתוך העניין הזה, האם יש איזו אפשרות לכתוב ללובלין ולקבל את התמונה מן המכון לדוקומנטציה?

היועץ המשפטי אפשר; אלא שהמכון הזה עבר כמה גלגולים. הוועדה ההיסטורית שהיתה קיימת תחילה בשם *Kommissia Historiena* אינה קיימת עוד, על כל פנים לא במתכונת הדין. חלק גדול הועבר לוועדה הפולנית. אנחנו יכולים, כמוכן, לפנות ולברר אם התמונה קיימת. השאלה היא איך לזהות את התמונה.

אב בית הדין כן, זה לא יהיה כל כך פשוט. על כל פנים תנסו לעשות מה שתוכלו, מפני שד"ר סרבציוס מייחס חשיבות לזה, ונראה מה תהינה התוצאות.

השופט רוח אפשר אולי לנסות להביא את כל התמונות שהימלר מופיע בהן, אם זו לא תהיה כמות גדולה מדי.

היועץ המשפטי זה יהיה מבחינה מעשית מאוד מאוד קשה, כי בניגוד לנאשם, הימלר לא היה צנוע בצילומיו, ובהצטלמויותיו.

אב בית הדין בכל אופן, אם אדוני יצליח לברר משהו, יודיע לנו.

היועץ המשפטי אני אכתוב עוד היום לשגרירות, אבריק לשגרירות.

אב בית הדין זה יותר טוב מאשר אם יכתוב ד"ר סרבציוס.

היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין נפסיק עכשיו את הישיבה.

ישיבה מס' 67

כ"ב בסיון תשכ"א

(6 ביוני 1961)

מחנה. הראיות האלה מעידות גם על קשריה של מחלקת הנאשם לאספקת גז מרעיל. הן כלולות בהצהרות אשר הגיש אדם בשם ד"ר קורט גרשטיין (Gerstein), שאינו עוד בחיים, בשלהי מלחמת העולם השנייה, לשני קציני בין, האחד אנגלי והשני אמריקאי, אשר עמם נודמן באזור הכיבוש הצרפתי של גרמניה.

אב בית הדין מי היה ד"ר קורט גרשטיין ?

היועץ המשפטי ד"ר קורט גרשטיין היה איש ס"ס, אובר-שטורמפירר, שטיפל בענייני חטוי ודינפיקציה ואספקת גז מרעיל למטרות אלה, שתוך כדי תקופת המלחמה, לפי המסמכים שאגיש, קיים מגע עם השגרירות השוודית בברלין וסיפר לה על פעולות ההשמדה. יש לנו אישור של השלטונות השוודיים על כך. יש לנו המכתב שהוא שלח לאשתו זמן קצר לפני מותו, אשר מזדהה באופן כללי עם האמור, עם מה שאמר שעה שנחקר על ידי שני הקצינים שהזכרתי. יש לנו כתב יד שכתב בעצמו, מעין הודאה, מה שראו עיניו במחנה בלוז'ץ, קשריו עם גינתר (Günther) ממחלקת הנאשם. יש לנו אימות לכתבים האלה משני מקורות, ראשית יש לנו הצהרות בשבועה של שני הקצינים בעצמם, מצאנו אותם, איתרנו אותם, והם הצהירו כי אומנם גרשטיין חתם בפניהם את ההצהרות האלה. שנית, ביקשנו עזרה משפטית משלטונות מערב גרמניה ואלמנתו של ד"ר גרשטיין נחקרה בפני שופט גרמני, והיא אימתה את חתימתו וכן אישרה את אותו המכתב שהיה מופנה אליה, והכולל את עיקרי הדברים שמסר ד"ר גרשטיין לאותם שני הקצינים.

אגיש תחילה את אישור תעודת הפטירה של גרשטיין כדי להוכיח שהוא איננו עוד בחיים. גרשטיין נעצר על ידי בנות הברית, וזמן קצר אחר כך נמצא מת בבית הכלא, תלוי. החקירה לא גילתה אם איבד עצמו לדעת או שמא נרצח בידי אסירים נאצים אחרים כנקמה על כך שהיה ידוע כי הוא מסר כמה וכמה מן הסודות של הרייך.

היועץ המשפטי זה העתק פוטוסטטי מתעודת הפטירה של גרשטיין, מסמך התביעה מס' 183.

אב בית הדין אני רואה שהוא מת בבית הכלא הצבאי בפריס.

היועץ המשפטי כן.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, התביעה אומרת כי לא ברור אם האיש התאבד או נרצח על ידי נאצים אחרים בגלל גילוי סודות או שמא גילה סודות. אולם אני מפנה את תשומת הלב לעמ' 2 במסמך 183 זה, שבו הובא מכתב, שהוא כאילו המכתב האחרון של גרשטיין, כנראה זמן מועט לפני שאיבד עצמו לדעת, בכונה להצדיק את מעשהו.

היועץ המשפטי מה שחשוב לענייננו הוא כי יש כאן אישור רשמי כי קורט גרשטיין איננו בחיים, וזה מה שקובע, הסיבה לכך אינה חשובה כל כך.

אב בית הדין מסמך זה סומן ת/1306.

היועץ המשפטי עכשיו אני רוצה להגיש שתי הצהרות בשבועה של דרק קרטיס אוונס (Derek Curtis Evans) ושל ג'ון וו. הוט (John W. Haught). זה מסמך מס' 1442 של התביעה. הקצינים הללו מאשרים כי גרשטיין הובא בפניהם, זיהה את עצמו, מסר להם ניירות, שהם שמעו לדבריו והציגו לו אחר כך כמה שאלות.

אב בית הדין אני פותח את הישיבה השישים ושבע של המשפט. היועץ המשפטי ברשות בית המשפט, אגיש עכשיו את הדו"ח הממשלתי הפולני על טרבלינקה (Treblinka), זה מסמך מס' 1378 שלנו.

אב בית הדין זה יהיה ת/1304.

היועץ המשפטי בידי אחד הפרוטוקולים של השופט החוקר הפולני אשר חיבר את הדו"ח הזה, זה דו"ח על חקירת עד שהיה מנהל תחנת הרכבת בטרבלינקה, והוא חשוב למטרת ריק לשני עניינים: להראות שהגיעו רכבות מכל חלקי אירופה, מיוון, מגרמניה, מאוסטריה וממקומות אחרים. הואיל ואין כאן שום דבר מיוחד על הנאשם או מחלקתו, אני מבקש לקבל זאת בלי שנצטרך להביא את העד עצמו, אשר עליו איני יודע אם הוא חי, ואם כן – איפה הוא נמצא. המסמך מאומת על ידי הוועדה לחקירת פשעי ההיטלראים בפולין, אשר חתימתה מאומתת על ידי הצירות בורשה.

אב בית הדין זה מנהל התחנה או מנהל...?

היועץ המשפטי תורן תנועה, הוא קורא לעצמו, כלומר מפקח תנועה בטרבלינקה, בתחנת הרכבת של טרבלינקה, לא במחנה ההשמדה כמוכן. זה מסמך מס' 1296 שלנו.

אב בית הדין יש לד"ר סרבציוס איזו הערה בקשר עם המסמך הזה?

ד"ר סרבציוס איני מוצא כרגע את המסמך הזה בין המסמכים שבמספרם ובשמותם נקבו באוזני.

אב בית הדין האם אפשר לקבל עוד העתק מהדו"ח הזה על טרבלינקה?

היועץ המשפטי כן (מגיש עוד העתק).

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, בפני ריק המקור הפולני, אציע שהמסמך יתקבל ובמקרה שתהיה לי עוד התנגדות לאחר מכן, שתישמר לי הזכות להביאה. אני מקווה עוד לקבל תרגום או לפחות תמצית תרגום.

היועץ המשפטי כן, כך נעשה.

אב בית הדין טוב, בסדר.

היועץ המשפטי יש שלושה תרגומים לעברית.

אב בית הדין זה מספיק. זה יסומן ת/1305.

היועץ המשפטי עכשיו אני עובר למחנה השמדה בלוז'ץ (Belzec). כאן אין לי עדים, לפי האמור בדו"ח הממשלתי הפולני, אשר אגיש אותו עוד מעט, היה רק ניצול אחד, אשר גם על פי עדותו חובר אותו דו"ח. איננו יודעים היכן הוא נמצא. אנחנו נבקש את בית המשפט לקבל מאתנו ראיות בכתב, והן ישנן, על פעולת ההשמדה באותו

עצמו. אני מבין שחתימתה על המסמך נמצאת בידי מר בודנהיימר, כי זה הוגש בתור אחד ממסמכי הלוואי יחד עם הודעת הנאשם.

המזכיר ת/37(185).

אב בית הדין לא טוב לפרק את כל החבילה, מר האוזנר? היועץ המשפטי אין צורך לפרק, זה נושא את חתימתה על העמוד האחרון.

אב בית הדין אולי יש לכם העתקים נוספים?

היועץ המשפטי זה נמצא בפניכם. זה מסמך מס' 185 של התביעה, היא למעשה אישרה שזה כתב ידו וחתימתו של בעלה.

אב בית הדין זאת היא אישרה על גבי המסמך עצמו?

היועץ המשפטי זאת היא אישרה בחיקור הדין, אשר יש לי פה חתום על ידה ועל ידי השופט שבפניו נחקרה, וגם על גבי המסמך עצמו. היא כותבת והיא מאשרת בחיקור הדין שזו חתימתה על גבי המסמך עצמו.

יש פה גם אישור של השופט בשעת חיקור הדין, כי העדה זיהתה בפניו את המסמך המצורף לחתימה זו כמסמך אשר בעלה הפנה אליה. זה מסמך מס' 1565 שלנו.

מנהל המחלקה המדינית של מיניסטרויון החוץ השוודי אישר לשגרירי ישראל בשטוקהולם ב-17 בפברואר 1961, בקשר לשיחה שהתקיימה בין קצין ס"ס אנטי נאצי, קורט גרשטיין, לבין דיפלומט שוודי, פון אוטר (von Otter), ב-1942, כי בעניין זה נשלח תזכיר, aide mémoire למיניסטרויון החוץ הבריטי ב-13 באוגוסט 1945. יש כאן העתק מהתזכיר הזה, והמחלקה המדינית של מיניסטרויון החוץ השוודי מוסיפה: "אין לנו התנגדות להגיש העתק ממסך זה במשפטו של אייכמן". זה מחזק את מה שגרשטיין עצמו אומר במסמך, שאני מבקש לקבל. ולכן זהו אימות נוסף מבחינת התוכן לדבריו של גרשטיין.

כמו כן יש כאן אישור של חקירתו של גרשטיין. האישור הוא מן הארכיון הצבאי האמריקאי, מאומת כדין. אני מגיש את זה לעת עתה כמקור, כי מיד כאשר אאזכר את זה אגיש את המסמכים הנוכחים כאן כשלושה מוצגים מיוחדים.

אב בית הדין כאן שוב לא רק העדות, אלא עוד מסמכים.

היועץ המשפטי חקירה.

אב בית הדין לא, יש גם חוץ מזה.

היועץ המשפטי יש כמה כפולים, אדוני. אנחנו אמתנו את הכול יחד, כפי שנמסר לנו מהארכיון האמריקאי. אבל יש שם מסמכים כפולים.

אב בית הדין גם צילומים, או יותר נכון נגטיבים של צילומים.

היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין איני יודע אם אנחנו נוהגים נכון. אדוני בינתיים שם לנו על השולחן כמה מסמכים, אנחנו עוד לא שמענו...

היועץ המשפטי אני רוצה לסכם מדוע אנחנו מבקשים לסטות מדיני הראיות.

אב בית הדין אין עוד ניירות?

להצהרות האורייגנליות מצורף גם המסמך עצמו. בתעתיק יש רק התצהירים, אנחנו נגיש מיד את המסמך עצמו מחדש כמוצג נפרד.

אב בית הדין לכל אחת מן ההצהרות?

היועץ המשפטי לכל אחד מהתצהירים האלה מצורפת חבילת המסמכים אשר ד"ר גרשטיין מסר לשני האנשים האלה.

אב בית הדין ההצהרה של אוונס סומנה ת/1307.

ההצהרה של הוט סומנה ת/1308.

היועץ המשפטי ההצהרות עצמן מספרן 185 שלנו, ואני מגיש אותן כעת. אני חושב כי מן הדין שאבקש כאן החלטה מבית המשפט לפי סעיף 15 של החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, לקבל מסמך זה כראיה.

אב בית הדין נראה עכשיו מה יש כאן.

היועץ המשפטי יש כאן מוצג PS/1553.

אב בית הדין מה זה כאן Assessment Report?

היועץ המשפטי זה הדו"ח ששלחו הקצינים אשר חקרו את גרשטיין. החתימה היא של אוונס והוט.

אחר כך יש סיכום של הדו"ח. אחר כך – חשבונות אספקת הגזים של הפירמה "דגש" (Degesch). בית המשפט ימצא בסוף המסמך גם כמה חשבונות של הפירמה "דגש" מפרנקפורט (Frankfurt), המופנים לאוברשטורמפירר גרשטיין, לאספקת "ציקלון ב" ("Zyklon B"). בית המשפט יראה כי תחנת המשלוח שהפירמה מסמנת היא אורניינבורג (Oranienburg) בשני חשבונות, אושוויץ בשלושת החשבונות הבאים, אורניינבורג בחשבון נוסף, אושוויץ, אורניינבורג, אושוויץ, אורניינבורג וואורניינבורג. יש כאן אחר כך הודעה בצרפתית, מודפסת במכונת כתיבה. אחר כך היא מסיימת בכתב יד בצרפתית ובאנגלית, של גרשטיין.

אב בית הדין מה זה באחד החשבונות "Entwesung und Entseuchung"?

היועץ המשפטי היכן זה מופיע, אדוני?

אב בית הדין זה בחשבון מ-30.4.1944.

היועץ המשפטי זה גם באורניינבורג אותו הדבר. זה כנראה שם המחלקה.

אב בית הדין אבל אדוני חקר מה פירוש המילה Entwesung, לכאורה זוהי המתה.

היועץ המשפטי יש להניח.

ד"ר סרבציוס Entwesung היא המילה הגרמנית הטהורה לחיטוי.

אב בית הדין כן? אני שומע זאת בפעם הראשונה, אבל אני מקבל את זה.

היועץ המשפטי אני מודה לסניגור.

אולי לפני שאבקש את ההחלטה מן הדין שאגיש מסמך מס' 1564 שלנו. זה דו"ח על חיקור הדין בבית המשפט בטייבנגן (Tübingen) שהתקיים ב-16.2.1961, אשר בו גב' גרשטיין אישרה את החתימות של בעלה, את כתב היד, וכן את חתימתו על המסמך

הוא השלים את הדברים בכתב ידו. בית המשפט יראה שבסוף כבר מופיע כתב יד בצרפתית, ואחרי כן שני העמודים האחרונים הם באנגלית. את כל זה מסר גרשטיין לידי הקצינים הללו. הם שוחחו אתו, מסרו דו"ח בצירוף למסמך הזה.

אב בית הדין ההודעה בצרפתית כולה במכונת כתיבה ורק חתימה בסוף? היא מ-26.4.1945.

היועץ המשפטי מ-26.4.1945. יש כאן תוספת בכתב יד.

אב בית הדין פה זה לא לפי הסדר הנכון.

היועץ המשפטי באמצע בא חשבון.

אב בית הדין החשבון הלא הוגש על ידו?

היועץ המשפטי החשבון מופנה אליו.

אב בית הדין אבל איך הוא הגיע לתוך החבילה?

היועץ המשפטי הוא צירף אותו לחבילת הניירות. גם את החשבונות האחרים הוא מאזכר בכתב הזה, הוא צירף את זה.

אב בית הדין אז מה הוא אומר כאן?

היועץ המשפטי הוא אומר כאן שגיתר הזמין אותו לבקר באזור לובלין במחנות ההשמדה.

אב בית הדין אני רואה שהוא נותן את שמה של אשתו של הכומר נימלר (Niemöller) בתור ממליצה.

היועץ המשפטי כן, הוא נותן שמות של אנשים כמו דיבליוס (Dibelius) והכומר נימלר, שהם יכולים לאשר שהוא אדם הגון ושתמיד השתייך למחתרת האנטי-נאצית ושיש לתת אמון בדבריו, שהוא אינו בודה סתם דברים מלבד. כך הוא התוודע אל שני הקצינים הללו. הוא אומר שגיתר ביקש אותו...

אב בית הדין איזה עמוד זה?

היועץ המשפטי זה בהתחלת ההודעה הצרפתית, בעמ' 2:

ביום 8 ביוני 1942 נכנס למשרדי שטורמבנפירר של הס"ס גיתר מהמשרד הראשי לביטחון הרייך. הוא היה לבוש בגדים אזרחיים, לא מוכר לי. הוא הורה לי להשיג 100 קילוגרמים חומצה ציאנית (חומצה פרוסית), וללכת אתו למקום שהיה ידוע רק לנהג המשאית. נסענו אל מפעלי האשלג שליד קרלין (Karlin) [במסמך Collin], בפראג. לאחר טעינת המשאית נסענו ללובלין שבפולין.

וכאן בא תיאור ארוך של ביקור במחנות ההשמדה ושל שיחות עם גלובוצ'ניק (Globocnik), תיאור ההשמדה בבלז'ין בנוכחותו של גרשטיין, ובהמשך הדברים נאמר:

עלי להוסיף עוד כי השטורמבנפירר של ס"ס גיתר מהמשרד הראשי לביטחון הרייך דרש ממני בתחילת 1944 לספק כמות גדולה מאוד של חומצה ציאנית למטרה אפלה. את החומצה היינו צריכים לספק לרחוב קורפירסטן (Kurfürstenstrasse) בברלין, למקום שירותו.

אב בית הדין באיזה עמוד זה?

היועץ המשפטי זה בעמ' 4, בצרפתית:

Il me faut encore ajouter que le SS Sturmbannführer

היועץ המשפטי זה הכול. גרשטיין אינו בחיים. גרשטיין נותן עדות מפורטת על תהליך ההמתה בבלז'ין. גרשטיין מספר על הקשרים שבינו לבין גיתר, אשר הסיע אותו לבלז'ין.

אב בית הדין איפה זה?

היועץ המשפטי זה במסמך שלנו מס' 185.

אולי נתחיל ממה שהגשתי לאחרונה כהצהרה בשבועה של הארכיבר האמריקאי. אם בית המשפט יואיל להסתכל בחלק האחרון של ההצהרה הזאת, בעמ' 12 מדובר שם:

I have never known what class of people Günther was still to kill on orders of his chief, Eichmann. Judging by the quantities, I thought at first of the internees. (מעולם לא ידעתי איזה סוג של אנשים היה עוד על גיתר להרוג לפי פקודת מפקדו אייכמן. לפי הכמות, חשבתי שאלה הם עצירים.)

באותו מסמך, בחלק הראשון, בעמ' 3, באמצע העמוד, ישנה שאלה: "Do you know any other agents or officers of the Gestapo or SD who have a great responsibility in the organization of the camps and in the executions?" The reply was: "A certain Günther and his chief, Eichmann, both in charge of the extermination of the Jewish race." קצינים או סוכנים אחרים של הגסטאפו או הס"ד, שהיה להם חלק חשוב ואחריות בארגון המחנות וביצוע ההוצאה להורג? התשובה היא: אחד גיתר, והממונה עליו אייכמן, שניהם הממונים על השמדת היהודים.)

ובחלק האמצעי של המסמך מ-10 ביולי 1945 בסוף, בעמ' 4, אומר גרשטיין בתשובה לשאלה: כאשר יצאת את ברלין, האם היו לך הוראות אחרות מלבד אלה, להולכת הציאניד (cyanide)? התשובה: "כן, קצין הס"ס גיתר הורה לי פעם במחנה בלז'ין לעשות את כל ההכנות כדי להביא, במקום ההשמדה במוטור דיזל, שיטות השמדה בציאניד". זה לגבי המסמך האחרון.

אב בית הדין אני רואה שפה נאמר רק "The annexed copy is a true copy of the War Crimes Record, selected pages from Document 1553 PS". היש לכם משהו לומר על זה?

היועץ המשפטי אנחנו ביקשנו את שלוש החקירות האלה שבהן יש עניין למשפט הנוכחי ולא ביקשנו דברים אחרים.

אב בית הדין אבל כל אחד מן המסמכים הוא שלם?

היועץ המשפטי הוא שלם לגמרי. הוא מתחיל עם תאריך והוא מסתיים.

עכשיו, במסמך הראשי הצרפתי (מסמך שלנו מס' 185) מ-26 באפריל 1945, זה שגרשטיין מסר לשני הקצינים, הוא מספר כי ב-8 ביוני 1942 ביקש אותו גיתר לנסוע אתו לאזור לובלין (Lublin).

אב בית הדין אבל למה זה בצרפתית? הוא נתן עוד הודעה שנרשמה בצרפתית?

היועץ המשפטי הוא הדפיס אותה במכונת כתיבה. יש לי אפילו אישור של הכומר של רוטווייל (Rottweil), שגרשטיין באותו זמן כתב על מכונת הכתיבה שלו, אם כי אינו מזהה שזוהי מכונת הכתיבה. גרשטיין הביא את החומר הזה לידי שני הקצינים האלה.

היועץ המשפטי יש להניח שהכוונה היא שהוא תרגם מאנגלית לגרמנית.

כדי לדייק לגמרי: במשפט נירנברג הגדול הוגשו רק החשבונות של הפירמה "דגש", ובית המשפט ימצא אותם בפרק ה-27 של הסדרה הכחולה (Blue Series) בהוצאה גרמנית, בעמ' 340 ואילך. זה PS 1553. ההצהרה הוגשה במשפט מס' 1, במשפט הרופאים.

עלי עוד להוסיף כי בנירנברג לא היו אותם אימותים שיש לנו, לא היו אישורי הקצינים שחקרו את גרשטיין שלידיהם מסר את העדות, ולא היה אימות האלמנה שאנחנו השגנו, מפני שאנחנו מייחסים חשיבות רבה למסמכים אלה ולכן טרחנו להשיג את האימותים הדרושים.

אב בית הדין אולי גם ההצהרה הזאת הודפסה בסדרה הירוקה (Green Series)?

היועץ המשפטי היא נזכרת שם, אדוני, אבל אני חושב שבמילואה היא לא הודפסה.

אנחנו למדנו מרייטלינגר (Reitlinger) את תולדות המסמכים האלה ואת הקשיים שהתעוררו בנירנברג, מפני שלא הוכיחו שגרשטיין מת והיה ספק אם אפשר לקבל את ההצהרה; ולכן ניסינו, שעה שאנחנו נבוא להגיש את המסמכים, להצטייד בכל מסמכי הלוואי ולהסתייע בהם.

השופט רוח בהעתק הגרמני, יש שם קטע אחרון, אם אדוני רואה את העמוד שלפני האחרון, עמ' 15 מתוך 16 העמודים, שם זה מסתיים בחתימה, וזה לכאורה מתאים לעמ' 6 של ההצהרה בצרפתית. ובתרגום הגרמני יש עוד המשך, וזאת אני רואה בצרפתית. ושם הוא מזכיר את גינתר.

היועץ המשפטי בית המשפט יואיל לשים לב, אם בית המשפט יואיל לדלג על שני העמודים ולראות מה שכתוב בכתב יד, המתחיל במילים "L'acide prussique selon notes ajoutées était ordonné par le Reichssicherheitshauptamt" (חומצת הציאן לפי הפתקים המצורפים הוזמנה על ידי המשרד הראשי לביטחון הרייך). זה מתאים בדיוק לתרגום הגרמני אשר נמצא לפני בית המשפט. אני מבקש לעיין במס' 185 שלנו, אז זה יתברר. יש שני מסמכים נפרדים – החקירה לחוד וההודעה לחוד.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, יש לי חשש, או התנגדות, רק כאשר לחקירה כאילו, מסמך מס' 1553 מיום 26 באפריל 1945 ברוטווייל (Rottweil), זאת אומרת באלזס-לורן (Alsace-Lorraine). לפי עניות דעתי אין זו חקירת עד, אלא זה דו"ח שהוגש על ידי הד"ר גרשטיין, דו"ח שהוא מגיש כדי, אולי, להצדיק את עצמו. נדמה שזהו מסמך אשר בו בא הד"ר גרשטיין להצדיק את עצמו, מבקש שיזכרו לו לטובה את מעשיו שלו. ועוד יצוין כי בעמ' 10 הוא אומד את מספר המושמדים ב-25 מיליון.

אב בית הדין איזה סעיף זה בהודאה הזאת?

ד"ר סרבציוס בעמ' 10 באמצע. המובאה, למעשה, או לאמיתו של דבר, "המדובר הוא כנראה בעשרים וחמישה מיליון מושמדים". זה מסמך מס' 1553.

אב בית הדין אנחנו קיבלנו את זה, מר האוונר?

היועץ המשפטי כן. זה נמצא בחלק הצרפתי בעמ' 4 המודפס. אני

Günther du Reichssicherheitshauptamt demanda de moi, le commencement 1944, de très grandes fournitures d'acide prussique pour un destin obscure.

ובכן, מבחינת הקשר עם הנאשם, ברור שהקשר קיים. הנאשם גם נשאל על כל החומר של גרשטיין והוא הגיב עליו פעמיים, פעם אחת בעמ' 933 של הודעתו. על זה שגינתר אהב להסתמך בעניינים שאינם נוגעים לו, ושהוא נכנס ל"איזה עניינים עם גז". כך אומר אייכמן: "זה היה בכל אופן בזמן בו לא הייתי בכרלין, דומני. הוא נכנס לאיזה עניינים עם גז". לס שואל אותו: "הזכרת זאת, דומני, שהיית בהונגריה". והוא משיב: "כן. המחלקה אינה מיועדת לזה. כיצד אני אביא את זה עכשיו בפני מנהל המשרד – הוא הרי יגרש אותי לעזאזל". זאת היא תגובתו של אייכמן כאשר אומרים לו שמחלקתו עסקה באספקת גז.

אב בית הדין הראו לו את המסמכים?

היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין התגובה הזו באה אחרי שהראו לו את המסמכים?

היועץ המשפטי לא. הוא נחקר לפני שהראו לו את המסמכים. אחר כך הראו לו את המסמכים.

ערך האימות של המסמך גבוה מאוד. יש לנו אישור של אנשים שראו את גרשטיין חותם, יש לנו אימות של אשתו, יש לנו אימות, הוכחה חלקית, של נכונות התוכן כתוצאה מאישור משרד החוץ השוודי. בהתחשב בכל אלה אני מבקש שבית המשפט יקבע כי המסמכים הבאים מגרשטיין או מפיו של גרשטיין יש להם ערך פרובטיבי, וכי יש לסטות מדיני הראיות ולהתיר את הגשתם. אולי אוסיף עוד כי גם הוועדה הפולנית הסתמכה על החומר של גרשטיין.

השופט רוח באיזו שפה המקור של ההודעה?

היועץ המשפטי בצרפתית.

השופט רוח מצורף פה תרגום גרמני וזה תרגום מאנגלית.

היועץ המשפטי יש תיק צרפתי של החקירה של גרשטיין בפריס שהלך לאיבוד. התרגום לאנגלית נשמר והוא הוא המצוי בתיקים של משרד המלחמה, בארכיונים המלחמתיים האמריקאיים. שם אין המקור הצרפתי. שם יש תרגום לאנגלית. זה המסמך אשר נשתמר. משם קיבלנו אותו בצורה זו בה נשתמר, זאת אומרת באנגלית. אנחנו חזרנו ותרגמנו זאת לגרמנית, כמובן, בשביל הסניגור.

השופט רוח לא, זה כנראה תרגום שלא אתם עשיתם לגרמנית.

היועץ המשפטי כן. מלבד זה PS 1553 תורגם עוד בנירנברג לגרמנית, מפני שהוא הוגש בתור אחד ממוצגי התביעה במשפט הגדול.

השופט רוח ושם תורגם מאנגלית?

היועץ המשפטי אני חושב ששם תורגם או מצרפתית או מאנגלית.

השופט רוח זה כתוב, האישור של המתרגם ליאו רצרסדורפר (Leo Ratzersdorfer), מ-14.1.1947.

היועץ המשפטי כן, אני מודה לאדוני.

השופט רוח הוא לא אומר זאת במפורש, הוא רק אומר שהוא יודע אנגלית וגרמנית, אבל אינו אומר מאיזה לשון תרגם.

המימי, זהו אחד מחומרי החיטוי אשר עמדו לרשותו. הוא נדרש לספק למחנות הריכוז חומצת ציאן מימי כדי שישתמשו בחומצה זאת שם בתור חומר חיטוי. אחר כך באה פרשה ארוכה של ביקורו בלובלין אצל ממונה המחנה בשם גלובוצ'ניק, אומנם במסמך כתוב גרובוצניק (Grobocek), מצוין במפורש כי האיש קיבל את פקודותיו במישרין מהיטלר ומהימלר, וכן הלאה. זהו פרט חשוב מאוד לנו ועל כן אין לי התנגדות להגשת המסמך הזה.

אב בית הדין זאת אומרת, טענתכם תהיה כנראה שמה שגינתר פעל פה הוא לא פעל במסגרת IVB4?

ד"ר סרבציוס כן כתוב שם שהיה להיטלר ולהימלר, באשר לכל העניינים הרפואיים, קשר ישיר אל גינתר, הקשר בענייני הרפואה, ניסויים רפואיים וכו', הוא ישיר היטלר – הימלר אל גינתר, וגם כאן יש קשר ישיר.

השופט הלוי אבל זה כבר עניין של הערכת העדות, לא כן?

ד"ר סרבציוס כן, זה נכון.

היועץ המשפטי אני חושב שאין התנגדות לקבילות המסמך, אלא יש הערות למשקלו והערכתו.

אב בית הדין גם זה וגם זה שמענו, נדמה לי. ד"ר סרבציוס, מה בדבר המסמכים השוודיים האלה של התביעה, מס' 1391?

ד"ר סרבציוס כאן אין לי התנגדות להגשת המסמך.

אב בית הדין

החלטה מס' 71

בתוקף סמכותנו לפי סעיף 15 לחוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, תש"י-1950, אנחנו מקבלים כראיות את המסמכים המכילים לכאורה את הודעותיו של ד"ר גרשטיין שנפטר וכן את המסמכים שבאו לכאורה מידי וכן את עדותה של אלמנתו. במשקל המסמכים הללו נדון בבוא הזמן לכך.

אב בית הדין מוצג מס' 185 של התביעה יסומן ת/1309.

מוצג מס' 1565 של התביעה יסומן ת/1310.

מוצג מס' 1564 של התביעה יסומן ת/1311.

מוצג מס' 1391 של התביעה יסומן ת/1312.

היועץ המשפטי עכשיו נותר רק המסמך הכולל, כמה הצהרות של גרשטיין, מאומת יחד על ידי ה-War Archives של ארצות הברית.

אב בית הדין זאת כבר סימנו, זה לא מס' 185?

היועץ המשפטי לא, מס' 185 זה הראשון הכולל את ההודעה הצרפתית, אבל אחר כך... אני מבקש סליחה, זה כבר הוגש וסומן.

אב בית הדין זאת הגשתם בתור הצהרות שני הקצינים. בתור שכאלה?

היועץ המשפטי לא, לא, זה עוד לא סומן, אדוני, המסמך עוד לפני בית המשפט.

השופט הלוי איזה מספר?

היועץ המשפטי הגשתי אותו רק בהעתק אחד.

כמוכן אענה אחר כך לגופו של דבר, אני כרגע רק מפנה את תשומת לב בית המשפט היכן נמצאת המובאה. זה המסמך שלנו מס' 185 המונה כעת לפניכם בטרם סומן, המסמך בצרפתית של גרשטיין.

אב בית הדין עכשיו נראה איפה הדבר הזה על עשרים וחמישה מיליון.

ד"ר סרבציוס בעמ' 10 באמצע.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס לוקח את זה מן התרגום הגרמני כנראה, אבל זה ישנו גם בצרפתית פה לפנינו?

ד"ר סרבציוס לא. סבורני שאין לפנינו הדבר בצרפתית, כי הרי לפנינו רק התרגום מן התרגום האנגלי.

אב בית הדין זה נמצא פה גם כן בעמ' 4 של הצרפתית.

ד"ר סרבציוס אלה הן ההשגות וההתנגדויות שיש לי למסמך זה.

כמו כן אני מביע את התנגדותי להגשת החשבונות מטעם החברה "דגש". לפי הרושם שיש לי, אין אלה אלא חשבונות כפולים אשר הוגשו לפי בקשת ד"ר גרשטיין מטעם החברה "דגש".

אב בית הדין מדוע? על סמך מה אדוני אומר את זה שזה ניתן לאחר מעשה? כך אני מביין את הטענה.

ד"ר סרבציוס כי כולן מונחות בניקיון רב זו על גבי זו ואינן עושות כלל וכלל רושם שעברו טלטולי ניירת. כמו כן, מסתבר מן ההצהרה אשר כתוב בראשה באנגלית Summary, תמצית, ואשר מוגשת כתוספת, כי יש כאן גם אי-אלו דברים שאינם עולים בקנה אחד באשר, למשל, לתאריך של המשלוח אשר סופק באפריל 1945, כביכול, והחשבון הוא מ-1944. דברים כאלה מן הראוי היה לבדוק אותם לפי המקור.

עכשיו באשר להערכת המסמכים. יש כאן דבר חשוב מאוד. הנה, מופיע כאן גינתר במסמכים אלה. מדובר כאן בענייני רופאים, על קשר עם הרופאים. זה עניין האנארכה (Ahnenerbe), (מורשת האבות), המוסד אשר כונן על ידי הימלר (Himmler) לניסויים רפואיים, לחקירה, כביכול, למעין דברים אלה. בראשו של מוסד זה עמד רופא בשם סיברס. גינתר מופיע כאן בהקשרים אחרים בעניינים אלה אשר יש להם צד רפואי גם במסמכים אחרים, גם במקומות אחרים. וכן גם כאן מדובר שזהו האנארכה, מוסד מורשת האבות, אשר הוכן על ידי הימלר ואשר יש לו קשר ישיר עם גינתר.

גם מן המסמך אשר נכתב על ידי ד"ר גרשטיין באנגלית – ויאמר כאן בסוגריים שאשתו אומנם מצהירה שאין הוא שולט בשפה האנגלית, אך מן הסתם מצא לו דרך בכל זאת לכתוב באנגלית – שם הוא מוסר לאמור: "במחנות הריכוז בלזן (Belsen), בוכנוולד (Buchenwald), דכאו (Dachau)", היה הוא והיו אנשים – "אנשי השירות שלי, אשר יום-יום ראיתי אותם והיו אלה אנשים מן המשרד הראשי של ה"ס", המשרד הראשי D, השירות הסניטרי, שירות התברואה". הוא עמד עמהם בקשר בתוקף סמכותו כרופא הרייך של ה"ס" והמשטרה בברלין. זה מסביר במידה מסוימת את היחסים ההדדיים, את נתיבי השירות.

כמו כן נאמר בתקציר אשר במסמך מס' 185, התקציר אנגלי, ה-Summary, בסעיפים 4 ו-5; גם שם נאמרים דברים המסבירים רבות. נאמר שם כי ד"ר גרשטיין עמד בראש המשרד D, משרד ההיגיינה, מאז שנת 1942, עסק גם בחומרי חיטוי, וחומצת הציאן

היועץ המשפטי האם אין בפני בית המשפט ארבעה העתקים?
 אב בית הדין נכון.

היועץ המשפטי יש פוטוסטט ושלושה העתקים.

אב בית הדין קיבלנו פוטוסטט ושני העתקים.

היועץ המשפטי היו צריכים להיות שלושה. אני, מיד אחרי שאזכר אותו, אגישו.

השופט רוח יש פה כמה עמודים שכמעט אי אפשר לקרוא.

היועץ המשפטי אני יודע. הצילום רע מאוד. אפשר להסתמך רק על הפוטוסטט. זה כל מה שיכולנו לעשות.

אב בית הדין מס' 1628 יסומן ת/1313(א).

מס' 1629 יסומן ת/1313(ב).

מס' 1630 יסומן ת/1313(ג).

היועץ המשפטי עכשיו ירשה לי בית המשפט להפנות את תשומת לבו לכמה קטעים.

בת/1313(א) כבר הפניתי את תשומת הלב לאמור בעמ' 12, בו מדובר על פעולתו של גינתר.

בת/1313(ב) מדובר על גינתר ועל הממונה עליו, אייכמן, שניהם היו "האחראים" לתכנית השמדת הגזע היהודי.

אב בית הדין איפה זה?

היועץ המשפטי בעמוד השלישי באמצע.

בת/1313(ג), גם זאת כבר הזכרתי, בעמוד האחרון, על הנסיעה של גרשטיין ועל ההוראה של גינתר למצוא סידורי הרעלה בבלז'ץ בציאניד במקום במוטור דיזל.

אב בית הדין זה בת/1313(ג) באיזה עמוד?

היועץ המשפטי בעמוד הרביעי.

עכשיו למס' 1309. בעמוד השני אומר גרשטיין: "ב-8 ביוני 1942 נכנס למשרדי שטורמבנפירר גינתר... דובר על נסיעה ללובלין. הנסיעה התבצעה באוגוסט". והוא מספר על מה שהתברר לו: "גלובוצ'ניק סיפר כי ב-17.8.1942 קיימים שלושה מתקנים: אחד בבלז'ץ, בקו לובלין למברג באזור קו התיחום הרוסי. המספר המקסימלי 15,000 איש ליום..."

אב בית הדין אדוני קורא עכשיו מן הצרפתית או מן הגרמנית?

היועץ המשפטי אני קורא מן התרגום העברי, אני חושב שהוא נעשה מן הגרמנית.

אב בית הדין באיזה עמוד?

היועץ המשפטי אצלי זה בעמ' 2, בצרפתית זה בעמוד הראשון למטה ובעמוד השני למעלה (ממשיך לקרוא מתוך המסמך).

בלז'ץ – כוח קיבול של 15,000 איש ליום; סוביבור (Sobibór) – לא ידוע לי בדיוק היכן – לא ראיתי – 20,000 איש ליום; טרבלינקה, 120 קילומטרים צפונית-מזרחית מוורשה, 25,000 ליום. ראיתי! מיידנק (Majdanek), על יד לובלין, בשלב הכנה. גלובוצ'ניק אמר: תצטרך לחטא כמויות גדולות של

אב בית הדין זה האישורים האלה?

היועץ המשפטי לא, לא. יש בפני בית המשפט שני תצהירים של שני קצינים ומלבר זה יש אישור קונסולרי על אישור ה-War Archives, זה דבר לגמרי אחר, זה אני מבקש להציג כמוצג ואת חלקיו השונים אגיש כמוצגים נפרדים.

אב בית הדין אחת מן השתיים: או שאדוני יגיש את החלקים, או נסמנם כפי שתגישו אותם.

היועץ המשפטי זאת היא שיטת האימות שלנו לפי החלקים.

אב בית הדין זה לא מס' 185?

היועץ המשפטי לא, זה לא מס' 185.

אב בית הדין אני חושב שכן, חסר רק האימות של יועץ שגרירות ישראל.

היועץ המשפטי אולי בית המשפט ירשה לי לגשת לשולחן. (מראה לאב בית הדין) זה הדבר שאני מדבר עליו, זה מס' 185.

אב בית הדין איפה הפוטוסטט הזה?

היועץ המשפטי של מס' 185?

אב בית הדין (לאחר עיון) אה, זה ת/37, עכשיו אנחנו חוזרים לת/37.

היועץ המשפטי לכן זהו האוריגינל שאני מבקש לקבל ולאפשר לי להגיש את חלקיו בנפרד. זה ת/37(184).

אב בית הדין איפה הפוטוסטט מס' 185?

היועץ המשפטי זה ת/37(184), שכבר הוגש עם ההודעה. וזה טרם הוגש.

אב בית הדין ת/1309 זה היה ת/37(184), מהו הדבר הזה?

היועץ המשפטי זה מסמך שאין בו חלק צרפתי, אלא כולו חקירות באנגלית.

אב בית הדין זה צריך לקבל מספר לחוד?

היועץ המשפטי זאת היא בקשתי, אדוני.

אב בית הדין מה המספר שלכם של המסמך הזה?

היועץ המשפטי יש לנו שלושה מספרים למסמך הזה: 1628, 1629, 1630. כי הוא מורכב משלוש חקירות נפרדות של ד"ר גרשטיין.

אב בית הדין והעתקים של זה עוד לא הגשתם?

היועץ המשפטי אנחנו מוכנים להגיש מיד.

אב בית הדין נקרא לכל החבילה ת/1313 ומה שתגישו מתוך זה – ניתן לזה מספרי משנה.

היועץ המשפטי תודה.

אב בית הדין גם פה רק הודעות של ד"ר גרשטיין?

היועץ המשפטי כן, זה כל השלושה שאני מגיש. מס' 1628 הגשתי. עכשיו אני מגיש את מס' 1629.

אב בית הדין יש לכם עוד העתק ממס' 1628?

חוט שילד יהודי קטן, בן ארבע, מחלק אותו. למסור את כל חפצי הערך ליד האשנב "חפצי ערך" ללא קבלות. אחר כך הנשים והנערות הצעירות מופנות אל הספר, לגזוז בשתיים-שלוש תנועות מספריים את שער ראשיהן, וזה נעלם בשקים של תפוחי אדמה, "כדי לייצר דבר מה מיוחד עבור הצוללות, למילוי וכו'" – כך אמר לי האונטרשארפירר שבתפקיד. ומתחילה ההולכה: מימין ומשמאל חוטי תיל, מאחור שני תריסרים של אוקראינים עם רובים, מודרכים על ידי נערה צעירה יפהפיה בראש. הם קרבים. אני, ביחד עם ההאופטמן של המשטרה וירט (Wirth) נמצאים מול חדרי המוות. לגמרי עירומים, גברים, נשים, נערות צעירות, ילדים, תינוקות, כמה בעלי רגל אחת, כולם עירומים, עוברים. בפניה עומד איש ס"ס בעל גוף ואומר בקול גבוה ואבהי, למסכנים: לא יקרה לכם כל רע. עליכם רק לנשום עמוק, זה מחזק את הריאות, נשימה זו הכרחית נגד המחלות המידבקות, זה חיטוי טוב. לשאלות מה יהיה גורלם, הוא משיב: הגברים, כמוכן, חייבים לעבוד, לבנות בתים ורחובות. הנשים אינן חייבות, רק אם תרצינה הן תוכלנה לעזור במשק הבית או במטבח. לכמה מן האנשים האומללים הללו תקווה מועטה מחדש, מספקת כדי להציעים ללא התנגדות אל חדרי המוות. הרוב כבר יודעים הכול, הריחות מבשרים להם את גורלם! – כך הם עולים בסולם הקטן ורואים את האמת! אימהות, מיניקות, התינוקות על חזיהן, עירומים, ילדים רבים מכל הגילים, עירומים, הם מתמהמהים, אבל הם נכנסים לחדרי המוות. מרביתם מבלי לפצות פה, נדחפים על ידי העומדים מאחוריהם או מואצים במגלביהם של הס"ס. יהודייה כבת 40, עיניה כלפידים, זועקת: "דמם של הילדים על ראש רוצחיהם". היא נאלמת בחדרי המוות לאחר שהאופטמן וירט מהמשטרה בעצמו הצליף בפרצופה חמש הצלפות של שוט. רבים מתפללים, אחרי שואלים: "מי יטהר אותנו אחרי המוות?" (פולחן יהודי?). בחדרים הס"ס לוחצים ודוחסים את האנשים, "למלא היטב" ציווה האופטמן וירט. האנשים העירומים דורכים האחד על השני. 700-800 על 25 מטרים מרובעים ל-45 מטרים מעוקבים. הדלתות נסגרות. בינתיים, שארית הרכבת מחכים במערומיהם. אומרים לי: גם בחורף עירומים! אבל הם יכולים למות! – לשם כך הם נמצאים כאן! – היתה התשובה. כרגע אני מבין את משמעות השם "מוסד הקנהולט". הקנהולט – שמו של נהג הדיזל שפלטות הגזים שלו נועדו לרצוח את האומללים! אונטרשארפירר של הס"ס הקנהולט מתאמץ להניע את מנוע הדיזל. אולם המנוע לא זו! האופטמן וירט מגיע רואים שהוא חושש, מפני שאני רואה את התקלה. כן, אני רואה את הכול ומחכה. שעון הסטופר שלי רושם הכול. 50 דקות, 70 דקות – הדיזל אינו נדלק. האנשים מחכים בתאי הגזים. לשווא, שומעים אותם בוכים.

"כמו בבית כנסת", אומר שטורמבנפירר של הס"ס פרופסור ד"ר פפנשטיל, אורדינאריוס לתברואה מאוניברסיטה של מרבורג-לאהן (Marburg-Lahn), בהאזינו ליד דלתות העץ. ההאופטמן וירט, נסער, מלקה בשוטו כ-11-12 פעם בפרצופו של האוקראיני העוזר להקנהולט. אחרי שעתים ו-49 דקות – שעון הסטופר רשם הכול – הדיזל מותנע. עד לרגע זה האנשים בארבעת החדרים המלאים עוד חיים, חיים, ארבע פעמים 750 נפש בארבע פעמים 45 מטרים מעוקבים! חולפות שוב 25

מלבושים, פי עשרה או עשרים מאיסוף מלבושי הטקסטיל, הנעשה אך ורק כדי לטשטש את מקורם של בגדי היהודים, הפולנים, הצ'כים וכו'. תפקידי השני יהיה להחליף את המתקנים מתאי הגז שלנו. עתה הם מופעלים על ידי מפלט של מנוע "דיזל" ישן לדבר קטלני ופועל במהירות יתר, וזה חומצה ציאניד. הפירר והימלר שהיו כאן ב-15 באוגוסט – זה היה שלשום – חייבוני ללוות אישית את כל אלה שצריכים לראות את המתקנים. אמר פרופסור פפנשטיל (Pfannenstiel): "מה אמר אפוא הפירר?" גלובוצ'ניק, כעת מפקד המשטרה בחופי הים האדריאטי בטריסט (Trieste), הוא אמר: "לבצע יותר מהר את כל הפעולה הזאת!" דוקטור הרברט לינדנר (Herbert Lindner), מנהל מיניסטרוני הפנים אמר: "הלוא היה רצוי יותר לשרוף את כל הגופות הללו במקום לקברן? ייתכן ודור חדש יחשוב אחרת" ... גלובוצ'ניק: "רבותי, אם אומנם יבוא אחרינו דור רפוף ורכרוכי כל כך, שלא יבין את התפקיד הגדול שאנו ממלאים, אזי רבותי – כל הנאציזם-סוציאליזם היה לשווא. להפך, צריך היה לקבור עם הגופות לוחות של ברונזה שעליהם חרות שאנחנו – לנו היה העוז לבצע את המשימה העצומה הזאת". היטלר: "כן, גלובוצ'ניק היקר, זוהי המילה, אף דעתי היא כך!"

למחרת היום יצאנו לבלוז'ץ. תחנת רכבת קטנה, מיוחדת, בעלת שני רציפים לרגלי הגבעה של חול צהוב, בחלק הצפוני של הכביש ומסילת הברזל לובלין-למברג (Lemberg). דרומה, ליד הכביש, כמה בתי שרד ועליהם לוח: "השלוחה המקומית של הוואפן-ס"ס (Waffen-SS), בלוז'ץ". גלובוצ'ניק הציגני בפני האופטשטורמפירר של הס"ס אוברמאיר דה פירמאזנס (Obermeyer de Pirmasens). האחרון הראה לי בהתאפקות רבה את המתקנים. באותו היום לא נראו המתים, אולם באוויר של כל הסביבה, גם של הכביש הגדול, היה ריח של מגפה. על יד תחנת הרכבת הקטנה היה צריף גדול, "מלתחה", עם אשנב ועליו כתוב "דברי ערך". ואחריו חדר ובו 100 כיסאות של ספרים, ואחר כך מעבר באורך של 150 מטרים תחת כיפת השמים, חוט תיל משני הצדדים, ומודעות: "אל חדרי הרחצה והאינהלציה". לפנינו בית כמו מתקני מרחצאות, לימין ולשמאל עציץ גדול מבטון עם פרחי גרניום או פרחים אחרים. אחרי שעלינו בסולם קטן, מימין שלושה חדרים ומשמאל שלושה חדרים כמו מוסכים, 5x4 מטרים, בגובה של 1.90 מטר. בחלק האחורי שלו, בלתי נראות, דלתות יציאה מעץ. על הגג מגן דוד מנחושת. לפני הבניין הכתובת: "מוסד הקנהולט" (Heckenholt) (עוד יתברר לנו בהמשך הדברים מה זה הקנהולט). יותר לא ראיתי באותו יום אחר הצהריים.

למחרת בבוקר, כמה דקות לפני השעה שבע, מודיעים לי: בעוד 10 דקות תגיע הרכבת הראשונה! ובאמת כעבור כמה דקות הרכבת הראשונה הגיעה מלמברג. 45 קרונות ובהם 6,700 איש, מהם 1,450 היו כבר מתים עם הגיעם. מאחורי אשנב עם חוטי תיל – ילדים, צהובים, מבועתים, נשים וגברים. הרכבת מגיעה, 200 אוקראינים, עובדי כפייה בשירות זה, עוקרים את הדלתות, ועם מגלבי עור מגרשים את האנשים מהקרונות. אחר כך רמקול נותן הוראות בקול גבוה: כמה בחוץ, אחרים לתוך הצריפים, להתפשט מכל מלבוש, למסור גם את התותבות והמשקפיים, לקשור את הנעליים עם חתיכת

שכבר הגשתי. ההשמדות בגזים של לא-יהודים, היו, לפי ידיעותינו, בעיקר במחנות אלה. ייתכן שצוענים הושמדו גם בבלז'ץ, איני יכול לומר.

אומר גרשטיין כי ברשותו חשבונות ל-2,175 קילוגרמים של רעל וכמות זו מספקת כדי להמית 8 מיליון איש. הוא דאג לשמור את החשבונות.

באותו עמוד הוא אומר:

בפעם אחרת גינתר התייעץ אתי אם אפשר להשמיד יהודים במספר גדול תחת כיפת השמים בתעלות הביצורים של טרזיינשטט (Theresienstadt). כדי למנוע את תכניתו השטנית, הצהרתי כי השיטה הזו אינה ניתנת לביצוע.

לקראת סוף ההודעה הראשית הוא אומר:

חומצת הציאן המופיעה בחשבונות המצורפים הוזמנה על ידי המשרד הראשי לביטחון הרייך, ברלין, קורפירסטנשטרסה (Kurfürstenstrasse), לפי פקודתו של שטורמבנפירר הס"ס גינתר.

זה בסוף, לפני הקטע הנוסף. זה יהיה בעמוד מס' 15 המודפס, הגרמני.

אב בית הדין יגיד לי עוד פעם, מר האוזנר, המקור של ההודעה הזאת היה בצרפתית?

היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין אני רואה כאן חתימה של גרשטיין. זה גם הודפס על ידו?

היועץ המשפטי המקור הודפס על ידו. יש לנו אישור.

אב בית הדין זה אישור של הכומר, לא כן?

היועץ המשפטי כן, זה חלק ממסמך מס' 185 שלנו אשר עד עכשיו, נדמה לי, לא הגשתי אותו. זה אישור שתארכיו הוא ה-15 בפברואר 1961, שבאמצע מאי 1945 ברוטווייל הדפיס גרשטיין בצרפתית על מכונת הכתיבה של אותו הכומר.

השופט רוח הוא לא כותב בצרפתית.

היועץ המשפטי אני מבקש סליחה, כתוב שזה היה באזור הכיבוש הצרפתי.

השופט רוח שזה היה במעצר הצרפתי.

אב בית הדין מה אומרת אשתו על ידיעותי בצרפתית? אני רואה כי הצרפתית היא די טובה, עד כמה שאני יכול לתפוס.

היועץ המשפטי אשתו בעמ' 4 אומרת כך: "מסמך מס' PS 1553 ניתן לי כעת לעיון. עיינתי במיוחד בחתימה של הדו"ח מ-26 באפריל 1945. כמו כן, באותם הקטעים הכתובים בכתב יד והנושאים את החתימה 'גרשטיין' והכתובים בחלקם בשפה הצרפתית ובחלקם בשפה האנגלית. אין לי כל ספק הקל שבקלים כי הקטעים הנזכרים לעיל באים מידו של בעלי, נכתבו על ידו ונחתמו על ידו. אני מוכנה לאשר את הדבר על העתק של המסמך PS 1553 בכתב יד, וזאת אני עושה בזאת". המסמך הזה החתום על ידה נמצא פה ואני רוצה להגישו, אם כן, כדי שמעגל המסמכים יהיה שלם.

דקות. אמת, רבים מתו. אפשר לראות מבעד לאשנב הקטן דרכו מאירה מנורת החשמל, נראה פנים החדר הקטן. כעבור 28 דקות ישנם מעטים שעוד חיים. לבסוף, כעבור 32 דקות, סוף סוף הכול מתו! – מהצד השני, פועלים יהודים פותחים את דלתות העץ. הובטח להם תמורת שירותם הנורא – חופש ואחוזים מעטים מדברי הערך והכסף שנמצאו. מחוסר אפשרות של נפילה או הישענות, הגוויות במצב עמידה כעמודי בזלת. אפילו במוות מוכרות המשפחות, לוחצים זה את יד זה. בקושי מפרידים ביניהם כדי לרוקן את החדרים לאלה הבאים אחריהם. זורקים את הגוויות, כחולות, לחות מְזֵעה או משתן, הרגליים מכוסות בצואה או דם נידה, החוצה, בין כולם התינוקות, גופות הילדים. אולם אין זמן. שני תריסרים פועלים בודקים את הפיות שהם פותחים באמצעות צבתות ברזל. "זהב שמאלה, בלי זהב ימינה!" אחרים בודקים את אברי המין ואת פי הטבעת ומחפשים כסף או יהלומים וכו'. מרפאי השיניים עוקרים בצבתות ובכפטישים את שיני הזהב, הכתרים והגשרים. בין כולם ההאופטמן ורט, הוא נמצא בשיא פעילותו, מביא קופסה גדולה של קונסרבים מלאה שיני זהב, ואומר: תעריך בעצמך את משקל הזהב! זה רק מאתמול ושלשום, לא תאמין את אשר מוצאים מדי יום ביומו. דולרים, יהלומים וזהב! תראה בעצמך: הוא מובילני אל הצורך אשר אחראי לכל דברי הערך. הראו לי אחר כך את בעל אחת החנויות הגדולות במערב ברלין, Kaufhaus des Westens, ועוד איש נמוך קומה שחייבוהו לנגן על כינור. אחראי על פלוגת העבודה היהודית, זה סרן מהצבא האוסטרי, אביר צלב הברזל מדרגה ראשונה – לשעבר, אמר לי האופטשטורמפירר אוברמאיר. אחר כך הגוויות הושלכו לבור גדול של 12x20x100 מטרים בערך, לא הרחק מחדרי המוות. כעבור כמה ימים הגוויות התנפחו והכול התרומם לגובה של שניים-שלושה מטרים מהגזים שנוצרו בגוויות.

אחר כך כותב עוד גרשטיין על אותו מספר של 25 מיליון שהוא מעריך, כי לפי המתקנים וכמויות הגזים זה מספר ההשמדה האפשרי, ולא רק של יהודים, אלא גם של פולנים וצ'כים.

אב בית הדין מה הוא אומר פה באמת?

היועץ המשפטי הוא אומר זאת: "הפרטים שפורסמו על ידי ה-B.B.C. אינם נכונים. לאמתו של דבר זה יכול להיות בסך הכול 25 מיליון איש, לא רק יהודים, העדיפו פולנים וצ'כים שלפי הדעה הנאצית הם היו ללא ערך מבחינה ביולוגית".

אב בית הדין האם זאת הטענה שבבלז'ץ הושמדו גם לא-יהודים? היועץ המשפטי לא. בגזים שהוא סיפק השמידו גם לא-יהודים.

אב בית הדין אבל לא בבלז'ץ?

היועץ המשפטי לא בבלז'ץ.

קראתי כבר כמה קטעים על גינתר ולא אחזור עליהם, רק אוסיף כמה קטעים אחרים...

אב בית הדין בקשר עם זה, איפה היו המחנות האלה או איפה הושמדו לא-יהודים בגזים, זה ידוע לתביעה?

היועץ המשפטי באושוויץ הושמדו צוענים, היו השמדות גם בחלמנו (Chelmno) וגם במיינדן הושמדו לא-יהודים, לפי הדו"ח

היתה ידיעה רצינית באנגלית – זה גם כתוב בעמ' 2 – אלא שהוא רכש במשך השנים ידיעה שטחית באותה השפה.

היא גם מספרת על ביקורי בעלה בבית בשנים 1942, 1943. היא זוכרת את ביטוייו, שהוא אינו יכול עוד להתחשב במשפחה שלו, שהמשפחה היא רק בת שלושה או ארבעה אנשים וכאן מדובר באלפים, שהוא מוכרח לעשות איזה דבר (Ich muss etwas tun, ich muss etwas tun), ושהוא אמר לה שהוא משאיר את החשבונות על שמו, כי אז אין שואלים כל כך הרבה שאלות ואין בודקים. זה מתאים בדיוק למה שגרשטיין אומר מדוע ביקש את חשבונות בית החרושת על שמו, כי אז יש לו פיקוח יעיל יותר על גו ההשמדה ואין הוא מוכרח לספק את כולו לצורכי ההשמדה. אבל אני אנתח את מסמך גרשטיין באריכות בסיכום הסופי שלי. בשעה זו, בשלב זה של הראיות, רציתי להביא אותו כדי לתאר את ההשמדה בבלז'ן.

אב בית הדין האישור של הגברת גרשטיין, על גבי המסמך ת/37(184), יסומן ת/1314.

מה עם האישור של הכומר, זה חלק ממסמך מס' 185 אצלכם?

היועץ המשפטי זה אצלנו חלק ממס' 185, אבל זה לא היה כך במקורו.

אב בית הדין אני מתאר לעצמי.

היועץ המשפטי אצלנו נצטרפו המסמכים. בעצם זה היה רק חיזוק לאימות, וזה אינו דרוש כחיזוק לבית המשפט. זה אינו מעלה ואינו מוריד. הצטיידנו בזה לכל צרה שלא תבוא, אם יהיה עוד ספק. איני עומד על זה שזה יישאר חלק מן התיק. אפשר להחזיר את זה. אבל אם אין התנגדות מצד הסניגוריה, זה יכול גם להישאר בתיק. זה אינו מזיק.

אב בית הדין נראה בסוף.

היועץ המשפטי הסניגור אינו מתנגד שזה יישאר מצורף למסמך.

אב בית הדין האישור של הכומר הרקלינגר (Herklinger) יסומן ת/1315.

עכשיו עוד שאלה: האם בפסק דין בנירנברג או באחד מפסקי הדין יש אילו הערות ביחס למסמכים האלה של גרשטיין? שמעתי שזה הוגש במשפט העיקרי ובמשפט הרופאים.

היועץ המשפטי כן, גם במשפט I.G. Farben הוגש, אם איני טועה.

אב בית הדין האם בתי המשפט אומרים משהו על המסמכים האלה?

היועץ המשפטי היה ויכוח על קבילות המסמך. כי לא היתה הוכחה על מותו של גרשטיין. אבל מה אומר בית המשפט בפסק הדין הסופי הייתי מעדיף לבדוק קודם.

אב בית הדין אם כן, שלושה פסקי דין באים בחשבון?

היועץ המשפטי כן, אני אבדוק.

היועץ המשפטי נגיש לבסוף את הדו"ח הפולני הממשלתי על מחנה ההשמדה בבלז'ן, מסמך שלנו מס' 1380.

אב בית הדין זה יסומן ת/1316.

היועץ המשפטי מדובר על כך שהמחנה החל לפעול ב-8 בדצמבר

אב בית הדין זאת אומרת, זה ת/37 הוא?

היועץ המשפטי כן, זה ת/37 הוא.

השופט רוח מר האוזנר, אם אני רואה את החלק הראשון של עדותה, היא אומרת שרק בשנת 1952 נודע לה שזה מה שכתב בעלה בצרפתית.

היועץ המשפטי כן.

השופט רוח אחר כך היא כותבת על התרגום של הדו"ח שלו בגרמנית, לשם המצאה לשלטונות הצרפתיים. השאלה: מהו המקור? באיזה שפה המקור? זה לא מבהיר שהוא כתב את זה בצרפתית, זה מצביע להפך, נדמה לי, על זה שהוא לא כתב את זה בצרפתית.

היועץ המשפטי הוגש לה המסמך שהיה כתוב בחלקו בצרפתית ובחלקו באנגלית, הוא לא היה כתוב בגרמנית ואת המסמך הזה היא זיהתה ככתב ידו.

אב בית הדין זה מה שהיה בכתב היד?

היועץ המשפטי זה מה שהיה בכתב יד.

אב בית הדין והלוא החלקים החשובים הם דווקא במכונת הכתיבה.

היועץ המשפטי אם בית המשפט יעיין בהצהרות של הקצינים הוא ימצא שהמקור היה בצרפתית, זה שגרשטיין הביא להם.

אב בית הדין מה הם אומרים על זה?

היועץ המשפטי הם מספרים כיצד הובא אליהם ברוטווייל בגרמניה ושהוא הכין ונתן להם מסמך כתוב במכונת כתיבה בצרפתית, שהוא ניסה להגיש אותו לקצינים צרפתיים, אבל הם לא נראו מעוניינים בו. הם אומרים שהוא גם נתן להם כמה מסמכים של הפירמה "דגש" בקשר לאספקת ציקלון B (Blausäure), חומצת ההידרו-ציאניד למחנות הריכוז, והודעה באנגלית שהכין למקרה שיפגוש אנשי צבא בריטיים או אמריקאיים.

אב בית הדין פה אני רואה שאוונס אומר, שגרשטיין אמר שחיבר את הדו"ח הארוך שלו בצרפתית מפני שהוא ציפה לכך, שהיות והוא נמצא באזור הכיבוש הצרפתי, הקצין הראשון מבנות הברית שבו ייפגש, יהיה צרפתי.

היועץ המשפטי הוא הכין לעצמו מסמך שהיה כתוב בעיקרו בצרפתית ובחלקו באנגלית. אם יפגוש קצין צרפתי, יבין את שפתו הצרפתית, ואם יפגוש קצין בריטי או אמריקאי, יש לכל צרה חלק אנגלי, כי בנוכחותם, אומר אוונס, הוא לא כתב מאומה.

אב בית הדין ידוע איפה נולד גרשטיין?

היועץ המשפטי הוא אומר זאת בעצמו במסמך מס' 185 בהתחלה, שהוא נולד ב-11 באוגוסט 1905 במינסטר (Münster) אשר בווסטפליה (Westphalen). על כל פנים, מן התצהירים של הקצינים נראה שהמסמך היה כתוב באותה שפה שבה הוא נמצא בפניכם, ברובו בצרפתית ובחלקו הקטן באנגלית.

אב בית הדין חברי מראה לי ששמונה שנים בילה בסרבריקן (Saarbrücken).

היועץ המשפטי נכון הוא שהגברת גרשטיין אמרה, שלבעלה לא

ברנד אנחנו רואים קשר ישיר אל הנאשם ולכן אנחנו הבאנו כאן את המשך שליחותו של ברנד, כי לא נשאר את זה לוט בערפל ותלוי באוויר. ברנד בא ומסר הודעה מסוימת. ובכן, מה קרה הלאה? ניסיתי להסביר בראשי פרקים מה קרה הלאה. כאן אין קשר ישיר אל הנאשם, כאן יש פעולה מסוימת של האיש, המנסה להודיע לחוץ לארץ. הודעה זאת לחוץ לארץ אין לה שום קשר עם הנאשם. אבל כמובן שאעשה את רצונו של בית המשפט ואנסה לברר במידה שמיניסטריון החוץ השוודי יהיה מוכן להיענות לפנייה זו, מה הם עשו עם הדיווחים של ברנד פון אוטר מברלין שהגיעו אליהם. כל מה שאנחנו יודעים הוא שב-1945 הם הגישו תזכורת בלונדון שכללה את הדברים האלה.

השופט הלוי זה היה אחרי המלחמה.

היועץ המשפטי זה היה אחרי המלחמה. אגב, רק למען השלמות ההיסטורית, משרד החוץ השוודי אישר אותו דבר שאישר לשגריר ישראל בשטוקהולם ב-17 בפברואר 1961, אותו מסמך שהגשתי, אישר גם להיסטוריון פוליאקוב (Poliakov) שפנה לשוודים בשנת 1949 לצורך מחקריו, הם נתנו לו את אותו האישור.

השופט הלוי יש אולי עוד לציין שמשרד החוץ השוודי היה פעיל מאוד לעזרת הנרדפים היהודים, למשל בהונגריה ולנברג (Wallenberg), אז אני מניח שהם עשו משהו.

היועץ המשפטי אני אבדוק, אדוני, ואדווח לבית המשפט.

ד"ר סרבציוס מסמך מס' 185 הוא מסמך נספח נירנברג מס' 1553; בעמ' 16 כתוב: "...שכל המאמצים עלו בתוהו, העלו חרס". כן כתוב כאן: "שאלו אותי אם אני חייל ואז סיברו כל מגע". זה עמ' 12 של המסמך בגרמנית.

אב בית הדין הוא נשאל על ידי נציג האפיפיור, לפי הדו"ח הזה, ולא על ידי השוודי, כך אני קורא את זה.

ד"ר סרבציוס "נפגשתי לאחר זמן עם הברון פון אוטר עוד פעמיים וזה הודיע לי שמסירת הדברים, הדברים הללו, היתה להם השפעה רבה על יחסי שוודיה-גרמניה, אולם הניסיון להעביר את הדברים גם לנציגות כס האפיפיור עלו בתוהו, כי נשאלתי אם אני חייל". כן, כבוד אב בית הדין, זה נכון, הכוונה היא לכס כבוד האפיפיור.

היועץ המשפטי אם בית המשפט יהיה מוכן להאריך את הישיבה ברבע שעה, אספיק לקרוא עוד עד שעבר כמה מחנות ונתקל בכמה תופעות חשובות, כך שנוכל מחר להתחיל בפרשת אושוויץ.

אב בית הדין טוב.

היועץ המשפטי אני קורא לד"ר דוד ודובינסקי (Wdowinski).

אב בית הדין (לעד ד"ר דוד ודובינסקי) אדוני מדבר עברית?

העד ודובינסקי כן.

[העד הושבע]

אב בית הדין מה השם המלא של אדוני?

העד ודובינסקי דוד ודובינסקי.

היועץ המשפטי אתה גר עכשיו בארצות הברית?

העד ודובינסקי כן, אני גר בארצות הברית.

1941, שהוא חוסל במחצית שנת 1943 ושהגרמנים הצליחו לטשטש בקפדנות את העקבות. לא נתפס אף אחד מאנשי צוות המחנה. החקירה התבססה בין השאר על חקירתו של רודולף רדר (Rudolf Reder), אסיר המחנה לשעבר, היחיד שהצליחו לאתרו. מדובר כאן בשלטים של חדרי המרחץ, האינהלציה, על העציצים שקישטו את המקום, על הפעולה המוגברת במחצית השנייה של 1942, על כך שהושמדו שם יהודים מצ'כוסלובקיה, מאוסטריה, מרומניה, מהונגריה ומגרמניה. בקיץ 1943 לא נותר זכר למחנה ההשמדה. במקומו הקימו משק ויישבו בו את הפולקסדויטשה (Volksdeutsche). משחלה, לאחר תקופה של פחות משנה, ההתקפה הגדולה של הצבא הסובייטי בקו הנהר בוג (Bug), עזבו הפולקסדויטשה האלה את המקום ועברו לכיוון מערב עם הצבא הנסוג. המבנים של משקם נהרסו כליל.

עד כאן פרשת בלוז'ץ.

השופט הלוי יש לי עוד שאלה בקשר למוצג ת/1312, שאדוני הגיש (האישור השוודי). שם נאמר במפורש, שגרשטיין פנה לדיפלומט השוודי באוגוסט 1942, אחרי שהוא חזר מבלוז'ץ, לברון פון אוטר, ואמר שמטרתו היא להודיע על מה שקורה בבלוז'ץ עם הגזים וכל זה יגיע לידיעה של מעצמה ניטרלית, neutral observers, ושהוא משוכנע שאם יפיצו את ידיעת ההשמדה בין האוכלוסייה הגרמנית ויאשרו את האמת על ידי זרים, אז העם הגרמני לא ימשיך לתת תמיכה למשטר הנאצי אפילו לרגע. אחרי חצי שנה הוא שוב נפגש עם הדיפלומט השוודי ושאל אותו: האם פעלת משהו? זה בא כאן בקטע האחרון. תשובה אינה נזכרת פה. אבל הלוא זאת היא אותה השאלה כמו בשליחות ברנד (Brand) בעצם. שליחות ברנד היתה שנתיים לאחר מכן, והתעוררה השאלה: מה היו התוצאות? מה פעלו? זה במועד הרבה יותר מוקדם ויותר חשוב בעצם, והיתה פה מטרה מפורשת לפרסם את הדברים.

היועץ המשפטי מצד גרשטיין?

השופט הלוי גרשטיין בתור אנטי-נאצי, סיכן את עצמו, לפי דבריו, על ידי המגע עם השוודים וביקש לפעול. ואחרי חצי שנה הוא שאל: מה פעלו? אני חושב שאולי עכשיו אפשר כבר לברר מה פעלו אז כתוצאה מהפנייה של גרשטיין.

היועץ המשפטי מה פעלו השוודים?

השופט הלוי אם השוודים הודיעו למעצמות אחרות ואם זה היה יסוד לפרסום על העובדות באותו הזמן?

יש פה עוד פרט קטן אחד, שהכתובת של גרשטיין לפי זיכרון הדברים השוודי היתה בשנת 1943: בילובשטרסה 49, ברלין. כלומר הכול מתייחס למגע אתו בשנים 1942, 1943. למגע זה היתה מטרה מסוימת. אני חושב שחשוב לברר אם המטרה הזאת הושגה ובאיזו מידה.

היועץ המשפטי לא יהיה קל לברר, אבל אני אשתדל לעשות את רצונו של בית המשפט.

השופט הלוי זה מקביל קצת לפרשת ברנד, רק שזה לא מקור יהודי, לא שליח יהודי. אבל זה אינו משנה, זה שליח אנטי-נאצי חשוב. אם זה מהימן כל החומר הזה. הלוא התביעה טוענת שכל זה אמת.

היועץ המשפטי אלא שההבדל הוא בכך, כבודו, שבמקרה של

- ש. אתה פרופסור לפסיכולוגיה ופסיכיאטריה ב-New School for Sociological Research בניו יורק?
- ת. נכון.
- ש. בזמן מלחמת העולם השנייה היית בוורשה?
- ת. הייתי מן ההתחלה.
- ש. ובזמן מרד הגטו היית מפקד "הארגון הצבאי הלאומי" בגטו ורשה?
- ת. נכון.
- ש. והשתתפתם במסגרת המרד הכללי בפעולות הצבאיות, עד שלבסוף הבונקר שלך נפל, מתי?
- ת. כן, זה היה בשבוע האחרון של אפריל 1943.
- ש. אז נפלו כל העמדות שהוחזקו בידי הארגון הצבאי הלאומי בוורשה?
- ת. עוד היו כמה עמדות שלחמו, ולפי ידיעותי לחמו עוד לכל הפחות כשלושה שבועות כמה יחידות.
- ש. כאשר יצאת מן הבונקר שלך והועברת לאומשלגפליץ (Umschlagplatz) ראית אחת מן העמדות שלכם?
- ת. ראיתי את העמדה שבכיכר מורינובסקה (Murinowska), שברחוב מורינובסקה 79, על הבניין היה דגלנו, דגל כחול לבן, העמדה עוד לחמה, שמעתי את היריות.
- ש. מן האומשלגפליץ לקרונות, והובלתם ללובלין?
- ת. כן, ביום המחרת, אחרי שתפסו אותנו, חיכינו יום שלם, ביום המחרת לקחו אותי ואת שאר משפחתי, כי חלק גדול של משפחתי נהרג בטרבלינקה, עוד לפני טרבלינקה, באקציה הראשונה, מיוני עד יום כיפור 1942.
- ש. ואז הובאתם למחנה מיידנק?
- ת. כן.
- ש. שם הפרידו בינך לבין אשתך ושאר משפחתך?
- ת. כן, אחרי 3-4 ימים.
- ש. ולאן העבירו אותך?
- ת. אותי העבירו עם עוד 806 יהודים אחרים. יחד היינו 807, למחנה שהיה לא הרחק מלובלין, 35 קילומטרים – בודז'ין (Budzyń).
- ש. בחרו בדיוק 807 אנשים?
- ת. כן, אנחנו כבר עמדנו, שארית יהדות ורשה, על יד השער ששם היו מחלקות שונות ממיידנק, ורצו לשלוח אותנו לאיזה שדה. פתאום בא איזה איש ס"ס, אחר כך נודע לנו שהוא היה אוברשארפירר ריינהולד פייקס (Reinhold Feiks), עם אוקראינים שחורים, והוא דרש מאת המפקד המקומי 807 יהודים כיוון שהיו במחנה שלו בבודז'ין 1,193 ולפרסטיג'ה שלו היה נחוץ שיהיו 2,000.
- ש. אז הוא ביקש בדיוק 807?
- ת. כן. ת. כן. ש. במה עסקו בבודז'ין?
- ת. בודז'ין היה מחנה עבודה יהודי, עבדו בבית חרושת למטוסים "היינקל" (Heinkel).
- ש. איך היה המשטר במחנה?
- ת. קשה לתאר, במילה אחת: היה נורא. למשל, כאשר הגענו לבודז'ין ביום הראשון, זה היה נדמה לי כ-30 באפריל או כ-1 במאי, המפקד פייקס אמר לנו לעמוד בשתי שורות, אחר כך ניגש ליהודי אחד ואמר שיצא מן השורה וציווה עליו להתפשט. הוא התחיל להתפשט, פשט את המעיל, ופייקס התחיל לצעוק: מהר, להתפשט לגמרי! עד שהוא נשאר עירום, ואז הוציא אקדח והרג את היהודי הזה ואמר: זה מה שיעשה לכל אחד מכם אם לא ייתן כל דבר שיש לו, וזאת היא רק דוגמה. הוא דרש זהב, כסף, בגדים טובים, מזוודות וכן הלאה.
- אב בית הדין מה היה שם הגרמני הזה?
- העד דובינסקי שמו היה ריינהולד פייקס. הוא היה מסודרטלנד (Sudetenland).
- היועץ המשפטי היה עוד מקרה שהוא הרג כמו ידיו איזה איש?
- העד דובינסקי באותו יום הוא ראה איש בא בימים, זקן, ודבריו הראשונים היו: אתה כלב זקן עודך בחיים? וציווה לאוקראינים לירות בו ולהרוג אותו והסתלק. אז אנחנו סוכבנו אותו והאוקראינים לא יכלו למצוא אותו. במקרה, המפקד בא אחרי חצי שעה או שעה עוד פעם למחנה וראה את הזקן והוציא את האקדח וירה בו. היה זה רופא מוורשה, מאוד פופולרי, אהוב מאוד על יהודי ורשה, ד"ר פופקו (Pupko). הוא היה ידוע ראשית כל כי היה יהודי אדוק, התפלל כל יום בתפילין וטלית, בשבת לא כתב שום רצפטים, וחץ מזה היה ידוע ואהוב כי עשה הרבה כרופא בעד היהודים העניים ורפא אותם בלי תשלום.
- ש. אתה עבדת כרופא בבודז'ין?
- ת. עבדתי בבודז'ין כרופא.
- ש. והיה עליך להשגיח על קבר האחים של האנשים שהיו מומתים שם?
- ת. היה עלי להשגיח על הניקיון במחנה, להשגיח על הקברים, זאת אומרת, היה רק קבר אחד, קבר אחים, שיהיה נקי. ובכל מקרה שיהודי מת, זאת אומרת נהרג, היה צריך לשפוך סיד, בגלל המצב ההיגייני-סניטרי, כמו שהמפקד הזה אמר שצריך לעשות. חוץ מזה, לפני שיהודי נקבר הוציאו את שיניו, אם היו שיני זהב, וכדומה.
- ש. אתה זוכר מקרה עם איש בשם ביטר (Bitter)?
- ת. כמובן שאני זוכר מקרה זה, זה מקרה שלא אשכח אותו כל ימי חיי. לביטר, בשעת עבודתו, נפל מהכיס מעט כסף, כמה זלוטים, וזאת ראה המייסטר.
- ש. מי זה היה המייסטר?

יהודי מסריח ויתלו אותך". אז הוא עלה על הגרדום ושאל אם יש לו רשות להגיד כמה מילים ליהודים שבמחנה. הוא קיבל רשות לכך. והוא אמר: "אני נולדתי בתור יהודי, ומה שאני זוכר מיהדותי זו היא תפילה אחת, ובעצם רק המילים הראשונות של התפילה, והן, אלוהי אברהם, יצחק ויעקב, וזה כל מה שאני זוכר. אבל אני רוצה, ואני מת בתור יהודי, ואני מבקש אתכם יהודים, אָמרו 'קדיש' אחרי". ועשינו את בקשתו זו.

היועץ המשפטי אתה זוכר את סוף אוקטובר 1943, כאשר הרגשתם תכונה גדולה במחנה?

העד ודובינסקי כן, אני זוכר את זה.

ש. אולי תרשה לי קצת להדריך אותך בשאלות, מכיוון שהזמן לוחץ. אמרו לכם להסתגר בצריפים?

ת. כן, זה היה כבר מפקד אחר, אוברשטורמפירר טאושה (Tausche).

ש. ואז אמרו לכם שיש סכנה של פרטיזנים, שאולי יתקיפו את המחנה. זה היה תירוץ, כמוכן, כי לא היו בסביבה פרטיזנים?

ת. כן. ואנחנו לא פחדנו מפני הפרטיזנים, להפך, היינו שמחים ליהיו באים. והוא אמר שמאותו היום, אחרי האָפּל הזה והנאום הזה, תישנו תחת שקי הקש כדי שלא תפחדו, שלא תשמעו את היריות, שלא תיראו, ושהגרמנים יהיו בצדנו במקרה שהפרטיזנים יתקיפו.

ש. אחר כך נודע לך מה היה פשר התכונה הזאת?

ת. נודע לי.

ש. מכל הסביבה פונו כל המחנות, הועברו למיידנק ונורו שם.

ת. כן. כמו שאמרתי, בודזין היה ענף של לובלין-מיידנק. פעם בשבוע, לפעמים פעם בשבועיים נשלחה מהמחנה שלנו עגלה עם כמה יהודים, עם אונטרשארפירר, נדמה לי ששמו היה היידמן (Heidemann), וכמה אוקראינים, להביא דברי מכולת ודברים אחרים למחנה שלנו.

ש. ומפיהם נודע לכם?

ת. ומפיהם נודע לנו. זה היה ב-5 בנובמבר 1943 כאשר באו משם ראשית כל, הם עוד הריחו את העשן.

ש. איפה?

ת. בלובלין-מיידנק. חוץ מזה הם ראו כמה גויות שרופות. הם שסיפרו לנו שבאותו לילה, בלילה של ה-2 בנובמבר, ביום הצהרת בלפור, נהרגה שארית יהדות ורשה במיידנק, לובלין-ליפובה (Lipowa), טרבניקי (Trawniki), פוניאטובה (Poniatowa) ועוד מחנות קטנים.

ש. כל המחנות מסביב חוסלו?

ת. כן, כל המחנות חוסלו. המחנה שלנו בבודזין היה יוצא מהכלל.

ש. נודע לך אחר כך מדוע חסכו ופסחו עליכם?

ת. כן, במקרה. הדבר היה כזה. בית החולים, הרבייר (Revier), היה מחוץ למחנה, כך שהלכנו מהרבייר למחנה ובחזרה. כך שלעתים רחוקות קרה שבחלק הזה מחוץ למחנה שהיתה שם ה-Deutsche Siedlung (היישוב הגרמני), היו שם הגרמנים שעבדו

ת. שמו היה מאס (Mass). והוא הודיע על כך למפקד. והמפקד, ראשית כל, הכה אותו, ואחר כך החליט שצריך לתלות את היהודי הזה. ותלו אותו, אבל החבל כנראה היה חלש ונקרע, וביטר נפל חי. אזי פייקס החליט שלא צריך עוד פעם לתלות אותו וחבל על עוד כדור בשביל יהודים, והוא החליט שהיהודים בעצמם צריכים להרוג אותו. והוא עשה מסדר של 2,000 יהודים. אנחנו הרופאים היינו בצד. היו שם כמה רופאים. והאוקראינים נתנו לכל יהודי מקל והיהודים היו צריכים להכות אותו, והוא היה צריך לרוץ מסביב. ושניים או שלושה אוקראינים רצו מאחוריו כדי לראות שהוא באמת הוכה על ידי היהודים מכות חזקות מאוד. וכל הזמן שהיהודי הזה רץ מסביב הוא אמר: "אני לוקח את זה באהבה, אם עלי להיות כפרה בעד עם ישראל אני לוקח זאת באהבה". לבסוף הוא נפל והמפקד קרא לי לראות אם הוא חי או לא. ובקול חלש מאוד אמר לי: "אין אני מרגיש שום כאב, דוקטור, אין זה כואב, אני כפרה בעד העם היהודי ואני לוקח את זה באהבה. אבל אבקש: תגידו 'קדיש' אחרי". אני יודע כמה זמן אחר כך, כמה רגעים או חצי שעה, לא נתנו לנו לתת לו מים, כוס מים, או כל דבר אחר, והוא מת.

ש. לאיזו פורמציה גרמנית היה שייך ריינהולד פייקס?

ת. לט"ס. הוא היה אוברשארפירר.

ש. בתוך כל הזוועות האלה שעברו עליך נחרת בזיכרוןך מקרה מסוים עם עוזרו של פייקס, קלווין (Klavin).

ת. קלווין היה יד ימינו של פייקס, הוא בא מלטביה, הוא היה אחד הסדיסטים, כולם היו סדיסטים. פעם בלילה הוא הביא לצריף כמה זונות ושכב אֶתן בנוכחות כל היהודים, והיו בצריף עוד כמה ילדים.

ש. בצריף הזה היו אבות ובנים?

ת. כן, היו עוד כמה ילדים בצריף, זה אני זוכר, ילדים בני 11, 12 ו-13 שנים.

ש. אתה זוכר את המקרה עם באוכוויץ (Bauchwitz)?

ת. זה היה כבר אחרי שפייקס עזב את מחנה העבודה הזה. הוא עזב אחרי שהיינו שם כחודשיים, פחות או יותר, אלה שבאו ממיידנק. נדמה לי שהוא עזב ביולי. היה שם ממלא מקום, הוא היה המפקד או המחנך של האוקראינים, אוברווכטמייסטר (Oberwachtmeister), איני זוכר את שמו. בכל אופן באחד הימים, כאשר היהודים האסירים שבו מן העבודה, כנראה שאחד מהם ברח. בראש הקבוצה הזאת היה איש בשם באוכוויץ, הוא היה משטטין (Stettin), מגרמניה. המשפחה שלו, כפי שנודע לנו, התנצרה כאשר הוא היה ילד בן 6 או 7. כאשר היהודי הזה, האסיר הזה ברח, הוא לא הודיע למפקד מפני שהוא ידע שאם יודיע – 10 אחרים יִהרגו.

אב בית הדין אינני מבין, מה הוא לא הודיע?

העד ודובינסקי באוכוויץ לא הודיע שיהודי אחד ברח, והוא לקח זאת עליו אם ייודע הדבר. ובאמת נודע אחר כך הדבר, בזמן האָפּל (המפקד). ואז המפקד החליט לתלות את באוכוויץ. ובאוכוויץ אמר: "יש לי רק בקשה אחת". המפקד שאל: "מהי הבקשה?" והוא אמר: "אני הייתי קצין גרמני במלחמת העולם הראשונה ולחמתי על יד ורדן (Verdun). מכל הבטליון שלי נשארו רק בודדים. ואני קיבלתי את צלב הברזל מדרגה ראשונה. ומפני זה, בתור כזה, אני מבקש שיירו בי ולא יתלו אותי". על כך ענה הווכטמייסטר: "אם יש לך צלב ברזל דרגה ראשונה או לא, אם היית קצין או לא, בשבילי אתה

באו אפילו חיילים מן החזית הרוסית. היו שם כמה חיילים מהחזית בטרנופול (Tarnopol). הם באו כדי להתרחץ ולהתנקות. פעם אחת, היה זה ב-5 במאי 1944, ביום שישי, נכנס אזרח גרמני אחד שמעולם לא ראיתיו קודם, גבוה מאוד, חזק מאוד, קראו לו אוברוורקשוץ וילי (Oberwerkschutz Willi) – מפקד בכיר על העבודה). שם המפקד שלו היה מילר (Müller) או מלצר (Melzer), איני זוכר. בכל אופן, הוא היה אוברוורקשוץ בשעה שהמחנה היה מחנה עבודה. מה שהוא נעשה אחר כך, אחרי שהמחנה הזה נעשה למחנה ריכוז, איני יודע.

ש. מר ודובינסקי, אני מבין שווילי זה נכנס אתך בשיחה ושאל כמה יהודים יש פה.

ת. כן. באותו יום בדקתי כ-30 יהודים אשר עברו טיפול נגד גרדת.

ש. בסוף, לאחר פרובוקציה מצדו, אמרת שאתה גאה על כך שאתה יהודי.

ת. נכון.

ש. הוא השיב לך שרק גרמני מותר לו להיות גאה, והתחיל להכות אותך?

ת. כן, הוא התחיל להכות אותי כבר קודם.

ש. והוא אמר שהוא הרג כבר 700 יהודים.

ת. כן, והוא הוציא לוח.

ש. הוציא פנקס ואמר שאתה תהיה היהודי ה-701?

ת. כן, שם היה רשום כמה יהודים הוא כבר הרג.

ש. הוא דחף אותך עם רובה.

ת. כן, הוא הכה אותי עם רובה ושבר את עצמותי.

ש. ודחף אותך לעבר המקום שבו היו מוציאים אנשים להורג.

ת. כן, אחר כך אמר שעלי ללכת ושם את קנה הרובה על צווארי. הוא הוליך אותי יחד עם כלב גדול, וכל הזמן הסית את הכלב. הכלב היה מאוד מאולף מאוד. כשאמרו לו "יודה" אז הוא כרסם. הוא כרסם אותי לאורך כל הדרך, וברגע האחרון, כ-100 מטרים מן המקום שבו הוא ירה והרג את היהודים – הוא תמיד הרג את היהודים ביחידות, כדי שלא יהיו עדים – בא איש הס"ס הופמן (Hoffmann) ועוד שני אחרים. על פי הדין הוא היה צריך להיות אתנו בשעת העבודה, אבל הם הלכו לפי מה ששמענו, לעיירה לשתות קצת, לבלות את הזמן. בכל אופן, ברגע האחרון הוא הציל אותי. הייתי שותת דם. הוא ראה את מצבי. יום או יומיים הוא ביקר אותי במחנה. הוא בכלל התייחס בין כל הקבוצה הגדולה הזאת של הרוצחים, התנהג באופן פחות או יותר אנושי. הוא לא היה גרמני באמת, הוא לא נולד בגרמניה, הוא נולד בהונגריה או ברומניה. הוא בא לבקר אותי, לראות מה מצבי, ואחר כך אמר: "אתה לבטח תישאר בחיים כיוון שזאת הפעם השנייה שניצלת ממות". אמרתי: "איך זאת הפעם השנייה?" והוא אמר: "בפעם הראשונה, אז לא היית במחנה שלי, אבל אני יודע על זה, זה היה במחנה העבודה בבודזין, שם היינו צריכים להרוג את כולכם". זה היה פחות או יותר תוכן דבריו, איני זוכר אותם בדיוק.

הוא אמר: "וזה פעם נוספת שהרייכסמרשל (Reichsmarschall) גרינג נתן פקודה להשאיר, להשאיר את המחנה הזה, היות והגרמנים שעבדו שם אמרו שבלי יהודים לא יוכלו לעבוד, היו צריכים לסגור

בבית החרושת של "היינקל", מהנדסים, דירקטורים ואחרים, לפעמים הם ידעו שאנחנו, אלה שבאים לרבייר זה, אנחנו רופאים, דיברו אתנו כמה מילים ואחד ראה אותי ואמר: "היה לכם מזל". אמרתי: "מה המזל?" והוא אמר: "זה המחנה היחיד שנשאר בחיים, כיוון שהרייכסמרשל גרינג (Göring) נתן צו, פקודה, להשאיר את המחנה הזה בתור בית חרושת חשוב למען המאמץ המלחמתי, נגד רצונו של מומחה, היודנספציאליסט (Judenspecialist), כך הוא אמר, אייכמן".

ש. נגד רצון המומחה לענייני היהודים, אייכמן. מתי היתה השיחה?

ת. לא אוכל להגיד בדיוק מתי, אבל אולי כשבוע או שבועיים אחרי ה-5 בנובמבר, אחרי שהאנשים האלה שבו ממיידנק.

ש. זאת היתה הפעם הראשונה ששמעת את שמו של אייכמן?

ת. לא, זאת היתה באמת הפעם השנייה. כמה חודשים לפני כן, איני זוכר בדיוק מתי זה היה. אני זוכר שזה היה אחרי שפייקס עזב, כך שזה לא יכול היה להיות לפני חודש יולי. אל המחנה שלנו בא יהודי בשם קרפ (Karp), אשר ברח מסוביבור, והוא סיפר לנו שבאחד הימים ביקרו שני קצינים גבוהים בסוביבור. בסוביבור – הוא אמר לנו – היה מין תנור גז ששרפו בו את היהודים או הרגו את היהודים. באו שני קצינים גבוהים לבדוק אם התנור עובד כהלכה. והאוקראינים שהיו שם אמרו ליהודים ששני הקצינים הגבוהים האלה היו הימלר ואייכמן.

ש. סיפרת לנו כי שמעת פעמיים את שמו של אייכמן בזמן המלחמה. האם שמעת את שמו עוד פעם?

ת. כן, שמעתי את שמו עוד פעם...

אב בית הדין האם זאת עדות ישירה יותר מהפעמיים הקודמות, מר האוזנר? זה שוב מזכיר לי עדות של עד קודם, הקטע הזה, הזכרת שמו של הנאשם.

היועץ המשפטי אנו מתקרבים לבסוף, אדוני.

אב בית הדין כן, בבקשה. אני מדגיש שוב, כי אני מדבר על הזכרת שמו של הנאשם, לא על העדות.

היועץ המשפטי ברור לי, כבודו, אבל אולי אבקש את בית המשפט בסוף, איני רוצה לעשות זאת באמצע, להסיק גם מזה מסקנה מסוימת ששמו של הנאשם הלך לפניו בכל מקום. זה לא יכול היה להיות מקרי כאן.

אב בית הדין נו, טוב. בבקשה.

העד ודובינסקי כדי לספר איך זה קרה בפעם השלישית עלי לעשות הקדמה קצרה. המחנה שלנו, מחנה העבודה בודזין, הפך בחודש ינואר 1944 – לפי התאריך היהודי בט"ו בשבט – למחנה ריכוז. העבירו אותנו ממחנה עבודה זה כ-2 או 3 קילומטרים רחוק יותר, למקום חדש, אבל גם כן קראו לזה מחנה בודזין. שם כבר היו לנו פיגמות, כיוון שבמחנה העבודה היו לנו בגדים אזרחיים, ומפני זה אפשרי היה שמזמן לזמן נכנס יהודי אחר למחנה, אפילו אם היה זה אסיר. במחנה החדש הזה עבדתי בבית מרחץ ודיזונפקציה, אשר השם הרשמי שלו היה Bade-und Entlausungsanstalt. יחד היינו 12 יהודים, ביניהם שני רבנים מוורשה אשר אחד מהם – נדמה לי – חי בארץ. באו לבית מרחץ זה לעתים קרובות גם גרמנים. ב-1944

Sie doch besser an die Front (גיבור נגד היהודים, מוטב שתלך לחזית ולא תכה יהודים). כמה ימים לאחר מכן היה מקרה שאקדח שלו פגע באצבע רגלו. ואז אמרו: "באמת צריך היה ללכת לחזית", והחייילים אמרו דרך הגדר לגרמנים האחרים שהוא עשה זאת בכוונה, כדי להתחמק משירות בצבא.

אב בית הדין אנחנו צריכים להבדיל בין דברים, שיש להם כוח שכנוע רב בשביל כל אדם חוץ מאשר בשביל משפטן.

היועץ המשפטי כל הכבוד. אני חושב שיש פה רקע מסוים. אני רוצה להפסיק כל דבר.

אב בית הדין זה בא כנראה בסוף העדות.

היועץ המשפטי זה ממש סוף העדות.

ד"ר סרבציוס אין בפי שאלה לעד.

אב בית הדין כמו שאמרתי לעד קודם, ד"ר ודובינסקי, ההערות האלה התייחסו למשקל משפטי של דברים מסוימים שאמרת, אני מקווה כי גם אתה הבנת את זאת.

בזאת סיימת את עדותך.

הישיבה הבאה בשעה 09.00 בבוקר.

את בית החרושת". הוא הוסיף ואמר: "זה היה נגד רצונו ופקודתו" – איני זוכר בדיוק – "של קצין גבוה אחד ושמו אדולף אייכמן".

ש. כך אמר הופמן?

ת. כן, כך אמר הופמן.

ש. שתי שאלות אחרונות. כאשר הייתם בבודזין בשנת 1944, לקראת חג הפסח אפיתם מצות, נכון?

ת. נכון.

ש. כיצד עשיתם את זה?

ת. אנחנו אפינו מצות. כפי שאמרתי, היו בקבוצה שלנו שני רבנים. אפינו מצות בתנור שעבדנו שם. העברנו על גופנו את המצות. שניים מאתנו נתפסו. היה כבר מפקד חדש, שמו היה ליאופולד (Leopold), אוברשטורמפירר. הוא ציווה להכות וגם הכה בעצמו. אחד היה הרב שטוקהמר (Stockhammer), שהכו אותו על גוף עירום. השני היה איזה דוקטור. מצד שני של גדר התיל היה קסקטין של חיילים גרמנים ששבו מן החזית.

ש. חיילי הוורמכט?

ת. כן. כאשר הם ראו זאת, קראו לליאופולד: Judenheld, gehen

ישיבה מס' 68

כ"ג בסיון תשכ"א

(7 ביוני 1961)

אב בית הדין אני פותח את הישיבה השישים ושמונה של המשפט.

בית המשפט נותן

החלטה מס' 72

אנו נעתרים לבקשת היועץ המשפטי ומרשים הצגת סרטים להמחשת דבריהם של עדי התביעה, בתנאי שהסרטים יאומתו באופן מספיק. מטעמי ביטחון – האפלה באולם בשעת ההקרנה – לא יורשה הקהל, פרט לעיתונאים, להיות נוכח באולם בית המשפט בשעת ההקרנה.

היועץ המשפטי אבקש את מר יחיאל דינור (Dinur) לעלות אל דוכן העדים.

אב בית הדין אדוני מדבר עברית?

העד דינור כן.

[העד הושבע]

אב בית הדין מה שמו המלא, אדוני?

העד דינור יחיאל דינור.

היועץ המשפטי מר דינור, אתה גר בתל אביב, ברחוב מגידו 8? אתה סופר?

העד דינור כן.

ש. נולדת בפולין?

ת. כן.

ש. ואתה מחבר הספרים סלמנדרה, בית הכובות, השעון מעל הראש ורקראו לו פיפל?

ת. כן.

ש. מה הסיבה שבגללה חסית בשם הספרותי "ק. צטניק", מר דינור?

ת. אין זה שם ספרותי. איני רואה עצמי כסופר הכותב דברי ספרות. זו כרוניקה מתוך פלנטת אושוויץ. הייתי שם בערך שנתיים. אין הזמן שם כפי שהוא כאן על כדור הארץ, כל שבר רגע הולך שם על גלגלי זמן אחר. ולתושבי פלנטה זו לא היו שמות, לא היו להם הורים ולא היו להם ילדים. הם לא לבשו כדרך שלובשים כאן; הם לא נולדו שם ולא הולידו; נשמו לפי חוקי טבע אחרים, הם לא חיו לפי החוקים של העולם כאן ולא מתו. השם שלהם היה המספר קצטניק. הם לבשו שם, איך לקרוא...

ש. כן, זה מה שלבשת שם? (מראה לעד לבוש אסיר אושוויץ).

ת. זה הלבוש של הפלנטה הקרויה אושוויץ. ואני מאמין באמונה שלמה שעלי להמשיך בשם זה כל עוד שהעולם לא יתעורר אחרי

צליבת העם, למחות את הרעה הזאת כשם שהאנושות התעוררה אחרי צליבת אדם אחד. אני מאמין באמונה שלמה שכשם שבאסטרונוגיה הכוכבים משפיעים על מזלנו, כן כוכב האפר אושוויץ עומד למול כדור ארצנו ומשפיע עליו.

אם אני יכול לעמוד לפניכם היום ולספר את הקורות מתוך הפלנטה הזאת, אם אני, הנפיל של הפלנטה הזאת, יכול להיות כאן עכשיו, הרי אני מאמין באמונה שלמה שזה הודות לשבועה שנשבעתה להם שם. הם נתנו לי את הכוח הזה. השבועה הזאת היתה השריון בו נכנסתי לכוח עליון מחוץ לדרך הטבע, שאוכל אחרי זמן – זמנו של אושוויץ – שנתיים, בהיותי מוזלמן (Muselmann), לעבור את זה. כי הם הלכו ממני, תמיד הלכו ממני, נפרדו ממני, ובמבט עינינו היתה השבועה הזאת. קרוב לשנתיים ימים הלכו ממני ותמיד השאירו אותי אחריהם. אני רואה אותם, הם מסתכלים בי, אני רואה אתם, אני ראיית אותם ליד התור...

ש. אולי תרשה לי, מר דינור, אציג לך כמה שאלות, אם טוב הדבר בעיניך?

ת. (מנסה להמשיך) אני זוכר...

אב בית הדין מר דינור, שמע בבקשה לדברי היועץ המשפטי.

(מר דינור קם ממקומו, יורד מדוכן העדים וצונח על הבמה, העד התעלף).

אב בית הדין אני חושב שנצטרך להפסיק את הישיבה, אני חושב שלא נוכל להמשיך.

היועץ המשפטי לא ציפיתי לזה.

אב בית הדין (לאחר זמן מה) איני חושב שיש אפשרות להמשיך. אנחנו נפסיק את הישיבה עכשיו, ואדוני, מר האוזנר, יודיע לנו מה מצבו של העד ואם הוא בכלל יוכל להעיד היום. ואני מבקש לעשות זאת בקרוב.

היועץ המשפטי ברשות בית המשפט, בגלל המקרה המצער שאירע, אצטרך לערוך בצורה אחרת את הראיות על אושוויץ. מר דינור צריך היה לתת לנו את התיאור הכללי, כך שהעדים האחרים היו צריכים להשלים כמה פרשיות חלקיות. אבקש את סליחת בית המשפט אם התמונה כעת לא תתקבל בדרך שעלתה בדעתנו תחילה. העד דינור לא יוכל להמשיך בעדותו, אני מבין. הוא נלקח מן הבניין ומצב בריאותו לא יאפשר לו להמשיך.

אני אקרא לעד יוסף זלמן קליינמן (Kleinman).

[העד הושבע]

אב בית הדין מה שמך המלא?

העד קליינמן יוסף זלמן קליינמן.

היועץ המשפטי אתה גר בירושלים, בשוק בית ישראל 76?

העד קליינמן זה מקום עבודתי.

ש. מה כתובתך הפרטית?

ת. רחוב הישיבה 14.

ש. נולדת ב-30 בינואר 1930?

ת. כן.

ש. וכשהיית בן 14, הובאת לאושוויץ?

ת. כן.

ש. היית עם אביך, אימך ואחותך הקטנה?

ת. כן.

ש. מניין הביאו אתכם?

ת. מהעיר זיליץ (Zeliezovce, Zeliz) במחוז קרפרטורוס.

ש. איפה הפרידו בינך ובין בני משפחתך?

ת. בתחנת הרכבת של אושוויץ.

ש. מי הפריד ביניכם?

ת. עמדה שם קבוצת קצינים. אני תמכתי באבא, אבא היה חלש היות ולא היו מים ברכבת. אחי, בן 15, הלך לפני. הוא נשלח עם אלה שהלכו לעבודה. גם אותי הפרידו מאבא. את אבא שלחו לצד אחר ואותי ואת אחי שלחו עם המבוגרים לעבודה.

ש. אחרי זה ראית עוד פעם מישהו מבני משפחתך?

ת. לא ראיתי אף אחד מהם.

ש. מה קרה אִתם?

ת. הם הובלו לתאי הגזים.

ש. הובלו לתאי הגזים באושוויץ?

ת. כן.

ש. לאיזה מחנה הביאו אותך?

ת. למחנה A. זה היה המחנה הראשון הנשקף על העיר אושוויץ.

ש. ואחר כך הוציאו את כל הנערים למטה מגיל 16?

ת. כן.

ש. ולאן העבירו אותם?

ת. הכי צעירים היו בני 14. בני 13 בכלל כמעט לא נכנסו למחנה אלא נשלחו עם האימהות לתאי הגזים. מגיל 14-16 הוציאו מכל הצריפים את כל הנערים מבין המבוגרים, יחד אספו 500 נערים, 500 נערים כאלה נאספו גם במחנה אחר, והעבירו אותם למחנה D. אחר כך נתברר לי שיש הוראה כללית לא לתת לנערים מתחת לגיל 16 לעזוב את מחנה אושוויץ ולהישלח למחנות המיועדים לעבודה.

ש. עכשיו היית עוד באושוויץ או בבירקנאו (Birkenau)?

ת. כל זה התרחש בבירקנאו.

ש. איפה היו המשרפות ותאי הגזים, בבירקנאו או באושוויץ?

ת. בבירקנאו. שתי המשרפות הראשונות היו בשני הקצוות של תחנת הרכבת, אחת היתה קרובה למחנה הצרענים בקצה של מחנה קרנקנבאו (מחלקות החולים – Krankenbau) – מחנה F.

ש. אסור היה לכם לעזוב את המקום?

ת. כן. זה היה במחנה D. שיכנו אותנו בשני צריפים – צריף 25 וצריף 27. אני הייתי בצריף 25. היות והמחנה הזה היה מחנה עבודה, מחנה הסטאף של אושוויץ, כולם היו ותיקים, כולם עם

מספרים על היד, ואנחנו, הקטנים, היינו חדשים בלי מספרים. איני יודע לאיזו מטרה הביאו אותנו לשם, וסגרו אותנו...

ש. מדי פעם מישהו מן הנערים היה מתגנב החוצה?

ת. כן.

ש. לאיזו מטרה?

ת. היו הולכים לזונדרקומנדו (Sonderkommando), עובדי תאי הגזים, שהיו בתוך מחנה בפני עצמם. שני הצריפים שלהם היו עם קירות מסביב, גם מגרש המסדרים שלהם היה מוקף חומה, כך שלא היה שום קשר עם שאר האנשים. והיות והכול יצאו לעבודה ונשארו רק אנחנו, הנערים, 1,000 הנערים, ומשמרת הלילה של הזונדרקומנדו נשארה במחנה, הלכנו לפעמים בחשאי, דרך השער האחורי, אל הזונדרקומנדו. להם היה מכל טוב בצריף. התגנבנו לשם בשביל דברי אוכל וסידורי תפילה.

ש. גם אתה התגנבת לשם?

ת. כן. שלוש פעמים הצלחתי להתגנב.

ש. באת במגע עם הזונדרקומנדו?

ת. כן.

ש. אתה יודע מה היתה מלאכתם?

ת. כן. הם עסקו בשריפת אנשים ובהוצאתם מתאי הגזים.

ש. כולם יהודים?

ת. כולם יהודים. אנחנו היינו מתגנבים לשם תמיד, אבל לא היינו מדברים אִתם הרבה. שם שרר תמיד שקט. אף פעם אי אפשר היה לראות שם חיך, למרות שהיה להם בצריף מכל טוב, לא כמו לשאר האנשים במחנה.

ש. אותם היו מאכילים?

ת. כן. הם הביאו מתאי הגזים, מכל טוב היה להם בשני הצריפים.

ש. ראית לאחר מכן מישהו מן הזונדרקומנדו בחיים?

ת. אני לא ראיתי. העבירו אותנו משם, אנחנו היינו ירוקים שם.

ש. אתה זוכר מקרה של הלקאת נער?

ת. כן.

ש. ספר.

ת. בהיותנו במחנה D בצריף 25, ראיתי באחד הימים את עוזרו של מפקד הצריף הולך עם צינור גומי להלקות את אחד הנערים. ירדתי מהדרגש (אנחנו לא עבדנו וכל היום היינו יושבים על הדרגשים) ורציתי לראות את מי הולכים להלקות. ראיתי שהוא ניגש אל אחד הדרגשים ומצווה על אחד הנערים, כבן 14, לרדת מהדרגש, והתחיל להלקות אותו. עמדנו שם כמה נערים והבטנו במחזה. מחזה כזה אפשר היה לראות לעתים קרובות בצריף, אבל הפעם קרה מקרה מיוחד: הנער הזה לא צעק, לא בכה, אפילו אנחה לא הוציא מפיו. עמדנו מסביב וספרנו את המלקות עם המלקה. ספרנו 20, ספרנו 30 מלקות, וכולנו משתוממים. דבר כזה לא ראינו, הנער אינו צועק ואינו משמיע הגה. אחרי המלקה ה-40 הפך אותו סגן מפקד הצריף על הארץ, והמשיך להכותו על הפנים, על הרגליים, על הגב, והוא לא הוציא הגה, כאילו לא אותו מלקים; הוא גמר להכות את המכה

ש. ספר מה אירע.
 ת. זה היה במחנה הצוענים. באותו זמן כבר שימש מחנה הצוענים מחנה מעבר ליהודי הונגריה ולאחר מכן ליהודי גטו לודז' (Łódź). היינו שם 3,000 נערים בצריפים מיוחדים בתוך הקינדרבלוקן (Kinderblocken). זה היה ביום שישי לפני ראש השנה. ראש השנה היה אז ביום שני ויום שלישי. מנגלה הופיע עם סגנו ד"ר טילו ביום שישי לפנות ערב בשעת המסדר. הוא עבר בקינדרבלוקן בשעת המסדר ועשה סלקציה וציווה עלינו להתפשט עד לחצי הגוף, ועבר. אנחנו היינו הצריף האחרון בשורת הצריפים של הנערים.

ש. כמה נערים הייתם?

ת. 3,000 נערים, כמעט כולם מתחת לגיל 16, ואנחנו היינו הצריף האחרון בשורה. ציווה עלינו להתפשט עד החצי ועבר לפני השורות, זה היה בשעת המסדר. את הקטנים והרזים שלח לכביש, ואת הגדולים יותר שלח לשער האחורי של הצריף. אותי שלח עם הקטנים אל הכביש. כאשר הגעתי אל הכביש, לשם היו שולחים כל פעם קבוצות של 50-60 יותר למטה, לכיוון הצריפים 9 ו-11, כשעמדתי על יד הכביש חשבתי אולי אפשר לברוח. עמדתי כמה רגעים, פתאום החלטתי "אני בורח". יצאתי מן השורה, ברחתי לצריפו של אחי שהיה בצריף 25. בינתיים נוספו כ-1,000 נערים מכל הצריפים ונסגרו בצריפים 9 ו-11.

ש. והיה ברור לשם מה?

ת. כן.

ש. סגרו אותם בצריפים האלה?

ת. כן.

ש. עד מתי סגרו אותם שם?

ת. עד למוצאי ראש השנה.

ש. ומה עשו אתם אז?

ת. במוצאי ראש השנה החליטו על בלוקספרה (Blocksperr) – עוצר של הבלוק). אספו את כל הקאפו ומסרו להם הוראות חמורות ביותר שמי שיעזוב את הצריף – ייהרג בחוץ. כאשר התחיל להחשיך התחילו להגיע לצריף מכוניות והתחילו להעמיס את הנערים על המכוניות.

ש. מי עשה את זה?

ת. אני לא הייתי בחוץ, אבל היו אלה אנשי הס"ס, כרגיל במקרים כאלה, או אנשי "קאפו".

ש. קאפו גרמנים או יהודים?

ת. הרוב היו פושעים גרמנים. והתחילו להעמיס את הנערים על מכוניות, הזעקות היו נוראות. זעקות "שמע ישראל" וזעקות "אבא, אימא" נשמעו במשך כמה שעות, עוד לא שמענו כדבר הזה באושוויץ. בדרך כלל באושוויץ במשך הקיץ הובלו לתאי הגזים מאות אלפים, אבל הם לא צעקו, הם לא ידעו לאן מובילים אותם. אבל אנחנו, שהיינו כבר במחנה, ידענו כל מה שמתרחש באושוויץ.

ש. מה קרה ביום כיפור?

ת. נשארו 2,000 נערים. חשבנו שאולי בזה ייגמר העניין. אז, בערב יום כיפור, אני זוכר, שלפני הצהריים, נפוצה הידיעה

ה-50 ויצא, עזב אותנו. ניגשנו כמה נערים ועזרנו לנער לקום מהרצפה. שאלנו אותו: מה עשית? למה הלקו אותך? הוא ענה: זה היה כדאי. הבאתי לחברים שלי כמה סידורי תפילה, שיהיה להם במה להתפלל.

ש. אחר כך פרץ מקרה של מחלת סקרלטינה?

ת. אני רוצה להזכיר כאן שהיה גם חצי זוג תפילין בצריף, רק של יד, והוא היה בתנועה מתמדת מן הבוקר ועד הערב.

ש. העברתם אותו מאיש לאיש?

ת. כן.

ש. כדי שכל אחד יוכל להניח?

ת. כן, זה היה חצי תפילין, רק של יד.

ש. אחר כך קרה מקרה של מחלת סקרלטינה בצריף?

ת. כן, אחד הנערים או שניים, נדמה לי, כי גם בצריף 27 קרה דבר כזה, ותכף העבירו אותנו למחנה A ושם שיכנו אותנו בצריף 11 ובצריף 12.

ש. ואז אמרו לכם שאם המגפה תתפשט מה יקרה?

ת. קודם היה מדובר שסוגרים אותנו לשלושה שבועות, וד"ר מנגלה (Mengele) היה בא כל יומיים לביקורת. ד"ר מנגלה וסגנו ד"ר טילו (Thilo) היו מבקרים כל יומיים. העמידו בעבורנו שם בצריף שלושה רופאים וכמעט כל יום עברנו בדיקה רפואית. הביאו מי חיטוי וכל בוקר היינו צריכים לשטוף את הפה במי חיטוי. ד"ר מנגלה היה עושה כל שבוע מסדר, היינו עוברים על פניו עירומים והיה בודק אותנו. אחרי זה, אחרי שלושה שבועות, פרצה חזרת, כמה נערים חלו בחזרת. אז מנגלה בא וכל פעם היה מתווכח ומדבר עם הרופאים בקול רם. היו שלושה רופאים, אחד היה פולני-נוצרי, אחד – יהודי, רופא מנורווגיה, זה היהודי היחידי שפגשתי מנורווגיה.

ש. אתה זוכר את שמו?

ת. איני זוכר את שמו, אני רק זוכר שהיה זה אחד האנשים העליזים ביותר שפגשתי באושוויץ. והיה על ידינו עוד רופא יהודי מהעיר טרנוב (Tarnów). הרופא הזה היה תמיד פסימיסט גדול והיה אומר תמיד: כן, כן ילדים, את אושוויץ אי אפשר לעזוב, רק דרך הארובה, ובבוא יומכם גם אתם תצאו דרך שם. הוא מת אחרי כמה שבועות ממחלת הדיזנטריה, או ממשחה כזה.

ש. ימי המועדים, חגי ישראל, היו ימי חרדה מיוחדים?

ת. כן.

ש. מדוע?

ת. הוותיקים היו מרמזים לנו תמיד: חכו, חכו, ילדים, באושוויץ לא תקבלו סוכריות, החגים מתקרבים. כאן אני רוצה להזכיר...

ש. תענה לי בבקשה על שאלתי. מדוע ימי החגים היו ימי חרדה?

ת. ככה, זה כנראה היה המנהג שלהם, של הגרמנים, לבחור בחגים בכל מיני מבצעים מיוחדים.

ש. אתה זוכר את ראש השנה?

ת. כן.

ת. אנחנו כבר הבנו שהקטנים, שבגובהם לא מגיעים עד לקרש, הולכים למוות.

ש. האם חשבת שיש גם משמעות אחרת?

ת. לא, לא, לא היתה שום משמעות אחרת, זה היה ברור לכולם במאת האחוזים בשביל מה זה נעשה. כולם התחילו להתמתח, כל אחד רצה להשיג עוד סנטימטר, עוד חצי סנטימטר גובה. גם אני ניסיתי להתמתח קצת, אבל תכף התייאשתי, כי ראיתי שגם נערים גבוהים ממני לא משיגים את הגובה הדרוש, ראשם לא נגע בקרש.

אב בית הדין זאת אומרת, כולם עברו תחת הקרש?

העד קליינמן כן, כולם עברו, בשורה עורפית. וכל אחד שראשו לא נגע בקרש הלך לצד השני של המגרש, עם הקטנים המיועדים למוות.

היועץ המשפטי אחיך הצליח לנגוע בקרש?

העד קליינמן כן, אחי עמד על ידי. הייתי כל כך עסוק עם עצמי שבכלל לא דאגתי לו, כי הוא היה מהנערים הגבוהים, הוא היה בן 16, במקרה היה אותו יום הולדתו ה-16.

ש. האם הוא הצליח לגעת בקרש?

ת. כן, עמדתי כך מיואש לגמרי. חשבתי: "החיים שלי נגמרים כאן". פתאום לחש לי אחי ואמר לי: "אתה רוצה לחיות? תעשה משהו!" כאילו התעוררתי מתרדמה והתחלתי לחפש דרך הצלה. ראשי עבד במהירות. פתאום נתקלו עיני באבנים הפזורות על ידי. חשבתי שאולי על ידי זה אפשר להינצל. כולנו עמדנו עמידת דום בשורות. התכופתי בלי שהרגישו ולקחתי צרורות אבנים. פתחתי את שרוכי הנעליים שלי והתחלתי לדחוף אבנים לתוך הנעליים שלי. היו לי נעליים גדולות מכפי מידתי. מילאתי את הנעליים באבנים מתחת לעקב והשגתי עוד שני סנטימטרים. חשבתי, אולי זה יספיק. בינתיים ראיתי שאיני יכול להחזיק מעמד בעמידת דום עם האבנים בתוך הנעליים. זה לא מהדברים הקלים. אמרתי לאחי שאני עומד לזרוק את האבנים. ואז אמר לי אחי: "אל תזרוק, אתן לך משהו". הוא נתן לי כובע. קרעתי את הכובע לשתי חתיכות, התחלתי לתחוב את הסמרטוטים של הכובע לתוך הנעליים, שיהיה לי רך יותר.

ש. אולי נקצר, מר קליינמן. אתה עברת?

אב בית הדין אבל בכל אופן נשמע איך הוא עבר.

העד קליינמן עמדתי עשר דקות עם האבנים והסמרטוטים בתוך הנעליים. חשבתי אולי כבר אוכל להגיע לגובה הדרוש. בינתיים ממשיכים כל הנערים לעבור שם, שניים מגיעים ושניים אינם מגיעים לגובה הדרוש. עמדתי כפי שעמדתי. בסוף התחיל אחי להסתכל לעברי ואמר: "איך זה מספיק גבוה?". התחלתי לפחד, אולי אכשל בדרך מתוך התרגשות, כשאתחיל ללכת ירגישו שיש לי משהו בתוך הנעליים. ביקשתי את אחי ועוד מישוה, שיש לו כושר הערכה יותר גדול, שיעריכו אותי באיזה גובה אני. כולם אמרו שאין לי סיכוי להגיע לגובה הדרוש. התחלתי לחפש אז תחבולה כיצד לברוח ולהגיע אל הגדולים שכבר עברו את הלייסט, את הסלקציה. הם הסתדרו בשורות, במאות ממול, והקטנים שלא הגיעו אל הקרש ואל הגובה הדרוש סידרו אותם בחצי השני של המגרש. הקטנים ניסו בכל פעם להתפרץ אל הקבוצה השנייה. גם אני הסתננתי אל בין הגדולים. חשבתי לרגע קט שכבר ניצלתי. אז ניסה עוד נער אחד

שעומדים לחלק תוספת לחם. בדרך כלל היו מחלקים רבע או חמישית לחם, באותו יום הביאו לצריף לחלק רבע לחם ושליש לחם, ועוד תוספות של גבינה ועוד דברים. כדבר הזה עוד לא היה באושוויץ. מאוד שמחנו שנוכל לצום למחרת.

ש. כלומר חשבתם שתוכלו לאכול יותר בערב יום כיפור על מנת לצום למחרת?

ת. כן. כל היום דיברו הנערים על הנדיבות הפתאומית הזאת. והשמחה היתה גדולה מאוד, שנוכל לצום למחרת היום. אבל אז עוד לא ידענו מה מחכה לנו באותו יום. בשעות אחר הצהריים, בשעה שלוש בערך, הגיעה פתאום פקודה על עוצר, "בלוקשפּרָה!" ("Blocksperrung" – עוצר בבלוקים) צעקו ברחוב, עוד לא הספקנו להיכנס לצריפים, והגיעה עוד פקודה: כל הנערים אל מגרש הכדורגל. היה שם במחנה מגרש כדורגל שכנראה היה מיועד לצוענים שהיו במחנה זה לפני כן והושמדו כמה שבועות לפני כן. כל מפקד צריף הביא את הנערים שלו אל מגרש הכדורגל. התכונה שם היתה גדולה, הפקיד הראשי, כל הפקידים של המחנה, כל הקאפו, מפקדי הצריפים התאספו על המגרש וסידרו אותם בקבוצות של "הונדרטשפטן" ("Hundertchaften" – קבוצות של מאה) מישוה הפיץ שמועה שעומדים לקחת אותנו לאסוף את יבול תפוחי האדמה בסביבות אושוויץ. סידרו אותנו בקבוצות, היינו 2,000 נערים. פתאום עבר רעד בכל המגרש כאילו זרם חשמל היכה בנו, "מלאך המוות" הופיע.

ש. מי זה?

ת. ד"ר מנגלה הופיע, רכוב על אופניו, מישוה ניגש אליו, לקח את האופניים ממנו והשעין אותם על יד הצריף. אני עמדתי על יד הכביש עם הקבוצה שלי. ד"ר מנגלה שם את ידיו לאחוריו כשהן שלובות, שפתיו כרגיל היו צמודות, הוא עלה על המגרש, הרים את ראשו כדי שמבטו יוכל להקיף את כל המגרש. אז נפל מבטו על נער קטן כבן 15, אולי בן 14, משהו בגיל הזה, שעמד לא הרחק ממני בשורה הראשונה. זה היה נער מגטו לודז', אני זוכר את פניו היטב, היה בלונדיני, רזה ומאוד שרוף מן השמש ופניו היו מלאי נמשים, הוא עמד בשורה הראשונה, מנגלה ניגש אליו ושאל אותו: בן כמה אתה? הנער רעד ואמר: אני בן 18. תכף ראיתי שד"ר מנגלה מתרגז מאוד והתחיל לצעוק: אני אראה לכם! אחרי זה התחיל לצעוק: הביאו לי פטיש, מסמרים, לייסט (Leiste) – מין קרש צר. מישוה תכף רץ, ואנחנו עומדים ומסתכלים עליו בדומיה מוחלטת. דממת מוות שולטת במגרש, הוא עומד באמצע, וכולנו מסתכלים עליו. בינתיים הגיע זה עם הכלים ואז כאשר עמד האיש עם הכלים כבר על יד מנגלה, אז ניגש מנגלה אל נער אחד שעמד לא הרחק, היה זה נער גבוה, שעמד בשורה הראשונה, פניו היו עגולים, נראה טוב, ד"ר מנגלה ניגש אליו, תפס אותו וכוּתפו והוביל אותו אל שער מגרש הכדורגל, היו שני שערים, של משחק הכדורגל, והוביל אותו בכתפו, והאדם עם הכלים הלך אָתו גם כן. העמיד אותו על יד השער וציווה לדפוק את הקרש הזה בגובה מעל ראשו של הנער, ככה שיצר מעין אות ד', ואז ציווה ד"ר מנגלה שהקבוצה הראשונה תעבור מתחת לקרש הזה. הקבוצה הראשונה התחילה ללכת בשורה עורפית.

ש. הוא אמר מה יקרה לכם?

ת. הוא כבר לא היה צריך לומר, הבנו.

ש. מה הבנתם?

מנהל בית החולים במחנה הצוענים. הוא בדק את המשלוח מבחינה רפואית.

ש. אתה חושב שאפשטיין היה מפראג או מאוסלו?

ת. קראו לו פרופסור אפשטיין, מנהל בית החולים במחנה הצוענים. איני יודע מניין היה. בדק את כולם מבחינה רפואית, אם הם מסוגלים לעבודה. הגיע אלי. התחיל למשש לי את שרירי היד. לי לא היו כאלה. ראיתי שהוא מהסס. חשבתי שזה רגע מסוכן. הסתכלתי לתוך עיניו. הוא ידע שאם יוציא אותי מתוך השורה כאילו היה גוזר גזר דין מוות עלי. כנראה שלא רצה לקחת זאת על מצפוני. אחרי היסוסים רבים השאיר אותי בתוך המשלוח הזה. באותו ערב לקחו אותנו לבית מרחץ והלבישו אותנו בגדים נקיים.

ש. עזבת את אושוויץ עם המשלוח הזה?

ת. כן.

ש. מה קרה עם אלה שנותרו שם?

ת. אני רוצה להעיר כאן משהו. היינו 100 נערים. שמענו בשער, לפני צאתנו מהמחנה, שהנה הופיע מנגלה. אנחנו הקטנים כבר ידענו בשביל מה הוא בא. התחלנו לרוץ מהשורות, כמתוך ספינה טובעת ברחנו. אף אחד מהנערים לא נשאר בשורות. מנגלה ישב עם שני פקידים ליד שולחן באמצע הכביש וכל הטרנספורט עבר לפניו. היו כמה נערים גדולים שהעזו וחשבו שהם די גדולים ושמנגלה לא יוציא אותם מהשורות. אבל הוא הוציא גם אותם. מנגלה לא ייתן לשום נער לעזוב את אושוויץ. בסוף, כשאנחנו עוד מסתובבים, התייאשו רובם וחזרו כל אחד לצריף שלו. אני ואחי ועוד כמה נערים הסתובבנו בסביבה וחשבנו אולי אפשר יהיה להתגנב לתוך המשלוח הזה. וכך היה. 10 עד 12 נערים הצלחנו להתגנב בחזרה לתוך המשלוח.

ש. עזבת את אושוויץ עם המשלוח הזה?

ת. כן.

ש. לאן הגעת?

ת. למחנה קאופרינג (Kaufering) 4, זה היה באזור דכאו (Dachau). בתוך 1,500 איש היינו בערך 12 נערים. ואלה שנשארו במחנה, כ-1,000 נערים, הובלו לסלקציה בשמחת תורה. 800 מהם הובלו באמצע היום לתאי הגזים. אנחנו הגענו למחנה קאופרינג 4.

ש. במחנה קאופרינג 4 היו 1,500 איש?

ת. לא. היו כבר לפני זה אנשים שם.

ש. במשלוח שלכם היו 1,500?

ת. כן.

ש. כמה נשארו בחיים מכל המשלוח?

ת. אני מעריך 50 איש.

ש. כמה אנשים היו במחנה קאופרינג 4 בכלל כאשר הגעתם לשם?

ת. יותר מ-3,000 איש. ביום הראשון הסדרנו בשורה ורשמו אותנו. בדקו לכל אחד את השיניים ורשמו. כל מי שהיו לו שיני זהב, רשמו אותו. במשך כל החורף היה הולך רופא השיניים עם

להתגנב אל תוך הקבוצה של הגדולים. ואז מנגלה הבחין בדבר, התחיל לצעוק על אנשי המשמר ועל הקאפוס: "מה אתם עושים כאן סבוטז'?" וציווה על כל הקבוצה לעבור שוב מתחת לקרש. בדרך לקרש שוב ברחתי אל המקום הישן שלי שבו עמדתי. היה שם מעבר צר, שומרים היו צריכים ללכת לפני זה ואחרי זה, בכל זאת התגנבתי אל הקבוצה הישנה שלי.

היועץ המשפטי שעברה את הקרש?

העד קליינמן לא, היא עוד לא עברה. חשבתי, כדאי להיות גם חצי שעה באשליה. משם, אחרי רבע שעה, שוב התגנבתי אל הגדולים, אף אחד לא הבחין. כך הסתיימה הסלקציה. כ-1,000 מבין ה-2,000 לא השיגו את הגובה הדרוש.

ש. ומה קרה אתם?

ת. כשנגמרה הסלקציה הזאת, כל ה-1,000, אלה שהגיעו אל הגובה, דבר זה לא הספיק למנגלה. הוא בדק את הגוף. התפשטנו עד החצי.

ש. אני שואל מה קרה עם אלה שלא השיגו את הגובה?

ת. אלה שלא השיגו את הגובה הדרוש נסגרו בצריפים 25 ו-26. התחיל להיות חושך.

ש. מה קרה אתם בסופו של דבר?

ת. החזיקו אותם סגורים בשני צריפים עד יומיים אחרי יום כיפור.

ש. ואחרי זה מה קרה אתם?

ת. העבירו אותם אל תאי הגזים, השמידו אותם בתאי הגזים. אנחנו נשארו 1,000 אז ידענו כבר שזוהי שיטה.

ש. האם ראית איזה קשר בין יום כיפור עם צורה זו של הסלקציה?

ת. התעורר הרושם, כאילו מנגלה רצה להראות לנו, הנה כתוב בתפילה: "מעביר צאנו תחת שבטו", רצה להראות ליהודים באושוויץ, שהוא הוא המעביר אותנו ולא אחר.

אב בית הדין ד"ר מנגלה היה בקיא בדברים כאלה?

העד קליינמן כנראה שהיה מתמצא בדברים כאלה. כי אף פעם לא היתה סלקציה כזאת באושוויץ.

היועץ המשפטי הוא רצה להראות שהוא מעביר צאנו תחת שבטו?

העד קליינמן כן. כך נשארו 1,000 נערים. ראינו כבר שזוהי שיטה להשמיד בימי החגים. "חיכינו" למנגלה שיבוא בימים הראשונים של סוכות. אך הוא לא בא. ידענו שבוודאי באחד הימים האחרונים של סוכות יגיע, שדחה זאת לאז. באותם ימים הגיעו טרנספורטים מגטו טרזיינשטט (Theresienstadt) לאושוויץ.

בימים הראשונים של סוכות נודע לי שרושמים טרנספורט למשלוח למחנה עבודה. רצנו תכף לשם כ-100 נערים. הצלחנו להירשם לאותו משלוח. חשבנו שאולי יקרה נס ולא יעשו ביקורת, ונאנחנו נעזוב את אושוויץ. קודם כל עשו לנו חתמת על היד עם טוש, כך שזורים ואחרים לא יתערבו בנו. למחרת יום ההרשמה הופיעה בצריף משלחת של שני רופאים ופרופסור. כולם היו יהודים. נדמה לי שהפרופסור היה פרופסור אפשטיין (Epstein) מפראג,

- ת. הייתי אז בן 14.
- ש. באת עם מישהו מבני משפחתך?
- ת. עם הורי ועם אחותי.
- ש. עם הורייך ועם אחותך; מי מהם נשאר בחיים?
- ת. רק אני.
- ש. ובכן "מהר לצאת", יצאתם, ולאן העבירו אתכם?
- ת. העבירו אותנו על מכוניות משא ובמהירות גדולה נסענו למקום שלא היה ידוע לנו. אני זוכר עוד כי כאשר הגענו ראינו בתחת הרכבת הרבה מאוד אנשי ס"ס וכולם עם מקלות לטיול. ברגע הראשון חשבנו כי אולי הגענו לקרבת מחנה הבראה לאנשי ס"ס, אבל מיד התברר לי למה שימשו המקלות.
- ש. למה?
- ת. היכו אותנו ושמו אותנו על המשאיות. הגענו למחנה בלילה. היינו עייפים. למחרת הביאו אותנו לסאונה.
- ש. מה זה סאונה?
- ת. היה זה בית מרחץ לחיטוי.
- אב בית הדין המונח הזה הוא פיני?
- היועץ המשפטי כך קראו לזה באושוויץ.
- אב בית הדין המונח פיני, זה ידוע לי.
- העד בקון הלכנו בטורים של חמישה והייתי בטור הראשון.
- ש. כמה אנשים הייתם, מר בקון?
- ת. שני טרנספורטים.
- ש. כמה אנשים?
- ת. יחד היינו 5,000 איש.
- ש. זקנים, נשים וילדים?
- ת. כן, כולם ביחד.
- ש. וכולכם הלכתם עירומים?
- ת. כן, כולנו הלכנו עירומים לתוך הסאונה. שם היינו צריכים להוריד את הבגדים ולהכניס אותם לשק ולרשום איזה הצהרות.
- ש. איזה הצהרות?
- ת. שמסרנו את כל הדברים. יותר מאוחר גם רשמנו על ההצהרות שבאנו ברצון חופשי בתור שוצהפטלינגה (Schutzhaftlinge), בתור "עצורי חסות", למחנה.
- ש. כך אתם חתמתם?
- ת. כן.
- ש. שאתם נמצאים שם מרצונכם החופשי?
- ת. כן.
- ש. האם היה כתוב לאיזו מטרה אתם נמצאים שם מרצונכם החופשי במעצר חסות?
- ת. כן, לשמור עלינו מפני זעם העם.
- המלקחיים שלו ועם הקופסה להוציא את השיניים מהפיות. באותו מחנה עבדנו שישה שבועות. אחרי כן הפכו אותו הגרמנים למחנה חולים בשביל כל מחנות קאופרינג. היו שם שבעה מחנות.
- היועץ המשפטי אני מוכן לסיים בזה את עדותו של העד לגבי פרשה זו.
- אב בית הדין ד"ר סרבציוס, היש לאדוני שאלות?
- ד"ר סרבציוס אין לי שאלות אל העד.
- אב בית הדין באיזה עבודות עסקו הנערים במשך הזמן הזה?
- העד קליינמן באושוויץ?
- ש. כן.
- ת. לא עבדנו בשום דבר. החזיקו אותנו כל הקיץ בלי שום דבר. אמרו שאנחנו עוד קטנים מדי מלהשלח לעבודה פיזית במחנות עבודה. וכך אספו 3,000 נערים במשך הקיץ.
- ש. עד גיל 16?
- ת. עד גיל 16.
- אב בית הדין תודה, מר קליינמן, גמרת את עדותך.
- היועץ המשפטי אני מבקש את מר יהודה בקון (Bakon).
- [העד הושבע]
- ש. מה שמך המלא?
- ת. יהודה בקון.
- היועץ המשפטי אתה גר בירושלים?
- העד בקון כן.
- ש. ואתה צייר?
- ת. כן.
- ש. בפרוץ מלחמת העולם השנייה, היית בצ'כוסלובקיה?
- ת. כן.
- ש. איפה?
- ת. במורבסקה אוסטרבה (Moravská Ostrava).
- ש. ומשם נשלחת לטרזיינשטט?
- ת. כן, ב-1942.
- ש. ומטרזיינשטט הועברת לאושוויץ?
- ת. כן, ב-1943.
- ש. מתי ב-1943?
- ת. בדצמבר 1943.
- ש. תאר את התמונה כיצד הגעתם לאושוויץ וכיצד ירדתם מהרכבות?
- ת. אחרי יומיים של נסיעה הגענו בלילה לאושוויץ. הקרונות נפתחו וצעקו עלינו: תעזבו את הכול ומהר לצאת.
- ש. בן כמה היית?

השאירו בכוונה את החולים, הפצועים והרופאים. בינואר 1944 כולנו היינו צריכים לכתוב גלויות עם תאריך של 25 במאוס.

ש. בינואר 1944 כתבתם גלויות עם תאריך של 25 במאוס. למי היו מופנות הגלויות?

ת. הגלויות היו מופנות לאנשי טרזיינשטט.

ש. ומה נדרשתם לכתוב בגלויות האלה?

ת. היה מותר לנו לכתוב בגלויות בגוף ראשון או בגוף שני ורק דברים טובים, כלומר ששלומנו טוב.

ש. אמרו לכם לאיזו מטרה הגלויות?

ת. לא אמרו לנו.

ש. אבל אתם הבינותם?

ת. כן, הבינונו שרוצים שנכתוב לאנשי טרזיינשטט שיֵדעו ששלומנו טוב.

ש. להרגיע אותם?

ת. כן. זאת היתה הכוונה של כל המחנה שלנו.

ש. האם כתבתם מרצונכם את הגלויות?

ת. היינו צריכים לכתוב אותן.

ש. חיבבו אתכם לכתוב?

ת. כן.

ש. אמרו לכם מה לכתוב?

ת. כן.

ש. לא הבנתי את דברכם: "זאת היתה הכוונה של כל המחנה שלנו". אתם מרצונכם רציתם להרגיע את אנשי טרזיינשטט?

ת. לא, אנשי הס"ס רצו כי מהמחנה הזה נרגיע את אנשי טרזיינשטט.

ש. אתה מצאת איזו דרך לעקוף את ההוראה הזאת?

ת. כן. ארגנתי קבוצה קטנה של ילדים וכתבנו לאותה הכתובת את המילים: "ובזה מוֹתִי היקר". כתבנו את הגלויות בגרמנית, וגם את המילים: und mit diesem, lieber Moti, werde ich enden (ובזה, מוֹתִי היקר, אסיים).

אב בית הדין כלומר כתבתם באותיות לועזיות, כדי שהאנשים בטרזיינשטט ידעו שמדובר במוות?

ת. כן.

אב בית הדין ידעת עברית?

העד בקוֹן כן, ידעתי עברית. זה היה בינואר ואז התפשטה השמועה במחנה שמישהו מבקר שם. ד"ר ינוביץ' (Janowitz), אשר היה מהטרנספורט הישן סיפר לנו שהגיע ביקור של אייכמן וכי דבר זה לא מבשר טובות. אחרי הביקור היינו צריכים לכתוב את הגלויות וגם גברת אדלשטיין... (Edelstein)

היועץ המשפטי גברת אדלשטיין היתה אתכם?

העד בקוֹן כן.

ש. לשמור עליכם מפני זעם העם. האם כל אלה שהגיעו לסאונה הצליחו להישאר בחיים?

ת. לא. אני זוכר שכל החיטוי ארך זמן רב, היה קור, בבוקר מוקדם ראינו כבר בעיקר זקנים מוטלים מתים על הרצפה. אנו קיבלנו בגדים אחרים לגמרי ובקושי הכרנו איש את רעהו. אחר כך הובילו אותנו בחזרה למחנה B2, למחנה המשפחתי הצ'כי.

ש. זאת היתה תופעה מיוחדת במינה באושוויץ, נכון?

ת. כן, היא היתה תופעה חד-פעמית.

ש. אשר ניתנה בעיקר לאנשי טרזיינשטט?

ת. רק לאנשי טרזיינשטט.

ש. גם הצוענים חיו במקום אחר במחנה משפחתי?

ת. כן.

ש. ואלה היו שני המחנות היחידים בתוך אושוויץ הגדולה שבהם בני המשפחה חיו יחד עם משפחותיהם?

ת. כן.

ש. אני מבין שזה היה נקרא "פמיליין לאגר" (Familienlager).

ת. נכון.

ש. תאר מה עשיתם שם, אתם הילדים.

ת. כאשר הגענו למחנה המשפחה, היו שם עוד 3,500 איש, אלה שנותרו מ-5,000 איש שהגיעו לפנינו, בספטמבר 1943. ביניהם היה מדריך מטרזיינשטט, פרדי הירש (Fredy Hirsch), אשר הצליח לארגן ולהקים בלוק לילדים. הילדים מגיל 12 עד 16 יכלו להיות במשך היום באותו הבלוק, ולכן היו לנו באופן יחסי תנאים הרבה יותר טובים מיתר האסירים שהיו צריכים לעמוד באפלים. בהתחלה גם אנו היינו צריכים לעמוד באפלים, בעיקר כשחזרנו מהסאונה, לפעמים ארבע או חמש שעות בחורף. כמובן, החלשים התעלפו ומתו. אחר כך, בבוקר הילדים, יכולנו לעמוד באפל תחת קורת הגג וגם ארגנו לנו את היום. יכולנו ללמוד, וזה כנראה, בגלל הסיבה שידענו שאחרי שישה חודשים כולנו נלך ביחד לגז.

ש. מאין ידעת שאחרי שישה חודשים תלך לגז?

ת. על הכרטוטקות שלנו היה כתוב: SB nach 6 Monaten (SB לאחר שישה חודשים).

ש. מה זה SB?

ת. זונדרבהנדלונג (Sonderbehandlung – טיפול מיוחד) פירושו היה שילוח לגז.

ש. כלומר, גורלכם היה לחיות שישה חודשים ואחרי שישה חודשים לקבל טיפול מיוחד, דהיינו, המתה בגזים.

ת. כן.

ש. מאין ידעת את זה?

ת. הטרנספורט שהיה לפנינו, בדיוק אחרי שישה חודשים הפרידו בינינו ובין הטרנספורט הישן, והוא הועבר למחנה הקרנטינה, מחנה A. אומנם, נאמר לאנשים שהם הולכים לעבודה, וכדי להטעות

את שמו, קלמן פורמן (Kalman Furman), ומספרו – 80810, והוא סיפר לי.

ש. איפה היא נפגשה עם בעלה?

ת. בקרמטוריום מס' 3, ששם בוצעו ההוצאות להורג.

ש. ובכן, הם נפגשו בפתח תאי הגזים?

ת. זה לא היה בדיוק תאי הגזים, זה היה מקום לחוד להוצאות להורג.

אב בית הדין הוצאות להורג באיזה אופן?

העד בקון על ידי ירייה.

היועץ המשפטי שם נפגשה עם בעלה.

העד בקון הזונדרקומנדנט (איש הזונדרקומנדו) ישראל צוקרמן סיפר לי שהוא בעצמו שרף את הגוויות.

ש. של מי?

ת. של אותם האנשים, של יעקב אדלשטיין וגברת אדלשטיין ואריה בנה.

ש. (מראה לעד תמונת) אלה התמונות של גברת אדלשטיין ובנה, החבר שלך?

ת. כן, של גברת אדלשטיין ושל אריה.

השופט הלוי כולם הוצאו להורג, גם היא?

היועץ המשפטי (לעד) האם גם גברת אדלשטיין הוצאה להורג?

העד בקון כולם הוצאו להורג. הם היו צריכים להתפשט, הם לא בכו, כך הוא סיפר לי, רק היו עצובים, והוציאו אותם להורג ביריות, אחד אחרי השני.

השופט הלוי והבן, החבר שלך?

העד בקון גם הבן.

אב בית הדין הצילום סומן ת/1317.

את הצילום הזה (המקורי) אתה יכול לקבל חזרה.

העד בקון תודה.

היועץ המשפטי מי זה היה ד"ר ינוביץ', שאמר שביקור זה לא מבשר טובות?

העד בקון ד"ר ינוביץ' היה אחד ממארגני גטו טרזיינשטט. והוא הובא בחודש ספטמבר 1943 עם הטרנספורט של פרדי הירש למחנה המשפחתי B2.

ש. במאי 1944 הובאו טרנספורטים נוספים מטרזיינשטט?

ת. במאי 1944 הגיעו 7,500 איש, שלושה טרנספורטים.

ש. מה קרה להם?

ת. הם חיכו אתנו. זאת אומרת, אנחנו חכינו לתאריך של שישה חודשים שצריך להסתיים בערך ב-20.6. וספרנו את הימים עד שיוציאו אותנו לתאי הגזים, כמו את הטרנספורט הקודם. וה-20.6 עבר, וחוץ מהמאורע של הגברת אדלשטיין, בנה והאנשים האחרים, לא קרה דבר. ואחרי זמן מה הגיע ס"ס שוורצהובר

ש. מי זו גברת אדלשטיין?

ת. אשתו של היודנאלטסטטה (Judenälteste) יעקב אדלשטיין מטרזיינשטט.

ש. איפה הוא היה?

ת. יעקב אדלשטיין ומשפחתו היו בטרזיינשטט וב-1943 נשלחו יחד אתנו לאושוויץ.

ש. אתה היית החבר של הבן?

ת. כן, הכרתי את הבן משנת 1939 וגם בטרזיינשטט התיידדתי אתו.

ש. מה אירע להם?

ת. מר אדלשטיין לא היה אתנו, ונודע לנו שהוא נמצא במעצר בבונקר באושוויץ. אבל גברת אדלשטיין ובנה אריה היו אתנו במחנה B2.

ש. אמרת בונקר. בונקר היה כינוי לבית המעצר?

ת. כן, כינוי לבית המעצר.

ש. ואז, יום אחד, חזרה גברת אדלשטיין ושמעת אותה אומרת משהו?

ת. קראו אותה לשער, וכאשר חזרה, סיפרה לנו שהובטח לה על ידי אייכמן שבקרוב תתראה עם בעלה. ובאמת אחרי זמן מה...

אב בית הדין הובטח לה במישרין?

העד בקון זאת איני יודע, הובטח לה על ידי אייכמן.

ש. זאת אומרת, יכול להיות במישרין או על ידי בעלה.

ת. על ידי מישהו אחר.

ש. למשל, על ידי בעלה.

ת. על ידי קצין אחר.

היועץ המשפטי הוא אינו יודע אם את ההבטחה נתן אייכמן או מישהו אחר בשם אייכמן.

אב בית הדין בכל אופן לגברת אדלשטיין?

העד בקון כן.

ש. אני חשבתי שאולי זה ניתן לאדון אדלשטיין להודיע לה.

ת. מר אדלשטיין לא היה אתנו.

ש. אני מבין, אבל הוא אולי כתב, אולי הורשה לכתוב?

ת. זמן מה לאחר שהיא סיפרה לנו על הדבר הזה, זה היה בערך ב-20.6, קראו לה ולבנה ולעוד כמה אנשים והוציאו אותם מהמחנה. באה מכונית של הס"ס והוציאו אותם מהמחנה. גברת אדלשטיין היתה חולה ובימים ההם שכבה בבלוק של החולים, ובכל זאת הוציאו אותה. והם לא חזרו.

היועץ המשפטי האם ידוע לך אם היא נפגשה עם בעלה, כפי שהובטח לה לפי דבריה.

העד בקון כן, יותר מאוחר, בסוף יולי 1944, דיברתי ב"מנרלאגר" (Männerlager – מחנה הגברים) עם איש הזונדרקומנדו, ואני זוכר

הצוענים) לפני שנכנסו למנרלאגר (מחנה הגברים). שם היתה תחנה קטנה של חיטוי. ואני זוכר את הילדים הצוענים שצחקו, לעגו לנו, הצביעו על תאי הגז – במרחק כמה מאות מטרים היו תאי הגז – ואמרו לנו: "הנה שם בית חרושת לריבה, עוד מעט יכניסו אתכם לשם ויעשו מכם ריבה".

ש. זה היה בבירקנאו?

ת. כן. כל זה היה בבירקנאו. באנו למנרלאגר לבלוק 13. בלוק 9, 11 ו-13 היו מבודדים מיתר הבלוקים במנרלאגר, מכיוון שבבלוק 9 ו-11 היו גרים אנשי הזונדרקומנדו, שבשיאם, כאשר הגיעו המשלוחים מהונגריה, מנו 1,200 איש. בבלוק 13 היה השטראפקומנדו (Strafkommando – יחידת הענישה). באנו לשם כי שם התנאים ההיגייניים היו יתר טובים מכיוון שהיינו מבודדים מיתר האסירים. בהתחלה, משום מה, נהנינו מטיפול קצת יותר טוב מיתר האסירים: השאירו לנו עוד את השער ונתנו לנו בגדים יותר טובים.

ש. לנו, כוונתך לילדים שהועברו מהמחנה המשפחתי של טרוזיינשטט?

ת. כן.

ש. כמה הייתם, אתה אומר?

ת. 89 בערך.

ש. פרדי הירש עוד היה אתכם?

ת. לא. פרדי הירש היה שייך לאותו הטרנספורט שבא לפנינו, ב-1943, בחודש ה-9. וכאשר הועברו כולם, זאת אומרת 3,500 איש שנשארו מ-5,000 Lager A, ופרדי הירש ידע מה שמצפה לו – גם המדריכים ידעו מה שמצפה להם, ולרוב המדריכים היה רעל – ופרדי הירש לא רצה לראות ברצח אותם הילדים שטיפל בהם ומסר את נפשו להצלתם, ולכן הוא התאבד.

האנשים שהובלו לגז לא הובלו בצורה המקובלת, מכיוון שאנשי הס"ס פחדו מהם. אנחנו היינו יותר מאורגנים מיתר האנשים באושוויץ מכיוון שלא הלכנו לעבודת חוץ; ולכן לקחו אותם על מכונית משא, ובמקום ללכת שמאלה לקחו אותם ימינה. ידעו שמי שהולך שמאלה הולך לגז ומי שהולך ימינה הולך לעבודה. הם בכל זאת העבירו אותם ימינה וסובכו אותם פעמיים סביב המחנה.

ש. מדוע?

ת. כדי לשבור את כוח ההתנגדות שלהם, כדי להטעות אותם. וכאשר הביאו אותם לתאי הגז, כך סיפרו לנו אנשי הזונדרקומנדו, הם שרו את "התקווה" ואת ההמנון הצ'כי, וכמה מהם הספיקו לכתוב מכתבי פרדה ושירים שאנשי הזונדרקומנדו העבירו לנו אחר כך.

ש. לפרדי הירש היתה פעם איזו תכנית של הצתת אושוויץ, אתה זוכר?

ת. כן. המדריכים שלנו היו בקשרים עם המנרלאגר, כלומר אנשים שעבדו במנרלאגר ותפקידם היה גם לבקר במחנה שלנו התקשרו אתם, והם רצו באחת השבתות להצית את כל הצריפים ולברוח. מדוע בשבת – מכיוון שבשבת הבלוק של הילדים היה ריק, הילדים היו אצל ההורים. אבל התכנית לא הצליחה.

(Schwarzhuber) וד"ר מנגלה ועשו סלקציות. מיינו את האנשים הראויים לעבודה מגיל 18 עד 40 בערך. ושני טרנספורטים יצאו, בערך 1,500 איש ו-2,000 נשים.

ש. לאן יצאו?

ת. הם יצאו לעבודה. ידענו את זה מכיוון שהקאפו של הבקליידונגסקאמר (Bekleidungskammer – מחסן הבגדים), הוא ידע אם האנשים הולכים לגז או לעבודה, כי עליו היה להכין את הבגדים. וגם אנחנו ראינו אחר כך את הקרונות שעוזבים את המחנה.

ש. ובכן, אלה יצאו לעבודה, כמה נשארו?

ת. נשארו בערך 7,000 איש ואני ביניהם.

ש. רובם זקנים?

ת. רובם זקנים, וגם אימהות וילדים, כי היה חוק באושוויץ שאם יילד אינם יוצאים לעבודה. ודינם מוות.

ש. עם הילד?

ת. כן.

ש. ובכן, מה קרה לכל האלפים הללו שנשארו?

ת. בימים האחרונים כבר לא היה אפילו אפל. כולנו ידענו שאנחנו הולכים לגז, והמחנה היה לגמרי הפקר. פעם אחת הגיעו ד"ר מנגלה וד"ר שוורצהובר ומיינו ילדים מגיל 12-16. ומהם הוציאו 89 ילדים ואני הייתי ביניהם. בימים האחרונים נשארת עם אבי, והוא כמובן ידע מה שמחכה לנו. אני זוכר שהוא הוציא את שיני הזהב שלו, שכבר לא החזיקו כל כך טוב, והוא רצה שאחליף אותן בלחם. אני כמובן סירבתי. אחר כך קראו לנו, 89 הילדים, לשער. נפרדנו, כל אחד, מהקרובים שהיו לו. ניסנו להעמיד פנים עליזות ואמרנו שבוודאי נתראה, שלא ידאגו לנו, כי אנחנו זריזים ונסתדר, אף על פי שידענו בדיוק מה מחכה להם.

אב בית הדין בן כמה היית אז, מר בקון?

העד בקון בן 14 וחצי בערך.

היועץ המשפטי מה קרה לכל אלה שנשארו במחנה המשפחתי? העד בקון הם נשארו עוד כמה ימים. אנחנו הילדים הועברנו למחנה הצוענים.

ש. ומה קרה אתם?

ת. עם מי?

ש. עם אלה שנשארו.

ת. ב-10 וב-11 ביולי היה "בלוקשפרה" (עוצר של הבלוק) בלילה וכל 7,000 האנשים, עם האימהות ועם הילדים, הלכו לגז.

ש. גם אביך ביניהם?

ת. כן. ראינו אותם דרך החלון הקטן, ראינו שמובילים אותם. ולמחרת הביאו לנו אנשי הזונדרקומנדו צילומים וכל מיני דברים קטנים, שלפיהם זיהינו את הקרובים.

ש. ואתכם העבירו למחנה הגברים, את הילדים האלה?

ת. עברנו את החיטוי בציגוירלאגר (Zigeunerlager – מחנה

ש. מדוע?
 ת. רוב האנשים הזקנים יותר לא רצו להאמין.
 אב בית הדין מה לא רצו להאמין?
 העד בקון שישלחו אותם לגז. רק הצעירים האמינו.
 היועץ המשפטי בתוך אושוויץ לא רצו להאמין, מדוע? ראיתם את הקרמטוריום, ראיתם את האש העולה מהם, מדוע לא האמנתם?
 העד בקון הם קיבלו את הטיפול המיוחד הזה כביכול, שהגיעו עם הילדים ועם הזקנים ועם כולם, ולא רצו להאמין. טבעו של אדם שהוא מאמין.
 ש. ובכן, נתקדם שוב לעבר מחנה הגברים שאליו הועברת בסוף יוני 1944. נכון?
 ת. כן.
 ש. צורתם למין קומנדו מיוחד ששמו – מה היה?
 ת. Rollwagen (רולוואגן).
 ש. מה זה היה ה"רולוואגן קומנדו"?
 ת. פירוש הדבר עגלה שבמקום שסוסים יסחבו אותה עבדו אתה 20 ילדים. היו שתי עגלות כאלה.
 ש. מי נתן לכם את ההוראות לאן לנסוע בעגלה?
 ת. תמיד הבלוקאלטסטה (Blockälteste – זקן הבלוק). הוא הלך אתנו והוא ידע מה עלינו לעשות. עבודותינו היו שונות בהחלט: לפעמים לאסוף ניירות, לפעמים להעביר שמיכות, לפעמים לגשת למחנה הנשים שלאנשים אחרים לא היתה גישה אליו. עברנו עם ה"רולוואגן קומנדו" בכל המחנות של בירקנאו, ב-A, B, C, D, E ו-F. גם בקרמטוריום.
 ש. נכנסתם לתוך הקרמטוריום?
 ת. כן.
 ש. ראית את הקרמטוריום מבפנים?
 ת. כן. אנחנו היינו צריכים לקחת עצים אשר היו מסביל לקרמטוריום בשביל השרפה. היינו צריכים לפעמים לקחת בשביל הסקה סדירה למחנות. וכאשר גמרנו את העבודה והיה קר, ה"קאפו" של הזונדרקומנדו ריחם עלינו ואמר לנו: נו, ילדים, קר בחוץ, תתחממו בתאי הגזים. אין שם אף אחד.
 ש. והלכתם להתחמם בתאי הגזים?
 ת. כן. לפעמים הלכנו להתחמם בבקליידונגסקאמר, לפעמים לתאי הגזים. לפעמים קרה שכאשר הגענו לקרמטוריום אמרו לנו: עכשיו אתם לא יכולים להיכנס, יש אנשים בפנים. לפעמים לקחנו את האפר, זה היה בקרמטוריום 3, אחרי ששרפו את האנשים, ובחורף היו צריכים להשתמש באפר בשביל הכבישים.
 ש. השתמשתם באפר-אדם לפזר על פני הכבישים?
 ת. כן.
 ש. לאיזו מטרה?
 ת. כדי שאנשים יוכלו ללכת על הכביש ולא להחליק.

אב בית הדין בתוך המחנה?
 העד בקון זה היה במחנה C. לקחנו אפר מהקרמטוריום 3.
 ש. מי נתן לכם את ההוראות לכך?
 ת. באנו עם אחד מהבלוקאלטסטה. שם קיבלנו את האפר ופזרנו אותו במחנה C.
 ש. הבלוקאלטסטה היה יהודי?
 ת. לפעמים, לא תמיד. בדרך כלל הבלוקאלטסטה שעבד אתנו לא היה יהודי.
 ש. וממי קיבלו את ההוראות?
 ת. הם קיבלו את ההוראות מה לעשות כנראה בסידור-העבודה.
 ש. אם הבלוקאלטסטה לא היה יהודי, מאיזה עם היו הבלוק-אלטסטה – היו גרמנים?
 ת. אני זוכר כמה בלוקאלטסטה עם השמות. הבלוקאלטסטה מבלוק 29, שהיה גם מין בלוק של צעירים, שמו היה הנס אורינגר (Euringer), היה אומר תמיד כשעברנו את השער: "73325 שובכים יוצאים באופן ארעי מהמחנה". זאת היתה הנוסחה.
 ש. אלה היו צעירים?
 ת. כן. הבלוקאלטסטה היו צעירים. לפעמים הלך בלוקאלטסטה בדנרק (Bednarek) מבלוק העונשין מס' 13, אתנו, וגם בלוקאלטסטה אחרים. כאשר הלכנו מחוץ לתחום בירקנאו הגענו גם לס"ס לזרט, למחנה הס"ס, וגם עד לאושוויץ. כאשר עברנו את הפוסטנקטה (Postenkette – שרשרת המשמר), צורך אלינו איש הס"ס.
 היועץ המשפטי אתם, הילדים, גרתם ליד בלוק שבו היו מבוצעים העונשים?
 העד בקון כן.
 ש. איך נקרא הבלוק הזה?
 ת. בלוק S.K., Strafkompagnie 13 בקיצור.
 ש. מה היה שם?
 ת. בתוך הבלוק היה עץ התלייה הנייד וגם השולחן הזה, שעליו היו צריכים להתכופף האסירים שקיבלו את העונש, את המלקות.
 ש. אתה ראית את ביצוע המלקות?
 ת. לפעמים ראינו אותם ולפעמים לא ראינו אותם, אבל את רובם ראינו. יכולנו גם להציץ דרך הצריף.
 ש. ראית ביצוע הוצאות להורג, תליות?
 ת. כן. מאתנו תמיד הוציאו את האנשים, זאת אומרת אם מישהו ברח או עשה משהו, הוא נכנס ראשית כל לשטראפקומנדו, ושם קיבל הרבה מכות, וכאשר הבריא – הוציאו אותו להורג.
 אב בית הדין כאשר הבריא?

ת. כדי שאנשים יוכלו ללכת על הכביש ולא להחליק.

הקרטוריום 3 בוער. אחר כך הרגשנו בתנועה גדולה ליד הכביש בין מקסיקו ובין החלק B ולאחר זמן מה סיפרו לנו אנשי הזונדרקומנדו שהם התכוונו למרד, והמרד לא יצא בדיוק אל הפועל כמו שהם חשבו. אנשים אומנם ברחו. הם הצליחו לזרוק איש הס"ס ואת הקאפו הגרמני שלהם לתוך הלהבות.

ש. הם פוצצו חלק מהקרטוריום?

ת. הם פוצצו חלק מהקרטוריום. אבל רוב אנשי הזונדרקומנדו שברחו, נתפסו ונהרגו. אבל אלה שהיו בקרטוריום 1 ו-2 ושנשאר – נותרו בחיים, זאת אומרת, באותה התקופה.

ש. אחר כך הם גם נשאר בחיים?

ת. לא. אחר כך אני זוכר שבבלוק 11 ב-B2b סגרו כ-200 מאנשי הזונדרקומנדו, שקיבלו פס אדום על השרוול ואחרי זמן מה באה מכונית ולקחה אותם.

ש. היה לכם אז מה לאכול באושוויץ?

ת. האוכל לא היה כל כך רב. קיבלנו בערך 20-25 גרם לחם ליום, מעט מרק ולפעמים מעט גבינה.

ש. 20 גרם או 200 גרם?

ת. סליחה, 20 דקה (Deka), שהם 200 גרם.

ש. וזה היה האוכל?

ת. כן, זה היה האוכל. כאשר הגיעו הטרונספורטים מהונגריה, הצליחו אנשי "קנדה" להגניב לפעמים אוכל לתוך המחנה ונתנו לנו. גם לאנשי הזונדרקומנדו שלהם היה מותר לקחת הכול חוץ מזהב, יהלומים וחפצי ערך.

ש. אחר כך הועברת מאושוויץ, ולבסוף התגלגלת למאוטהאוזן (Mauthausen)?

ת. כן.

ש. מתי זה היה? מתי הגעת למאוטהאוזן?

ת. עזבתי את אושוויץ ב-18 בינואר 1945. עברתי את המצעד הזה, שהיה איום כל כך, הילדים שבינינו אמרו, טוב שהורינו הומתו בנו ולא היו צריכים לעבור את כל הסבל שאנחנו עברנו, כיוון שראינו כי יורים בכל אלה שאין להם כוח ללכת הלאה. זה היה בחורף.

ש. כמה זמן הלכתם?

ת. הלכנו כמה ימים. אחר כך הסיעו אותנו בקרונות, הגענו למאוטהאוזן אחרי זמן רב. הרבה מאוד מתו בדרך. למאוטהאוזן הגענו בהתחלת פברואר.

ש. איך מצאתם את התנאים במאוטהאוזן?

ת. במאוטהאוזן אומנם לא היה הפחד מהגז. אבל היינו כבר כל כך תשושים וחלשים, האנשים מתו מרעב ומחולשה. והיתה צפיפות. לא היתה לנו אפשרות להתרחץ. לפעמים הרגנו 200 כינים בבת אחת. הוצאנו רק את הכינים. היינו מלאי כינים ולכלוך. כאשר ישבתי ורציתי לקום, קיבלתי סחרחורת, וכמה דקות לא ראיתי שום דבר. כל כך חלשים היינו.

ש. נתקלת אותה שעה, או באותם שבועות, באיזו תופעה מזעזעת מיוחדת?

רפואית, כל העזרה הדרושה, מאושוויץ, שהיתה די מרוחקת, כמה קילומטרים. ואיש הס"ס אמר: "האיש הזה מוכרח לחיות עד שעה 4", זאת אומרת עד שהאנשים יחזרו מהעבודה, כדי שיראו את ההוצאה להורג. אני זוכר שהובילו אותו, הוא היה חיוור לגמרי ומלא תחבושות, ושני אנשים תמכו בו, והמוזיקקפלה (Musikkapelle) ניגנה. אנשים חזרו מהעבודה בשעה 4 ואז תלו את שלושתם.

היועץ המשפטי אמרת שתזמורת ניגנה. היתה תזמורת במחנה אושוויץ?

העד בקון כן.

ש. מי ארגן אותה?

ת. אני חושב יהודי מווינה או מגרמניה, ששמו היה ויימנן (Weinmann).

ש. מי נתן הוראה לארגן אותה?

ת. אנשי הס"ס הגרמנים.

ש. מתי היא היתה מנגנת?

ת. בדרך כלל לפני היציאה לעבודה וכאשר אנשים חזרו מהעבודה ובפעולות מיוחדות.

ש. כגון?

ת. לפני תלייה, בעיניים מיוחדים.

ש. לפני תלייה, בעיניים מיוחדים! ראית את הסלקציה של הנשים ההונגריות ב-1944?

ת. כן. ראינו את רוב הסלקציות. כיוון שיכולנו להסתובב עם הרולוואגון ברוב האזורים, ראיתי זאת כאשר הייתי עוד ב-B2 ב"פמיליין לאגר", את הסלקציות; במחנה C. הנשים היו צריכות לעבור עירומות מבלוק לבלוק, אחר כך למקום החדש, למחנה מקסיקו, כמו שקראו לזה B2b.

ש. מה זה היה מקסיקו?

ת. מקסיקו היה חלק גדול מאוד מבירקנאו, שרק התחילו לבנות את המחנה.

ש. שם טיפלו בחפצים האישיים של האסירים?

ת. לא. במקסיקו גרו רק אנשים. החפצים האישיים של האסירים היו ב-Effektenkammer בין הקרטוריום ובין הקרנקנאלאגר (Krankenlager – מחנה חולים), בין F ו-G.

ש. למה קראו לזה מקסיקו, אתה יודע?

ת. זה השם שנתנו לו העצירים.

ש. יבוא מישהו אחר ויספר על זה.

אתה זוכר את מרד הזונדרקומנדו?

ת. כן. בערך באוקטובר 1944, באחד הימים אחר הצהריים. הייתי אז במחנה. ראינו שפורצות להבות מקרטוריום 3. אלה לא היו הלהבות המקובלות שראינו אותן יום-יום. הלהבות המקובלות יצאו רק מהארוכה או מהבורות. אומנם הגיעו לפעמים מהארוכה הלהבות לגובה של ארבעה מטרים. אבל הרגשנו באותו יום שכל

ש. תאר מה מצויר בתמונה.

ת. כאן קרמטוריום 2, מן המודרניים. קרמטוריום 1 ו-2 היו זהים. 3 ו-4 היו מדגם קצת יותר מיושן. למעלה היו מגורים של אנשי הזונדרקומנדו שהצטרפו לגור שם.

אב בית הדין בתוך הבניין?

העד בקון מסוף סתיו 1944 היו צריכים לגור בתוך הקרמטוריום, כאן למעלה, וחלק היו צריכים לגור בתאי הגז של הקרמטוריום 3 ו-4.

אב בית הדין בעליות הגג?

העד בקון זה היה בקרמטוריום 1 ו-2, ובקרמטוריום 3 ו-4 ישבנו ממש בתוך תאי הגז בסוף.

אב בית הדין היו בו חלונות ממש כמו שאתה ציירת?

העד בקון אלה היו מנזרדן (Mansarden – מגורים בעליית הגג) של האסירים, למטה אלה היו החלונות, וזה היה המקום ששרפו את הגויות. והמקום שהתפשטו ותאי הגזים היו בקרמטוריום 1 ו-2 מתחת לאדמה. אנשים ירדו כמה מדרגות והיו צריכים להתפשט. אני זוכר שאנשי הזונדרקומנדו, אני ביקשתי שיספרו לי הכול, אולי פעם אצא ואספר עליהם, אז הם סיפרו את כל התהליך בפרוטרוט.

כאשר הגיע טרנספורט לקרמטוריום 1 ו-2, היו צריכים לרדת, בחוץ היו שלטים פרטטיטה (Vertetelnite), כנראה "מרחץ" בהונגריה, ו"סאונה", בכל השפות. האנשים הובאו לתאי האנטקליידונגסקאמר (Entkleidungskammer – חדר להתפשט) כפי שקראו להם. בצד היו ספסלים וקולבים עם מספרים, לפעמים נכנסו נשים לחוד וגברים לחוד, לפעמים, כאשר לא היה זמן – נכנסו כולם ביחד. הם היו צריכים להתפשט והס"ס אמר להם: תזכרו יפה את המספר של הקולב, תקשרו יפה את הנעליים, תשימו את הבגדים על ערמה אחת כדי שתקבלו את הכול בצד השני. האנשים ביקשו מים, היו צמאים אחרי נסיעה ארוכה בקרונות סגורים, אמרו להם: ובכן תמהרו, הקפה מחכה לכם במחנה, הקפה יתקרר, ודברים דומים כדי להרגיע אותם. אחרי שהיו עירומים, הם היו צריכים ללכת הלאה מצד שמאל לתאי הגז. בקרמטוריום 1 ו-2 היו שני חדרים של תאי הגז... כן, בתוך האנטקליידונגסקאמר היה עוד מבנה מסוים שקראו לו רוטשבן (Rutschbahn – מגלשה) לאנשים עם פרוטזות שלא יכלו ללכת. העבירו אותם במגלשה ישר לתאי ההפשטה שהיו קרובים מאוד לתאי הגז. בקרמטוריום 1 ו-2 היה אולם ארוך מאוד מחולק לשניים, שאלתי אותם "למה", והסבירו לי כי לפעמים לא היו מספיק אנשים וחבל היה על הגז, אז היו מכניסים את האנשים רק לחלק אחד של האולם.

אב בית הדין הרישום הראשון יסומן ת/1318.

היועץ המשפטי אולי ברשותך, מר בקון, נקצר. זוהי תמונה אחרת שציירת משני הצדדים של גיליון הנייר, אלה תאי הגז עצמם, אני מבין שזוהי המלתחה מצד אחד (התצלום מוגש לעד).

העד בקון כן.

ש. לשם הלכת להתחמם?

ת. לשם וגם לתאי הגז.

ש. וזאת היא תמונת המלתחה?

ת. כן. אנחנו הועברנו בסוף מארס או אפריל למחנה שנקרא צלטנלאגר (Zeltenlager – מחנה אוהלים). התנאים היו שם נוראים. הצפיפות היתה גדולה כל כך, שהאנשים העדיפו לישון בחוץ בתוך הבורץ. פעם היתה הפצצה מן האוויר. על ידינו היה מחנה ס"ס. פצצה אחת נפלה כנראה שנייה לפני כן, ולכן נפלה לתוך המחנה שלנו, לתוך הצלטנלאגר. וראיתי למחרת אנשים האוכלים בשר בני-אדם.

ש. ראית קניבלים?

ת. כן.

ש. אסירי המחנה?

ת. כן.

ש. אכלו בשר אסירים אחרים?

ת. כן.

אב בית הדין רצית לומר שאכלו בשר אסירים מתים, קרבנות של ההפצצה?

העד בקון כן.

היועץ המשפטי אחרי ששחררת או בסמוך לזה, רשמת לך כמה רישומים על אושוויץ, כפי שהצטיירה בדמיוןך. נכון?

העד בקון כן.

ש. מתי עשית את הרישומים האלה?

ת. את רוב הרישומים עשיתי ביוני. זה היה בדיוק לאחר שהבראתי מטיפוס הבהרות, שחליתי בו מיד.

ש. וכאשר הבראת, עשית את הרישומים?

ת. כן, עשיתי את הרישומים. ציירתי את הקרמטוריום 2 ואת תאי הגזים.

ש. כפי שנשמרו בזיכרוןך?

ת. כן. ראיתי אותם פעמים רבות וציירתי אותם בדיוק.

ש. אני מבין שעד היום מלווה המוטיב של חיי אושוויץ את יצירתך?

ת. במידת מה.

ש. (מראה לעד תמונה) מה התמונה הזאת?

ת. זה קרמטוריום 2. כאן למעלה היו המגורים.

אב בית הדין לפני שהעד מסביר, היינו רוצים לראות את הרישום, כדי שנוכל לעקוב אחרי הסבריו של העד.

היועץ המשפטי אולי העד ישמור אחת הפוטוקופיות, ובית המשפט יקבל את התמונה בצבעים עם שאר הפוטוקופיות. (לעד) את זאת ציירת אז?

העד בקון מיד אחרי השחרור, כאשר רק יכולתי להחזיק את העיפרון ביד, כשהחום ירד לי.

ש. מה היה משקלך אז?

ת. 30 קילוגרמים.

- ת. כן.
- ש. זוהי המלתחה, כבוד בית המשפט, יש שם וויס. מה הם הוויס האלה?
- ת. כן, זה מה שתיארתי קודם עם המספרים והספסלים. העמודים היו רק כדי להחזיק את המבנה בתאי ההפשטה.
- אב בית הדין זה יסומן ת/1319.
- היועץ המשפטי מה זה שאתה מחזיק בידך כעת?
- העד בקון זה מראה של תאי הגז 1 ו-2, שהיו תחת האדמה, ומה שראו מלמעלה, הם היו כאילו מזלפים של מים, הייתי סקרן והסתכלתי מקרוב, ראיתי שאין בהם אפילו חורים, זה היה רק למראית עין, ברגע הראשון היה נראה שזה מזלף ממש.
- למעלה היו האורות עם רשת ובכל תא גז היו שני צינורות שהובילו מהתקרה עד לרצפה וסביב להם היו ארבעה עמודים של ברזל וסביב להם רשת חזקה. הס"ס, כאשר הפעולה הסתיימה והאנשים נדחפו פנימה, פתחו מלמעלה איזה מכשיר כמו בקנליזציה וזרקו בפנים את ציקלון B.
- אב בית הדין הגז נשאר במרכז התא והתפשט משם?
- ת. כן.
- השופט רוח זה מה שרואים באמצע הציור?
- העד בקון כן. שניים כאלה היו בכל אחד מתאי הגז בקרמטוריום 1 ו-2, כלומר היו ארבעה, רוחבם - 40x40 ס"מ, למטה היו הוונטילטורים וגם בשביל ניקוי, חורים בשביל ניקוי למים. אנחנו ראינו לאחר מכן, כאשר פירקו את הקרמטוריום, את הוונטילטורים לחוד.
- אב בית הדין אלו פתחי אוורור?
- העד בקון כן, היו כמה פתחים, פתח אחד שימש לאוורור ופתח אחר שימש לרחיצת הרצפה.
- אב בית הדין הרישום של חדר הגז יסומן ת/1320.
- היועץ המשפטי כדי שהדבר יהיה ברור, מר בקון, האוורור הזה לאיזו מטרה הוא שימש?
- העד בקון האוורור שימש למטרה שמיד אנשים אחרים יוכלו להיכנס.
- ש. לאורר את התא אחרי ההמתה?
- ת. כן, הגוויות הוצאו מן התא, היתה שם מעלית, בעצם רק מקרשים 1.5x2.5 מטרים. ראיתי את המעלית שעליה העבירו את הגוויות לקומה העליונה באותו קרמטוריום ומשם היו פסי רכבת קטנים עם קרונות והם הביאו את הגוויות עד למשרפות. ראיתי גם את המשרפות ואני זוכר שאנשי הזונדרקומנדו הראו לי גם את הארגז ששם אספו את שיני הזהב והתיכו אותם לגושי זהב.
- ש. מה לפניך, בתמונה? (מגיש לעד תמונה).
- ת. קרמטוריום 3 ו-4, הם היו בנויים בצורה אחרת, יותר מיושנת.
- ש. אלה שהזכרת קודם בעדותך?
- ת. כן.
- ש. יש שם בקצה מבנה קטן, מה זה?
- ת. כאן היו תאי הגזים מצד ימין לגמרי.
- היועץ המשפטי אני מגיש את זה לבית המשפט.
- אב בית הדין מה מסמן החץ?
- העד בקון החץ מראה על תאי הגזים, על המבנה הקטן שהם תאי גזים.
- היועץ המשפטי אנשי הזונדרקומנדו גרו שם?
- העד בקון בסוף שנת 1944 נאלצו לגור שם.
- ש. בתוך הבניין?
- ת. כן, בתוך הבניין.
- אב בית הדין זה יסומן ת/1321.
- היועץ המשפטי אתה ציירת גם דמויות של "מוזלמנים" ("Muselmänner") כפי שזה נקרא, של "האדם הגוסס"?
- העד בקון כן.
- ש. אלה דמויות שציירת מדמיוןך? (מגיש לעד שתי תמונות).
- אב בית הדין למה אדוני מתכוון כשהוא אומר "מדמיוןך"?
- היועץ המשפטי מיד אני אומר; כך נראו האנשים בזיכרוניך?
- העד בקון כן, הדמויות הללו נחרטו כך בזיכרוני.
- אב בית הדין יש לכם העתק?
- היועץ המשפטי אין לנו העתק.
- אב בית הדין זה יסומן ת/1322 ות/1323.
- היועץ המשפטי מה זה? (מראה לעד תמונה).
- העד בקון חלוקת המרק לילדים במחנה מאוטהאוזן. מצד ימין אנו רואים את הגוויות ואיש ס"ס ששומר.
- ש. הגוויות היו מונחות בחוץ?
- ת. כן, הגוויות של אנשים שמתו בינתיים.
- ש. כך זה היה נראה כפי שציירת?
- ת. כן, במחנה 2 או 3, כפי שקראו את זה.
- אב בית הדין מזה אין גם העתק צילום?
- היועץ המשפטי אין העתק.
- אב בית הדין (לעד) אתה בוודאי רוצה לשמור את הרישומים האלה.
- העד בקון כן, אדוני.
- היועץ המשפטי אנו אולי נצלם ונחזיר זאת לעד, אם בית המשפט יואיל לשחרר לנו את המוצג אחר כך.
- אב בית הדין כן. מסמך זה יסומן ת/1324, אבל אתם תחליפו את זה בצילום.
- היועץ המשפטי וכך נראית לך התמונה של השילוח? (מראה לעד תמונה).

- ש. אתה זוכר את השאלה שנשאלת?
 ת. כן.
 ש. מה התשובה?
 ת. התשובה ברורה: הכרתי אותם היטב ולא נזכרתי עכשיו.
- ד"ר סרבציוס אדוני העד, נחקרת כבר פעמיים, ב-22 בפברואר 1959 וב-22 במארס 1959, ואז לא מסרת זאת למרות שלפי דעתך זה היה חשוב. כיצד תסביר זאת?
 העד בקון כשמסרתי את העדות בפעם הראשונה ב-1959 נשאלתי שאלות ועניתי רק על השאלות.
 אב בית הדין זה בשתי הפעמים? אני שומע פה שנתת שתי עדויות.
 העד בקון העדות של "יד ושם".
 ש. אבל פעמיים הופעת שם?
 ת. כן.
 ש. והתשובה הזאת טובה לשתי הפעמים? בשתי הפעמים שאלו אותך שאלות?
 ת. הם היו מעוניינים בדברים מסוימים.
 ש. אתה לא סיפרת סיפור, אלא הם חקרו אותך?
 ת. פחות או יותר.
- ד"ר סרבציוס האין זאת עדות מפורטת יותר של 73 עמודים בערך, עדות מפורטת מאוד?
 העד בקון היא עוד לא די מפורטת, לפי דעתי.
 אב בית הדין אבל עובדה ששם לא הזכרת את העניין של משפחת אדלשטיין.
 העד בקון הזכרתי את עניין משפחת אדלשטיין שהוצאה להורג, אבל לא הזכרתי את הפרטים.
 ש. את ההבטחה.
 ת. הזכרתי שקראו לה וכי הם נפגשו בקרמטוריום, מכיוון שהדבר הזה היה אז חשוב ביותר. העניין הרי היה לפני שנתיים.
- ד"ר סרבציוס נכון שאמרת שמר אדלשטיין, אשתו ובנו נורו, אך לא אמרת כי אייכמן הבטיח קודם כי לא יארע להם דבר.
 העד בקון אני רק אמרתי שגברת אדלשטיין חזרה מהשער של המחנה וסיפרה כי הובטח לה – כמובן שהיא רצתה לראות את בעלה – על ידי אייכמן שבקרוב יתראו.
 אב בית הדין זאת אמרת ב"יד ושם"?
 העד בקון לא, זאת אמרתי כאן.
 ש. הוא חוקר אותך הלוא על עדותך ב"יד ושם". שם לא הזכרת את הבטחת אייכמן?
 ת. לא, שם רק הזכרתי את ההוצאה להורג.
 ד"ר סרבציוס אדוני העד, האם נשאת בדעתך אם גם אומר לך שאייכמן היה אז בהונגריה, ביולי 1944?
 העד בקון אני רק יכול לחזור על מה ששמעתי מפי גברת
- העד בקון כן.
 ש. לאן?
 ת. לקרמטוריום 1 ו-2.
 ש. כך ראית את זה?
 ת. כן, כמובן מבחינה ציורית. הקרמטוריום עמד בצד.
 ש. מי זה האיש עם הרובה?
 ת. איש הס"ס.
 ש. כך ראית את התמונה?
 ת. כן.
 אב בית הדין זה יסומן ת/1325.
 היועץ המשפטי זוהי התמונה של הכיתה שלך ממורבסקה אוסטובה, לפני שנשלחת לטרזיינשטט. איפה אתה שם, בשורה הראשונה, נכון? (מראה לעד תמונה).
 העד בקון שלישי משמאל.
 ש. כך נראית?
 ת. כן.
 ש. מה קרה עם כל הילדים האלה שמצולמים בתמונה הזאת, כמה יש פה?
 ת. 45 בערך.
 ש. מה קרה אתם?
 ת. כולם באו לטרזיינשטט ואחר כך לאושוויץ. מהם, מהבנים, אני היחידי שחי ויש עוד בת אחת שהגיעה לאושוויץ מאוחר יותר והיא חיה היום בלונדון.
 ש. שניים נשארו בחיים מכל הכיתה הזאת?
 ת. כן. יש אחת שהיתה כל הזמן בטרזיינשטט, אשר גם היא חיה.
 ש. היא התחבאה. כלומר, בחיים נשארו שלושה.
 אב בית הדין זה יסומן ת/1326.
 ד"ר סרבציוס, היש לאדוני שאלות?
 ד"ר סרבציוס אדוני העד, אמרת כי ביוני 1944 אמרה הגברת אדלשטיין כי אייכמן הבטיח לה כי תחזור ותיפגש עם בעלה. הבינותי זאת כך, כאילו לא יארע לשניהם דבר. האם זה נכון?
 העד בקון כך גם הבינה הגברת אדלשטיין.
 ש. האם זה אירוע חשוב כל כך ששמרת עליו בזיכרוןך, או שמא נודע לך כעת רק על ידי סיפורי אחרים?
 ת. הכרתי את משפחת אדלשטיין משנת 1939, את אריה אדלשטיין, את גברת אדלשטיין ואת יעקב אדלשטיין הכרתי היטב בטרזיינשטט. הייתי אֶתו כל היום והוא היה החבר הטוב ביותר שלי שם, שיחקנו כל הזמן יחד. בבירקנאו בפמיליינלאגר הצ'כי היינו כל הזמן יחד, וכמובן, כל מה שקשור אתו שמור היטב בזיכרוני.
 אב בית הדין ולכן, מה התשובה על השאלה שנשאלת?
 העד בקון בבקשה?

ש. האם היתה למישהו מכם גישה לכרטסת?
 ת. היו אסירים שעבדו בפוליטישה אבטיילונג (Politische Abteilung – המחלקה הפוליטית), ולהם היתה גישה לאותה הכרטסת. והם סיפרו לנו שראו על הכרטיסים שלנו ועליהם כתוב "SB nach 6 Monaten".
 ש. מה זאת המחלקה הפוליטית?
 ת. היתה מחלקה פוליטית של הגסטאפו...
 ש. אני מבין. אסירים פוליטיים?
 ת. לא, אסירים שגם עבדו באותה מחלקה.
 ש. המחלקה נקראה המחלקה הפוליטית?
 ת. כן.
 ש. ושם היתה הכרטסת?
 ת. שם היתה הכרטסת והם נתנו לנו כמה מספרים.
 ש. יהודים?
 ת. יהודים ופולנים.
 ש. והם יש איזה הסבר לכך שאחרי שישה חודשים בכל זאת נשארת בחיים?
 ת. שמעתי הרבה הסברים. ההסבר הראשון הוא שאנחנו היינו הקבוצה, המחנה היחיד, שהיה מאורגן, והם פחדו שייטכן ונתקומם, מה שבאמת רצינו לעשות.
 ש. בכל אופן אלו רק השערות, דבר בטוח אינך יודע?
 ת. דבר בטוח אינך יודע.
 אב בית הדין תודה, מר בקון, תישאר בבקשה עוד, כי היועץ המשפטי רוצה לנסות למצוא את עדותך השנייה.
 אב בית הדין מר האוזנר, ביררתם משהו בקשר להודעה הזאת?
 היועץ המשפטי כן, יש לנו עדות של מר יהודה בקון, שנמסרה כבר פה, ב־25.5.1961, שעה שמסר לנו את התמונות, ובה הוא באמת הזכיר את הדבר אשר הוא דיבר עליו בעדותו בשבועה. אין לנו עדות אחרת. לכן ברצוני לשאול את העד האם הוא זוכר אם כתב ללשכה 06 או נתן איזו עדות שהיא, כי זו אינה מצויה בתיק.
 העד בקון נתתי עדות במגרש הרוסים כאשר נתבקשו כל האנשים היודעים משהו בקשר לאייכמן למסור את הדברים, היו אלה שני דפים.
 אב בית הדין אולי הם אלה?
 היועץ המשפטי לא, זה כבר נמסר בבית העם בירושלים ב־25.5.1961.
 אב בית הדין לא מצאתם את זה?
 היועץ המשפטי את הדבר שהעד מתכוון אליו ממגרש הרוסים לא מצאנו.
 השופט הלוי בעדות במגרש הרוסים, אשר אינה פה, הזכרת את העניין בקשר לאייכמן?
 העד בקון כן.

אדלשטיין, שהובטח לה על ידי אייכמן – אם זה היה קצין אחר שדיבר בשמו, אינני יודע. אני רק יודע מה שגברת אדלשטיין אמרה לנו.
 ד"ר סרבציוס אין בפי כל שאלות נוספת לעד.
 אב בית הדין מר האוזנר, היש לאדוני שאלות נוספות לעד?
 היועץ המשפטי אני רק אגיש את העדות, אם יתעורר ספק. זאת העדות שמסרת ב"יד ושם"?
 העד בקון כן.
 אב בית הדין באיזה עמוד זה מופיע כאן, מר האוזנר?
 היועץ המשפטי זה מופיע בעמ' 21 למעלה, אדוני. מדובר באותו תאריך בדיוק.
 אני חושב שזה היה ב־14 ביולי 1944. בא פעם אוטו עם אנשי הס"ס ולקח את הגברת אדלשטיין, את אימה הגברת אולנדורף (Ohlendorf), את אריה ועוד כמה פרומינגטים, אף שגברת אדלשטיין שכבה אז חולה קשה בחצבת במיטה. הרופא אמר שאי אפשר לקחת אותה במצב זה, שהיא הרי חולה, אבל לקחו אותה אף על פי כן. מה שקרה אֵתה ולאן שלקחו אותה – זה נודע לי רק אחר כך, כפי שנודע לי מאנשי הזונדר-קומנדו, קראנו לאנשים אלה הזונדרקומנדו, ישראל צוקרמן (Zuckermann) ואחיו כתריאל צוקרמן. והמשך הסיפור על מר אדלשטיין ומשפחתו: אריה אדלשטיין הובא במיוחד מאושוויץ והם הופגשו עם האישה והבן בקרמטוריום. יעקב אדלשטיין הוחזק במיוחד באושוויץ 1.
 השופט הלוי הוא זיהה את זה כבר?
 היועץ המשפטי אני חושב שכן.
 אב בית הדין אתה ראת כבר...?
 העד בקון כן.
 ש. זאת עדותך ב"יד ושם"?
 ת. כן.
 היועץ המשפטי ועדות אחרת לא מסרת בקשר למשפט הזה? ב־06 לא מסרת עדות?
 העד בקון מסרתי אולי עדות קצרה.
 ש. תמונות מסרת, אבל לא עדות.
 ת. בכתב גם כן, בהתחלה.
 ש. זה כבר כאן, לתביעה. לנו מסרת, לא בזמן החקירות?
 ת. בהתחלה, כאשר ביקשו מכל אחד אם הוא יודע משהו, מסרתי על עניין אדלשטיין ומסרתי את אותם הדברים שמסרתי כאן.
 ש. את זה צריך למצוא, כי זה לא ביד. אולי העד יישאר ואני אחפש בינתיים את המסמך הזה. לא ידעתי שהוא קיים.
 אב בית הדין עדות העד ב"יד ושם" תסומן ת/1327.
 סיפרת שבהתחלה ידעתם שגורלכם למות בעוד שישה חודשים. זה נודע לכם מהרישום בכרטסת?
 העד בקון כן.

היועץ המשפטי אני מבקש לקרוא לעד אלפרד אופנהיימר (Oppenheimer). העד ידבר בגרמנית.

אב בית הדין אתה מדבר גרמנית, כפי שאני שומע?

העד אופנהיימר כן.

[העד הושבע]

אב בית הדין מה שמך?

ת. אלפרד אופנהיימר.

היועץ המשפטי אתה גר בלוקסמבורג (Luxembourg)?

ת. כן.

ש. רק בדרך של הסבר, אדוני אב בית הדין. עיקר עדותו של העד תהיה מוקדשת למחנות ההשמדה. אבל היות ועל לוקסמבורג לא היתה לנו עדות, ארשה לעצמי לעבור אתו בקצרה על עניין זה, לשם השלמת התמונה.

אב בית הדין היה לנו משהו על לוקסמבורג.

היועץ המשפטי רק מסמכים. אבל יש כאן עד ואני רוצה בקצרה להשתמש בהזדמנות זו כדי להביא כמה דברים.

(לעד) מתי נכנסו הגרמנים ללוקסמבורג?

ת. ב-10.5.1940.

ש. ספר בקצרה על פעולות הגרמנים נגד האוכלוסייה היהודית בלוקסמבורג מאז שהם נכנסו.

ת. ב-10.5, כאשר נכנסו הגרמנים, הפקיעו קודם כל את ריהוט הטורקלינים, ואת ריהוט המשרדים, חדרי הכתיבה. אחר כך הפקיעו מקלטי רדיו. ובמבצעים השונים אחר כך הפקיעו קודם את הסכומים, אחר כך את כל הכלים ואת הבגדים. הותר לכל אדם להשאיר לעצמו רק זוג אחד של נעליים. את כלי המיטה הפקיעו. לקחו גם את הבגדים, השאירו לכל אדם רק חולצה אחת, זוג תחתונים אחד וגופייה אחת, לקחו הכול, כך שלא היו למעשה בגדים להחלפה. אחר כך העבירו את היהודים למקום בשם אולפלינגן (Ulflingen). היה זה מנזר שהיה בו מקום ל-30-35 איש, ושם רוכזו אט-אט כל יהודי לוקסמבורג. אחר כך התחילו בשילוחים, שילוחים לאושוויץ ולטרזיינשטט, ושילוחים לפולין.

ש. מה קרה עם הקהילה היהודית?

ת. הקהילה היהודית עזבה במידה רבה מאז ה-10 במאי. בתחילה, לפני שכוונן הממשל האזרחי, השלטון האזרחי בלוקסמבורג, ביולי או באוגוסט 1940, עד אז עוד היה אצלנו באופן יחסי די שקט והכול יכלו עוד לעזור את המדינה.

ש. כמה יהודים היו בלוקסמבורג עד פרוץ המלחמה?

ת. היו שם כ-2,000 עד 2,500 יהודים אנשי המקום, יש לומר שהיו עוד נוסף על כך כ-800 עד 2,000 פליטים.

אם תרשה, כבוד אב בית הדין, הייתי רוצה לעשות סטייה קלה ולומר כי בלוקסמבורג התירה הדוכסית הגדולה וממשלתה, כאחת המדינות המעטות ובניגוד למדינות רבות אחרות, את הכניסה ליהודים. שעריה של לוקסמבורג היו פתוחים ויהודים היו מקבלים אשרת כניסה ארעית כדי שיוכלו לשהות ולחפש להם מולדת חדשה

אב בית הדין הזכרת את שמו של אייכמן שם?

העד בקון כן.

השופט הלוי מתי מסרת זאת?

העד בקון לפני כמה חודשים. כאשר התפרסמה הודעה, שכל מי שיש לו למסור משהו בקשר לאייכמן – ימסור.

היועץ המשפטי זה היה צריך להיות בתיק, אבל לא מצאתי. ייתכן והואיל והיתה עדות ארוכה מאוד של העד ב"יד ושם", לשכה 06 לא תייקה את העדות. נשתדל לבדוק זאת.

השופט הלוי הגברת אדלשטיין סיפרה לך את זה בגרמנית, אתה זוכר?

העד בקון כן, בגרמנית.

ש. אולי תוכל לחזור על דבריה בגרמנית?

ת. Es wurde mir versprochen, dass ich bald meinen Mann sehen werde, und dass ich ihm bald werde schreiben können (הובטח לי כי אוכל שוב לראות את בעלי וכי תינתן לי האפשרות לכתוב לו).

ש. אבל עכשיו לא הזכרת את אייכמן.

ת. אבל היא אמרה שהובטח לה על ידי אייכמן.

ש. תגידי את זה, איך היא אמרה זאת בגרמנית.

ת. "Es wurde mir durch Eichmann versprochen", oder "Eichmann liess mir sagen, dass ich bald meinen Mann sehen werde..." (הבטיחו לי על ידי אייכמן, או "אייכמן ביקש למסור לי, כי אוכל בקרוב לראות את בעלי").

ש. היא אמרה עם מי היא נפגשה בשער?

ת. לא, זאת היא לא אמרה.

ש. אתה ידעת אז מי הוא אייכמן?

ת. כן.

ש. מניין ידעת?

ת. שמו היה מפורסם כבר, אני ידעתי כבר על אייכמן בטרזיינשטט.

ש. ואתה לא התפלאת שהיא פתאום מזכירה את שמו של אייכמן?

ת. לא התפלאתי, כיוון שידעתי שאדלשטיין מכיר היטב את כל האנשים האלה.

ש. וגם את אייכמן?

ת. כן. והיא אמרה את זה כאילו בטון כזה "הנה, אפילו האיש הזה מבטיח לי", ואם כך – הדבר צריך להתגשם.

אב בית הדין יש עוד שאלות לד"ר סרבציוס בקשר עם השאלות שנשאלו זה עתה?

ד"ר סרבציוס אין לי שאלות.

אב בית הדין תודה, מר בקון, גמרת את עדותך.

העד אופנהיימר אלה היו יהודים מטרוזין, כולם יהודים.

אב בית הדין רצית עוד להסביר משהו.

העד אופנהיימר רציתי לתקן. פניו היו בכיוון הנסיעה ומאחורי גבי עמד איש הס"ס. אותם שני האנשים שנורו, האחד מהם מת מיד בו במקום, השני עוד חי כ־12 או 15 שעות. אסור היה לנו להגיש לו כל עזרה או לעשות דבר. את המת אשר היה שם בעיניו הגדולות, המבוהלות, הנפחדות והמופתעות קשרנו, היה עלינו לקשור אותו כדי שהגופה לא תיפול. את השני אשר עוד ילל ושתת דם, אומנם היה רופא בקרון, אבל איש הס"ס אסר עלינו לעשות דבר, להגיש לו עזרה, עד שהוא מת – את השני, גם כן היה עלינו לקשור כדי שהגופה שלו לא תיפול.

היועץ המשפטי וכך הגעתם עם שני המתים לאושוויץ-בירקנאו?

העד אופנהיימר אסור היה לנו לפתוח את החלון וכמובן שהמת החל מיד להירקב מרוב חום במשך הנסיעה הארוכה הזאת שנמשכה 24 עד 30 שעות עד בירקנאו, החל מיד תהליך הריקבון מרוב החום, לא יכולנו גם אנו לעשות את צרכינו כי הצחנה של המת האחד ואחר כך גם של השני גברה מאוד, ואיש הס"ס הפקיע לעצמו, לטובתו שלו, את חדר השירותים והיתה זאת באמת נסיעה איזומה ונוראה.

ש. מתי הגעת לאושוויץ?

ת. לאחר יומיים, נסענו כיומיים, היה זה בערך, אם כן, ה־5 או ה־6 באוקטובר שנת 1944.

ש. כמה אנשים היו באותו טרנספורט אתכם?

ת. היה משלוח אחד של שתי רכבות, ברכבת שלנו היו כ־1,200–1,250, וברכבת השנייה שיצאה כחצי שעה מיד אחרינו, עוד 1,000–1,250, אבל המשלוח היה אחד, סומן במספר אחד.

ש. ירדת מהרכבת ואז פגש אותך יהודי אחד ואתה נתת לו את שעונך?

ת. כן, היה עלינו לרדת שם בחיפזון ותוך גידופים. היה עלינו לרדת מהר ולעמוד ארבעה אנשים בכל שורה ואני הייתי השמאלי. ניגש אלי עציר ותיק ושאל אותי: האם יש לך עדיין כסף או שעון? שהרי אני מגיע מטרוזין ואולי יש לי דבר מה, ובלי לחשוב הרבה מסרתי לידי את השעון שלי, והוא אמר, אולי מתוך הכרת טובה, שיש כאן הרבה אנשי ס"ס, וכי ישאלך איש הס"ס על מקצועך, תענה לו שאתה חשמלאי או מסגר או מכונאי, וכי ישאלך על גילך, עשה עצמך צעיר בחמש שנים, וכי ישאלך אם אתה בריא, ענה לו שכן. אסור כאן אף פעם להיות חולה. וכששאלתי אותו לאן הגענו, ענה לי: אושוויץ-בירקנאו.

ש. ואז עברת את הסלקציה של אושוויץ-בירקנאו?

ת. אותה סלקציה היתה קצת לאחר מכן. אנחנו התקדמנו בשורה עורפית, בשורה אינדיאנית. ליד השולחן עמד איש הס"ס, הוא שאל כל אדם לגילו ולמקצועו. לפני היה איש, מכרי הטוב, אשר התיידדתי עמו עוד בטרזיינשטט. גובהו היה 1.80 מטר, והוא היה אלוף הגלישה במקומו, נדמה לי בצ'כוסלובקיה. הוא נשאל למקצועו, אמר "עורך דין". מיד הורה לו אותו איש ס"ס – ימינה. הגיע תורי. נשאלתי למקצועי, עניתי: אני איש מכונאות עדינה. נשאלתי לגילי, עניתי בן 38, למעשה הייתי כבר אז בן 43. נשאלתי: מה מצב בריאותך? עניתי: מצוין. אז בחן אותי בשתי עיניים, כי

בניחותא. וכך נתאפשרה הצלתם של רכבות יהודים. הייתי בכל זאת מבקש, כבוד בית המשפט, כאן לציין ולרשום את העובדה הזאת.

ש. הקונסיסטוריה (Consistoire) היהודית שניהלה את חייה היהודים פורקה והגסטאפו הטיל את תפקיד ייצוג היהודים על איש יהודי. נכון?

ת. כן היושב ראש לשעבר והמוזכיר לשעבר של הקהילה היהודית, עליהם הוטל הטיפול בענייני הקהילה היהודית והקשר עם הגסטאפו, או, במקרה המתאים, עם הממשל האזרחי; והם גם הוזמנו לעתים קרובות להופיע בפני אייכמן בברלין.

ש. גם אתה מילאת תפקיד שהוטל עליך מטעם הגסטאפו?

ת. כן. לאחר שהקונסיסטוריה, וועד הקהילה הקודם, עברו ללודז' עם 324 איש ששולחו, ולאחר שעוד אנשי הקהילה, וועד הקהילה, הותר להם להגר ברשותם של השלטונות האזרחיים ושל הגסטאפו, לאחר מכן הוטל עלי על ידי הגסטאפו להיות איש הקשר בין הקהילה היהודית וביניהם.

ש. מה־19 באוקטובר 1941 ועד ה־28 בספטמבר 1943 גורשו 674 יהודים מלוקסמבורג. נכון?

ת. כן.

ש. ומאלה נשארו בחיים 36?

ת. 36 חזרו.

ש. נשלחת תחילה לטרזיינשטט ומשם נשלחת לבירקנאו-אושוויץ?

ת. מלוקסמבורג שולחנו תחילה לטרזיינשטט. שם מתה, שם נספתה אשתי, ואחר כך שולחנו לאושוויץ-בירקנאו.

ש. כמה זמן נסעתם?

ת. איני זוכר בדיוק. נדמה לי שזה נמשך יומיים. היתה זו נסיעה איזומה.

ש. ספר, מה היה איום בנסיעה.

ת. כאשר עלינו בטרזיינשטט על הרכבת אשר היתה עתידה להוביל אותנו לבירקנאו – אומנם לא ידענו אז לאן מובילה הדרך – חשבתי שאני עושה מעשה גדול לעצמי כשהזדדתי וקפצתי לתוך הרכבת וישבתי ליד החלון; כבשתי לי מקום על יד החלון והייתי גאה מאוד עם עצמי על ההישג הזה. מולי ישבו שני צ'כים, ועוד איש אחד. ישבנו שלושה איש על כל ספסל. לפני צאת הרכבת אמרו לנו שאסור לפתוח חלון, אסור לפתוח, אסור להשליך דבר מה מבעד לחלון. לאחר 20 או 25 דקות נסיעה הצ'כי אשר ישב מולי ליד החלון פתח את חבילת הצידה שלו ורצה לאכול. הוא פתח גם את החלון. מיד ניגש אלינו איש הס"ס. בכל קרון היה איש ס"ס. איש הס"ס עמד מאחורי גבי. אני ישבתי כשגבי בכיוון הנסיעה ואיש הס"ס עמד מאחורי. איש הס"ס קפץ ושאל בקול רם: מי מכם פתח את החלון? השתררה דומיה, מועקה, ועוד פעם פנה איש הס"ס לשכני ושאל: מי פתח את החלון? לאחר שאיש לא השיב על השאלה שלף איש הס"ס את אקדחו וירה כדור בראשו של האיש שישב מולי ובעורפו של האיש שישב מולי כדור נוסף.

השופט הלוי שלושת האנשים, שני הצ'כים והגרמני, לא היו יהודים?

עלינו למות, אבל לא בבירקנאו. יום אחד ביקשו שלושה עובדי מכניקה עדינה בשביל גלייביץ. אני הופעת.

אב בית הדין מה היה מקצועך?

העד אופנהיימר הייתי סוחר, אולם אסור היה לי לומר שאני סוחר, כי את כל אלה המיתו.

היועץ המשפטי כן, מה קרה לך בגלייביץ?

העד אופנהיימר כאשר הגעתי עם שלושת האחרים למחנה גלייביץ, נשא מפקד המחנה באוזנינו נאום, ואמר כי הוא זקוק אך ורק לפועלים מקצועיים מומחים וכי על כל אחד מאתנו לעשות עבודת מבחן, כדי להוכיח את בקיאותו. שני האחרים הודיעו שהם עובדי מכניקה עדינה, ואומנם הם היו שענים. אני אמרתי כי עברתי רק הכשרה למקצוע החדש, וכי בעצם הייתי מטפל בחולים. יכולתי לומר זאת כי למדתי כמה סמסטרים רפואה, ועל כן ידעתי קצת ברפואה. אילו אמרתי כי אני סוחר – היה גורלי רע ומר. כך צורפתי לפלוגת התובלה והיה עלי מהשכם בבוקר ועד מאוחר בלילה לשאת מטילי ברזל כבדים מאולם המכונות – שם ייצרו תותחים – ועד לרכב, עד לקרון. זו היתה עבודתי בגלייביץ.

ש. שם עסקו בפירוק מכונות?

אב בית הדין בפירוק מכונות או פריקת מכונות?

היועץ המשפטי פירוק מכונות.

העד אופנהיימר אני עסקתי בהרכבה. הרכיבו שם חלקי תותחים, ייצרו שם חלקי תותחים, חלקים ואבזרים קטנים.

היועץ המשפטי ועבודתך היתה הרכבה או פירוק?

העד אופנהיימר עבודתי היתה ההובלה. העברתי והובלתי את החלקים מהייצור לקרונות.

ש. פעם גילו אצלך תפוחי אדמה?

ת. כן, זה לא היה בגלייביץ. זה היה כחודש אחרי הגיעי לגלייביץ. הוטענו כ־60-70 איש על גבי שתי משאיות והוסענו בליווי משמר של כעשרה אנשי ס"ס למחנה מופצץ. איני זוכר את השם על דיוקו, גלוגאו (Glugau) או גלוגאו (Glogau). נסענו כשעתיים ומחצה במשאית והובאנו לשם כדי לפרק מכונות מאולם מכונות אשר הופצץ. ישנו שם על רצפת בטון חשופה. היה קר מאוד. היה זה בנובמבר בערך. ביום פירקנו חלקים ואבזרים של מכונות שעוד היו ראויים לשימוש והטענו אותם על גבי המשאית למשלוח לגלייביץ. בערב היה עלינו לקלף תפוחי אדמה בשביל יום המחרת. היינו רעבים מאוד וכך ניסה כל אחד – כפי שכינינו זאת אז בכינוי יפה – "לארגן" לעצמו משהו. דהיינו, להשיג כמה תפוחי אדמה. ביציאה בדקו אותנו על ידי מישוש. האיש שלידי היה צ'כי, היו לו 6 או 7 תפוחי אדמה. אני, שהייתי פחות זריז, היה לי רק תפוח אדמה אחד. נרשמנו. רשמנו את מספרינו אשר היו מסומנים על גבי הזרוע, ובערב יום המחרת, במפקד, קרא מפקד המפקד את מספרינו: "B12793" – "כאן" – "נידון למוות בתלייה בעונן חבלה. גזר הדין יבוצע מיד". הצ'כי נתלה...

אב בית הדין צ'כי או יהודי צ'כי?

העד אופנהיימר כן, זה היה יהודי צ'כי, תמיד מדובר ביהודים.

היהודי הצ'כי נתלה ולא באופן המקובל על ידי הנחת ארגו

בגדי היו מגואלים בדם מהמת שלידי ישבתי ברכבת, ובכלל לא נראיתי במצב טוב ביותר, כי הרי לא אכלנו ולא שתינו במשך כל זמן הנסיעה. הוא שאל: כמה זמן ארכה הנסיעה? עניתי. שאל: כמה שנים עבדת במקצועך? עניתי: כ־24 שנים, ואז הפנה אותי שמאלה. כשמנו את מספרנו, הניצולים אלה שהועמדו בצד שמאל הגיע מספרם ל־210-212 מכל המשלוח שמנה מלכתחילה 1,200 או יותר. האחרים כמובן הועברו להמתה בגז. הרכבת, אשר יצאה אחרינו באותו המשלוח, הופנתה כולה להמתה בגז.

ש. מה עשו אתך, אדון אופנהיימר, לאחר מכן?

ת. לאחר מכן היה עלינו להסיר את בגדינו והוכנסנו למקלחת. שם קילחו אותנו וגילחו את כל גופנו. אחר כך, וכל זה תוך צעקות ומכות, הוכנסנו לצריף בדחיסות רבה, היתה זו אורוות סוסים. שהינו את הימים הראשונים בבירקנאו. הימים הראשונים היו נוראים ומלאי התרגשות, היה זה באוקטובר, היה כבר קר. השכם בבוקר, היה זה עוד בעצם בלילה, היה עלינו לקום והוצאנו החוצה. ישנו שם ללא כיסוי על הרצפה. אם היה על מישוהו לקום בלילה, כמובן שלא מצא את מקומו כדי לחזור אליו. ותמיד היה זה עניין של דחיסות ומכות, כי שכבנו במצב של צפיפות מוזרה. בבוקר הוצאנו והורצנו החוצה.

ש. קיבלתם גם מלבושים?

ת. כן, קיבלנו את לבוש העצירים, את פיג'מת הפסים. שלי היתה דקה ביותר, לא פלנל כמו זה המונח כאן (לבוש הפסים של אסירי אושוויץ), כמו המכנסיים האלה (מצביע על מכנסיו). כך היה לבושי, זה היה כבר הרבה בשבילנו.

אב בית הדין איני יודע אם רצוי לעד שהופיע הבוקר שנקבל את הלבוש הזה כמוצא.

היועץ המשפטי הוא אמר שהוא רוצה להגיש זאת לבית המשפט. וכיוון שלא אוכל כנראה להגיש זאת באמצעותו, אגיש זאת באמצעות חברו.

אב בית הדין בגדים אלה יסומנו ת/1328.

היועץ המשפטי תאר לנו בבקשה איך היה המסדר, האפ'ל באושוויץ.

העד אופנהיימר עמדנו, והנה קריאות בקול: "דום, נוח! דום, נוח! חבוש כובע, הסר כובע! חבוש כובע, הסר כובע" ואוי למי שפיגר. אז הוטל תרגול נוסף על כל המחלקה. צריכים היינו לבצע כמחצית השעה קפיוצות-צפרדע, בגשם, בסערה, ברוץ, בכל מצב שהוא.

כמה פעמים היו סלקציות. אם למישהו היו פצעים בפנים, הוא הוצא במיון. אם מישהו צריך היה לצאת באופן דחוף בעת ההתעמלות, והרי לכולנו היתה אנטריטיס (דלקת מעיים), שלשול מאכילה או מהיעדר אוכל, כולנו היינו חולים איכשהו, נרשם הדבר מיד והאיש הוצא מיד במיון והגיע למשרפה.

ש. מה קרה אתך, אדון אופנהיימר?

ת. אני נרשמתי כעובד מכניקה עדינה במחנה הריכוז. יום-יום הגיעו אנשי ס"ס מהמחנה השכן וחיפשו כוחות עבודה: 15 מסגרים לגרוס-רוזן (Gross-Rosen), חייט לווינה ושני סנדלרים לגלייביץ (Gleiwitz). ואם ביקשו סנדלר, הרי מיד היו 500 סנדלרים, כולם קפצו. אם חיפשו מסגר, הרי היו 500 מסגרים. כולנו רצינו לצאת מבירקנאו. ידענו שגרוע מבירקנאו לא יכול להיות. באיזה מקום

אמרו שאנחנו הולכים לצעוד, שמותר לנו להישען איש על רעהו, אך אסור לאיש לפגור ולהישאר בעורף, כל נדמה בלבנו כי ניפול חיים לידי הרוסים.

ורק אז נודע לנו כי אכן נסוגים אנחנו מפני הרוסים ומועברים למחנה אחר.

ש. ואז התחילה הצעדה.

ת. החלה הצעדה. כל אחד מאתנו קיבל לידי כיכר לחם שלמה וחבילת מרגרינה שלמה. היה זה עושר בל יתואר: כיכר לחם שלמה. אסור היה לנו לגעת בעושר הרב הזה, בלחם. היה זה עושר רב, אך אסור היה לנו לגעת בו. אנחנו נעלנו או קבקבים, נעליים עם סוליות של עץ, לבשנו את פיג'מות הפסים האלה, כל אחד החזיק בידו את השמיכה, כי הרי היה זה בעיצומו של חורף, בחודש ינואר, היה קר והשלג כיסה את פני האדמה, ואנחנו צעדנו.

אב בית הדין מי ליווה אתכם?

העד אופנהיימר אנשי ס"ס. כל כמה מטרים היו אנשי ס"ס ורוכים טעונים בידיהם. אנחנו צעדנו; אולם מידיה רעה יש לשלג, שהוא מתגבש על סוליות העץ, מתגבש ונצבר ונערס, כך שקשה היה ללכת והיה עלינו כאילו לחתור בזרועותינו, לשוט בעזרת הזרועות. ואז, לאחר כמה שעות הליכה, קשתה ההליכה והשלכנו את היקר שבאוצרותינו – את אותו הלחם – לא עמד לנו הכוח לשאתו. כל הזמן שמענו מאחורינו יריות. אסור היה לנו להפנות את ראשינו, אולם ידענו היטב מה פשרן של היריות: כל המתמהמהים שזינבו הומתו.

אני הייתי אז חולה. היתה לי דלקת בבלוטת המפשעה; אולם בעזרתו של איש אחד, אשר לאיש הזה יכולתי לחלק מעט יותר מרק בהיותי רופא, באותם ימים במחנה הריכוז נתמכתי על ידי האיש הזה והצלחתי להמשיך קדימה. כך צעדנו לילה תמים ושני ימים נוספים עד שהגענו למחנה בלכהאמר (Blechhammer). על שער המחנה הזה התנוססה כתובת גדולה: Arbeit Macht Frei (העבודה משחררת); וכשהגענו אז בלילה הקבילו אנשי ס"ס את פנינו במכות נאמנות על אשר לא שרנו, באשר לא עברנו את השער בשירה לאחר שני ימי צעידה אלה. רוצצו כמה גולגולות. ידידי שתמך בי, הרים את זרועו כדי להגן על ראשו ועלי, וכך נשברה זרועו. אני קיבלתי מכה קשה על הגב.

ש. למחרת בבוקר שוב נצטוו כולם להתייצב על מגרש המפקדים?

ת. כן. אני עוד זוכר באותו ערב, כשנכנסנו למחנה, היה שם מרק שעועית נהדר, אלא שהפגם היה בנו, אנו לא יכולנו לאכול אותו לאחר תלאות הדרך. רק רצון אחד היה בלבנו – לשכב ולנוח. ואז נכנס איש אחד, קאפו או איש ס"ס, איני זוכר, ואמר לנו שלמחרת ייתנו לנו לשכב.

ש. אבל אף על פי כן נצטוויתם למחרת בבוקר לקום?

ת. כן, בהחלט. למחרת, השכם בבוקר, היה מסדר. היה עלינו להתייצב ונאמר לנו כי עלינו להתכונן וכי תוך חצי שעה נצא שוב לדרך. כאשר יצאו לדרך לא יכולתי לצאת עם הצועדים, היתה לי דלקת בבלוטת המפשעה והייתי חולה. ואמרת לי שני ידידי שלא אוכל עוד להמשיך, ושהם ימשיכו בלעדי, אני לא אוכל להרים את רגלי. מה אכפת לי – אמרתי – אם בין כה וכה אמות, מוטב לי שאמות בבלכהאמר ולא על הכביש. ואז החליטו שני המכרים שלי

שנמשך מתחתיו לאחר מכן, אלא פשוט תלו אותו ומשכו אותו למעלה בחבל. לאחר מכן הגיע תורי, כאשר היתה העניבה על צווארי, אמר מפקד המחנה: האיש הזה גנב רק תפוח אדמה אחד. איש הס"ס השני ענה: כן. הוא הוסיף: תלה אותו שעתיים בידיים. באותו רגע הייתי מעדיף אם היו תולים אותי תלייה של ממש. ידי נקשרו אל גבי וכך משכו אותי למעלה. אולם הטבע הוא כנראה רחום יותר מאשר האנשים, איבדתי את הכרתי, איני יודע אם הייתי כך שתי דקות או חמש דקות או שמונה דקות או עשרה ימים. התעוררתי כאשר הייתי מוטל שוב על רצפת אולם המכונות ורופא עמל להחזיר את זרועותי למפקיהן מהן הוצאו, והניח עליהן תחבושות קרות. למחרת היה עלי לצאת שוב לעבודה, עבדתי בפלוגת ההובלה, ידידי ניסו לעזור לי ולאפשר לי ככל האפשר עבודה קלה.

ש. למחרת היה עליך כבר לעבוד?

ת. כן, היה עלי לעבוד, אחרת היו תולים אותי.

היועץ המשפטי מר אופנהיימר מה קרה בסביבות חג המולד של שנת 1944?

העד אופנהיימר הייתי כ-10-12 ימים ביחידה זו ולאחר מכן הוחזרנו לגליביץ. ביום השני של חג המולד, עוד בערב החג, קיבלנו אוכל טוב, מנה כפולה של לחם, מנה כפולה של מרגרינה, ודבר שאף פעם לא קיבלנו – ריבה. ביום החג השני הגיעו שני קציני ס"ס אשר לא נמנו על מחננו, היה עלינו להתייצב במפקד, היינו לבושים. ומכל המתייצבים למפקד בחרו 60-70 איש, אף אני הייתי בתוכם, היה עלינו ללכת לצריף ולהתפשט שם ולעמוד עירומים, היינו כמובן כולנו במצב רע, חלושים ורזים, מה שכינו "מוזלמן". 35-40 מהחלשים ביותר, שלהם ראו כבר באופן ניכר את הצלעות, הוצאו מספרינו נרשמו וידענו אומנם מה צפוי לנו, ולולא ידענו, היינו יודעים זאת כאשר הודיע לנו מפקד הצריף בעדינות נפש, ברגש, כי כעבור כמה ימים נועבר דרך הארובה.

ש. מה הציל את חיך הפעם, מר אופנהיימר?

ת. לא כלום, לא אירעו יותר שילוחים. לא שולח עוד איש מגליביץ. אני בתור איש הרפואה, הייתי חובש, אבל קרה משהו עם הרופא, איני יודע אם הרגו אותו, אבל במשך ארבעה ימים הייתי מחובש הממונה על הרפואה.

ש. אולי אציג את השאלה שוב, אני חושב שלא הבנת. אתה רוצה לומר, מר אופנהיימר, שהופסקה ההשמדה בגזים באותו זמן?

ת. זאת לא אוכל לומר. אני רק יכול לומר שמגליביץ לא יצאו עוד משלוחים. הלוא אנחנו בתור "מוזלמנים" כבר נבחרנו, כבר היתה סלקציה שאנחנו נהיה מועברים להמתה. אבל לא באו, לא שלחו יותר, לא הגיעו יותר משאיות לקחת אנשים ולא הועבר איש לאושוויץ. כל הקבוצה שנבחרה מלכתחילה נשארה בגליביץ. ופתאום קרב רעם התותחים והילכו שמועות: הנה באים וקרבים הרוסים. אני זוכר בדיוק. זה היה ב-19, לא ב-17 בינואר, אני זוכר בדיוק, זה היה בשנת 1945. אז העירו אותנו בבוקר הרבה יותר מקודם מן הרגיל וערכו מסדר והלאגרפירר (Lagerführer), מפקד המחנה, נשא באוזנינו נאום ואמר שאנחנו יוצאים לצעדה, אנחנו נצעד. חילקו לנו מנות לחם ומרגרינה, אולם אסור היה לנו לגעת בהן עד הצהריים, כי זאת נאכל בצהריים, זאת מנתנו, הצידה שלנו.

- ת. כן.
- ש. בלכהאמר היא חלק ממחנה אושוויץ, אחד מהסניפים של אושוויץ?
- ת. כן. זה היה מחנה נספח למחנה אושוויץ.
- ש. ומה היה משקלך כאשר שוחררת?
- ת. משקלי בצאתי מן המחנה היה 78 ליטראות, שהן 39 קילוגרמים, כפי שנשקלתי בידי הרוסים כאשר שחררו את מחנה הריכוז.
- אב בית הדין ד"ר סרבציוס, היש לאדוני שאלות?
- ד"ר סרבציוס יש לי שאלה אחת אל העד: אדוני העד, אמרת כי בשעת הנסיעה מטרזין לאושוויץ לא בא אוכל אל פיכס. האם לא ניתן לכם כל אוכל? האם לא היה לכם אוכל?
- העד אופנהיימר לא, לא כך היה הדבר. האוכל היה בידינו. כל אחד קיבל צידה לפני צאתו מטרזין.
- ש. אם כן לא הבינותי נכון.
- ת. ברצוני לתקן. אני אמרתי שלא בא אוכל אל פינו באשר היינו במחיצתם של גוויה ושל אדם גוסס, ולא היה בלבנו לא האומץ ולא הרצון לפתוח חבילה ולאכול משהו. יראת הכבוד בפני האדם המת ובפני הגוסס וריח הריקבון גברו על הרעב.
- השופט הלוי מר אופנהיימר, נשלחת מטרזין לאושוויץ על ידי ועדה של אנשי ס"ס?
- העד אופנהיימר לא אוכל לומר זאת. קיבלנו פקודה כי במועד פלוני נשולח מטרזין, אני ב-4 באוקטובר, ובני, שהיה בן 13 או 14, והוא קיבל פקודה כי הוא ישולח ב-6 באוקטובר. בני הומת באושוויץ בגזים. דבר זה נודע לי ביום הולדתי, ב-11 באוקטובר.
- ש. מתי עזבת את בירקנאו?
- ת. בבירקנאו לא הייתי זמן רב, אולי 10 ימים.
- ש. במשך הזמן שהיית בבירקנאו עוד השתמשו בתאי הגזים?
- ת. כן, כמובן, הרי נערכו יום-יום מיוני בררה לתאי הגזים. בני שולח ב-10 באוקטובר לבירקנאו מטרזין והומת בגזים.
- אב בית הדין תודה, מר אופנהיימר, גמרת את עדותך. שלום.
- היועץ המשפטי ברשות בית המשפט, נמצא בגנזך המסמך...
- אב בית הדין אולי נטפל בזאת אחר הצהריים.
- הישיבה הבאה בשעה 15.30 אחר הצהריים.

שהם יישארו אתי ולא ישתתפו באותה הצעדה, ובלבד שלא אשאר לבד.

נכנסנו השלושה לצריף אחר, לא זה שהיינו בו קודם, והחלטנו לישון. כל אנשי הס"ס – זאת ידענו – יצאו עם האסירים האחרים לצעדתם, והצריפים האלה היו ריקים. רק אחר כך נודע לי שעוד איש זה ואחר התחבאו בצריפים, אולי 10 עד 15 אנשים נשארו בצריפים. וכך הלכנו לישון ופתאום, איני יכול לתאר לעצמי מה היה אותו אחר הצהריים, אני מניח כי ישנו ולא ידענו מה נעשה אתנו, פתאום התעוררנו, שמענו צעקה: "מהרו, מהפזו, אנשי הס"ס חוזרים".

מרום התרגשות ופחד לא הרגשתי את כאבי. קפצתי ומשכתי את שני חברי אתי ועברנו למקום שממול. היה זה בית השימוש הציבורי של המחנה. הסתתרנו והתבוננו מבעד לחריצים מה קורה. ראינו שהחלו פותחים בירות מהצריפים, מן המגדלים שמסביב למחנה. אנשי הס"ס העלו באש את הצריפים שבהם נשארו עוד כמה אסירים והם ניצבו אל מול אותם הצריפים עם מכונות ירייה וכשיצאו אנשים נמלטים מתוך הלהבות של הצריפים העולים באש הם נורו על ידי מכונות הירייה. אלה שנשארו בצריפים – נשרפו חיים. פחדנו, ידידי השניים ואני, שגם את בית השימוש אנשי הס"ס ישרפו. ואז קפצנו מעל הקרש למטה, לתוך הבור, והיה זה הדבר הנורא ביותר שבכל ניסיונותי במחנה ריכוז, כאשר ירדנו לשם. שם התחלנו לשקוע אט אט ולא ידענו עד לאיזה עומק אנו שוקעים. שקענו עד שהרפש הגיע לחזה, ופתאום הרגשתי קרקע מתחת לרגלי.

ריח השרפה הזאת, שרפת הצמר מן הצריפים, רשרוש האש, האנשים השרופים למחצה והנורים למחצה ואינם מתים, כל אלה יחד היוו את החוויה הנוראה ביותר בכל חוויותי במחנה הריכוז. היה זה גרוע אפילו מן הרגע שבו נגזר עלי גזר דין מוות.

ש. מר אופנהיימר, כמה זמן התחבאת שם?

ת. איני זוכר, איני יכול לומר זאת. אדוני היועץ המשפטי, יש רגעים שאין לאמוד אותם במושגי זמן. לנו נדמה היה כי המדובר בעשר שנים. אולי היו אלה שעתיים, אולי שלוש שעות, אולי ארבע עד חמש שעות. היתה כבר שעת בין הערביים כשיצאנו משם. אבל זה היה עוד בחורף, בינואר, אולי זה לא היה כל כך מאוחר. שמענו מחוץ לצריף של בית השימוש קולות, אנשים מדברים ואומרים שאנשי הס"ס יצאו, שהשערים פתוחים. היו אלה עצירים, עצירים אחרים אשר ניצלו גם הם על ידי איזה נס. הרי לא כל הצריפים הועלו באש, רק הצריפים שלי בית השימוש. ואז קראנו לעזרה. קראנו לעזרה ובואו לעזרתנו אותם עצירים יהודים אחרים, אשר עזרו לנו לצאת מתוך בור בית השימוש. רחצנו את עצמנו בשלג, כי מים לא היו, רחצנו את עצמנו בשלג ככול שיכולנו.

ש. ואחר כך הגיע הצבא הסובייטי ושחרר אתכם?

ישיבה מס' 69

כ"ג בסיון תשכ"א

(7 ביוני 1961)

הישיבה מתקיימת בדלתיים סגורות

[שמות העדים מופיעים בפרוטוקול, אך כאן הם מופיעים כעד א' ועד ב'.]

היועץ המשפטי אני מזמין את עד א'.

אב בית הדין אתה מדבר עברית?

עד א' אני מדבר עברית ויידיש.

ש. אבל גם עברית?

ת. גם עברית.

[העד הושבע]

ש. מה שמך המלא?

ת. ...

היועץ המשפטי בסוף שנת 1942 היית באשוויץ?

עד א' כן.

ש. מה היה המספר שלך באשוויץ?

ת. ...

אב בית הדין אנחנו החלטנו על הקלטה אחת, על ידי "קול ישראל", כדי שהסרט יישמר לצורך השוואה בעת הצורך אל הפרוטוקול של הקצרנית. הסרטים יישמרו על ידי בית המשפט. התרגום הוא קונסוקוטיבי.

היועץ המשפטי אחרי זמן מה, כאשר היית שם, הביאו אותך לבית חולים יחד עם קבוצה של אנשים. נכון?

עד א' נכון.

ש. היה שם רופא?

ת. כן.

ש. איזה מדים הוא לבש?

ת. מדי חיל האוויר.

ש. מה אמרו לך ולאחרים באותה קבוצה לעשות?

ת. כשהביאו אותנו למרפאה, אמרו לנו לעלות על הכיסא, והיתה שם מכונה, ולשים את כל האבר על המכונה. אחר כך אמרו לנו לרדת משם.

ש. אחר כך היו איזה סימנים ליד אבר המין שלך?

ת. כן.

ש. איזה?

ת. בשני הצדדים היו שחורים.

ש. כתמים שחורים?

ת. כן.

ש. המשכת לעבוד?

ת. כן.

ש. מה קרה ארבעה חודשים לאחר מכן?

ת. ארבעה חודשים לאחר מכן הביאו אותנו – זה היה, מה שקודם, זה היה בבירקנאו (Birkenau). אחר כך הביאו אותנו למרפאה בתוך אושוויץ ועשו לנו בדיקות.

ש. לכל הקבוצה?

ת. לכל הקבוצה.

ש. איזה בדיקות עשו לכם?

ת. הם הוציאו זרע מכל אחד באופן ברוטלי.

ש. כמה בחורים הייתם?

ת. היינו עשרים בערך.

ש. משם העבירו אתכם לבית חולים בבלוק 10. נכון?

ת. כן.

ש. מה עשו לך?

ת. בבלוק 10, כשהגענו, שכבנו שם יום אחד. למחרת עשו לנו זריקה בעמוד השדרה והעבירו אותנו משם למקום שעשו לנו ניתוח. קשרו לנו את הידיים.

ש. רק רגע, עשו לך זריקה בעמוד השדרה?

ת. כן.

ש. מה היתה התוצאה של הזריקה הזאת?

ת. התוצאה של הזריקה היתה שכל הגוף התחתון היה מת לגמרי.

ש. לא רגיש?

ת. לא רגיש בכלל.

ש. ואז העבירו אותך ועשו לך ניתוח?

ת. כן.

ש. איזה ניתוח?

ת. הוציאו לי את האבר מצד אחד.

ש. את האשך?

ת. כן.

ש. קשרו לך את הידיים?

ת. קשרו לי את הידיים.

ש. כמה זמן שכבת בבית החולים אחרי זה?

ת. ארבעה עד חמישה ימים.

ש. היו לך כאבים?

ולקחו אנשים משם: היו חסרים להם, היו חמישה עשר או שנים עשר – לקחו משם עוד שמונה ועשו ניתוחים. כך זה היה בכל פעם.

ד"ר סרבציוס אין לי עוד שאלות אל העד.

השופט רוח יש לך מושג בערך לכמה אנשים נעשו הדברים האלה?

עד א' עד כמה שאני יודע עשו בערך למאה איש.

ש. והאם אתה יודע כמה ממאה אלה מתו?

ת. אני רק יודע שנשארו מעטים מאוד.

ש. מעטים מאוד – כמה זה בערך?

ת. נשארו בערך עשרים איש.

השופט הלוי האם אתה יודע מה היתה המטרה של הניתוחים האלה? לשם מה בכלל עשו את זה?

עד א' לא. בכלל לא ידענו בשביל מה הם עושים את זה. בזמן שהם לקחו אותנו אמרו לרשום בחורים צעירים, אנחנו יוצאים לטרנספורט, ולקחו אותנו לעבודה. זה היה נקרא שאנחנו יוצאים לאיזו עבודה מבירקנאו. לא ידענו כלל לשם מה עושים את זה, ומה עושים ומה הם רוצים לעשות. זאת לא היתה עבודה. עשו רק זאת.

ש. אחרי הניתוח הוברר לכם, הסבירו לכם בשביל מה כל זה?

ת. לא. לא אמרו לנו שום דבר.

אב בית הדין בן כמה היית אז בזמן הניתוחים האלה?

עד א' בן שש-עשרה וחצי, או בן שבע-עשרה.

ש. ומי השתתף בניתוחים האלה, אנשים במדים?

ת. היה שם אחד במדים של חיל האוויר.

ש. היה לו סימן של רופא, אני חושב שיש סימן של רופא. אתה יודע שיש סמל של רופא?

ת. לא ידעתי.

ש. ומי עוד?

ת. היו גם אנשי ס"ס, וזה שעשה את הניתוח היה רופא שהיה גם במחנה הריכוז.

ש. יהודי? גרמני?

ת. לא, פולני.

ד"ר סרבציוס האם שמע את השם ד"ר ראשר (Rascher)?

עד א' לא. אני רק זוכר את השם – זה שעשה את הניתוח היה ד"ר דירינג (Düring).

אב בית הדין גמרת את עדותך. לך עם הקצין בבקשה וחכה שם (מחוץ לאולם).

היועץ המשפטי העד השני מחכה כאן.

[העד הושבע]

אב בית הדין אתה מדבר עברית?

עד ב' כן.

ת. היו לי כאבים גדולים.

ש. אחר כך החזירו אותך לעבודה?

ת. כן.

ש. בחורף 1943 העבירו אותך עוד פעם לניתוח. נכון?

ת. כן.

ש. מה עשו לך הפעם?

ת. הפעם הייתי כבר במחנה אחר. הייתי במחנה ינינה (Janina). זה היה קרוב לאושוויץ, שהיו מוציאים פחם.

ש. אחד הסניפים של אושוויץ?

ת. כן. הייתי בדיוק עובד משמרת בוקר, משעה 6, עד המשמרת הבאה. היו שם שלוש משמרות. ב-2 בלילה העירו אותי ואמרו לא לצאת לעבודה מחר. לקחו אותי במכונית והביאו אותי לבית החולים. שם היתה עוד קבוצת בחורים ועשו לנו את אותו הדבר.

ש. מה עשו לך הפעם?

ת. עשו מהצד השני אותו הדבר.

אב בית הדין זאת אומר, ניתוח שני?

עד א' כן.

היועץ המשפטי הורידו לך את האשך השני?

עד א' כן.

ש. מה קרה עם הקבוצה של העשרים שהתחילו בה את כל הניסיונות האלה?

ת. בפעם הראשונה?

ש. כן.

ת. הקבוצה שהיתה בפעם הראשונה, אז חציה שלחו חזרה ואת החצי השני השאירו ולא נתנו להם ללכת לעבודה.

ש. מה עשו אתם?

ת. מהם היו שחלו, ומהם מתו הרבה מהכאבים.

ש. מה קרה עם אלה שהוחזרו לעבודה כמוך?

ת. עבדנו כל הזמן. היו גם כן הרבה שמתו אחרי המלחמה. פגשתי הרבה. והרבה ישנם בחיים.

אב בית הדין יש לד"ר סרבציוס שאלות?

ד"ר סרבציוס אולי ניתן לברר אם באו תמיד אותן הקבוצות, ואם ניתן תמיד טיפול שווה. אפשר היה לברר את אורך פעולת התרופות, אם היה זה ניסוי רציני או אם היה זה מעין שעשוע רפואי.

אב בית הדין הבנת את השאלה?

עד א' כן.

ש. אתה יכול לענות על זה?

ת. כן. לקחו בחורים, כל פעם עשו ניתוח לא לאחד או שניים, אלא לקבוצות – עשרה או עשרים איש. לפחות הם לא עשו. בזמני עשו גם כן לעשרים איש ניתוחים. אחר כך שוב לקחו אחרים ועשו ניתוחים. פעם אחת, היתה שם מתפרה – הלכו לשם באיזה יום

ת. למחרת הביאו אותי עוד פעם, זאת אומרת אחרי יומיים עברתי עוד פעם, ובאותה צורה עברתי שלוש פעמים במכונה הזאת.

ש. הופיעו אצלך איזה סימנים בגוף?

ת. לאחר הרבה זמן הופיעו סימנים באבר המין למעלה.

ש. איזה סימנים?

ת. איזה סימנים – אני לא רופא, אני לא יודע. כתמים.

ש. באיזה צבע?

ת. בצבע כחול ואדום. שני הצבעים. שם היו מקבלים גם כתמים בגלל חוסר מים במחנה.

היועץ המשפטי אחרי כמה ימים לקחו אותך לצריף, גילחו אותך, עשו לך אמבטיה וקיבלת בגדים?

עד ב' אחרי 11 יום. בוקר אחד, שעה לפני שצריך היה הפעמון לצלצל לקום, בא הבלוקאלטסטה עם איש ס"ס אחד והרים אותי. שאלתי את הבלוקאלטסטה: לאן עלי ללכת? תשובתו היתה: אין אני יודע.

ש. ולאן לקחו אותך?

ת. הביאו אותי לצריף אחד, ששם גילחו את כל גופי והביאו אותי לחדר אמבטיה. לאחר שיצאתי מהאמבטיה, הכינו לי בגדים כאילו אני הולך לחתונה. חיכינו עד שעה 08.00, אני ועוד שלושה מחברי שבאו מבלוקים אחרים.

אב בית הדין מה פירוש הדבר "כאילו אני הולך לחתונה"? באילו בגדים הלבישו אותך?

עד ב' במקום שהיו לנו במחנה בגדי עבודה עם פסים, נתנו לי בגדים כחולים חדשים לגמרי, במקום נעליים מעץ שהיו לי, שמשקלן היה שניים וחצי קילוגרמים, הביאו לי נעלי עור, עם כל הציוד המלא, כאילו אני הולך לחתונה.

בשעה 08.00 נתנו לי את מנת הלחם היומית, שהיתה 200-250 גרם בערך עם חתיכת מרגרינה. ב-08.00 בדיוק בא איש הס"ס, לקח קבוצה של ארבעה חברים והעבירו אותנו לאושוויץ.

היועץ המשפטי אלה היו אותם ארבעת האנשים מאותה הקבוצה של ה-30?

עד ב' לא, אחרים.

ש. לאן הובילו אותך?

ת. כשהגענו לאושוויץ, החייל המוביל אותנו, זאת אומרת איש הס"ס המוביל אותנו מסר אותנו לצריף של המחנה, ושם מישהו אחר לקח אותנו והביא אותנו לבלוק 20 במחנה אושוויץ. שם תכף ומיד עשו לנו פעולה עם מכשיר מיוחד מכוסה בגומי, הוציאו לנו "ספרם" (זרע).

ש. מה עשו לך אחרי זה?

ת. משם הביאו אותנו שוב לעשות אמבטיה והביאו אותנו לבלוק 21. למחרת בבוקר באו עם שתי עגלות ולקחו שני חברים. אני הייתי אחד הראשונים. אלה היו עגלות כירורגיות עם ארבעה גלגלי גומי. הוציאו אותנו מחדרי החולים למחלקה הכירורגית, ששם עשו ניתוחים.

היועץ המשפטי עד ב', ביום הולדתך, ב-17 במארס 1943, גורשת מ... לאושוויץ. נכון?

עד ב' נכון.

ש. ואחרי נסיעה של ... ימים ו... לילות הגעת לאושוויץ?

ת. כן.

ש. ושם קיבלת מספר. מהו?

ת. מספרי היה ...

ש. אתה זוכר שבאפריל 1943 אמרו לך לא ללכת לעבודה ולהישאר בבלוק?

ת. כן.

ש. מה קרה למחרת היום?

ת. באותו יום שאמרו לי להישאר למחרת ולא ללכת לעבודה, עשו לנו מיון מגיל 16 עד 30, וכל אחד שיהיה בקבוצתו לפי הגיל; והיו שני קצינים מהמחנה והלאגרפירר (Lagerführer – מפקד המחנה) אנחנו היינו קוראים לו "פרעה", כי היה דומה לפרעה; הוא היה גבוה, שחור, ועם כובע שחור.

ש. ואז לקחו אותך עם קבוצה של עוד כ-30 איש. נכון?

ת. נכון.

ש. לאן לקחו אתכם?

ת. למחרת לקחו אותנו למחנה של הבנות, ושם היה צריף שאנחנו, 30 איש, נכנסנו פנימה.

ש. מי היה בפנים?

ת. היו שני קצינים ואח אחד.

ש. איזה קצינים?

ת. אחד היה עם סימנים של חיל האוויר. השני איני זוכר. לא ראיתי, כי היו להם שמלות, חלוקים כאלה לבנים.

ש. מה אמרו לך לעשות?

ת. עמדנו בשורה. הגיל שלי היה עד 25. היו קודמים. הראשונים התחילו לעלות והיתה שם מכונה חצי-עגולה שבה החובש הזה אמר להוריד את המכנסיים ולשים את האשכים על המכונה, ושני הקצינים היו מסובכים כפתורים – בצד שלהם היה ארגז לבן עם כפתורים שהיו מסובכים. כל הפעולה הזאת ארכה שתיים וחצי עד שלוש דקות לכל אחד. לאחר שכל אחד יצא מהמקום הזה הוא היה צריך לעבור על יד שני הקצינים האלה לבדיקת תחתית של אבר המין.

אב בית הדין מה זה "תחתית"?

עד ב' תחתית זה מלמטה.

היועץ המשפטי היו איזה תוצאות למעשה שעשו אתך?

עד ב' התוצאות – כשהגיע תורי, הרגשתי דקירות במערכת המין שנעשו על ידי המכונה.

ש. אחר כך הביאו אותך עוד פעם לאותה המכונה?

ש. מי היו האנשים שבאו לקחת אתכם?

ת. היו שניים.

ש. מאיזה יחידה הם היו?

ת. איני יודע, הם לא היו לבושים במדים. היו להם חלוקים כמו בבתי החולים. הכניסו אותי ראשון למיטה הכירורגית. היו שם שני רופאים. רופא אחד אני עוד זוכר כל רגע וכל שעה את הפנים שלו, ואף פעם לא אוכל לשכוח את הפנים שלו.

ש. אלה היו אותם הרופאים שטיפלו בך בפעם הראשונה?

ת. לא, אלה היו אחרים.

ש. מה עשו לך הרופאים האלה?

ת. השכיבו אותי על המיטה הכירורגית. הייתי שוכב בצורה כזו, אחד השכיב אותי על הבטן, השני נתן לי זריקה בעמוד השדרה. אחרי 10 רגעים היו שלושה רבעים מהגוף שלי משותקים לגמרי.

ש. ואז מה עשו לך?

ת. אז חתכו לי בצד שמאל והוציאו לי את האשך השמאלי.

ש. אחר כך החזירו אותך לחדר החולים?

ת. כן, החזירו אותי לחדר החולים. הייתי שם שמונה ימים, ולאחר שמונה ימים הביאו אותי עוד פעם לאותו המקום והוציאו לי את התפרים. לאחד מארבעת החברים האלה, במקום להוציא ממנו את התפרים, הוציאו לו את האשך הימני. הוא חי היום ונמצא ב... אם אתם רוצים, אני יכול לתת לכם את הכתובת שלו.

אב בית הדין מי חי?

עד ב' הבחור שהוציאו לו גם את האשך הימני.

היועץ המשפטי לך הוציאו אשך אחד ולו הוציאו שני אשכים?

ת. כן.

ש. אחר כך הוחזרת לעבודה?

ת. אחר כך, למחרת, הוחזרת לבלוק 9.

ש. לעבודה?

ת. לא, בלוק 9 היה למנוחה. לשם הוכנסתי לכמה ימים, ואחר כך לעבודה.

ד"ר סרבציוס אין לי שאלות לעד.

אב בית הדין תודה, עד ב', גמרת את עדותך.

היועץ המשפטי תודה רבה לך.

[עד כאן עדות בדלתיים סגורות]

היועץ המשפטי אני קורא לד"ר אהרן ביילין (Beilin).

אב בית הדין אדוני מדבר עברית?

העד ביילין כן.

[העד הושבע]

אב בית הדין מה שמך המלא?

העד ביילין ד"ר ביילין אהרן.

היועץ המשפטי ד"ר ביילין, אתה גר בתל אביב, ברחוב לואי מרשל 33?

העד ביילין כן.

ש. אתה רופא?

ת. כן.

ש. בפברואר 1943 גורשת מביאליסטוק (Bialystok), אשר היתה אז מסופחת לרייך השלישי, לאושוויץ?

ת. כן.

ש. כמה אנשים היו במשלוח הזה יחד אתך?

ת. כ-5,000 איש. אני רוצה להעיר כאן שהיו שני טרנספורטים, אחד אחרי השני. על הזמלפלץ (Sammelplatz – מגרש האיסוף) היינו 10,000 איש, ברכבת אחת היינו 5,000, ולמחרת – ברכבת השנייה – באו עוד 5,000 והם צורפו לבלוק שהיינו בו באושוויץ, בבירקנאו.

ש. כולם יהודים?

ת. כולם יהודים, מהגטו.

ש. ניסית להסתתר בזמן המצוד?

ת. כן.

ש. הצלחת?

ת. לא.

ש. מדוע?

ת. בכי של ילד גילה את המחבוא.

ש. ואז נתפסת ביחד עם אימך?

ת. כן. אשתי הלכה לבונקר אחר היות וחששנו שאם נהיה הרבה ביחד תהיה הסכנה גדולה יותר והחלטנו להיפרד. אני נשארתי עם אימי, ואשתי הלכה לבונקר אחר.

ש. אשתך ואימך נשארו בחיים?

ת. לא.

ש. הגעת לאושוויץ ועברת סלקציה?

ת. כן. הרופא אשר עשה את הסלקציה היה ד"ר רודה (Dr. Rohde).

ש. לאיזה יחידה הוא היה שייך?

ת. הרופא היה שייך לס"ס עם "גולגולת המוות" על כובעו, ושוורצהובר (Schwartzhuber), שניהם. אולי מעניין לציין שבזמן הסלקציה היה כלב על ידו והוא שרק את הארקה מ"ריגולטו", La Donna è mobile. נבחרו כ-150 גברים ו-150 נשים מ-50 השורות הראשונות. היתר נשלחו בקבוצה בלי לעבור סלקציה. באו מכוניות גדולות ולקחו אותם, וביניהם היתה גם האימא שלי.

ש. לאן נשלחו?

ת. הם נשלחו לדרך שאחר כך ידעתי, כשהייתי באושוויץ, בבירקנאו, שזו הדרך לקרמטוריום, אבל לי היה סימן יותר טוב. ראיתי לאחר שלוש-ארבע שעות שנכנסתי למחנה את המכוניות

בשווה לשתי קבוצות. אלה שהיו פושעים ויכלו להוכיח שישבו בכלא למשל, או פרצו קופות או שגנבו, קיבלו את הפונקציות. מה היו הפונקציות? – מחלקי אוכל, חדרנות (Stubendienst) וכו'. אני לא ידעתי על כך ואמרתי שאני רופא וזה התנקם בי, יחד עם כל הקבוצה של המורים ושל הסופרים והשחקנים, היתה רשימה שלמה, סטנדרטית כנראה, ואנחנו תמיד קיבלנו את העבודה הגרועה ביותר, עבודת פרך למשל, ניקיון בתי השימוש או הבאת האוכל; והבאת האוכל בבירקנאו היתה סכנת נפשות, כי לא היתה ארוחה שבה התייצב האסנוקומנדו (Essenkommando – היחידה להבאת האוכל) למטבח, שבה הרפורטפירר (Rapportführer – האחראי), ששמו היה שילינגר (Schillenger), לא הרג שניים-שלושה אנשים בכף עץ ענקית שערכבו בה את האוכל בסירים. הוא היה מוציא את הכף הזאת ומכה על הראשים. את העבודה הזאת קיבלנו אנחנו.

ש. כמה זמן נשארת בבלוק הזה?

ת. ארבעה שבועות.

ש. מה היו תנאי המגורים?

ת. הצפיפות היתה איומה, על מדף שהיה מיועד פחות או יותר לשישה אנשים, שכבנו 16 אנשים. שכבנו רק על הצד, כי אם אחד רצה להסתובב, היו כולם מוכרחים להסתובב. אם מישהו ירד בלילה כדי לעשות את הצרכים הוא לא יכול היה לחזור, ומוכרח היה לשכב על רצפת הבטון של הבלוק.

אב בית הדין מדוע הוא לא יכול היה לחזור?

העד ביילין כי היה צפוף מדי, והוא היה מרגיז את היתר, כי זה היה מפריע להם בשנתם. אני זוכר מקרה שאחד האנשים, היות וזה היה חורף, ובבלוק לא היה חם, היה קר, הוא ירד וקפא. לצפיפות הזאת היה גם יתרון, אנחנו חיממנו האחד את השני. הוא שכב לילה שלם על הבטון, היה לו שלשול. יש לציין ש-70 אחוזים מאנשי הבלוק הזה מתו בתוך ארבעת השבועות האלה.

ש. אתה רופא, ד"ר ביילין?

ת. כן.

ש. והיית גם אז רופא?

ת. כן, אני גמרתי את האוניברסיטה בשנת 1934.

אחרי המקלחת הקרה שקיבלנו ואחרי שהורצנו עירומים, לפעולת הקעקוע והרישום ומשם לקבלת הבגדים, תמיד עירומים, מובן שדלקת הריאות וכל מיני מחלות מהתקררות התפתחו במהירות. במשך ארבעת השבועות מתו 70 אחוזים.

היועץ המשפטי בבלוק הזה היה עיקרון שמי שחומו עולה מעל למעלה מסוימת הוא היה נלקח משם?

העד ביילין כן. זאת היתה מדידת חום מפורסמת, שבכל בלוק היו קבוצות של חובשים תחת השגחת ה-SDGH, זה תת-סמל ס"ס, שהיה עוזר של רופא הס"ס ותחת השגחתו מדדו את החום, הוא בעצמו ביקר את המדחום וביקר את הרישום, ואם למישהו היה חום מעל ל-37.5 מעלות, ולא חשוב אם זה חום מנזלת או חום מאנגינה, הוא היה נושא חיידקים פוטנציאלי והומת למחרת על ידי זה שהעמיסו את כל אלה שרשמו יום קודם לכן על מכונית כשהם עירומים עם שמיכות, וזה היה בשבילנו הסימן שזוהי הדרך לגז.

האלה דרך גדר התיל – אנחנו היינו עוד מעבר לגדר התיל, לא נכנסנו למחנה – ראיתי את המכוניות חוזרות עם מעילים, וראיתי את המעיל של אימי. אז הבנתי שהיא איננה. רציתי להעיר במקום זה עוד דבר אחד. כאשר הייתי עם אימי, אימי אמרה לי, בהיותה מסורתית, כי היא תתפלל שאני אשאר בחיים. אבל, היא אמרה לי, שאני צריך להבטיח, להישבע, כך היא אמרה לי – היא אמרה לי זאת ברוסית, על מנת שאנשי הס"ס לא יבינו, כי היו שם כאלה שהבינו קצת יידיש – שאם אשאר בחיים – אעלה ארצה. ואני הבטחתי לה והגשתי וקיימתי את המצווה הזאת. ואני חושב שאת ההערה הזאת אני חייב לכל האימהות אשר נלקחו ללא עת ולכל הילדים אשר נחטפו מאימותיהן לשמך, להשמדה.

ש. אלה שהושארו בחיים, מה אירע להם?

ת. אנחנו כולנו, 150 הגברים, ואני בתוכם, חיכנו שלושה-ארבע שעות לפני גדר התיל. אחר כך נכנסנו למחנה וחיכנו שם עד הערב. באנו לשם עוד בבוקר, והיה כפור, היה זה בעיצומו של החורף, פברואר 1943. ועשו אתנו את ההתעמלות המפורסמת של אושוויץ, "קניבויגן" (Kniebeugen – כפיפות ברך) ו"רולן" (Rollen – גלגולים). והמשמר שבא אתנו נשאר אתנו עד שבא מפקד החטיבה הזאת ואמר: "הבאתי 150 פיגורות מהטרנספורט של הרזח"א (RSHA) מביאליסטוק".

ש. זאת שמעת באוזניך?

ת. זאת שמעתי באוזני. ושאלתי את הוותיקים שהיו מסביב מה זה רזח"א. שמעתי את ראשי התיבות האלו בפעם הראשונה, ואז אמר לי מישהו "רייכסזיכרהייטסהאופטאמט" (Reichssicherheits-hauptamt).

ש. אתה יכול להגיד איך זה נאמר בגרמנית?

ת. כן. 150 Figuren aus dem RSHA-Abtransport "Bialystok". הבלוק שהוכנסו אליו היה בלוק של קרטינה כביכול. שם פגשתי אנשים שבאו בטרנספורט אחר מפלונסק (Plonsk) וממלווה (Mlawa), היות וכשבאנו לא היו יהודים ממזרח אירופה, אלא רק יהודים ממערב אירופה, ופלונסק, מלווה וביאליסטוק צורפו לרייך והביאו אותנו לשם כ-Reichsdeutsche Juden. אחר כך ניצלת זאת, והייתי היחיד שכתב גלויה לגטו ביאליסטוק, והגלויה הגיעה.

ש. אנחנו עוד נגיע לפרשת הגלויה שכתבת אותה לאשתך, אני מבין?

ת. כן, כתבתי לאשתי.

ש. לזה עוד נגיע. אתם הועברתם לבלוק מסוים ושם חילקו אתכם לפי מקצועות?

ת. כן. היתה שם רשימה סטנדרטית, שבדרך כלל כל הפונקציות הפרומינטיות – כך הן נקראו באושוויץ – היו S. Ver. und B. Ver. זאת אומרת: Berufsverbrecher und Schwerverbrecher (פושעים מקצועיים ופושעים מועדים). אלה היו גרמנים שישבו נידונו לכלא ושחררו לפונקציות במחנות הריכוז. היתה להם כבר רשימה, והם חילקו את האנשים לפי הרשימה, ה"צוגאנגים" der frische Zugang (אלה שהגיעו לא מכבר) לבעלי מקצועות חופשיים, מצד אחד ולאומנטים פושעים הנכנסים, מצד שני. האנשים בעלי המקצועות הלא-חופשיים ולא פושעים חולקו שווה-

ש. מה עלה בגורלם של הרופאים היהודיים, ובתוכם גורלך אתה?

ת. בדרך כלל באושוויץ ובבירקנאו לא היינו רופאים. התואר הרשמי שלנו היה "פפלאגר" (Pfleger), מטפלים. אמרו עלינו: "יהודי אינו רופא, יהודי מבצע הפלות ורוקח צמא רעל". אנו היינו ה"פפלאגר", וה"פפלאגר" הזה לא רק טיפל טיפול רפואי שהיה אפסי, מפני שלא היו לנו תרופות ותחבושות, חומרי החבישה שקיבלנו היו מנייר בלבד. כך שאם עשינו במרפאה תחבושות כאלה, הרי כעבור חמישה עד עשרה רגעים התחבושת הזאת היתה מוכרחה ליפול, או על ידי הפרשה מהפצע או על ידי כך שאם זו למשל היתה תחבושת על רגל, כשהפצוע נעל את הנעל, אזי התחבושת נפלה והלכה לאיבוד.

אב בית הדין איזה מין נעליים?

העד ביילין גם אני קיבלתי אותן, אלה היו נעלי עץ אשר נקראו בשם Holzpantinen. אבל אנו היינו צריכים לעשות את כל העבודה. זאת אומרת, הן סחיבת המזרונים והן חלוקת המזלמנים (Muselmänner), אלה שהיו בתת־תזונה.

היועץ המשפטי לזה עוד נגיע.

אתם טיפלתם טיפול רפואי...

העד ביילין ופארא־רפואי. כמו שקוראים לזה בזמנים כתיקונם...

ש. ...באנשים שהיו נתונים לטיפולכם?

ת. נכון.

ש. כמה אנשים מנתה קבוצת הרופאים?

ת. איפה, במרפאה?

ש. כן, במרפאה.

ת. במרפאה היינו כ־12 עד 15 רופאים, ב־B-II-D, זאת אומרת, ב־I Abschnitt (מדור 1), היכן שאני עבדתי בבירקנאו.

ש. אילו מגפות ומחלות שררו?

ת. ב־B-II-D היה קודם כל טיפוס הבהרות. המגפה הזאת אף פעם לא דוכאה. היו רק ירידות ועליות מקריות ודבר זה התבטא בהפחתת או הגדלת מספר הנגועים. אבל המגפה, הייתי אומר, היתה אנדמית, היא אף פעם לא דוכאה לגמרי. היו שלשולים, השלשולים היו כתוצאה מתת־תזונה ומזיהום. לא היו לנו בדיקת מעבדתיות ולא יכולנו להבחין בכל שלשול אם הוא זיהומי או אם הוא נגרם מתת־תזונה. אבל אופיום, התרופה היקרה ביותר באושוויץ, בבירקנאו, מפני שהיא היתה עוצרת מיד את השלשול והיתה מאפשרת לנגוע לקלוט משהו מהמזון ומהנוזלים – תרופה זו לא היתה בנמצא. זה היה יותר יקר מאשר החיים עצמם, אופיום, 20 טיפות אופיום. אחר כך היתה גֶרְדֶת. מובן שגם כאן היתה תרופה רדיקלית, ואם מרחו את הגוף פעמיים או שלוש בתרופה זו הגרדת היתה נעלמת, אבל תרופה זו, התכשיר המפורסם של Mitigal של ה־I.G. Farben, של בייר (Bayer), לא היה בנמצא.

ש. האם היו התאבדויות בין האסירים?

ת. כן, כאן אני שוב צריך להבדיל קבוצות־קבוצות. היהדות המערב־אירופית שלא היתה מחוסנת נגד השנאה, היא חיה בשוויץ

ש. כאשר באת לאושוויץ מצאת אנשים מארצות שונות?

ת. כן. כמו שאמרתי קודם, היו אלה יהודים ממערב וממרכז אירופה, לא היו אלה יהודים ממזרח אירופה, היו יהודים מצ'כוסלובקיה, מהולנד, מצרפת, כולם היו עם נתינות זרה ולא צרפתית. כלומר, היו יהודי פולניה שהובאו מצרפת ויהודי רומניה שהובאו מצרפת, אחר כך היו יהודים מבלגיה ויהודים מלוק־סמבורג, ביניהם גם ארי אחד גרמני שאמר שהוא מלוקסמבורג והוא אסיר פוליטי.

ש. ראית גם יהודים מיוון?

ת. כן, הם התחילו להגיע במארס־אפריל 1943. באו יהודים מיוון וראיתי בידם צ'קים צהובים, אני לא ידעתי מה ערך הדרכמה, אבל הם פנו לוותיקים, אנחנו היינו כביכול הוותיקים, ושאלו מתי נקבל כסף מהבנק, כי "הכנסנו שם דרכמות וקיבלנו את הצ'קים האלה שכאלו ישלמו לנו את הכסף על ידי הבנקים הפולניים כדי שנוכל לחיות כאן". מובן שתשובתנו היתה: אפס. זאת אני זכור, אני זוכר את מראה הצ'קים, היו צהובים והיה כתוב בגרמנית: "היהודי הנוגע בדבר הפקיד בבנק כך וכך דרכמות". והסכום היה הן בספרות והן במילים.

ש. היו גם יהודים מזגרב?

ת. כן, היו יהודים מזגרב. אני יודע על כך מזה שמהטרנספורט הזה בא אלינו רופא ששמו ד"ר ביר, הוא היה בעל שתי דיפלומות, רפואית וכימאית, וביום בהיר אחד לקחו את ד"ר ביר זה ככימאי, השמועה אמרה שהם נלקחו ככימאים לזיוף שטרות כסף של בנות הברית.

ש. היו גם שבויים סובייטים?

ת. כן, היו 12,000 שבויים סובייטים לרבות טוראים, היו ביניהם גם קצינים, והיו קצינים בעלי השכלה גבוהה, למרות שבאושוויץ עד שהצוענים רוכזו והושמדו על ידי הגזים, בדרך כלל לא הובאו אריים לגז, אבל הם מתו מוות טבעי כביכול, ממחלות, ומ־12,000 הרוסים, רובם מתו משחפת.

ש. שקיבלו באושוויץ?

ת. כן באושוויץ, כי רובם היתה אוכלוסייה כפרית ולא עירונית, וכנראה שהשחפת התפשטה ביניהם בעצמה גדולה יותר מאשר בין האוכלוסייה העירונית, בגלל הצפיפות והרעב.

ש. היו ממונים גרמנים מטעם הס"ס על המרפאה?

ת. כן.

ש. מי היו אלה?

ת. אני זוכר שלושה רופאים במרפאה, פרט לאלה שהיו באים לתקופות קצרות והיו נעלמים. אני זוכר את דוקטור רודה (Rohde), זה היה הראשון שעשה סלקציה בהגיעי למחנה. היה דוקטור הלמרסן (Helmersen), דוקטור הלמרסן, שוב, לפי השמועה, היה בנו של מפקד משטרת ברלין.

ש. אולי נדבר על עובדות, לא על שמועות.

ת. ואחר כך, מובן, דוקטור מנגלה (Mengele), אשר היה בא, הוא היה אחד האחרונים, ואני הכרתי אותו כבר במחנה הצוענים.

ש. זאת אומרת מחלקה לבילוש?

ת. בספטמבר 1944 נבחרנו על ידי ד"ר הלמרסן 18 יהודים רופאים, אחר כך הצטרפו אלינו במחנה עוד 180 פולנים, שביניהם היו 30-35 רופאים, היתר היו חובשות ופרסונל אדמיניסטרטיבי. אנחנו גורשנו מ-B-II-D למחנה ריק שלא ידענו מה ייעודו.

ש. באיזו שנה זה היה?

ת. בספטמבר 1943. בערב התחילו להגיע הטרונספורטים של הצוענים במדיהם האזרחיים, עם ילדים, נשים וזקנים, בצעיפים הצבעוניים עם כלי נגינה, ונכנסו למחנה בניגון, בשירה ובזמרה. ובמשך 3-4 ימים התמלא המחנה עד קיבולו המלא, זאת אומרת 18,000 איש.

אב בית הדין כולם צוענים?

העד ביילין כולם צוענים. מובן שבין הצוענים האלה היו גם בלונדינים כחולי-עיניים. או שהיו אלה נישואים מעורבים, שהאשה לא רצתה להיפרד מבעלה, או שזה היה מהדור השני. על כל פנים היו לנו צועניות וצוענים בלונדיניים.

היועץ המשפטי מאיזה ארצות הם באו?

העד ביילין הם באו מצ'כוסלובקיה, מפולניה, מהולנד, מבלגיה, מצרפת ומלוקסמבורג.

ש. גרמניה?

ת. וגרמניה. לא באו מרומניה ומהונגריה.

אב בית הדין מדוע זה? דווקא מארצות הצוענים?

העד ביילין היתה לזה סיבה. איני יודע אם זאת עובדה, אבל הצוענים בעצמם אמרו שבהונגריה, האצולה ההונגרית מעורבת מאוד עם צוענים, לכן הממשלה ההונגרית לא הסכימה לגירוש הצוענים. זו היתה כמוכך רק השערה, איני יודע מה האמת בדבר.

היועץ המשפטי הופקדת יחד עם רופאים אחרים על הטיפול הרפואי בצוענים?

העד ביילין כן, יחד עם רופאים פולנים ו-18 רופאים יהודים, שמהם מתו שמונה במשך הזמן. היתה ביניהם רופאה אחת שחיה היום בניו יורק, יהודייה מגרמניה, שהובאה מהולנד, מוסטרבורק.

ש. בין הצוענים היו גם כאלה שהובאו משירות צבאי גרמני, נכון?

ת. הם באו למחנה ולא ידעו מה זה. הם באו וברכו אותנו, הצוענים הגרמניים, ב"הייל היטלר". היה ביניהם נוער שהיה במדי ה"היטלר-יונג" (Hitler-jugend – "נוער היטלר") ו-B.D.M. (Bund Deutscher Mädel – ברית הנערות הגרמניות). הפציינטית הראשונה שלי לא רצתה להיבדק על ידי רופא יהודי, כאשר הסתכלה על התווית שלי שאני יהודי. אני הייתי במעיל לבן, וכשרציתי לגשת לסטטוסקופ שלי שהיה אצלי בכיס, הייתי מוכרח לפתוח את המעיל. אז היא ראתה את התו היהודי שלי – היא אמרה: יודיה? אמרתי: כן. אז היא אמרה: אני מתירה לרופא יהודי לבדוק אותי (Ich lasse mich von einem Jüdischen Arzt nicht untersuchen). זאת היתה הפציינטית הראשונה בבלוק של השחפת שהיה עדיין ריק. היא באה כדי להיבדק אם היא זקוקה למילוי אוויר נוסף לריאות. היא היתה חולת שחפת. רצתה לדעת אם היא צריכה הזרקה נוספת של אוויר. אחרי שישה שבועות הייתי יחד עם רופא חבר פולני, שדרך אגב היה חבר שלי מהאוניברסיטה. הוא

ת. כן. היו להם פקידות או פקידים, אבל הפקידים האלה היו אסירים שעבדו בעבודת כפייה. אני זוכר אפילו את שני השמות של המחלקה הפוליטית במחנה הצוענים. היה אחד ששמו פטר בראוט (Peter Braut), ארגנטיני, שנולד בארגנטינה והתייצב לימינם של הנאצים ובא לגרמניה. הוא היה ממוצא גרמני. והשני היה הופמן (Hoffmann). הופמן היה גרמני מבלגרד. שני אלה ישבו במחנה הצוענים ב"פוליטישה אבטיילונג", ואני זוכר אותם כמו היום.

היועץ המשפטי ד"ר ביילין, מה היתה תופעת המוזלמניות מבחינה רפואית ומבחינה נפשית?

העד ביילין מוזלמן וזהי מילה שנולדה באושוויץ. זה היה השלב...

אב בית הדין אני חושב ששמענו אותה כבר מגטו קובנו (Kovno), אם איני טועה. ד"ר פרץ (Perez) סיפר לנו על כך, אם איני טועה.

העד ביילין המוזלמניות היה השלב הסופי של תת-חזונה. מעניין שהסימפטום הראשון של אדם כזה שמתחיל להיכנס לשלב המוזלמניות, שהיא תופעה נפשית, הוא מתחיל לדבר על אוכל. על שני דברים האסירים לא דיברו ביניהם באושוויץ בבחינת טאבו: קרמטוריום ואוכל. אוכל שלפי ה"בדינגסט רפלקס" (הרפלקס המותנה), זה מגביר את הפרשת החומצה בקיבה ומגביר את התיאבון. אז צריכים היו להשתלט ולא לדבר על אוכל. ברגע שבן-אדם איבד את השליטה העצמית והתחיל להיזכר באוכל הטוב שהיה מקבל בבית בזמנים כתיקונם, אז לשיחה כזאת קראו שיחה מוזלמנית. וזה היה השלב הראשון. ידענו שלמחרת, או מחרתיים, הוא ייכנס כבר לשלב השני. זאת אומרת, לא היתה חלוקה כה חדה, על כל פנים הוא יחדל להגיב, יחדל להתעניין בסביבה, יחדל לקבל פקודות ולהגיב עליהן. תנועותיו יהיו אטיות, פניו כמו מסכה, לא ישלוט על סוגריו, זאת אומרת את הצרכים הוא יעשה תחתיו. הוא אפילו לא יתהפך מיזמתו הוא מצד אל צד. הוא ישכב. וכך הוא נכנס למוזלמניות. זה היה שלד עם רגליים נפוחות. ודווקא אלה, היות ורצו לסחוב אותם מהבלוק לאַפֶּל (Appell), למפקד, שיעמדו, אז היו מעמידים אותם בכוח על יד הקיר, עם הידיים מורמות, עם הפנים לקיר בתור משענת. וזה היה שלד עם פנים אפורות שהיה עומד על יד הקיר והיה מתנועע, מפני שלא היה לו שיווי משקל. זה היה המוזלמן הטיפוסי שהיה נלקח אחר כך על ידי ה-Leichenkommando (מחלקת הגוויות) יחד עם הגוויות.

היועץ המשפטי כאשר היתה פורצת איזו מחלה בעלת אופי של מגפה בבלוק, מה היה גורל הבלוק?

העד ביילין זאת היתה ה-Epidemiebekämpfung (המאבק נגד מגפות) המפורסמת בבירקנאו. רופאי הס"ס לא הכירו, בדרך כלל לא ראו גם כנראה את המחלות המידבקות הקשורות בפריחה, באקזמה. והם גם לא יכלו בכל פעם להבחין בהן. בשבילם פריחה זאת היתה שנית, סקרלטינה, או טיפוס הבהרות. וברגע שזה פרץ בבלוק – ובבלוק הזה היו 600-800 איש – בזה נחרץ גורל הבלוק כולו. וזה היה נקרא Epidemiebekämpfung, זאת אומרת מאבק, מלחמה במגפות. והבלוק הזה הומת כולו, היות וזה היה נושא החיידקים הפוטנציאליים, זאת אומרת החיידקים יחד עם נושאייהם הפוטנציאליים.

ש. מתי הגיעו הצוענים הראשונים באושוויץ?

הצוענים שלא ראית אצל העצירים האחרים? מה היו המחלות הללו?

ת. חוץ מהמחלות הבנליות כביכול, שהרסו והשמידו את המחנות האחרים, פרצו במחנה הצוענים שתי מחלות שלא הבנו ולא יכולנו להסביר אותן. עד כה זה לא עובד באופן מדעי. אחת מהן עוברת, אבל מנגלה לקח את המסמכים, למה דווקא בקרב הצוענים פרצה מחלת ה-Varicella. היו אלה מין אבעבועות רוח, שהיו דומות לאבעבועות שחורות, עם תהליך קטלני מאוד שגרם למותם של מאות. אנחנו עמדנו חסרי אונים וחוצן מאשר תחבושות על כל הגוף, תחבושות מנייר, לא יכולנו לעשות להם דבר. מעניין שרופא אחד...אנו ראינו מקרה אחד כזה בילד לא מזמן, דווקא במאי, וזה פורסם. וזה נקרא Varicella Varioliformis, זאת אומרת אבעבועות רוח הדומות לאבעבועות שחורות, ואין הן אבעבועות שחורות.

אב בית הדין במקרה דברים כאלה מעניינים אותי, אבל אני מסופק אם הפירוט הרפואי הזה שייך לענייננו.

העד ביילין נעבור למחלה השנייה, שהיא יותר מעניינת.

אב בית הדין הכול מעניין, זאת אינה השאלה.

העד ביילין זו היתה כאילו עבודת ניסויים. המחלה השנייה היתה Noma, בגרמנית היא נקראת Wasserkrebs. מחלה זו היא גנגרנה. זה מתחיל עם דלקת רירית הלחי, בא לידי גנגרנת הרקמה עד לחור בלחי שדרכו רואים את הלשון ואת השיניים. הדבר קשור בתת-תזונה אקסטרנית, והיא תוקפת את הילדים והנוער.

היועץ המשפטי אולי תרשה לי קצת להדריך אתך. המחלה התפשטה בין הצוענים. מנגלה הציע לצוות הרופאים לעשות איזו עבודת מחקר מדעית, וביניהם היה פרופסור אפשטיין מאוסלו?

העד ביילין לאו דווקא על מחלה זו. הוא נתן לו לבחור את הנושא. הוא אמר לו – וכך אמר לנו פרופסור אפשטיין – "אנו אויבים, אתה מכאן לא תצא. אם אתה תעשה בשבילי עבודה מדעית שאני אפרסם בשמי – אתה תאריך לך את חייך". ואפשטיין לא רצה.

אב בית הדין מי אמר לו את זה?

העד ביילין מנגלה אמר.

ש. זה נאמר בנוכחותך?

ת. זה נאמר כאשר אפשטיין חזר אלינו.

היועץ המשפטי אפשטיין אמר לך שהוצע לו לעשות עבודה מדעית?

העד ביילין הוא לא רצה. עד ששכנענו אותו שזה ניתן פתח לעזרה. ואם ניתן פתח לעזרה, נרכז לפחות את ילדי הנומה.

ש. ועשיתם איזה עבודת מחקר?

ת. ומנגלה הסכים. אפשטיין הציע לו, שבעבודה המדעית שיהיה לה בסיס צריך מזון מוגבר ותרופות. ומנגלה היה שולח.

ש. וטיפלתם בילדים החולים האלה בתרופות ובמזון, עד שגורלם היה כגורל כל שוכני המחנה הזה?

ת. היו מקרים מוצלחים מאוד. אני זוכר צ'כית אחת – זדנקה רוזשצקה (Zdenka Ruyczka) – ילדה בת 11 שהצלחנו לגרום לה להגלדת החור, דבר מאוד מוזר ומאוד נדיר. מובן שכל המסמכים

שאל אותי: מה היא אומרת? הוא לא דיבר גרמנית. אמרתי שהיא אומרת שהיא לא רוצה לתת לרופא יהודי לבדוק אותה. הוא צחק ואמר לי: "תגיד לה שבמרחק 300 מטרים יש קרמטוריום". אני כמובן פחדתי ולא אמרתי לה. פחדתי כי היא תלך תכף במצב הרוח שהיה לה למחלקה הפוליטית ותלשין עלינו על ה"גרזיל פרופגנדה" (Greuel-propaganda – תעמולת זוועות). כעבור שישה שבועות ראיתי את אותה צוענייה, אני עבדתי בבלוק אחר. אני שמעתי שקוראים לי "הר דוקטור, הר דוקטור", מהמדף העליון של הבלוק שהוא בינתיים התמלא עד אפס מקום בחולי שחפת. הסתכלתי וראיתי לפני פנים רזות מאוד. שאלתי: את מתכוונת אלי? והיא אמרה: כן, אתה לא מכיר אותי, הרי אני הפציינטית הראשונה שלך בבלוק השחפת. נזכרתי בעניין ושאלתי אותה: מה שלומך? לשאלתי היא אמרה: הר דוקטור, הרי זה רצה, זאת לא ידענו.

ש. היו גם צוענים שהגיעו מגרמניה במדים צבאיים?

ת. כן.

ש. כיצד הם הגיעו?

ת. הם הגיעו עם אותם הטרנספורטים; הם אמרו שהיו רשומים במחלקת הצוענים, מחלקה לרישום צוענים. כך הם טענו, היות והם באו עם כל חפציהם, היו להם צילומים ותמונות, הם באו במדים. ראיתי אחד שהראה לי תמונה שלו כמשתתף במערכה הפולנית, שהוא הפציץ את ורשה. הוא היה במדי צבא, ללא סימני דרגות וללא חגורה. ראיתי גם תת-סמלים ולא רק קצינים. הם היו ממורמרים ולא ידעו מה קרה. אחד מהם אמר שהוא היה כל כך נאמן למולדת הגרמנית, ל"גרס דויטשס רייך", ופתאום עשו ממנו מה שעשו.

ש. איך היו הצוענים באושוויץ? הם היו במחנה משפחתית?

ת. כן.

ש. זה היה יוצא מן הכלל באושוויץ?

ת. זה, אחרי המחנה הצ'כי בטרוזיינשטט, זה היה המחנה המשפחתי האחרון באושוויץ. היה לנו אפילו בית יולדות, שם נולדו תינוקות, והם קיבלו כתובת קעקע ביום הלידה, על הידיים הקטנות האלה. היה בא Politischer Aufnahmeschreiber בהשגחת הס"ס והיה עושה כתובת קעקע. לצוענים היה מספור מיוחד עם האות (Zigeuner) Z, Z1, Z2 או 2,000. כאשר עשו לי קעקע, שאלתי: לשם מה זה? לא הבנתי. ואז אמרו לי: כדי שיוכלו לזהות את גוייתך.

ש. מה מספרך?

ת. Häftling (אסיר) 100736.

ש. מה היה גורלם של הצוענים במחנה?

ת. מובן שפרצו מחלות במחנה. ופה אני צריך לעמוד על המחלות הספציפיות, מחלות שלא ראינו בין הלבנים. בניגוד לצוענים במחנה בירקנאו, היה מקובל כאן "מחנה לבנים" ו"מחנה צוענים", ללא כוונה של אפליה לרעה. היו מחלות שלא ראינו אותן בין הלבנים. הרופאים לא ראו זאת בזמנים כתיקונם כאשר עסקו במקצוע.

ש. מוטב לומר "מחנות אחרים". יש לזה טעם לא נעים, אולי נדבר על "מחנה צוענים" ו"מחנות אחרים", ברשותך. היו מחלות בין

היתה בבלוק שעברו – אני הייתי עוד מהשאריות של מחנה הצוענים – היתה שם תפילה בציבור. בבירקנאו היה Goebbels-Kalender, "הקלנדר (הלוח) של גבלס", פירושו שבכל שבת ובכל חג יהודי רוקנו את ה"קרנקנבאו" וגם את הבלוקים ששם היו מוזלמנים בבלוק המנוחה, שלא יצאו לעבודה. שכחנו בערב ביום הכיפורים – זה היה בשנת 1944 – שזה יום של "גבלס-קלנדר".

אב בית הדין מה פירוש הדבר?

העד ביילין פירוש הדבר הוא שבכל יום שבת ובכל חג יהודי, כולל פורים וחנוכה, תמיד היו מרוקנים את ה"קרנקנבאו" מהחולים וגם את הבלוקים מהמוזלמנים ומעבירים אותם לגזים.

זה היה באמצע תפילת "כל נדרי". ובאו המכוניות. אני זוכר את הצעקה של נער בן 16 שנלקח. הוא אמר דברים בהונגריה. תרגם לי רופא הונגרי את הדברים לגרמנית. אני זוכר רק שאמר: "דוקטור באטשי (Bácsi)" (פירוש המילים היה דוד דוקטור, תמיד כשהם פונים ברספקט הם אומרים "באטשי"), הוא אמר זאת לא לי אלא לרופא ההונגרי. הוא אמר לו: "דוקטור באטשי, אם תפגוש את אבי, תגיד לו שאני מתי ביום הכיפורים". כאשר ביקשתי את תרגום המילים האלה והוא תרגם לי, שאלתי את הרופא: מה חשיבות התאריך? הוא אמר לי שלפי המסורת היהודית ביום הכיפורים נפטרים צדיקים. זו היתה תשובתו.

היועץ המשפטי ד"ר ביילין, קיבלת כבר ידיעה שאשתך נמצאת במחנה הנשים באושוויץ ושהיא חולה קשה וזקוקה לתרופות?

העד ביילין כן.

ש. והצלחת להעביר לה תרופה נגד טיפוס?

ת. לא. זאת היתה תרופה לחיזוק הלב. אין תרופות ספציפיות נגד טיפוס הבהרות.

ש. ואותה אישה פולנייה שדרכה הצלחת להבריח את הזריקה הודיעה לך למחרת שאשתך נפטרה?

ת. כן. זה היה ביום חג המולד, למחרת, ב-24 בדצמבר 1943. הבריחו לי קודם מכתב מאשתי. היות ולא נתפסנו יחד, היא נשארה בגטו עוד שישה חודשים. אני כאמור כתבתי אליה גלויה, ניצלתי את ההזדמנות שהיה זה "יום כתיבה לכל העצירים מחוץ ליהודים פולנים ויוונים". הלכתי לחדר הכתיבה וביקשתי גלויה על סמך זה שאני יהודי מהרייך. קיבלתי את הגלויה, כי ביאליסטוק צורפה לרייך השלישי. הגלויה הזאת נתקבלה בגטו. אשתי ידעה שאני באושוויץ. היא הגיעה לאושוויץ בדרך קצת מוזרה.

ש. היא היתה שייכת לליווי של 1,200 ילדי ביאליסטוק שהלכו לטרזיינשטט ושחלקם הובלו אחר כך להשמדה?

ת. כן. הליווי לא נכנס לטרזיינשטט, אלא הובל לאושוויץ אחרי כניסת הילדים לטרזיינשטט. בדרך, כשהם ירדו מהרכבת עם משמר, בדרך שהובילה לקרמטוריום, נפגש אתם מנגלה ושאל את המשמר: איזה קבוצה זו? הוא לחש לו משהו באוזניו. כך כתבה לי אשתי במכתב שהוברח על ידי רופא אחד, שהיתה לו רשות לנוע בין מחנה למחנה. הוא שאל: רופאים יש כאן? היה רופא אחד, שדרך אגב היה מייסד הגימנסיה העברית בביאליסטוק, ד"ר כצלסון (Katznelson). היו כמה חובשות וחובשים. אשתי היתה רוקחת. את הקבוצה הזאת הפריד מהיתר והכניס אותם בחזרה למחנה. זה

האלה נלקחו מפרופסור אפשטיין באותו יום. דרך אגב, הוא קיבל אזהרה שאם תהיה הפצצה הוא צריך לשמור על העבודה הזו כמו על חייו. ומנגלה בא בבוקר ולקח ממנו את כל המסמכים. אנחנו לא חשנו כלל במתרחש.

ש. מה היה גורל מחנה הצוענים?

ת. באותו בוקר מנגלה בחר כ-600 איש מהצוענים, אלה שהיו כשירים לעבודה, או אלה שרצו להיפרד ממשפחותיהם. הם הלכו לטרנספורט ואפילו נפנפו בידיהם מהרכבת לנשים ולילדים שנשארו במחנה. מנגלה נאם בפני המשפחות, שהגברים הולכים לעבודה, ושהם יחזרו ויתאחדו עמם.

ש. כל ה-600?

ת. כן, כל ה-600. הוא אמר: אתם בידיים נאמנות, כאן יטפלו בכם היטב.

ש. את הנאום הזה שמעת באוזניך?

ת. כן. ובאותו ערב באו מכוניות משא והתחילו לרוקן את המחנה. התחילו מהבלוק שנקרא "בית יתומים". היו הרבה ילדים שהוריהם מתו, והם רוכזו עם מטפלות בבלוק מיוחד. זה היה בדיוק מול הבלוק שעבדתי בו. כאשר רוקנו את הבלוק, אמר לי איש ס"ס אחד: תלך ותכבה שם את האור. כל עוד שהיה אור על הלאגרשטרסה (Lagerstrasse – הרחוב של הבלוק) מהבלוק, אז הוא ראה מי יהודי, מי רופא ומי צועני. ברגע שכיבתי את האור ורציתי לחצות אל הלאגרשטרסה, שהיה בדיוק ממול, הרגשתי לפתע יד על הכתף עם הפקודה: "Herauf!" ("תעלה!"). זה היה האוטו עם הילדים האלה. ברגע האחרון אמרתי: "Ich bin ein Jude". הוא המשיך: "Also ein Jude, hast du noch ein paar Wochen Zeit. Marsch ins Block!" (אני יהודי. התשובה: אם כן יהודי, יש לך עוד כמה שבועות זמן. צעד לבלוק).

אב בית הדין מאיזה יחידה היה מנגלה?

העד ביילין מהס"ס.

ש. איזו דרגה היתה לו?

ת. האופטשטורמפירר ד"ר יוזף מנגלה.

ש. היה רופא?

ת. אמרו עליו, לא שמעתי את זה, שיש לו שני דוקטורטים, לפילוסופיה ולרפואה.

היועץ המשפטי מה היה גורל הנשארים? מה היה גורל הצוענים שנשארו פרט ל-600 שנשלחו?

העד ביילין לא נשארו יותר.

ש. האחרים הוטענו על המכוניות והועברו לתאי הגזים?

ת. כן, הוטענו על המכוניות והובאו לתאי הגזים. המחנה רוקן כולו. אחר כך באו יהודי הונגריה במקומם. כבר בהיות מחנה הצוענים בחצי הקיבול, השורה השנייה של הבלוקים, לשם באו יהודי הונגריה. ברגע שכל הצוענים חוסלו באו יהודי הונגריה גם ל"קרנקנבאו" (krankenbau – בית חולים) לטיפול עם הרופאים ההונגריים, אני זוכר אותם מקלאוזנבורג (Klausenburg), הם היו מאוד נחמדים. אלה היו יהודים מסורתיים מאוד וביום הכיפורים

היה באוגוסט. ואשתי מתה מטיפוס הבהרות אחרי כמה חודשים, בדצמבר 1943.

ש. ד"ר ביילין, באיזה אמצעי חיטוי היו משתמשים באושוויץ לשם חיטוי כלי המיטה ולבנים?

ת. בציקלון B. (Zyklon B). ציקלון B זה היה בלאזווורה (Blausäure), ציאן. את הציאן הזה היו מפזרים בבלוק שמשם היו מגרשים את האסירים. היו סוגרים את הבלוק, עד כמה שזה ניתן באופן הרמטי, למטרות דִּרְטִיזַצִיָה (השמדת עכברים) ולדזינפיקציה. אפילו את הארובה של הבלוק היו מכסים עם שמיכה. היה נכנס לשם איש הס"ס עם מסכת גז והיה מפזר את הגבישים האלה, החומצה הכחולה, בכל הפינות. היינו מוצאים אותם אחרי כן, כשהיינו נכנסים לבלוק והיינו צריכים לטאטא אותם. השמיכות נטבלו במים בתמיסה של ציקלון B, והתמיסה הזאת נעשתה באמבטיות חלודות בחוץ. אנחנו היינו צריכים לקחת את השמיכות האלה, ולהוציא אותן מהתמיסה, להעמיסן על הכתף ואחר כך להביא אותן לבלוק ושם לתלותן לייבוש.

ש. מי זה אנחנו?

ת. הפפלגר (Pfleger) – קבוצת הרופאים והחובשות.

ש. אירע לך דבר כאשר סחבת שמיכה כזאת?

ת. פעם הגיע תורי לקומנדו זו. העמסתי עלי ערמה גדולה. הרגשתי ריח של שקדים מרים, אבל זה היה קל מאוד, אני הייתי באוויר הפתוח.

ש. השקדים המרים זה הריח האופייני...?

ת. זה הריח האופייני של הציאן. מאוד קל, אבל מרגישים אותו, בדיוק כמו שקדים מרים, וכאשר פקחתי את עיני, מצאתי את עצמי שוכב בבלוק אחר כמובן, וחברי עושים לי הנשמה מלאכותית. הם סיפרו לי שאיבדתי את הכרתי. אני לא הרגשתי דבר, וכ-5-10 דקות הייתי בלי הכרה. השאלה שעניינה אותם במיוחד היתה: "איך זה היה? הרי זה סופנו. אנחנו רוצים לדעת אם זה כואב".

ש. ידעתם שמשתמשים בציקלון B בקרמטוריום?

ת. כן, זה היה בקופסאות. בכל קופסה היו חמישה קילוגרמים לפי הערכתי. היתה על זה תווית ועליה כתוב: "Zur Ausrottung von Schädlingen und Ungeziefer" ("להדברת מזיקים ורמשים").

היועץ המשפטי (מראה לעד ספר ומצביע על אחד העמודים): אתה יכול לזהות מה זה?

העד ביילין רק שכאן אין רואים את הצבעים. הפח היה מוזהב, זאת אומרת בציופי של איזשהו חומר שהיה לו צבע של זהב או של נחושת מבריקה.

ש. אני אגיש את הספר הזה. אני ממילא אצטרך להגישו. זה התרגום לגרמנית של הדו"ח הפולני על אושוויץ, והואיל ולא הכינונו תרגום לעברית, בידענו שיש תרגום רשמי גרמני, אז אני אגישו בהזדמנות זו ואחר כך אסתמך עליו.

ת. אני רוצה להסב את תשומת לב בית המשפט, אם זה יובא בתור ראיה, שכאן יש שני סוגי קופסאות: סוג אחד שיש לו מכסה מתלבש, שזה קרטון. והסוג השני – זו פחית. אני ראיתי את הסוג השני.

אב בית הדין באיזה עמוד זה שם?

העד ביילין בעמוד 152.

היועץ המשפטי שמעת את הכינוי "פפנדקל" ("Pappendeckel" – כיסוי מקרטון) בשביל הקופסאות?

אב בית הדין יש לכם עוד העתק?

היועץ המשפטי נגיש לד"ר סרבציוס.

אב בית הדין מה בדבר שני השופטים?

היועץ המשפטי אין לנו. יש ב"ד ושם שתיים, ואנחנו קיבלנו את שתי החוברות. אני מצטער.

אב בית הדין זה יסומן ת/1329.

היועץ המשפטי אלה היו קופסאות קרטון, אתה אומר?

העד ביילין אני ראיתי את הסוג השני, של הפחית.

ש. את הפחית ראית, את ה"פפנדקל" לא ראית?

ת. לא.

ש. כאשר היית במחנה הצוענים, ראית בחורים יהודים שעשו עליהם ניסיונות באברי המין?

ת. כן. פעם הובאו אלינו, וזה היה מקרה יוצא מן הכלל, כי בדרך כלל בשום לא-צועני לא טיפלו ולא בא למחנה צוענים, וזה היה מקרה יוצא מן הכלל שהובאו 40 בחורים יהודים יוונים, מאוד יפים וצעירים, כנראה שבחרו בהם במיוחד, עם סביבות אברי המין שנשרפו, אלה היו כוויות על ידי קרני רנטגן.

ש. מאיזה מחנה הם באו?

ת. מאושוויץ 1. ואז שמעתי בפעם הראשונה מפיהם את השם ד"ר שומן (Schumann). השם הזה יצא מפיהם, שהוא כאילו עשה את זה אתם, על כל פנים הם באו לטיפול והוכנסו לשטובה (Stube – מחלקה) מיוחדת, זה לא חדר, אלא חלק של בלוק עם מדפים, ושם ניסינו את כל המשחות הסטנדרטיות הצנועות שהיו בידינו, כי גם בזמנים כתיקונם פצעני רנטגן בכלל אינם נרפאים. והיה בא איזה שהוא רופא ס"ס בלווייתו, בחברתו של מנגלה והם היו באים מדי פעם ומצווים עלינו להוריד את התחבושות ולראות את מצב הפצעים. ביום אחד לקחו אותם בשמיכות על האוטו וכך הם נעלמו.

ש. לאן?

ת. איני יודע, אבל עירום בשמיכה על אוטו היה בבירקנאו חוק בל יעבור – גז.

ש. ידועים לך גם מקרים של סירוס, קסטרציה?

ת. ראיתי בחור בריא שעבד וסיפר לי שסירסו אותו ואפילו נתן את עצמו לבדיקתי, אמרתי לו שאי אפשר לעזור בזה דבר, אבל הוא אמר: אני רוצה שתראה מה עושים אתנו.

ש. אתה זוכר רפורטפירר (Rapportführer)

(בשם שילינגר, איש ס"ס?

ת. כן.

ש. מה הוא היה עושה?

ת. אחרי יומיים הובא ד"ר גלברזון, שהיה רופא מבלגיה, יליד פינסק (Pinsk), שלמד ועשה את הפרקטיקה שלו בבלגיה, הוא הובא מורעל ללא הכרה. אנחנו ידענו שאלה היו כדורי שינה שהוא לקח בכמות מופרזת, עם סימני מכות, סימנים איומים של שטפי-דם ופצעים. כאשר הכניסו אותו למחנה היה במצב של גסיסה, לא היה צורך להרביץ, הוא היה מת בין כה וכה. בא מול והרביץ לו עד מוות ואמר: "אתה רוצה להשתמש מתפקידך ולמות, יהודי חזיר (Saujude)", וכך מת גלברזון.

ש. אתה זוכר מה אירע בינואר 1945?

ת. כן, אחרי חיסול המחנה ואחרי שגם ההונגרים לא היו יותר, הועברתי לקרנקנבאו Abschnitt F (חלק F). זה היה ה"אבשניט" הסמוך לסקטור E, שבו היו הצוענים. זה היה הקרנקנבאו לכל המחנות האחרים. שם עבדתי עד 17 בינואר 1945. היו שם הרבה חברים פולנים רופאים, הרבה חברים שנפגשתי אתם לראשונה באוניברסיטה, חברי ללימודים, ביניהם היו גם כאלה שהם היום בשלטון בפולניה. ב-17 בינואר 1945... ידענו שב-11 בינואר התחילה האופנסביה הרוסית האחרונה והם חצו את הוויסלה (Vistula). חשבנו שאנחנו לא רחוקים מהוויסלה ונשתחרר, אבל זו הייתה תקוות שווא. ב-17 בינואר 1945 כלילה העירו אותנו: "Alle Pflegere antreten" ("כל המטפלים להתייצב"). מובן שכולנו התייצבנו ומיד "Rechts um, marsch!" (ימינה פנה), בעיצומו של חורף.

ש. לאן הוליכו אתכם?

ת. הוליכו אותנו לשטמלאגר (Stammlager – המחנה הראשי) שהיה בבירקנאו במרחק של כ-5-7 קילומטרים, שם ראיתי את דרקסלר (Drexler), Aufseherin (מפקחת) של ה-Frauenlager (מחנה הנשים) שעמדה עם קבוצה של ס"ס ושם יצרו קבוצה של 15,000 איש. זאת אומרת היו 10 קבוצות של 1,500 איש, בכל קבוצה היחס בין המשמר ובין הקבוצה היה 1:25, זאת אומרת היו 600 אנשי ס"ס על הקבוצות האלה. כאשר התחלנו ללכת, התחנה הראשונה הייתה גליביץ (Gleiwitz), הלכנו דרך שלזיה התחתית. התחנה השנייה הייתה רטיבור (Ratibor), אז הצטרפו אלינו האסירים שפנו ממחנות מן הסביבות, מלאורהיטה (Laurahütte), מקניגסהיטה (Königshütte), מיוורזנו (Jaworzno), מינינה (Janina), מצ'נסטוכובה (Człostochowa)...

ש. כל אלה סניפים של אושוויץ-בירקנאו?

ת. כן.

ש. כמה אנשים הכיל לדעתך הקומפלקס הזה של אושוויץ-בירקנאו, עם כל מחנות-הלוואי?

ת. לפי הערכתי הצנועה כ-160,000 אני עושה את החשבון לפי הקבוצות שפוננו. בקבוצה שלי היו 25,000 איש, שמעתי אחרי השחרור על "טוטנמרשים" (מצעד מוות) אחרים, שהיו גם כן של 25,000 איש וה"פראואנלאגר". ולפי דעתי היו צריכים להיות שם, זה היה גם המספר המקובל בין האסירים, 160,000 איש ברוטציה מתמדת. היה הרי מעבר, הלכו טרנספורטים ובאו טרנספורטים חדשים.

והנה התחילה הטרגדיה של 25,000 איש אלה שאני הייתי אתם.

ש. אולי תתאר לנו בקצרה.

ת. שילינגר זה, היה השיא בכל הזוועות שהיו בבירקנאו, הוא ממש רוצח שרצח את קרבנותיו כמו ידיו, ובייחוד, כמו שסיפרתי, בזמן חלוקת האוכל, הוא כנראה השתתף גם בקבלת הטרנס-פורטים לקרמטוריום, מפני שאירע דבר, וזה הסתנן אלינו דרך הזונדרקומנדו (Sonderkommando). אני צריך רק להעיר כאן שהזונדרקומנדו היה קומנדו סגור שלא היה לנו כל מגע אתם חוץ מהרופא, לרופא הייתה רשות לנוע והוא היה בא למרפאה, לקחת תרופות לתרמילו, והוא היה הרי יוצא עם הזונדרקומנדו כל פעם לעבודה. והרופא הזה היה מוסר לנו ידיעות, הוא הביא לנו ידיעה על הריגתו של שילינגר על ידי אישה מטרנספורט אחד, שלפי התיאורים היה זה טרנספורט של נתינים זרים שרוכזו בוורשה במלון "פולוניה" (Polonia), והם באו סוף סוף לאושוויץ.

ש. יהודים?

ת. כן, יהודים בעלי נתינות זרה, ושילינגר זה אמר לנושם להתפשט, ואישה אחת אמרה שהיא אינה מתפשטת בנוכחות גברים. כתוצאה מכך הוא הרים את שוטו, את מקלו, הוא תמיד היה מתהלך עם מקל, ורצה להרביץ לה, כשהאישה ראתה זאת היא שלפה אקדח ובירייה אחת הרגה אותו. לאחר הידיעה הזאת שילינגר לא היה במחנה, כמוכן, מפני שהוא נהרג. את זה סיפר לנו אחד הרופאים.

ש. זה היה ד"ר גלברזון (Globersohn)?

ת. לא, זה היה ד"ר פאך (Pach).

ש. ד"ר גלברזון היה רופא הזונדרקומנדו.

ת. השני, כן.

ש. ספר לנו את המקרה של ד"ר גלברזון.

ת. מנהל הזונדרקומנדו היה האופטשארפירר מול (Moll). הוא היה מקבל טרנספורטים לרחיצה ב"סאונה" המפורסמת והיה מכה את אלה שהיו עם יותר מדי תכשיטים וזהב. ביניהם הייתי אני, ושמעתי מפיו: "ליהודים האלה כמה שלא רודפים אותם, בכל זאת יש להם עוד יותר מדי כסף". הוא היה מנהל הקרמטוריום 1, 2, 3 ו-4. היה בוחר כל שלושה חודשים, כאשר התייצבנו באפל, בזונדרקומנדו חדשים, והיה מחסל את הזונדרקומנדו הקודמים.

ש. אלה שטיפלו בשרפת הגוויות?

ת. כן. פעם ראיתי מרחוק את האופטשארפירר מול במחנה הצוענים, אותו כל אחד הכיר כי ידע שאם יבחר בו, זה לשלושה חודשים ולא יותר. הרופא הקודם של הזונדרקומנדו, לעומת זאת, הצליח באיזה אופן שהוא במזל להשתחרר מהזונדרקומנדו והעבירו אותו עם טרנספורט לאיזה טרנספורט עבודה, והוא נעלם מהמחנה, אבל ראינו אותו בתור משוחרר מהזונדרקומנדו. ראיתי במחנה הצוענים את מול הולך, אז ידעתי שיבחר בזונדרקומנדו, מבין הצוענים הוא לא יבחר, כי לזה היו בוחרים רק יהודים, חוץ מזה שלא היה זמן האָפּל והוא לא ילך סתם לתפוס בבלוקים כל אחד, הוא בחר את זה באופן סדיר בזמן האָפּל, אבל בכל זאת העדפתי להתחבא. והתחבאתי בבית השימוש. וכאשר יצאתי, סיפרו לי שד"ר גלברזון נלקח על ידי האופטשארפירר מול בתור רופא של הזונדרקומנדו. הוא שאל אותי: מה אתה עושה כאן, רופא? בוא אתי.

ש. אחרי יומיים חזר אתכם?

ביניהם. וזה היה שקר, כי זה היה טרנספורט מעורב, היו פולנים, גרמנים, צ'כים ולא רק יהודים, אבל הם כיפרו על כל הזוועות במילה "יהודים". ובכן, אמרתי שאני כימאי ויצאתי עם קבוצה של 30 כימאים ברכבת. במקום שנפרדנו מהטרנספורט נשארנו כבר כ-1,000 איש בלבד. היה זה בקרומהולץ (Krumholz), בקרבת ליבנטל (Liebenthal) בשלייה התחתית, המקום הזה נקרא בפולנית קרסנגורה (Krassnegora). בדרך חפרנו חפירות נגד טנקים ומקלטים בשביל הצבא, גם זו היתה אחת משיטות ההשמדה של הטרנספורט הזה, בלי אוכל, בלי לבוש, בלי שינה. כשבאנו עם הרכבת הזאת, שאלנו את המשמר שלנו לאן הוא מוביל את הכימאים, אזי הם אמרו: "הם הולכים לפלוסנברג (Flossenbürg) לזיף דולרים". אבל הוא הוריד אותנו ברייכנאו (Reichenau), על יד גבלונץ (Gablonz) בסודטים (Sudeten), שם היה מחנה שאף פעם לא היה שם יהודי. היה זה מחנה קטן של גרוס-רוזן (Gross-Rosen), ושם היה מפעל של מכשירי רדיו, המפעל נקרא Götterland, כל המחנה עבד בבית החרושת למכשירי רדיו. היו שם חשמלאים, טכנאים ובעלי מקצוע במכניקה עדינה. ואנחנו היינו היהודים הראשונים. ומובן שאנחנו היינו בכינת מלאה – הם לא הוצאו למרש, הם היו נקיים פחות או יותר – ואנחנו היינו צריכים ללון – 30 איש – בחוף. גורשנו לבאוקולונה (Baukolonne – יחידת הבנייה). זאת היתה עבודת הפרך היחידה במחנה זה. בנו וילה בשביל מפקד המחנה, ואנחנו היינו צריכים לסלול את הכביש. ואז קרה אתי דבר.

צ'כית אחת נתנה לי חתיכת לחם. חזרנו למחנה. הוא ציווה עלינו להתפשט. אני שמתי את הלחם על ערמת הבגדים שלי, מפני שידעתי שבבירקנאו בעד לחם לא היה כל עונש. אני לא הבינתי שיש הבדל בין הלחם שהוא והלחם הזה, בבירקנאו היה זה "קומיס ברוט" ("לחם צבאי") וכאן היה זה "פרייהייטס ברוט" ("לחם חירות"). וכשהוא הסתכל על הלחם הזה הוא שאל: "למי הוא שייך?" וכשאמרתי שהוא שייך לי הוא אמר: abspritzen (להזריק). עמדתי עירום, שני האסירים החזיקו את ידי, ולא הבינתי מה זה. באושוויץ שמעתי על זה, אבל לא ידעתי מה זה. ציווה להביא את המזרק. אבל אמרו לו שהמזרק איננו, הוא נמסר לבית החולים של הס"ס. הוא אמר לי "להתלבש" ו"קדימה". את הלחם שלי הוא זרק לפח האשפה, זה היה מין בור אשפה כזה. כששאלתי בדרך מה זה צריך היה להיות, התברר לי שבמחנה הזה היו עושים הזרקת בניזין לתוך הלב. וזאת לא עשה רופא, אלא איש הס"ס בעצמו, שמו היה בראון (Braun).

יומיים-שלושה לפני השחרור שוחררנו מהמחנה הזה. לא יכולנו ללכת הלאה, כי הדרך היתה כנראה חסומה. בינתיים, מ-30 אלה, שכולם היו יהודים, מתו 20 ונשארו 10. מעשרת הנותרים מתו אחר השחרור בבית החולים העירוני בגבלונץ שישה, רק ארבעה נשארו. היועץ המשפטי ד"ר ביילין, מכל 25,000 שיצאו אתך מאושוויץ, כמה נשארו אחרי המלחמה?

העד ביילין כשאני נפרדתי מהטרנספורט בקרומהולץ היו 1,000 איש. לא ידעתי מה גורלם. אחרי השחרור נודע לי מהרופא שנשאר עם הקבוצה הזאת עד הסוף – עכשיו הוא יושב בתל אביב, הוא אמר לי שנשארו 109 איש, ומ-109 אלה מתו 43 אחרי השחרור.

היועץ המשפטי ממה מתו?

ת. אלה שלא יכלו ללכת – נורו. זה היה נקרא "יריית חסד", אדם שהיה יוצא מהשורה, ומתיישב בקצה, בשפת הכביש, היה מקבל "יריית חסד". באושוויץ בדרך כלל, בבירקנאו, לא נורו, אמרו "חבל על כדור ליהודי", אבל במרש – נורו. ואנחנו התחלנו לספור את היריות. הקבוצה היתה ארוכה, 25,000 איש. אנחנו יכולנו להתמצא רק על פי מספר היריות, וידענו שכל ירייה זה לקיחת חיים. היו ימים שמספר היריות היה מגיע עד ל-500, ובמידה שהלכנו יותר ויותר, באותה מידה הלך וגדל מספר היריות. הכוחות אפסו, בלי אוכל, לנו באורוות, ולא רק באורוות. והיו אלה אנשים שעברו את שבעת מדורי הגיהנום ושהיו כמעט לפני השחרור. פעם אחת הכניסו אותנו לבונקר אחד בלנדסהוט (Landeshut) בשלייה התחתית – היום זה נקרא קמנגורה (Kamienna Góra) בפולנית. על פתח הבונקר היה כתוב "הכניסה אסורה מטעם המשטרה". היות וזה היה כבר לפני השקיעה, לא שמנו לב לשלט הזה, רק למחרת אחרי הטרגדיה. היה זה בונקר ארוך מאוד, כלבירינט, עם סמטאות צדדיות.

אב בית הדין בונקר למה, להתקפות מהאוויר?

העד ביילין בונקר מבטון.

ש. אבל לאיזו מטרה שימש הבונקר?

ת. אחר כך נודע לנו שהיה זה בונקר של חפירות אורניום, אבל זה נודע לנו רק אחר כך, אחרי הטרגדיה. חצי שעה לאחר שנכנסנו התחלנו להרגיש, ולאחר שסגרו את הדלת, הדלת היתה צרה מאוד – הרגשנו שאין לנו אוויר, שכאן חסר אוויר. הקבוצות שהיו רחוקות מהדלת הרגישו זאת הרבה יותר והתחילו הצעקות הטרגיות "לופט" (Luft – אוויר), וכמובן שאנשי הס"ס לא פתחו את הדלת עד שש בבוקר. נשארו סגורים שם עד שעה שש בבוקר. נשארו אז כ-5,000 איש מה-25,000.

ש. הכניסו את כל ה-25,000 לשם?

ת. אז היינו רק 5,000. ובבוקר למחרת כשפתחו את הדלתות הוצאנו משם 1,000 גוויות. ממש מוות בחנק, בפוייציות מאוד נוראות, עירומים, על הברכיים, עם הפה לבטון, משם ניסו לשאוב את האוויר, היות והבטון נקבובי, וביניהם הרבה רופאים. בטרנספורט שלנו כשיצאנו היו 27 רופאים, נשארו שלושה, וכולם בישראל. מעטים נשארו מהטרנספורט הזה כולו, היות והשאירו בדרך הרבה קפואים, הרבה נורו ומתו בדרך. זה נודע לי אחר כך, כי אני נפרדתי מהטרנספורט הזה בקבוצה של כימאים. ראיתי שאם אמשיך בטרנספורט הזה – זה יהיה סופי והחלטתי להסתלק מהמרש האומלל הזה. ובאחד המקומות שאל מפקד המסע על כימאים, ואמרתי שאני כימאי. הוא שאל אותי: "מה הנוסחה של מים?" עניתי לו H₂O והוא אמר: "בסדר, ללכת". וכך נעשיתי כימאי. הטרנספורטפירר היה האופטשארפירר שולצה (Schulze) והוא השמיד את ה-25,000 האלה, הוא עם פמלייתו, עם אנשי המשמר. אחרי שהוצאנו את הגוויות מהבונקר הזה, באה המשטרה ושמעתי איך שמפקד המשטרה, לויטננט, צעק על מפקד הטרנספורט, "איך אתה העזת להכניס אנשים לבונקר שכתוב עליו בפירוש "הכניסה אסורה מטעם המשטרה"? הוא אמר זאת ברוגזה. מפקד הצעדה ענה לו בחיוך: "אדוני הלויטננט, אלה רק יהודים", ואז הוא אמר: "Ach so, בסדר", והסתלק.

ש. דבר זה שמעת באוונדן?

ת. כן, כי אני סחבתי את הגוויות ועברתי על ידם כשהם שוחחו

ש. איך הוא נתקל בך?

ת. צריכים לדעת שגם תמותת הרופאים היתה גדולה מאוד. אלה לא היו רגילים לעבודת פרך, ואם הם לא עבדו במקצועם הם מתו. הם עונו ומתו, עונו ומתו, בייחוד כשהשלטון היה בידי הפושעים אשר דיכאו במיוחד את האינטליגנציה, לא רק את הרופאים, אלא גם רופאים. כך שבתקופה שהיו מעט רופאים בבירקנאו היתה פקודה לכל הבלוקים: "על כל המטפלים והרופאים להתייצב", ואז הוא בחר מבין אלה.

אב בית הדין תודה ד"ר ביילין, גמרת את עדותך.

היועץ המשפטי כבוד בית המשפט, היות ונותרו רק כמה דקות אוכל אולי להשתמש בהן כדי להגיש באמצעות מר יהודה בקון את אותה ההודעה שלו אשר אומנם נמסרה ב־15 ביוני 1960, אבל עברה לגנון, מפני שבינתיים קיבלנו את הודעתו הארוכה מ"יד ושם", ולכן זה לא הגיע בכלל לתביעה.

אב בית הדין האם הוא עוד כאן?

היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין מר בקון, אתה ממשיך להעיד בשבועה.

היועץ המשפטי מותר לי לגשת לעד, אדוני?

אב בית הדין בבקשה.

היועץ המשפטי אבקש אותו לקרוא קטע מסוים.

אב בית הדין בבקשה.

היועץ המשפטי זאת היא ההודעה שהתכוונת לה שמסרת בירושלים במגרש הרוסים?

העד בקון כן.

ש. היא חתומה על ידיך?

ת. כן.

ש. אתה רוצה לקרוא פה את הקטע הזה מהמילים "בדרך כלל" עד סוף הקטע?

אב בית הדין באיזה תאריך זה ניתן?

היועץ המשפטי ב־15 ביוני 1960.

העד בקון "בדרך כלל הוצאו להורג בגז ובהמונים. ואילו משפחת אדלשטיין (Edelstein) הוצאה להורג לפי פקודה מיוחדת, וכנראה היתה ידו של אייכמן כאן. גברת אדלשטיין סיפרה לי לפני זה, בפברואר, כשנפגשה עם אייכמן, שהאחרון הבטיח לה פגישה עם בעלה".

אב בית הדין זה חתום על ידיך?

העד בקון כן.

אב בית הדין זה יסומן ת/1330.

אתם תכינו מזה העתקים?

היועץ המשפטי כן, כמוכן.

ד"ר סרבציוס איני יודע אם התרגום אשר הגיע אלי נכון. בתרגום

העד ביילין קודם כול נתגלתה מחלת השחפת. אחר כך מאפיסת כוחות. הם התחילו לאכול באופן מוגבר וכנראה ללא השגחה מתאימה. במקום לתת להם את התזונה באופן הדרגתי ולהרגיל אותם למזון רגיל הם התחילו לאכול ועל ידי זה קיבלו את השלשולים.

ש. בסך הכול נשארו 60 וכמה בחיים?

ת. כן.

ש. מ־25,000 שהיו אתך כשיצאתם מאושוויץ־בירקנאו.

ת. כן. רציתי רק לומר שאיבדתי את הכרתי... שלושה ימים... הייתי כל הזמן בהכרה מעורפלת. נהפכתי למוזלמן. התחלתי לראות לפני את האוכל הטוב וידעתי שזה הסימן. כשהייתי כבר בהכרה מעורפלת זו לא גירשו אותי ל"באוקולונה", אלא הייתי צריך לשפשף את הרצפה בבלוק. פעם ישבתי ושפשפתי את הרצפה והנה אני רואה שמתקרב אלי במגפיים של ס"ס. מובן שקמתי באופן אוטומטי, "Mütze ab" ("הרם כובע!"), וראיתי את מגנלה. הוא הכיר אותי במצב זה, למרות שלא הייתי – בוודאי – דומה לעצמי. זה היה שלושה ימים לפני השחרור. הוא ידע שהם הפסידו במלחמה. הוא שאל אותי: "Was machen sie Hier?" ("מה אתה עושה כאן?") אמרתי לו: "אני משפשף את הרצפה". הוא הלך, ואמר: "Weitermachen" ("המשך"). הייתי בטוח – למרות שהייתי בהכרה מעורפלת, הייתי חצי מת, לא הרגשתי את קצות האצבעות, את קצה האף, את קצה הלסת, והייתי עם רגליים נפוחות, אני הכרתי היטב את התופעות האלה, וידעתי שהוא יחפש אותי. ידעתי שהוא ירצה להרחיק את העד שהיה נוכח בזמן חיסול מחנה הצוענים. איני יודע אם הוא כן חיפש אותי או לא חיפש אותי. מפני שבאותו ערב הכניסו אותי לשטרבבלוק (Sterbeblock), לצריף הגוססים. כשפקחתי את העיניים הייתי בבית החולים העירוני בגבלונץ ע"ג נייסה (Neisse). היה זה ארבעה ימים אחרי השחרור. הייתי עם הפרסונל הרפואי, בחדר נפרד, עם מיטה לבנה ואפילו עם פרחים על הארון.

ש. איזה צבא כבש את זה?

ת. אותי שחררו, סיפרו לי החברים, היו שם 80 איש, פולנים, רוסים ויהודים, שקודם כול אותם שחררו הפרטיזנים הצ'כיים שהופיעו ב־9 במארס, ובערב נכנס הצבא האדום.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, היש לאדוני שאלות?

ד"ר סרבציוס אין לי כל שאלות לעד.

השופט רוה ד"ר ביילין, איני יודע אם הבנתי אותך נכון, כשבאת לאושוויץ לראשונה, לא עבדת כרופא.

העד ביילין לא, בקרנטינה וגם אחר כך לא עבדתי כרופא. היה מקרה מיוחד שמישהו יכול היה להיבחר בתור רופא. את בחירת הרופאים עשה ההפטלינגסאובראדרט (Heftlingoberarzt) – הרופא הראשי של האסירים. הוא בעצמו היה אסיר פולני אשר שמו היה זנגפלה (Zangefele). רומן זנגפלה זה בחר אותי במידת הצורך. דבר מעניין: היות ואת הדיפלומה שלי קרעו ב"סאונה", כשהוא בחר בי למרפאה הוא שאל אותי שאלה אחת: "טיפוס הבהרות ראית?" עניתי: "כן". אז הוא אמר לי: "אתה משקר, בפולניה לא היה טיפוס בהרות". והוא שכח שבינתיים בחלק זה של פולניה היו הסובייטים שנתיים והם הביאו אתם את טיפוס הבהרות.

ש. ופעמיים היא הזכירה את שמו של אייכמן?
 ת. בפעם הראשונה בעיקר...
 ש. מה זה בעיקר? אני שואל על גברת אדלשטיין.
 ת. היא אמרה שהובטח לה על ידי אייכמן.
 ש. פעמיים היא אמרה זאת?
 ת. פעמיים.
 ש. בפברואר היא אמרה אייכמן?
 ת. בפברואר בפירוש מאייכמן, כך אני הבנתי בפברואר. ובמאי אני הבנתי שעל ידי אייכמן או מישהו שדיבר בשמו של אייכמן. בפברואר זה היה ברור מאוד שזה היה ממש מאייכמן, וביוני – על ידי בא כוחו או ממנו.
 ש. היא חזרה גם אחרי יוני למחנה שלכם?
 ת. כמובן חזרה.
 ש. ובסוף נלקחה להורג?
 ת. זמן מה אחרי כן הוציאו אותה והיא לא חזרה. ואחר כך נודע לי שהוצאה להורג.
 אב בית הדין תודה, מר בקון, סיימת את עדותך סופית. נפסיק עכשיו, נמשיך מחר בבוקר בשעה 09.00.
 כפי שהודעתי, אחרי ההפסקה אתם תקרינו את הסרטים האלה. היועץ המשפטי אנחנו מבקשים מבית המשפט רק הנחיה אחת. האם בית המשפט רוצה שתוך כדי הקרנת הסרטים יעמוד העד, שיישבע תחילה, ויתן אימות על הדברים הנראים. זה יחסוך בזמן. או בית המשפט רוצה שאנחנו נקריין קטע, ולאחר מכן נעלה עד על דוכן העדים שיאמת אותו.
 אב בית הדין איני יודע אם הדרך הראשונה היא מעשית. היועץ המשפטי היא מעשית, היא ניתנת לביצוע.
 אב בית הדין כי אמרתם שאתם תאפילו את האולם. זה גם צריך להירשם.
 היועץ המשפטי אני מבין. אז רק הדרך השנייה אפשרית.
 אב בית הדין אתם הרי ראייתם את זה כבר, אתם יודעים את מידת התאורה.
 היועץ המשפטי במקום הזה אין תאורה רבה, במקום בו יושבת הכתבנית.
 אב בית הדין אפשר כמובן לבקש מהחשמלאי שיעמיד פה מנורה. הכול אפשר.
 היועץ המשפטי האם בית המשפט יסכים באופן עקרוני לדרך הראשונה?
 אב בית הדין אם אדוני אומר שזה ניתן לביצוע, וזה לא יגרם לבלבול כללי – כמובן.
 הישיבה הבאה מחר בבוקר בשעה 09.00.

שנמסר לי על ידי סגן פרקליט המדינה, מר בכ, נאמר: "בעניין זה כנראה היתה ידו של אייכמן, כי גם אדון אדלשטיין אמר לי..."
 השופט הלוי התרגום אינו מדויק.
 אב בית הדין זה לא "גם אדלשטיין", אלא "גברת אדלשטיין".
 ד"ר סרבציוס כאן ישנו הבדל בזמן. דומני שהבוקר העד אמר יוני, ואילו כאן הוא אומר שבפברואר פגשה הגברת אדלשטיין באייכמן. אם כן, יש לי חששות אם אין העד מושפע על ידי מה ששמע לאחר מכן.
 העד בקון אמרתי שבינואר-פברואר, בתחילת השנה, ד"ר ינוביץ (Janowitz) אמר שאייכמן הגיע וזה לא מבשר טובות. באותה תקופה גם נפגשה גברת אדלשטיין, הוצאה מהמחנה, ולפי מה שסיפרה היה ברור, שנפגשה עם אייכמן או עם מישהו שהיה בא כוחו.
 אב בית הדין השאלה היא זו: מתי שמעת את הדברים האלה מגברת אדלשטיין? בפברואר או ביוני?
 העד בקון גברת אדלשטיין הוצאה פעמיים מחוץ לשערים, פעם אחת בינואר או בפברואר, ואז כשד"ר ינוביץ גם זיהה את אייכמן, שהוא אמר לנו, חוץ מגברת אדלשטיין, שהנה אייכמן הגיע וזה לא מבשר טובות...
 ש. אנחנו מדברים על דברי גברת אדלשטיין על אייכמן.
 ת. פעמיים הובטח לה כשהיא שבה מהשער שהיא תיפגש עם בעלה.
 ש. מתי זה היה?
 ת. פעם אחת זה היה בערך בינואר או בפברואר 1944; ופעם שנייה, זמן קצר לפני שהוצאה מהמחנה.
 ש. זאת אומרת פעמיים היא...
 ת. פעמיים ניתנה לה אפשרות לצאת מהמחנה.
 ש. אבל מתי היא סיפרה את זה?
 ת. אני זוכר את זה בעיקר מהפעם השנייה.
 ש. זאת אומרת ביוני?
 ת. בפעם הראשונה אני זוכר מד"ר ינוביץ ובפעם השנייה מגברת אדלשטיין.
 אב בית הדין עוד שאלות, ד"ר סרבציוס?
 ד"ר סרבציוס לא, אין לי עוד שאלה.
 השופט הלוי אני מצטער, זה עוד לא ברור. פה כתבת ובעדותך אמרת שגברת אדלשטיין סיפרה לך את זה בפברואר.
 העד בקון פעמיים היא סיפרה לנו.
 ש. היא סיפרה לך אותו סיפור פעמיים?
 ת. בערך אותו סיפור, שהובטח לה שתיפגש עם בעלה.
 ש. היא סיפרה לך את תוכן הסיפור הזה פעמיים?
 ת. כן, שהובטח לה שתיפגש עם בעלה.

ישיבה מס' 70

כ"ד בסיון תשכ"א

(8 ביוני 1961)

הועברנו באוטובוסים לדרנסי (Drancy), לתחנת הרכבת. היינו 67 נשים בסך הכול. זה היה המשלוח הראשון של נשים יהודיות מצרפת. ושם הצטרפו אלינו כ-930 גברים, כדי שהמשלוח כולו ימנה 1,000 איש.

- ש. מתי גורשת מדרנסי?
 ת. כעבור כמה שעות הם שמו אותנו על רכבת בהמות ונסענו.
- ש. והגעתם לאושוויץ?
 ת. ב-24.6.
- ש. בשנת 1942?
 ת. בשנת 1942.
- ש. והיית באושוויץ עד 18.1.1945?
 ת. כן.
- ש. ומשם התגלגלת לרבנסבריק (Ravensbrück), נשלחת למקלנבורג (Mecklenburg)?
 ת. ליוגנדלאגר (Jugendlager – מחנה נוער) על יד רוונסבריק, והמחנה האחרון היה מלחוב (Malchow) על יד מקלנבורג.
- ש. במה העסיקו אותך באושוויץ, גברת כגן?
 ת. ביום השני לבואי לאושוויץ נבחרתי, כמוכן באופן מקרי לגמרי, כי היו יהודיות מגרמניה. ביקשו פקידות למשרד, היודעות גרמנית, ובמשלוח שלנו היו הרבה יהודיות מגרמניה, שזו היתה שפת אמן. גם אני עמדתי בתור מועמדת. לא היו לי שום סיכויים, ובאופן לגמרי מקרי השוצלאגרפיררין (Schutzlagerführerin) – המפקדת של מחנה החסות) בחרה גם בי. מהמשלוח שלנו נבחרו ארבע נשים לעבודה במשרד.
- ש. איך זה נקרא?
 ת. המשרד שאנחנו היינו צריכות לעבוד בו נקרא "פוליטישה אבטיילונג" (Politische Abteilung – המחלקה הפוליטית) על שתי השלוחות שלו – "פוליטישה אבטיילונג" ו"שטנדסאמט" (Standesamt – רישום האכלוסייה). שתיים מאתנו הועברו ל"פוליטישה אבטיילונג" ושתיים – ל"שטנדסאמט".
- ש. מה היו תפקידי ה"פוליטישה אבטיילונג"?
 ת. המחלקה הזאת היתה חשובה מאוד באושוויץ, היו לה תפקידים פוליטיים – שמירה על ביטחון המחנה. בזה הועסקו אנשי ס"ס, שעבדו אתנו. נוסף לכך היו גם תפקידים אדמיניסטרטיביים. ה"פוליטישה אבטיילונג" בתפקיד האדמיניסטרטיבי נקרא "רגיסטרטור" (Registatur), ושם עבדו כמחצית הבחורות של כל הקומנדו, אולי יותר.
- אב בית הדין ה"רגיסטרטור" וה"שטנדסאמט" זה היה אותו הדבר?
- העדה כגן לא, אלו היו שתי מחלקות נפרדות עם שני מנהלים. אבל היה ראש של ה"פוליטישה אבטיילונג", הגג, והוא היה המנהל הכללי על שניהם, גם של ה"רגיסטרטור" וגם של ה"שטנדסאמט". היה זה אונטרשטורמבנפירר מכסימיליאן גרבנר (Maximilian Grabner). דיברנו על התפקידים האדמיניסטרטיביים...

- אב בית הדין אני פותח את הישיבה השבעים של המשפט. היועץ המשפטי אני קורא לגברת רעיה כגן (Raya Kagan).
- [העדה הושבעה]
- אב בית הדין מה שמך המלא?
 העדה כגן רעיה כגן.
- היועץ המשפטי גברת כגן, את גרה בירושלים, בקריית יובל ואת עובדת במשרד החוץ?
 העדה כגן נכון.
- ש. בשנת 1937 נסעת מווילנה לפריס כדי להכין עבודת דוקטורט בהיסטוריה, ועם כניסת הגרמנים נשארת בצרפת?
 ת. נכון.
- ש. נעצרת ב-27.4.1942?
 ת. כן.
- ש. הועברת למחנה?
 ת. הועברתי קודם כל לפרפקטורה (Prefecture), ואחר כך לטורל (Tourelles).
- ש. מה זה טורל?
 ת. טורל היה מחנה קטן, זה היה רובע בפריס.
- ש. את זוכרת שיום אחד הגיע לשם קצין ס"ס מסוים?
 ת. כן.
- ש. מי זה היה?
 ת. זה היה ב-18.6. הוועקנו בבוקר לרדת מהקסרקטינים לחצר וכל התושבות של הבלוקים, כל האסירות, ירדו בבהלה וראינו קצין ס"ס.
- ש. מי היה קצין הס"ס הזה?
 ת. אני לא הכרתי אותו אישית, אולם שתי אסירות שנעצרו על ידו באופן אישי לחשו לי "זהו דנקר" (Dannecker).
- ש. מה קרה אתכן?
 ת. לאחר הסלקציה שעשה דנקר, הוא עצמו בחר בנשים צעירות ובריאות. הופרדנו משאר הנשים, הוכנסנו לענף של הקסרקטין שהיה עד אז ריק, ושם חיכינו לדפורטציה.
- ש. כולן היו יהודיות?
 ת. כולנו היינו יהודיות.
- ש. נשים יהודיות?
 ת. נשים יהודיות. והדפורטציה התחילה ב-22.6, ב-05.00 בבוקר.

היועץ המשפטי כן, בבקשה, תסבירי.

העדה כגן האסירות ב"רגיסטרטור" התעסקו בעיקר בעניינים השוטפים של האסירים, בעניינים של אסירים חיים. בו בזמן ש"השטרסאמט" היה כידוע מרשם תושבים ויש לו שלוש פונקציות: לידות, חתונות ורישום פטירות. באושוויץ כמוכן שתי הפונקציות הראשונות לא היו קיימות, או כמעט לא היו קיימות, וכל הדגש היה על רישום הפטירות.

ש. את מכירה את הטופס הזה, 1112 של התביעה?

ת. הטופס הזה נקרא אופנאמבוגן (Aufnahmebogen – שאלון קליטה).

אב בית הדין מסמך זה יסומן ת/1331.

היועץ המשפטי טופס זה הוצג גם בפני הנאשם וקיבל מס' ת/37(306), תגובת הנאשם על המסמך נמצאת בעמ' 3467 עד 3471 של הודעתו.

תסבירי לנו עכשיו, גברת כגן, מה זה.

העדה כגן כשהאסיר בא למחנה הוא היה צריך להירשם באדמיניסטרציה של המחנה. שם שאלו אותו קודם כל על פרטיו האישיים. המסמך הזה הוכנס לתיק וזה היה תיקו האישי של האסיר.

ש. מי היה ממלא את החלק העליון של הטופס בעמוד הראשון, מה שאני רואה כאן כתוב Kempf, Max Israel בכתב יד, על טופס מוכן. מי היה ממלא זאת?

ת. את זה היו ממלאים האסירים בעצמם.

ש. יש פה בחצי השני, התחתון, של העמוד, מילוי בכתב יד אחר, הקובע מתי נאסר האסיר ומי היחידה השולחת אותו.

ת. זה לא מולא על ידי האסירים.

ש. מי מילא את זה?

ת. כנראה הגרמנים.

ש. אני מפנה את תשומת לב בית המשפט שכתוב: "היחידה המוסרת למעצר – IVB4a".

תראי בבקשה את העמוד השני של הטופס הזה. מהו העמוד השני? זה אותו דבר?

ת. כן, אבל יש כאן בכל זאת הבדלים. הוא פחות משוכלל מהטופס הראשון.

ש. מה שאמרת לגבי העמוד הראשון חל גם על העמוד השני?

ת. כן.

היועץ המשפטי שוב אני מפנה את תשומת לב בית המשפט שגם בטופס הזה, החל על אסיר אחר, מדובר כי היחידה השולחת היא RSHA IVB4a.

אב בית הדין מה משמעות הספרות הנוספות, שהן זהות בשני המקרים – את יכולה להגיד לנו משהו על זה? אחרי "RSHA IVB4a" יש "3233/41G" בשני הטופסים, אינך יודעת?

העדה כגן לא.

היועץ המשפטי תהיה לנו עוד עדות על זה. יש לנו עדות ממשפטו

של רודולף הס (Höss), של פולני בשם רייבסקי (Rajewski). זה מספר צופן להודעה לאותה ארץ ששלחה את העציר. לכל ארץ יש סימון מיוחד, לאן לדווח ולהודיע שהאסיר הגיע. זה מסמך שאנחנו רוצים להגיש מחר.

ובכן, טפסים כאלה היו ממלאים במחלקת ה"רגיסטרטור"?

העדה כגן ב-Aufnahme (קבלה).

ש. מה היו עושים ב"רגיסטרטור"?

ת. הם היו מקבלים את זה מה"רגיסטרטור" ושם היה כביכול ארכיון. היו שם ארונות עם תיקים כאלה, ובמידת הצורך היו גם כל מיני דברים אחרים. למשל, אם זה היה ארי, היו שאלות המופנות למשרד. אפשר היה למצוא שם את התיק ולמסור את זה לטיפול המתאים.

ש. איפה היו נרשמות הודעות על עונשי גוף שבוצעו?

ת. אני ראיתי אותן בצירוף לטופס האישי, כאשר האיש נפטר והתיק הגיע לידי.

ש. ראית למשל הודעה כזאת – 1245 שלנו?

ת. ראיתי כזאת וראיתי גם טופס אחר, טופס זה, שני הטפסים האלה.

ש. מה שיש שם בקצה?

ת. כן.

ש. זה הכול הולך אצלנו יחד. זה חל על אנשים שונים, על עונשי גוף. את רוצה לומר לנו למה מתייחסים הטפסים, גברת כגן – האחד מ-16 במאי 1944, לגבי ברונו ילינק (Bruno Jellinek) מווינה – מה מדווח הטופס? הוא יהודי?

ת. כן.

ש. מה אומר הטופס?

ת. הטופס אומר שהאיש הזה ניסה לקנות לחם.

ש. מה היה עונשו?

ת. עונשו היה עשר מלקות.

ש. וזה הלך בדיווח למחלקה?

ת. זה הלך לתיק, אחרי שהעונש בוצע.

ש. ומה אמר הטופס לגבי היהודי יצחק מוזרזקי (Meserezki), מ-2 בספטמבר 1943?

ת. שהוא נעדר מהקומנדו שלו כדי לחפש קצת אוכל.

ש. מה עונשו?

ת. עונשו איום: עשר פעמים עבודת כפייה ועשר פעמים Stehzelle.

ש. מה זה Stehzelle?

ת. זה צינוק קטנטן שבו האיש היה יכול אך ורק לעמוד, ואחרי שהוא עמד כך בלילה הוא היה צריך לעבוד כרגיל ביום.

אב בית הדין אדוני מגיש את אוסף המסמכים?

מה שכרוך בהם. אצל אחרים זה היה לפעמים מעניין ביותר, כיוון שהתיק הכיל כל מיני דברים סודיים, שהאסיר אפילו לא חלם עליהם, למשל קורספונדנציה שלא נמסרה לו, קורספונדנציה שלו שלא נמסרה לקרובים. אחרי כן היו שם כל מיני דו"חות על חקירות, שהיו מצורפים. היו אנשים שבאו אחרי חקירות. היתה הודעה מצורפת מהגסטאפו שנעשו חקירות. היו מקרים שהחקירות נעשו באושוויץ על ידי גסטאפו קטוביץ (Katowice), אז היה מצורף גם טופס החקירה. כך שמהתיק הזה אפשר היה ללמוד הרבה מאוד דברים.

ש. איך הייתם מצויים לרשום את סיבת הפטירה?

ת. קיבלנו את סיבת הפטירה יחד עם ההודעה על הפטירה. תוך זמן קצר מאוד הוברר לנו שכל זה אינו אלא הסוואה, ושכל סיבות הפטירה אינן יכולות בשום פנים ואופן להיות אמיתיות.

ש. מה רשמתם בטפסים?

ת. רשמנו בטפסים כל מיני מחלות.

ש. כגון?

ת. קטאר-מעיים, פנמוניה, שושנה, חולשה כללית, דיזנטריה, וכל מיני דברים אחרים. נוסף לכך, בקצרה, ידעתי להבחין אצל אנשים שכתוב היה plötzlicher Herztod (מוות פתאומי משבץ לב), שזאת היתה הריגה ולא מיתה נורמלית כביכול. אז רשמנו זאת בצורה כזאת, כך שמהסימן היה ברור שהאיש לא מת – לא ממחלה, ואפילו לא מהמכות ומהעניינים, אלא שהוא נורה.

ש. האם רשמתם לפעמים "נורה", "הוצא להורג"?

ת. אף פעם.

ש. "נתלה"?

ת. אף פעם, אף פעם.

ש. במידה שזוהה השתקף בכרטיסיה, לא נורה ולא נתלה אף אחד באושוויץ?

ת. אף אחד.

ש. מה קרה עם האנשים שהובאו להמתה בגז? מה אירע לכרטיסים האישיים שלהם?

ת. היו כרטיסים של Sonderbehandelte (שקיבלו טיפול מיוחד). רציתי להדגיש כאן שאנחנו כמובן ידענו שקיימות אקציות וקיימות סלקציות במחנה, ושנאנשים מובאים לגז. אצלנו היו לזה רק שתי אותיות SB (Sonderbehandlung), זונדרבהנדלונג – טיפול מיוחד. כאשר אחת מהחברות העובדות ב"רגיסטרטור" אמרה למנהל: "Herr Unterscharführer, sie ist doch tot?" (השיב: "Mensch, Sie sind wohl verrückt, sie ist SB"). ("אדוני האונטרשארפירר, הלוא היא מתה?" התשובה היתה: "בן אדם, השתגעתי, הלוא היא SB, קיבלה טיפול מיוחד).

ש. מה היה קורה בכרטיסים האישיים של אותם האנשים שהועברו ל-SB?

ת. הכרטיסים הוצאו, שמו עליהם סימן SB והם הושמדו.

ש. הכרטיסים הושמדו?

ת. כן.

היועץ המשפטי מיד אגיש.

אב בית הדין אגב, מר האונזר, איך הגיעו הטפסים האלה הנה? האם התיקים של אושוויץ נתפסו?

היועץ המשפטי יש כמה מסמכים שמצאנו בקיבוץ לוחמי הגטאות.

אב בית הדין מה מקורם?

היועץ המשפטי יש מוזאון של אושוויץ בפולין ויש בו מסמכים מקוריים מאלה שנשארו לאחר שהגרמנים ניסו לטשטש את העקבות. כמה מהם בידינו.

אב בית הדין הם ניסו בוודאי להשמיד את ה"רגיסטרטור"?

העדה כגן אנחנו בעצמנו עסקנו בזה.

אב בית הדין בוודאי עוד נשמע על זה.

היועץ המשפטי מה אומר הטופס האחרון שלפניך, מ-3 ביולי 1944?

העדה כגן שהוא נעדר בלי רשות ממקום העבודה והלך למטבח כדי להביא קפה.

ש. מה היתה הצעת העונש?

ת. כאן יש דבר מעניין מאוד, איזו הערה שהקאפו של הקומנדר הזה הוא המחלק את הקפה; זאת אומרת שהקאפו בוודאי דרש ממנו להביא את הקפה ושלא הוא בעצמו נעדר מהעבודה.

ש. מה ההצעה לעונש?

ת. עשרים מלקות.

השופט רוח מה משמעות סימני השאלה ליד ההערה שאת קראת עכשיו?

העדה כגן סימן השאלה כנראה שאולי הקאפו לא נענש.

ש. מי שם את סימני השאלה?

ת. הממונים שקיבלו את זה אולי שמו את זה בסימן שאלה.

ש. הם פקפקו?

ת. לא פקפקו, אבל אולי חשבו שגם הקאפו היה צריך לקבל עונש.

היועץ המשפטי במידה שידוע לך, חילקו קפה באושוויץ?

העדה כגן אם אפשר לקרוא לזה קפה, אז זה היה קפה. זה היה משהו שהיה לו צבע בלתי מוגדר וטעם עוד יותר בלתי מוגדר, בלי טיפת סוכר.

היועץ המשפטי אני מבקש את בית המשפט לקבל את המסמכים האלה כמוצגים.

אב בית הדין זה יסומן ת/1332.

היועץ המשפטי במה טיפלו ב"שטנדסאמט"?

העדה כגן ה"שטנדסאמט", כפי שהסברתי, היתה מחלקה שטיפלה ברישום פטירות.

ש. איך הייתם רושמים את הפטירות?

ת. קיבלנו מה"רגיסטרטור" את התיקים של האנשים שמתו. אני הייתי בשלב הראשון. בגלל זה קיבלתי גם את התיקים המלאים עם כל

ש. לגבי אלה לא היה דיווח פטירות רגיל?

ת. אף פעם.

ש. אם אני מבין אותך נכון, דיווח היה לגבי אנשים שמתו באושוויץ בדרכים אחרות, לא שהומתו בגזים?
ת. לא שהומתו בגזים.

ש. כרטיסי האנשים שהומתו בגזים הוצאו על ידי מי?

ת. על ידי אנשי ה"רגיסטרטור", על ידי קירשנר (Kirschner), והוא ציווה...

ש. על ידי אחד האסירים?

ת. כן, על ידי אחד האסירים.

ש. למי היה האסיר מוסר את זה?

ת. לקירשנר.

ש. מה היה עם האנשים שהובלו ישר לתאי הגז? האם הם עברו את הרישום?

ת. אין שום סימן במחנה.

ש. כאילו לא באו?

ת. שום סימן.

ש. לא נרשמו כלל?

ת. לא נרשמו כלל.

אב בית הדין זאת אומרת ישר מהרכבת?

העדה כגן ישר מהרמפה.

היועץ המשפטי היו גם יהודים שנשלחו על ידי המחלקה הפלילית, ה-Kripo?

העדה כגן כן.

ש. איך היו רושמים אותם?

ת. וזה הפרדוקס הגדול של אושוויץ: אנשים שנתפסו כביכול באיזו עברה פלילית, אליהם היה יחס טוב יותר, כי הם לא נכללו בטרנספורטים של ה"רז"א (RSHA), ולא היו מתייחסים אליהם כאל הטרנספורטיון (Transportjuden – יהודי הטרנספורטים). וזה התבטא בכך שבשעת הסלקציות הוצאו כרטיסים של יהודים אלה מהסלקציות.

ש. ומה היה קורה בכרטיסים?

ת. הם הושארו בחיים.

ש. הפושעים הפליליים?

ת. הפושעים הפליליים כביכול. אנחנו יודעים, שהפשעים שלהם היו אולי שטלפנו או שהיו ברחוב לאחר שעת העוצר. גם זאת היתה עברה פלילית. זה אחד הפרדוקסים, שהיו מהם כל כך הרבה באושוויץ.

ש. מה המספר שאת קיבלת כאשר נכנסת לאושוויץ?

ת. 7984.

ש. ואיפה גרת?

ת. הגעתי לאושוויץ כשעוד לא היה קיים מחנה בירקנאו (Birkenau), אלא עשרת הבלוקים הראשונים של המחנה הראשון העיקרי. הם הופרדו ממחנה הגברים על ידי חומה. אנחנו גרנו באותם הבלוקים. אני גרתי קודם כל בצריף, כשבאתי, אחר כך, על ידי זה שנכנסתי לעבוד במשרד, הועברתי לבלוק 4.

ש. יחד עם אסירות אחרות שעברו במשרד?

ת. כן.

ש. כמה הייתן?

ת. ב"שטדנסאמט" היינו עשר בחורות, ב"רגיסטרטור" קצת יותר. אבל הקומנדו גדל. היו זמנים שהם מנו 60 נשים. פרט לזה היו גם גברים פולנים, אשר היו כביכול כולם פולקסדויטשה (Volksdeutsche).

ש. מה הסיבה שהתירו לכן לגור במקום העבודה ולא בתוך המחנה?

ת. זה היה בתוך המחנה, אלא שזה היה בבלוק אחר.

ש. מדוע לא גרת כרגיל בבלוק הנשים, במקום שגרו הנשים העצירות? האם היתה סיבה לזאת?

ת. לא. הם פשוט רצו לרכז את עובדות המשרד בבלוק אחד.

ש. האם זה לא היה מפני שהיה חשש למחלות?

ת. אז – לא. אבל כאשר הועברנו לבירקנאו, ובבירקנאו הייתה שבעה לילות ושבעה ימים, וזה נראה אולי כ-700 או 800 שנים, כל יום היה אולי מאה שנה – אז נבהלו אנשי הס"ס והעבירו אותנו באופן פתאומי מבירקנאו לאושוויץ.

ש. מדוע נבהלו? מפני מה?

ת. כיוון שהיו שם מגפות, והם, "הגיבורים", רעדו גם הם לעורם.

ש. עבדתן במחיצתם והם חששו שאתן עלולות להדביק אותם?

ת. ברור.

ש. ואז מיהרו להחזיר אתכן למקום מגורים אחר?

ת. זה היה בניין המטה (Stabsgebäude). אבל רציתי להוסיף כיצד נתקבלתי ל"שטדנסאמט", באיזו קבלת פנים.

ש. בבקשה.

ת. אני רוצה לספר על קבלת הפנים שנתקבלתי על ידי אונטרשטורמפירר גרבנר (Grabner). נכנסנו שתינו, יחד עם מפקחת מס"ס. הוא קם, הסתכל עלינו ואמר: אתן נמצאות עכשיו במשרד של המחלקה הפוליטית, עליכן להקפיד בעבודה לשמור סוד חמור, לא רק בדיבוריכן, אסור לכן לפטפט, אסור לכן לדבר ביניכן על העבודה, אסור לכן לגלות מאומה ממה שאתן עושות כאן במחנה, ואם אנחנו נדע אפילו על ידי ה-Mienenspiel (העוויות הפנים) שלכן, שמהו דלף למחנה, אנחנו לא נשחק אתכן. אחד מאנשי הס"ס הפוליטיים אמר פעם לבחורות, ברגע שהיה לו מצב רוח טוב: במקרה הטוב ביותר אתן תמותו כאן מזקנה ומגוף שחוח.

ש. בתיק האישי של העציר היה גם רישום על מצב השיניים?

ת. בהחלט. גם אני עברתי זאת, הייתי צריכה לפתוח את הפה ולהראות את מצב הפה.

ש. ומה רשמו?

ת. בתיק רשמו את שיני הזוהב, את הפרוטזות, כל דבר שיכול להיות דבר ערך.

ש. האם היית נפגשת עם נשים אשר עברו באוסנקומנדו (Aussenkommando)?

ת. בהיותי במחנה אושוויץ, עד לפני העברתנו לבירקנאו שנעשתה ב-9 באוגוסט 1942, היינו במחיצתן של נשים אלה. אז אני עדיין זכיתי לראות את הסלובקיות האינטליגנטיות, לא רק את הקאפוס

אלה שכבר עברו מחלות, אבל היו בבלוק כזה שהיו יכולות לא לעבוד – גם הן נשארות. פחדנו פחד מוות שסופן יהיה מר. ובאמת חלק מהן חוסל.

ש. את זוכרת בחורה יהודייה בשם אילונה ברודי (Ilona Brody)?
ת. הלנה ברודי. "אילונה" – זה השם בהונגרית.

ש. מה קרה אֶתָהּ?

ת. זו היתה חברה טובה מאוד שלי, בחורה שבאה לאושוויץ בגיל קרוב ל-19, והיו לה הורים ומשפחה בקז'מרק (Kežmark) שבסלובקיה. ההורים דאגו לה מאוד מאוד. פעם בתחילת 1944 היא נקראה פתאום למחלקה הפוליטית, לקירשנר. אנו רעדנו, כיוון שכל הופעה בפני קירשנר אף פעם לא היה בטוח איך היא תיגמר. כאשר היא חזרה היא סיפרה שקירשנר שאל אותה איזה נתינות יש לה. היא אמרה שהיא בעצם לא יודעת בעצמה, רק שאביה הוא הונגרי. הוא הסתכל בה ארוכות ולא דיבר מילה. אחר כך שאל: איפה אביה וכו', ואחר כך אמר לה ללכת.

ש. היא נשארה בחיים?

ת. היא נשארה בחיים, למזלנו. אבל אנחנו, נודע לנו אחר כך שזו היתה איזו פעולה מהחופץ, דרשו שהמחנה ישחרר אותה. אבל אנו ידענו מה האפשרויות להמית אותה בקלות ולהגיד שהיא איננה.

השופט הלוי אבל היא נשארה בחיים?

העדה כגן כן, היא נשארה בחיים. היא נמצאת בקנדה והיתה בארץ לפני חודש.

היועץ המשפטי אבקש להפנות את תשומת לב בית המשפט לת/1133 הנוגע לאילונה ברודי, תשובת משרדו של הנאשם למשרד החופץ בעניין הפנייה שנתקבלה לאפשר את העברתה של אותה אישה להונגריה, כאשר הוא אומר שמטעמי ביטחון אין להסכים לכך שאילונה ברודי תוחזר.

אב בית הדין מה היתה הפנייה, על סמך מה נעשתה הפנייה?

היועץ המשפטי זאת איננו יודעים.

העדה כגן אבל אני יודעת.

היועץ המשפטי הוא מסרב לשחרר אותה. בינתיים הרי גם נשתנו התנאים בהונגריה.

אב בית הדין זה היה אחרי ההפיכה?

היועץ המשפטי המכתב הוא מ-24 באפריל 1944, אחרי כניסת הגרמנים. זה ת/1133.

אב בית הדין מה את עוד יודעת על המקרה?

העדה כגן זאת אני יודעת כמובן מהתקופה שאחרי המחנה, שאביה של אילונה ברודי היה לו קשר באופן מקרי עם פקיד גבוה מאוד שמשפחתו כנראה היתה לפני מאה שנה מומרת, והיה לו אותו השם. הוא ביקש מידע על תולדות המשפחה מאביה של אילונה ברודי. אחר כך מר ברודי נזכר באותו איש ופנה אליו, וברודי הנוצרי עזר לו בהגשת הבקשה.

אב בית הדין הונגרי-נוצרי?

העדה כגן הונגרי-נוצרי.

ולא רק את הבלוקאלטסטה (Blockälteste) הפראיות, אלא סלובקיות אינטליגנטיות, כל האינטליגנציה הסלובקית שהושמדה בקיץ 1942.

ש. בין הבלוקאלטסטה היו גם הגונות וישרות?

ת. כן. היו גם קאפוס כאלה, אבל זה היה יוצא מן הכלל.

ש. היו נשים שהיו הגונות גם בתפקיד של קאפוס וגם בתפקיד של בלוקאלטסטה?

ת. בתפקיד של קאפוס יותר. שם היה הפיתוי בחלוקת מזון גדול מאוד.

ש. ובכן, את זאת שמעת מפי האנשים שעבדו באוסנקומנדו?

ת. היו לי חברות בבית הסוהר של המחנה, שדאגתי להן, ובכל רגע פנוי רצתי לראות מה מצבן.

ש. שמעת מאנשי הס"ס שיש מכסה של מתים שצריך להביא?

ת. ידעתי, סיפרו לי שלפני צאת הקומנדו ל"אוסנארבייט" (Aussenarbeit – עבודת חוץ) בבוקר, ניגש הס"ס המלווה ובבלוקפיררשטובה (Blockführerstube – משרד ראשי הבלוקים) נותנים לו את מספר המתים שרצוי שהוא יביא. והוא גם היה מעוניין בכך כיוון שהוא קיבל חופש וכל מיני הטבות.

ש. שיחזיר מהעבודה מכסה קבועה של אנשים מתים מיום העבודה?

ת. כן.

ש. אמרת שאסור היה להגיב אפילו לא בהבעת פנים על הידיעות. מה היה קורה כאשר מישהי היתה נתקלת בהודעת פטירה של מישהו שהיה מוכר לה?

ת. היו לנו מקרים כאלה. החברה שלי נתקלה באופן פתאומי בתעודת פטירה של אחיה. הפחד היה כל כך איום אצלנו שהיא פחדה לבכות. אמנם היא התייפחה, אבל בצורה כזאת שאפשר היה לראות שהיא קרובה לשבץ לב.

ש. את זוכרת את ביקורו של הימלר (Himmler) באושוויץ?

ת. כן.

ש. מתי?

ת. זה היה במחצית השנייה של יולי 1942, אם אני טועה. היה מסדר ואנו שמענו את הצריחות "אכטונג" (Achtung – הקשב), צריחות היסטוריות ממחנה הגברים שהיה קרוב. אחר כך הוא בא אלינו. בפמלייתו היו גם אנשים שהיו בבגדים אזרחיים ואחד מהם ניגש לחברה סלובקית, בחורה תמירה ויפה, ושאל אותה: מאין את? והיא אמרה לו: אני יהודייה מסלובקיה. הוא קפץ כאילו נשוך נחש, שהוא כל כך טעה ולא הכיר שהיא יהודייה.

ש. סמוך לביקור זה הועברתן לבירקנאו?

ת. אחרי הביקור הזה, ראינו את הסיבה, את הקשר הישיר בין ביקורו של הימלר לבין העברתנו לבירקנאו.

ש. שם לא שהית הרבה זמן בגלל הסיבה שכבר אמרת?

ת. כן. כל ההעברה היתה איומה. יומיים לא עבדו ויומיים הכינו את ההעברה הזאת. ברגע האחרון נודע לנו שהחולות נשארות, גם

ש. מה היה עם מאלה צימטבאום?

ת. את מאלה צימטבאום הכרתי עוד בקיץ 1942. היא נעשתה אז "Läuferin", ושימשה כשליחה בין הבלוקים, והמקשרת בין ה"בלוקפיררשטובה", הקאפו והאסירות. זאת היתה בחורה צעירה, מוצאה מפולניה, אבל היא התגוררה בבלגיה, ובאה עם הטרנספורט מבלגיה. היא היתה הגונה מאוד. היתה ידועה בכל המחנה, מכיוון שעזרה לכולם. והכוח שלה והשלטון כביכול שהיה בידה לא נוצל לרעה על ידי כמו שזה נעשה לעתים קרובות על ידי הקאפו. היא סבלה את הסבל. אומנם היו לה אפשרויות יותר גדולות, היא היתה יכולה להתרחץ בבירקנאו. ובקיץ 1944 שמעתי פתאום – אני ישבתי על יד חדרו של המנהל שלי, שם היה טלפון – פתאום שמעתי שמצלצלים ומזעיקים את כל הקריפו (Kripo) והסטאפולייטשטלה, כל תחנות הז'נדרמריה, ושמעתי את השם של האסירה, מאלה צימטבאום שברחה. הבריחה היתה מאורגנת. היא ברחת במדים של אישה מהס"ס, Aufseherin (מפקחת), הבריחה נעשתה בשבת אחר הצהריים כשהשמר במחנה היה קטן. ברח אתה גם עוד פולני. הם נפגשו אחרי המחנה ופניהם היו לסלובקיה. אנחנו קיינו, והיתה לנו תקווה רבה, כל בוקר כשקמנו, שאולי היא תצליח. חשוב לדעת שלמאלה היו אפשרויות רבות, היא היתה יכולה לראות את המסמכים. ואמרו שהיא גנבה מסמכים מה"בלוקפיררשטובה" הנוגעים לס"ד (SD), ושהיא רוצה לפרסם את זה בעולם. אני מוכרחה לומר כאן הערה שבורתה היתה ידועה, אבל יש גם לגנדה מסביב למאלה, ואיני בטוחה אם נכון הוא שהיא הצליחה לגנוב את המסמכים, אבל אמרו עליה שהיא מסוגלת. כעבור שבועיים נודע לנו שהם נתפסו, נתפסו באופן טיפשי ביותר, על הגבול ממש, על ידי אנשי מכס. הם כנראה לא ידעו את הדרך ושאלו על הדרך. שם היה צריך לעבור הרים, לעבור דרך הקרפטים, אז הם נתפסו. וזה היה מוזר לאנשי המכס שזוג...

ש. מכל מקום היא הוחזרה לאושוויץ?

ת. הוחזרה לאושוויץ. הפולני הזה נחקר בבלוק שלנו ולא רק בבלוק שלנו. הצריך שלנו, שאנחנו עבדנו בו, היה סמוך לקרמטוריום הקטן שאז היה בלי פעולה, אבל זה היה מקום אהוב על החוקרים שלנו, בעיקר על וילהלם בורגר (Burger), והוא מצא שיטות עיני משלו. היה שם מכשיר עיני הנקרא נדנדה. לשם הוא לקח את הפולני הזה. לאחר עינויים איומים ראינו אותו כשהוא עובר שם. והוא נתלה במחנה אושוויץ. את מאלה לקחו לבירקנאו. החקירות היו טוב באושוויץ ואנחנו ראינו אותה.

ש. את דיברת אתה?

ת. כן, שאלתי אותה מה שלומה.

ש. נכנסת אליה?

ת. לא. היא היתה בצריף קטן, שם חיכו אנשים לחקירות.

ש. מה היא עשתה?

ת. בשלווה ובגבורה היא אמרה, בקצת אירוניה: אני תמיד חיה בנחת.

אב בית הדין באיזו שפה היא אמרה זאת?

העדה כגן בגרמנית.

ש. מה היא אמרה?

היועץ המשפטי האם היו מקרים של שחרור לא-יהודים מאושוויץ?

העדה כגן לא-יהודים – כמובן.

ש. האם היה מקרה של שחרור יהודים מאושוויץ?

ת. לא.

ש. לא, לפי מה את יודעת מעבודתך במשרד?

ת. לא.

ש. וגם לא לפי מה ששמעת מפי חברה?

ת. לא.

ש. חברה לעבודה אני מתכוון.

ת. אני מבינה.

ש. האם היה ידוע לכם על פניות לשחרורו של יהודי זה או אחר שנתקבלו במפקדת אושוויץ?

ת. כן, שמענו על כך, ואז היה כתוב בתשובה: "נושא סוד" ("Geheimnissträger"), ומסיבה זו אסור היה לשחרר אותו.

ש. האם את זוכרת את המקרה של מאלה צימטבאום (Mala Zimetbaum)?

ת. כן. אולי מותר לי לספר את המקרה של לילי טופלר (Lilly Toffler)?

ש. בבקשה.

ת. לילי טופלר היתה אחת החברות שלנו מהקומנדו. היא עבדה ב"פוליטישה אבטיילונג", והיתה זמן מה אפילו קאפו, הגונה מאוד. שם היתה סלובקית אחרת שנעשתה קאפו, והיא היתה משתפת פעולה, אז היא פשוט זרקה אותה החוצה. בפרוטקציה גדולה מאוד היא לא נשלחה לבירקנאו להשמדה, אלא הועברה ל"פפלנצנצוגקומנדו" (Pflanzenzugkommando – יחידה לגידול צמחים).

ש. פרוטקציה של מי?

ת. פרוטקציה של קודינה שלה שעבדה וביקשה מהקאפו שייקחו אותה. וזה עזר לה. שם היחסים היו פחות או יותר אנושיים בפפלנצנצוגקומנדו, ומשם היא כתבה מכתב לפולני מכר שלה, הנמצא במחנה אושוויץ. היא התכתבה אתו, ולרוע המזל אחד המכתבים נפל בקומנדטורה. הקומנדנט מצא את זה והוא עשה חקירה. במכתב לא היה שום דבר יוצא מן הכלל, אבל כמובן שכל אמתלה היתה טובה. שם היה כתוב שהיא דואגת לו, שהיא לא פגשה אותו במקום העבודה, ושכמחנה נפוצות שמועות מעודדות. תמיד היו איזה גלים של אופטימיות בלתי מובנת. והיא גומרת: אני שואלת את עצמי איך אני אחיה אחרי כל מה שראיתי ויודעת. אז הקומנדנט, כמובן, קודם כל היה נגד זה שיש שמועות מעודדות במחנה, ושזה יכול להחזיק את המורל של האסירים המסכנים, ונוסף לכך – שהבחורה הזאת ידעה וראתה. אז נודע שהיא היתה בקומנדו שלנו ועשו חקירה מדוקדקת. כל אחת ואחת היתה צריכה לכתוב משהו כדי להשוות את כתב היד. אחר כך הוברר שאף אחת מאתנו לא כתבה ושזאת לילי טופלר. עשו לה חקירה קצרה מאוד, והיא הוצאה להורג. בת 23, יפהפיה.

ת. Mir geht es immer wohl.

היועץ המשפטי מה היה סופה?

העדה כגן סופה – העבירו אותה לברקנאו, עשו מפקד עצום, ומנדל (Mandel) נאמה, השוצלאגרפירין מריה מנדל, נאמה ודרשה עונש ספקטקולרי ואקסמפלרי בשבילה. מאלה הצליחה לשים בשרווול סכין גילוח, והיא חתכה לעצמה את הוורידים בשעת המסדר הזה. אז ניגש אליה ס"ס והתחיל ללעוג לה ולקלל אותה. אז היא, עם היד מלאה דם, סטרה לו על הלחי, וזה שוב אולי לגנדה, היא אמרה לו: "אני אמות כגיבורה ואתה תגווע ככלב". אחר כך, במצב כה איום, היא הועברה לרבייר (Revier) ובערב העמיסו אותה על עגלה והעבירו אותה לקרמטוריום.

ש. כאשר התחילו המשלוחים הגדולים מהונגריה נשתנתה שיטת הקצקוע, נכון?

ת. סליחה, רציני משהו חשוב, לדעתי, עוד להוסיף בעניין הרישום. החל מה-25 בפברואר 1943 חדלנו לרשום יהודים.

השופט הלוי מה חדלתם לרשום?

העדה כגן חדלנו לגמרי לרשום יהודים ב"באורקונדונג" (Beurkundung – תיעוד). ה"באורקונדונג" בנוגע ליהודים הופסקה לגמרי פרט למקרים שזה לא היה מוות נורמלי כביכול, התאבדות או שוב הריגה. אז אנו כן רשמנו. אבל מהתאריך הזה...

השופט רוה מה היה התאריך?

העדה כגן 25 בפברואר 1943.

היועץ המשפטי מה היתה הסיבה?

העדה כגן פשוט לא יכולנו לרשום. היו כל כך הרבה מתים, כביכול, נורמליים. עבדנו במשך סתיו 1942 וחורף 1943, עבדנו מ-05.00 בבוקר עד 9.30 בלילה.

ש. מי נתן את ההוראה להפסיק את הרישום לגבי יהודים?

ת. לגבינו זה היה מנהל המחלקה.

ש. מי זה היה?

ת. באותו זמן זה היה עוד קווקרנק, ולטר (Quackernack (Walter).

ש. הוא היה איש הס"ס?

ת. כמוכן.

ש. בעל דרגה?

ת. כן, בתחילה היה אונטרפרפירר ואחר כך אוברשארפירר.

ש. כאשר באו יהודי הונגריה נשתנתה שיטת הקצקוע, הטאטואציה?

ת. כן. פשוט מאוד, שוב כדי לטשטש וכדי להסוות את המספרים הארוכים שהגיעו ליותר מ-200,000, אולי יותר, אבל אנחנו הערכנו זאת ב-200,000 אצל גברים, וליותר מ-100,000 אצל נשים, הוסיפו את האות A. בגלל זה כל אחד שואל אותי איפה ה-A שלי, כי זה מספר מאוד מוקדם, כמעט שאינו קיים.

אב בית הדין אז התחילו מחדש?

העדה כגן כן, התחילו מחדש.

ש. בתוספת האות A?

ת. כן. אצל גברים היתה סריה A וסריה B.

היועץ המשפטי את זוכרת את מרד הזונדרקומנדו (Sonder-kommando)?

העדה כגן כן.

ש. ספרי בטובך בקצרה.

ת. מרד הזונדרקומנדו התחיל ב... אפשר כאן קצת... אני רק רציני להגיד כי מרד הזונדרקומנדו היה בקשר עם כל המחותר הכללית באושוויץ.

אב בית הדין אני בטוח שהיועץ המשפטי יודע מה הוא שואל ומה אינו שואל. אני מבקש לשים לב לזה.

העדה כגן כאשר פרץ המרד היה זה בתחילת אוקטובר 1944. קיבלנו הוראה מפורשת לעזוב את העבודה ולשוב למחנה.

היועץ המשפטי מה היתה התגובה שראית בין אנשי הס"ס כשחזרת?

העדה כגן הם היו מבוהלים ביותר. הם עזבו אותנו בריצה והשאירו אותנו בידי פוסטן (שומר) אחד וכולם רצו לברקנאו.

ש. אחר כך הגיעו אליכם 96 תעודות פטירה למילוי?

ת. נכון.

ש. מה נצטוויתם לכתוב שם?

ת. כמוכן שהיה זה ניסיון בריחה.

ש. נורה בזמן ניסיון בריחה או משהו כזה?

ת. כן. רוב היהודים היו יהודי גרודנו (Grodno) ויוון, והיו ביניהם גם מרוסיה.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, היש לאדוני שאלות?

ד"ר סרבציוס גבירתי העדה, ידוע לך דבר על הרישום בברקנאו משנת 1942 עד אפריל 1944?

העדה כגן איני יודעת על מה מדובר ברישום. אם מדובר ברישום של הנפטרים, אני מבינה שזה הלך אלינו גם כן. אני יודעת שעם בואם של הטרנספורטים מהונגריה, בשביל היהודים גם הפעולה הזאת נעשתה קצרה יותר, לא היה פורמולר כזה אלא פורמולר יותר קטן.

אב בית הדין אולי לא היתה ברורה מטרת השאלה. תכף נשמע מה רצה ד"ר סרבציוס ממך.

ד"ר סרבציוס אולי תוכלי לענות לי בקצרה. לא תשובה ארוכה, אז נוכל לברר ביתר קלות. יש לפני כאן מסמך של התביעה אשר מספרו 4, מסמך אשר חובר על ידי שני יהודים סלובקיים, צעירים אשר נמלטו. הם מוסרים על המצב באושוויץ, בברקנאו, מאפריל 1942. הם מוסרים כי שם התחילו מספרי האסירים באותה תקופה להיות מסביב למספר – ואתן מספר עגול – 27,400, ונמסר שם שסופרים אותם, רושמים אותם, ואחר כך החלו לא לרשום אותם, וזה עולה בקנה אחד עם עדותך. לפי אותו מסמך, מגיעים עד אפריל שנת 1944 בסך הכול – ושוב אתן מספרים עגולים – ל-174,000.

אב בית הדין האם זה מסמך שכבר הוגש?

היועץ המשפטי לא, הוא יוגש מחר, אדוני.

העדה כגן אין אני מבינה במה העניין, אנחנו הלוא קיבלנו...

אב בית הדין אולי נראה את המסמך לעדה כדי שהיא תוכל לענות.

ד"ר סרביציוס אני אמסור לידייך את המסמך הזה ואסביר מה כוונתי. את אומרת כי בשנת 1943 החלו בסדרה חדשה של מספרים, שהוסיפו לפני הספרה את האות A.

העדה כגן לא נכון, אני לא אמרתי זאת.

אב בית הדין טוב, טוב, תכף נברר. אני שמעתי שהעניין עם ה-A התחיל בשנת 1944, בזמן המשלוחים מהונגריה.

העדה כגן בדיוק.

אב בית הדין כך היא אמרה.

ד"ר סרביציוס אז אולי נשתבשו הדברים בנתיבי התרגום, אם כך – עולים הדברים בקנה אחד במסמך ובעדות.

אב בית הדין היא אמרה בפירוש, היא ייחסה את זה למשלוחים מהונגריה, זאת היא אמרה בעדותה הראשית.

ד"ר סרביציוס אם כך – אני רושם לפני את הדברים וקובע שאין עוד סתירה, ואין עוד שאלה בפי.

השופט רוה גברת כגן, יש בפנייך קובץ המסמכים 1245?

העדה כגן לא.

ש. אז אולי אתן לך את זה (מעביר לעדה). קחי בבקשה את הגיליון הרביעי. כתוב שם "חוות דעת רפואית". האם היו מקרים שהרופא לא הרשה לבצע עונש?

ת. אני מוכרחה לצחוק מרה. הרופא באושוויץ היה תליין ולא רופא.

ש. ראית מקרה שהוא לא הרשה?

ת. לא, הוא היה תליין.

ש. אחרי זה בא סעיף Dienstaufsicht (שירות פיקוח) האם ראית איזה מקרה ששם לא ניתן אישור לביצוע עונש?

ת. גם כן לא.

ש. תראי שם את החותמת SS Wirtschaftsverwaltungs- hauptamt, Amtsgruppenchef D, Konzentrationslager (ס"ס) משרד ראשי לניהול ענייני המשק, ראש קבוצה מנהלית D, מחנות ריכוז. זה לכאורה עושה את הרושם כאילו זה נחתם לא בתוך המחנה, אלא במקום אחר. אולי את יודעת איך היה הנוהג?

ת. אני בפעם הראשונה רואה דבר כזה, אבל אני מניחה שזה היה טופס כללי לכל המחנות. ואחר כך, לפי החותמות אפשר היה לשנות... זאת אומרת שאם היה כתוב כאן "אושוויץ" החותמת היתה אושוויץ, אז זה היה מיוחס לאושוויץ.

ש. אבל פה, בחותמת הזאת, לא מופיעה המילה אושוויץ. לכן אני שואל אם זה היה מוכן מראש למשל, או אם זה נשלח לאיזה מקום מחוץ לאושוויץ לשם חתימה. האם את יודעת משהו על זה?

ת. לא, אני לא יכולה להביע דעה.

השופט רוה תודה רבה.

השופט הלוי גברת כגן, בנוגע לרישום הפטירות את אומרת שהיו כמה סוגים. היו כל מיני מחלות, בטופס, ברישום אני מתכוון, מלבד זה היה "plötzlicher Herztod und SB" ("מוות פתאומי מהתקף לב וטיפול מיוחד").

ת. SB לא שייך לרישום פטירות, לגמרי לא. על זה לא היתה רשימה, לא רשמנו.

ש. מה זה SB?

ת. SB זו היתה סלקציה בתוך המחנה.

ש. איפה הופיעו האותיות SB?

ת. על הטופס של ה"אופנאמה" (Aufnahme – קליטה) היתה חותמת וזה היה הכול.

ש. וזה היה סימן שהאיש נשלח לגזים?

ת. מובן.

ש. וגם זה הופסק מתאריך מסוים?

ת. זה היה תמיד, בזה לא היתה עבודה רבה. הלוא אני סיפרתי רק על התהליך הראשון של עבודתי. העבודה שלי היתה להוציא את הנתונים האישיים על טופס קטן, ומה שנחוץ היה כדי לעשות את ה"טודסבוכר" (Todesbücher – ספרי המתים). היה לנו ארון שלם עם "טודסבוכר", וזה שימש את הנתונים. שם היו הפרטים האישיים, המקצוע וכד' ושם, על כל טופס, היה כתוב "מת באושוויץ, קזרנשטרסה (Kasernestrasse – רחוב הקסרקטין)".

ש. במה זה חשוב?

ת. אושוויץ – קזרנשטרסה היה הרחוב הראשי כביכול, מקום שהיה הקומנדטור ומולו הבית של הס (Höss) והמחלקה שלנו והקמטוריום והרבייר ס"ס. כל זה היה אושוויץ קזרנשטרסה. ואם משהו מסכן היה מת בבוץ בבירקנאו – הוא כמובן לא מת בקזרנשטרסה באושוויץ. הסילוף היה כללי. וזה מעניין שהגרמנים הקפידו לרשום את הדברים, שהם ראו וידעו מראש שהם מסולפים ולשלוח חודש חודש דו"חות למחלקה הסטטיסטית במשרד הראשי בברלין.

ש. מה נשלח לברלין?

ת. כל חודש נשלח טופס עם מספר הפטירות. ואנחנו, מהחומר שלנו, ערכנו חומר ענק והיו ספרים ענקיים של מתים.

ש. כמה פטירות היו בחודש?

ת. זה קשה לומר. אני יכולה להצביע כמובן על הזמן האיום ביותר. זו היתה כמובן המחצית השנייה של 1942, כיוון שאחר כך אושוויץ, בהשוואה, היה הרבה יותר טוב כביכול. ואני מתכוונת למצב שבביל המחנה, אני לא מדברת על המשלוחים שבאו מחוץ למחנה, מבחינה זו שנת 1944 היתה השיא. בנובמבר-דצמבר 1942 רשמנו כ-500 נשים בלבד ליום, ואותו מספר של גברים ויותר.

ש. ואלה שנשלחו ישר מתחנה הרכבת?

ת. אין סימן.

- ש. אז הם גם אינם מופיעים בדו"ח הסטטיסטי החדש?
- ת. כמובן, הם אמר שרק אייכמן ידע על המספרים האלה.
- ש. זאת אומרת, בכל הרישומים שלכם באושוויץ, לא רק שלך באופן אישי, אלא הרישומים, שיטת הרישומים עד כמה שאת הכרת, של ה"פוליטישה אבטיילונג" ושל כל המחלקות, לא היה רישום מלא של הפטריות?
- ת. מה אתה מבין ברישום מלא?
- ש. באופן שאילו נמצאו המסמכים האלה אפשר היה לעשות רקונסטרוקציה כמה אנשים מתו באושוויץ.
- ת. לא, גם זה לא היה נכון, כיוון שהיו טעויות.
- ש. חוץ מהטעויות?
- ת. למשל, חברתי נכנסה למחנה בתור מתה ואני רשמתי אותה.
- ש. אלה מקרים, אבל כל אלה שנשלחו מתחנת הרכבת לגזים – הם בכלל לא נרשמו?
- ת. בכלל לא נרשמו, ה-SB בכלל לא נרשמו.
- ש. אבל ה-SB את אומרת שהם נרשמו באופנאמבוגן (Aufnahmebogen – גיליון הקליטה)?
- ת. נרשמו בטופס, אבל לא ב"אורקונדה" (Urkunde – תיעוד) לא ב"טודסביכר" (ספרי הפטריות).
- ש. באופן שאי אפשר לעשות מתוך הרישומים האלה רקונסטרוקציה?
- ת. קשה מאוד. אפשר לעשות את הרקונסטרוקציה עם כל מיני הערות, שאלה הם אנשים שמתו מיתה "נורמלית" ומקרי התאבדות והריגה, אלה הם המקרים שאנחנו רשמנו.
- ש. אלה הם לא דווקא המקרים הרגילים של אושוויץ, אפשר לומר?
- ת. כן.
- ש. את יודעת את התאריך שבו הופסקו פעולות הגזים?
- ת. זה היה אחרי ההתפוצצות, בנובמבר, כך אני מעריכה, בנובמבר 1944.
- ש. איזו התפוצצות?
- ת. ההתפוצצות של הקרמטוריום בשעת המרד. הקרמטוריום – זה היה האות הראשון. ואחר כך באה הודעה מברלין להפסיק את ההמתה בגזים.
- ש. את יודעת את התאריך של הידיעה מברלין?
- ת. לא.
- ש. אבל זה היה אחרי המרד?
- ת. כן, אחרי המרד.
- ש. ההתפוצצות בקרמטוריום היתה פעולת המרד?
- ת. בפירושו. הלוא ארבע בחורות העבירו על גופן את חומר הנפץ ושמו את חומר הנפץ בפחים והפחים גרמו להתפוצצות. הן העבירו את חומר הנפץ לזונדרקומנדו והוא עשה את הפעולה.
- ש. זה היה בנובמבר?
- ת. לא, זה היה באוקטובר.
- היה עוד דבר מעניין: הם הלוא המיתו את כל האנשים מהזונדרקומנדו, רק קבוצה קטנה של 12 איש נשארה בחיים, והם היו בבונקר באושוויץ בבלוק 11, כדי לספר על תולדות הפעולה הזאת. ואחד האנשים שטיפל בזה, אונטרשארפירר ברוך (Broch), הוא טיפל במרד, הוא טיפל בבחורות, הוא רצה לראות פעם את אחד האנשים האלה שנשארו בבונקר. אך הוא לא מצא אותם בחיים, מכיוון שהיה נהוג לטהר את הבונקר מהאנשים כל חודש. וגם את אלה אני רשמתי. זאת אני יודעת בדיוק, מכיוון שבסתיו 1944 תרגמתי, אני תרגמתי הרבה מאוד – הייתי גם מתורגמנית – תרגמתי בשביל הגסטאפו קטוביץ ובמשך זמן ממושך, כשבועיים, תרגמתי בשביל איש פולני שמוצאו מאושוויץ ואני זוכרת את שמו...
- ש. תסלחי לי, זה לא שאלתי. אני רוצה לדעת האם אחרי ההתפוצצות, באוקטובר, עוד המשיכו להשמיד בגזים.
- ת. כן.
- ש. עד שקיבלו פקודה מברלין?
- ת. כן.
- ש. והפקודה מברלין באה – בנובמבר?
- ת. כן, אבל אני לא יכולה להגיד בדיוק.
- ש. והפקודה הפסיקה את השימוש בתאי הגזים ובקרמטוריום?
- ת. כן.
- ש. היו אז עוד שיטות הריגה אחרות אחרי זה?
- ת. כן. אבל זאת אני יכולה להגיד רק בהסתייגות. זאת רק שמעתי, ולא ראיתי. זאת סיפרה לי אחת המכרות שלי, רוסייה, כימאית שביקרה באושוויץ ושיש לה היסטוריה מעניינת ביותר.
- ש. טוב, אבל בקצרה...
- ת. אישה זו נרדפה על ידי מנגלה (Mengele), היו סיבות. היא הסתתרה בכל מיני מקומות ופעם אחת סיפרה לי שהיא מצאה בלוק ריק שכל הרצפה שם היתה מלאה דם; וכפי שנודע לה לקחו אנשים ואמרו להם שצריכים דם בשביל הלוחמים בחזית ומצצו מהם דם, ומכיוון שברזים של אושוויץ לא יכלו להחלים, הם כולם מתו. והדם הזה לא נשלח, אלא נזרק.
- ש. עוד לא הבנתי בדיוק אם המשרד שלך או אחד המשרדים האלה שאת יודעת עליהם, האם המשרד קיבל באופן שוטף ידיעה על מקרי מוות?
- ת. האם קיבל דיווח שוטף?
- ש. למשל SB – על יסוד מה אפשר היה לשים חותמת SB? על יסוד ידיעה?
- ת. אסביר לך איך זה היה: בבירקנאו נעשתה סלקציה ורשימת האנשים שהיו מיועדים למוות הועברה ל"פוליטישה אבטיילונג". שם סידרו את הכרטיסים.
- ש. כל סלקציה בעצם עברה את ידיכם?
- ת. לא "שטנדסאמט", רק ה"רגיסטרטור".

ת. אני ידעתי, ובזמנו גם הצבעתי על זה. ידעתי ש"הטודסביכר" היו בשני העתקים. אחד, ההעתק הראשי, האוריגינל, והעתק אחד הלך לביילסקו (Bielsko), לקרייזגרית (Kreisgericht), בית דין אזורי, ואיני יודעת מה עלה בגורלם.

אב בית הדין מר האוזנר, אדוני יביא עוד עדות מיוחדת על כתובת הקעקע? אם לא, רציתי לשאול את העדה הזאת.

היועץ המשפטי לא עדות מיוחדת.

אב בית הדין ספרי לנו, מתי עשו את כתובת הקעקע ומי עשה זאת.

העדה כגן אצלנו עשו זאת בהתחלת סתיו 1942, כשכבר היינו בחזרה בשטאבסגבוידה (Stabsgebäude – בניין המטה הראשי), זאת אומרת באושוויץ. ביום בהיר אחד הלכנו לארוחת צהריים לאכול...

ש. זה לא היה מיד עם הכניסה למחנה?

ת. לא, אולי אחר כך זה היה מיד, אבל במשלוש שלי לא. בא איש ס"ס, לא קצין, בליווי שני בחורים צעירים מאוד, יהודים, והם עשו את זה.

ש. וזה הלך לפי הסדר המספרי?

ת. זה הלך לפי הסדר המספרי, לפי סימן שלנו. הלוא לכל אחד היו כמה סימנים: סימן המגן דוד הזה המפורסם, הצהוב-אדום, עם המספר למעלה; אז היה מספר כאן ומספר כאן.

ש. זה היה מספר הרישום?

ת. מספר הרישום של האופנאמה (הקליטה).

ש. כך שזה גם התאים לרישומים שלכם?

ת. כן.

היועץ המשפטי אולי מותר לי בקשר לזה לשאול שאלה. אלה שהובאו ישר מהרמפה לגזים, לא קיבלו בכלל מספרים?

העדה כגן לא רק אלה. היו טרנספורטים הונגריים...

ש. אבל קודם כל אלה, הם בכלל לא קיבלו מספרים?

ת. לא קיבלו.

ש. כאלה היו, כפי שידוע לך, אלפים, מאות אלפים, עשרות אלפים, מיליונים?

ת. מיליונים.

השופט הלוי העדה רצתה להוסיף עוד משהו, היו עוד טרנספורטים...?

היועץ המשפטי והיו עוד כאלה שלא קיבלו כתובות קעקע, אלה היו ההונגרים בסוף, נכון?

העדה כגן כן. זה היה חשוב. היו שתי אפשרויות: היו כאלה מהרמפה, שלא היה להם מקום בקרמטוריום, והם הוכנסו באופן זמני לדפו (depot). הם לא קיבלו. וידענו שלקבל קעקע זה סימן, קטן מאוד, להשארה בחיים. במובן זה היה חשוב מאוד להודיע לטרנספורטים ההונגריים שהם ידרשו קעקע. עבודה זו נעשתה על ידי חברה שלי שהיתה קאפו בנהשטובה (Nähstube – חדר התפירה). היו לה אפשרויות. היא הבטיחה למנהלת שתעשה לה

ש. אז את לא יכולת לדעת?

ת. אני יודעת רק מזה שאני שמעתי.

ש. היו עוד סלקציות באושוויץ ובבירקנאו אחרי נובמבר 1944?

ת. קשה לי לומר. אני חושבת שלא, מכיוון שהמחנה התרוקן בינתיים והרבה מאוד משלוחים נשלחו, גם של יהודים ויהודיות, בנוסף לפולנים, לרוסים ולצ'כים. הלוא כל הסטף היה...

ש. את נשארת עד הסוף באושוויץ?

ת. עד ה-18 בינואר.

ש. ואז הועברת לפוסמארש (Fussmarsch – הצעדה) או ברכבת?

ת. ארבעה ימים ולילות הלכנו ברגל. בלוסלאו (Loslau) העמיסו אותנו על קרונות פתוחים של פחם. רק רציתי לומר...

אב בית הדין אולי תצטמצמי בשאלות שהוצגו לך. הרי זהו ים.

העדה כגן אני רק רציתי להוסיף...

ש. את לא רצית להוסיף. זאת אומרת, רצית, אבל לא יכולנו להרשות.

השופט הלוי את לא יודעת את מספר האנשים שעזבו את אושוויץ בסוף, יחד אתך?

העדה כגן איני יודעת.

אב בית הדין אני הבנתי שעל אלה שבאו מהרמפה, כפי שאת קראת לזה, רציף הרכבת, לא היה שום רישום שני, כפי שקוראים לזה. זה נכון?

העדה כגן כן.

ש. את שמעת את האותיות RSHA?

ת. בהחלט.

ש. האם היה איזה דיווח מהמשרד שלכם לרזה"א, עד כמה שידוע לך?

ת. אולי היה.

ש. לא "אולי", אני רוצה לדעת...

ת. אני לא יודעת זאת. ה"שטנדסאמט" לא דיווח.

ש. את אמרת שאת יודעת משהו על השמדת המסמכים של המשרד הזה.

ת. זהו בדיוק מה שרציתי להוסיף.

ש. ובכן, אז סבלנות. בבקשה.

ת. ב-17, שבוע לפני הפינוי, כאשר הרוסים היו קרובים לקרקוב, בא שוורץ, שהיה במקום גרבנר, עבר בכל החדרים ונתן הוראות מה לעשות, מה להשמיד. ובמשך השבוע הזה אנחנו הוצאנו את כל הכרטיסים של המתים, את כל הטפסים. כמובן נשארו, למזלנו, אבל העבודה היתה מרובה. ואחר כך, ב-17, יום לפני הפינוי, עשינו רשרת מכל העובדות במשרד וכל הדברים היו צריכים להעמיס על משאיות שכנראה היו מיועדות לשרפה בבירקנאו.

ש. כך שלא נשאר שום דבר מהמסמכים שהיו במשרד, עד כמה שידוע לך?

היועץ המשפטי (ניגש לעדה) את מזהה את עצמך בתמונה הזאת?
העדה גולדשטיין כן.

ש. איפה את?

ת. באמצע, עם מטפחת לבנה.

ש. את מזהה עוד מישהו בתמונה?

ת. האחיות.

ש. אנו נסמן אותן התמונות באלבום שכבר הגשנו.

(לעדה) בתמונה זו את מזהה מישהו?

ת. את אבי, את הרופא שלנו, ד"ר קלרמן (Kellermann), את הרוקח שלנו בלשר (Belscher), רוקח שני – וייסהאוז (Weisshaus), בעל חנות מכולת – זאגר (Sager) (הנ"ל סומנו באלבום: האב – x, ד"ר קלרמן – xx, בלשר – xxx, וייסהאוז – xxxx, זאגר – xxxxx).

ש. את אלה את מזהה בתמונה הזאת?

ת. כן.

ש. את מי את מזהה בתמונה הזאת שאני מראה לך?

ת. את קורנפלד (Kornfeld), שכן שלנו, הוא היה מגויס במחנה עבודה הונגרי, הוא בא לחופשה, נפצע ונלקח גם אתנו. יש פה מר קרמר (Kramer), בעל חנות מכולת, ומר רוט (Roth) – בעל חנות לדברי ברזל (הנ"ל סומנו באלבום: קורנפלד – x, קרמר – xx, רוט – xxx).

ש. איפה צולמו שלוש התמונות שהראיתי לך עכשיו?

ת. התמונה שאני נמצאת בה, אני זוכרת שזה היה אחרי הסלקציה באושוויץ.

ש. את זוכרת שצילמו את התמונה?

ת. כן.

ש. מי צילם?

ת. גרמני בבגדי ס"ס.

ש. ואיפה צולמו שתי התמונות האחרות?

ת. איני יכולה להגיד.

ש. לפי המראה זה אומר לך משהו?

ת. זה ליד תחנת הרכבת באושוויץ, כי הם נסעו אתנו יחד.

אב בית הדין תמונות אלה מופיעות בספר?

היועץ המשפטי כן, אדוני, סימנו פה את המקומות בהם הן מופיעות. אנו יכולים למסור לבית המשפט את אלה שהעדה זיהתה, ואולי גם הספר יהיה בפני בית המשפט.

אב בית הדין סימנתי את שלוש התמונות האלה ב/1333, ת/1334, ת/1335. העדה היתה בתמונה זו?

היועץ המשפטי כן, במטפחת הלבנה, במרכז.

כאן תמונה של אנשים בבגדי אסירים, את יכולה לזהות פה מישהו?

שמלה, שבחייה לא ראתה שמלה כזו, אבל היא צריכה להרשות לה לגשת ביום ראשון לבירקנאו, למחנה של החדשים. והיא הגיעה לשם. היא הבטיחה לה וגם עשתה זאת. מרתה (Martha) ניגשה להונגרים ודרשה מהם, הדריכה אותם שהם צריכים לדרוש קעקוע.

היועץ המשפטי יחסי אנוש בין העובדים, בין האסירים, את יכולה להגיד על זה מילה?

העדה כגן בתופת הזאת של אושוויץ, אנו בחלקנו נשארו בחיים הודות לזה שהיתה רעות, כמה שזה לא נראה מוזר, במקום הזה היתה רעות, והיו יחסי סולידריות רבים מאוד. לא בכל מקום. ההבדלים היו רבים מאוד. בקומנדו ששם היה משתף פעולה כמו הקאפו שלנו, ב"פוליטישה אבטיילונג" וב"שטנדסאמט".

ש. אבל בתוך היחידה שאת הכרת?

ת. בתוך היחידה סחבנו חולות-טיפוס עם 40 חום, סחבנו אותה למשרד כדי שלא תישארנה במחנה פן תוכלנה ליפול בסלקציה.

ש. זה מה שהחזיק אתכן בחיים, יחסי אנוש הדדיים, רעות ועזרה הדדית?

ת. ומסירות נפש ללא גבול.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, יש לאדוני שאלות נוספות הנוגעות לשאלות האחרונות?

ד"ר סרבציוס אין לי שאלות.

אב בית הדין תודה רבה, גברת כגן, גמרת את עדותך.

היועץ המשפטי אני קורא לעדה הבאה – גברת אסתר גולדשטיין (Goldstein), ואבקש את ת/1118.

[העדה הושבעה]

היועץ המשפטי את חברת קיבוץ כפר רופין?

העדה גולדשטיין כן.

ש. ב-1944 וגורשת מהמעצר בקושיצה (Košice) אשר בקרפטור-רוסיה לאושוויץ?

ת. כן.

אב בית הדין זה היה שטח הונגריה?

העדה גולדשטיין כן.

היועץ המשפטי מי מבני משפחתך היה אתך?

ת. אבי, אמי, שלוש אחיות, אחות נשואה עם שני ילדים ואחי.

ש. מי מאלה נשאר בחיים?

ת. האחיות ואחי נשארו בחיים.

ש. אחת האחיות היו לה שני ילדים, האם הם נשארו בחיים?

ת. לא.

ש. יש בידי סדרת תמונות הנמצאות בת/1118 זוהי שואת יהודי סלובקיה. ברשות בית המשפט אסמן את התמונות שהעדה תצליח לזהות. מותר לי לגשת לעדה?

אב בית הדין בבקשה.

היעוץ המשפטי (מראה לעדה תמונה) כך נראה המחנה לפני הסלקציה?

העדה גולדשטיין על יד הרכבת.

אב בית הדין תמונה זו תסומן ת/1341.

היעוץ המשפטי (מראה לעדה תמונה) גם זה היה על יד הרכבת לאחר שהגעתם?

העדה גולדשטיין כן.

ש. כמה זמן עמדתן כך, כפי שמתואר כאן בתמונה?

ת. לא הרבה זמן.

אב בית הדין תמונה זו תסומן ת/1342.

היעוץ המשפטי (מראה לעדה תמונה) איפה זה?

העדה גולדשטיין על יד הרכבת, לפני הסלקציה.

אב בית הדין תמונה זו תסומן ת/1343.

היעוץ המשפטי (מראה לעדה תמונה) הגדר הזאת המופיעה כאן מאחורי האנשים ידועה לך?

העדה גולדשטיין כן, זוהי גדר חשמלית בעלת מתח גבוה.

ש. זוהי הגדר החשמלית של אושוויץ בעלת מתח גבוה?

ת. כן.

אב בית הדין תמונה זו תסומן ת/1344.

האם גם תמונה זו בספר?

היעוץ המשפטי כולן בספר. אם יש איזה קושי, נוכל בהפסקה להצביע על כך למר בודנהיימר. (מראה לעדה תמונה) ולאחרונה תמונה זו: את מזהה את מישהו?

העדה גולדשטיין אני מזהה פה אישה, אבל את שמה איני יכולה לומר, כי איני זוכרת.

ש. היא מהעיירה שלכם?

ת. לא. עברתי בבית החולים בגטו, וגם מהסביבה היו אצלנו.

ש. באיזה גטו?

ת. קושיצה.

ש. איפה היא?

ת. סימנתי אותה ב־x.

אב בית הדין תמונה זו תסומן ת/1345.

(לעדה) את זיהית פה מישהו?

היעוץ המשפטי היא זיהתה בחורה שעבדה אֶתה בבית החולים בגטו קושיצה. סימנתי זאת ב־x.

גברת גולדשטיין, מכל אלה שזיהית בתמונות אלו מי נשאר בחיים אחרי המלחמה?

העדה גולדשטיין אחי והאחיות.

ש. מאלה שזיהית בתמונות?

העדה גולדשטיין כן, הרוקח בלשר.

ש. זה שזיהית אותו בתמונה הקודמת שעומד בתחנה?

ת. כן.

ש. את מזהה אותו פה בבגדי האסירים?

ת. כן.

אב בית הדין איפה הוא בתמונות האלה?

היעוץ המשפטי בתמונה מס' 2, מסומן בשלושה איקסים. כאן נסמן אותו ב־x.

אב בית הדין במשקפיים?

העדה גולדשטיין כן.

אב בית הדין צילום זה יסומן ת/1336.

התמונה האחרונה אינה בספר?

היעוץ המשפטי אני חושב שכל התמונות הן בספר. לקחנו אותן מהספר, הגדלנו אותן.

(מראה לעדה תמונה) בתמונה הזאת אינך יכולה לזהות שום אדם, אבל את יכולה לזהות את המקום.

העדה גולדשטיין אני יכולה לזהות גם את הנשים, יש פה האחיות שמילוביץ (Schmilowitz) והאחיות מילר (Miller) מהעיירה שלנו. ארבע אחיות מילר (האחיות שמילוביץ סומנו באיקסים, האחיות מילר – בעיגולים).

ש. הן הגיעו אתכן באותו טרנספורט?

ת. כן.

ש. זה המקום שבו נעשתה הסלקציה?

ת. כן.

ש. בתמונה הזאת את יכולה לזהות את שתי הבחורות הנראות בחזית התמונה?

ת. את שמותיהן איני זוכרת, אבל אלה היו שתי תאומות, גם כן מהעיירה שלנו.

ש. הן הגיעו גם כן אתכם?

ת. כן.

אב בית הדין שתי התמונות תסומנה ת/1337, ת/1338.

היעוץ המשפטי כך נראה אָפֶל נשים באושוויץ, נכון?

העדה גולדשטיין נכון, אבל זה לא היה הלאגר שלנו.

ש. אבל גם אצלכם זה היה נראה כך?

ת. כן.

אב בית הדין תמונה זו תסומן ת/1339.

היעוץ המשפטי (מראה לעדה תמונה) כך נראו נשים היוצאות לעבודה באושוויץ, נכון?

העדה גולדשטיין כן.

אב בית הדין תמונה זו תסומן ת/1340.

ת. אני יודעת רק אחד ששמו קרמר.
 ש. רק האיש הזה?
 ת. יותר לא ידוע לי.
 ש. הוציאו אתכם מהקרונות, ציזו עליכם להשאיר את החפצים?
 ת. כן.
 ש. מי נתן את הפקודות?
 ת. איש ס"ס.
 ש. הנשים הופרדו מהגברים?
 ת. כן.
 ש. הנשים והילדים עמדו יחד?
 ת. כן.
 ש. אחותך החזיקה את בתה שהיתה תינוקת ואת הבן שלה שהיה בן חמש?
 ת. כן.
 ש. איש ס"ס ניגש אליה ושאל את אחותך...
 ת. אימי עמדה על ידנו. הוא שאל אם זאת אימה, היא אמרה: כן. הוא אמר לה: תמסרי את הילדים לאימך. היא אמרה: לא, הם שלי, אני לא אמסור אותם. היה ויכוח. אחר כך הוא קרא לאסיר בבגדי אסירים שיתרגם לה אולי ביידיש, אולי היא תבין יותר טוב. הוא אמר לה: אם את רוצה לחיות, תני את הילדים שלך לאימך. היא אמרה: לא, הם שלי, אני לא אמסור אותם. אז בא איש הס"ס, לקח את הילדה הקטנה ומסר לאימי, ואת הבן לקח בכוח.
 ש. והם אינם עוד בחיים?
 ת. לא.
 ש. וגם אימך לא?
 ת. לא.
 ש. את היית במחנה C בבירקנאו?
 ת. כן.
 ש. כמה נשים היו בכל בלוק?
 ת. אלף נשים.
 ש. פעם בשבוע היה נערך אצלכן האפל המפורסם של ד"ר מנגלה?
 ת. בערך פעם בשבוע. כאשר הגיעה השמועה שד"ר מנגלה מגיע, היה פחד. עמדנו, הצטרכנו להתפשט.
 ש. עמדתן עירומות?
 ת. עירומות. צבטנו לעצמנו את השפתיים כדי שניראה איכשהו בריאות.
 ש. את הלחיים, את מתכוונת.
 ת. כן.
 אב בית הדין את השפתיים או את הלחיים?
 העדה גולדשטיין את הלחיים. והוא היה בוחר את החלשות או את הרזות.
 היועץ המשפטי לגז?
 העדה גולדשטיין כן.
 ש. עוד משהו היה קורה בזמן אותה סלקציה? היתה נשמעת איזו נגינה?

ת. פעם היתה סלקציה, זה לקח כמעט כל היום, ואז היתה תזמורת. ניגנו לנו כל היום. אז היתה סלקציה גדולה יותר.
 ש. היתה איזו אישה שעזרה על ידו של ד"ר מנגלה?
 ת. כן. שמה היה דרקסלר (Drexler).
 ש. שמה הוזכר כבר אתמול בעדות על ידי הרופא.
 ת. היא היתה גם עורכת סלקציות.
 ש. היו בלוקאלטסטה ממינים שונים באושוויץ, אני מבין. היו טובות ורעות?
 ת. כן, אבל רובן היו טובות.
 ש. רובן טובות?
 ת. כן.
 ש. איך אתן חייתן? אלף נשים בבלוק?
 ת. אלף נשים בבלוק, על פריטש (דרגש) אחד היו 12 נשים. היה מקום לשכב רק על הצד, יצא ראש ורגל, וכאשר אחת הסתובבה – כל ה-11 היו צריכות להסתובב. אוכל קיבלנו בקערה אחת ל-12 נשים, בלי כפות, בלי ספלים, מקערה אחת אכלנו 12 נשים. ספרנו את הלגימות, שאחת לא תשתה יותר מהשנייה.
 אב בית הדין ד"ר סרבציוס, יש לאדוני שאלות?
 ד"ר סרבציוס לא, אין לי שאלה אל העדה.
 השופט רזה את קיבלת מספר?
 העדה גולדשטיין לא.
 ש. באיזה תאריך הגעת?
 ת. אנחנו הגענו במאי 1944, היינו שלושה חודשים, באוגוסט יצאנו מאושוויץ.
 ש. כל אלה שבאו יחד אתך לא קיבלו מספרים?
 ת. לא קיבלו. באותו זמן – לא.
 אב בית הדין גברת גולדשטיין, גמרת את עדותך. תודה רבה.
 נוכל להפסיק עכשיו. אחרי ההפסקה אתם תקרינו את הסרטים. הקהל לא יורשה להיות נוכח בזמן ההקרנה, חוץ מהעיתונאים, ופרט לזה נתבקשנו להרשות גם למשקיפים רשמיים של ממשלות זרות לצפות בהקרנה הזאת, ואנחנו נרשה את זה.
 היועץ המשפטי אולי מותר לי לבקש רשות בשביל מנהל "יד ושם" וכמה אנשים, חוקרים, שבהפסקה נמסור את שמותיהם לבית המשפט?
 אב בית הדין איזה מספר?
 היועץ המשפטי מספר קטן.
 אב בית הדין טוב, נרשה גם את זה. 20 דקות או חצי שעה, כפי שזה יוצא בדרך כלל, יספיקו לכם כדי להכין את האולם?
 היועץ המשפטי כן.
 ברשות בית המשפט, אמש התקיימה כאן הקרנת סרטים – אשר בית המשפט יראה – במעמדם של נציגי התביעה ובמעמדו של ד"ר סרבציוס ותשעה עדי זיהוי, והם: הגברת זלצברגר, מר הוך, מר אביאל, מר מלקמן, מר בן-צבי, מר בקון, גברת כגן, מר חן ומר אהרן חוטר-ישי. בסיכום ההקרנה הסכים הסניגור כי אומנם העדים מזהים כל אחד קטע מן הסרט, ולכן כל הסרט כולו מזוהה בדרך זו. אני מבין שהסניגור אינו עומד על השבעת עדי הזיהוי, אבל הם

ת. אני יודעת רק אחד ששמו קרמר.
 ש. רק האיש הזה?
 ת. יותר לא ידוע לי.
 ש. הוציאו אתכם מהקרונות, ציזו עליכם להשאיר את החפצים?
 ת. כן.
 ש. מי נתן את הפקודות?
 ת. איש ס"ס.
 ש. הנשים הופרדו מהגברים?
 ת. כן.
 ש. הנשים והילדים עמדו יחד?
 ת. כן.
 ש. אחותך החזיקה את בתה שהיתה תינוקת ואת הבן שלה שהיה בן חמש?
 ת. כן.
 ש. איש ס"ס ניגש אליה ושאל את אחותך...
 ת. אימי עמדה על ידנו. הוא שאל אם זאת אימה, היא אמרה: כן. הוא אמר לה: תמסרי את הילדים לאימך. היא אמרה: לא, הם שלי, אני לא אמסור אותם. היה ויכוח. אחר כך הוא קרא לאסיר בבגדי אסירים שיתרגם לה אולי ביידיש, אולי היא תבין יותר טוב. הוא אמר לה: אם את רוצה לחיות, תני את הילדים שלך לאימך. היא אמרה: לא, הם שלי, אני לא אמסור אותם. אז בא איש הס"ס, לקח את הילדה הקטנה ומסר לאימי, ואת הבן לקח בכוח.
 ש. והם אינם עוד בחיים?
 ת. לא.
 ש. וגם אימך לא?
 ת. לא.
 ש. את היית במחנה C בבירקנאו?
 ת. כן.
 ש. כמה נשים היו בכל בלוק?
 ת. אלף נשים.
 ש. פעם בשבוע היה נערך אצלכן האפל המפורסם של ד"ר מנגלה?
 ת. בערך פעם בשבוע. כאשר הגיעה השמועה שד"ר מנגלה מגיע, היה פחד. עמדנו, הצטרכנו להתפשט.
 ש. עמדתן עירומות?
 ת. עירומות. צבטנו לעצמנו את השפתיים כדי שניראה איכשהו בריאות.
 ש. את הלחיים, את מתכוונת.
 ת. כן.
 אב בית הדין את השפתיים או את הלחיים?
 העדה גולדשטיין את הלחיים. והוא היה בוחר את החלשות או את הרזות.
 היועץ המשפטי לגז?
 העדה גולדשטיין כן.
 ש. עוד משהו היה קורה בזמן אותה סלקציה? היתה נשמעת איזו נגינה?

לתוך בור. הרגשתי היא כי לעיני עורך הכתבות היה פחות התיאור העובדתי מאשר ההשפעה, ואני מבקש לבחון אף זאת.

אין לי דברים נוספים.

היועץ המשפטי באשר למספר, אשר הסניגור הצביע עליו, אין לי כל הוכחות למספר הזה ואבקש את בית המשפט להתעלם מכל ספרה של מומתים כאלו, שתופיע שם. אנחנו לא נבקש להוכיח כל ספרה או מספר של קרבנות עקב הספרה המופיעה בסרט.

ביחס לכבשן, איני יודע אם כך מצאו את הכבשן, כשבערה בו עוד האש, או שהדליקו אש כדי להראות כיצד הוא נראה שעה שבערה בו האש. איני יכול לתת הסבר לכך. מכל מקום, הכבשן הזה זוהה.

אב בית הדין זוהה, היכן הוא היה?

היועץ המשפטי באושוויץ.

בעניין ביתור הגויות – על כך נביא ראיות ואנחנו נגיש חומר, אשר לדעתנו מסבך את הנאשם בפרשת שלדים בשטרסבורג (Strasbourg). אנחנו נגיש ראיות שמראות את הקשר של הנאשם לאותו עניין ואת התמונות אשר היו בנירנברג באותו עניין. והתמונות אשר תראו כאן רק צריכות להמחיש את חומר הראיות אשר תקבלו מחר. אם לא נצליח להגיש את החומר הזה אבקש להתעלם מהתמונות הללו. אגב, זה חלק קצר מן הסרט, גם לא החשוב.

ומה שנוגע לסרט האחרון של ברגן-בלזן (Bergen-Belsen). ההסבר הוא כזה. ניסיונות המשחררים לקבור את הקרבנות על ידי האוכלוסייה הגרמנית לא הדביקו את הכמויות הגדולות של הגויות. לשון אחרת, אי אפשר היה לקבור את הגויות בקצב מספיק. היו ערמות ערמות של גויות, ובינתיים התפשטה מגפת טיפוס. כדי למנוע את התפשטות המגפה הפעילו הכובשים בולדוורים, אשר תראו אותם, כדי ליישר את השטח, ובתוך זה, לצערי, נפתחו גם בתהליך זה קברים ונסחבו גויות. איני אומר שהנאשם או האנשים שהיו כופים למרותו או שהוא פעל בשמם – עשו את זה. הסרט הזה צולם לאחר שחרור ברגן-בלזן. אבל כך נראתה הקבורה הזאת. צירוף יחיד – אם בכלל אני צריך להצדיק את הדבר הזה – הוא בכך שמגפת הטיפוס השתררה וצריך היה למהר ולקבור את הגויות כדי למנוע את ריקבונן המתקדם והולך ואת התפשטות המגפה.

התמונה הראשונה תהיה פעולת האיינזצגרופן, הוצאות להורג של נשים וגברים. זה, לפי ידיעתנו, צולם בשעת מעשה.

[הקרת הסרט]

היועץ המשפטי עד כאן הקטע הראשון של הסרט. החלק השני מורכב מכמה קטעים. תחילה רכבת מווסטרבורק (Westerbork) לאושוויץ. הסביבה זוהתה כסביבת וסטרבורק. מפקד המחנה זוהה. התמונות האחרות אשר מופיעות בהמשך הסרט הן מראה אושוויץ, תכנית המחנה, המתקנים, מגורי הנשים, המחסנים, מחסני השיניים, השער, דברי הנשים ודברי הלבשה, וועדה רפואית אשר בודקת את קרבנות הניסיונות. בית המשפט יראה גם את גרדי התיל, מגדלי השמירה וגרדי החשמל.

[הקרת הסרט]

היועץ המשפטי [הסברים בשעת ההקרנה].

נוכחים כאן לרשותו של בית המשפט, אם בית המשפט ירצה מהם זיהוי נוסף או שאלה נוספת.

אב בית הדין זאת אומרת שלא תהיה עדות...

היועץ המשפטי לא תהיה עדות שוטפת. אני אודיע מראש, לפני הקרנת כל קטע, כמה מדובר. יש לי כאן פרוטוקול החתום על ידי מר יעקב בר-אור של הזיהוי שהיה אתמול. אני מוכן למסור אותו לרשות בית המשפט. הסניגור קיבל העתק ממנו.

אב בית הדין ד"ר סרביצ'וס, מה אדוני רוצה להעיר בעניין זה?

ד"ר סרביצ'וס בנוגע לעדים אין לי הערות. היועץ המשפטי יסביר מה תוכנם. תוכנם נמסר לי בקיצור ואין לי התנגדות, אולם יש לי כמה נקודות שלגביהן אבקש כי בית המשפט ישם את לבו אליהן, ועליהן תתבססנה השגותי. המותר לי להצותן כעת?

אב בית הדין קודם כול, אין לאדוני התנגדות להגשת הפרוטוקול הזה?

ד"ר סרביצ'וס לא, להגשת הפרוטוקול הזה אין לי התנגדות.

אב בית הדין אני מסמן את הפרוטוקול הזה בראשי תיבות ובאות א.

אדוני דיבר על השגות, איזה מין השגות תהיינה לו אחר כך? אני רוצה להבין את המילה הזאת, "השגה".

ד"ר סרביצ'וס אדוני אב בית הדין, מדובר בהשגה אפשרית אותה אשמיע ואותה יבין בית המשפט רק אם תימסר מקודם.

אב בית הדין זאת אומרת, ההשגה היא נגד עצם ההקרנה עכשיו, או איך עלי להבין זאת?

ד"ר סרביצ'וס לא, ההשגה לא תהיה לגבי ההקרנה עצמה, אלא לגבי תמונות מסוימות ולגבי המקרא.

אב בית הדין בבקשה.

ד"ר סרביצ'וס ראשית, רואים פעילות יחידת מבצע – לזה אין לי התנגדות. אולם, סמוך לאחריה באה תמונת ממוקד של גויות, מוקד בווער. יש לי הרגשה כי תמונה זו נעשתה למפרע, ובכיוון זה צריך היה לבדוק את התמונה. עוד מראים שם קיר עץ עם סימוני קווים. מה פירושם – אין לראות, אולם, נאמר כאן כי אלה הם מספרי המתים אשר הומתו על ידי היחידה הזאת. אני מבקש על כן לבדוק את המקרא.

אב בית הדין ביחס לתמונה הראשונה, הטענה היא שתמונה זו מבוימת, בוימה, לא אמיתית?

ד"ר סרביצ'וס לא, זו תמונה אמיתית, אך יש לי הרגשה שנעשתה אחרי השחרור, כאשר המשיכו בשרפת הגויות.

מאוחר יותר, תמונה ובה גויות ערופות וראשיהם בקערה, נפרד. אני סבור כי הן תמונות הגויות והן תמונות הראשים – אמיתיות. אולם, יש לי הרושם כי זה הורכב לצורכי כתבות שהיו. לאחר מכן רואים חפצים מרובעים, ונאמר כי זהו סבון שנעשה מגויות אלה. אני מבקש לבדוק גם כאן את המקרא.

דבר אחרון שאליו ברצוני להסב את תשומת לב בית המשפט, הוא הסיום המתאר את סילוק הגויות. אני חושב שזוהי יותר כתבה מצולמת. מרכזים ומקבצים שם את הגויות ומביאים אותן בדחפור

לאחר הערת הסניגור, אני מבין שהדבר הזה הוצא מפני שהיתה איזו הערה על כך.

התמונה הבאה תהיה בירקנאו. אחר כך מאוטהאוזן (Mauthausen). אחר כך שטרסבורג.

זאת ההמתה בחוטי התיל החשמליים.

זה האפּל במאוטהאוזן. אנשים עומדים עירומים.

אב בית הדין אתם אומרים שהחלק האחרון צולם בשטרסבורג? היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין באוניברסיטה או באותו מכון בשטרסבורג?

היועץ המשפטי היתה פרשה של אספקת 150 שלדים למוסד לחקר האבות, האננארבה (Ahnenerbe). אנחנו נוכיח את הקשר של הנאשם. במקום לספק שלדים הוא סיפק אנשים חיים אשר שלדיהם שימשו את המכון.

אב בית הדין יש לכם הוכחות על כך שזה צולם בשטרסבורג?

היועץ המשפטי יש תמונות דומות מאוד שהוצגו בנירנברג.

הקטע הבא הוא על המחנות בסקטור האמריקאי. הוא יראה את כוחות צבא ארצות הברית נכנסים למחנות, את גנרל אייזנהאור (Eisenhower) מבקר במחנות, את שארית הפּלטה על כל סוגיה.

אב בית הדין מאיזה מקום זה היה?

היועץ המשפטי זה במקומות שונים. היו עשרות כאלה.

אלה הצריפים שהועלו באש בזמן הנסיגה הגרמנית.

אלה הן דמויות המוזלמנים (Muselmänner) שעליהן בית המשפט כבר שמע.

התושבים הגרמניים נדרשים לבקר במחנות ולראות במו עיניהם את הזוועות.

הסרט הבא הוא על ברגן-בלזן. בית המשפט יראה את כניסת הצבא הבריטי למחנה. חלוקת אוכל. תיאור כללי של המחנה. ערמות הגויות אשר טרם חוסלו. חיילי ס"ס ונשי ס"ס מובלים על ידי חיילים בריטיים. את מפקד המחנה. נשי ס"ס אוספות את הגויות בפקודת הבריטים, וקוברות אותן בקבר אחים. קבורה על ידי הבריטים. חיילי ס"ס אוספים את הגויות. ולבסוף, כפי שכבר אמרתי, איסוף הגויות וקבורתן על ידי בולדוזר עקב סכנת הטיפוס.

אני מצטער שצריך היה להעביר את בית המשפט דרך כל הייסורים האלה. בזה תמה פרשת ההקרנה.

אב בית הדין נפסיק עכשיו. הישיבה הבאה בשעה 15.30 אחר הצהריים.

[תמונת קצין ס"ס בתוך קבוצת אנשים]. האיש הזה במרכז זוהה כגמק (Gemmecker), מפקד המחנה.

[תמונת חבית המוכנסת לקרון רכבת מעל עגלה מלאה חביות]. חבית זו ניתנה לאסירים כדי לעשות בה את צרכיהם בדרך.

[תמונת אנשים יושבים באולם גדול, בעיקר נשים וילדים]. תמונות אלה צולמו מיד לאחר השחרור.

אלה השניים למטה הם שטהבונקר (Stehbunker) – תאים (לעמידה).

[תמונת אנשים אוכלים, שניים אוכלים מצלחת אחת]. אלה תמונות בזמן המעצר.

אלה בתי השימוש.

זה קיר ההוצאות להורג בבלוק 11 הידוע.

[אנשים שוכבים על מיטות]. זה בית החולים.

[תמונת חדר מרפאה ומכשירים שונים].

אב בית הדין מה ידוע לכם על זה?

היועץ המשפטי אלה המכשירים לניסויים רפואיים.

אלה התאים בפנים.

זוהי שרפת הגופות בחוף כאשר הקרמטוריום לא היה מספיק.

[תמונת המחנה מכוסה שלג, אנשים הולכים עם תרמילים וחפצים]. זה אחרי השחרור על ידי הצבא הסובייטי.

[קבוצת אנשים בלבוש אסירים מראים על מתקן ובו דלת הנפתחת כלפי מטה]. זהו בלוק 10, בלוק העונשים.

[ערמות משקפיים, נעליים, שער וכדומה]. זה מה שנמצא במחסני אושוויץ אחרי השחרור, שיניים תותבות, משקפיים וחפצים אחרים.

[חבילות בד גס].

אב בית הדין מה זה?

היועץ המשפטי זה בד העשוי משער, אבל אין לנו ראייה על השימוש בזה, זה מה שמחבר הסרט שיער.

[בדיקת אנשים על ידי קבוצת רופאים]. זוהי בדיקת הניצולים על ידי ועדה רפואית.

היועץ המשפטי הסרט הבא מראה מחנות שונים. תחילה מחנה I.G. Farben וביקור הימלר בו.

אב בית הדין מחנה I.G. Farben, היכן?

היועץ המשפטי בבונה (Buna), אחד מן הסניפים של אושוויץ.

ישיבה מס' 71

כ"ד בסיון תשכ"א

(8 ביוני 1961)

אב בית הדין אני פותח את הישיבה השבעים ואחת של המשפט.

היועץ המשפטי אני מזמין את הגברת ורה אלכסנדר להעיד.

אב בית הדין את מדברת עברית, גברת?

העדה אלכסנדר מעט מאוד, אבל אני יכולה.

[העדה הושבעה]

אב בית הדין מה שמך המלא?

העדה אלכסנדר ורה אלכסנדר (Alexander).

אב בית הדין באיזו שפה את רוצה לדבר?

היועץ המשפטי לפי ניסיוני, היא יכולה לדבר עברית.

הגברת אלכסנדר, את גרה בנס ציונה?

העדה אלכסנדר כן.

ש. את מבקרת אמנותית?

ת. כן.

ש. נולדת בסלובקיה?

ת. כן.

ש. בשנת 1942 נתפרסמו בעיתונות הסלובקית תמונות ורשימות על גורלם של מגורשי סלובקיה לפולין. את זוכרת זאת?

ת. כן.

ש. וגורלם תואר בצבעים ורודים, כאילו שלום להם והם עובדים?

ת. כן.

ש. וגם נתפרסמו תמונות של פנים עליזות ושל בחורות צוחקות?

ת. כן.

ש. ביום אחד נאספת יחד עם אחרים במרתף בית ונעצרת?

ת. כן.

ש. מתי זה היה?

ת. זה היה בהתחלת אפריל 1942.

ש. לאן הביאו אותך, גברת אלכסנדר?

ת. מהמרתף הזה העבירו אותנו לז'ילינה (Žilina), זה היה מחנה ריכוז בסלובקיה.

ש. תחת פיקוח של מי עמדת?

ת. עמדתי תחת הפיקוח של הלינקובה גרדה (Hlinková Garda) – משמר הלינקבה.

ש. היו שם גם גרמנים?

ת. לא.

ש. ומשם לאן הועברת?

ת. מז'ילינה לקחו אותנו ב-8 באפריל 1942 בקרונות לאושוויץ.

ש. מה היתה ההרגשה שלך כשהגעת לאושוויץ, שלך ושל החברות שלך שהגיעו יחד אתך?

ת. ברגע שהגענו לאושוויץ, ראינו שכל התמונות והמאמרים שראינו בעיתונות, אינם אמת. ברגע הראשון שמענו צעקות מאנשי הס"ס. ובשעה שנכנסנו למחנה, לפני שהיינו צריכות להתפשט, ראינו בבלוקים באושוויץ נשים, שאנחנו לא ידענו אם הן נשים או גברים, הראשים היו מגולחים. הם עשו תנועות כאלה שחשבנו שאלה אנשים לא נורמליים, גרדו את הראשים שלהם, הראו לנו עם האצבעות על הפה, גרדו את גופם. אחרי כמה שעות, כאשר התפשטנו וכשקיבלנו את המדים הרוסיים, מלאי הכינים, ידענו מה רצו להראות לנו. גילחו לנו גם את הראשים ולקחו לנו הכול.

ש. והוכנסת לאיזה בלוק?

ת. בהתחלה הוכנסתי לבלוק 7.

ש. בלוק של נשים?

ת. בלוק של נשים, בלוק 7.

ש. כמה נשים היו בבלוק הזה?

ת. כמה היו איני יודעת. אני יודעת רק ששתיים היו על מיטה צרה.

ש. ואחר כך באיזה בלוקים אחרים היית?

ת. אחר כך הייתי בבלוק 9, אימי היתה בבלוק 10. חילקו אותנו לפי גילים.

ש. בלוק 7 ובלוק 9?

ת. כן, בלוק 7 ובלוק 9.

ש. יצאת לעבודה בהתחלה?

ת. יצאתי לעבודה ללנדווירטשפטסקומנדו (Landwirtschafts-kommando – עוצבה חקלאית).

ש. איך היתה נראית עבודת האישה באושוויץ?

ת. היינו מוכרחות להוציא סלק מהאדמה, סלק שהיה מונח שם כבר כמה שנים, שהפולנים שתלו אותו. זה היה מסריח. לפעמים הוצאנו חתיכה טובה. ואם מישהו העיז לנגוע בזה ולאכול את זה, זה היה מוות.

ש. היו הורגים אותו?

ת. כן.

לפעמים עבדנו עבודה שלא הבינונו למה צריך לעשות זאת, ואם העבודה הזאת בכלל נחוצה. לפעמים עבדנו למשל עבודות פלנירונג (Planierung – יישור הקרקע) בשדות. היה שדה קצת על גבעה, היינו צריכות ליישר את זה. לפעמים היינו צריכות להעביר ערמה של אדמה ממקום למקום. בכלל לא הבינונו למה זה נחוץ.

ש. מתי היה מתחיל יום עבודה?

ת. יום העבודה התחיל בשעה 7. אבל אז לא התחיל היום.

ש. את זוכרת שפעם חלית והוכנסת לרבייר (Revier), למבנה של בית החולים. מה קרה לך?

ת. נכנסתי לרבייר. איזו מחלה זאת היתה איני יודעת. הייתי שם כמה ימים. אחרי כמה ימים, אחת האחיות הוציאה אותי. לא הרגשתי את עצמי עוד בריאה, רציתי להיכנס חזרה. לפנות ערב נכנסתי דרך המרתף וראיתי שם מסביב, על יד הקירות, נשים יושבות. בין אלה הכרתי כמה נשים מהעיר שלי. רציתי לדבר אתן, וברגע שהתקרבת אליהן ראיתי שהן מתות.

ש. ואז ברחת משם?

ת. כן, אז גם הבנתי למה הוציאו אותי מהרבייר.

ש. מי טיפל בנשים בבית החולים באושוויץ?

ת. "טיפל" – זה לא היה טיפול. לא קיבלנו שום תרופות. היו שם בחורות יהודיות, ומזמן לזמן נכנסו רופאים.

אב בית הדין בחורות יהודיות בתור מה – בתור אחיות, מטפלות?

העדה אלכסנדר הן ניקו את בית החולים.

ש. אמרת שרופאים היו נכנסים.

ש. מזמן לזמן נכנסו רופאים.

ש. רופאים גרמניים?

ת. גרמניים.

היועץ המשפטי הפקודות שקיבלת בתור בלוקאלטסטה, ממי הן באו?

העדה אלכסנדר הן באו ישר מאנשי הס"ס או דרך הלויפריין (Läuferin – מקשרת) מהשער שבאה ואמרה לנו אילו פקודות הן קיבלו שם.

ש. המקשרת היתה יהודייה?

ת. כן.

ש. ותבעו ממך כמו שתבעו מאחרים להיות נוקשה, להיות קשה כלפי האסירות?

ת. בוודאי.

ש. מה עשית כדי להימנע ממילוי פקודות אלה, איך עשית את זאת?

ת. באחד הימים קיבלתי במחנה C מן האובראופזהרין (Oberaufseherin – המפקחת הראשית), שלנו אירמה גרזה (Irma Grese) שוט ביד. אני לא השתמשתי בו.

ש. איך בכלל הפכת להיות בלוקאלטסטה?

ת. באחד הימים קראה לי הרפורטשרייברין (Rapport-schreiberin – רושמת הדיווחים) שמה היה קטיה זינגר (Katy Singer).

ש. היא גרה היום בסלובקיה?

ת. כן. היא אמרה שאני צריכה להיות בלוקאלטסטה בבלוק 3. אמרתי לה שאני לא מסוגלת לזה. אז היא ביקשה ממני שאני אקבל את זה.

ש. מתי התחיל היום?

ת. היום התחיל כאשר היו עוד כוכבים בשמים, עם המפקד במחנה.

אב בית הדין באיזו שעה?

העדה אלכסנדר שעות לא היה לנו, איני יודעת.

היועץ המשפטי ומתי הסתיים יום העבודה?

העדה אלכסנדר כשהסתיים, היה כבר חושך.

ש. אחר כך היית בלוקאלטסטה (Blockälteste – זקן הבלוק) באיזה בלוק?

ת. בהתחלה הייתי בלוקאלטסטה בבלוק 3 במחנה A; זה היה "קרנטיין-בלוק". למה קראו לזה קרנטיין-בלוק, איני יודעת. הנשים האלה שנכנסו לבלוק הזה באו במגע עם כל העצורים. אבל כך קראו לזה.

ש. הגידי לי בבקשה, גברת אלכסנדר, איך אפשר היה להיות בלוקאלטסטה באושוויץ ולשמור על צלם אלוהים ועל צלם האדם?

ת. זה לא היה קל. היה צריך לזה טקט גדול וטקטיקה גדולה: מצד אחד לשמוע את הפקודות ולמלא אותן, ומצד שני להזיק לשבויים פחות ככל האפשר ולעזור להם.

ש. איך עשית את זאת?

ת. לפעמים באו פקודות. למשל הנשים שנמצאו בקרנטיין-בלוק לא עבדו. הן נמצאו כל היום בבלוק ואסור היה להן לשבת על המיטות ובכלל לגשת למיטה. המיטה היתה צריכה להיות מסודרת. העמדנו בכניסה לפני הבלוק במשמר בחורה אחת, ונתנו רשות לנשים האלה לעלות על המיטות ולשבת על המיטות. בשעה שהעומדת על המשמר ראתה שאנשי הס"ס מתקרבים, נכנסנו לבלוק והיינו צריכות להוריד אותן מהר מאוד מהמיטות.

ש. הגיעו אלינו ידיעות שהצלת נשים ממוות. איך עשית זאת? ספרי מקרים.

ת. היו מקרים אחרי סלקציה, שנשים היו נבחרות למוות וידעתי לאיזה בלוק הן צריכות להיכנס. השתדלתי, אם כי לא תמיד הצלחתי, להוציא אותן מהשורות. לפעמים הצלחתי להכניס בחורות לקומנדו שיצא מאושוויץ לעבודה. זאת לא היתה גבורה מצדי, זאת היתה חובתי. איני זוכרת את כל המקרים ואיני זוכרת איך עשיתי זאת.

ש. נפגשת עד היום עם עצירות שהיו בבלוק, שבו היית בלוקאלטסטה?

ת. כן.

ש. היית בבלוקים שבהם עבדו נשים?

ת. לא.

ש. שם לא היית בלוקאלטסטה?

ת. כאשר הייתי בלוקאלטסטה במחנה C, היו לפעמים ימים שהוציאו כמה נשים להביא לבנים מאיזה מקום, אבל גם זה היה רק לכמה שעות.

ש. מדוע?
 ת. היא אמרה שהיא חושבת שבמידת האפשר צריכים להיות אנשים בתפקיד הזה.
 ש. בת כמה היית אז?
 ת. הייתי אז בת 20, 21.
 אב בית הדין מה זה בלוקשרייברין (Blockschreiberin)? איזה תפקיד זה?
 העדה אלכסנדר רפורטשרייברין.
 ש. רפורטשרייברין – מה זה?
 ת. הרפורטשרייברין קיבלה מן השרייבשטובה (Schreibstube – חדר לבלרות, חדר מזכירות) רפורט כמה הפטלינגים (Häftlinge), כמה שבויים, יש במחנה. אחרי האָפּל כל הבלוקפיררין (Blockführerin – מפקדות הבלוקים), באו לקבל את הבלוק, זאת אומרת את מספר הנשים שבתוך הבלוק, והרפורטשרייברין היתה צריכה לקבל את הדו"ח. לכל בלוק היתה חוברת שבה כתבו יום-יום את מספר השבויים בתוך הבלוק, והיא היתה צריכה לקבל את זה ולמסור את זה ללאגרפיררין (Lagerführerin – מפקדת המחנה).
 היועץ המשפטי זאת היתה אשת ס"ס?
 העדה אלכסנדר לאגרפיררין – כן.
 אב בית הדין רפורטפיררין (Rapportführerin) – מנהלת הדיווחים, זאת היתה מקשרת בין מפקד המחנה ובין הבלוקאלטסטה. זה בערך?
 העדה אלכסנדר מפקד המחנה והרפורטפיררין או הרפורטפיררין.
 היועץ המשפטי והרפורטפיררין היתה גם כן גרמנייה אשת ס"ס?
 ת. כן.
 השופט הלוי פירר (Führer) זה תמיד גרמני.
 היועץ המשפטי אז קטיה דיברה על לבך שתקבלי את התפקיד?
 העדה אלכסנדר כן.
 ש. והסכמת?
 ת. הסכמתי.
 ש. היו דרכים לעזור לנשים בתפקיד כזה?
 ת. כן, היו. קודם כל היתה אפשרות לחלק להן את המנות, מה הן קיבלו כבר מן המחנה, איך שהן קיבלו אותן.
 ש. בלי לגנוב מזה?
 ת. בלי לגנוב מזה. אחר כך היתה אפשרות לגנוב בשבילן במחסנים, פה כמה שמיכות, פה חתיכת סבון, קצת יותר אוכל מן המטבח, קצת יותר בגדים מהבקליידונגסקאמר (Bekleidungskammer – מחסן בגדים). היו אפשרויות.
 ש. ידוע לנו על שני בחורים סלובקים שברחו מאושוויץ והגישו דו"ח בסלובקיה על מה שקרה שם. את הכרת אחד מהם?
 ת. אני הכרתי את שניהם.

ש. את יודעת את שמותיהם?

ת. אחד שמו עכשיו ד"ר ורבה (Vrba). זה היה ולטר רוזנברג (Rosenberg). השני היה אלפרד וצלר (Alfred Wetzler).

אב בית הדין עכשיו השם משהו יותר סלובקי, כן? הוא שינה את שמו?

העדה אלכסנדר הוא שינה את שמו כשנכנס לקבוצה של פרטיזנים אחר כך, ונשאר עם השם הזה.

ש. מה היה השם השני?

ת. עכשיו ד"ר רודולף ורבה.

השופט הלוי הוא עוד חי. איפה הוא?

העדה אלכסנדר כן, הוא חי בלונדון. הוא היה שנה כאן בישראל, עבד במכון וייצמן.

היועץ המשפטי את זוכרת את ד"ר מנגלה הידוע לשמצה?

העדה אלכסנדר לצערי – טוב מאוד.

ש. שמענו עליו כבר, אבל יש דבר אחד שעוד לא שמענו עליו. את זוכרת אקספרימנטים שהוא היה עושה בתאומים?

ת. אני ראיתי רק אקספרימנט אחד.

ש. מה ראית?

ת. היו שם שני תאומים, צוענים, שיום אחד הוא לקח אותם מהבלוק שבו הייתי, זה היה בציגוירלאגר (Zigeunerlager – מחנה הצוענים), ואחרי כמה ימים הוא החזיר אותם תפורים אחד לשני בידיים עם הוורידים ובגבם.

אב בית הדין לא הבנתי.

היועץ המשפטי הוא תפר אותם.

אב בית הדין הוא תפר את הוורידים ביחד?

העדה אלכסנדר כן.

ש. עשה מהם תאומים סיאמיים?

ת. הוא תפר להם את הידיים אחד לשני, זה היה כבר מלא מוגלה ומלא פצעים.

היועץ המשפטי והם לא האריכו לחיות?

העדה אלכסנדר הצלחתי לצאת משם לפני ש... ביקשתי מהלאגרפירר (Lagerführer) שהעביר אותי לשם, להעביר אותי שוב חזרה, שוב לפראוונלאגר (Frauenlager – מחנה נשים).

ש. את זוכרת את תקופת הנשים ההונגריות ב־1944?

ת. אני זוכרת.

ש. אולי תספרי לנו משהו על פרשה זו.

ת. אחרי שעזבתי את מחנה הצוענים, את הקינדרבלוק (Kinderblock – בלוק הילדים), נכנסתי שוב ל-A לאגר. אחרי זמן מה נבחרתי להיות שוב בלוקאלטסטה בבלוקים של הנשים ההונגריות, בלאגר הצוענים. היו שישה בלוקים. כאשר קיבלתי את התפקיד הזה, למחרת, הלאגראלטסטה שלנו היתה יהודייה – קראה לנו ואמרה לי כי הנשים האלה לא יודעות שום דבר ממה שנעשה

אז היו שם רק כמה נשים גרמניות שהיו הפורארבייטרינן (Vorarbeiterrinnen – העובדות האחראיות) וקאפו.

ש. שמענו גם שהעבודה הזאת נעשתה על ידי גבר. זה ידוע לך?

ת. זה היה מאוחר יותר.

ש. אבל זה היה?

ת. כן, כשבאנו לבירקנאו (Birkenau).

ש. בצורה זאת?

ת. כן.

היועץ המשפטי מה זה אומר לך? (מראה לעדה תמונה)

העדה אלכסנדר אלה הם הקוייאן (Kojen), הכוכים.

ש. כך זה נראה?

ת. כן.

ש. מה זה אומר לך? זה הרבייר? (מראה לעדה תמונה)

ת. כן, זה הרבייר.

אב בית הדין מי האחות הזאת? יהודייה?

העדה אלכסנדר או יהודייה או הפטלינג (עצירה) אחר.

היועץ המשפטי מה זה? (מראה לעדה תמונה)

העדה אלכסנדר על כלב סימן של ס"ס לא ראיתי אף פעם.

ש. אבל התמונה כולה מה היא מזכירה לך?

ת. מכות.

ש. כך זה היה נראה?

ת. כן, ועוד יותר גרוע.

השופט הלוי זו קאפואית?

היועץ המשפטי כן, כתבו פה "קאפואית". הן היו נושאות סרט עם כתובת "קאפו". מה זה? (מראה לעדה תמונה)

העדה אלכסנדר חלוקת האוכל. זה לא היה תמיד כל כך שקט, זה הלך לפעמים עם הרבה מכות.

ש. כמו כאן?

ת. בערך.

אב בית הדין מה קרה פה? את יכולה לומר? בכתובת הוא בוודאי אומר.

היועץ המשפטי הכתובת אומרת: "יש לכם מעט מרק, בערב תקבלו תוספת". מה זה? מפקד עונשין? (מראה לעדה תמונה)

העדה אלכסנדר לפעמים עמדנו כך על הברכיים.

אב בית הדין הידיים למעלה?

העדה אלכסנדר כן.

היועץ המשפטי מה זה? בדיקת בריאות למי יש פריחה? (מראה לעדה תמונה)

העדה אלכסנדר יכול להיות.

באשוויץ ואסור להן לדעת. אם אנו יכולים לשתוק ולא לספר להן – שאנו נשתוק. אני לא שתקתי.

ש. מה סיפרת להן?

ת. ביקשתי מהן שלא יגידו שהן מרגישות לא טוב, כי ידענו שתהיה סלקציה; ביקשתי מהן שלא יגידו שרוצים לילדים שלהן או רוצים להורים שלהן.

ש. מדוע? מה היה צפוי להן אילו אמרו זאת?

ת. אמרתי להן שאם הן ירצו את זה – זה יעלה להן בחייהן.

ש. אם יגידו שרוצים בזה?

ת. כן. אחר כך, כאשר בא רופא, ד"ר קליין (Klein), הוא היה מרומניה, איש ס"ס אשר דיבר הונגרית, אישה אחת קפצה מהמיטה ואמרה לו כי כל מה שהוא מבטיח להן, שהן ילכו למחנה איפה שהן לא יצטרכו לעבוד ויהיה יותר קל – דברים אלה, כנראה, אינם אמת. היא מראה עלי ואומרת: "האישה הזאת אמרה לנו משהו אחר". הוא הוציא אותי מהבלוק. מדוע הוא לא הרג אותי איני יודעת.

ש. אבל קיבלת מכות?

ת. כן, זה לא היה חשוב.

ש. ראית ילדים מובלים להריגה?

ת. בבלוק שלי – ואני לא יודעת איך – נכנסה אישה הונגרית עם ילדה קטנה. אני החזקתי אותה כמה שבועות בבלוק. אני לא יודעת איך זה נודע לאירמה גרוזה. פעם אחת הגיעו אנשי ס"ס לא מהמחנה שלנו, והם לקחו את הילדה. אחר כך שמענו מאנשים שעברו בזונדרקומנדו שזרקו את הילדה לאש.

ש. החזקת ילד לצדה של האם, זאת היתה סכנת חיים? אסור היה לעשות את זה?

ת. בוודאי. האם באותו לילה הלכה לגדר המחושמלת.

ש. אני אבקש ממך לזהות כמה תמונות שיש לי, אשר צוירו לאחר השחרור ולומר אם את יכולה להיזכר, אם זה אומר לך משהו. מותר לי לגשת לעדה?

אב בית הדין כן, אם אדוני רוצה שנראה את זה אולי באותו זמן, תיגש הנה עם העדה. את יכולה לבוא הנה, גברת אלכסנדר.

היועץ המשפטי מה אומרת לך תמונה זאת? (מראה לעדה תמונה)

העדה אלכסנדר בריחה מקרון בדרך לאשוויץ.

ש. מה אומרת לך תמונה זאת? (מראה לעדה תמונה)

ת. הכניסה לאשוויץ. כשגילחו את הראשים, כשפסקנו להיות נשים בכלל.

ש. כך זה היה נראה?

ת. כן.

השופט הלוי מי זה היה?

העדה אלכסנדר ס"ס.

אב בית הדין ומי היא האישה הספרית?

העדה אלכסנדר בזמן שאנו נכנסנו למחנה היו אלה יהודיות.

- ת. כן.
 ש. ראית הרבה תמונות כאלה?
 ת. כן.
 ש. כמעט כל יום?
 ת. כמעט כל יום.
 ש. תליות של נשים במפקדים – כך זה היה נראה? (מראה לעדה תמונה)
 ת. ראיתי פעם אחת שתלו אישה שברחה מאושוויץ ותפסו אותה.
 אב בית הדין מדוע הנשים האלה אינן בבגדי אסירות. האם זה נכון כך?
 העדה אלכסנדר הבחורה הזאת שברחה גם לא היתה בבגדי אסירות. היא היתה בבגדי ס"ס, ותפסו אותה, והביאו אותה חזרה לביירקנאו ותלו אותה.
 היועץ המשפטי וזה המארש של הפינוי מאושוויץ, שגם את ראית אותה? (מראה לעדה תמונה)
 העדה אלכסנדר במארש מאושוויץ לא הייתי. אני הייתי במארש אחר, מברסלאו (Breslau) מאוטהאוזן (Mauthausen).
 ש. כך זה היה נראה בערך?
 ת. כן.
 אב בית הדין מי צייר זאת?
 היועץ המשפטי קיבלנו זאת ממר דובקין (Dobkin), חבר הנהלת הסוכנות. הוא קיבל זאת במתנה. זה צויר על ידי אסירה.
 אב בית הדין סופיה רוזנשטראוך (Sofja Rozenstrauch) כתוב.
 היועץ המשפטי לא הצלחנו לאתר אותה. לכן אנחנו רוצים לאמת את הציורים בדרך זו.
 אב בית הדין סימנתי את ספר התמונות ת/1346.
 (האלבום נמסר לד"ר סרבציוס לעיון)
 היועץ המשפטי אני סיימתי, אדוני.
 ד"ר סרבציוס אין לי שאלות אל העדה.
 אב בית הדין תודה, גברת אלכסנדר. סיימת את עדותך.
 היועץ המשפטי אני קורא את אדון נחום הוך (Hoch).
 אב בית הדין אתה מדבר עברית?
 העד הוך כן.
 [העד הושבע]
 אב בית הדין מה שמך?
 העד הוך נחום הוך.
 היועץ המשפטי מר הוך, אתה גר ברחוב בן-יהודה 49 בחיפה?
 ת. כן.
 ש. אתה יליד רומניה?
- היועץ המשפטי את זוכרת דברים כאלה – בדיקת גוף כשאתן כורעות על הברכיים ונשענות על הידיים והראש למטה, ואיש ס"ס עובר ובודק?
 העדה אלכסנדר כן.
 ש. ובצד, מלקות?
 ת. כנראה שהיא ברחה מן השורה.
 ש. ומה זה? (מראה לעדה תמונה)
 ת. סלקציה.
 אב בית הדין זה היה נקרא זורטירונג (Sortierung – למיון)?
 ת. זה היה נקרא זורטירונג.
 היועץ המשפטי זה המסע על המכוניות לגז? (מראה לעדה תמונה)
 העדה אלכסנדר כן. אני בעצמי הייתי פעם על אוטו כזה.
 ש. זה אסיר מגיש פרוסת לחם לאסירה. קרו מקרים כאלה?
 ת. קרו. גם אסירים וגם אסירות נתנו לחם.
 ש. כך נראה ביצוע עונש מלקות? (מראה לעדה תמונה)
 ת. כך, וגם עם אוקסנשוויץ (Ochsenschwanz – זנב שור).
 אב בית הדין שוט?
 העדה אלכסנדר ממש זנב שור. אני קיבלתי פעם כך 25 מלקות.
 היועץ המשפטי את זוכרת זרם חשמלי דרך גוף אדם?
 העדה אלכסנדר לא.
 ש. זה לא ראית. אז את לא יכולה לזהות. זה ביצוע עונש מלקות בזמן מפקד? (מראה לעדה תמונה)
 ת. כן.
 ש. כך זה היה נראה?
 ת. כן.
 ש. גם אצל נשים?
 ת. כן.
 ש. עם גוף חשוף?
 ת. כן.
 ש. ופה?
 אב בית הדין ד"ר סרבציוס ראה את התמונות האלה?
 היועץ המשפטי ד"ר סרבציוס ראה את התמונות.
 ד"ר סרבציוס יספיק לי אם אעיף אחר כך מבט.
 אב בית הדין אני באמת שכחתי הפעם, אני מצטער.
 היועץ המשפטי זאת ההתעמלות – הספורט הידוע? (מראה לעדה תמונה)
 העדה אלכסנדר כן.
 ש. זה איבוד לדעת על ידי נגיעה בחוטי חשמל? (מראה לעדה תמונה)

העד הוך שלושה ימים לפני שמחת תורה לקחו אותנו למחנה F, לרציצה ולחיטוי הבגדים.

ש. מהיכן לקחו אותך? מבלוק הילדים?

ת. לקחו אותנו ממה שנשאר עוד מבלוק הילדים. התרחצנו, הבגדים עברו חיטוי, והחזירו אותנו לבלוק שהיינו בו קודם. למחרת בבוקר היה לאגראפל (Lagerappell – מסדר המחנה), וכמו שעמדנו מחוץ לצריפים בלאגראפל, סובבנו אנשי ס"ס במכונות ירייה והעבירו אותנו לבלוקים 11 ו-13, או 9 ו-11, איני זוכר בדיוק, בתוכם הוחזקנו יומיים בלי אוכל. מצבנו שם כבר היה ידוע, זה היה בערך ארבעה-חמישה חודשים אחרי שהגענו לכירקנאו. בטרנספורט הראשון כאשר נלקחו הילדים, עוד לא ידענו לאן הם נשלחים; חשבנו שהם נלקחים לעבודה. בסלקציה השנייה כבר היתה ידועה לנו המטרה. היות והם היו סגורים באותם הצריפים – 11 ו-13 – הפעם, ברגע שהכניסו אותנו לאותם הצריפים, צריפים אלה שהיו ידועים לשמצה בצורת קרנטינה לפני הקרמטוריום, ידענו כבר מה מחכה לנו.

ביום השני בערב, זה היה ערב חג שמחת תורה, תכננו עשרה ילדים לעשות איזו שהיא פריצה אל מחוץ לצריפים האלה, אפילו אם הפריצה הזאת תהיה רק הפגנתית. תכננו, באותו הצריף השערים היו סגורים משני הצדדים.

ש. כמה נערים הייתם בבלוק?

ת. בערך 1,000 נערים, שנשארו מ־3,000 שהיו בהתחלה בשני הבלוקים.

אב בית הדין באיזה גיל היו הנערים?

העד הוך בין 14 ל-16; הרוב מילדי הונגריה שהובאו במאי, יוני ויולי, באותם החודשים.

היועץ המשפטי כל הנערים הסכימו לתכנית המרד?

העד הוך התכנון היה רק של עשרה, אבל אחרי שתכננו, זה הועבר גם ליתר. התכנון היה, היות והיו שני שומרים – קאפו ובלוקאלטסטה – בשני השערים, בשער הראשי ובשער האחורי, שאחד הנערים ינסה לטפס על העמוד האמצעי עד האשנבים שהיו בגג, ואז בוודאי יבוא השומר, או מהשער הקדמי או מהשער האחורי, כדי לעצור בעדו; אז חלק מהילדים יתפרצו אל השער שממנו השומר יבוא.

ש. לא היה לכם נשק?

ת. לא היה לנו שום נשק.

ש. וידעתם למעשה שאין לזה שום סיכוי?

ת. זאת היתה קודם כל צורה הפגנתית, וקיווינו שאולי חלק יוכל להינצל.

ש. ביצעתם את התכנית?

ת. התכנית קרתה בחצות, וקרה כמו שתכננו. ברגע שאחד הילדים ניסה לטפס על העמוד האמצעי, בא השומר מהשער הקדמי לעצור בעדו. אז חלק מהילדים התפרצו מהשער הקדמי, ואחר כך בא השומר מהשער האחורי וחלק מהילדים התפרצו מהשער האחורי.

אב בית הדין אתה יודע מה קרה לילד שטיפס על העמוד?

ת. כן.

ש. ובשנת 1944 שולחת מטרנסילבניה לאושוויץ?

ת. מהעירייה בורשה (BorŃa) במעבר הקרפטים בטרנסילבניה.

אב בית הדין זה שייך לטרנסילבניה?

העד הוך כן. זה שייך לטרנסילבניה.

היועץ המשפטי הייתם אתה ואתך אביך, אימך, אחיך ועוד שלוש אחיות – כן?

העד הוך כן.

ש. היית אז המבוגר מבין כל הילדים?

ת. הייתי המבוגר מביניהם.

ש. מישהו מהם נשאר בחיים, מלבדך?

ת. לצערי הרב לא נשאר איש.

ש. אחרי הסלקציה הפרידו אותך מבני משפחתך?

ת. בהגיענו לכירקנאו הפרידו אותי מאבי. קודם מאימא והילדים, ואחר כך מאבי. אבי עוד הליש אותי במעיל הגשם הארוך שהיה לו, כדי שפארא קצת יותר גדול. אותו הפנו שמאלה ואותי ימינה, בין אלה שנשארו לעבוד.

אב בית הדין באיזו שנה נולדת?

העד הוך נולדתי בשנת 1928.

היועץ המשפטי גם אתה עברת את הסלקציה של המקל ביום הכיפורים 1944?

העד הוך הסלקציה של המקל כבר היתה הסלקציה השנייה.

ש. אבל עברת את הסלקציה הזאת?

ת. אני עברתי את הסלקציה הזאת.

ש. שמענו זאת כבר מעד אחר ולא נטריח אותך בעניין זה. אני מבקש שתספר לנו מה קרה אחרי יום הכיפורים; כאשר ניסית לקחת מנת אוכל נוספת.

ת. ניסיתי לקבל מנת אוכל נוספת – לא קיבלתי אותה עוד, אלא רק ניסיתי. הכניסו את חלק גופי העליון לתוך תנור – מאלה שהיו באושוויץ – ובחלק גופי התחתון הרביצו לי במקל, בעובי, המקלות שהיו מביאים עליהם את האוכל. הרביצו קודם עשר מלקות. התעלפתי. שפכו עלי מים. הוסיפו את העשירייה השנייה. התעלפתי שנית ושוב שפכו עלי מים עד שמילאו את כל ה-25 מלקות. אחר כך לא יכולתי לזוז. השאירו אותי במקום יום. עד היום, אבקש את סליחת בית המשפט, אני יושב על הצד ואיני יכול לשבת על צד ימין מהמלקות האלה.

אב בית הדין נשברו לך עצמות?

העד הוך לא נשברו לי עצמות, אבל יש לי כתם של בשר אדום, כאילו פצע, עד היום הזה.

היועץ המשפטי מה קרה שלושה ימים בערך לפני שמחת תורה בשנת 1944?

ת. פקדו עלינו שנתפשט, לא רצינו להתפשט, אז התחילו לירות בתוך האולם, פקדו להתפשט ואת הבגדים לתלות על המסמרים ולזכור את המספר הסידורי, שכאשר נצא שנדע מאיפה לקחת את הבגדים. כמובן, זאת היתה גנבת דעת ואנחנו ידענו זאת כבר. התפשטנו וזרקנו את הבגדים על הרצפה באמצע החדר. אחר כך סידרו אותנו שורות-שורות בחמישיות, ואז, אני זוכר כמו עכשיו, ניגש אחד מהזונדרקומנדו שעבד במקום ואמר: חברה, לפחות אל תראו שאתם מודאגים, תשירו.

ש. שהגרמנים לא יראו את הסבל שלכם?

ת. למה שהוא התכוון, איני יכול לדעת.

אב בית הדין הוא היה צועני?

העד הוך לא, הוא היה יהודי.

היועץ המשפטי מה הוא אמר לכם, הוא דיבר ביידיש?

העד הוך כן, ביידיש, הוא אמר: "זינגט, חברה, זינגט" ("שירו, חברה, שירו"). חלק מאתנו היו מאובנים ולא יכלו להוציא הגה מהפה, כמוני, חלק התחילו לומר וידוי, וחלק גם שר. העבירו אותנו דרך טרקלין קטן ופתחו דלת גדולה והכניסו אותנו לאותו האולם. באולם הזה היה חושך מוחלט, חוץ מאשר האור שנכנס דרך דלת הפתיחה במקום שנכנסו. היינו בפנים, כבר סגרו עלינו את הדלת, ואז שמעתי לראשונה את הבכי. כמה זמן, אולי זה היה שניות, אולי רגעים, פתחו בחזרה את הדלת, ואמרו לנו לצאת בחזרה לאותו האולם היכן שהיינו קודם לכן. כיוונו אותנו לצד אחד של האולם, ואז מפקד ס"ס גבוה, סבורני היום שזה היה הס (Höss), אבל איני בטוח בזה, כי זה היה אותו הקצין שהפריד אותי לראשונה כאשר הגעתי עם אבא לבירקנאו. איני בטוח, אבל נדמה לי שזה היה הוא.

אב בית הדין אתה רוצה לומר מפקד המחנה, הס?

העד הוך כן, אבל איני בטוח, סבורני שזה היה הס.

הוא קרא לבחור הראשון, תפס אותו בידי, בדק את השרירים ופקד עליו ליפול לאדמה ולקום עשר פעמים, לרוץ לקיר ובחזרה, והפנה אותו לצד ימין.

ש. איפה זה היה?

ת. בחדר שקודם הוכנסו אליו והתפשטו בו.

שנית, קרא לבחור השני, וזה היה אותו הבחור שנתפס על העמוד. הוא במקרה היה בן עירתי, ושמו היה זלמנוביץ (Salmonowitz), ושאל אותו: בן כמה אתה? הבחור היה נמוך. שאל אותו בן כמה הוא, הוא ענה: בן 18. אז הוא אמר לו: אתה חזיר, אתה בן 18? ושלח אותו לאותו צד מהיכן שקרא לו. השלישי הייתי אני, הייתי מאובן, הסתכלתי בפניו, הוא פקד עלי ליפול ארצה ולקום, לרוץ לקיר ולחזור, ושלח אותי גם כן לצד ימין.

בצורה הזאת בחר 50 בחורים. באמצע הבחירה, באמצע הסלקציה הזאת, יתר הילדים ראו שכאן בוחרים לדבר מה והתחילו לעבור לצד שלנו, להתנפל על אותו הצד, אז שמו אנשי ס"ס בינינו וביניהם והבדילו כדי שהם לא יוכלו לעבור. באותו הזמן, עד שהפרידו, ניגש אותו הבחור מהזונדרקומנדו שאמר לנו קודם לשיר, ושאלנו אותו מה רוצים לתת לנו, גז יותר חזק? הוא אמר: זה המקרה הראשון שאני נפגש בזה כאן שמוציאים מישהו מכאן.

העד הוך הילד שטיפס על העמוד נשאר בחדר הגזים, באותה הזדמנות שאני הייתי שם, אבל לזה אגיע מאוחר יותר. התפרצנו החוצה, זה היה בשיטה – חלק מהילדים הסתתרו ביתר הצריפים, חלק הסתתרו בלטריונות, בבתי השימוש. אני הסתתרתי בתנור בחדר הרחצה.

היועץ המשפטי כל הילדים פרצו החוצה?

העד הוך כמעט כל הילדים פרצו. למחרת היה לאגרשפרה (Lagersperre – עוצר במחנה), משעה ארבע בבוקר, לאלה שהיו יוצאים לעבודה לא נתנו לצאת מהמחנה.

אב בית הדין זה עוצר?

העד הוך זה עוצר. עד שלא תפסו אותנו כולנו ביחד. בסביבות השעה 10-11 הספיקו לאסוף אותנו והכניסו אותנו בחזרה לאותם הצריפים, 11 ו-13.

היועץ המשפטי תפסו את כולם?

העד הוך תפסו את כולם. עד שלא תפסו את כולם לא הפסיקו את העוצר. בסביבת הצהריים הביאו לנו שתי חביות תפוחי אדמה מבושלים (זה כבר היה היום השלישי, בחג שמחת תורה, לאחר שיומיים לא קיבלנו אוכל) ושתי חביות חמיצת סלק, בורשט. יצאנו שישה ילדים מתוך העשרה שתכננו את הפריצה ושפכנו את שתי חביות תפוחי האדמה ושתי חביות הסלק על הרצפה, בנוכחות מפקד המחנה, שהיה בבגדים אזרחיים, וליווה את הובלת האוכל. דעתי היום, אם מותר להגיד, היא שזאת היתה צריכה להיות הונאה. כי ידענו שכל אלה שיוצאים לטרנספורט אל מחוץ למחנה למחנות אחרים היו מקבלים אוכל יותר טוב באותו היום; וזאת היתה צריכה להיות הונאה, שנחשוב שאנחנו יוצאים.

ש. בעוד שבאמת חשבתם?

ת. בעוד שבאמת ידענו מה שמחכה לנו, ידענו שזה מחכה לנו בערב. אבל לא עברה שעה, כמובן אחרי שמפקד המחנה עזב, התנפלו על תפוחי האדמה מהרצפה, ואכלנו מהרצפה. שביתת הרעב הזאת היתה צריכה להיות רק הפגנתית, כדי להראות שאנחנו יודעים מה שמחכה לנו וכמה מדובר.

לא עברה שעה, פתחו לנו את השער הקדמי ואמרו לנו: "אתם חופשיים, אתם יכולים לצאת". התחלנו לרוץ החוצה. ברגע שיצאנו מחוץ לצריף, היה "לאגרשפרה" (Lagersperre – עוצר בכל המחנה) בחוץ, אנשי הס"ס עם מכונות ירייה סובבונו מכל הצריפים וסדרו אותנו בחמישיות והוציאו אותנו אל מחוץ למחנה, כל זה היה במחנה Z, ציגונינרלאגר (מחנה הצוענים). ברגע הוציאו אותנו אל מחוץ למחנה והובילו אותנו לעבר המחנה של הקרמטוריום, שכבר היה ידוע לנו, כי חמישה חודשים לפני כן כבר היינו שם. עצרנו ולא רצינו ללכת, התחילו לירות על רגלינו, התקדמנו עד לשער של הקרמטוריום 3 שמסביבו היתה גדר עשויה מעץ, מסודרת בצורת קוביות מרובעות בגובה שאי אפשר היה לראות מה שנעשה בפנים. הגענו עד לילת הכניסה של חדר הקרמטוריום פנימה, ועוד פעם נעצרנו, לא רצינו להיכנס, התחילו לירות אבל עוד פעם רק על הרגליים. נכנסו פנימה, נמצאנו בתוך אולם גדול שדומה לבית מרחץ, על הקירות מסביב היו מסמרים, על כל מסמר היה מספר סידורי. ביקשו מאתנו שנתלה את הבגדים.

ש. ביקשו?

- היועץ המשפטי מתוך תא הגזים?
- העד הוך כן. והמשיך: הלוואי והייתי אני כל כך בטוח כמו שאתם ה־50 בטוחים.
- אחרי שגמרו לבחור את הסלקציה ציווה עלינו להסתובב עם הגב כלפי הדלת מהיכן שיצאנו מחדר הגזים, ובאותו הרגע הכניס את יתר הילדים לחדר הגזים.
- ש. כמה היו?
- ת. לפי הערכתי – 900–1,000 ילדים. סגר את הדלת, שמענו את טריקת הדלת וציוו עלינו להתלבש.
- ש. כל ה־50?
- ת. כן.
- ש. וה־900?
- ת. ה־900 היו בפנים. ברגע שפקד עלינו להתלבש, אז התחלנו לחפש כל אחד את בגדיו, אז ניגש אלינו הקצין ואמר: זה לא חשוב כבר, תיקחו מה שיש. הלבישו אותנו והוציאו אותנו בדרך שבאנו, אל מחוץ למחנה, אל תחנת הרכבת, ושם פקדו עלינו, היו קרונות משא עם תפוחי אדמה, היה עלינו לרוקן את תפוחי האדמה מהקרונות ולטמון אותם באדמה. אז נודע לנו מה היתה הסיבה שהוצאנו משם, בגלל שהיה מחסור בכוח אדם כדי להוריד את תפוחי האדמה.
- ש. כל האחרים הומתו באותה שעה בתאי הגזים?
- ת. כן, עם אף אחד מהילדים האלה לא נפגשתי יותר אחר כך. מה־50, אנחנו נמצאים במקרה שלושה בארץ, שניים בחיפה ואחד ביפו, שני אחים.
- אב בית הדין איפה?
- העד הוך אחד ביפו ושניים בחיפה.
- היועץ המשפטי המקרה כולו ידוע בספרות השואה, אדוני, הוא מתואר.
- אב בית הדין שני אחים, אתה אומר?
- העד הוך לא אני, אלה שנמצאים בחיפה הם שני אחים שנבחרו אז מה־50.
- אב בית הדין ד"ר סרבציוס, יש לאדוני שאלות?
- ד"ר סרבציוס לא, אין לי שאלה.
- אב בית הדין תודה, מר הוך, גמרת את עדותך.
- היועץ המשפטי אני מבקש לקרוא למר גדליה בן צבי (Ben Zvi).
- [העד הושבע]
- אב בית הדין מה שמך המלא?
- העד בן צבי בן צבי, גדליה.
- היועץ המשפטי מר בן צבי, אתה גר בעין הוד?
- העד בן צבי כן.
- ש. אתה צייר?
- ת. כן, מורה לציור.
- ש. כשפרצה מלחמת העולם השנייה היית בסלובקיה?
- ת. הייתי בברטיסלבה, שבסלובקיה.
- ש. ומשם גורשת למיידנק (Majdanek)?
- ת. משם הובלתי למיידנק.
- ש. מתי זה היה?
- ת. זה היה ב־25 במרס 1942.
- ש. ואחרי חודשיים במיידנק הועברת לאושוויץ?
- ת. הובלתי לאושוויץ בטרנספורט שנבחר במיוחד לכך.
- ש. בגלל איזו סיבה?
- ת. היתה שמועה שצריכים עובדים בשביל בית חרושת לדקסטרין (Dextrin) בגרמניה, ובאמתלה זו חיפשו מומחים בעלי מקצוע שונים ומשונים, וביניהם 25 רופאים וכ־50 ילדים מתלמידים. בין הצעירים האלה הייתי גם אני.
- אב בית הדין מה היה גילך?
- העד בן צבי הייתי אז בן 16.
- היועץ המשפטי תאר לנו איך הגעת לאושוויץ.
- העד בן צבי אחרי נסיעה שארכה, איני יודע בדיוק כמה ימים, בתוך קרונות משא, כ־40 איש בתוך קרון, הגענו לבירקנאו. לא לאושוויץ, אלא לרמפה של בירקנאו, שהכרתי אותה אחר כך, מאוחר יותר.
- ש. אולי כאן המקום לשאול אותך שאלה, שייתכן וטרם הבהרתי אותה לבית המשפט. מה ההבדל בין אושוויץ לבירקנאו?
- ת. אני יכול לתאר בקצרה. ההבדל הוא שמחנה אושוויץ, המכונה שטמלאגר (Stammlager), היה קרוב לעיר אושוויץ. ומחנה בירקנאו היה מרוחק שישה קילומטרים מהשטמלאגר, בשדות. והוא היה אז, ב־1942, בתחילת בניינו. עוד לא היו הצריפים שהיו אחר כך את בירקנאו.
- ש. ולמה התפתחה אחר כך בירקנאו?
- ת. במשך הזמן התפתחה בירקנאו והפכה למחנה העיקרי, שהכיל את רוב האנשים שהיו באושוויץ. אושוויץ היה, באופן יחסי לבירקנאו, מחנה קטן עם 24 מבנים שהיו בו בערך.
- ש. איפה היה הקרמטוריום?
- ת. הקרמטוריום היו, כולם, בבירקנאו, אך לא ב־1942.
- ש. אבל לאחר מכן?
- ת. כן, לאחר מכן.
- ש. איפה היו תאי הגזים?
- ת. תאי הגזים היו בתוך בנייני הקרמטוריום בבירקנאו.
- ש. מה זה אושוויץ 1, אושוויץ 2 ואושוויץ 3?
- ת. אושוויץ 1 היה מחנה השטמלאגר, שחולק על ידי קיר גבוה, קיר אבנים, למחנה גברים ונשים. מחנה 2 היה מחנה הנשים. אחר כך הסירו את הקיר וכולו הפך למחנה גברים. אושוויץ 3, איני יודע

ומצד ימין היו קרמטוריום 3 מצד אחד, ומצד שני קרמטוריום 4. בין שני הקרמטוריום האלה היה הקומפלקס הזה שתיארתי עתה.

היועץ המשפטי ומלבד זה היו מחנות לוואי בסביבה, מחנות עבודה מרובים?

העד בן צבי בכל הסביבה היו מחנות שאליהם נשלחו אנשים לתקופה מסוימת, ומאותם המחנות הביאו אחר כך אנשים לתאי הגז, אותם אנשים שנוצלו ולא יכלו לעבוד יותר.

אב בית הדין איך זה שאתה זוכר את הטופוגרפיה כל כך יפה? או אולי שאלה זאת שייכת לחלק יותר מאוחר?

היועץ המשפטי לא, בבקשה אדוני.

העד בן צבי אני יכול לומר אולי בגלל שיש לי זיכרון טוב. עבדתי בקומנדו ששמו באולייטונגסמגזין (Bauleitungsmagazin – מחסן כלי הבניין). קומנדו זה צריך היה לתקן טוריות וכלי עבודה שונים ולחלק אותם במחנות שונים. כך שעם הקומנדו הזה הסתובבתי בכל הסביבה. הקומנדו יכול היה לנוע בשטח זה שנקרא Die grosse Postenkette (שרשרת הזקפים הגדולה).

היועץ המשפטי יש לך מספר נמוך יחסית?

העד בן צבי 37017.

אב בית הדין בכמה אתה מעריך את כל השטח של בירקנאו?

העד בן צבי אני יכול להעריך בדיוק, אבל ממחנה B3 עד סוף המחנה הישן של הנשים יכול היה להיות כ-8-10 קילומטרים וזה היה גם בכיוון הנגדי.

היועץ המשפטי זאת אומרת 10 על 8 קמ"ר?

העד בן צבי 10-8 קמ"ר.

ש. זאת אומרת 8 על 8 קמ"ר.

ת. 8 עד 10 ק"מ.

ש. בכל כיוון?

ת. בכל כיוון.

ש. זאת אומרת בין 64 ל-100 קילומטרים מרובעים?

ת. בערך.

ש. עברת את הקרנטינה כשהגעת. איך זה נעשה?

ת. באותה תקופה עוד לא היה הקרנטינלאגר שהזכרתי. פשוט מאוד הובלנו לאחד מבלוקי האבן שהיו קיימים שם. הוכנסנו לתוכו. נאמר לנו: היות ובאתם ממחנה אחר, תצטרכו להיות סגורים פה ארבעה ימים ולא לבוא במגע עם העצירים האחרים ולא לצאת לעבודה אחרת רק בתוך המחנה. זה נקרא קרנטינלאגר, אבל זה הסתכם כמעט רק בזאת שלא קיבלנו אוכל ולא קיבלנו שתייה.

ש. כמה זמן?

ת. בערך ארבעה ימים.

ש. ואחרי ארבעה ימים?

ת. אחרי ארבעה ימים חולקנו לעבודה, לעבודות שונות. בין היתר היתה שם עבודה של האנשים שנשארו במחנה. תפסו אותם כדי

מה היה הכינוי שלו. אבל בירקנאו, אני יודע גם את חלוקתו של בירקנאו.

ש. אתה היית בבירקנאו?

ת. כן. רוב הזמן הייתי בבירקנאו.

ש. מה היה בירקנאו?

ת. בירקנאו היה מחנה עצום, אשר השתרע על שטח עצום, גדול. היו שם גם מחנות הס"ס, ששמרו על המחנות, זה הס"ס-לאגר. היה שם הטרופנלאזרט (Truppenlazarett – בית חולים שדה) הגרמני של הס"ס. ואני אזכיר את זה אחר כך בקשר לעניין מסוים.

ש. האם אני טועה באומרי שבדרך כלל חושבים שאושוויץ 2 היא בירקנאו?

ת. אני יודע אם אפשר לכתוב את בירקנאו כאושוויץ 2, בכל אופן לבירקנאו היה שם – בירקנאו.

ש. תמשיך בבקשה.

ת. המחנות היו מחולקים בצורה כזאת, שהמחנה הישן, שהיה בזמני, כאשר הגעתי למחנה, הוא המחנה שמכונה מאוחר יותר "פראואנלאגר" (מחנה נשים), שפונה מגברים. הוא היה מחולק לשניים. בחלק הימני של הכביש היו הגברים, ובחלק השמאלי של הכביש היו הנשים. מעבר לכביש שהפריד בין שני המחנות התחילו אז לבנות את מחנות בירקנאו, הפפרדשטלברקן (Pferdestallbaracken – צריפי אורוות הסוסים), שהיו מחולקים בצורה כזו. היה כביש שהפריד בין מחנה הס"ס ובין מחנה העצירים. אחר כך היה המחנה A שכינו אותו "קרנטינלאגר", שלשם הגיעו קודם כל האנשים לאחר הסלקציה. אחר כך היה B2, זה היה מחנה הצ'כים, היהודים הצ'כים שהגיעו לשם, הפמיליינלאגר (Familienlager – מחנה המשפחות).

אחר כך היה מחנה C, המחנה ההונגרי, אשר לשם הביאו בעיקר את הנשים ההונגריות. עוד טרם שהתמלא המחנה הזה, היה צריך לבנות את B3, שזה היה מחנה נוסף, שנבנה ב-1944, כאשר הגיעו הטרנספורטים ההונגריים. אחר כך היה כביש שהפריד בין המחנות הללו, זה הכביש המפורסם אשר הוביל מהרכבת לתאי הגזים. ואחרי זה היה מחנה הגברים, מחנה B. אחר כך היה הציגורנלאגר, המחנה שהצוענים הובאו אליו מאוחר יותר, גם בזמן שאני הייתי שם. אחר כך היה מחנה F, זה הקרנקבאו (Krankenbau) – הבניין (לחולים) או הרבייר. זה היה מחנה שהמבנים, והסידורים בו, היו יותר טובים, לא הפפרדשטלברקן, אלא היו שם מבנים עם חלונות.

אב בית הדין מה פירוש פפרדשטלברקן?

העד בן צבי פפרדשטלברקן היו מכוני המבנים ללא חלונות, עם חלונות למעלה, עם תנור באמצע, עם פתח אחד מלפנים.

ש. אבל זה היה מיועד לבני אדם, לא לסוסים?

ת. לא, זה היה לבני אדם. אני הייתי בין אלה שבנו את המבנים האלה, ועל כל חלק וחלק היה כתוב פפרדשטלברקה מספר זה וזה.

ש. סוסים לא היו שם?

ת. לא. אחרי מחנה F, היה מחנה בז'ינקה (Brzezinska), זה היה מחנה מיוחד לפני הסאונה, היכן שרחצו את האנשים, מצד שמאל

ש. יש לך כתובת קעקע גם על החזה וגם על היד?
ת. כן.

למחרת היום הלכנו ברגל מרחק של כשישה קילומטרים והובלנו לשטמלאגר אושוויץ, המחנה שעל השער היה כתוב Arbeit macht frei (העבודה משחררת). בהשוואה לבירקנאו היה זה מחנה הרבה יותר משוכלל. אחרי הפרוצדורה של הסאונה ושל החיטוי והחלפת הבגדים, העבירו אותנו בבלוק 11, בלוק ה־SK, השטראפקומפני (Strafkompanie – יחידת עונשין). בבלוק הזה היו חוץ מיהודים גם פולנים. זה היה בכלל בלוק משונה, היה זה מחנה בתוך מחנה. היה זה בלוק, שהיה נסגר אחרי האָפּל, וממנו אסור היה לצאת אפילו לתוך המחנה. שם גם עמד עמוד התלייה, הגרדום והקיר לירי, שם גם ירו באנשים. באותו בלוק היה מעמד מיוחד ליהודים, הן מצד הגרמנים והן מצד הפולנים ששמרו עלינו. הפולנים קראו אותנו Zhidki, והגרמנים כמוכן קראו אותנו Saujuden (חזירים יהודים). ואפילו בשעה שכל המחנה הסתובב אחרי האָפּל, אנחנו הוכרחנו להמשיך ולעמוד בחוץ, והכניסה לחדרים שלנו היתה בשעה 9 או 10 בערב, כשהיה חושך, היתה על ידי ספורט. זה נקרא ספורט, היו מדרגות שהובילו לבניין הזה, ואחרי שעייפו את האנשים על ידי יום עבודה Hinlegen! Auf! Rollen! Hüpfen! (קפץ! התגלגל! קום! שכב!) היינו צריכים לקפץ לתוך הבלוק, וכך נכנסנו לתוך החדרים.

אב בית הדין מה זאת אומרת לקפץ?

העד בן צבי לקפץ זה נקרא Hüpfen.

ש. על רגל אחת?

ת. לא. לשים ידיים על המותניים ולעשות ניתורים עם שתי הרגליים.

ש. מדוע זכית ל"שטרפקומנדו" (Strafkommando) הזה?

ת. עד היום אני יודע, היות שלא עשינו שום דבר מיוחד. זאת היתה העברה טכנית שלהם. אולם שם שופנו. היו גם אנשים שעבדו בבונה־קומנדו (Buna-Kommando) שלהם וגם במקומות אחרים.

היועץ המשפטי מה זה היה בונה־קומנדו?

העד בן צבי זאת היתה פלוגת עבודה גדולה מאוד שיצאה יום־יום בשעה שלוש לפנות בוקר לעבודה, לבנות בתי חרושת לגומי סינתטי לא הרחק מאושוויץ.

ש. של I.G. Farben?

ת. כן. נפגשתי לאחר העבודה עם אנשים שחזרו מאוחר בלילה, והתברר שלמקום עבודה במרחק של חצי שעה הסיעו אותם שלוש שעות בקרונות, כ־150–160 אנשים, והם גם הוכרחו לשיר. היו להם נעליים, אבל לא נתנו להם לנעול את הנעליים כדי שישמרו עליהן. היו צריכים ללכת על חצץ דוקרני בלי נעליים. רובם מתו, כי כל אחד שהיו לו רגליים נפוחות ופצועות הלך בסלקציה הראשונה לתאי הגזים.

ש. כשהייתם מנתרים ומקפצים כך, זה היה לפני אנשי הס"ס?

ת. בהחלט. על המדרגות עמדו אנשי הס"ס, והם שהמריצו את הפעולה והם גם שנתנו את הפקודות.

ש. מה היתה תגובתם למראה הניתורים, הקפיצות והדילוגים?

להוביל את המתים שמתו בבלוק 7, לתוך לייכנקאמר (Leichenkammer – חדר מתים) שהיה בבלוק 21, ומחדר המתים להעמיס על קרוניות שעמדו לפני המחנה, ושבוים רוסיים שהיו שם עוד במספר לא גדול, הם שהובילו אותן הלאה, לאן אני יודע.

ש. היית עם גיטך שהיה רופא?

ת. כן. הייתי עם גיטי שהיה בין 26 רופאים באותו הטנספורט שנשלח לבית החרושת לטקסטיל, דקסטרין פבריק.

ש. והוא עזר לך בתקופה הראשונה. מה היה גורלו בסוף?

ת. הוא נהרג בטיפבאו (Tiefbau – בניין בעומק האדמה) הזה. זה היה למעשה קומנדו שיצא יום־יום, עם 300 איש, ועל רגליהם חזרו רק 150. אלה חפרו בורות לקבורת מתים.

ש. ומה קרה עם האחרים?

ת. האחרים נהרגו על ידי הזקפים, על ידי אנשי הס"ס. הם נורו בכל מיני תחבולות שונות. איש הס"ס זרק כובע ואמר: תרוץ ותרים את הכובע, אדם רץ ונורה. וכך בכל מיני מיתות משונות.

ש. האוכל לא הספיק לכם. איך ניסית עם גיטך להשיג אוכל?

ת. זכור לי מקרה, אולי עכשיו זה יראה מוזר. אבל מאחורי הבלוק במחנה הישן היה קשור כלב זאב גדול של הבלוקפירר, של איש הס"ס שהיה ממונה על הבלוק. לכלב הזה היתה תמיד קערה מלאה באוכל, אוכל טוב יותר ממה שקיבלנו אנחנו. גיטי הציע פעם שנתקרב אליו, הוא גירה אותו עם מקל, ובאותו זמן זחלתי ומשכתי מהכלב את הקערה עם האוכל. אבל התחבולה הזאת לא הצליחה הרבה פעמים, היות והכלב הרגיש בזאת ולא זז מקומו. היו אלה קערות פורצלן כבדות בצורת קונוס, קערות לבנות.

ש. עסקת בהעמסת מתים מתוך חדר המתים?

ת. כן. זאת היתה עבודה שנשארה לאותם האנשים שלא הצליחו להיחזק לאיזה שהוא קומנדו כדי לצאת את המחנה. לכאורה היתה זאת עבודה ששכרה בָּדֶה. אחרי העבודה נתנו לכל אחד לשתות – וזה היה דבר יקר מאוד – איזה נוזל כזה שחור, שהם כינו אותו קפה.

ש. רבים נשארו בחיים אחרי שעסקו בעבודה זאת?

ת. באותה התקופה נשארו מעטים מאוד בחיים בגלל המחלות, חוסר האוכל והתנאים האיומים ב־1942. נשארו מעט מאוד אנשים בחיים. רבים נהרגו גם על ידי אנשי הס"ס, שעשו זאת בפראות, וגם על ידי קאפוס שהיו אכזריים מאוד באותה תקופה.

ש. ערב אחד באָפּל הקריאו את מספרך?

ת. ערב אחד הקריאו את מספרי עם המספרים של עוד כמה אנשים, של עוד כ־12 איש. בדרך כלל הקראת המספרים לא היתה דבר מבשר טוב. אבל במצבנו אנו תמיד קיוונו כי יהיה יותר טוב.

ש. האנשים לא נקראו בשמותיהם?

ת. לא, רק במספרים.

שכחתי רק לציין כי בבואי לבירקנאו באותה תקופה קיבלנו את כתובת הקעקע על החזה ורק אחר כך על היד.

היה מאוכלס על ידי אנשי הס"ס. אבל אתם לא היה לנו שום קשר. והחלק השמאלי היו השטהבונקרים המפורסמים.

ש. מה זה היה?

ת. זה היה תא קטן, איני יכול לתאר את גודלו, עם דלת ברזל, עם אשנב קטן מלמטה, ובן-אדם שעבר איזו שהיא עברה לפי חוקי אותו הזמן, קיבל פקודה להתייצב בערב בבלוק 11. הכניסו אותו לתוך תא. הוא היה צריך לזחול ולהיכנס לתוך התא הזה, סגרו את האשנב, וכך הוא היה שם בעמידה עם עוד שלושה איש לחוצים זה לזה שאפילו את הברכיים אי אפשר היה לכופף.

אב בית הדין היתה לזה תקרה?

העד בן צבי היתה לזה תקרה ואשנב גבוה. זה היה מין תא צר ואשנב גבוה שפנה לתוך החצר.

היועץ המשפטי היית פעם בפנים?

העד בן צבי הייתי פעם אחת כשכבר לא הייתי בבלוק 11, עבדתי אז ב-D.A.W. כנגר.

ש. מה זה D.A.W.?

ת. Deutsche Ausrüstungswerke, זה היה בית חרושת לארגונים, ארגוני תחמושת.

ש. נגיע לזה, אבל אני מעוניין עכשיו בשטהבונקר, בלוק 11. הגעת לשם?

ת. הייתי שלושה ימים בשטהבונקר הזה. זה היה בגלל שאנחנו הלכנו פעם אחת בדרך בחזרה למחנה, וכמו כל האנשים אז שהקיבה שלהם לא היתה בסדר, עשיתי את צרכי הכביש. קצין הס"ס שראה אותי, קרא לי, סטר לי שתי סטירות ורשם את מספרי שהיה גם על החזה וגם על המכנסים. אחרי שבוע בערך כאשר עמדתי באפּל, קראו את המספר שלי ואני כבר פחות או יותר ידעתי שזה עונש, או מלקות או שטהבונקר. הלכתי בערב לבלוק 11, במשך שלושה ימים, והתנסיתי בעמידה בשטהבונקר ללא שינה.

אב בית הדין במשך הלילות האלה?

העד בן צבי במשך שלושה לילות. למחרת מוקדם בבוקר, תכף עם שחר, הוציאו אותנו מהשטהבונקר ושלחו שוב לאותו בלוק שאליו השתייך ההפטלינג, זה היה באותו זמן בלוק 4.

ש. לעבודה?

ת. לעבודה. הסכנה הגדולה ביותר היתה שאנשים שקיבלו עונש ממושך יותר, היו כאלה שקיבלו שבועיים או שלושה, לא יכלו לעמוד בזה, גם לעבוד ביום וגם לא לישון בלילה. הם התמוטטו כבר בימים הראשונים. רק הפרומיננטים, האנשים כמו קאפוס ובלוקאלטסטה, שיכלו להרשות לעצמם אחר כך לישון באותו יום במקום לצאת לעבודה, יכלו לראות בזה עונש קל יחסי.

ש. אבל גם הם היו מקבלים עונש כזה?

ת. זה היה אחד העונשים שגם הם נעשו בו, באופן מוזר, כי מכות בדרך כלל באופן פומבי הם לא קיבלו.

היועץ המשפטי היו גם בלוקאלטסטה טובים באושוויץ?

העד בן צבי היו בלוקאלטסטה טובים, אבל היו גם רעים.

ת. התגובה היתה בדרך כלל זועמת ומלווה הצלפות בשוט ובמקלות שהיו בידיהם.

ש. היו הוצאות להורג המוניות באותו בלוק עונשין?

ת. אחד הדברים הגרועים שהתנסינו בהם אפילו בשעות שהיו נקראות שעות המנוחה, היו ההוצאות ההמוניות להורג. אנחנו ידענו מזה, היות ולא הרבה הסתירו מפנינו באותו בלוק. באותה תקופה באה פקודה וכל האנשים שהיו בחדר שלי היכן שהתגוררתי הועברו לחדר אחר, חדר שפונה לרחוב ולא חדר שפונה לחצר, באותו בניין. על ידי כך דחסו לתוך תא, שאפילו בתנאים הכי קשים היה בו מקום ל-30 איש, דחסו בו 150 איש. ופשוט נאבקנו על האוויר, כבר לא מדובר על כך שלא היה לנו איפה לשים רגל או איפה להתיישב. ולמעשה נשמנו לרווחה כאשר באה הפקודה שנחזור לחדרינו, למרות שידענו שזה הסוף של האנשים.

ש. ההוצאות להורג היו בימים קבועים?

ת. ההוצאות להורג היו פעם או פעמיים בשבוע בימים קבועים, איני זוכר איזה. אך אני יודע שבאותו היום ידענו, על ידי כך שהתחילו לבוא מכוניות עם אנשי ס"ס גבוהים, עם קצינים במספר גדול, וידענו: אך זאת תהיה שוב הוצאה להורג.

ש. כמה אנשים היו מוצאים להורג ביחד?

ת. איני יכול לומר בבירור את המספר, אבל שתי עגלות של מתים משכו אחר כך את ההפטלינגים (העצורים) החוצה מתוך השער האחורי של הבניין. אם להעריך – אני מתאר לי כ-100 או 150 איש בכל פעם.

ש. זה לעיניהם של אנשי הס"ס שהיו באים לחזות בזה?

ת. זה לעיניהם של קצינים גבוהים של הס"ס. ראינו זאת גם לפי המכוניות וגם לפי הדרגות. ולא מסתבר שלשם הוצאה להורג היו צריכים 20 או 30 קצינים גבוהים שמילאו את החצר.

ש. איך היו מוציאים להורג את האנשים, באיזו שיטה?

ת. לפי מה ששמענו ומה שידעתי באותה תקופה, הוציאו בכל פעם קבוצת אנשים אל תוך החצר, העמידו אותם אל הקיר השחור הזה שהיה בסוף החצר ויררו בעורפם.

אב בית הדין אתה ראת את זה?

העד בן צבי לא.

ש. איפה היית באותה שעה?

ת. באותה שעה הייתי באותו חדר שפנה לרחוב. כל אותם דרי החדרים שפנו לחצר פונו לחדרים שפנו לרחוב באותה תקופה.

היועץ המשפטי אבל אחרי ההוצאה להורג היית רואה את שרידיה בחצר?

העד בן צבי זה לא היה קשה. כשחזרנו, העקבות היו טריים, החצר היתה מלאה בדם, למרות שניסו לטשטש את זה על ידי זריית חול על הכתמים. כמובן שלא הצליחו בזה.

ש. אתה יודע מה זה שטהבונקר (Stehbunker), בונקר העמידה?

ת. באותו הבלוק היו גם תאים בתוך המרתף למטה שחלק מהם

ש. במכונית של הצלב האדום?
 ת. כן, במכונית של הצלב האדום שהיא היתה גם בכל פעם בטרנספורטים.

השופט הלוי מה זאת אומרת "בטרנספורטים"?

העד בן צבי זאת אומרת, כשהגיעו אנשים מאוחר יותר.

בהמשך הסיפור על עבודתי, יצאתי בלילות לקבל את האנשים שהגיעו לבירקנאו על פסי הרכבת, זאת אומרת כשהם הגיעו. ושם תמיד עמדה הכן המכונית הזאת עם סמל הצלב האדום למקרים מיוחדים, אם משהו יתנגד או יתפרע או יקבל התקפה מסוימת, בכדי לא להבהיל את יתר האנשים ולשמור על השקט, הכניסו אותו לתוך התא והשתיקו אותו. באיזה צורה – זה מובן לנו, אנו יודעים את זה.

היועץ המשפטי איזה כמיות של דברי לבוש עברו תחת ידיך בתקופה שעבדת ב"קנדה"?

העד בן צבי אני לא יכול בדיוק להגדיר את זה, אבל הכמיות האלה היו עצומות בגלל זה שאחר כך הועסקו בהעמסת החבילות המוכנות אשר היו כבר נקיות ועברו חיטוי על קרונות אשר העבירו אותן לגרמניה. זאת היתה שלוחה של הרכבת אשר הגיעה עד לאותו מקום. אומנם לא לתוך החצר, אלא ליד החצר. וכל שבוע העמסנו כ-20 קרונות משא גדולים עם אותם חפצים.

אב בית הדין בגדים?

העד בן צבי בגדים בעיקר, רק בגדים. כי את יתר החפצים, דברי המאכל והערך, לקחו אנשי הס"ס למקומות שהם ראו אותם מתאימים.

ש. אתה אומר – 20 קרונות?

ת. כן, כ-20 קרונות גדולים, אשר אנחנו דחפנו אותם אחר כך.

ש. לאיזה תקופה?

ת. לשבוע.

היועץ המשפטי כמה זמן עבדת שם, מר בן צבי?

העד בן צבי עבדתי שם כשנה, לפי הערכת.

ש. וכך היה מדי שבוע בשבוע?

ת. כן, מדי שבוע בשבוע. לפעמים גם יותר.

ש. מה היה הטיפול בבגדים? מה הייתם צריכים לבדוק?

ת. הבגדים, קודם כל, כפי שאמרתי, הוצאו מן החבילות ונלקחו לערמות גדולות במין ארגזי עץ גדולים עם ידיות. ושוב הפטלינגים (עצירים) העבירו אותם לתוך צריפים גדולים. משם הם הוצאו על ידי הבחורות לצריפים אחרים, מוינו, נארזו בחבילות והועברו לחדר החיטוי. זה היה בית אבן היחיד שהיה מחוץ לבניין בו התגוררו אנשי הס"ס, היה שם חדר אחד גדול. הכניסו את הבגדים שם על מדפים. והאונטרקאפו הפולני הכניס קופסה של ציקלון כשעל פניו מסכת גז, הוא פתח אותה ויצא בריצה החוצה וסגר את הדלת. אחרי החיטוי איזורו את המקום, הוציאו את החבילות והעמיסו אותן אחרי יום או יומיים על הקרונות.

ש. היה טיפול בבגדים? בטלאי הצהוב?

הבלוקאלטסטה הטובים יכלו וגם עזרו הרבה, אפילו בסיכון עצמי, סיכנו את עמדתם וסיכנו את עצמם בעזרה להפטלינגים. היו להם אפשרויות נרחבות לעזור, ואכן גם הרבה ניצלו את זה ועזרו.

ש. היו גם אחרים?

ת. היו גם אחרים.

ש. מה זה "קנדה", קנדה לא במובן הגאוגרפי, אלא במובן אושוויץ?

ת. יותר מאוחר, בהיותי עוד בשטאמלאגר באושוויץ, שמעתי מפי חבר אחד שהזדמן לי לבוא למיטה שלו וראיתי שהוא אוכל משהו שהיה אז באותה תקופה נדיר מאוד, איזה פלח של לימון. שאלתי אותו מאין יש לו את זה. הוא אמר לי שיש קומנדו אחד שנקרא "קנדה" ושם, לפי דבריו, יש הכול, אפילו לימונים. שאלתי אותו: איך אפשר להיכנס לתוך הקומנדו הזה. הוא אמר: זה עניין של מזל. כל בוקר התייצבו אנשים בקבוצות קבוצות, כל אחד השתדל לצאת לאיזה קומנדו שהיה לו טוב שם, לפחות בעניין האוכל. כך גם אני השתדלתי להיכנס לקומנדו המפורסם שמנה אז 100 איש. זה היה אז האופריומונגסקומנדו (Aufräumungs-kommando – הקומנדו לניקוי ופינוי), קומנדו שבפי הגרמנים כונה "קנדה". הכיניו הזה כנראה הודבק משום שהיה שם שפע של כל הדברים שנשדדו ונלקחו מהאנשים שהובלו לתאי הגזים.

ש. במה הועסקת בקומנדו הזה?

ת. הועסקתי בתקופה הזאת בעבודות שונות. בהתחלה בהעברת החפצים שהגיעו מהרמפה בבירקנאו לתוך הפפרדשטלברקן אשר היו בכל מקום כמחסנים, והערמתם בתוך זה בערמות. יותר מאוחר, בפתיחת המזוודות והוצאת הדברים ומיונם לסוגיהם, דברי מאכל לחוד, דברי הלכשה לחוד, והדברים הטובים נלקחו אחר כך לס"ס-לאזרט, לאנשי הס"ס. את הבדים העברנו שוב פעם לפפרדשטלברקן דומים, היכן שבחורות עסקו במיונם ובאריזתם בחבילות והעברתם לאנטוונגזקמר (Entwesungskammer – חדר חיטוי).

ש. השתמשתם בנו בפעולות החיטוי?

ת. על זה היה ממונה אונטרקאפו (קאפור-משה) פולני. השתמשנו בחיטוי באותו גז ציקלון אשר ראיתי אותו ואשר ידענו שמשתמשים בו גם להריגת אנשים. הוא היה מונח בחוץ לפני חדר החיטוי אפילו בהישג יד של כל הפטלינג אשר עבר שם.

ש. ידעתם שזה הגז שמשתמשים בו להמתה?

ת. כן, ידענו וידענו גם איך. מאוחר יותר נודע לנו גם שהמקום שעבדנו בו, ה"קנדה" המפורסמת הזאת, שימש גם כאחד המחסנים – אם לא המחסן הראשי – של אותו הגז. איך ידענו זאת? – לפני שהיתה פעולה, ידענו שיבוא טרנספורט, ידענו את זה על ידי כך שהקומנדנט של קרמטוריום 2, מול (Mohl), שראיתי אותו בא על אופנוע לתוך הקומנדו שלנו, לתוך החצר הזאת שהיתה מגודרת באופן מיוחד, ואחריו באה מכונית אמבולנס של הצלב האדום.

ש. הצלב האדום הגרמני?

ת. כן, מכונית צלב האדום הגרמני אשר כביכול בזמן המלחמה השתייך לצלב האדום הבינלאומי. ולתוך המכונית הזאת העמיסו את הקופסאות עם ציקלון B והעבירו אותן לתאי הגזים.

מבנדזין (Będzin) מפולין. ידענו את זה לפי דברי האנשים שהגיעו. זה היה אחד הטרנספורטים האיזמים ביותר שאני זוכר.

אב בית הדין זה לא רחוק משם.

העד בן צבי כן, זה לא רחוק משם. אני לא מתמצא כל כך טוב, אבל זה היה בסביבת קטוביץ' (Katowice).

היועץ המשפטי במה היה שונה מראה הטרנספורט הזה מטרנספורט אחר?

העד בן צבי מראה הטרנספורט הזה היה שונה מהאחר – בזה שאנשים אלה ידעו, פחות או יותר, לאן הם נוסעים. היו אלה אנשים שכל הדרך ניסו לקפוץ מתוך הרכבת וכל הדרך ירו עליהם. כשהרכבת התקרבה, ראינו אנשים שתלו את עצמם מתוך החלונות המסוגרים החוצה. הם גם זכו לטיפול מיוחד. זאת שמענו מפי אוברשטורמבנפירר שהיה באותו לילה שם, הוא צעק כי כולם הולכים היום לקרמטוריום, אף אחד לא הולך למחנה. אין שום סלקציה היום. בדרך כלל הם מיינו אותם ושלחו מתוך הטרנספורט 150-200 איש למחנה.

אב בית הדין מה היה השם הגרמני לסלקציה?

העד בן צבי סלקציון. אני לא זוכר שם מיוחד.

ש. אתה זוכר "סורטירונג" ("Sortierung")?

ת. כן.

ש. זאת היתה סלקציה?

ת. "סורטירונג" היה בזמן שהם הגיעו למרפאה. הסלקציה נעשתה בדרך כלל בין אנשי המחנה, בין אלה שהיו בתוך המחנה. אני רוצה לתאר את הטרנספורט הזה לעומת הטרנספורטים האחרים, היכן שהגיעו אנשים עם החפצים – האנשים הגיעו כמעט ללא חפצים, דחוסים בתוך הקרונות, כ־150 איש בתוך כל קרון. כשפתחו אנשי הס"ס את הקרונות, האנשים ממש נפלו החוצה, והיו גם מוערמים בפנים, בתוך הקרונות, ורק אלה שנדרסו ונחנקו בתוך הקרון עצמו נשארו עוד בפנים, מתים וחצי-מתים וחוסם עצום נדף מהם. הם היו חיים, איך הייתי אומר, אדים עלו מתוך הגוויות האלה. אנשים אלה לא הבחינו שהיה שיפוע תכף אחרי הקרון והתגלגלו בתוך השיפוע הזה. זה כמו כובע גרם לצחוק פרוץ של אותם אנשי הס"ס אשר חיכו למראה הזה והשתעשעו.

היועץ המשפטי היו רבים?

העד בן צבי בטרנספורט הזה היו רבים כל כך, שאף פעם לא ראינו בטרנספורט רגיל אחר. כנראה שהם ידעו איזה טרנספורט עלול להגיע. וזה גם הפתיע אותנו. גם השמירה היתה יותר קפדנית מהרגיל.

ש. היו יותר אנשי ס"ס הפעם מאשר כרגיל?

ת. יותר מאשר בטרנספורטים הרגילים של אנשים שבאו מהולנד או מצ'כיה, כאשר הם סמכו על תמימות האנשים שהגיעו מהבית.

ש. תמשיך בבקשה.

ת. אנחנו עמדתנו מן הצד עד שבאה הפקודה: "Herein, Ihr Scheissjuden!" ("להיכנס, יהודים מלוכלכים!") ואז תחת קריאות ומכות נכנסנו לתוך הקרונות כדי להוציא את הגוויות. זאת לא היתה

ת. כל הפעולות האלה נעשו על ידי הבחורות שהיו באותם הצריפים. הן גם פרמו את הבגדים ומצאו הרבה חפצי ערך שהיו בתוך כריות המעילים, ובכל המקומות שאנשים תפרו בהם כסף ודברי ערך אחרים. וזה תחת השגחה חמורה של אנשי הס"ס שהיו ממונים בכל צריף. לשם הדגמה: על כל צריף שעבדו בו 20-30 הפטלינגים היו 2 או 3 אנשי ס"ס שהשגיחו על העבודה.

ש. ניסיתם לעזור – מתוך מחנה "קנדה" – גם לעצירים אחרים, ולהבריח להם חפצים, מלבושים, וכדומה?

ת. הדבר העיקרי ב"קנדה" ובשאיפה להיכנס לתוך הקומנדו האגדי הזה, היה גם להעביר איזה שהם חפצים לתוך המחנה. כמובן שהדבר היה כרוך בסיכון רב, היות ולא ידענו אף פעם היכן ומתי יערכו עלינו את החיפוש. לפעמים קרה שלא חיפשו בבגדינו בהיכנסנו לתוך המחנה, והיו פעמים שחיפשו והעמידו אותנו עירומים לגמרי, גם הבחורות וגם הבחורים, וחיפשו בכל המקומות האפשריים. אמרו לנו גם לפשק את האצבעות, את אצבעות הרגליים, להתכופף וחיפשו בכל המקומות. ואם מצאו אצל מישהו או דברי-ערך או איזה שהוא דבר פעוט, האיש הוכה באכזריות ולא פעם הוא נלקח למקום אשר אנו קראנו לו "פוליטישה אבטיילונג" ונעלם לגמרי. יותר לא ראינו אותו.

ש. ובכל זאת הצלחתם, וזאת היתה שיטה להגניב מתוך "קנדה" תרופות, ויטמינים, מלבושים וחפצים אחרים?

ת. בעיקר היו אלה דברים קטנים שייחסנו להם אז ערך רב. היו אלה תרופות, ויטמינים, ובין היתר גם משחת שיניים שאומנם לא שימשה לצחצוח השיניים, אלא לאכילה. על הלחם...

אב בית הדין אלה דברים שהיהודים הביאו אתם?

העד בן צבי כן, אלה דברים שהיהודים הביאו אתם.

היועץ המשפטי התחלת לומר משהו, מר בן צבי, על הלחם.

העד בן צבי על הלחם שקיבלנו, בדרך כלל יבש וללא כל תוספות, מרחו האנשים את משחת השיניים כדי שיהיה לזה איזה שהוא טעם.

ש. לפי החפצים של האנשים שמיינת באותה שנה, חפציהם של באים מאיזה ארצות היו אלה?

ת. לא רק לפי החפצים. הייתי נוכח גם בטרנספורטים. באו מארצות שונות. באו מפולניה, מהולנד, מצרפת, מצ'כוסלובקיה, מגורוגיה, מסלוניקי וממקומות שונים.

ש. מכל אירופה הכבושה?

ת. כן, מכל אירופה הכבושה.

ש. אתה זוכר מאורע בטרנספורט בנדזין?

ת. כן.

ש. ספר לנו בבקשה.

ת. לדאבוני זה היה בתקופת עבודתי, כאשר הועסקתי בנכטשיכטה (Nachtschicht – משמרת לילה). הגרמנים חילקו את הקומנדו לשני חלקים. היה נכטשיכטה והיה טגשיכטה (Tagschicht – משמרת יום). הנכטשיכטה היה קומנדו שיצא לעבודה בלילות כדי לקבל את האנשים שבאו לבריקנאו; הטגשיכטה עסקה באותן העבודות שהזכרתי קודם לכן. אני רוצה לספר על טרנספורט שבא

הסתירו שם, זאת אומרת שהם בלעו, והוציאו הרבה מאוד דברי ערך, בעיקר יהלומים שקל לבלוע אותם.

ש. אתה זוכר את הקיץ של שנת 1944 כאשר הגיעו טרנספורטים גדולים מהונגריה?

ת. כן, אני זוכר. באותה תקופה כבר עזבתי את "קנדה" בתחבולות שונות שהיו קשות גם באותה התקופה. האנשים לקחו תרופות שקיבלו מהחובשים בתוך הרבייר כדי לקבל חום, והם הועברו לרבייר הזה, למחנה F על ידי מכרים, ניסו ונכנסו. אני לא ניצלתי את זה, פשוט מאוד נעדרתי מאותו הקומנדו, "קנדה" כמה ימים, יצאתי עם קומנדו אחר. ובאותה תקופה העבירו את כל הקומנדו לבז'ז'ניקה, לאותו המחנה ששם סגרו אותם במחנה בתוך מחנה בבירקנאו.

אב בית הדין אמרת כדי לקבל חום?

העד בן צבי כן.

ש. מדוע היה צריך לקבל חום?

ת. כדי שיוכלו לעבור באופן לגאלי פחות או יותר למחנה F, זה מחנה החולים. באותה התקופה עבדתי בבאוליטונגסמגזין שכבר סיפרתי עליו וראיתי את הטרנספורטים שהגיעו באותה תקופה. הגיעו המונים, כל כך הרבה, שאיבדנו כבר כל תקווה שאי פעם נצא איכשהו מתוך העניין. יום-יום המיתו אלפים, עשרות אלפים של אנשים, ואת הגוויות כבר לא יכלו אפילו להסתיר מעיני העצירים. הן היו מוערמות מאחורי הקרמטוריום ומוסתרות על ידי הבניין רק מפני אותם האנשים שהגיעו וחיכו בתור למות לפני הקרמטוריום. וכשיצאנו לעבודה, ראינו אותם, ישבו וחיכו ובחרו מהם אנשים שידעו לנגן כדי לברר את היתר. והם לא ראו את הצד האחורי של הקרמטוריום, הם ישבו בצד הקדמי של הבניין.

היועץ המשפטי מה קרה בצד האחורי?

העד בן צבי בצד האחורי נעזמו ערמות של גופות שערמו אותן במספרים שווים כדי שיהיה קל לספור אותן ולהעריך אותן. ביער הסמוך, איני יודע אם לקרוא לזה יער, כי היה שם קרמטוריום 4, התחילה שוב אותה התקופה העתיקה של בירקנאו, וחרפו בורות ושרפו את האנשים בבורות, והאש הזאת נראתה בכלל המחנה, אני חושב שנראתה אולי בכל הארץ.

ש. וכל המחנה הרגיש, הריח ונשם את ריח הבשר החרוך?

ת. זה היה גם לפני כן, כי הריח שנדף מתוך ארבעת הקרמטוריום שעבדו בקצב מלא הספיק להרעיל את האוויר.

ש. וכל אושוויץ נשמה את האוויר...?

ת. כל אושוויץ היתה מלאה בענן שחור שיצא, ענן עם אש, הארובות הגדולות האלה פלטו אש ועשן.

ש. זאת נשמתם כל החודשים האלה?

ת. כן, נשמנו כל החודשים האלה.

ש. איבדתם את התקווה וקראתם לימים האלה "ימי פומפיה האחרונים"?

ת. כן, אני זוכר שכאשר שכבתי בערב על הקוייה (Kojie – דרגש) המפורסמת למעלה, אמרנו מתוך הכרה שאם הגיעו גם יהודי

מלאכה קלה, היות והם תפסו זה את זה והיו מפותלים זה בזה, וכאשר משכנו לפעמים יד או רגל, אז מתוך החום ירד העור. העבודה היתה קשה וארכה שעות עד שיכולנו לפנות את אחד הקרונות. וארבעה-ארבעה אנשים עבדו בכל קרון. קרו גם מקרים מזעזעים, כמובן, כמו בכל מקום, אנשי הס"ס הלכו עם אקדחים שלופים כל הזמן וירו באנשים תשושים שלא יכלו אפילו לגשת לאותן המכוניות ולעלות במדרגות, היו מדרגות רחבות שהעמידו אותן על יד המכוניות שהובילו את האנשים אחר כך לתאי הגזים. אני זוכר מקרה אחד שילדה כבת עשר יצאה מתחת ערמת כל המתים, אין אנחנו יודעים איך, התחילה ללכת ולהתנדנד עד שאחד מאנשי הס"ס "ריחם עליה" וירה בעורפה, והיא נפלה.

היה גם מקרה שילד אחד ישב באמצע, במקום שכולם התהלכו, ושכבו בצד אחד המתים, בצד שני גוססים, ובצד אחר העמיסו את האנשים על הקרונות, ובאמצע ישב לו ילד שהיה עירום עד חצי הגוף, הם כנראה כולם התפשטו מרוב החום בתוך הקרונות, ואחד מאנשי הס"ס, אני מכיר אותו, זה היה האופטשארפיר של הקומנדו במקום שעבדתי...

ש. מה שמו?

ת. אינני מכיר אותו לפי השם, אבל לפי הכינוי, אנחנו קראנו לו "זיידה", סבא כביכול, זה היה איש מבוגר יותר, הוא התקרב מאחור אל הילד הזה ורצה לירות בעורפו, והילד הסתובב ועוד הספיק לצעוק "שמע ישראל" והוא נהרג. אחר כך זרקו אותו למעלה על המכוניות בין האנשים האלה שהיו שם חיים.

ש. אחד מהקבוצה שלכם הכיר את אחיו?

ת. היה שם אדם, שאיני יודע את שמו, אבל קראנו לו בכינוי "ברווז". הבחור הזה הכיר בתוך הטרנספורט את אחיו והלך והתחנן על הברכיים מההאופטשטורמבנפירר שייתן לו להיכנס למחנה.

ש. האופטשארפיר. אתה אמרת האופטשטורמבנפירר.

ת. אמרתי האופטשטורמבנפירר, אני גם לא יכול להגיד את זה בבירור, כי לא הבנתי את הדרגות, רק לפי המילים ששמעתי, לפי הפניות של אנשי הס"ס אליו.

ת. הוא ביקש רחמים בשביל אחיו, אז הוא אמר לו בקול אדיש ובקול יפה: אתה יכול הרי לנסוע איתו. זאת היתה תשובתו. כמובן, אחרי זה, כאשר פונו כל האנשים החיים, עדיין עסקנו שעות בהעמסת אותם האנשים שאנשי הס"ס הרגו כמו ידיהם באקדחים באותו הלילה, כדי "להקל על סבלם", כך הם תירצו את זה.

ש. מה היה קורה עם האנשים שנחשדו כי בלעו יהלומים או דברי ערך?

ת. הסיפור הזה בא לי מפי חבר שעבד בזונדרקומנדו ונהרג אחר כך. הוא סיפר שלפני שהאנשים נכנסו לתוך תאי הגזים, היה איש ס"ס מסתכל בהם לפני שהם נכנסו, ושם לב אם מישהו בלע איזה חפץ. והיה ניגש אליהם והיה עושה להם סימן עם גיר שמן או על המצח או על היד. האנשים לא הבינו את פשר הדבר, גם אי אפשר היה למחוק את זה. אחר כך, הזונדרקומנדו, כאשר הוציאו את הגוויות מהצד השני מתוך הקרמטוריום – ואני ראיתי זאת כמו עיני את הפתח – אותם האנשים שהיו מסומנים עם הגיר העבירו למקום מיוחד, מין בית מטבחיים, לפי כל כללי האטליז, עם כלי קצבים, במקום שביתרו את האנשים כדי לחפש בקיבה את חפצי הערך שהם

מדיונטריה, מטיפוס וממחלות אחרות, יום-יום מתו במספרים עצומים. ממולנו היה פראואנלאגר (מחנה נשים), שלא היה מופרד מהמנרלאגר (מחנה גברים) על ידי גדר חשמלית, היו שם סידורי ביטחון חיצוניים פרימיטיביים יותר מאשר באשוויץ. יכולנו להתקרב ולראות מה נעשה בתוך הפראואנלאגר הזה. ושם, בתוך שלג וכפור, ישבו נשים מכוסות רק בשמיכה. והבלוק היה בלי גג, לא היה לו גג לגמרי, רק השלג עמד. וכך, איך שהן ישבו, הן קפאו ומתו בו מקום.

היועץ המשפטי והאוכל?

העד בן צבי מצב האוכל היה גרוע יותר מאשר בבירקנאו בשנת 1942. הוא ניתן בכמויות כל כך זעירות. מחיר אוכל היה ממש אגדי, אפילו הרעים הטובים ביותר התחלקו בקפדנות גדולה מאוד באותה פרוסת הלחם הדקיקה שקיבלנו שם לכל היום. וכמובן זה הביא למוזלמניות ולהעברת האנשים האלה לקרמטוריום, שהיה לא הרחק משם, מגודר בקני סוף, שראינו אותם כאשר יצאנו לעבודה.

ש. בינואר 1945 הלכת עם הצועדים הראשונים משטוטהוף מערבה?

ת. באתה תקופה היתה כבר שמועה שמפנים את המחנה היות והרוסים מתקרבים. והועמדנו כולנו קבוצות קבוצות בחצר ונאמר לנו, שעלינו לעבור למחנה אחר, ומחוסר תחבורה עלינו ללכת ברגל. לא קיבלנו שום צידה לדרך, לא קיבלנו שום בגדים אחרים. וזה היה חורף קשה מאוד. והתחלנו את הצעדה לעבר לאואנבורג (Lauenburg), כך נאמר לנו, שאנחנו צריכים להגיע ללאואנבורג, שהיתה מרוחקת 150 קילומטרים משטוטהוף. באותה צעדה, שהיתה דומה בוודאי לכל הצעדות מן הסוג הזה, הלכנו ומעטו האנשים מיום-ליום. היו אז סופות שלגים עזות. ולא הלכנו בדרך הרגילה. הדרך היתה שמורה לנסיגת הצבאות הגרמניים באותה תקופה. ואנחנו הלכנו בדרכי שדה, דרך שדות, לפעמים בשלג עד למותניים. ואנשי הס"ס, שלא היו רגילים לתנאים האלה, היו עצבניים מאוד, והם ירו באנשים לפעמים ללא כל סיבה, סתם לשם שעשוע. ואותם האנשים שפיגרו, נורו וכוסו מיד על ידי השלג, שירד ללא הפסק במשך חמשת הימים האלה שהלכתי בטרנספורט הזה.

כשהיה מגיע הערב, חיפשו הגרמנים מקום להליץ אותנו בו. בדרך כלל היו אלה כפרים בפולין, פינו איזה אסם גדול, או סתם באיזה מקום פתוח שהיה מגודר, שהיה מתאים מבחינת נוחיות השמירה. אני זוכר שפעם ישנו באיזה מקום והתעוררנו בבוקר והיינו מכוסים לגמרי בשלג, ולמרות זאת ישנו.

ערב אחד שיכנו אותנו בכפר קטן בתוך כנסייה, כנסיית עץ. דחסו את כולנו לתוך הכנסייה. זה היה מקום נוח לשמירה. והעמידו פולנים מאותו טרנספורט לשמור עלינו. באותם הטרנספורטים היו עצירים פולניים וגם גרמניים, והעמידו אותם לשמירה. ומסביב לכנסייה שמרו אנשי הס"ס. נוצרו שם תנאים נוחים לבריחה, היות והאוכלוסייה הפולנית באותה סביבה ראתה את סבל האנשים האלה ועזרה להם ככל שיכלה.

אב בית הדין אני חושב שאז לא היתה שם אוכלוסייה פולנית רבה.

העד בן צבי היה שם כפר קטן. ואנשי הכפר ניגשו לגדר, וברשות אנשי הס"ס ששמרו שם, זרקו פרוסת לחם לאנשים. האנשים התנפלו כמובן על הלחם ואכלוהו, זה היה המזון היחיד שקיבלנו

הונגריה שהם ידעו, או שיערנו שהם ידעו על השואה, שידעו על הנעשה, אם הגיעו עד הנה, אז אין לנו כבר שום תקווה.

ש. אחר כך הועברת לשטוטהוף (Stutthof). מתי זה היה?

ת. אני זוכר בדיוק את החודש, היה זה כאשר התחילו הטרנספורטים הראשונים לצאת את אושוויץ. אני חושב שהיה זה בספטמבר או באוקטובר, אולי אפילו מאוחר יותר בשנת 1944.

ש. איפה זה שטוטהוף?

ת. שטוטהוף היה מחנה, כפי שנודע לנו לאחר מכן, במרחק של 50 קילומטרים בערך מדנציג (Danzig) שבפולין.

ש. מה היה בשטוטהוף?

ת. אני יכול לספר שכאשר נסענו בדרך לשטוטהוף, היה לנו מוזר שהעבירו אותנו בקרונות פתוחים, בקרונות רגילים ובתנאים נוחים באופן יחסי.

אב בית הדין בקרונות נוסעים?

העד בן צבי כן. נסענו תקופה ארוכה דרך יערות והיו כאלה שניסו לארגן בריחה והתנפלות על השומרים, כי השמירה היתה לקויה. אבל כל אחד מאתנו שוב קיווה שאנחנו נוסעים למקום טוב יותר, אמרו לנו שאנחנו נוסעים לגרמניה לעבודה, ידענו גם שהסוף מתקרב, והיתה שוב תקווה בלבנו, כמו בכל פעם שנסענו לאיזה מקום, שאכן יהיה טוב יותר. כמובן שהתקוות התברו מיד כאשר הגענו לאותו מחנה שטוטהוף. רק ירדנו מן הקרונות, התקבלנו במכות על ידי אותם ההפטלינגה (העצירים) שהיו ידועים לנו מאשוויץ, אבל שם הם היו נראים אחרת, והלבוש היה אחר, רובם היו גרמנים, לא אנשי ס"ס, אבל היו גם אנשי ס"ס, אלא ברופספרברכר (Berufsverbrecher – פושעים מקצועיים), שזה בעיקר היה הטיפוס של הקאפו האמיתי עם הווינקל (Winkel – הדרגה) הירוק כלפי מטה. היה גם פרברכר (Verbrecher – פושע) שלא ריצה את עוננו, שהיתה לו עוד תקופת מעצר, אצלו היה השפיץ של הווינקל פונה כלפי מעלה. אבל אלה פרטים שאולי אינם חשובים עכשיו.

כאשר הגענו לשם, אומנם היינו רגילים בכל התלאות של המחנה וההתחמקות וחיפושי הדרכים לשרוד, אך איבדנו את הקרקע מתחת לרגלינו, היינו חדשים שם. ומתוך טרנספורט של כ-1,000 עד 1,500 איש עד הרישום, שהיה שלושה ימים לאחר מכן, נשארנו 500 איש. 500 איש אלה הנותרים הוצאו לעבודות שונות, עבודות קשות, שאי אפשר בכלל להגדיר אותן. היינו צריכים לרוקן אניות, דוברות עם חצץ ועם מלט שהגיעו לשלוחה מסוימת של בית חרושת ללבנים שהיה לא הרחק משטוטהוף. ושם, בכפור עז ובלבוש הדל שהיה על גופנו, היינו צריכים לרוקן את הדוברות האלה תחת איומים ומכות. אנשי הס"ס עשו מדורות והתחממו לא הרחק, והיו גם כאלה שניסו להתקרב, כמובן שהם נורו מיד על ידי אנשי המשמר.

ועוד תחבולה היתה לגרמנים באותה תקופה. הם היו פונים לאיש שנראה תשוש ואינו יכול כבר להרים את האת, פנו אליו ואמרו: "אולי תשב כאן, אדוני, תשב, תנוח קצת". כמובן שהאיש הזה קפא במקום, בתוך שלולית הברץ ולא היה מסוגל לקום יותר. מי שלא עבד – קפא.

באותו מחנה גם המצב הסניטרי היה איום. אנשים מתו

(נכטשיכטה), שהשתתפת. האם המשלוחים הגיעו תמיד בלילה או שהגיעו לפעמים ביום ולפעמים בלילה?

העד בן צבי לרוב המשלוחים הגיעו בלילה, אבל בתקופת השיא הגיעו כנראה גם ביום וגם בלילה. אבל לרוב כווננו המשלוחים כך שיגיעו בלילה.

ש. היה לכם תפקיד מיוחד לצאת בלילה...?

ת. היה תפקיד מיוחד לאנשים שהועסקו במשמרת לילה. הורשה להם להישאר גם ביום בתוך המבנים האלה.

ש. מה היה תפקידם בלילה?

ת. תפקידם בלילה היה לגשת לאותה רמפה המפורסמת, לאסוף את החפצים שהאנשים הצטוו להשאיר על יד הקרונות, הם אפילו לא יכלו לרדת עם החפצים לאותו המשטח אחרי השיפוע, להעמיס אותם על המשאיות ומשם העבירו אותם לאותה "קנדה", ששם מוינו, רוכזו וחוטאו.

השופט הלוי תודה.

אב בית הדין תודה, גמרת את עדותך.

היועץ המשפטי אני קורא לד"ר מרדכי חן (Chen).

אב בית הדין האם נגמור את העדות הזאת היום?

היועץ המשפטי כן, זוהי עדות קצרה מאוד.

בעצם סיימתי את העדויות מפי עדים חיים על אושוויץ. זאת תהיה כבר עדות על מה שד"ר חן פגש במקומות אחרים. מה שנותר לי לגבי אושוויץ, זוהי הגשת כמה מסמכים.

אב בית הדין (לעד) אדוני נשבע?

העד חן האם מותר לי להצהיר?

אב בית הדין מטעמי דת?

העד חן כן, מטעמי דת.

[העד הצהיר]

אב בית הדין מה שמך?

העד חן מרדכי חן.

ש. דוקטור?

ת. כן.

היועץ המשפטי אתה רופא, ד"ר חן?

העד חן כן.

ש. היכן אתה עובד?

ת. בבית החולים העירוני בתל אביב.

ש. מה תפקידך שם?

ת. אני מנהל שירותי ההרדמה (אנסטזיה).

ש. במלחמת העולם השנייה היית בצבא הבריטי, עבדת כרופא ובסוף המלחמה הייתה דרגתך סרן?

ת. נכון.

במשך הזמן. היה זה לפנות ערב. עם דמדומים. השלג התחיל לרדת ואנשי הס"ס היו עסוקים בשמירה. קפצתי מעל הגדר הנמוכה שהיתה מסביב לכנסייה הזאת, יחד עם חברי שהיום נודע לי במקרה כי הוא נמצא בקנדה.

ש. קנדה ממש.

ת. כן, קנדה ממש. יחד אתו ברחנו. הבריחה לא היתה קלה, כי הגרמנים ידעו את מספר האנשים אפילו באותה תקופה קשה. הם, בכל פעם, לפני היציאה בבוקר, ספרו את האנשים עשרים פעם, והם ידעו כמה נהרגו בדרך וכמה צריכים להיות. והסדר נשמר אפילו בצעדת המוות הזאת. נערכו חיפושים בכל הסביבה. ולמי שברח – לא היה קל להסתתר. והיה קושי מיוחד בכך שהיינו צריכים לעבור את הכביש הראשי, שבו עברו הגרמנים בנסיגתם. שכבנו לילה שלם בשלג עד שהקבוצה הגדולה של הגרמנים הנסוגים עברה ורק אז יכולנו לחצות את הכביש. הלכנו כל הלילה ולבסוף, כאשר דפקנו על דלת בית האיכר הראשון הפולני ורצינו להיכנס, והסתכנו בזה, כי לא היתה לנו בררה, או לקפוא בחוץ או לקבל קצת אוכל וחמימות, התברר לנו שלא התרחקנו ממקום בריחתנו אפילו כדי קילומטר אחד. והפולני הזה אמר לנו שהוא מצטער מאוד, אולם אנחנו נצטרך לצאת מוקדם בבוקר, היות והוא מסתכן בכך. וכך נדרנו ממקום למקום, מחצר לחצר.

ש. הוא דיבר בפולנית, הפולני הזה?

ת. כן. אנחנו גם הצגנו את עצמנו כפולנים ולא כיהודים. זה היה בעצתו של אותו חבר לבריחה, שאמר שאם נציג את עצמנו כיהודים יסגירו אותנו חיש מהר. היות והוא ידע היטב פולנית הציג את עצמו כפולני. ועל ידי כך זכינו שקיבלנו פה ושם קצת אוכל ומקום לינה בתנאי שבמקרה שניתפס נגיד שנכנסנו בעצמנו לתוך האסם או הגורן, במקום שנתנו לנו לישון. את שאר הזמן – עד בוא הרוסים ועד בוא השחרור – עשיתי בנדידה מתמדת ממקום למקום. וכחודש ימים, או תקופה ארוכה יותר, שהייתי אצל פולני אחד, שגם את שמו אני זוכר. והוא הסתכן והחזיק אותנו אפילו בזמן חיפושים.

אב בית הדין זה היה בפרוודור הגרמני?

העד בן צבי זה היה בוואהרובו (Wejherowo), הרחק מכל כביש ומכל מקום אחר. זה היה 30 קילומטרים מדנציג. ואחר כך הייתי בדנציג עם הצבא האדום.

היועץ המשפטי מה היה שמו של אותו פולני?

העד בן צבי משונה, אבל שמו היה גרמני, השם שלו היה פרנץ שמודה (Franz Schmude).

ש. ודאי פולקסדויטשה (Volksdeutsche), כנראה נחשב בעיני הגרמנים לפולקסדויטשה.

ת. הוא נחשב ל"איינגדויטשט" ("eingedeutscht" – מגורמן), לכן היה לו יותר קל להחזיק אותנו. והיו מכרים שבאו אליו, שכנים, פולקסדויטשה או "איינגדויטשטה", הוא הסתיר אותנו גם מפניהם.

היועץ המשפטי תודה רבה, אני סיימתי.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, היש לאדוני שאלות?

ד"ר סרבציוס לא, אין לי שאלות אל העד.

השופט הלוי מר בן צבי, דיברת על איזה משמרת לילה

היועץ המשפטי תמונה מס' 2, בבקשה. (מראה לעד תמונה)
העד חן זה אוסף של גופות בתוך חפירה גדולה שראינו שם. היו
שם מאות או אלפי גופות ואלו הן.
אב בית הדין זה יסומן ת/1348.
העד חן תמונה מס' 3, זוהי אותה החפירה. (צילום שקיבל מידי
היועץ המשפטי)
אב בית הדין זה יסומן ת/1349.
היועץ המשפטי מהי תמונה מס' 4? (מראה לעד צילום)
העד חן תמונה מס' 4 מראה צריפים שראינו שם עם כמה אוהלים
שהקימו על ידם.
אב בית הדין מי הקים?
העד חן איני יודע.
ש. בכל אופן זה לא הצבא הבריטי?
ת. איני יודע. ביקשתי את התמונה הזאת, כיוון שמאחר רואים
כמה אנשים מסתובבים, ביניהם היו כאלה במצב שבאמת אף פעם
לא ראיתי כמותם. הם נעו, זאת אומרת הלכו, אבל היו ללא שום
מבט אנושי בכלל, מבט הפנים לא נשתנה. ראיתי ביניהם כאלה
שאפילו התנגשו האחד בשני. הלכו אחורה ואחר כך התקדמו שוב,
בלי שום שינוי במבט ובלי שום תגובה, כאילו היו ללא אפשרות
להביץ מה שהם עושים.
אב בית הדין זה יסומן ת/1350.
רואים אותם על יד הצריפים?
העד חן כן.
אב בית הדין ומהי תמונה מס' 5? (מראה לעד צילום)
העד חן זה שוב אוסף של גוויות.
אב בית הדין זה יסומן ת/1351.
העד חן תמונה מס' 6 זוהי תמונה דומה. (צילום שקיבל מידי
היועץ המשפטי)
אב בית הדין זה יסומן ת/1352.
היועץ המשפטי ומהי תמונה מס' 7? (מראה לעד צילום)
העד חן יש כאן אוסף של גוויות המראות דרגה יוצאת מן הכלל
של רזון, כפי שלא ראיתי מאז. ביקשתי את התמונה בגלל סיבה
מיוחדת. היו הרבה אנשים בבית החולים שבו עבדתי וגם אנשים
שדיברתי אתם בצבא, שלא רצו להאמין, כי הרעיבו אנשים עד כדי
כך שהם מתו במספרים כה גדולים כמו ששמענו. העלו דעה שאולי
הם מתו מטיפוס. אולם אם מסתכלים בצילום הזה, רואים מצב של
מחסור כמעט מאה אחוזים של שומן תת-עורי. יש אפילו מקרים
שהעצם מתחילה לגרום לאולצרציה של העור, לקריעה של העור.
מצב כזה לא ייתכן שייגרם מטיפוס, כי החולה ימות מהרעלה,
מהטוקסמה של הטיפוס, לפני שהוא מגיע לזה. יכול להיות שבן
אדם יכול למות מטיפוס נוסף, אבל מצב כזה של רזון אינו יכול
לבוא ממחלה מדבקת.
אב בית הדין אלו הן גופות של אנשים מבוגרים?

אב בית הדין קפטן, כן?
העד חן כן.
היועץ המשפטי כמה ימים לאחר שחרור מחנה הריכוז ברגן-בלזן
(Bergen-Belsen) ביקשת רשות לבקר שם?
העד חן כן.
ש. נסעת עם קבוצת רופאים מבית החולים הצבאי הבריטי בו
עבדת?
ת. נכון.
ש. בדרכך פגשת צלם של ה-B.B.C?
ת. פגשתי אותו שם, בברגן-בלזן עצמה.
ש. שוחחת אתו?
ת. כן.
ש. ראית כי הוא נדהם ממראה עיניו?
ת. כן.
ש. הוא אמר לך שהוא מצלם כדי שיאמינו לסיפורו, כי אחרת
ייתכן שלא יאמינו לו?
ת. זה היה קצת אחרת. הוא נדהם ואני נדהמתי. זה היה משהו
שהבינתי, כי אי אפשר לבן אדם רגיל להאמין לזאת. אמרתי לו: אני
בטוח כי בעוד עשר שנים אף אחד לא יאמין למה שאנחנו ראינו, וגם
אנחנו בעצמנו לא נאמין לזאת, וביקשתי ממנו שייתן לי צילומים
ממה שאנחנו רואים, כדי שאוכל בעוד עשר שנים לומר שראיתי את
הדברים האלה, ואולי תהיה אפשרות להשתמש בזאת נגד האחראים
לדבר, נגד האחראים למצב שראינו.
ש. וקיבלת ממנו כמה צילומים?
ת. כן.
ש. תשעה במספר?
ת. כן.
ש. הם מתארים את המצב שהיה אז לנגד עיניך בברגן-בלזן?
ת. כן, זה מה שראיתי באותו יום.
ש. כמה ימים אחרי שחרור המחנה?
ת. כן. יש רק תמונה אחת שהיא לא בדיוק מתארת מה שראינו,
ואלו הן כמה גופות בתוך אוטו משא.
ש. קודם כל נזהה את הצילומים. אלו הן תשע התמונות? חתמת
על הצד השני. אתה מזהה את החתימה? (מראה לעד קבוצת
צילומים)
ת. אלו הן התמונות.
ש. הגד לנו מה מצולם פה, מה יש בתמונה מס' 1? (מראה לעד
צילום)
ת. זה אוסף של גופות שלא נקברו, שראינו בין העצים בברגן-
בלזן.
אב בית הדין זה יסומן ת/1347.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, יש לאדוני שאלות לעד הזה?
 ד"ר סרבציוס לא, אין לי שאלה.
 אב בית הדין תודה, ד"ר חן, גמרת את עדותך.
 אגב, ד"ר חן, סליחה, אני רואה פה ששמך כתוב חין. האם זה נכון? איך אתה כותב את שמך?
 ת. אני כותב את זה היום חן. זה היה פעם חייך (Chein), אבל לפני כמה שנים שיניתי את השם.
 אב בית הדין תודה.
 נוכל להפסיק כאן. הישיבה תתחיל מחר בבוקר שוב בשעה 08.30, אם זה נוח לכם, ותסתיים ב-12.30, אני מקווה.
 היועץ המשפטי רציתי לבקש להתחיל בשעה 08.30, ואולי אפשרות של הארכה, כדי באמת לסיים מחר.
 אב בית הדין יש לכם עוד כל כך הרבה?
 היועץ המשפטי יש לנו עוד. אני גם מצפה לדיון על החומר של זאסן שבדעתנו להגיש מחר, והואיל ויכול להתפתח דיון משפטי, אני רוצה, במקרה שהחומר יתקבל, כפי שאני מקווה, גם לקרוא קטעים ממנו.
 אב בית הדין לא זאת היתה הכוונה של הקדמת השעה.
 היועץ המשפטי אני מנסה לעשות כמיטב יכולתי לא לגלוש לשבוע הבא, כפי שהודעת מראש.
 אב בית הדין נעזור לאדוני בכך.
 היועץ המשפטי תודה רבה.
 אב בית הדין נפסיק עכשיו. הישיבה הבאה מחר בשעה 08.30 בבוקר.

העד חן כן, של אנשים מבוגרים.
 ש. בכמה אתה מעריך משקל של אדם כזה?
 ת. 30 קילוגרמים או 34, והיו אפילו ששקלו פחות מזה.
 אב בית הדין צילום זה יסומן ת/1353.
 היועץ המשפטי תמונה מס' 8? (מראה לעד צילום)
 העד חן תמונה זאת מראה גופות שאספו במחנה. ביקשתי את התמונה גם בגלל סיבה מיוחדת. אנחנו היינו שם בסך הכול ארבע שעות בערך. כשהגענו, אוטו משא – כאן ההבדל הוא שהם מראים עגלה ולא אוטו משא – בזמן שאני הייתי היה אוטו משא שאסף את הגופות מכל צריף וצריף. כאשר אנשים מתו שמו אותם על יד הדלת של הצריף. הם נאספו בזמן שהגענו. ובזמן שעזבנו, היו שוב על יד כל צריף וצריף שתיים או שלוש גופות שאספו מחדש. הם מתו בזמן שאנחנו עשינו את הביקור. בגלל זה ביקשתי את התמונה הזאת.
 אב בית הדין זה יסומן ת/1354.
 היועץ המשפטי והתמונה אחרונה מס' 9? (מראה לעד צילום)
 העד חן זה אוסף של גופות בין העצים. כל המחנה, למרות שבזמן שהייתי שם כבר עבדו חמש יחידות רפואיות, עוד היה מלא בגופות בכל מיני מקומות היכן שהלכנו.
 אב בית הדין זה יסומן ת/1355.
 היועץ המשפטי ד"ר חן, כשביקרת, כבר היו כמה יחידות רפואיות של הצבא הבריטי שטיפלו באנשים?
 העד חן כן.
 ש. וכך נראה המחנה 18 ימים לאחר הטיפול של היחידות האלה?
 ת. נכון.
 ש. תודה רבה לך.

ישיבה מס' 72

כ"ה בסיון תשכ"א

(9 ביוני 1961)

בזמן האחרון, כולל עוד 800 עמודים זיכרונות לפני, כך שבאמת לא אוכל להיזכר כרגע מה אמר רייבסקי זה. אולי אוכל בשעת ההפסקה לעיין במסמך ואחר כך לומר אם תהיה לי עוד השגה.

היועץ המשפטי אני אבקש לקבל את המסמך עכשיו, ואין לי התנגדות אם הסניגור יאמר אחר כך שהוא רוצה לקבל את העד לחקירה או לא.

אב בית הדין אולי לא נקבל את המסמך בשלב זה. נשמע קודם את תגובת הסניגור. לפי זה נחליט מה לעשות.

היועץ המשפטי אבל אני רוצה להסתמך עליו, כבודו, ולאזכר קטעים ממנו.

אב בית הדין אם אדוני יביא את רייבסקי בתור עד, אין לנו כלל צורך במסמך הזה שאדוני עומד להגיש עכשיו, אז הוא ייתן עדות חיה בבית המשפט.

היועץ המשפטי אני מבקש לנהוג לפי הכלל שבית המשפט קבע – תצהיר שהוא קביל, אלא אם עד נדרש לחקירת שתי וערב על ידי הסניגור, צריך לדאוג לכך שתהיה אפשרות לחקרו. אני מבקש לקבל את המסמך, ואני אדאג לאפשרות של חקירת שתי וערב.

אב בית הדין אולי בכל זאת, מר האוזנר, אנחנו אז נסטה מן הסדר, ואין בזה כל אסון אם נחליט מה לעשות אחרי שד"ר סרבציוס יעיין במסמך זה. אם נמצא לנכון לקבל את המסמך, יקרא אז אדוני קטעים ממנו.

היועץ המשפטי כפי שבית המשפט מוצא לנכון. עלי רק להוסיף שד"ר סרבציוס קיבל לפני כמה חודשים גם את התרגום לגרמנית.

אב בית הדין נחליט בזה אחרי ההפסקה בישיבת היום.

ד"ר סרבציוס תודה.

היועץ המשפטי כעת אצטט רק מעדותו של הס עצמו.

בעמ' 100 של עדותו, הס מדבר על כך שבקרטוריומים של אושוויץ אפשר היה לשרוף במשך 24 שעות 2,000 איש, בכל אחד מן הקרטוריומים, מן המשרפות. בהתחשב במבנים הנוספים, היה המקסימום האפשרי 10,000 איש ליום לתקופה של 24 שעות. היו מגיעות חמש רכבות משא.

אני רק מוסר את תמצית הדברים, איני קורא אותם במלואם.

בעמ' 100 הוא אומר: "לפי הכלל היו במשך פעולה זו מגיעות שתי רכבות משא ליום. תחילה ניסה אייכמן לשלוח מדי יום שלוש רכבות לאושוויץ, ולפעמים שלח שלושה משלוחים ליום. אבל כרגיל היו מגיעים רק שני משלוחים".

לשאלת אב בית הדין הוא אומר, שברכבת כזאת היו באופן ממוצע 2,000 איש. בעמ' 101 הוא אומר כי המשרפות היו פעילות יומם ולילה ושלפעמים בזמן תיקוני משרפות צריך היה לשרוף גופות תחת כיפת השמים.

בעמ' 105 הוא אומר:

הדבר אירע כך, שכאשר הגיעה פקודה שאין להשמיד עוד יהודים, נשלחתי על ידי אוברגרופנפירר פול (Pohl) למשרד הראשי לביטחון הרייך אל גרופנפירר מילר (Müller), ראש הגסטאפו, שהיה אז גם ממלא מקומו של קלטנברונר

אב בית הדין אני פותח את הישיבה השבעים ושתיים של המשפט. היועץ המשפטי ברשות בית המשפט אגיש כמה מסמכים, תחילה על פרשת אושוויץ.

ברצוני להגיש את עדותו של רודולף הס (Höss) במשפטו בפני בית המשפט הלאומי העליון הפולני בוורשה. זה מסמך מס' 1273 שלנו. עלי לומר שמסמך זה כולל קטעים מעדותו של הס, ולכן אגיש לחוד את העדות המלאה, מאומתת, בפולנית, ואת הקטעים עם תרגום לעברית שאנחנו מסתמכים עליהם.

אב בית הדין התדפיס בפולנית מלא?

היועץ המשפטי מלא.

אב בית הדין המסמך הזה יסומן ת/1356.

אדוני ד"ר סרבציוס?

ד"ר סרבציוס אין לי התנגדות פורמלית.

היועץ המשפטי כדי שהאימות יהיה מלא, אני רוצה להגיש גם את ההעתק המאושר של עדותו של לודביג רייבסקי (Ludwig Rajewski), הכלולה במסמך מס' 1273. רייבסקי היה עובד במחלקה הפוליטית באושוויץ. הוא פולני. הוא היה אסיר. קטעים מעדותו כלולים במסמך מס' 1273 שלנו, וזו העדות המלאה שלו, המאומתת.

אב בית הדין איני מבין. המסמך שאדוני הגיש זה עתה, וזה העדות של הס. איך נכנסת לשם עדות של אדם אחר?

היועץ המשפטי לא. במסמך מס' 1273 יש כמה קטעי עדויות, של הס עצמו ושל כמה עדים אחרים שהעידו במשפטו של הס. במידה שהוועדה הפולנית לחקר פשעי הנאצים חשבה שזה נחוץ לענייננו, היא הוציאה כמה וכמה קטעים מראיות במשפטו של הס. בדעתי להסתמך רק על שתיים: על עדות של הס עצמו, שהמצאתי אותה לחוד במלואה מאומתת, ועל עדותו של לודביג רייבסקי, שזו העתק מאושר ממנה, וקטעים ממנה ימצא בית המשפט במסמך שלנו מס' 1273.

האם הסברתי את עצמי?

אב בית הדין כן. אבל מה עם רייבסקי זה? האם הוא עורנו בחיים?

היועץ המשפטי לודביג רייבסקי עורנו בחיים. הוא פרופסור באוניברסיטת ורשה. אם הסניגור יעמוד על זה לאור הדברים, אנחנו נביא את רייבסקי הנה. הסניגור יודע מה בפיו של רייבסקי בעניין זה, כי הוא קיבל בשעתו את המסמך שלנו מס' 1273 יחד עם התרגום. אם יעמוד על כך, נביא אותו. כבר עשינו צעדים בהתחשב באפשרות הזו.

אב בית הדין מה תגובת אדוני, ד"ר סרבציוס?

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, היה עלי לקרוא כל כך הרבה

היועץ המשפטי "מספר מדויק אי אפשר לקבוע עדיין". אחר כך מדובר על אמצעי ההשמדה, על הגזים, על היריות. בסיום הפסקה בעמ' 111 הוא אומר:

בדרך זאת אי אפשר, על כן, לבצע את הפעולה. יש לבחור גז מתאים אשר יהיה ערובה לכך כי אפשר יהיה להוציא זאת לפועל באופן סיטוני והמוני, בלי שתהיינה סתימות.

אב בית הדין איפה זה כתוב?

היועץ המשפטי בסוף עמ' 111.

אב בית הדין "תקלות" כתוב פה, לא נכון?

היועץ המשפטי לגבי התרגום הנכון של המילה, נכון יהיה לומר: ללא סתימות, ללא שהמנגנון ייסתם, באופן כללי, כמובן, "ללא תקלות", זה תרגום כולל. "הוא בחר את השטח". הוא – זה אייכמן.

אב בית הדין זה גם לא כתוב פה. פה כתוב: "יצאנו לשטח".

היועץ המשפטי אבל מדובר פה על ביקורו של אייכמן.

אב בית הדין אבל התרגום המילולי?

היועץ המשפטי התרגום המילולי: "יצא אתי לשטח, והגענו לשני בתי איכרים מרוחקים".

אב בית הדין פה כתוב: "והגענו לשתי בבתות ריקות". אתם הגשתם את התרגום הזה בתור תרגום אשר אתם רוצים שנשתמש בו. עכשיו אני בכל זאת שומע אילו סטיות.

היועץ המשפטי אשתדל ללכת בעקבות התרגום שבפני בית המשפט. התרגומים, לצער, לא תמיד...

אב בית הדין זאת כבר ראינו בשפות אחרות.

היועץ המשפטי אבל הסטיות לא תהיינה רציניות.

"והגענו לשתי בבתות ריקות אשר שם התקנו, לאחר זמן, בונקרים 1 ו-2 במתקנים זמניים. אחר כך מדובר ברכוש של הנשלחים. בעמ' 119 נשאל הס: "האם היה מדובר בחפצים בעלי ערך רב?" והוא אומר: "כן, היה מדובר במיליארדים".

אב בית הדין במסמך שלנו העמודים קופצים ממספר 118 ל-120.

היועץ המשפטי זה נמצא בעמ' 7 שלנו: "האם אלה היו ערכים גדולים?", "כן, דובר במיליארדים". התרגום הנכון יהיה: "המדובר הוא במיליארדים". בהמשך הקטע...

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, אולי חשוב בכל זאת כאן לשאלת התרגום, לומר, שיהיה רצוי שיוצג כאן תרגום מדויק, כי לפי התרגום המדויק אפשר יהיה לעמוד על השאלה – היש או אין סטיות בין עדות אחת לשנייה של אותו הס, אם שינה – אחר כך – מעדותו מרצון או שלא מרצון. כאן, למשל, הבינותי "בורות ריקים" בשעה שקודם שמענו על שני בתיים. האם אחר כך הוקמו הבתים? אני מתייחס לעמ' 111.

אב בית הדין המילה העברית "בבתות", זאת אומר, "בתי איכרים דלים". איזה תרגום נתתם לד"ר סרבציוס? מן התרגום העברי?

היועץ המשפטי אני חושש כך.

(Kaltenbrunner), כדי להיוודע מפיו מדוע ניתנה פקודה זו. מילר לא יכול היה לתת לי כל אינפורמציה והפנה אותי לאייכמן, אשר ניהל משא ומתן עם אחד בכר (Becher) בשווייץ ובתורכיה. לפיכך שלחו אותי לבודפשט, כדי שאוכל לקבוע במקום, אם פעולת השמדת היהודים הופסקה רק באופן זמני ואם תתחדש בשלב מאוחר יותר, וגם כדי שאוכל להיוודע שם על הסיבות להוראה להפסקת ההשמדה.

אחר כך הוא מדבר על המשא ומתן ומוסיף:

היהודים עמדו על כך כי למרות ההבטחה להפסיק את ההשמדה נמשכת הפעולה והם תבעו כי ייגשו למשא ומתן קונקרטי רק כאשר ייווכחו כי אומנם הפעולות נפסקו כליל. משום כך הורו להפסיק את השמדת היהודים.

בעמ' 106:

במידה שאני זוכר, לפי מספר הטרנספורטים הגדולים, לפי מספר האקציות הגדולות הייתי יכול לחשב את מספר המושמדים במיליון וחצי. המספר שנים וחצי מיליון, אותו מסרתי בנירנברג (Nürnberg), נקבע על פי קביעותיו של אייכמן אשר מסר מספר זה לראש הפיקוח על מחנות הריכוז, גליקס (Glücks), באפריל 1945 בנוכחותי, זמן קצר לפני התמוטטות הרייך.

אב בית הדין היכן מופיעה המילה "בנוכחותי"? יש פה תרגומים שונים.

השופט הלוי אדוני מתרגם בעל פה מהמסמך בפולנית?

היועץ המשפטי כן, אני מתרגם בעל פה מהכתב. אני מבקש כרגע למחוק את המילה "בנוכחותי", כי יש לי ספק לגבי התרגום המדויק של המילה בפולנית. אבל אני אחזור לזה עוד פעם מאוחר יותר.

בעמ' 110:

בקץ 1941, איני זוכר את התאריך, הורה לי הימלר (Himmler) אישית כי אבוא לברלין למשרדו ואמר לי כלהלן: הפירור הורה לפתור סופית את בעיית היהודים. אנו הס"ס צריכים לבצע זאת. מקומות ההשמדה הקיימים לא יכולים לעמוד במשימות. בחרתי את אושוויץ בגלל הסיבות הבאות.

וכאן הוא מונה את הסיבות מדוע הימלר בחר באושוויץ. ובהמשך הדברים:

ובדבר פרטים מדויקים יותר תיוודע במשך הזמן מאוחר-שטורמבנפירר אייכמן, אשר יופיע אצלך ואשר אתו תשוחח על כל התכניות המפורטות. ובדבר תוצאות השיחה הזאת ימסור לי אייכמן דו"ח, בהקדם האפשרי. היה עלי לשמור את ההוראה הזאת כסוד כמוס ואפילו לא לדווח עליה לממונה הישיר עלי.

בתשובה לתובע הכללי ציפריאן (Cyprian), עונה הס בעמ' 111:

אייכמן אמר לי כלהלן: לפי החישובים הנוכחיים שלו יבואו לאושוויץ כשישה-שבעה מיליון אנשים מכל חלקי אירופה.

השופט הלוי "יבואו"?

היועץ המשפטי כן, יבואו, זה היה בשלב התכנון.

אב בית הדין צריך להיות "יגיעו".

הכתוב, אי אפשר להשתמש בו כך, והיות והוא המקור לתרגום הגרמני, הוא פוסל גם את התרגום הגרמני. זה ברור.

היועץ המשפטי מובן. ברשות בית המשפט, מעתה אתרגם מילה במילה אף אם זה ישבש קצת את הלשון העברית.

אני זוכר כי בהזדמנויות של פעולות גדולות במשך חודש או שישה שבועות, היתה יוצאת מכונית משא של 5 טון, מלאה מזוודות וחפצי ערך אחרים (עמ' 119 של הפולנית, עמ' 7 של התרגום) שעונים בעלי ערך, דוויזים בעלי ערך, וחפצי ערך כמו טבעות וכו', ונשלחים לברלין.

בעמ' 120 נשאל הס אם שלחו מלבושים וחפצים אחרים לרייך, והוא אומר: "כן". "האם היו אלה כמויות גדולות?" הס: "מדי יום היו יוצאים ארבעה-חמישה קרונות, לפעמים גם שישה, תלוי כמה קרונות היו לנו באותה תקופה בשנת 1943". בעמ' 122 הס אומר כך:

כאשר נחקרתי לראשונה באזור הבריטי, כל הזמן אמרו לי החוקרים שהיו צריכים למות בגזים חמישה-שבעה מיליון אנשים, כל הזמן הפציצו אותי במספרים גדולים כאלה שהייתי צריך לתת איזה נתונים כדי לקבוע כמה הומתו בגזים, והוועדה אמרה כי זה צריך להיות לפחות שלושה מיליון. תחת השפעת הסוגסטיה של מספרים גדולים כאלה קבעתי את המספר לשלושה מיליון. אבל אני נשענתי על כך שאיני יכול לנקוב במספר אחר, אבל תמיד אמרתי זאת שאיני יכול לנקוב במספר אחר מזה שאני קובע כעת והוא: שניים וחצי מיליון.

התובע הכללי שואל: "ובכן, שניים וחצי מיליון היה אותו מספר שאייכמן מסר בדו"ח שלו?" הנאשם [הס]:

אייכמן נצטווה לפני התמוטטות גרמניה להתייצב בפני הימלר וקבע כאן שוב את המספר הכולל של היהודים שהושמדו. באותה נסיעה היה בביקור של אינספקציה באושוויץ אצל גליקס והוא הורה לי שאני אתייצב לאותה שיחה. כאשר נכנסתי לחדר, דווקא אז דיבר אייכמן על שניים וחצי מיליון בקשר לאושוויץ. על זה דובר קודם. על מה דובר קודם ואם זה היה המספר הנכון של היהודים שנשלחו להמתה בגזים באושוויץ, זאת איני יודע.

אב בית הדין למשל המילים "זאת איני יודע" חסרות בתרגום הזה ... סליחה, הן ישנן אבל אחרי הנקודה.

היועץ המשפטי זה המקום שרמזתי עליו קודם שהס אומר כי הוא היה נוכח כאשר אייכמן דיווח על שניים וחצי מיליון אנשים שנשלחו לאושוויץ להשמדה.

השופט הלוי מי ערך ביקור באושוויץ אצל גליקס?

היועץ המשפטי אייכמן, זה ברור.

השופט רזה המשפט הזה לא ברור כל כך, מר האוזנר, אולי יואל אדוני שוב לתרגמו מהמקור.

היועץ המשפטי "לאייכמן ציוו זמן קצר לפני התמוטטות הרייך שיתייצב אצל הימלר וימסור שוב את המספר הכולל של כל היהודים שהושמדו. בשעת אותה נסיעה הוא היה בביקור במחנה הריכוז באושוויץ אצל גליקס שציווה לי כי אני אתייצב בשעת אותה שיחה".

אב בית הדין אז פה מישהו עשה מ"בקתות" "בורות" – והכול בסדר.

היועץ המשפטי כל מה שאוכל לעשות כדי לעזור לד"ר סרבציוס, להעמיד לרשותו מתורגמן מפולנית לגרמנית כדי שיוכל לתרגם לו את המסמך ישירות וכדי שד"ר סרבציוס יוכל לדעת את המסמך מכלי ראשון.

אב בית הדין איני יודע אם בין המתורגמנים שהשבענו בתחילת המשפט היה מתורגמן לפולנית. אני מבקש מאדוני, שמתורגמן זה יעבור על התרגום שקיבלנו פה, יכניס את התיקונים הדרושים ויאשר אותו בחתימתו.

היועץ המשפטי אני אעשה זאת.

המתורגמן חברנו ד"ר ריכטר יכול לעשות זאת.

אב בית הדין טוב מאוד, יעשה זאת ד"ר ריכטר בעצמו.

היועץ המשפטי יש פה כבר תיקון אחד שעלי לבקש בעמ' 6 של התרגום העברי, וזה תיקון חשוב. בסוף הפסקה הראשונה, על תוצאת שיחתו עם אייכמן, כתוב: "עליך לדווח לי בקרוב", ואילו לפי המקור צריך להיות: "עליו, על אייכמן, לדווח לי".

אב בית הדין כדי לגמור את הפרשה של התרגום הזה, שאינו מוצלח כל כך, ביחס לתרגום העברי תעשו כפי שביקשתי, וד"ר סרבציוס יקבל גם כן, אולי ד"ר ריכטר יוכל גם לתרגם לו את החלקים שאדוני ציטט בעל פה, ישר לגרמנית, ככה שזה יהיה תרגום מוסמך.

היועץ המשפטי כן, בוודאי אנחנו יכולים לעזור בכך.

ד"ר סרבציוס יש להניח כי הס עצמו דיבר גרמנית, אולי בגוף הפרוטוקול ימצאו דבריו בגרמנית?

אב בית הדין יש דבר כזה?

היועץ המשפטי לא, לא, הפרוטוקול התנהל בפולנית כמו שהפרוטוקול שלנו מתנהל בעברית. יש פה תרגום. בתחילת השיחה מושבעים המתורגמנים לפי הסידור הרגיל. הפרוטוקול התנהל בשפת המדינה.

השופט הלוי הפרוטוקול שלנו מתנהל גם בגרמנית, ובפרט אצל אלה המדברים גרמנית אפשר לבדוק בדיוק מה הם אמרו.

אב בית הדין כן, לפי ההחלטה שניתנה, הפרוטוקול מתנהל בעברית עם אפשרות של בדיקה על ידי שפת המקור.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, אני אבדוק קודם את התרגום שאקבל.

אב בית הדין עכשיו אותה הטעות הרצינית שאדוני גילה, שעכשיו עמד עליה היועץ המשפטי, באיזה עמוד זה היה?

היועץ המשפטי בעמ' 6 של התרגום העברי. ייתכן שהיא רק טעות דפוס, אבל היא משנה את המובן. בסוף הפסקה הראשונה נאמר: "כל תוצאות שיחתך עם אייכמן עליך לדווח לי בקרוב", צריך להיות: "עליו, על אייכמן, לדווח לי בקרוב".

אב בית הדין לעת עתה התרגום הזה אינו נחשב לתרגום מוסמך, אני רואה שהוא מלא שגיאות, בינתיים ימשיך אדוני לצטט, אדוני שולט בשפה הפולנית, ואפשר לסמוך על מה שיתרגם. אבל התרגום

היועץ המשפטי קיבלנו תמצית של העמודים, אבל זה יופיע גם במקור, צריך להופיע.

מה שאירע הוא זה: כאשר ביקשנו את הפרוטוקול המלא, הדפיסו לנו את העמודים באופן שוטף מבלי להתחשב בעמודי בית המשפט. מה שאני קורא אלה הם העמודים האורגינליים של בית המשפט, שמהם קיבלנו תמציות, והם כולם מצויים כאן, אבל לא בסדר עמודים זה. וכאן לצערי לא סומן בשוליים איזה עמוד פרוטוקול משתקף בעמוד מסוים.

אב בית הדין אבל הלוא התרגום העברי נעשה מאיזה מסמך, שהוא בידכם?

היועץ המשפטי כן, אדוני.

אב בית הדין אולי אפשר לראות אותו?

היועץ המשפטי בוודאי אפשר. זה נמצא בפני בית המשפט, מסמך מס' 1273 נמצא גם בפולנית וגם בעברית.

אב בית הדין פה למשל כתוב: "קרטה" (Carta), פירוש הדבר – דף?

היועץ המשפטי דף, כן. "כרטיס" בעצם.

אב בית הדין זה המספור בשוליים. למעשה יש שני מספרים אחרים, אחד מחוק ואחד בכתב יד.

היועץ המשפטי הם הוציאו בשבילנו את הקטעים שחשבו שנהיה מעוניינים בהם. אבל הבינונו שבית המשפט ידרוש פרוטוקול מלא. הזמנו וקיבלנו פרוטוקול מלא. זה בא, אם כן, ממסמך מס' 1273, ממספרי השוליים.

היועץ המשפטי בעמ' 167:

אותה שעה פנה אייכמן, שלו הורו לארגן את כל המשלוחים היהודיים, לממונה עליו, כלומר למשרד הראשי לביטחון הרייך, והוא הודיע כי הוא יכול לבצע את משלוח הטרגספורטים המוגברים המגיעים מהונגריה, רק אם אושוויץ תוכל לקלוט את כל המשלוחים המגיעים. בהזמנות ביקור באושוויץ הוא קבע, כי אי הפעלת המתקן בקרמטוריום מס' 5...

אב בית הדין בביקורו או בביקורתו?

היועץ המשפטי יכול להיות – ביקורתו.

...כי אי הפעלת המתקן בקרמטוריום מס' 5 המשמש לשרפה באוויר החופשי... וגם העובדה שהזניחו את פיתוח הבניין של קו המסילה הצדדית הנמצאת במחנה, לפי הוראות שקבע הרייכספירר הימלר...

אב בית הדין בתרגום העברי כתוב: "על פי הצעת עניינים זו, הורה הרייכספירר הימלר".

היועץ המשפטי אולי מוטב שאהיה צמוד לתרגום העברי.

אב בית הדין השאלה אם הוא נכון. אני סומך יותר על התרגום של אדוני.

היועץ המשפטי אני מתרגם במקום, וכתוצאה מזה יכולה להיות טעות. אבל קטע זה אינו חשוב, ואתחיל לקרוא מכאן ואילך.

השופט רוה זאת אומרת גליקס היה באושוויץ?

היועץ המשפטי גליקס היה באושוויץ ואייכמן היה באושוויץ, וגליקס אמר להם "תבוא להיות נוכח".

"כאשר נכנסתי לחדר, דווקא אז דיבר אייכמן על המספר שניים וחצי מיליון בהקשר עם אושוויץ. על מה דובר קודם, ואם זה המספר הנכון של היהודים שסופקו להשמדה בגזים באושוויץ, זאת איני יודע".

אב בית הדין בגזים?

היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין גם זה חסר כאן. רע מאוד.

היועץ המשפטי התובע הכללי שואל את הס בעמ' 125: "האם אושוויץ תוכננה כמקום ההשמדה הכי גדול באירופה?" והנאשם עונה: "כן, לפי הודעתו של אייכמן ולפי מה ששמעתי בשעת הפגישה אתו, הבנתי שזו היתה הכוונה". התובע הכללי: "תורו של מי היה אחרי השמדת היהודים?" הס: "מקומות ההשמדה באושוויץ תוכננו רק למען היהודים". בסוף עמ' 126 נשאל הס האם הוא יודע על עוד מקומות השמדה של יהודים בפולין, והוא אומר: "כן, ראיתי אותם בעצמי, חלם (Chelm), טרבלינקה (Treblinka), סוביבור (Sobibór), בלוז'ץ (Belzec). אחרים איני מכיר". אחר כך הוא נשאל בעמ' 140 על הוראות שהיו לו, והוא עונה כך בעמ' 141: "היתה לי רק ההוראה של אייכמן".

אב בית הדין זה בתשובה לסניגור?

היועץ המשפטי בתשובה לסניגור.

הוראות על השמדת היהודים לא היו קיימות. העניין התפתח מאליו. ההוראה שלי היתה, כי עקרונית כל אלה שבאים במשלוחים של אייכמן – צריך להשמידם. והפעולה הזאת אינה סובלת דיחוי אפילו שעה אחת.

אני מדלג עכשיו על הקטע של עדותו של רייבסקי, לפי הוראת בית המשפט, וחוזר לעדותו של הנאשם בסוף. יש פה עדות שלו בפעם השנייה במקור, אלה עמ' 166-167.

אב בית הדין זה אינו כאן בתרגום העברי.

היועץ המשפטי זה בעמ' 17 למטה של התרגום העברי. בפולנית זה בעמ' 166.

אב בית הדין האם המספור הוא שוטף או שיש כל פעם מספור שונה?

היועץ המשפטי במסמך העיקרי שהגשתי המספור אינו שוטף. לכל רייכספירר יש מספור משלה.

השופט הלוי עד שם הכול עדותו של רייבסקי?

היועץ המשפטי רייבסקי ועוד עד אחד שעל עדותו לא נסתמך. אבל לא הס.

אב בית הדין כאן בכלל המספור הוא אחר. מניין מספרי העמודים האלה?

היועץ המשפטי מן התמצית שקיבלנו, מאושרת אף היא.

אב בית הדין מזה?

דברים התואמים את מה שכתוב פה, ולכן לא אקרא אותם מחדש ואגיש את המסמך – זה מס' 31 שלנו.

באחד המסמכים השארתי רק פתקים במקומות שמדובר בהם. בית המשפט יזכור, כי במסמך של הס שהוגש על ידי העד פרופסור גילברט (Gilbert) ישנם למעשה אותם הדברים בצמצום, שאותם קראתי בהרחבה מפיו של הס.

אב בית הדין אין הערות ביחס להגשת מסמך הזה, ד"ר סרבציוס, אני מניח.

ד"ר סרבציוס אין לי התנגדות פורמלית.

היועץ המשפטי מכל מקום אני מבקש לגבי שני המסמכים החלטה לפי סעיף 15, גם לגבי הקודם וגם לגבי זה.

אב בית הדין סימנתי את עדות הס בנירנברג ת/1357.

החלטה מס' 73

קיבלנו את המוצגים ת/1356 ות/1357 בתוקף סמכותנו לפי סעיף 15 לחוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, תשי"א 1950.

היועץ המשפטי בהמשך יורשה לי רק להזכיר בקצרה שני מסמכים שכבר הוגשו, ת/217 ות/218. ת/218 הוא דו"ח של הס על ברור בעניין מבצע טשטוש העקבות, ות/217 זה מה שכותב הס על בלובל (Blobel) שנצטווה על ידי אייכמן לבקר את מתקני ההשמדה בקולמהוף (Kulmhof), על ביקור בקולמהוף ועל הפעלת הקומנדו 1005 לטשטוש העקבות. קולמהוף הוא מחנה ההשמדה של חלמנו (Chelmno).

הדו"ח הממשלתי הפולני על אושוויץ הוא מס' 1376 שלנו, שאת תרגומו לגרמנית הגשתי אתמול שעה שהגשתי תמונה אחת שזוהתה מן התרגום הרשמי. אתן לד"ר סרבציוס את העותק השני שבידי בגרמנית.

השופט רזה האם יש התרגום לעברית?

היועץ המשפטי לא ביצענו את התרגום מפני שזה תורגם, מצאנו את התרגום הגרמני, ואם בית המשפט ירשה לנו, נבקש מפולניה או מגרמניה עוד שתי חוברות בגרמנית ונמציא אותן לבית המשפט.

אב בית הדין נבקש את זאת, אם אפשר.

הדו"ח בפולנית סומן ת/1358.

היועץ המשפטי בית המשפט ימצא בדו"ח הפולני הזה את פירוט חפצי המלבושים השונים שנשארו במקום לאחר הפינוי, לאחר טשטוש העקבות.

אב בית הדין איך סומן התרגום הגרמני? זה הוגש אתמול, זה היה ת/1329.

היועץ המשפטי אז אני רק מבקש לסמן בפרוטוקול ת/1329 הוא תרגום גרמני של המסמך שהוגש זה עתה.

בית המשפט ימצא בעמ' 82 של הדו"ח הפולני בקטע "שוד רכוש הקורבנות", כי

לגבי ממדי השוד תעיד העובדה שבשטח המחנה באושוויץ נמצאו 35 מחסנים למיון ואריזת חפצים. הגרמנים שרפו לפני

מסיבה זו הייתי מוכרח לנסוע אישית לאייכמן לבדפשט ולבטל הוראה זו. אז קבענו את העניין כך, שביום אחד תגענה שתי רכבות, ולמחרת, לחלופין, שלוש רכבות לאושוויץ. כאשר הגיעו הטרנספורטים הראשונים לאושוויץ (הוא ממשך לדבר על עניין הונגריה) הגיע עמהם אישית גם אייכמן לברר האם אי אפשר יהיה להסדיר גם משלוחים של רכבות אחרות, כי הרייכספירר תבע שהפעולה ההונגרית תוחש ככל האפשר.

ובהמשך הדברים:

אני זוכר שאז ניגשו להחשת בניין תחנת הרכבת והמסילות הצדדיות עם שלוש מסילות הנמצאות בתוך המחנה, ושוב הפעילו את מתקני השרפה באוויר הפתוח, את המתקנים במס' 5, הגבירו את הקומנדו למיון חפצי הנידונים למוות. הזמן הדרוש לפריקת האנשים מן הרכבת וכל מטענם היה ארבע עד חמש שעות לטרנספורט. בפחות מזמן זה אי אפשר היה לסדר טרנספורט אחד. אומנם אפשר היה לסדר את האנשים, אבל המטענים שלהם נערמו בכמויות כאלה שצריך היה להימנע מהרעיון להגביר את הטרנספורטים למטרות אלה.

בקשר להערה של אייכמן כי בסוף 1944 ו-1945 צריך להתחשב בהגברה נוספת של טרנספורטים, תכננו יצירת משרפות עוד יותר גדולות וחשבנו על בניין לבנים גדול עם תנור בהיקף. זה צריך היה להיות מתקן תת-קרקעי, אבל מזה כבר לא יצא שום דבר – לא היה פנאי.

בהמשך הוא מדבר על הטרנספורטים מטרזיינשטט. ואחר כך:

אייכמן פיקח אישית על הטרנספורטים הללו וקבע את תאריך הישלחם לגז.

שאלה: מדוע הוחזקו האנשים במשך שישה חודשים בפמיליאנלאגר?

תשובה: כדי להוליך שולל יהודים אחרים.

שאלה: ביחס למה?

תשובה: בראש ובראשונה היו צריכים יהודים אלה לכתוב לטרזיינשטט ולבשר להם שבאושוויץ אין מיתים בגזים.

בעמ' 92 הס נחקר על הצהרתו של העד הרמן לנגביין (Hermann Langbein) מווינה, כי הס גילה איניציטיבה מיוחדת בהמתה בגזים ובהשמדה. והס אומר:

זה נכון. הימלר בזמן ביקוריו, ובמיוחד בביקורו השני, ומלבדו מילר ואייכמן, נתנו לי הוראות בעניין זה ועשו אותי אחראי לכך שעלי לעשות ככל האפשר כי את הטרנספורטים הנשלחים על ידי אייכמן יש להשמיד. הייתי אחראי אישית על כל פיגור.

בעמ' 181 נשאל הס על ידי התובע הכללי, כיצד הנאשם מסביר שאייכמן קבע את מספר היהודים אשר הושמדו באושוויץ ב-2,500,000 ולא ב-1,500,000 הנאשם:

אייכמן לא מסר לי את המספר, אלא לממונה גליקס, למפקח כל מחנות הריכוז. קראו לי לשיבה זו ואז שמעתי שמספר זה הוזכר בקשר לאושוויץ. זהו המספר היחיד שאני זוכר, במידה שמדובר על מספרים שניתנו על ידי אייכמן.

בעדותו בנירנברג בפני בית הדין הצבאי הבינלאומי מסר רודולף הס

מספרים אחרים. ניתן מספר גבוה יותר באשר למספר האנשים שהומתו בגזים בבירקנאו (Birkenau) מאפריל 1942 עד אפריל 1944. ולא ברור מי ערך את הטבלה המופיעה בעמוד אחרון זה, ועל סמך מה הגיעו למספרים אלה העומדים כאמור בניגוד למספרים המסתכמים בגוף המסמך. על כן חשוב לדעתי לשמוע את עדותם של שני האנשים האלה ולחקרם כיצד הגיעו לסיכום זה ולמספרים אלה. אני עברתי על המסמך, עיינתי בו. נקוב שם המספר 125,000 בתוך המסמך עצמו, ואחר כך נאמר גם שמחוק למספר הזה עוד הומתו אנשים בגזים בבירקנאו. ואולי אפשר ללמוד מדרך מחקר זו וסימון המספרים גם על מחנות אחרים, מהשאלה גם אפשר להקיש על מסקנה אם הומתו או אם לאו במקומות אחרים.

אב בית הדין מה העמדה ביחס לקבלת המסמך כראיה?

אין זה כנראה כל כך חלק, מר האוזנר.

היועץ המשפטי בבקשה, אם יש התנגדות, לא אגיש את המסמך. לי אין הוא דרוש. אני חשבת כי הוא דרוש מתוך הגינות לסניגוריה, אם ישנו בידי, אני מביא אותו לידיעת בית המשפט. אם הסניגור אינו רוצה בו, אני לא אגיש אותו.

אב בית הדין נשמע את עמדתו הסופית של הסניגור. שאלתי: מה עמדתו ביחס להגשת המסמך?

ד"ר סרביציוס אין לי הסתייגות להגשת המסמך הזה, פרט לדף האחרון שהוא מסמך נפרד. הוא גם מופיע במקום אחר בתוך מסמך העומד בפני עצמו. ובמסמך זה, בדף אחרון זה, נוקבים במספר הגבוה פי שישה מן המספר שבו נוקבים הצעירים בגוף המסמך.

אב בית הדין זה מסמך שלם ולפי טענת אדוני העמוד האחרון שייך למסמך זה?

היועץ המשפטי זה מסמך שלם והאמות חל על כל המסמך, כולל העמודים הללו. איני מוכן לתלוש את שני העמודים אלה מתוך המסמך.

אב בית הדין שני עמודים או עמוד אחד?

היועץ המשפטי עמוד אחד. זה עמוד לפני האחרון, האחרון הוא שרטוט.

השופט הלוי האם אי אפשר לקבל תצהיר ממחבר הדו"ח הזה, ד"ר ורבה?

היועץ המשפטי יש תצהיר ממנו.

השופט הלוי זה תצהיר של מקבל הדו"ח, אבל של מחבר המסמך.

אב בית הדין אני רוצה לשמוע קודם את תשובתו של ד"ר סרביציוס. שמענו עכשיו שהיועץ המשפטי מוכן להגיש את המסמך כולו או לגמרי לא. אני חושב שזאת זכותו לא להגיש אותו, אם אין הוא רוצה להגיש אותו.

ד"ר סרביציוס אז ישתמש נא בזכותו זאת שלא להגיש את המסמך, כי לא יוכל ליישב את הניגודים.

היועץ המשפטי בבקשה, המסמך לא יוגש.

המסמך הבא שלנו מספרו 116. זה מסמך הידוע כ-L 022 ב-IMT והוא אישור מן הארכיונים של ארצות הברית, מחלקת המדינה, האומר כי לפי אומדן זהיר, בהתאם לידיעות שנתקבלו

הפינוי 29 מחסנים על החפצים המאוחסנים בהם. בששת המחסנים הנותרים נמצאו 348,820 קומפלטים של חליפות גבר; 836,255 קומפלטים של חפצי נשים; 5,525 זוגות נעלי נשים; 38,000 זוגות נעלי גברים; 13,964 שטיחים וכדומה.

אני מזכיר את הפרטים כי הזכרנו אותם גם בכתב האישום.

המסמך הבא שלנו הוא מס' 4. זה דו"ח של שני הבחורים שברחו לסלובקיה אשר כבר הזכר על ידי העד פרוידיגר (Freudiger). המסמך מאושר על ידי תצהיר בשבועה של אוסקר ישעיהו כרמיל (Oscar Yeshayahu Karmil), לפני קרסנאנסקי (Krasnansky), הנמצא עכשיו בקולן (Köln). הוא קיבל את הדו"ח הזה, רשם מפי האנשים, נתן לו, לפי מה שהוא אומר בעצמו, את המבוא. ולפי מה שהוא אומר:

עוד בסתיו 1942 שלחתי עדות מפורטת של צעיר שהצליח להימלט מאזור לובלין (Lublin). בקיץ 1943 שלחתי דו"ח מקיף מפי שריד – אחד המעטים מאוד מאלה שנשארו בחיים ממחנה ההשמדה בטרבלינקה.

עדויות אלו חייבות להימצא בין הדוקומנטים שנשלחו בזמנו בתדירות למשלחת ההצלה בקושטא ולנתן שוולב (Nathan Schwalb) ב'זנבה.

אב בית הדין מתי קיבל מר כרמיל את ההודעות האלה?

היועץ המשפטי שעה שהבחורים ברחו.

אב בית הדין בשנת 1943?

היועץ המשפטי בשנת 1944.

אב בית הדין היכן?

היועץ המשפטי אני חושב, בברטיסלבה (Bratislava).

אב בית הדין ומר כרמיל נמצא בקולן?

היועץ המשפטי כן.

אני לא דייקתי, אדוני. הוא קיבל את זה בסלובקיה, כ-100 קילומטרים מזרחה מז'ילינה (Žilina), במקום שהאנשים הוחבאו עד שהבראו וסודרו ניירות בשבילם. הוא כותב את זה בסעיף ג' של תצהירו.

אב בית הדין ידוע מה עלה בגורלם של שני הבחורים אחר כך?

היועץ המשפטי שמענו אתמול מפי העדה, גברת ורה אלכסנדר (Alexander), שד"ר ורבה (Vrba) נמצא בלונדון והשני כנראה גם כן בחיים. פרדי וצ'לר (Fredri Wetzler) הוא השני. מכל מקום אם יש לנו אימות של אדם שגבה, אנחנו חושבים שהאימות הוא מספיק לצורכי קבילות המסמך. אני מבין שאין התנגדות, הסניגור אפילו אומר שהוא מעוניין בהגשת המסמך.

אב בית הדין טוב, נשמע זאת ממנו, אם זה כך.

ד"ר סרביציוס אדוני אב בית הדין, מסמך זה הוא אולי המסמך האחד שהוגש עד כה באשר למחנות שיש בו מידת דיוק. כתוב כאן במפורש ובמפורט כמה משלוחים הגיעו, מה הם מספריהם של הציירים העצורים במחנה. אחר כך מגיעים על סמך זה למספר אשר אותו כבר הזכרתי. לעומת זה יש בעמוד האחרון טבלת מספרים אשר היא סוטה מן הסיכום שמגיעים אליו בגוף המסמך. יש כאן

להגיש את הדו"ח, אבל איני מוכן להביא עכשיו שני אנשים מחו"ל שיעידו על הדו"ח הזה. אני מוכן לברר, אם הסניגור רוצה, אצל האנשים שמסרו את הדו"ח, ממה מורכב החישוב הזה של העדות. אבל איני מוכן להביא אותם לכאן לעדות. איני מוכן לסבך את המדינה בהוצאות מיותרות אלה.

אב בית הדין זה נכון.

היועץ המשפטי אין לי צורך בדבר ולא אעשה זאת.

אב בית הדין זה כנראה דורש עוד קצת בירור ביניכם מזה יצא אולי דבר קצת יותר מועיל מאשר מהוויכוח הזה.

היועץ המשפטי כטוב בעיני בית הדין.

אב בית הדין מה אדוני, ד"ר סרבציוס, אומר?

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, אם היה מדובר כאן אך ורק במשפט הפלילי נגד אדולף אייכמן...

אב בית הדין כן, מדובר כאן במשפט פלילי נגד אדולף אייכמן.

ד"ר סרבציוס אבל מדובר גם בעניין היסטורי. זהו דבר היסטורי. יש כאן שאלה של האמינות הנכון, וההערכה הנכונה של מספר הנספים וזהו דבר חשוב. על כן, סבורני, שיש ויש מקום לשמוע את שני הצעירים האלה כדי לעמוד על הבעיה: כיצד הם הגיעו לסיכומיהם המספריים וכיצד הגיעו לסיכומים המספריים באותו עמוד אחרון.

השופט הלוי אדוני היועץ המשפטי, מר האוזנר, אולי אפשר לברר את הסתירה שהסניגור טוען שהיא קיימת. אדוני אומר שאין זאת סתירה. לאדוני יש הסבר, זה ברור, אנו מבינים את זה. ההסבר הוא שהמספרים היותר קטנים מבוססים על כתובת הקעקע, ואילו הסיכום בדף האחרון הוא הסיכום של כולם. מדוע אי אפשר לקבל תצהיר מאחד ממחברי הדו"ח שאומנם זהו ההסבר? אולי זה יסביר את הדבר.

היועץ המשפטי בבקשה, אני מוכן ומזומן לנסות להשיג זאת. אין אני רוצה שזה יהיה תנאי לקבילות המסמך. אני מבקש שבית המשפט יקבל את המסמך. אם הסניגור מתנגד להגשת המסמך, ובית המשפט מקבל את דעתו, אני מבין שאין הוא רוצה לקבל את המסמך – ולא אגיש אותו.

השופט הלוי אבל מר האוזנר, כפי שד"ר סרבציוס אמר, קביעה מדויקת, במידת האפשר, של מספר הקרבנות באושוויץ היא חשובה מאוד.

היועץ המשפטי ללא ספק.

השופט הלוי למה לא לעשות עוד מאמץ קטן?

היועץ המשפטי ברצון אעשה זאת, כבודו. עשינו מאמצים הרבה יותר גדולים מזה בקשר למשפט הנוכחי. אני רק אומר את דעתי לגבי הניסיון לקביעת המספר על יסוד הנתונים האלה. המספרים שמסרו שני הבחורים – עם כל הכבוד לעוז רוחם, גבורתם וביצוע המשימה הלאומית שהם נטלו על עצמם – המספרים האלה לא ישמשו, לפי טענתי, תדריך לבית המשפט. להם לא היתה כל אפשרות לקבוע אלא השערה קלושה ביותר, מפי השמועות, כמה אנשים הושמדו באושוויץ. ואם אנו שומעים מפי רודולף הס כמה אנשים הושמדו באושוויץ פחות או יותר, זה הרבה יותר מוסמך לפי

בארצות הברית, על יסוד דו"חות של שני בחורים סלובקיים ומיור פולני, הושמדו בבירקנאו בין אפריל 1942 לאפריל 1944 1,765,000 איש. זה מסמך שהתביעה הכללית האמריקאית הגישה אותו בנירנברג.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, מה עם המסמך הזה?

ד"ר סרבציוס ברור שאלה הם אותם שני הבחורים הסלובקיים שמסרו כאן דו"ח שלהם.

אב בית הדין אבל הצטרף אליהם עוד מיור פולני, אני רואה פה.

ד"ר סרבציוס עצם נוכחותו של הרב-סרן הפולני לא תוכל להגביר את המספר פי שיש. זה עוד אומר דרשני.

לפי דעתי אין ערך הוכחתי למסמך זה, מאחר שיש כאן אומדן ממקור אלמוני אשר לא ידע לשקול משקל-יתר מאשר עדותם של שני הצעירים הסלובקיים המגיעים לסיכום מספרי אחר.

היועץ המשפטי ברשות בית המשפט, אין אני חייב לתת סתירות כביכול המצויות במסמך שלא הוגש. אבל אני רוצה לומר, כיוון שמדובר פה כל כך הרבה על סתירות, שבאמת אין כל סתירה. אם הסניגור יואיל לעיין בדו"ח, הרי המספרים אשר בפנים מדברים על אנשים שקיבלו מספרים באושוויץ, ואחר שקיבלו את מספרי הקעקע, הועברו להשמדה, ואילו בסוף בא סך הכול של האנשים שהועברו להשמדה ולא עברו את התהליך של כל המיון והרישום. לכן אין כל סתירה. אבל אם הסניגור מתנגד להגשת מסמך מס' 4, אני לא אגיש אותו. זוהי עדיין זכותו.

אב בית הדין ביחס לדבר האחרון הזה, נדמה לי כי זה הולך אחרי המסמך הקודם. משהו צריך פה לנקוט עמדה. זה מבוסס על הדו"ח של שני הסלובקיים.

היועץ המשפטי בוודאי.

אב בית הדין אחרי שנודע לנו מדברי אדוני, שיש לו ראייה ישירה יותר על דברי שני הסלובקיים, איני חושב – לא דיברתי עדיין עם חברי – לי נדמה שאיננו יכולים לקבל את זאת מכלי עוד יותר מרוחק.

היועץ המשפטי זה מסמך שבא מוועד פליטי המלחמה בווינגטון.

אב בית הדין הכותרת למעלה מורכבת משני פרטים: "Auszug eines Berichtes des Kriegsflüchtlingskomitees, Washington, D.C. etc." (קטע מדו"ח ועדת הפליטים בווינגטון, וכו').

היועץ המשפטי זה מסמך עצמי של ועד פליטי המלחמה בארצות הברית, שעל יסוד מקורות שהוא מגלה אותם הגיע למספר זה של מושמדים בבירקנאו. המסמך הזה יש לו על כל פנים זכות עמידה בפני עצמו, כמו שהיה לו בנירנברג. אני מבקש לקבל אותו.

אב בית הדין שהוא הוגש בנירנברג, עם כל הכבוד לנירנברג, זה אינו מוסיף לו משקל. או שהוא קביל או שאינו קביל לפי החוק שלנו.

יש לאדוני דבר יותר קרוב. כמוכן, אם הוא רוצה לחזור בו מזה, אם הוא רוצה לברר הלאה את הדבר עם ד"ר סרבציוס, בבקשה. סוף סוף איננו משחקים פה משחק מחבואים.

היועץ המשפטי בוודאי שלא. הרי אני אמרתי מראש שאני רוצה

אל מפקדי משטרת הביטחון והס"ד (SD) ואל כל המחלקות של משרד IV, כי הם הנוגעים בדבר בקשר להעברות, שחרורים וכדומה.

אב בית הדין זה בא מ-IVC2?

היועץ המשפטי כן, הוא מוציא את ההוראה.

אב בית הדין מי זה היה?

היועץ המשפטי Schutzhaftlinge (עצורים במעצר חסות).

אב בית הדין זה יסומן ת/1359.

היועץ המשפטי מסמך מס' 1591 שלנו הוא מכתב של מחלקת הנאשם שכבר אז כונתה IVD4 מ-19.7.1944. נראה שמשרד החוץ פנה אל מחלקתו של הנאשם בעניין שני אנשים נוצרים בעלי נתינות ספרדית שרצו לאמץ לעצמם נערה יהודייה והקונסוליה הספרדית בברלין פנתה בנידון. גינתר (Günther), ממלא מקומו של הנאשם, אומר כי ברור שהאימוץ אינו אלא תכסיס מרמה (Ein Jüdisches Schwindelmanöver) כדי לאפשר ליהודייה הזאת להינצל ולצאת לחוץ לארץ. לפיכך נדחית הבקשה והוא מודיע רק שהנערה נמצאת במחנה המשפחתי (Familienlager) בירקנאו על יד אושוויץ.

אב בית הדין המסמך הזה יסומן ת/1360.

היועץ המשפטי מסמך מס' 1036 שלנו הוא הודעה שמשרד החוץ, או ליתר דיוק מחלקת העיתונות של משרד החוץ, שלחה לאייכמן ב-27 ביוני 1944, ובו דיווח על כך שהממשלה הצ'כית שידרה ברדיו לונדון על רציחתם של 3,000 יהודים צ'כים בבירקנאו והממשלה הצ'כית מזהירה כי היא תנהג בכל חומרת הדין לגבי כל האנשים שיש להם קשר עם מרחץ דמים זה. פון טאדן (von Thadden) מעביר את ההודעה הזאת לאייכמן לידיעתו ומבקש לשלוח חומר לשם סתירה תעמולתית של הטענה הזאת. אייכמן הוא שצריך לספק למשרד החוץ את התשובות לשידורים כאלה.

אב בית הדין המסמך יסומן ת/1361.

היועץ המשפטי בזה תמו המסמכים מסוג זה. וכעת ברצוני לבקש את בית המשפט לקבל מסמך שהוא חקירה על ידי התביעה הגרמנית של אדם בשם גיאורג מיכלסון (Georg Michelson).

אב בית הדין גרמניה המערבית?

היועץ המשפטי גרמניה המערבית. גיאורג מיכלסון נמצא עכשיו בכלא המבורג והוא מואשם בעברות בקשר לגירוש יהודים מאזורי לובלין וורשה. החקירה שלו מאומתת כאן על ידי אחד מפרקליטי המדינה של גרמניה המערבית מר דיטריך צווייג (Dietrich Zweig) הנמצא עתה בירושלים, הוא חקר את איש.

אב בית הדין איפה נמצא מיכלסון?

היועץ המשפטי מיכלסון נמצא במעצר בהמבורג וחוקרו הצהיר בשבועה כי זאת החקירה, ואני מבקש כי בית המשפט ישתמש בסמכותו לפי סעיף 15 עקב הסיבות הבאות:

יש ערך פרובטיבי לראיה כי מיכלסון טיפל בגירושים, הוא עסק בענייני יהודים בשטח הגנרלגוברנמן, הוא האופטשטורמפירר של הס"ס, הוא מתאר בפרוטרוט את הפעולות בגטו ורשה, את מרד גטו ורשה, את ביקורו של אייכמן בוורשה ביולי-אוגוסט 1942 בקשר לחיסול גטו ורשה, על כך שאייכמן היה נוכח בזמן משלוח היהודים

טענתי. אם אנחנו שומעים מה שאייכמן אמר, אומנם לא מפי ישירות, אלא דרך רודולף הס, לדעתי – זה הרבה יותר מוסמך והרבה יותר קרוב למספר הנכון מהמספר שנקבו בו שני הבחורים שלא יכלו לקבוע אותו, אלא על יסוד השמועות שהילכו במחנה. עם כל זאת, אני מוכן ומוזמן לעשות את הניסיון להשיג ולהציג לבית המשפט תצהיר נוסף שיסביר את ההבדל בין המספרים המופיעים בגוף הדו"ח לבין אלה המופיעים בטבלה.

אב בית הדין כדי לסיים את הפרשה הזאת בינתיים: הדו"ח של ד"ר כרמיל לא הוגש לעת עתה. אם ד"ר סרבציוס ירצה להגיש אותו – יוכל לעשות זאת בפרשת ההגנה. אם הוא יציע להגיש חלק ממנו – נדון בזה.

היועץ המשפטי נתבקש על ידי חברי, השופט הלוי, לקבל הצהרה נוספת. אם אתם תבקשו להגיש הצהרה כזאת, בית המשפט כולו ידון בכך אם הוא יקבל או לא יקבל את ההצהרה הזאת. דבר זה חל כמובן תמיד על משאלות אחד מאתנו.

וביחס למסמך האחרון הזה, על זה נצטרך להחליט עכשיו, אם לקבל אותו או לא.

את הדו"ח האחרון הזה המבוסס על הדו"ח של שני הצעירים הסלובקיים לא נקבל בשלב זה, כי ידוע לבית המשפט שנמצאת בידו אדוני ראייה ישירה יותר לדברי שני הצעירים האלה.

אב בית הדין

החלטה (פורמלית) מס' 74

החלטנו לא לקבל את המסמך הזה, היות ובידי התביעה נמצאת ראייה ישירה יותר לאמור בדו"ח האמריקאי.

היועץ המשפטי אני כמובן אבדוק כעת, מכיוון שזה לא נתקבל, את האפשרות לבצע את המשאלה שהובעה על ידי כבוד השופט ד"ר הלוי, וכשזה יהיה בידי אביא מחדש את הבעיה בפני בית המשפט.

השופט הלוי זה מכוון אולי גם להסיר את ההתנגדות של ד"ר סרבציוס. אם זה יוגש זה אולי יביא להסרת התנגדותו.

אב בית הדין יש לכם עוד אפשרות אחת, לשבת ליד שולחן אחד ולנסות לברר שניכם יחד מה כתוב שם, איך זה קרה. גם זה קורה לפעמים.

היועץ המשפטי ננסה גם זאת. אבל אין קושי לבקש תצהיר מלונדון.

היועץ המשפטי המסמך הבא שלנו הוא מס' 731, זאת הוראה של משרד הביטחון הראשי של הרייך ביחס לאסירות במחנות ריכוז, מחנה ריכוז לאסירים ממין נקבה, וניתנת הוראה שמעתה ואילך כל הנשים תועברנה לאושוויץ ואין להפנות עוד נשים לרבנסבריק (Ravensbrück). ובסוף: "כל הדרישות בקשר להעברות, שחרורים, דרישות על דו"חות, התנהגות וכו', בעבור אסירים שישבו באושוויץ לא יישלחו עוד אל מפקד מחנה הריכוז ברבנסבריק אלא אל מפקד מחנה הריכוז אושוויץ". אני מבקש לשים לב שההוראה הולכת אל כל המחלקות של IV, לא של המשרד למנהל ומשק, אין לו שום שייכות, הוא לא מוציא ההוראה, היא אינה מופנית אליו, אלא במפורש היא מופנית אל המפקדות המקומיות של משטרת המדינה,

השופט הלוי זהו מסמך גרמני?

היועץ המשפטי כן. זה רק בדרך של הקדמה, אני רוצה להראות מה היה הדבר. תפקידו של המוסד היה לברוק את תחומי הפעולה, הרוח, המעשה והמורשת של הקיבוץ האינדר-גרמני. אני אחליף בשביל בית המשפט את הדף שבו יש סימנים, בדף חלק, מיד לאחר ההפסקה.

אב בית הדין זה יהיה מוצג ת/1362.

היועץ המשפטי כפי שבית המשפט יראה, סיברס (Sievers) עומד בראש המוסד. ב-9 בפברואר 1942 כתב סיברס לס"ס שטורמבנפירר ד"ר ברנט, שהיה הרופא הראשי של הס"ס, כי "במסגרת החקירות של המוסד לחקר האבות, היה רצוי להשיג גולגלות של קומיסרים יהודים בולשביסטים". זהו מסמך מס' 46 שלנו.

ד"ר סרביציוס אדוני אב בית הדין, רק כדי למנוע בלבולים, "אנא ארבה" היה מוסד שבראשו עמד הימלר. זה היה תחביבו האישי לערוך כל מיני מחקרים. זאת ועוד: מדובר כאן בד"ר ברנט, שמוזכר במשפט הרופאים. היו שני אנשים בשם ד"ר ברנט – אחד היה ויקטור ברנט, פקיד ברייכסקנצלרי (Reichskanzlei), והשני פרופסור קרל ברנט, שאינו מופיע בהקשרים אלה.

היועץ המשפטי אני מודה בעד ההסבר.

למכתב מצורפת תרשומת הדנה באוסף גולגלות. נאמר כאן כי יש כבר אוספי גולגלות מכל הגזעים והעמים. אבל לרשות המדע יש רק מעט גולגלות של יהודים. ולשם כך נותנת עכשיו המלחמה במזרח אפשרות למלא את החסר. יש לנו אפשרות לרכוש ראייה מדעית ממשית על ידי כך שנרכוש את גולגלותיהם של קומיסרים יהודים בולשביסטים, המגלמים את הטיפוס של תת-האדם הגועלי, אך אופייני. מדובר על צורת הביצוע שצריך לנתק את הראש מהגוף, לטובלו בנוזל שימור ולשולחו למקום היעד במכלי פח, הניתנים לסגירה היטב, אשר יוכנו לתכלית זו במיוחד.

אב בית הדין זה יהיה מוצג ת/1363.

מי חתום על המסמך?

היועץ המשפטי סיברס, ה-Geschäftsführer (מנהל) של ה"אנא ארבה" לפי המסמך הקודם.

לא ידוע לנו על המשך עניין זה בדבר הגולגלות, אבל אנחנו שומעים מד"ר סיברס שוב בסופה של שנת 1942, כשהוא כותב לד"ר ברנט ב-2 בנובמבר 1942 ומבקש ממנו 150 שלדים של יהודים ממחנה הריכוז אושוויץ. הוא אומר שיהיה דרוש שמשרד הביטחון הראשי של הרייך – אני מדגיש זאת – יקבל את אישורו של הרייכספירר-ס"ס כדי לבצע את הדבר; והוא מוסיף: "אני מצרף לך הצעת מכתב לרזה"א (RSHA)". הצעת המכתב שסיברס מציע לד"ר ברנט לשלוח, מופנית אל אייכמן.

אב בית הדין זה יהיה ת/1364. מס' 46 מורכב משני מסמכים?

היועץ המשפטי מס' 46 מורכב מכל הקורספונדציה הזאת. לכן הייתי מוכרח לפרק את זה לקטעים. אני מבקש לא לשים לב למספר שלנו, כי לא יכולתי להגיש את הכול יחד.

אב בית הדין אני מבקש ממסמך ת/1364 עוד העתק, המכתב עם הטיוטה.

מורשה, ואם בית המשפט יזכור את טענתו של הנאשם שלא היה לו כל קשר עם גורל היהודים בגנרלגוברנמן, כך הוא טען בהודעתו, ששם זו היתה ממלכתו של פרנק (Frank), שעם זה אין לו כל שייכות, אז יש ערך רב לראייה הזאת. מבחינת תוכנה – יש לה ערך פרובטיבי, מבחינת מהימנותה – אין סיבה לפקפק בה, כי הרי אין הדבר יכול לעזור למיכלסון במאומה אם כאשר הוא מדווח על קשריו עם כל האנשים שטיפלו בבעיות היהודיות, הוא מזכיר גם את אייכמן.

אב בית הדין מתי ניתנה ההודעה של מיכלסון?

היועץ המשפטי ב-21 בינואר 1961 בהמבורג.

השופט רוח היא ניתנה בשבועה?

היועץ המשפטי היא בחקירה, חקירה משטרתית.

השופט רוח אבל לא בשבועה?

היועץ המשפטי לא בשבועה, בשבועה יש לנו אישור של מר צווייג שההודעה ניתנה כהודעה משטרתית, פרוטוקול חקירה בלשכת התובע הכללי בבית המשפט של ה-Land.

אב בית הדין מתי זה הגיע לירכם?

היועץ המשפטי זה הגיע ב-5 ביוני 1961.

ד"ר סרביציוס אני מתנגד להגשת מסמך זה, לפי הכלל הגדול של הגשת הראייה הטובה ביותר. הלא העד הזה נמצא, ואפשר לחקור אותו. אומנם אמר התובע הכללי, כי הוא נחקר על ידו. עם כל הכבוד לתביעה ועם הטענה שהתביעה הגרמנית מהווה את אחת ההגנות הטובות ביותר לנאשם, יש לעתים אנשים החולקים על כך. למשל, יש כלל גדול שעל הסניגור להיות נוכח בשעת חקירתו של הנאשם. כלל זה אין החוק הגרמני הנוכחי מכיר בו. הנאשם נחקר על ידי איש התביעה ללא נוכחות של הסניגור. על כן יש לדעתי לחקור עד זה ולהציג לו שאלות דווקא בנקודה זו.

אב בית הדין ניתן החלטה בעניין זה לאחר ההפסקה.

היועץ המשפטי האם בית המשפט רוצה לראות את המסמך הזה לפני מתן ההחלטה?

אב בית הדין אדוני מסר לנו את תוכנו בערך.

היועץ המשפטי אני קיצרתי מאוד. יש כאן פרטים רבים על קשריו של הנחקר עם נאצים שונים שפעלו בענייני יהודים בפולין. והשמות האלה חוזרים אצלנו במסמכים לא-פעם.

אב בית הדין אני חושב שהפעם אין צורך בזה. אדוני תיאר מה שיש שם בקווים כלליים, וזה מספיק לנו.

היועץ המשפטי אני עובר לפרשה אחרת הידועה כ"אוסף השלדים בסטרסבור (Strasbourg)". הס"ס הקים מוסד ששמו "אנא ארבה" ("Ahnenerbe" – מורשת אבות). יש לפנינו כאן דו"ח על הקמת המוסד. ברשת בית המשפט, אגיש לאחר ההפסקה את ההעתקים האחרים. זה מסמך מס' 791 שלנו. זה רק בדרך של הקדמה.

אב בית הדין מי ערך את הדו"ח?

היועץ המשפטי זה העתק של מסמך יסוד של ה"אנא ארבה". זה היה N.O. במשפט הרופאים, במשפט ברנט (Brandt).

המגפה הקיימת. בסך הכול עובדו 115 אנשים, מהם 79 יהודים, שני פולנים, ארבעה תושבי אסיה המרכזית ו-30 יהודיות. עציירים אלה שוכנו לפי שעה, גברים ונשים בנפרד, בכניין החולים של מחנה הריכוז באושוויץ, ונמצאים בהסגר. לשם עיבוד נוסף של האנשים שנבחרו (הביטוי הגרמני הוא Bearbeitung), דרושה עתה העברה מיידית אל מחנה הריכוז נצוויילר (Natzweiler), אותה יש לזרז בהתחשב במגפה באושוויץ, רצופה רשימה שמית של האנשים שנבחרו".

אחר כך "מבקשים לשלוח בגדי אסירים נקיים ובלתי נגועים במגפה בשביל 85 גברים ו-30 נשים מנצוויילר לאושוויץ"; וכדי לא להשאיר ספק במה מדובר, מוסיפים בסוף: "יש לדאוג לסידורי שיכון ל-30 נשים לזמן קצר במחנה הריכוז לגברים נצוויילר". לזמן קצר, מפני שאנשים אלה מיועדים לאוסף השלדים.

אב בית הדין זה יסומן ת/1366.

ד"ר סרבציוס אוכל לבקש למסור לי את מספר המסמך?

היועץ המשפטי מס' 46. המסמך הבא שלנו הוא קטע מיומנו של סיברס. אני מבקש לקבלו כראיה. יומנו של סיברס הוגש כראיה במשפטו. סיברס אינו בחיים, על זה אין מחלוקת.

אב בית הדין סיברס הוא אחד הנאשמים במשפט הרופאים?

היועץ המשפטי כן, והוצא להורג. ביומנו מ-8.4.1943 כתוב שהיתה לו פגישה בשעה 10.45 במשרד הראשי לביטחון הרייך IVB4. הוא ראה את ס"ס שטורמבנפירר גינתר. וכתוב: "הבדיקות ב- KL אושוויץ אפשריות כעת. הדין – בדבר הביצוע".

אחר כך יש רישומים נוספים. ב-16.6.1943, בדבר בדיקות אנתרופולוגיות באושוויץ, וב-23.6.1943, בדבר עיבוד תוצאות אושוויץ וביצוע צילומי רנטגן של גולגולות בנצוויילר. זהו יומנו של סיברס. מסמכנו מס' 913.

אב בית הדין יש לד"ר סרבציוס איזו הערה לזה?

ד"ר סרבציוס לא, אין לי הערות.

היועץ המשפטי אני מבקש שבית המשפט ישתמש בסמכותו ויחליט על קבלת המסמך.

אב בית הדין זה תרגום אנגלי. יש גם המקור הגרמני?

היועץ המשפטי לא בדינו, אדוני. כך זה מצוי בתור מסמך ממשפט הרופאים.

אב בית הדין זה העתקתם מהסדרה הירוקה (*Green Series*)?

היועץ המשפטי לא, זאת מצאנו בתוך N.O.

אב בית הדין למה לא לקחתם את המקור?

היועץ המשפטי כי הוא איננו, הם לא פרסמו את המוצגים המקוריים. בסדרה הירוקה בית המשפט ימצא רק מעט מזעיר מן המוצגים שהוגשו.

אב בית הדין מניין לקחתם את זה?

היועץ המשפטי אם בית המשפט יזכור את עדותו של רב פקד בר-שלום, מצאנו ב"יד ושם" את המסמכים שהיו בתיקי בית המשפט,

היועץ המשפטי ואומנם ברנט פעל, ושלח ב-6 בנובמבר 1942 מכתב לאייכמן באותה לשון שסיברס הציע לו.

אב בית הדין גם פה אבקש העתק נוסף.

היועץ המשפטי בית המשפט ימחל לי אם יש פה אי אלו הערות. בתיקים שלנו מוכנים רק ארבעה העתקים, ולא חמישה.

אב בית הדין אדוני נתן עכשיו שלושה.

היועץ המשפטי עכשיו נתתי ארבעה.

אב בית הדין על זה נוכל לבוא לכלל הסכם. צריך להיות שם עוד אחד. אתם נתתם לי בתור העתק נוסף של ת/1364 חלק מהמסמך הזה. עכשיו תתנו לי בבקשה עוד העתק מהמכתב מה-2 בנובמבר 1942.

היועץ המשפטי טוב, בבקשת סליחה על ההערות.

אב בית הדין זה צריך להיות שם.

היועץ המשפטי עכשיו יש הכול בפני בית המשפט?

אב בית הדין המכתב מ-6 בנובמבר 1942 יסומן ת/1365. עכשיו הכול בסדר.

היועץ המשפטי המסמך הבא הוא מס' 46.

אולי באמת טוב, כפי שחברי מעיר לי, לומר לבית המשפט כי ברנט כותב לאייכמן שהרייכספירר הורה לתת למנהל מכון האנטומיה בסטרסבור, ס"ס האופטשטורמפירר פרופסור ד"ר הירט (Hirt), שהוא גם מנהל מחלקה במוסד למחקר תכליתי צבאי מדעי במשרד ה"אנארה", את כל הדרוש למחקרו: "בשם הרייכספירר-ס"ס הריני מבקש לכן לאפשר את הקמת אוסף השלדים המתוכנן. אשר לפרטים, יתקשר אתך ס"ס אוברשטור-מבנפירר סיברס".

אב בית הדין עוד העתק בבקשה, מהתרגום העברי.

היועץ המשפטי בבקשה.

אב בית הדין יש כאן רק עברית. מה קרה פה? על ידי זה שהכול חובר ביחד כמסמך אחד...

היועץ המשפטי דרוש לבית המשפט מסמך מ-1 בנובמבר?

אב בית הדין לא. הדבר הזה הוא תרגום מהמסמכים שהגשתם עד עכשיו.

היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין גם מזה אנחנו צריכים.

היועץ המשפטי זה יש. בבקשה, הנה התרגום.

אב בית הדין בבקשה.

היועץ המשפטי המסמך הבא הוא מס' 46 שלנו. הוא כבר הוגש וסומן בתור ת/9537(95). סיברס כותב לאייכמן ב-21 ביוני 1943: "בהתייחס למכתבכם מ-25 בספטמבר 1942, IVB, והשיחות האישיים אשר התקיימו בינתיים [היה מגע אישי בין שניהם] הנני להודיע שהאופטשטורמפירר ד"ר ברונו בגר (Bruno Boger), עובד המשרד כאן, שעליו הוטל ביצוע העבודה המיוחדת, סיים את העבודות ביום 15 ביוני 1943 במחנה הריכוז באושוויץ בשל סכנת

כנראה שהומיניט זהו טרמין טכני. "אוסף כעין זה כשלעצמו אינו מעורר תשומת לב. יהא ניתן להצהיר על חלקים רכים שנתרו, כאילו אלה נתקבלו משאריות גוויות ישנות שנעזבו על ידי צרפתים ונמסרו לשרפה". כלומר, הבעיה היא מה לעשות: האם להפוך את כולם לשלדים – ואז אפשר לומר כי זה אוסף אנתרופולוגי, אוסף כזה אינו מעורר חשד. אם במקרה וישארו חלקים רכים, אפשר יהיה לומר לצבא בנות הברית שייכנס לסטרסבור שאלה היו גוויות ישנות, עוד משנת 1940, עוד לפני כניסת הגרמנים, וגוויות אלה נועדו לשרפה.

אב בית הדין מסמך זה יסומן ת/1368.

היועץ המשפטי אבל הם לא הספיקו לטשטש את העקבות, וכאשר נכנס הצבא המשחרר לסטרסבור הוא מצא שם את הגוויות. ויש לנו עדויות ממשפטם של קרל ברנט ואחרים אשר הואשמו גם באוסף הזה.

מסמך מס' 1050 שלנו הוא עדותו של אנרי אנריפייר (Henri Henri) (Henri) הצרפתי. הוא עבד במכון של ד"ר הירט.

אב בית הדין צרפתי?

היועץ המשפטי כן, צרפתי.

אב בית הדין בתור מה הוא עבד שם?

היועץ המשפטי הוא היה אסיר והוא עבד שם. אני מבקש את בית המשפט לקבל את עדותו כראיה.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, יש לו מה להעיר?

ד"ר סרבציוס לא, אני הייתי נוכח בשעת חקירתו של העד הזה ואין לי התנגדות פורמלית.

אב בית הדין מסמך זה יסומן ת/1369.

היועץ המשפטי אנרי אנריפייר מעיד שהוא עבד במכון, שהוא זוכר שלושה משלוחים של גופות שהגיעו אליהם, אל המכון, שהיו עדיין חמות. גופות אלה היו של יהודים. הוא רשם לעצמו את המספרים שעל זרועותיהם וחלק מהגופות נשמר ונמצא על ידי בנות הברית. הוא זיהה אותן. שאלו אותו, מאין לו שאלה הומתו במתכוון בשביל האוסף? והוא אמר כן:

בטרם ניגשתי לשימורם של אותם 86 קרבנות, שימרתי לפחות 250 שבויים רוסיים ופולניים, אשר מתו עקב היחס הרע במצודת הוציג (Hutzig). זה מספיק, על מנת להוכיח לך, כי אני מכיר בדיוק את ההבדל בין מוות הנגרם באלימות לבין מוות טבעי.

אחר כך הוא מספר כיצד ביקר אצל פרופסור הירט. הוא היה קצין בכיר, והראיה – יש לו נהג משל. הגוויות ממחנה הוציג הגיעו עם תעודות פטירה. ל-86 קרבנות אלה לא היתה כל תעודת מוות.

עדותו של סיברס עצמו בעניין זה היא מסמך מס' 912 שלנו. אני מבקש לקבל גם אותה כראיה. סיברס אינו בחיים. אני מקווה שהסניגור יזכור גם אותו ואת עדותו, זה היה באותו המשפט.

אב בית הדין מסמך זה יסומן ת/1370.

האם יש לו פה מה להעיר, ד"ר סרבציוס?

ד"ר סרבציוס לא, אין לי כל התנגדות פורמלית.

הסניגוריה והתביעה במשפטי נירנברג. וכפי שמצאנו אותם כך אנחנו משתמשים בהם.

אב בית הדין וב"ד ושם" לא מצאתם את המקור הגרמני?

היועץ המשפטי אנחנו לא מצאנו.

אב בית הדין

החלטה מס' 75

אנו מחליטים לקבל כראיה את הקטעים מיומנו של סיברס.

מסמך זה סומן ת/1367.

החלטה מס' 76

היועץ המשפטי מבקש להגיש כראיה דו"ח על חקירה של אדם בשם מיכלסון, שנעשתה ב-24 בינואר 1961 על ידי התביעה הכללית בהמבורג. איננו מוכנים להפעיל את סעיף 15 של החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, תש"י-1950, לגבי ההודעה שניתנה בלי שבועה ולא בנוכחות נציג הנאשם שלפנינו, בזמן כה סמוך למשפט המתנהל לפנינו. לכן, אנחנו דוחים את הבקשה.

ד"ר סרבציוס אדוני, אב בין הדין. אין לי התנגדות להגשת המסמך בקשר לחקירתו של הס בהונגריה...לא בפולניה..., לא, חקירתו של רייבסקי.

היועץ המשפטי אגיש את זה אחר כך, בסיום הפרשה שאני עומד בה, כדי לא להפסיק את מסמכים שאני עומד להגישם, ברשות בית המשפט.

אב בית הדין טוב.

היועץ המשפטי כדי לסיים את פרשת השלדים של סטרסבור, נראה שהשלדים סופקו, או יותר נכון, האנשים לתעשיית השלדים סופקו, כיצד, איך ומי – אין אנו יודעים. אנו יודעים שכאשר צבאות בנות הברית התקרבו לסטרסבור, גברה הדאגה בחוגי הס"ס מה לעשות בשלדים, ובעיקר מה לעשות בגופות האנשים שטרם הספיקו להפוך לשלדים, אשר כבר המיתו אותם למטרה זו, אבל את הבשר עוד לא הסירו מעל עצמותיהם.

יש לנו מסמך מס' 914, מ-5 בספטמבר 1944. סיברס כותב לברנט: "על פי ההצעה מה-9 בפברואר 1942 – והוא מזכיר את האסמכתא שהיא בפניכם – הוטל על ס"ס שטורמבנפירר פרופסור הירט איסוף שלדים. לרגל היקף העבודה המדעית הקשורה בזאת, טרם נסתיימה עבודת השילוד. במקרה ויש לקחת בחשבון את הסכנה הנשקפת לסטרסבור ובהתחשב עם הזמן העשוי להידרש בטיפול באוסף הנמצא במרתף הגוויות האנטומי, מבקש הירט הוראות לגבי 80 חתיכות. הוא יכול לעסוק בהורדת הבשר – Entfleischung – ובזאת לטשטש את הזהות, אך חלק מהעבודה כולה תהיה לשווא ויהיה הפסד ניכר לאוסף המיוחד במינו.

אב בית הדין הפסד מדעי ניכר, הוא כותב: ein grosser wissenschaftlicher Verlust.

היועץ המשפטי תודה, אדוני. "...כי אי אפשר יהיה לצקת הומיניט (Hominit)".

אב בית הדין אבל יש איזה סימון על התמונות עצמן?
היועץ המשפטי יש תיאור התמונות עצמן באותו N.O., תיאור 21 תמונות.

לגבינו האימות הוא של מר ברושלוס, מן הסליל של "יד ושם" כמובן. זה אחד המסמכים שהוא נשבע על אמיתותם.

אב בית הדין על הצילומים עצמם?

היועץ המשפטי בתוך כל המסמכים שהוא זיהה אותם. בוודאי גם על הצילומים עצמם.

אב בית הדין אם כן ניקח אותם לחזר.

היועץ המשפטי בבקשה, כבודו.

זוהי חקירתו של קרמר בסטרסבור, זה היה מוצג במשפט ברנט.

אב בית הדין קרמר במשפט הרופאים?

היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין אני מניח שאם ד"ר סרבציוס אינו מעיר לגבי התעודות האלה, הוא אינו מתנגד להגשתן. אני יכול גם לפנות כל פעם אליו. מה בדבר העדות הזאת, ד"ר סרבציוס?

ד"ר סרבציוס אני ראיית את ההצהרה הזאת של השופט הצרפתי וגם את התמונות, ואין לי הסתייגות.

אב בית הדין זה יסומן ת/1371.

היועץ המשפטי עכשיו האישור של איש המשטרה הצרפתית, בצרפתית ובתרגום לאנגלית, עם פירוט התמונות והתמונות עצמן של גופות האנשים שנשתמרו בפורמלין, בדרגות שונות, בצורות שונות של המתה, אשר סופקו באמצעות הנאשם לשם המתה, לתעשיית שלדים בסטרסבור. 21 תמונות.

השופט הלוי איפה הם נהרגו? האם בשטוטהוף (Stutthof)?

היועץ המשפטי לא, בשטרוטהוף (Struthof), זה מחנה אחר, חלק ממחנה נצוויילר, ולא שטוטהוף על יד דנציג (Danzig).

קרמר מתאר את זה בעדותו. רציתי לחסוך לבית המשפט את הקריאה של הפרטים המזעזעים האלה.

אב בית הדין צילומים אלה יסומנו ת/1372.

האם התמונות הן באותו סדר כפי שהן נזכרות בפרוט הזה?

היועץ המשפטי היו צריכות להיות ערוכות כך, אדוני, אבל קשה לי להצהיר הן או לאו. ביקשתי שזה יוכן כך, אני מקווה שהוכן.

עכשיו, מכיוון שאין התנגדות להגשת העדות של רייבסקי, אבקש את בית המשפט לקבלה.

אב בית הדין פרופסור רייבסקי?

היועץ המשפטי עכשיו הוא פרופסור, אבל פה הוא מופיע כעד.

אב בית הדין זה בוורשה?

היועץ המשפטי בוורשה. זוהי עדותו המאושרת. הקטעים שאני מסתמן עליהם ימצא בית המשפט במס' 1273 שלנו שהוגש כבר הבוקר.

השופט הלוי זה היה ת/1356.

היועץ המשפטי אני רוצה להפנות את תשומת לב בית המשפט רק לכמה קטעים. בעמ' 5776 נאמר כך:

עתה מופיע המסמך הבא, מס' 116, מכתב מאת ברנט אל אייכמן. מדוע אם כן היה עוד צורך במכתב מסוג זה אל אייכמן, אשר היה הלוא ראש מחלקה במשרד הראשי לביטחון הרייך, אם גליקס כבר הכיר בפקודה זאת? גליקס היה האיש הממונה על כל מחנות הריכוז.

ועכשיו תשובת סיברס:

גליקס שלחני לאייכמן, אשר עד אז היה בלתי ידוע לי לחלוטין. אייכמן קיבל אומנם ידיעה טלפונית מגליקס, אולם הוא אמר כי דרוש לו גם מכתב מאת הימלר או ממטהו האישי ובעקבות זאת נכתב אז מכתב זה.

שאלה: ובמה דנת אפוא בעצמך עם אייכמן?

תשובה: מסרתי לאייכמן את הדו"ח והנתונים מאת הירט ואמרתי לו כי עובדיו של הירט רוצים לבצע בדיקות אנתרופולוגיות, והוא, אייכמן, יואיל נא לאפשר להם את התנאים המתאימים באושוויץ, בהתאם להוראותיו של הימלר.

בעמ' 5787 הוא נשאל על הדו"ח של ד"ר בגר בקשר לעבודה באושוויץ, אם הדו"ח הגיע לידיעתו, והוא אומר:

כן. בגר חזר מאושוויץ והוא הודיע כי הפסיק שם את העבודות, מפני שפרצה מגפה באושוויץ, והצהיר שעליו לדווח על כך למשרד הראשי לביטחון הרייך כמשרד הראשי.

את המסמך הבא שלנו אני מגיש רק כדי לזהות את תמונות האימים של הגויות אשר צבא בנות הברית מצא בסטרסבור, אלה שסופקו לתעשיית השלדים, הוא מס' 790 שלנו. זוהי חקירה של מפקד מחנה ברגן-בלוזן (Bergen-Belsen), קרמר (Kramer), שאינו בחיים. הוא הוצא להורג. ועוד יש כאן תעודה רשמית של המשטרה הצרפתית.

אב בית הדין אולי ניקח אותם אחד אחד. יש כאן תמונות. מה זה עם קרמר?

היועץ המשפטי זה מצורף לחקירתו של קרמר.

אב בית הדין התמונות?

היועץ המשפטי התמונות הוגשו לקרמר בשעת החקירה, ולזיהוי נוסף שלהן משמשת תעודה של מר אוז'ן הלפר (Eugène Helffer), ראש ענף החקירות במשטרת סטרסבור (Commissaire Principal de Police Judiciaire à Strasbourg). גם היא מזהה את התמונות. עדותו של קרמר דרושה לנו, כי יש פה תיאור מדויק.

אב בית הדין אומנם זה פרט טכני, אבל צריך לברר. יש לכם שם על השולחן כמה תמונות ויש לכם העדות של קרמר, איך זה מתקשר עכשיו?

היועץ המשפטי קרמר המית את האנשים.

אב בית הדין אבל אדוני לוקח ברגע זה מהדק ומצרף את התמונות לתעודה.

היועץ המשפטי אני אפרק את המסמך לשניים. זה יהיה פשוט יותר, אלא שאצלנו זה מצורף מסיבה טכנית שזה מס' 807, וכך הוא היה מצוי בתיקי "יד ושם" ביחד, כלומר עדותו של קרמר, האישור הצרפתי והתמונות היו מסמך אחד.

(Umsiedlung – יישוב מחדש) אלא הם נשלחו לתאי הגזים, הוא אומר.

היועץ המשפטי יסלח לי כבודו, לא הבינתי את השאלה.

אב בית הדין אני זוכר שבזמן מסוים המחלקה של הנאשם טיפלה גם ב"אומזידלונג" של פולנים. נדמה לי שזאת הפעם הראשונה שאנו שומעים טענה שהוא עסק גם בהשמדת פולנים.

היועץ המשפטי אנו מדברים כאן על שילוח פולנים. היו גם טרנספורטים פולנים שהושמדו. אלו לא נשלחו על ידי המחלקה של אייכמן, אבל היו טרנספורטים של פולנים שנשלחו על ידי המחלקה של אייכמן לאושוויץ כמחנה ריכוז.

אב בית הדין אדוני יזכור שאנחנו נקבל תרגום מוסמך של הדוקומנט הזה. זה באמת חשוב. אני רואה פה שוב דברים משונים.

היועץ המשפטי אנחנו נדאג להכין תרגום מדויק.

אני עובר לפרשה אחרת מסוג הפרשיות שאנו מטפלים בהן היום, זה עניין העיקורים. אם ירשה לי בית המשפט להזכיר את הפרוטוקולים של ואנזה (Wannsee) בהם דובר על עיקור בני נישואי תערוכת ועל הבעיות שהיו בפני הנאצים כיצד לטפל בבני נישואי תערוכת, וגם את המסמך ת/100 שהוא דו"ח ישיבה ב-IVB4. דנו בפתרון הסופי של שאלת היהודים. הישיבה התקיימה ב-6 במארס 1942. לפי רשימת הנוכחים היה נוכח שם בילפינגר (Bilfinger). אנחנו כבר דיברנו על הבעיה של נוכחות הנאשם באותו תאריך. והתעוררה השאלה כיצד לטפל באופן יעיל בבני תערוכת. המשך לזה היה בישיבה מיום 27 באוקטובר 1942, שהתקיימה גם היא במחלקתו של הנאשם. הפעם הוא כבר השתתף. זה ת/190.

בתחילת הישיבה נמסר על הניסיונות בסטריליזציה בדרך פשוטה, שניתן לבצע בתקופת המלחמה. דובר על הניסיונות הנעשים, כיצד להגיע לידי עיקור מהיר ועד כמה שאפשר בלתי בולט של בני נישואי תערוכת. בהמשך לישיבה מ-6 במארס 1942 כתב זור (Suhr), איש מחלקתו של הנאשם, את המסמך שלנו מס' 877, הוא מסתמך על הישיבה מ-6 במארס 1942, ומבקש את מיניסטריון החוץ הגרמני לנקוט עמדה לגבי העניין.

אב בית הדין המסמך יסומן ת/1373.

היועץ המשפטי יש לנו מסמכים המוכיחים מה טיב הניסיונות שנעשו ותוכננו לשם ביצוע המטרה הזאת.

ובכן, תחילה מס' 556 שלנו, מכתבו של ויקטור בראק (Victor Brack) אל הרייכספירר-ס, באחד המסמכים שהגשנו דובר כבר על Bracksche Methoden (שיטות של בראק) תהיה לנו הצצה ל-Bracksche Methoden. בראק מגיש להימלר את תוצאת המחקרים בדבר אפשרות של עיקור או סירוס בקרני רנטגן. הדו"ח מדבר על כך ש"מנות הרנטגן משמידות הפרשה פנימית של השחלה או של האשכים; מנות קטנות לא היו מונעות את כושר ההפרייה אלא לזמן קצר".

אב בית הדין האם אנחנו צריכים את הפרטים האלה גם בעל פה?

היועץ המשפטי אני חושב שאני צריך להסביר את העדויות.

אב בית הדין נקרא לזה ת/1356א'.

היועץ המשפטי ובכן, רייבסקי אומר כי הוא נאסר ב-10 במאי 1940 משום שהוא חגג את ה-3 במאי, זה היה החג הלאומי הפולני; הוא היה מנהל גימנסיה בוורשה, והוא נשלח לאושוויץ ב-22 באוקטובר 1940 והיה שם עד אוקטובר 1944. עבד שם באופנמההשטובה (Aufnahmenstube – חדר הקליטה), פוליטישה אבטיילונג, כלומר במחלקה הפוליטית.

בעמ' 174 הוא אומר:

בכל הנוגע לטרנספורטים ההמוניים, אלה לא הגיעו עם טפסים של שאלונים אינדיווידואליים, אלא הגיעו רק רשימות של הטרנספורטים השלמים ואחר כך הגיעו הכרטיסים עם השמות. החל ממארס 1942 החלו טרנספורטים של רזה"א ולמשרד היתה נגרמת עבודה רבה מדי ברישום הקבוצות באופן אינדיווידואלי.

לפיכך ניתנה הוראה להכין חותמת ולחתום בה את כל הגיליונות עם הנתונים שבספרות שאני מגיש כעת לבית המשפט. על הכרטיסים היו הכתובות דלקמן:

RSHA IVB4a 3233/41g/1085: Juden aus Frankreich, Belgien, Holland (יהודים מצרפת, בלגיה והולנד)
 IVB4a 2093/42g/3913: Juden aus Deutschland (יהודים מגרמניה)
 IVB4a 2927/42g/1148: Juden aus Griechenland (יהודים מיוון)
 IVB4a 3013/42g/1310: Juden aus Kroatien, Juden aus dem Protektorat, Juden aus Theresienstadt, Juden aus Rumänien, Juden aus Ungarn, Juden aus Italien (יהודים מקרואטיה, יהודים משטח החסות, יהודים מטריינישטט, יהודים מרומניה, יהודים מהונגריה, יהודים מאיטליה).

לאחר מכן –

IVB4a 2093/42g/39: Juden aus GG und Bialystok (יהודים מהגנרלגוברנמן ומביאליסטוק)

ולבסוף אנו רואים פולנים:

IVB4a 3666/42g/1505: Polen-Arien.

אב בית הדין צריך להיות Arier (אריים).

היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין זה בכלל לא מובן. מה ל-IVB4a עם Arier?

היועץ המשפטי זה יובן מיד אם נקרא את הפסוק הבא: "בעצמי ראיתי סימון זה על מסמך מזמושץ' (Zamość) על כי זמושץ' עברה דרך אושווינצ'ים". אלה הם ה"אוסזידלונגן" (Aussiedlungen) שהם פולנים, ש-IVB4 המשיכה לטפל בהם כיורשת של IVD4 במסגרת פינוי השטחים ששולבו לרייך מן האוכלוסייה הפולנית כדי לפנותם בשביל הפולקסדויטשה (Volksdeutsche).

התובע הכללי שואל את העד: "הטרנספורטים הפולניים המיועדים להשמדה בגז ללא רישום, האם היה להם אותו מספר כמו ליהודים?" העד עונה: "כן".

אב בית הדין אבל אני רואה שזה לא היה "אומזידלונג"

ס"ס אוברשטורמפירר פישר (Fischer) מעביר לד"ר ברנט את העתק מכתבו לגינתר.

אב בית הדין זה יהיה ת/1380.

היועץ המשפטי המסמך הבא שלנו הוא תרשומות פנימיות של רדמכר (Rademacher) במיניסטריון החוץ הגרמני, על בעיות העיקור והשוואות שהוא עשה לו לעצמו בין ועידת ואנזה לבין הפגישה מה'6 במארס, ומסקנות שהוא מסיק מההתכתבות עם מיניסטר המשפטים הגרמני באותו עניין. כל זה מהווה אצלנו מסמך אחד ממסמכי משרד החוץ – מס' 597 שלנו. הדף הראשון הוא מכתב שרדמכר הכין, אלא שהוא קיבל הוראה לא לשלוח אותו.

אב בית הדין מזה דרוש עוד העתק.

היועץ המשפטי בבקשה, אדוני.

אב בית הדין זה יהיה מוצג ת/1381.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, המותר לי להצביע כאן על תאריך ולבקש כי יושם לב לדברים בראש המסמך. אפשר לראות כאן את המקור, את נקודת המוצא לכל ענייני העיקור הללו, וגם את הבסיס החוקי. אני מצביע במיוחד על עמ' 1, נקודה 7 – מזכיר המדינה שטוקרט (Stuckart) ממשרד הפנים של הרייך המציע את הדברים, את העיקור. במיוחד ישנה כאן המחלקה העוסקת בבני תערובת, נישואים של בני תערובת, בהצעות לעריכת גיטין מזורזים ללא עיכובים משפטיים. זוהי הנקודה המרכזית כאן.

היועץ המשפטי האם מותר לי רק להצביע על כך שהקטע שהסניגור הורה עליו, זו תמצית מוועידת ואנזה, ועידת מזכירי המדינה מיום 20 בינואר 1942. אבקש עכשיו את הנחיית בית המשפט לגבי ההמשך. אגיד מה עוד יש בפנינו, ובית המשפט ינחה אותנו מה הוא רוצה לשמוע היום ומה יהיה עלינו לדחות. יש עוד מסמכים לגבי גזל הרכוש. יש עדות אחת של עורך דין אהרן חוטר-ישי, אשר עבר אחרי המלחמה בכמה עשרות מחנות של הניצולים ורצינו שהוא יתאר בפני בית המשפט מה שהוא ראה.

אב בית הדין מה יהיה בערך אורך עדות זו, לפי הערכת אדוני?

היועץ המשפטי שלושת רבעי שעה עד שעה.

ויש לנו המסמך של זאסן (Sassen) שיצריך ברור מסוים והסברת מומחה לכתב יד, שעל פי עדותו אנו מבקשים לאמת את המסמך.

אב בית הדין יש עוד כמה קצוות שצריך לקשור.

היועץ המשפטי נשאר לנו עוד קצוות מפרשת הונגריה ופרשיות אחרות. לאלה לא הייתי כל כך חושש, אלה דברים קצרים יותר.

אב בית הדין האם הצלחתם לפענח את כתב היד של המופתי?

היועץ המשפטי כן, למר חגג יש מה לומר בעניין זה.

אב בית הדין יש לנו עוד כמה וכמה דברים.

היועץ המשפטי כפי שבית המשפט יחליט.

אב בית הדין איני חושב שנשב יותר מאשר חצי שעה היום. זאת אומרת הזמן הקצוב. כי ברור שאי אפשר לגמור הכול אפילו אם נשב עוד שעה או אפילו שעתיים.

אב בית הדין אני חושב שאנחנו מסוגלים לקרוא. זה יסומן ת/1374.

היועץ המשפטי אדוני יכול להאמין שאין אני נהנה.

אב בית הדין אני בטוח בזה, לכן אני חושב שאני עוזר לו על ידי ההערה הזאת.

היועץ המשפטי תודה.

מסמך מס' 11 שלנו הוא מכתבו של בראק אל הימלר, המדבר שוב על העיקורים, וזה כבר קשור הפעם במבצע היהודים, הואיל וצריך להשאיר שניים-שלושה מיליון גברים ונשים יהודים מתוך 10 מיליון בעלי כושר עבודה טוב כדי שיוכלו לעבוד, הוא סבור שכדאי להשאיר את אלה בחיים ולעומת זאת לבצע סירוס בקרני רנטגן.

אב בית הדין מסמך זה סומן ת/1375.

השופט הלוי מה היה תפקידו, באיזה מעמד היה בראק?

היועץ המשפטי הוא היה אוברגרופנפירר. הוא היה שייך למטה הראשי של היטלר עצמו.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, נדמה לי שהוא היה נמנה עם עובדי מרכז המפלגה.

היועץ המשפטי המסמך הבא שלנו חתום על ידו. אני מניח שהסניגור יכול לעזור לנו בעניין זה, ואני אקבל את קביעתו בנידון. מסמך מס' 405 שלנו הוא מכתב מהמפקדה הראשית של הפירר, נכתב על ידי ברנט, שוב הוא דן בעיקור הנשים היהודיות ובביצוע המעשי של מזימה זו. מודגש כי הדבר סודי ביותר וצריך לחייב את כל האנשים שישותפו בניסויים ובדיונים בשמירת סוד.

אב בית הדין המסמך יסומן ת/1376.

היועץ המשפטי מסמך מס' 326 שלנו הוא מכתבו של ברנט אל פרופסור גלאוברג (Glauberg) בקניגסהיטה (Königshütte), הפעם כבר אנחנו מגיעים קצת יותר קרוב לענייננו, אחד המכותבים הוא IVB4 גינתר, בהמשך לאותם הניסיונות נסע הכותב לרבנסבריק, מדובר על צורת ביצוע העיקור וגם על שיטת הבדיקה אם העיקור נעשה כהלכה. בית המשפט ימצא את זה בסיום המכתב, לאור הערת אב בית הדין – אמנע מקריאת קטעים אלה.

אב בית הדין זה יסומן ת/1377.

היועץ המשפטי גם שיטות אחרות מוזכרות בינתיים, יש איזו שיטה בשם מַדְאוּס (Madaus) שנוכרת במסמך מס' 407 שלנו, תרשומת משרדית של ברנט. מדובר גם על ניצול איזה חומר המופק מצמח אמריקאי, אשר כוחו יפה לגרום לעיקור. מסמך זה סומן בבית המשפט גם כת/37(180) ואילו ת/1377 הוא ת/37(178).

אב בית הדין מסמך מס' 407 שלכם יסומן ת/1378.

היועץ המשפטי הפעולה נמשכת, נכתב במכתב לגינתר, IVB4, שולחים אליו העתקי שמש על דו"ח תהליכי מַדְאוּס והוא מבקש לעבוד בנושא זה בשיתוף פעולה הדוק ביותר עם משרד של ס"ס גרופנפירר פול (Pohl). זה ת/37(181).

אב בית הדין המסמך יסומן ת/1379.

היועץ המשפטי מסמך מס' 555 שלנו מורה על המשך הפעילות.

היועץ המשפטי עם תיקונים בכתב יד, וחלק, 86 עמודים, כתובים בכתב יד.

השופט הלוי כל זה בתצלומים?

היועץ המשפטי כל זה בתצלומים, אין לנו האורגינל, יש לנו רק פוטוסטט. שמו של הנאשם מופיע פעמים רבות מאוד בתוך שיחה המתפתחת בינו לבין הדובר. הדובר בו נזכר שלוש פעמים. פעם אחת במה שאנחנו קוראים סליל מס' 12 בעמ' 2, בתור Kamerad S.S., בסליל מס' 27 בעמ' 5 בתור Kamerad Sassen, ובסליל מס' 28 בעמ' 3 שוב Kamerad Sassen.

השופט הלוי באיזו צורה נזכר הנאשם?

היועץ המשפטי אייכמן.

השופט הלוי בנוכח או באיזו צורה?

היועץ המשפטי תוך כדי שיחה הוא פונה אליו: "אייכמן, מה אתה אומר על כך?" וכדומה, פעמים רבות. העמוד הבודד, אשר הודפס במכונת כתיבה אחרת, השלישי, אימתו היחיד, אני מבקש לקבל גם אותו, בהיותו הדבק והקשר לדברים המצויים בכל התדפיס.

השופט הלוי זה בין עמודים שונים או שזה סוף של משהו?

היועץ המשפטי לא, זה סוף של סליל. אבל זה המשך מן הדבר הקודם ובית המשפט יראה, אם ירצה לעיין בחומר לפני החלטתו, שהכול תמיד טוב סביב אותו נושא. בית המשפט יזכור כי הנאשם, בחקירתו בלשכה 06, אישר אומנם שהוא קיים שיחה זו, אשר מקצתה נתפרסמה בלייף (Life), אלא – הוא טען אז – שהקטעים בלייף הוצאו ממקומות שונים ולכן חיבור הדברים אינו מראה על גרסתו הנכונה.

אב בית הדין באיזה עמוד זה שם?

היועץ המשפטי בית המשפט ימצא את זה בעדותו של פקד לס ובתגובותיו של הנאשם למאמר בלייף. אנחנו מיד נוזה את זה. אני חושב שהוא הציג בשלוש הזדמנויות את תגובותיו למאמר בלייף לפקד לס.

אב בית הדין העיתון סומן ת/47, והערות הנאשם סומנו ת/48, והתוספות לתגובה ת/49, ת/50, ות/51.

היועץ המשפטי אנחנו לא הסתפקנו בבדיקה הפורמלית וניסינו לעשות בדיקה השוואתית פנימית. יש לנו השוואה של מספר מקומות ניכר.

אב בית הדין לפי התוכן?

היועץ המשפטי לפי תוכן הדברים המצויים במסמך זה, שנקרא לו לשם הנוחיות "מסמך זאסן", לבין הדברים שנאמרו בחקירה בלשכה 06. זו בכל זאת ראייה נסיבתית ובית המשפט ימצא כי במספר רב של מקומות, הנאשם חוזר בלשכה 06 על הדברים המצויים בתדפיס. לא אגיד שהוא חוזר תמיד, יש סטיות, יש סטיות רבות. אבל יש התבטאויות אופייניות בתגובה לעניינים מסוימים, שהן זהות בהודעתו ב-06 למה שמצאנו בחומר. השוואת הדברים האלה זה מול זה, כפי שערכנו אותה, מהווה לדעתנו הוכחה מסייעת חשובה ביותר, שאומנם מה שמצוי בידינו, גם מבחינת התוכן, מזהה את עצמו כמסמכו של הנאשם. החומר כולו, כל מה שיש פה, נסב

היועץ המשפטי לא, לא נסיים זאת. אם כן, ניקח את הדו"ח של זאסן ונשתדל לראות היכן אנו עומדים בפרשה זו.

אב בית הדין נראה כיצד זה יתפתח. זה הדבר הטוב ביותר. היית פשוט מאוד יותר מדי אופטימיים לגבי הישיבה של היום.

היועץ המשפטי אני מודה בזה אדוני, אנו נמצאים בפיגור של שעתיים עד שעתיים וחצי לפחות. בידי חוות הדעת של המומחה פקד חגג. הוא נמצא כאן והוא מוכן להיחקר. הוא בדק את כל התדפיס של כתב ידו של זאסן.

אב בית הדין לעת עתה נקבל זאת רק לעיון.

היועץ המשפטי אני רק אסביר את הדברים בקצרה. פקד חגג מצא שכל התדפיס הזה מורכב מחומר שנדפס בשלוש מכונות כתיבה, וחלקו נמצא בכתב יד. הוא חילק את החומר הנמצא במכונות הכתיבה, לשם נוחיות הבדיקה לשישה עשר תיקים, ואת החומר שנמצא בכתב יד שם בתיק נפרד וסימן אותו במס' 17. הוא נתן מספרים רצים לכל העמודים.

אב בית הדין כתוב כאן "בנדים".

היועץ המשפטי כך נקרא הסליל בתדפיס עצמו – בנד 1, בנד 2 (סליל 1, סליל 2). והוא הלך בעקבות התדפיס. כפי שאמרתי, פקד חגג מצא כי כל החומר המודפס נדפס בשלוש מכונות כתיבה. בשתיים נדפס רוב רובו של החומר, ובמכונה השלישית – רק עמוד אחד. לכן אנו רשאים מבחינה מעשית להתעלם מהמכונה השלישית, לפחות ברגע זה.

הוא קובע שכל החומר המצוי בכתב יד, המחזיק 83 דפים, זהה עם כתב ידו של הנאשם בהתאם לחוות הדעת אשר נמצאת כבר בתיק בית המשפט, או יותר נכון – שתי חוות הדעת – האחת מ-17.6.1961 והשנייה – מ-10.4.1961. הוא השווה את כתב היד אשר מסרתי בידו מן התדפיסים, אותם 83 עמודים, ומצא שכתב ידו של הנאשם הוא, בהסתמך על כתב היד שקיבל מלשכה 06, זה מסמך ת/36. ת/36 זה תצהירו של פקד חגג, אשר זיהה בו את כתב ידו של הנאשם; פקד חגג קובע שכל החומר הכתוב בכתב יד בתיק 17, כפי שנכנה אותו לצורכי נוחיות, הכולל 83 עמודים, נכתב בידי הנאשם.

פקד חגג קובע עוד, על סמך הסימנים שהוא נותן בחוות דעתו, כי התיקונים השונים המצויים בתדפיס, הן באותם חלקים שנדפסו במכונה האחת והן באלה שנדפסו במכונה השנייה, ויש כאלה 86, שהוא מזהה אותם בביטחון, באים מכתב ידו של הנאשם. יש עוד מספר ניכר של תיקונים, שפקד חגג יעיד עליהם, שיש לו נתונים לזיהוי, אבל אינו יכול להיות בטוח בקביעת זיהוי כתב היד. באלה אין כל קונטר-אינדיקציה לגבי כתב ידו של הנאשם.

להשלמת התמונה אומר שבכמה מקומות מופיע בתדפיסים כתב יד אחר, בכמה מקומות בודדים, ואין שם שינוי נוסח, אלא ניכר שהיתה זו השלמה של דברים, אם משום שהדברים לא נקלטו כהלכה, אם משום שההדפסה לא היתה טובה, אין זה תיקון אלא השלמה, ומספר המקומות בודד.

כדי לשכנע את בית המשפט גם בדרך אחרת, כי אומנם מסמך זה בא מידי הנאשם...

אב בית הדין זה מסמך במכונה עם תיקונים בכתב יד?

Sassen, der akkreditierter, wie sagt man hier, 'Journalist' in 'der Regierung dRüben war'.

("דיברתי גם עתה שוב עם מילדנר. זה עלול להיות לפני כשלוש שנים. ופירטתי עניין זה בנוכחות איזה אדון זאסן, אשר היה עיתונאי מואמן בממשלה שם"). פירטנו עניין זה לפרטיו.

זהו העמוד?

אב בית הדין כן. 397.

היועץ המשפטי על יסוד נתונים אלה, שאני מוכן להוכיחם: (א) זיהוי כתב היד, זיהוי התיקונים; (ב) זיהוי התוכן הכללי של הנושא אשר התדפיס דן בו; (ג) זיהוי פרטים רבים אשר בחקירתו בלשכה 06 הוא חוזר בהם באותו סגנון לפעמים באותה לשון, על מה שמצוי בתדפיס; תגובתו של הנאשם למאמר שנתפרסם בלייף, שהוא לא הכחיש כי אומנם הוא מהווה חלק מן השיחות שקיים, אבל אינו מתאר נכונה את השיחות האלה; עקב העובדה שכל התדפיסים נסבים על פעולת הנאשם כפי שנתבררה כבר במשפט זה וכפי שהוא עצמו הודה בה, שהמחלקה שלו IVB4 נזכרת שם עשרות פעמים בתור "המחלקה שלי" – אני מבקש את בית המשפט, לאחר שכל זה יוכח, לקבל את התדפיס כראיה כי אומנם החומר שבידינו הוא הודעה של הנאשם, אשר היא כשרה כראיה מפני שלא ניתנה בפני איש בעל מרות, הודעה מחוץ לכותלי בית המשפט, אשר לגביה אני פטור מהוכחה שהיא ניתנת מרצון חופשי או ללא איום.

השופט רוח זאת אומרת, אדוני אינו מסתמך על הסעיף 15 של החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם?

היועץ המשפטי אני חושב שאיני צריך, שאיני זקוק, לאור החומר ההשוואתי שבידי, אני חושב שאיני זקוק לסעיף 15. אני חושב שהחומר כשר כראיה בצורת אימות זו בכל משפט פלילי.

השופט רוח אדוני חושב שחל על זה סעיף 37(2) של "Trial Upon Information Ordinance"?

היועץ המשפטי בוודאי.

השופט רוח אלא שהדרישות של הסעיף הזה...

היועץ המשפטי נתמלאו. זאת אומרת, הדבר בא מן הנאשם.

השופט רוח אדוני השווה את הנוסח של הסעיף הזה?

היועץ המשפטי אני זוכר אותו.

השופט רוח שם כתוב משהו מאוד מוגדר לגבי אופן הוכחת הודעת הנאשם.

היועץ המשפטי כן, בוודאי, שם כתוב שאם רוצים להוכיח את הודעת הנאשם בפני אדם שהוא "person in authority".

אב בית הדין לא, אולי נקרא את הסעיף.

השופט רוח אולי כדאי להשוות את הנוסח.

היועץ המשפטי זה Evidence Ordinance וה-Trial Upon Information Ordinance.

השופט רוח זה ה-Trial Upon Information Ordinance נדמה לי סעיף 37(2).

על פעולתו של הנאשם בתקופת כהונתו בתפקידו ברייך השלישי. הוא מכיל אלמנטים אוטוביוגרפיים שונים.

השופט רוח העמודים הכתובים משתלבים באיזו צורה שהיא עם התדפיס?

היועץ המשפטי כן, זה אותו הנושא, אדוני. הנושא הוא עבודתו של אייכמן.

השופט רוח אבל בצורה פורמלית יותר, האם יש איזה "רפרנס"? היועץ המשפטי לא, איני חושב.

השופט רוח חסרים כאן כנראה סלילים.

היועץ המשפטי חסרים חמישה סלילים.

השופט רוח זה בולט שבתדפיס ישנה איזו שהיא הפסקה.

היועץ המשפטי כל סליל הוא חילופי דברים על אותו נושא. לעתים הדברים חוזרים ונשנים, ואפילו באים שלוש פעמים. אין מתודה העוברת מן ההתחלה עד הסוף; לא יכולתי לגלות שיטה בשיחות אלה, אשר כפי שנאמר שם, זה החומר שעל פיו זאסן ואייכמן צריכים לפרסם יחד ספר על פעולתו ברייך השלישי, אם כי יש כמה פרטים שאייכמן אומר: את זה תפרסם רק אחרי מותי, לא בחיי.

השופט רוח רואים מתי זה חובר?

היועץ המשפטי בוודאי, יש אפשרות של זיהוי תאריך מדויק. זה חובר ב-1956-1957, מפני שמדובר על 12-13 שנה מאז גמר המלחמה. נוקטים עמדה לגבי כנס למדעי היהדות בירושלים, ואייכמן מחווה דעתו על דיוני הכנס. אנחנו יודעים מתי הכנס התקיים.

השיחות התנהלו לפי מה שאמור בתדפיסים עצמם במשך כמה חודשים, ארבעה חודשים נאמר פה. זאת לא היתה שיחה אחת רצופה, אלא היו שיחות שונות. יש גם הערות של אייכמן בכתב ידו, מה שהוא קרא Bemerkungen am Rande (הערות בשוליים). יש גם לפעמים שהמשוחחים משאירים נושא מסוים לבירור נוסף, וזה נכתב בסלילים של הלשכה 06...

אב בית הדין כשפה כתוב Band, זאת אומרת בראש כל עמוד נזכר מספר הסליל.

היועץ המשפטי כן, נזכר מספר הסליל, מלבד שני העמודים הראשונים. אני חושב שכתוב עליהם AA.

עכשיו, אם מותר לי להזכיר לבית המשפט, כי בהודעתו של אייכמן נזכר עניין זה פעמיים. בעמ' 3191 של ההודעה. יש שני מקומות, אנחנו נזהה אותם מיד... כאשר בהודעתו אצלנו אמר אייכמן שהוא כבר דיבר על הנושא הנידון בבואנוס-אירס. זה בא פה, בעמ' 3191: "Da will es mir scheinen, dass ich mit dem Betreffenden mit dem ich diese Sache auch abgesprochen hatte, in Buenos Aires, über diesen Fall gesprochen habe". ("נראה לי כי דיברתי עם הנוגע, אתו דנתי בעניין זה בכלל, גם כן בבואנוס-אירס").

בעמ' 397 – אודה לבית המשפט אם יבדוק את נכונות המובאה: "Und ich sprach auch jetzt erst wieder mit Mildner, vor ungefähr 3 Jahren, mag's her sein, und habe diese Sache zerpfliickt in Anwesenheit von einem gewissen Herrn

זה מתחלק בכלל לשני חלקים – בעל פה ובכתב. אבל כל מיני הודעות בעל פה ובכתב של אדם שיש לו מעמד של נאשם ולא של אדם שהוא היום נאשם, אבל בזמן ההודעה, שההודעה היתה אחרי ביצוע העברה מיוחסת לו, אבל לפני שהוא הואשם בכלל. זאת אומרת, המסמך הנידון פה נעשה בתקופת הביניים, במשך השנים שעברו בין ביצוע העברות המיוחסות לו ובין הפיכתו לנאשם. אני יודע אם סעיף 37(2) בכלל חל על הודעות בתקופת ביניים זו. זאת אומרת, אם חושבים את הסעיף הזה לסעיף ממצה ומגביל, הייתי צריך לשקול אם ההגבלה הזאת חלה על תקופת ביניים כזאת.

היועץ המשפטי כן, אם כבודו ירשה לי, בכבוד גדול, למשל לתת חיזוק לדעה זו. מכתב של אדם לבן בריתו לפשע יהיה בוודאי כשר כראיה, אפילו אם איש לא ראה אותו כותב את המכתב הזה, אפילו אם איש לא ראה אותו חותם על המכתב הזה, בכל זאת אפשר יהיה להגיש את המכתב הזה, אם אומנם בוצעה העברה בהמשך לקשר פלילי אשר מכתב כזה יצר. אני חושב שמעולם לא התעורר ספק בעניין זה.

השופט הלוי מכתב לבן בריתו לפשע אחרי ביצוע הפשע?

היועץ המשפטי לא, לפני ביצוע הפשע.

השופט הלוי וגם אחרי ביצוע הפשע. אני מתכוון לתקופת הביניים.

היועץ המשפטי וגם אחרי ביצוע העברה, בטרם הואשם, בוודאי, בטרם נתפס.

למשל, מכתב הקובע איך יחולק שלל של גנבים, האם מכתב כזה לא יהיה כשר כראיה במשפט על גנבה? גם אם אדם לא ראה את הנאשם חותם עליו – אני חושב שזה יהיה כשר לכל הדעות.

אב בית הדין כנראה שיש צורך לברר מה זאת הודעה לצורך סעיף 37(2). וייתכן שיש עוד חומר משפטי על זה, שאינו כרגע לפנינו.

היועץ המשפטי בבקשה.

אב בית הדין מה אומר בינתיים ד"ר סרבציוס?

ד"ר סרבציוס אני סבור שסעיף זה אינו חל כאן.

אב בית הדין מדוע זה, ד"ר סרבציוס?

ד"ר סרבציוס אין לנו גם לעסוק בחוות הדעת, כי גרעין ההתנגדות הוא בצד אחר לגמרי. לא קיים דבר המעיד, כי הנאשם אישר שהרשום הוא הודעתו. הוא רק חזר והצהיר, ואף בחקירתו במשטרה, כי היתה שיחה מוקלטת, אך לא אמר כי הרישום הוא תוכן ההקלטה.

אב בית הדין אני חשבת שאת זה הוא אמר לפרסום בלייף.

ד"ר סרבציוס זה נכון. דברי הלייף הרי מבוססים על מה שנחשב להקלטות אלה.

אב בית הדין האם הוא אמר פעם שהתדפיסים שנעשו מן הסלילים של ההקלטות אינם נכונים, בחומר שיש לפנינו, והוא ת/48-51?

ד"ר סרבציוס הנאשם לא ידע אז את תוכן ההקלטות וראה זאת רק עתה. בחוברת 17 הוא מעיר את הערותיו ב-70 עמודים. אפשר לראות מתוך העיון ב-16 החוברות כי הוא עשה שם קודם כל רק תיקונים קטנים, ולאחר מכן הוסיף מספרים בשוליים והכין דו"חות

היועץ המשפטי כן (מצטט את סעיף 37(2) לפקודת הפרוצדורה הפלילית (שפיטה וכתב אישום)).

A statement made by an accused person otherwise than during the preliminary enquiry may be proved by the evidence of a person who heard the statement made: If the statement has been reduced to writing and signed or otherwise attested by the accused, it shall be proved by the evidence of the person who was present at the time and heard the statement made and saw the accused sign or otherwise attest the statement.

כלומר, מי ששמע או ראה אותו חותם, וכן הלאה. אני אף פעם לא חשבתי שסעיף זה הוא היחיד המכשיר הודעה בכתב של נאשם. אני חושב שאם אני מוצא בביתו של נאשם – ניקח דוגמה רחוקה מענייננו – אם אני מוצא תרשים עשוי בכתב ידו, ואני יכול להוכיח שזה בכתב ידו, של מקום ביצוע עברה או של מקום שלמחרתו נעשה בו שוד, אשר הנאשם חשוד בו, ובחיפוש בביתו נמצא התרשים הזה – תרשים זה כשר לראיה. אני אוכל לראות את הנסיבות שבהן נתגלה ואשר תצבענה על כך שהתרשים אומנם מקורו מן הנאשם.

השופט רוה זאת אומרת, שזאת לא דרך ההוכחה היחידה, כך אדוני טוען?

היועץ המשפטי זאת טענתי. זה לא exhaustive.

אב בית הדין האם נבדק אם יש איזו פסיקה בקשר לסעיף הזה, איזו אסמכתא למה שאדוני אמר עכשיו?

השופט רוה אולי כדאי לבדוק זאת פעם?

היועץ המשפטי אני חושב שיש.

אב בית הדין איני זוכר את זה. זה אחד הסעיפים המוזנחים, החשובים מאוד, אבל בדרך כלל מזניחים אותם.

היועץ המשפטי אני חושב שיש. מכל מקום, אולי נשמע את הסניגור אם יש לו מה לומר לעניין עצם הגשת המסמך. אולי אנחנו נוכל לחסוך לנו זמן.

השופט רוה אולי אפשר להראות גם לד"ר סרבציוס את הסעיף?

היועץ המשפטי בוודאי.

השופט הלוי כשלעצמי אני בטוח שהסעיף הזה חל על הודעה של אדם לפני שהוא נאשם. ייתכן שזה סעיף שחל רק על נאשמים שמוסרים הודעות, למשל, במשטרה. נאמר בפירוש שלא בפני השופט החוקר, יתר ההודעות של הנאשם, איך להוכיח אותן, אבל רק אחרי שיש לו מעמד של מואשם.

היועץ המשפטי זה מה שאדוני מתכוון? או כמו שמוכיחים שיחות של אסירים בבית סוהר, אחרי שהוא יושב בבית הכלא ואחד האסירים מדווח על מה ששמע מפיו.

אב בית הדין אז יחול סעיף 37.

היועץ המשפטי אני שואל: האם כבוד השופט ד"ר הלוי מתכוון לדברים האלה?

השופט הלוי אני קודם כל מתכוון לרישום הודעת נאשם במשטרה.

אב בית הדין איפה זאסן עכשיו או אחד האחרים שהיו נוכחים?
ד"ר סרביציוס יש בידי כתובות שני עדים.

אב בית הדין באיזו ארץ?

ד"ר סרביציוס האחד באוסטריה והשני נמצא בארגנטינה, אם אינו נמצא כעת במסעות באירופה לשם הפצת זיכרונותיו, זיכרונות זאסן. אוכל לנקוב בכתובותיהם. הן אינן מצויות כרגע כאן בידי.

אב בית הדין ואת אלה אדוני היה רוצה לשמוע – אני רוצה שזה יהיה ברור – במקרה שזה יתקבל?

ד"ר סרביציוס כן.

היועץ המשפטי אם בית המשפט רוצה לשמוע את תשובתי, אני אהיה קצר.

אשר לעניין המשפטי, אנחנו ניתן אסמכתאות. אני זוכר אסמכתא אחת, מזמן המנדט כמדומני, לסעיף 37(2), אבל אבדוק את הדברים. לא ידוע לנו על סלילי הקלטה, אין חובה לשמור על סלילים, ידוע שאפשר להשמיע כמה פעמים על אותו סליל, ואיני יודע אם המושוחחים ההם שמרו על הסלילים ההם דווקא או שהשתמשו בסלילים ההם כמה פעמים לצורך הקלטות נוספות. הסניגור מודה בקשר שבין הנאשם לבין התדפיס, הוא אומר שזה נעשה בהשפעת אלכוהול, אפשר להסביר לנו את הדברים אם נחוץ. יש פתגם קדום האומר: *in vino veritas*, "נכנס יין יצא סוד". אז אולי איני יודע, צריך לבדוק, אבל זה בוודאי ניתן להסבר כפי שדברים אחרים ניתנו להסבר על ידי עדות, על ידי מסמך. אני יכול להבטיח לסניגור שאני מגיש, אני הגשתי לו, וברצוני להגיש לבית המשפט מה שיש לי. לא הסתרת ממנו חלקי הודעה זו וחלקי הערות אלה. מה שיש לי, מה שהגיע לידי – את זה ברצוני להגיש.

אב בית הדין זה שלם?

היועץ המשפטי הידיעה היחידה על כך שזה אינו שלם באה מתיאור הדברים בפנים, כיוון שכל סליל מתואר במספר, יש לנו סליל 5 ואחר כך קפיצה וכתוב: סליל 11, אז איני יודע אם היו 5 סלילים, או שהוחלט להשמידם, או שהם קיימים באיזה מקום. כל מה שאני יודע הוא שאצלי – אחרי סליל 5 מופיע סליל המכונה 11. נכון שיש בפנים מספרי הערות. לגבי כמה מן המספרים האלה מופיעות הערות המצויות בידי. נכון שיש מספרים שאין לי הדפים המתאימים של הערות אשר היו עשויות או צריכות או מכוונות לבוא; אם באו, או לא – זאת איני יודע.

ושלישית: התיקונים בכתב יד אשר פקד חגג מצא אותם ומזהה אותם, משתרעים על פני כל הדפים, הם מתחילים בעמ' 18 ומסתיימים בעמ' 667. מתוך סך הכול של 716 עמודים מודפסים לא ייתכן לומר שהנאשם עשה רק כמה תיקונים בכמה מקומות ואחר כך נואש מהתיקונים ואת עיקר תיקונו שמר לכתב יד אשר אינו בפניכם. הפך הדברים הוא הנכון: התיקונים, 80 וכמה במספר, מפורזים על פני התדפיס כולו בכתב ידו.

השופט הלוי כמה סלילים היו? אדוני הזכיר שחסרים אולי חמישה סלילים אם היו קיימים אי פעם.

היועץ המשפטי לנו יש 67 סלילים.

אב בית הדין תדפיסים של 67.

נוספים. רק חלק קטן כמובן נמצא כאן. היתר חסר. אולם ישנה ראייה טובה יותר: העד זאסן עצמו, שיוכל להיחקר אם רשם דברים אלה בהתאם לאמת. אני אוכל להוכיח כי הוא הפך דברים אלה על פיהם בהתאם למגמתו. הלוא רצה להוציא ספר תעמולתי. אפשר להוכיח כיצד הפך את הדברים.

אב בית הדין וההערות בכתב יד הן השגות על דיוק התדפיס של הסלילים או האם הן הערות ענייניות לתוכן התדפיס?

ד"ר סרביציוס אלה תיקוני התמליל בדברים שהוא חושב אותם לכוזבים. יש שם קטעים נוספים מאת זאסן. שם הוא אומר: כך עלינו להביע זאת. אולם אלה קטעים שמעולם לא היו בפני אייכמן.

אב בית הדין אבל אדוני עוד לא ענה על שאלתי, האם אלה הם תיקונים ענייניים או תיקונים לתעתיק של הסלילים?

ד"ר סרביציוס אלה הם בעיקר תיקונים ענייניים, אך יש שם גם, אם זיכרוני אינו מטעה אותי, דברים ששם הוא אומר: זאת שטות, כך לא אמרתי. אני רק רוצה להצביע על דבר אחד, זה בעמ' 6. שם הוא אמר כי "בשמחה אקפוץ לתוך הבור ביודעי כי נספו חמישה מיליוני יהודים או אויבי הרייך". ובעמ' 6 נאמר: "לא חשוב, זה צריך להיות אויבים, כי שנאתי את היהודים כמו את האחרים". ביתר דבריו אף פעם לא נמצא ביטוי כזה מפיו. איני יודע אם לעיף עוד את בית המשפט בפרטי דברי אלה או אם להגישם בכתב.

אב בית הדין עוד לא ראינו את התדפיס בכלל, כך שאין טעם להיכנס לפרטים אלה.

ד"ר סרביציוס המותר לי לסכם בקצרה?

אב בית הדין בבקשה. גם לא שמענו עדיין את דעתו על סעיף 37.

ד"ר סרביציוס בסעיף זה מדובר על כך שמישהו מאשר את אשר קרא. כאן הוא מאשר רק, או אישר, כי פעם הקליט משהו, אך לא את התוכן בפירוט.

אב בית הדין אדוני קרא את הסעיף 37(2), לא כן?

ד"ר סרביציוס אני מבקש להתיר לי רגע את העיון. (לאחר עיון) כתוב כאן כי הצהרת הנאשם שנעשתה בזמן אחר מאשר בחקירה המוקדמת, אפשר להוכיח על ידי עדות האדם שהצהיר הצהרה זו, דהיינו זאסן עצמו ולא על ידי הגשת מסמך. וכאן כתוב: אם בכתב או אם ההצהרה בכתב או חתומה או אם זה מאומת אחר כך על ידי הנאשם עצמו. הרי הנאשם לא אישר כאן את התוכן, אלא את התהליך הקשור בכך.

אב בית הדין אני מבין אם כן שאדוני אומר שהתנאים הדרושים לפי סעיף 37(2) אינם קיימים כאן. קודם לא הבנתי זאת.

ד"ר סרביציוס כן. מסמכים אלה אינם שלמים, חסרות הגהות התיקונים. נעשו 195 תיקונים גדולים. כאן בפנינו חוברת 17 עם תיקונים קטנים, עם כ-20 תיקונים מפורטים וקטנים, אך אינם שלמים. בבדיקת ובבחינת החוברת 17 נראה כי חסרים כ-40 תיקונים שמישהו הוציא. אני למד מדברי התביעה כי קיימים סלילי ההקלטה וצריך היה להביאם כדי לבדוק את ההתאמה ביניהם ובין התעתיק, לבין הרישומים. צריך היה להביא את העד הטוב ביותר, הוא העד זאסן והנוכחים. מותר לי להעיר כי כל ההקלטה הזאת היתה בשיחה שיוזמה במעין פרובוקציה בבית מרוח, שם השקו את הנאשם באלכוהול רב בכדי להוציא מפיו את האמת למען האנושות.

היועץ המשפטי אם בית המשפט רוצה מאתנו טיעון משפטי בעניין זה, בבקשה. אני מוכן ומזומן. אין כל שאלה בעניין זה.

אב בית הדין זה לא שאנחנו מבקשים, אני חושב שזה מחובתכם לטעון את הטיעון המשפטי ולא רק זה שהוא מסמך חשוב מאוד.

ד"ר סרבציוס לגבי חשיבות המסמך – אין הוא חשוב כל כך, כי את הדברים החשובים הצהיר הנאשם בעצמו בטרם ידע על אודות הפרסום.

אב בית הדין איננו יכולים לדעת לפני שקראנו את המסמך.

ד"ר סרבציוס מעניינים רק הדברים שמסביב, אותם הוסיף העיתונאי כדי לקרב זאת יותר לחוג לקוחותיו, הפירוניסטים הלאומניים.

אב בית הדין הקושי הוא בזה שאנחנו לא קראנו את המסמך. ואני כשלעצמי חושב שאיננו צריכים לקרוא אותו בשלב זה. לכן בעניין זה קשה לשפוט.

אנו נפסיק עכשיו והישיבה הבאה תהיה ביום ב' הבא בשעה 08.30. אז אדוני ישרים את טיעונו המשפטי, ד"ר סרבציוס יענה, ואנו ניתן גם החלטה במשך הבוקר, נשתדל לתת החלטה במשך הבוקר. אתם תביאו את יתר הוכחותיכם ליום ב' כדי שנהיה בטוחים שביום ב' בצהריים נגמור. בכמה אדוני מעריך את הזמן הדרוש לו, פרט לפרשת זאסן.

היועץ המשפטי שעתיים.

אב בית הדין יש לנו לפחות סיכוי טוב לגמור ביום ב'.

השופט הלוי מדובר בשני עדים. מיהו העד השני הפוטנציאלי?

היועץ המשפטי איני יודע.

השופט הלוי אולי ד"ר סרבציוס רוצה לומר. הוא אינו חייב לומר. האם זה אותו מילדנר, שנזכר בהודעת הנאשם? אני אומר זאת רק מפני שהיועץ המשפטי עורר את השאלה אם העד הפוטנציאלי יכול להעיד בישראל או לא, והוא אינו יודע את זהותו. אם ד"ר סרבציוס מעוניין, הוא יכול לומר מיהו.

ד"ר סרבציוס לא הבנתי אל נכון לאיזה עד שני הכוונה. האם זה לגבי המסמך?

השופט הלוי האם הבנתי אותך נכון, ד"ר סרבציוס, שאתה חושב שיהיה צורך מצדך לקרוא לשני עדים. אחד הוא, עד כמה שהבנתי, זאסן, והשני לא ידוע. אחד באוסטריה.

ד"ר סרבציוס לא, אינו בלתי ידוע, כתובתו נמצאת ביד, הוא באוסטריה.

השופט הלוי לא הכתובת אלא השם.

ד"ר סרבציוס כן, השם הוא פריטש (Fritsch), שמו המלא אינו מצוי ביד, אולם שמו פריטש.

אב בית הדין נפסיק עכשיו, הישיבה הבאה ביום ב' בשעה 08.30 בבוקר.

היועץ המשפטי מזה צריך להחסיר את הסלילים 6, 7, 8, 9 ו-10 שאינם בידינו, כלומר יש לנו סלילים 1-5, ומ-11-67.

אב בית הדין מר האוזנר, מה דבר האפשרות הזאת של שמיעת עדים, אחד מהם בארגנטינה, לאן זה יוביל אותנו?

היועץ המשפטי זה יוביל אותנו לקשיים מרובים.

אב בית הדין האם אדוני יוכל להתנגד לבקשה זאת?

היועץ המשפטי אני חושש מאוד שאצטרך לבחון עוד פעם את עברו של זאסן. איני יודע על האיש השני אשר מדובר בו, ואיני יודע מיהו, וייתכן שהוא אדם הכשר להבאה לארץ; עד כמה שידוע לי, מר זאסן צריך על סמך עברו לעמוד לדין כאן.

אב בית הדין אז איך אדוני רואה את הנוהל במשפט הזה?

היועץ המשפטי אני מבקש לקבל את התדפיס כראיה.

אב בית הדין אחר כך יבוא ד"ר סרבציוס ויבקש לשמוע את אדון זאסן בארגנטינה, ואנחנו נשב כאן ונחכה.

היועץ המשפטי אנחנו נשלח את החומר לארגנטינה ונבצע חיקור דין. מבחינת ביצוע חיקור דין ארגנטינה אינה יותר רחוקה מגרמניה, אדוני.

אב בית הדין קודם כל זה לא לגמרי מדויק, אבל אנחנו בשלב מאוחר יותר במשפט זה.

היועץ המשפטי התדפיס הוא בעל חשיבות כה גדולה שאני חושב שהוא מצדיק, מבלי להתחשב בשלב המתקדם של המשפט, לעשות כל מאמץ כדי שהמסמך הזה יהא ראיה בפני בית המשפט.

אב בית הדין זה כמובן מחובתכם לעשות את המאמץ.

היועץ המשפטי מנוי וגמור אתנו לעשות כל מאמץ בעניין זה. כדי שלא תהיה אי הבנה, מר זאסן יכול להיות עד סניגוריה ואז צריכה להיות שאלה האם הוא יכול להעיד כאן או שעדותו צריכה להיגבות במקום אחר. אבל לגבי קבילות המסמך בשלב זה אין לקשור זאת עם עדותו של זאסן דווקא.

אב בית הדין אני קושר את זה מהצד המעשי עכשיו, גם לזה יש חשיבות משפטית.

היועץ המשפטי כבודו, אני בוודאי מודה בכך שזה עשוי להאריך קצת את הדברים ואולי קצת לדחות אותנו לתאריך מאוחר יותר, אבל אני מאוד מבקש מבית המשפט להעדיף את השיקול של אפשרות בחינת מסמך זה, שהוא לדעתנו חשוב ביותר, להוכחת הקשר של הנאשם אל העברות המיוחסות לו, חשוב ביותר. ושיקול זה אני מבקש להעדיף על השיקול המעשי של חיסכון בזמן.

השופט רוה בעצם, לפי דבריו של ד"ר סרבציוס, מתברר שהוא לעצם העניין כן מסתמך על סעיף 37(2) וטוען שאין לקבל את המסמך, אלא באמצעות האיש ששמע את הדברים.

היועץ המשפטי זו בעיה אחרת לגמרי ואני מבין שעליה אב בית הדין רוצה לשמוע אותנו בנפרד.

אב בית הדין אני רואה שד"ר סרבציוס הגיע באופן משפטי-אינסטינקטיבי לתוכן הסעיף 37(2), כך אפשר לנסח את התנגדותו.

ישיבה מס' 73

כ"ח בסיון תשכ"א

(12 ביוני 1961)

הגשה של מסמך, במקרה שהאמירה נרשמה ונחתמה. הסעיף חל על אמירה (statement) של נאשם (accused).

אב בית הדין אמירה זה לפעמים אָמְרָה, עכשיו איני יודע.

היועץ המשפטי אימרה דומני בחוק השיפוט הצבאי, עד כמה שאני זוכר.

אב בית הדין statement, על כל פנים.

היועץ המשפטי נשתמש במילה אימרה, ואז נדע למה אנחנו מתכוונים. כשאני אומר "אימרה", אני מתכוון ל"סטייטמנט" במובן הפקודה ההיא. ובכן, אימרה כיצד? יש רגליים לטענה, כי הכוונה בסעיף 37(2) לאימרות פורמליות, ורק לאימרות כאלה. שהרי אחרת אין מובן לחלק השני של הסעיף הדין באימרות אשר נרשמו בכתב, נחתמו בנוכחות אדם אשר היה נוכח באותה שעה, כלומר, שעה שהאימרה נרשמה וראה את הנאשם חותם. אילו אמרנו כי רק אמירות כאלה מפי נאשמים, פורמליות כל כך, רק הן קבילות לפי דיני הראיות, היינו צריכים לפסול כראיה מכתבים, יומנים, סתם כתבים על נייר שנמצאו בביתם של אנשים, לאחר שהם כבר נאשמים, או על גופם, שעה שהם יושבים בבית הכלא, או שניסו להבריחם מבית הכלא, וכל מסמך כזה לא יהא כשר כראיה אם לא יישא ממש חתימה בשם ובמלכות ואם לא יבוא אדם אשר יכול להעיד כי הוא ראה את האדם הכותב, היה נוכח בשעת מעשה וראה אותו חותם. והרי אנחנו יודעים, מעשים בכל יום הם, שכתבים מתקבלים, קבילים הם וכשרים לראיה. אימרות פורמליות של נאשמים או של עדים נגבות מכוח פקודת הדין הפלילי, עדות. כוונתי לסעיפים 2, 3, המקנים סמכות לכל קצין משטרה או לכל שוטר מוסמך או לכל אדם אחר מוסמך, לקבל אימרה, ואחר כך נאמר: Any such statement when reduced into writing shall be read over to the person examined. זאת אומרת באימרות כאלה, שהן נגבות בדרך זו, צריך להקפיד על מילוי ההוראות הפורמליות.

בזה גם נמצא פתרון למילים signed or otherwise attested שאנחנו מוצאים בסעיף 37(2), כי הרי אחרת מה הוא פירוש otherwise attested?

אב בית הדין בטביעת אצבע, כן?

היועץ המשפטי למשל בטביעת אצבע או בצלב או בסימן כלשהו, ושוב כפי שניתנה האפשרות לעשות לפי סעיף 3(1) של פקודת הפרוצדורה, עדות. עד כאן לגבי האימרה. אולם האימרה צריכה להיות על ידי נאשם. ונאשם כיצד? – כל הסעיף כולו, 37, הן באנשים שכבר הואשמו. כגון פסקה 1 שלו, הדנה באדם שהופיע בפני שופט חוקר בחקירה מוקדמת, ואין לך חקירה מוקדמת, אלא כלפי נאשם, כמובן. הפסקה השלישית המדברת על אימרות של נאשם אחד כלפי נאשמים אחרים, גם היא יכולה לחול רק על אדם לאחר שהוא כבר בחזקת נאשם. ואנחנו יודעים מה זה נאשם. מכוח אותה הפקודה מוגדר בסעיפים 5 ו-6 כיצד אדם הופך להיות נאשם. כאשר מישהו סובר על פי סיבות טובות כי אדם עבר עברה, הרי הוא מגיש תלונה. זה בסעיף 5. וסעיף 6 אומר: The magistrate, upon receiving such complaint or charge, shall issue at his discretion either a summons or warrant to compel the attendance before him of the accused person. אז הופך האדם להיות נאשם לאחר שהוגשה נגדו תלונה, כאמור בסעיף 5 של פקודת הפרוצדורה הפלילית, שפיטה על פי כתב אישום. ברור

אב בית הדין אני פותח את הישיבה השבעים ושלוש של המשפט.

היועץ המשפטי ברשות בית המשפט, לפני שנמשיך בטיעון שעמדנו בו, אבקש את בית המשפט לקבל כמוצג את הסרטים שהוקרנו כאן בשבוע שעבר. הם נמצאים בידי סגן ניצב קופל מהנהלת הבית. סגן ניצב קופל קיבל אותם מידי המסריט, והוא מוכן למוסרם לידי בית המשפט בכל שעה.

אב בית הדין ההקרנה היתה בישיבה מס' 70. כמה סלילים כאלה ישנם, מר האוזנר?

היועץ המשפטי אני חושב שיש שניים, אבל איני בטוח בדבר. יש שני סלילים ארוכים... כפי שאומר לי עכשיו סגן ניצב קופל, מספרם שניים.

אב בית הדין באמת דבר זה הוזנח, היה צריך לעשותו מיד. ד"ר סרבציוס, מה יש לאדוני לומר?

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, אין לי התנגדות פורמלית. אני רק מבקש לקבוע אם הוגשה רשימה לגבי התוכן. לדעתי זה חשוב.

אב בית הדין קיבלנו פרוטוקול זיהוי, שהיה חתום על ידי מר בר-אור, אני חושב. סימנו אותו באות א. אדוני קיבל העתק מזה?

ד"ר סרבציוס כן, זה תווק.

אב בית הדין אם כן שני סלילי הסרטים האלה יסומנו ת/1382 ות/1383.

אני מבקש למסור אותם למר בודנהיימר, ואני אסמן אותם אחר כך.

היועץ המשפטי אבקש את סגן ניצב קופל לעשות זאת.

אב בית הדין בהפסקה.

היועץ המשפטי עכשיו אנצל את הרשות שנתן לי בית המשפט לדון בשאלת המסמך הנקרא בפי מסמך זאסן (Sassen). בוודאי אין צורך להרבות דברים על העיקרון, כי אמירתו של נאשם היא בחזקת יוצא מן הכלל לגבי עקרון עדות השמיעה. בית המשפט ימצא את זה, אם נחוצה אסמכתא, בפיפסון (Phipson), הוצאה 9, עמ' 228. מה היא ההנמקה לכך, על זה יכולים להיות חילוקי דעות. ויגמור (Wigmore) בכרך 4, סעיף 1048, עמ' 2 ואילך, סובר כי עדות כזו אינה בחזקת עדות שמיעה, שהרי לנאשם אין צורך לחקור את עצמו חקירת שתי וערב, ומשום כך הנאשם נאמן על מה שאמר ואפשר להביא את דבריו גם מפי עד אחר. יהא הדבר כאשר יהיה, אמירותיו של נאשם על פי המשפט המקובל כשרות כראיה.

עכשיו מתעוררת השאלה של סעיף 37(2) מפקודת הפרוצדורה הפלילית, שפיטה על פי כתב אישום. תשובתי לסעיף הזה היא משולשת. ראשית: הסעיף אינו בא לקבוע הלכות בדיני ראיות, אלא בא לקבוע דרכי הגשה של אמירה, במקרה של אמירה בעל פה, דרכי

אב בית הדין כל זה די ברור, ממש לנקודה שאדוני עומד עליה.

היועץ המשפטי שם מדובר בסעיף 9 לפקודת הראיות.

אב בית הדין וגם בסעיף 37?

היועץ המשפטי כן, וגם בסעיף 37.

אב בית הדין כתוב:

Now it is perfectly true that if it is thought by the prosecution to lead evidence of a statement by an accused person relating to the facts of the crime or offense with which he is charged, then such evidence cannot be led, unless in accordance with the statutory provisions to which we have referred.

הם אחר כך בכל זאת גם פה הרשו, מפני שהם אמרו:

The object of leading that evidence was, of course, to prove the existence of enmity, thus to provide evidence of the existence of a motive.

אין אני בטוח שאני מבין לגמרי את ההבחנה הזאת.

היועץ המשפטי שם היתה בקשה לחנינה שהוגשה לנציב העליון.

אב בית הדין נכון. וזה היה ארבע שנים לפני מקרה הרצח.

היועץ המשפטי נכון. דומני, שגם הנימוק שלי של סעיף 37(2) יוליך למסקנה שאינו ממצה. הנה, למשל, מה יהא דינה של אימרה אשר נרשמה ולא נחתמה? נאמר שהאיש המוסר אותה אמר אותה, היא נרשמה כדין, אבל הוא סירב לחתום. אנו יודעים שמכוח פקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות), סעיף 3(2), התרופה במקרה זה היא שאיש המשטרה חותם, ומסמכים כאלה קבילים מדי יום ביומו בבתי המשפט. אם נאמר שרק otherwise attested קביל, הרי אנו עושים פלסטר – במובן מסוים לפחות – למטרות אלה את סעיף 3(2) של פקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות).

אב בית הדין הלוא הפקודה היא חלה על עדויות של אנשים שנחקרו בתור עדים בדרך כלל.

היועץ המשפטי ניחא, נניח שאדם נחקר...

אב בית הדין הנאשמים רק עד לאותו רגע שהואשמו פורמלית.

היועץ המשפטי מה קורה אדוני, עם נאשם אשר כבר הואשם פורמלית ובא אחר כך מרצונו הטוב ואומר, עכשיו אני רוצה למסור הודעה, והוא מוסר הודעה ואחר כך מסרב לחתום עליה?

אב בית הדין על זה בכלל חל סעיף 9 של פקודת העדות.

היועץ המשפטי כן, אבל אם יחול סעיף 37(2) ונאמר שרק אם זה חתום אפשר יהיה להגיש את זה, הרי אי אפשר יהיה להגיש את האימרה. נגיע למסקנות בלתי סבירות אם נקבע שסעיף 37(2) מהווה את המסגרת האחת והיחידה להגשת אימרות כאלה.

השופט רוח אין אני בטוח שסעיף 37(2) קובע שאפשר לקבל את המסמך רק אם הוא נחתם.

היועץ המשפטי כך כתוב.

השופט רוח במקרה שנחתם. אבל לא כתוב שהוא מוכרח להיות חתום.

שהסעיף הזה אינו בתוקף היום, אבל כשאנו באים לפרש את מובנו של סעיף 37 ואת מובן המילה "accused" בתוכו, אנחנו צריכים להזדקק לכוונת המחוקק, כפי שהיתה שעה שחוקק את החוק. במקרה שלנו האימרה שברצוננו להגיש אינה אימרה במובן הנ"ל. היא אינה אימרה פורמלית. שנית: היא לא נאמרה שעה שהנאשם בפניכם היה כבר נאשם במוגדר בחוק. טענתי האלטרנטיבית היא, כי סעיף 37(2) אינו ממצה. הבטחתי לצטט את פסק הדין המנדטורי שזכרתיו בעל פה, ואומנם מציאתי. הכוונה היתה לערעור פלילי 29 משנת 1946 המצוי בספר פסקי הדין משנת 1946, *Annotated Law Reports*, הכרך הראשון, עמ' 231 למטה. הבעיה שם היתה קבילותה של אימרת נאשם לפני שביצע את העברה.

בית הדין דלמטה קיבל אותה אימרה, והדבר היווה את אחד מנימוקי הערעור. וזה דברו של בית המשפט לערעורים בעמ' 232 למטה:

The first ground was that the evidence of Ahmed Mahmud Hassan as to a meeting he had with one of the accused 25 days before the trial, was inadmissible, in that it was a statement of the accused and, as such, did not come within the ambit of Section 9 of the Evidence Ordinance or Section 37 of the Trial Upon Information Ordinance. It is, however, quite clear that it is not evidence within the meaning of either of these sections. It was evidence as to a line of conduct of the accused which was relevant to the issue, and was clearly admissible.

כלומר, אם רצים להביא ראיה לגבי line of conduct, הרי ניתן להביאה על אף האמור בסעיף 37(2). איש לא קבע שרק לצורך line of conduct סעיף 37(2) אינו ממצה. טענתי היא שאינו ממצה, והראיה – שנמצאה דרך להגיש אימרה לשם הוכחת קו התנהגות עקבי מצד הנאשם, באותו ערעור פלילי.

אב בית הדין אנו מצאנו בינתיים פסק דין אחר, אולי גם אתם מצאתם אותו. אני חושב שמספרו ערעור פלילי 26, משנת 1944, עבדול האדי נ' היועץ המשפטי. אני חושב ששם יוצא ההפך, כלומר, ששני הסעיפים הם ממצים. אדוני ראה את זה?

היועץ המשפטי ראיתי את פסק הדין. פסק דין זה אני מאזכר כי הוא יותר מאוחר מהראשון.

אב בית הדין הוא אינו אומר הרבה, נדמה לי.

היועץ המשפטי על כל פנים, נתקבלה אימרה אשר אילו חשבנו שסעיף 37(2) מהווה מסגרת יחידה אפשרית לשם הגשת אימרותיו של נאשם, הרי שההחלטה הזאת לא היתה יכולה להתקבל.

אב בית הדין מפני שהם אומרים זאת, לא היתה אימרה או אִמְרָה בכלל, אלא הוכחה על line of conduct. אבל צריך היה לראות את הפרטים שם.

היועץ המשפטי אף על פי כן אימרה זאת היתה.

אב בית הדין איני יודע, גם זה לא לגמרי ברור. כתוב: "The statement as to a meeting he had with one of the accused". זה ברור, זה ממש לאותה הנקודה שאדוני אומר עכשיו.

היועץ המשפטי יש לי עוד הוכחה.

פקודת הפרוצדורה הפלילית, שפיטה על פי כתב אישום, רוצה לקבוע את הפרוצדורה במשפטים פליליים, ובוודאי היא אינה באה בדלת אחורית זאת לסתום לנו את כל דרכו של המשפט המקובל האנגלי.

השופט הלוי הייתי גם מפנה את תשומת הלב לסעיף 15(9) של ה-Trial Upon Information Ordinance.

היועץ המשפטי רציתי עוד להזכיר את סעיף 15 בהקשר אחר, כבודו, כי סעיף 15 מוזכר בסעיף 37(3) וגם מזה ברור שמדובר רק בנאשמים.

השופט הלוי בסעיף 15 נזכר, אומנם לא במפורש, אבל לפי המובן גם בסעיף 37(1), during the preliminary inquiry.

היועץ המשפטי (הוא מצטט את הסעיף) "מפני שהוא דן ב-"preliminary inquiry".

השופט הלוי אבל ב-15(9) יש באופן מיוחד ה-saving clause הכללי, "admission, confession or other statement of the accused made at any time"

היועץ המשפטי "which is by law admissible as evidence against the accused"

השופט הלוי גם לי נראה שסעיף 37, בכל חלקיו, קשור עם סעיף 15.

היועץ המשפטי עם מצבו של אדם כנאשם. לפיכך, לא סעיף 37(2) חותך את דיננו, ואנו חוזרים לבעיית הוכחת זיהוי המסמך, על פי זה ייחתך גורל בקשתנו. אומר מיד, תחילה, שיש לי היסוס לפנות לבית המשפט בעניין זה ולבקש את השימוש בסמכותו מכוח סעיף 15 לחוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם. אומר גלויות מה היסוסי.

אין הדבר דומה לאימרות אחרות של נאשם, אשר אני יכול להוכיח אותן על פי עדויות שמיעה, כפי שביקשתי להוכיח, ובמקרים מסוימים בית המשפט אף התיר לי לעשות זאת. למשל, מפיהם של הטל (Höttl), ויסליצני (Wisliceny) או הס (Höss), כי גלוי וידוע היה למחוקק שעברות על פשעי מלחמה, על פשעים נגד האנושות, יהא קשה מאוד להוכיח אם תהא דבקות וצמידות מוחלטות לדיני הראיות. מסמכים אבדו, עדים אינם, כמה הוצאו להורג, כמה מתו, ואילו היינו צריכים להיות צמודים לדיני הראיות מבחינת קבילות הראיה, ייתכן שאי אפשר היה להוכיח האשמות רבות. ולכן, המחוקק נתן יד חופשית לבית המשפט מבחינת הקבילות. כמובן, שכאשר יגיע, בסופו של דבר, לשקול את הראיות האלה, בית המשפט יקבע לו את אמת המשקל שלו, אבל כאשר מדובר באימרות של הנאשם גופו, הרי אני יודע אם לכך נתכוון המחוקק בסעיף 15. לשון אחרת – אני צריך להוכיח שמה שיש בידי – אימרתו של הנאשם היא. כך נראה לי.

יכול אני להוכיח את זאת – אין לי צורך בסעיף 15, והמסמך יהיה קביל; אני יכול להוכיח את זאת – לא יעזור לי סעיף 15, כי המסמך לא יהיה קביל. אין בית המשפט יכול לומר: אומנם זה איזה מסמך שאיך שהוא נוגע לדבר, אבל לא הוכח לנו שהוא בא מן הנאשם או ממנו מקורו, אף על פי כן אנחנו משתמשים בסעיף 15 כדי להגישו. אני חושב שלכך כוון סעיף 15. כמובן, אם בית המשפט מוצא שאני טועה בגישתי זו ובהסברי זה – תמיד הרשות

היועץ המשפטי ועל כן מה דינו של מסמך which is reduced to writing and not signed כמו במקרה שלנו?

אב בית הדין לא. במקרה שלנו, אני חושב, יחול קודם כל החלק הראשון של סעיף 37(2).

היועץ המשפטי איני בטוח, אדוני.

אב בית הדין מפני שאנחנו שמענו משני הצדדים שהיה לפחות אדם אחד ששמע את הנאשם אומר את הדברים, זהו זאסן עצמו, אולי עוד שני.

היועץ המשפטי אבל אחר כך זה נרשם, it was reduced to writing.

אב בית הדין ולא נחתם כנראה.

היועץ המשפטי ולא נחתם. אני שואל אפוא: מה דינו של מסמך כזה, reduced to writing and not signed?

האם נאמר שתנאי כל יעבור, שכל אימרה כזאת, אם היא ניתנה בעל פה, היא כשרה על ידי האיש אשר שמע אותה, והוא יכול להגישו. אבל אם היא כבר ניתנה בכתב, אי אפשר להגיש אותה, אלא אם כן היא חתומה בנוכחות האדם אשר ראה את האימרה נגבית, נרשמת ונחתמת. אני חושב שזה בכלל לא הגיוני להגיע למסקנה כזאת. מדוע? בעל פה, כאשר עד אשר שמע, ואם זה כתוב, ואם למשל אדם ראה את הנאשם עצמו כותב, אבל לא ראה אותו חותם, זה יהיה כבר פסול? כך ייצא. אם זה ממצה, הרי המסמך ההוא הכתוב בידי הנאשם, אבל שאינו חתום בידו, יהיה פסול, הרי נגיע למסקנות לגמרי בלתי סבירות. לכן, אימרה כתובה בידי הנאשם אף שאינה חתומה על ידו היא קבילה, וכך גם אימרה שנרשמה מפיו היא קבילה. ואם זכר נחוץ לדבר, לא אסמכתא ברורה, הנה אצטט קטע קטן מפיפסון, ההוצאה התשיעית, עמ' 270:

The form of a confession is in general immaterial. Thus it may be made either orally or in writing; and a letter written by the prisoner to the prosecutor, even when in custody, although no caution was given him, is receivable.

השופט הלוי בהמשך, בעמ' 271, יש שם איזה תקדים של ארדהיים (Erdheim) אפילו בניגוד לצורה הקבועה בחוק.

היועץ המשפטי למעשה, אפשר היה להוכיח על ידי עדות בעל פה.

השופט הלוי אף על פי שיש שם איזה some statute, האומר שצריך להוכיח בכתב?

היועץ המשפטי כן, זה יכול להיות ב-bankruptcy (פשיטת רגל) אם כן, מה אנו באים ללמוד? אימרה אשר קיבלה את הצורה הפורמלית המוחלטת, נכתבה ונחתמה או סומנה אחרת, אומתה בדרך אחרת – צריך להוכיח אותה בדרך פורמלית. זה מה שקובע סעיף 37(2) – דרך הגשתה או צריכה להיות פורמלית. אימרה שניתנה בנסיבות אחרות, אפשר להוכיחה על ידי ראיות אחרות, בהתאם לנסיבות ועדיין יחול המשפט המקובל בעניין זה המאפשר הגשת אימרות כאלה. גם פקודת הראיות שלנו אינה מתיימרת להיות ממצה לגמרי. היא אומרת בראשה: "An ordinance to declare the law of evidence on certain points and to amend the law on other points"

עדות נסיבתית כי העדות הראשית היא זו של פקד חגג, ועליה אני מסתמך; אבל כראיה מסייעת אני רוצה להראות לבית המשפט מה העיקרון לגבי אימות מסמכים.

בעמ' 606 נאמר כלהלן:

Accordingly, it seems generally conceded that the mere contents of a written communication, purporting to be a particular person's, are of themselves not sufficient evidence of genuineness. Only in special circumstances, where the contents reveal a knowledge or other traits peculiarly referable to a single person, could the contents alone suffice. However, where the necessity above-mentioned does, in fact, exist, namely the impossibility of obtaining handwritten testimony, it would seem to follow that resort must be had to the evidence from contents — at any rate in some circumstances or upon the facts of a particular case. Such an impossibility may exist for three sorts of writing, (a) an illiterate's writing by amanuensis; (b) a typewritten letter; (c) printed matter.

עכשיו, בעמ' 607, עובר ויגמור לרון ב-Typewriting machine matter, הוא אומר שהמקרה הזה,

presents a similar impossibility whenever a signature, as sometimes happens, is also typewritten or stamped, and it would seem that a similar necessity justifies a resort to evidence from contents.

אב בית הדין The case of an amanuensis using a type-writing machine זאת אומרת אדם שאינו יודע קרוא וכתוב, ולכן מישוה משתמש במכונת כתיבה במקומו.

היועץ המשפטי כן, אבל זה אחד משלושה מקרים. אני מבקש לעיין בעמ' 606 במה שכבר קראתי: (a) an illiterate's writing by amanuensis; (b) a typewritten letter; (c) printed matter.

וויגמור ממשיך ואומר:

If there were a serious possibility of abuse, this step would not be advisable. But in fact there is also a danger of abuse in the opposite direction; for the difficulty of authenticating such a document is sometimes taken advantage of by those who wish to be able to disavow their authorship. It is, no doubt, a question of experience, i.e., which danger is actually the greater. On the whole, it would seem safe to authorize the trial court, in discretion, to allow to go to the jury a typewritten communication bearing sufficient indication of authenticity in its contents and letterhead. Today, however, in view of the scientific development of the study of documents by microscopy and other arts, the authorship of typewritten documents can often be traced with certainty to the specific machine used; so that this mode of authentication does not then in principle differ from that of using the handwriting.

אבל לנו יש גם זה וגם זה, אדוני. חגג מזהה את מכונת הכתיבה

בידי בית המשפט להגיש לי את הסעד מכוח סעיף זה. אבל אני אומר גלויות מדוע לא הפניתי את בקשתי על פי סעיף זה.

ועכשיו, מה הן דרכי ההוכחה שלנו לגבי המסמך.

אב בית הדין זאת תיארתי לנו דווקא די בפרוטרוט; אלא אם כן אדוני רוצה להוסיף על זה משהו.

היועץ המשפטי כמה דקות.

אב בית הדין ישנה פה השאלה שמטרידה אותי ביותר. נניח לסעיף 37(2); זה לא כל כך פשוט בכל אופן; אבל אין כל ספק שהעדות הטובה ביותר לאימות המסמך הזה היא עדותו של זאסן עצמו. עכשיו אדוני אומר: הסניגור יוכל לדרוש את חקירתו של זאסן בחוץ לארץ. מתעוררת אצלי השאלה: מדוע יש להטיל את העומס הזה על הסניגור? למה אתם לא הייתם חייבים להביא את העדות הטובה ביותר? תאמרו שאינכם רוצים שיח ושיג אתו, על כל פנים לא במדינת ישראל, אתם תאסרו אותו כאשר יבוא הנה. אבל פתוחה בפניכם הדרך של סעיף 16 של פקודת העדות – שאתם תבקשו את חקירתו בחוץ לארץ. ואני חושב שהוא מתאים לפי לשונו. הוא הוזכר כבר קודם במשפט הזה – מדוע לא עשיתם את זה, בכל אופן מדוע לא ניסיתם ללכת בדרך זו בשלב הרבה יותר מוקדם?

היועץ המשפטי אני בכלל איני בטוח, עם כל הכבוד, שהעדות של זאסן היא הטובה ביותר. אני חושב שאם אני יכול להוכיח שהמסמך הזה היה בידי הנאשם, שהוא אימץ לו אותו כמסמך שלו, וזה מסמך כתוב, אילו היו אלה רק רשימותיו של זאסן, בלי כל מגע יד, קשר או טיפול מצד הנאשם – בוודאי הייתי צריך ללכת בדרך של סעיף 13 – לו יכולתי. לצערי גם איני יכול, מפני שאין לנו הסכם עם ארגנטינה. מיד אניע לעניין זה ואודיע לבית המשפט מה המצב. אבל אני אומר שדווקא אני הוא המגיש את ה"best evidence", מפני שאני מוכיח שמסמך זה הוא של הנאשם על ידי טיפולו בו, וזה אז ה"best evidence", אבל הואיל ובית המשפט שאל אותי על סעיף 16, אני רוצה להודיע מה נתברר לנו בעניין ארגנטינה בינתיים. ובכן, אין לנו הסכם. אומנם נכון כי ארגנטינה פנתה אלינו שלוש פעמים וביקשה שנגיש לה סעד על ידי חיקור דין בעניינים פליליים – פעם אחת ביצענו את חיקור הדין מכוח חוק העזרה המשפטית למדינות זרות, כאשר קודמי בתפקיד הורה כי חיקור הדין יבוצע. פעם אחת נמנענו מלעשות זאת, כי היתה זאת בקשה למסירת הזמנה לידי נאשם בארגנטינה וחשבנו שאין מחובתנו לעשות את הדבר הזה.

אב בית הדין מסירת הזמנה לנאשם שהיה אותה שעה כאן במדינת ישראל?

היועץ המשפטי כן, והוגשו נגדו הליכים פליליים בארגנטינה; פעם שלישית נתבקשה מסירת מסמכים לאדם אשר חיפשנו אותו והוא לא נמצא; על כל פנים, המדינה היתה מוכנה להגיש את העזרה. אלה המקרים אשר הובאו לידיעתי. אני מניח, על כן, שמוכח עקרון ההדדיות המקובל בעניינים כאלה, גם ארגנטינה תהיה מוכנה לבצע חיקור דין, אבל הסכם במובן סעיף 16 או חוק אינם קיימים בנידון.

אבל זאת היא באמת רק תשובה פורמלית. התשובה העניינית היא אחרת.

אני אומר שאפשר להוכיח מקור של מסמך גם על ידי זיהוי תוכן האימרות בו, ואני מסתמך על ויגמור, הכרך השביעי, עמ' 606, 607, 608. במקרה שלנו, אני מקדים ואומר, זאת היא

connection with, or complicity in, the transactions to which they relate, or his state of mind with reference thereto. They will further be receivable against him as admissions, i.e., exceptions to the hearsay rule, to prove the truth of their contents, if he has in any way recognized, adopted, or acted upon them.

עכשיו מה נחוץ לי יותר לצורך adoption, אם אדם כמו ידיו מכניס תיקונים לכל אורכו של המסמך, ולא רק במקום אחד, ותיקונים שונים ומשונים?

עכשיו, סניגורו של הנאשם לא חלק בטיעונו כי הנאשם אומנם אמר אימרות אלה, או אמר אימרות לזאסן וכי התקיימו שיחות. גם הנאשם אמר זאת – וזאת כבר הזכרתי ביום ו' – הוא אמר זאת בלשכה 06. גם השמות אייכמן וזאסן מופיעים, וגם זאת הזכרתי. סניגורו לא חלק, הוא רק טוען שתי טענות: האחת – הנאשם היה תחת השפעת אלכוהול, הביאו אותו לבית מרוח, השקו אותו יין וכתוצאה מזה הוא דיבר. קצת קשה לתאר איך מפעילים טייפ רקורדר בבית מרוח, בהמולה ועשן. אבל נניח שהדבר ניתן במשך ארבעה חודשים לקחת את הנאשם מדי פעם, איני יודע כמה פעמים ביום או בשבוע, לבית מרוח, להשקותו שם יין ולהוציא מפיו אימרות. קודם כל זה אינו פוסל את האימרות. ועל זה הלכה פסוקה היא בערעור פלילי 186/55 ויקטור מיזן נ' היועץ המשפטי, פסקי דין י"א, עמ' 769, בעמ' 772: "נתקבלה הודעתו של שיכור, ולא זאת בלבד שנתקבלה על אף היותו שיכור, אלא גם למרות העובדה שהשוטר עצמו סיפק לשיכור את המשקה כדי שישתכר וימסור לו הודאה". וזה אפילו לצורך הודאה מכוח סעיף 9 לפקודת הראיות. אם כן, זה אינו פוסל. עכשיו הוא אומר: "זה לא בדיוק מה שאמרתי, זאסן הוסיף דברים משלו". כבוד השופטים, מעשים בכל יום הם שנאשמים אומרים: לא רשמו את הדברים כפי שצריך, לא בדיוק כך אמרתי, זה לא מה שרצייתי לומר. אז יש מקום להם ללכת לדוכן העדים, להישבע ולהסביר לבית המשפט מה אמרו. אין חולקים שהיה מסמך כזה; אין חולקים שהיו שיחות כאלה; אין חולקים על כך שהנאשם אימץ לעצמו את המסמך על ידי תיקונו. אלא אומרים: זאסן שינה. בבקשה, בית המשפט ישקול את המסמך, ישקול את הסברו של הנאשם והסברי צדו, וישתכנע כפי שישתכנע.

אב בית הדין ביחס לעדותו של זאסן, הבנתי מאדוני שאם אחד הצדדים יבקש את גביית עדותו בארגנטונה, אין ביטחון שבית המשפט הארגנטיני ייענה.

היועץ המשפטי אין ביטחון בכך, אם כי היינו מצפים לכך, אבל ביטחון אין. אני איני בטוח כלל אם זאסן נמצא עכשיו בארגנטונה. מכל מקום אני יכול להודיע עוד דבר לבית המשפט.

ביקשתי חומר מהמוסדות המטפלים בדבר, וקיבלתי אמש דו"ח ראשון, שממנו משתמע שאם כי מר זאסן וגם מר פריטש (Fritsch) אומנם לא היו לנו אורחים רצויים במדינה הזו לאור עברם, אבל איני רואה בחומר שקיבלתי חומר מספיק לאישומם לפי חוק לעשיית דין בנאצים ובעורריהם. ולפי דו"ח ראשון זה – אני רוצה להסתייג – לפי דו"ח ראשון זה איני רואה מקום להעמידם לדין אם יובאו לארץ. אני אבדוק את הדברים שנית. מכל מקום, איך שלא יהיה הדבר, לא זה הקובע; הקובע הוא – אם המסמך קביל אם לא. איזה הסברים יוכל הנאשם אחר כך לתת למסמך – זו שאלה אחרת, אם על ידי עדותו ואם על ידי עדויות אחרות. זה אינו יכול לקבוע את

כמכונת הכתיבה היחידה, היחידה בעולם, לפי שגיאותיה ופסוליה ומומיה באותיות השונות, אשר בה יכול היה מסמך זה להידפס.

אב בית הדין מר האוזנר, זאת איני מבין על פי העובדות. הוא אומר בחוות דעתו שהמסמך הזה הודפס בשלוש מכונות כתיבה. אבל ביד מי היו שלוש מכונות הכתיבה האלה?

היועץ המשפטי אם מותר לי לחזור בקצרה: היו שלוש מכונות כתיבה. מבחינה מעשית אנחנו יכולים להתעכב רק על שתיים, כי במכונת הכתיבה השלישית נכתב רק עמוד אחד ולא אכפת לי אם הוא ייפול. הוא מתקשר רק לפי תוכנו.

שתי מכונות כתיבה אלה, מבחינת ה-peculiarities, הליקויים השונים באותיות שלהן, אשר פקד חגג מונה אותם באריכות, נותנות להדפסה זו אופי של טביעת אצבעות כביכול: כלומר אין עוד מכונת כתיבה בעולם שיהיו לה אותן התכונות המיוחדות באותיות האלה כפי שיש לזו.

אב בית הדין גם זאת איננו יודעים.

היועץ המשפטי אביא את פקד חגג והוא יישבע על זה; נוכיח את זאת.

אב בית הדין בכל אופן לא על פי מה שנאמר עד עכשיו. יכול להיות שמכונות אלה יצאו מבית יציקה ששם יוצרו אלפי מכונות כתיבה, שכל אחת מהן יש לה אותם הפגמים בכל אחת מן האותיות.

היועץ המשפטי פקד חגג יישבע על כך, ואני מוכן להוכיח את זה. בהנחה שאצליח להוכיח את זה, אבקש לאשר את קבילות המסמך.

אב בית הדין אבל מה זה יוכיח? זה יוכיח שחלקים ידועים של ההודעה בכתב נכתבו כולם באותה מכונה. מה זה נותן לנו?

היועץ המשפטי בדיוק. בחלקים אחרים של המסמך הכתובים באותה מכונה ישנם כ-83 מקומות תיקונים בכתב ידו של הנאשם. זה הופך להיות מסמך של הנאשם, שהוא אימץ אותו.

לפעמים די שמסמך נמצא בחזקת נאשם, כדי שתוכנו ישמש ראיה נגדו. למשל, האמור בוויגמור, כרך 4, עמ' 90, סעיף 1073:

The party's possession of a document made by a third person may well be evidence of the party's knowledge of its contents; but is it sufficient to justify an inference of assent to the statements contained therein? It is easy to imagine instances in which such an inference would be fallacious. Yet, since the party may always exculpate himself and disown the inference by proving the true reason for this retention of the document, the question remains whether the mere fact of possession ought not to suffice at the outset to make the document receivable, subject to explanations that may later be made. This question was in orthodox practice answered in the affirmative.

אותו דבר ימצא בית המשפט בפוסון בהוצאה התשיעית, עמ' 259:

Documents which are, or have been, in the possession of a party will, as we have seen, generally be admissible against him as original (circumstantial) evidence to show his knowledge of their contents, his

ופירושו במוצגים ת/48, ת/49 ות/50. הוא אינו מתכחש למסמך. הוא רק מעיר הערה פה ושם. לכל אורך כתב היד בית המשפט ימצא סימונים שונים, שפשרם ופירושה הערות מסוגים שונים, כפי שכתוב באותם מוצגים. באופן יסודי הוא מזהה את המסמך כנובע משיחותיו עם זאסן. וזה שוב identity of contents. מפני שאם בית המשפט ישווה עם כמה וכמה סלילים של זאסן הוא ימצא, שאומנם הלייף קצת קישט, קצת המתיק וקצת ייפה את התמונה לטובתו של הנאשם, אבל אלה אותם הדברים. גם פה בית המשפט ימצא את דרך הטיפול בלייף כמו במסמך של זאסן, גם פה יש הערות, מספרים, סימונים, בדיוק כמו שעשה במסמך זאסן. ואת זה הוא אישר.

לפיכך אני אומר כי יצאנו ידי חובת המבחן של הגשת ההודעה של נאשם, כפי שנקבע על ידי בית המשפט העליון בעניין עלי מופלח, מפיו של השופט חשין המנוח, ערעור פלילי 20-21/49, פסקים עליון, ז', עמ' 25, בעמ' 50.

אב בית הדין שם זה הודאה.

היועץ המשפטי נכון, אבל הואיל וסעיף 9 דן בהודאה מכל סוג שהוא...

אב בית הדין בהודאה ב"א?"

היועץ המשפטי כן, ב"א."

היועץ המשפטי יצאנו אפילו ידי חובת הוכחת הודאה. כי הסניגור אמר לנו את טענותיו כלפי הממסך, ותשובתנו עליהן שלמה.

רציתי רק להוסיף דבר אחרון. הסניגור אומר: חסרים לכם קטעים, זה לא הכול, זה רק חלק מהמסמך. זה עניין אשר צריך לבדוק בקשר למשקל הראיה, ולא באשר לקבילות הראיה. בית המשפט ימצא זאת אצל רוסקו (Roscoe), *Criminal Evidence*, עמ' 52.

אב בית הדין איו מהדורה?

היועץ המשפטי המהדורה ה-16 משנת 1952.

The court of Criminal Appeal thought that a jury should be warned to be cautious of the report of what "only purported to be a portion" of a conversation which the witness was not intended to hear.

במילים אחרות, אם אנחנו מגישים רק חלק, יזהיר עצמו בית המשפט שמא יש עוד חלקים אשר מדברים בזכותו ובשכחו של הנאשם; אבל אין זה פוסל את הקבילות כל עיקר. לפיכך אני אומר: הוכחנו את הזהות ואת הקשר...

השופט הלוי לפני שאדוני מסכם את טיעונו, הייתי רוצה לשאול עוד שאלה. כבר נשאלה השאלה, אבל הייתי רוצה אולי להבהיר אותה לגבי טיב התיקונים בכתב היד. יש שם שבעים וכמה דפים רצופים של תיקונים או של הערות נוספות. אני הייתי רוצה להציג את השאלה, מבלי לדעת מה כתוב שם, באופן מופשט או משפטי, כך, באופן כללי...

היועץ המשפטי מה טיב התיקונים?

השופט הלוי לא, איך משתלבת השאלה של טיב התיקונים עם הבעיה של קבילות המסמך?

היועץ המשפטי מאוד משתלבת.

השופט הלוי לפני שאדוני ייתן לי את ההבהרה, הייתי רוצה עוד

קבילות המסמך אם יש לו אפשרות או אין לו אפשרות לתת לו הסברים.

מבחינת זיהוי התוכן, אני רוצה להצביע על עשרות מקומות זהים. אם בית המשפט ירשה לי, אני אתן לו את רשימת ההשוואה, מה אומר על אותו נושא אייכמן לזאסן ומה הוא אומר בלשכה 06. המילים הן כמעט שוות באותם העניינים. עשינו השוואה כזו והיא כרגע משתכפלת והולכת בבניין, היא תהיה מוכנה תוך כמה דקות. היא משתרעת על שמונה עמודים. פסוקים פסוקים באותו עניין, ממש שימוש באותן מילים. זה מזהה את האיש. אפילו שימוש באותם ביטויים גסים. בית המשפט יזכור את הביטוי של הנאשם אצלנו בתגובה על מחבר הספר *Der Atom*, שלא גילה נאמנות מספקת להיטלר בימים האחרונים, ואותו כינוי גנאי שהנאשם כינה אותו, *Arsch mit Ohren* (תחת עם אוזניים), בדיוק אותו דבר מופיע בחומר של זאסן, שוב כלפי נאצי אשר לא נראה נאמן כל כך. הפעם כלפי גרשטיין (Gerstein). איני חושב שזה ביטוי כל כך נפוץ, שכל כך רבים משתמשים בו. עניין *Schlitten fahren* מופיע שוב במסמך זאסן. והפעם הוא אומר: *Reichsführer-SS wollte mit mir Schlitten fahren* (הרייכספירר רצה לבוא אתי חשבון) כנראה שבאמת הפירוש שנתן לנו הסניגור הוא הפירוש הנכון בעניין זה.

אב בית הדין בלי ספק הוא הנכון.

היועץ המשפטי יש לנו ממש, אם אפשר להתבטא כך, עקבות בחול של ביטויי של הנאשם, של סגנונו ולשונו לאורכו ולרוחבו של המסמך. כרגע זה מצוי אצלי בהעתק, אבל בעוד כמה דקות זה יהיה מצוי בידי בית המשפט בכמה העתקים, ובית המשפט יוכל להשוות.

אב בית הדין אני חושב שאנו עומדים בלב הטענות. אדוני קורא את זה וכך זה נרשם.

היועץ המשפטי איני קורא את הדברים. זו אחת מטענותי, שהדברים זהים בשלושים וארבעה קטעים נבחרים בלבד. איני רוצה לקרוא זאת, הרבה יותר נוח שבית המשפט יקבל זאת במסמך הכתוב. זה חלק מטיעוני הזהות הזאת בין המסמכים.

אב בית הדין טוב, ובכן אדוני טוען שב-34 קטעים נבחרים יש זהות גמורה.

היועץ המשפטי יש זהות, ממש עקיבות.

ולבסוף אני מגיע לפרסום בלייף (*Life*).

אב בית הדין מתי היה הפרסום הזה?

היועץ המשפטי זה נמצא בת/47.

אב בית הדין אנו נמצא את זה, מר האוזנר. אני ביקשתי את הגיליון.

היועץ המשפטי בכל אופן כאשר הנאשם היה כבר בישראל. הוא לא הכחיש מיניה וביה שהפרסום הזה מסתמך על חומר שמעולם לא בא ממנו.

אב בית הדין (לאחר שקיבל את הגיליון) 28.11.1960 ו-5.12.1960.

השופט הלוי יש תרגום לגרמנית?

היועץ המשפטי אנו תרגמנו בעבורו לגרמנית, וזה הוצג לנאשם. הוא נתבקש להעיר הערות. ובית המשפט ימצא את הערותיו

עכשיו לטיב התיקונים. רק תיקונים מעטים הם בעלי ערך מהותי, והללו נמצאים בסוף הסלילים וכתובים בכתב ידו של הנאשם, למשל בסליל 52, בסליל 63. כל האחרים כמעט כולם טעויות דפוס, בין שתוקנו במיוחד בגיליון ההערות ובין שתוקנו בתוכו. גם הסלילים המתוקנים וגם הסלילים הבלתי מתוקנים משתרעים לכל אורך המסמך, כלומר אין איזה קטע מיוחד שאפשר להצביע עליו, הנה קטע מתוקן והנה קטע לא מתוקן. כאלה וכאלה מצויים לכל אורכו של המסמך. ההקלטה היא דו-שיח. לפי האמור בגוף המסמך נמשך הדו-שיח ארבעה חודשים בשנת 1957. הכוונה לפי האמור להוציא ספר על מקומו של אייכמן ברדיפות היהודים. מגמת הספר מופיעה בשלושת העמודים הראשונים של הסליל הראשון. גם בסליל 30, הערה 43, מופיעה הערה: בבקשה, אל תכניס את זה לתוך הספר. ובעמוד האחרון של הסלילים הערתו של אייכמן, שאולי את מסקנותיו אלה לא ראוי להדפיס כל עוד הוא בחיים. יתר על כן, בעמ' 357 שבסליל 41 אייכמן מדבר על דבריו הכלולים כבר ב-41 סלילים. כך הוא אומר: "הרי זה עכשיו כבר כולל 41 סלילים. בעמ' 360 מדובר בשיחה שהיתה בראשית הערב ההוא".

היו גם ויכוחים בין השניים, בעיקר בסלילים 46, 47 ו-54. והכול בקשר לזימה להשמדת היהודים. וכשאיכמן התרעם על דרך חקירתו של זאסן, בעמ' 442, עונה לו זאסן, שהרי הוא כותב ספר שצריך להפריך את טענות מתנגדי אייכמן ושהספר צריך להיות משכנע, לכן הוא דורש הסבר ממנו.

יש ערך מיוחד לגיליונות המיוחדים (Extra-Blätter) שבאים בסוף הסלילים, ואלה הם מעין רישומים של נושאים למחקר ולברור נוסף, אשר נשארו סתומים עדיין. למשל מחקר על הסטטיסטיקה, שכביכול הגניבו אותה לתוך הפרוטוקול של ואנזה (Wannsee); תאריך הפקודה להפסיק את הגירושים; תאריך הקמת תאי הגזים הגדולים; תאריך פינוי נורווגיה ודניה; תאריך האקציה הגדולה בסוסנוביץ (Sosnowiec) באוגוסט 1943, שצריך להוכיח שהיה דוחק באמצעי תובלה.

אב בית הדין אני חושב שאנחנו נכנסים... איני יודע מה שחברי רוצה לשמוע.

היועץ המשפטי אני חושב שזוהי תשובה לשאלותיו של השופט הלוי.

אב בית הדין על כל פנים...

השופט הלוי בכל אופן ברור שכל אלה הן הוספות.

היועץ המשפטי ה-Extra-Blätter הן קביעות לשיחות נוספות. בעניין זה אנחנו עוד צריכים לדבר ולברר לעצמנו, ולא עוד אלא שבגוף השיחות מגישים מסמך לאייכמן, והוא מתבקש לנקוט עמדה, בתוך אלה מסמכים שהוגשו פה, שידועים לנו.

אני מוכרח להודות שיש גם מסמך אחד שזאסן הראה לו שאינו יודע לנו, ואיני יודע מניין לקח אותו. אבל יש מסמכים רבים שהראו לו, ושגם הראו לו בלשכה 06, וכשם שנתבקש להגיב אצלנו, נתבקש להגיב שם.

השופט רוה אולי אוכל לשאול משהו: התוספות הללו בכתב יד, האם אפשר להצמיד להן חלקים מוגדרים של התדפיס? איני יודע אם אני מבהיר את עצמי. האם אפשר להוציא חלקים מן התדפיס כך,

להעיר: במסמכים ת/48-51 והערותיו של הנאשם ללייף זה, יש גם הודאה של הנאשם שהיתה הקלטה וטרנסקריפציה. אין הודעה שמסמך מסוים מהווה את הטרנסקריפציה הנכונה, אבל באופן כללי, לא רק שהתקיימה שיחה, אלא שהשיחה הוקלטה והועברה לדפוס, טרנסקריפציה, והוא טוען שבכל טרנסקריפציה של הקלטה נופלות שגיאות, ומה גם, אם אחרי כן הטרנסקריפציה מתורגמת מגרמנית לאנגלית ובחזרה פה על ידי התביעה לגרמנית. בוודאי זה רק ירבה שגיאות. אבל ביסודו של דבר יש פה הודאה שהשיחה הוקלטה ונעשתה טרנסקריפציה של הקלטה. עכשיו, הטרנסקריפציה היא תהליך מכני, שאם לא מוזיפים את התהליך הזה, היא קולטת רק את השיחה האמתית. הקלטה היא תהליך כזה, שאם אין זיוף מכוון, אז הדבר המוקלט הוא מה שדובר על ידי שני בעלי השיחה או איש השיחה.

היועץ המשפטי פרט לטעות על ידי המדפיס, ויש טעויות כאלה שתוקנו.

השופט הלוי וזה מביא אותי לטיב האפשרי של תיקונים. אם אדם מדבר ויודע ששיחתו מוקלטת, וההקלטה מועברת לדפוס בתור טרנסקריפציה, אחר כך מגישים לו את הטרנסקריפציה, יש מקום לשני מיני הערות: א) תיקון בצורה כזו: זה הוקלט לא נכון, מילה זו או אחרת משובשת. זה דבר פורמלי. צריך להשוות את הדיבור שלו עם ההקלטה שלו, אבל יש גם מקום להוספות או נגיד...

אב בית הדין ענייניות.

השופט הלוי מה שקראנו בישיבה הקודמת תיקונים ענייניים, הם בעצם לא במונח של תיקונים החשובים שבבילנו. אנחנו יכולים לוותר עליהם. התיקונים האלה רוצים רק לומר: בפעם הראשונה ביטאתי את דעתי לא באופן מושלם, אני רוצה בהזדמנות נוספת זו לומר את כוונתי בצורה יותר מושלמת. זה אינו מתיימר לשלול שאומנם אמרתי כך בפעם הקודמת, אלא אני רוצה עכשיו, לפני שהדברים יפורסמו או שיעשה בהם שימוש נוסף, אני רוצה להסביר את דברי בצורה אחרת או נוספת או מתוקנת, אבל זה אינו אומר שהדברים הקודמים לא היו דברי.

לכן צריך לדעת בדיוק מה היו התיקונים האלה משני הסוגים, כאן צריך להבדיל.

היועץ המשפטי אם בית המשפט ירשה לי, אתן אינפורמציה במידה שאני יכול. החומר מורכב משני חלקים. תדפיסים מ-67 סלילים מסודרים אצלנו ב-16 תיקים וחומר בכתב יד של הנאשם המסודר בתיק 17. אין לנו סלילים מ-6-10, וחסר עמ' 3 בסליל 41. הסליל 52 ממוספר בטעות 51. רוב הסלילים מכילים תיקונים בכתב יד ומלכתחילה גם במכונת כתיבה או מכילים הפניות ממוספרות לתיקונים בגיליונות מיוחדים. ב-15 מתוך 62 סלילים אין תיקונים. התיקונים מופיעים בשתי צורות, ואין כל קנה מידה המצביע על הבדל בין הצורות. יש תיקונים בתוך התדפיס בלי מספור, ויש מספר התיקון בתוך התדפיס ותיקון על גיליונות מיוחדים. בסלילים 11 ו-12 רשומים תיקוני הטעויות בגיליונות הראשונים. מספר הטעויות בתוך התדפיס מגיע לכמה מאות.

אב בית הדין כמה מאות של תיקוני טעויות?

היועץ המשפטי כן. מספר הטעויות, שתיקונן צריך היה להופיע במיוחד, מגיע ל-204. בידינו מצויים 54 תיקונים כאלה.

אב בית הדין מר האוזנר, ממתי המסמך הזה. מתי הגיע המסמך הזה לידי התביעה? מתי בערך?

היועץ המשפטי זה קצת קשה לומר.

אב בית הדין זה קשה לקבוע?

היועץ המשפטי השאלה: מה כבודו קורא "התביעה"? אם כבודו שואל אותי מתי הגיע לידי, הוא הגיע רק לפני שלושה שבועות.

השופט רוח אבל ארצה הגיע לפני כן?

היועץ המשפטי אני מבקש לא ללחוץ עלי בשאלה זו.

אב בית הדין אדוני אינו חייב לענות.

אני רוצה עוד להעיר הערה אישית: זה גם בקשר לדיוק של תדפיס ותעתיק, כאשר התעוררה השאלה הזאת בפעם הראשונה, נדמה לי זה היה בישיבה 16, על ידי חברי השופט הלוי, נרשמה בסוף הערה שבאה מפי: "היועץ המשפטי יפנה" כתוב אפילו "היום", "למערכת לייף".

היועץ המשפטי וכך עשיתי.

אב בית הדין אני רוצה לומר שכנראה זה לא נרשם פה בדיוק. אני לעת עתה השויתי את זאת רק עם התרגום האנגלי והצרפתי, ושם יש דברים שהם לפי זיכרוני יותר נכונים. עוד אבדוק את זה עם הסליל, לפי ההחלטה, ואז יתוקן המקום הזה, אם באמת ימצא שזה לא היה מדויק. אין לזה חשיבות רבה, אבל על כל פנים יש לעשות זאת.

היועץ המשפטי אני פניתי אז באותו היום או סמוך לאותו יום וגם קיבלתי תשובה.

אב בית הדין שם יוצא שאדוני מילא הוראה, בכל אופן הוראה שלי נאמר. זה לא היה בדיוק כך. אבל אני עוד אבדוק את הדבר.

היועץ המשפטי בבקשה, כבודו.

האם מותר לי לבקש מבית המשפט לעיין בגיליון ההשוואות, כי זה מכל מקום חלק מהטיועון שלי?

אב בית הדין טוב, בבקשה אדוני, יגיש את זה, לעת עתה לשם... אלא אם יש הסתייגות מצד הסניגור בעניין זה. אנחנו עוד לא שמענו את טענותיו בכלל.

היועץ המשפטי בכל אופן אני אבקש להגיש את הרשימה לבית המשפט במקום לקרוא אותה.

ד"ר סרביצ'וס אדוני אב בין הדין, אני מבקש לא לרשום בפניכם את המסמך הזה. גם אני יכול להגיש רשימת ניגודים בלי סוף, אולם רק כמה ימים היה המסמך בידי ולא הייתי יכול, לא היתה לי אפשרות לערוך רשימה ממצה של ניגודים. כמו כן עלי להעיר שיש בידי רק תצלום אחד, אותו עלי גם להראות לנאשם. על כן אבקש, אם אוכל, טופס שני להכנת עבודתי. מכל מקום אבקש אחת מהשתיים: או לא לקבל את המסמך הזה ליריכם, או להרשות גם לי הגשת מסמך דומה משלי בימים הקרובים, ומתי יהיו ימים קרובים אלה לא אוכל ברגע זה לומר.

אב בית הדין אנחנו נרדן גם בשאלה הזאת, אם לקבל את רשימת ההשוואות האלה ובאיזה תנאים לקבל. יש לראות בזה תיקון למה שאמרתי קודם.

שהתוספות בכתב יד עם החלקים האלה מהווים איזה מסמך בפני עצמו, מובן כשלעצמו?

היועץ המשפטי החומר שבתיק 17 שלנו, שהוא כולו בכתב יד, מורכב מהחלקים הבאים: שמונה עמודים של תיקונים של סלילים, הערות, עמ' 6 ו-7 הנוגעים לנושא, שני עמודים של חומר נוסף באותו נושא, ואחר כך כמה עשרות עמודים המכילים הרצאה מפורטת בכתב ידו של הנאשם על הנושא "קביעותי לעניין בעיות יהודיות ופעולות המשטר הנאצי ונלוסוציאליסטי לפתרון בעיה זו בשנים 1933-1945".

האם עניתי לשאלתו?

השופט רוח זה קשה לדעת בלי להכיר את החומר. לכן איני יודע אם יש לי תמונה ברורה בתשובה לשאלה זו.

היועץ המשפטי התשובה הראשונה היא ששמונה עמודים בכתב יד מכילים את ההערות הממוספרות.

השופט רוח ולכן אפשר להצמיד את החלקים המתאימים של התדפיס?

היועץ המשפטי בוודאי, קובעים מספרים...

השופט רוח זוהי כבר תשובה.

היועץ המשפטי ואחר כך מוצאים בכתב יד תחת מספר זה וזה "כך וכך אני מתקן". אלא נכון הוא שמופיעים יותר מספרים ממה שיש לנו הערות כתובות. יש לנו רק 54, ומופיעים 200 ומשהו.

השופט רוח ההערות האלה עם המספרים אינן מובנות בלי החלקים המתאימים של התדפיס?

היועץ המשפטי בוודאי, יש לזה הסבר רק בהקשר הדברים.

השופט רוח עכשיו אני מבין. קיבלתי תשובה.

היועץ המשפטי אבל מלבד זה ההערות שפקד חגג מדבר עליהן, נמצאות בגוף התדפיס, לא בתיק 17. הן מפורזות...

השופט רוח אפשר לומר, זהו דבר עצמאי שאינו קשור בהכרח עם חלקים אחרים של התדפיס.

היועץ המשפטי לא, אני מדבר עכשיו על תדפיס רגיל. אולי אראה לבית המשפט למה אני מתכוון, כך מרחוק, מבלי לזהות שום דבר.

השופט רוח הוא מדבר לעת עתה על מה שנכתב בכתב יד.

היועץ המשפטי הנה למשל סליל 36 עמ' 2... (מראה לבית המשפט).

השופט רוח אני רואה, הוספות בכתב יד.

אב בית הדין כמו בת/37.

היועץ המשפטי בדיוק.

השופט רוח לא לזה התכוונתי, כמובן. התכוונתי לדבר המרוכז.

היועץ המשפטי מכל הבחינות האלה, מבחינת הזיהוי הגרפולוגי, מבחינת זיהוי התוכן, מבחינת אימות המסמך וההחזקה, יש די ראיות לצורך קבילות המסמך, יהא המשקל שבית המשפט ייתן לו כאשר יהיה, לאור תוכנו של המסמך וכמובן לאור ההסברים שהנאשם ייתן, אם ירצה.

שאפשר להגישן, כי כאן אין הדברים המשונים אשר הופיעו בחלקים הכתובים במכונת הכתיבה.

אב בית הדין אבל זה לא מובן מבלי לקרוא את זה ביחד עם התדפיס.

ד"ר סרביציוס כן. אבל האם לא הזכיר התובע מספר ההערות, 200 ויותר, אשר בסלילים הראשונים הכתובים במכונת כתיבה? שם יש מקומת שאין הערות, יש מקומות שיש הערות. בחוברת הנוספת, תיק 17, ניתן הסבר מפורט יותר. וכבר הסברתי איך הגיעו לכך שבחוברות מאוחרות יותר יש הערות מפורטות יותר, הסברתי שאי-האמון שנוצר בלב הנאשם הביאו לחששות והחששות הביאו לחוזה מפורט בין השניים, אשר לפיו יוכל להביא לפרסום ולעשות שימוש במסמכים אך ורק אם מופיעה עליהם חתימת ידו המלאה של הנאשם. יש גם צדדים אחרים אשר לפיהם אפשר לראות את העניין המיוחד, העניין העיתונאי שהיה לאותו עיתונאי בכל הפרשה הזאת, הנה למשל ידוע, ואפשר להוכיח שהוא הציע עוד לפני מאסרו של הנאשם את החומר הזה לעיתון מסוים, אומנם מבלי להזכיר את שם בעל הדבר. אותו עיתון סירב, מאחר שלא היה לו עניין בדברים בלי שם, בעל הדבר, אותו לא יכול היה למסור, כי אחרת היה הדבר נודע, ונודע גם לנאשם.

יש עוד לציין שכבר שמונה ימים בלבד לאחר מאסרו של אייכמן נמסר החומר לידי השבועון לייף עם זכות ההתאמה והשימוש לצורכיו. חבל שרק עתה, בשלב זה, ומאוחר כל כך, אני מקבל את הדברים לידי. עד כמה שידוע לי כבר נמצא החומר זמן מה במדינת ישראל, לפי מיטב ידיעותי הועבר מידי זאסן אל איש "ידיעות חדשות".

בסיכום, אבקש לדחות את הבקשה לקבלת המסמך ולהביא כראיה טובה יותר את העדים זאסן ופריטש אשר את כתובותיהם אני מוכן למסור לבית המשפט.

היועץ המשפטי אולי תותר לי רק הערה קצרה. אין אני מגיש את החומר הזה להשוואת התוכן כל כך, כמו להשוואת הסגנון. אילו התוכן היה זהה עם מה שאמר הנאשם בלשכה 06, תוכן תדפיס זאסן, לא הייתי מטריח את בית המשפט שעות כה ארוכות בעניין זה, כי אז היה זה מיותר. אבל אני רוצה להראות את דמיון הסגנון המזהה את אומרו.

והערה אחרונה: מדובר בחומר אשר שעה שהוקלט ונתגלה היה חומר סודי, היה בידיעתו המיוחדת של הנאשם ומספר מצומצם ביותר של אנשים. הוא היה מעוניין בוודאי בהסתרתו.

אב בית הדין מר האונזר, זאת באמת טענה חדשה. כמובן, כל דבר הוא תשובה להתנגדות הצד השני. זה נכון. אבל הנה אצטרך לאפשר לד"ר סרביציוס להשיב.

היועץ המשפטי על כן אסתפק במשפט זה.

אב בית הדין (לאחר שד"ר סרביציוס קם לשאת דברו): עכשיו אנחנו באמת לוקים משני הצדדים.

ד"ר סרביציוס אדוני אב בין הדין, רק כמה מילים. על העובדה כי הנאשם הקליט דברים על סרט – כפי שגם עשה כאן אצל התביעה – מרצונו הטוב, דברים אשר אם לומר אותם בלשון זהירה, הם בעלי אופי בלתי נעים – על זאת אין חולקים. חולקים רק על הבררה שנעשתה, על הרכבת הסיפור העיתונאי.

בבקשה, ד"ר סרביציוס, מה אדוני רוצה להשיב על דברי היועץ המשפטי בדרך כלל?

ד"ר סרביציוס באשר לסעיף 37(2) כבר טענתי בשבוע שעבר ואיני אלא חוזר על טענותי ומסתמך על מה שאמרתי. הנקודה העיקרית כאן בטיעון זה היא השאלה אם להגיש או לא להגיש מאמר עיתונאי שערך עיתונאי מסוים, לפי דבריו, על פי הקלטה. אכן, אמר הנאשם שנערכה אומנם הקלטה כזאת, נערך תעתיק. לעניין בית המרוח, עלי להעיר שלא בתוך כותלי בית המרוח נערכו הדברים, אלא באווירת בית מרוח. היתה זאת שיחת בית מרוח, כפי שנהוגות שיחות כאלה בבית מרוח. הובא יין מדי פעם בפעם והנאשם כובד ביין זה כדי שאפשר יהיה להתגבר על ההתנגדות שהיתה לו למסירת הדברים לפי דרישת אותו עיתונאי. העיתונאי ביקש מהנאשם שידמה בלבו כי השנה היא שנת 1945, וכי יודיע את הדברים כפי שהיו אז בלבו, באותה שנת 1945. תשובתו של אייכמן היתה בזמנו: לא! אני עתה איש עובד ואיני יכול לשחזר לעצמי זאת. אולם זאסן עמד על שלו ולכן בא עניין המשקה, מדי פעם בפעם אפשר היה למצוא בתעתיק הזה את הציון "שוב בקבוק יין!" ואכן אייכמן לא רצה בדבר, אפשר גם לראות ניגודים בגוף המסמך ממקום אחד לשני.

לאחר שהיה עניין הבאת הספרים שמראים לו. אייכמן קיבל חלק מהתעתיק הזה לתיקון, אבל הוא היה איש עבודה שעסק בעבודתו ולא היה לו פנאי בידו לעיין בכובד ראש בכל אחד מהדפים האלה, העיף מבט קצר בקריאת חטף, מפעם לפעם תיקן תיקון אחד או שניים. לעתים, כשהיתה שהות בידו, ערך עריכה ביתר פרוטרוט, ואז יש ציונים בתגים כאלה המסמנים תיקונים מורחבים יותר, וגם השמיע את התנגדותו, מוחה באוזני העיתונאי על דברים אלה ואחרים ואמר שאינו רוצה עוד להופיע באותן השיחות. "בכל זאת, תבוא" – הפציר בו העיתונאי. ואז התנה הנאשם שלא יבוא אלא אם כן יתנו התנאים שהוא יוכל לעיין בפרוטרוט בכל עמוד ועמוד ושייערכו התיקונים כרצונו, שהרי כבר נתגנב חשד אל לבו ולא היה לו עוד אמון בעיתונאי. אני יכול אף להגיש לבית המשפט את החוזה המדויק שנערך אז בין השניים, אין לי אלא העתק בלתי מאושר בידי, עלי יהיה להשיג העתק מאושר, ואוכל לעשות זאת. אין כאן הוכחה שהתכתוב הזה, התעתיק הזה, מהווה אימרה ("סטטימנט") מוכרת של הנאשם. סוברני שחשוב כאן להביא באמת את הראיה הטובה יותר, במקום הדברים הערוכים בידי אותו עיתונאי, כדאי להביא כראיה טובה יותר את העיתונאי עצמו ולא את הדברים שנערכו כבר עם צביון וצבע מיוחדים. איני מבין מדוע אין להביא במקום זה את העיתונאי עצמו. אם יש קשיים בהשגת כתובתו של זאסן, לי יש הכתובת, אני אוכל למסור את הכתובת. פריטש נמצא באוסטריה ואוסטריה היא מדינה שאפשר בכל עת להניח בה יד על אדם שמבקשים אותו. הלוא גם מפי התביעה שמענו זה עתה שאין לה התנגדות להבאת העדים האלה למדינת ישראל. פריטש היה, עד כמה שידוע לי, באותו זמן בארגנטינה. עכשיו הוא באוסטריה, עד כמה שידוע לי. הוא לא היה מעולם חבר מפלגה. שאלה אחרת היא כמובן אם ירצה לבוא. מכל מקום אני טוען שעל התביעה להביא עדים לכאן. באשר לזאסן, בוודאי ובוודאי יהיה עלי לחוקרו בדרך עוינת, יהיה עלי להטיל עליו האשמות, ולא אוכל לעשות זאת אם הוא עד שלי אלא אם כן יוכרו לאחר מכן כעד עוין. באשר לעמדתו של פריטש, אם יבוא להעיד, איני יודע מה עמדתו. מכל מקום, התביעה, עליה הראיה, ועליה להביא את העדים. ושוב, באשר למסמך, אין זה מסמך שלם ולכן טענתי היא כי הוא זיוף. אף העמודים האחרונים אשר הם כתובים בכתב ידו של הנאשם, אינם שלמים וחסר בהם הרבה. אלו הצהרות

אב בית הדין אנו נעיין בזה וניתן החלטה.

האם נוכל לנצל את הזמן עד ההפסקה? יש לנו עוד כרבע שעה.

היועץ המשפטי כן, אדוני.

אב בית הדין יש לו עוד עדות אחת?

היועץ המשפטי כן. יש לי עוד בקשה להנחיה מסוימת, אשר אבקש מבית המשפט לגבי פרק מסוים שטרם התברר בעדויות. הואיל ובית המשפט העיר לגבי כמה דברים את הערותיו, איני רוצה לקרוא את העדות לפני שאקבל הנחיה מבית המשפט בעניין זה.

אני מתעלם מעשרות ואולי מאות פניות מאנשים הרוצים להעיד כל אחד על גורל קהילתו.

אב בית הדין לא רק אדוני מקבל פניות כאלה, פניות כאלה מגיעות גם לבית המשפט, אשר כמוכן אינו הכתובת הנכונה.

היועץ המשפטי אני מקבל מאות, אדוני.

אב בית הדין אין לי ספק בזה.

היועץ המשפטי אבל, כפי שאמרתי בפתיחת הדברים, אנו יכולים ללכת רק בשיטת הזרקור ולהפנות את תשומת לב בית המשפט לתמונות אשר הן בעינינו ייצוגיות ומהן נבקש מבית המשפט ללמוד גזרה שווה גם על מקומות ואירועים אחרים. אבל יש אירוע אחד אשר טרם תואר בכלל, זאת הבריחה של היהודים – עם חיסול הגטאות ועם פעולות ההשמדה – לערות, התארגנותם במחנות משפחתיים, בריחתם מפני חמת המצוק, הקורות אותם ביער, רדיפת הגרמנים אחריהם שם, רדיפת המחלות, הרעב, חסות הפרטיזנים שניתנה להם, התארגנותם ביחידות פרטיזנים, ולפי הידיעות שבידי היו כשתי רבבות יהודים כאלה. היו גם כשתי רבבות פרטיזנים.

אני יודע שאין דעתו של בית המשפט נוחה מכך שאנו מנסים לצייר את תמונת השואה, כי בית המשפט רוצה – בכל הכבוד והצדק – לצמצם את הדברים רק לכתב האישום הנוגע לנאשם. אבל גם זה נוגע לנאשם, לפי דעתנו. הם ברחו מפני הפגעים האלה שהנאשם הביא עליהם, הם נאלצו להסתתר, וכל מה שעבר עליהם – מידי הנאשם בא, אם לא במישרין, הרי בעקיפין. העדות צריכה להיות קצרה לגמרי, מפי אחד האנשים אשר ראה את המחנות, הלך אתם וליווה אותם.

אב בית הדין אחד המחנות של הפרטיזנים?

היועץ המשפטי אחד האנשים אשר ברח ליער לאחר מרד גטו ניישביץ' (Nesvizh), ראה את המחנות המשפחתיים, הצטרף ליחידת הפרטיזנים, ליווה במשך חודשיים מסע בריחה כזה של המשפחות היהודיות המתחבאות ביערות פולסיה (Polesye), קורותיהן שם. לפי מספר השאלות שאני רוצה להציג לעד הזה, מר שלום חולבסקי מקיבוץ עין השופט, אין הדבר צריך להימשך יותר מ-20-30 דקות. אני מבקש מאוד שבית המשפט יאפשר לי להשלים את התמונה.

אחר כך יש לי כמה מסמכים על ה"אקציון ריינהרד" (Aktion Reinhard). לאחר מכן, עדותו של עו"ד אהרן חוטר-ישי על מפגש הבריגדה עם המחנות, ובזאת אסיים.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, מה אדוני רוצה להעיר ביחס לפנייה הזאת, תיאור פרשת הפרטיזנים?

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, אבקש לדון בבקשה ולשקול אם אינה בלתי קבילה ואם אינה קומולטיבית. אני ויתרתי עד עתה ולא

הבעתי התנגדויות לשאלת חוסר הרלוונטיות, כי בכל זאת יש והדברים חשובים לרקע, אולם נדמה לי כי עתה מרחיקים אנו ללכת יתר על המידה. גם אלי הגיעו פניות רבות ביותר ובתוכם גם פניות מצד יהודים, להופיע ולשפוך אור על צד זה או אחר של הפרשה. בדקתי כל פנייה ופנייה בכובד ראש, לראות אם יש בה דבר מה להגנת הנאשם, ולאחר מכן דחיתי את כל הפניות הללו עד כה. אודה על כן, לבית המשפט, אם יחליט על הגבלה ועל אי שמיעת העדות הזאת.

אב בית הדין גם בזה נדון בהפסקה. אולי נסיים עוד את פרשת המסמכים האלה, ל"אקציון ריינהרד", וזה יהיה סוף המסמכים?

היועץ המשפטי יש לנו עוד כמה זנבות.

ראשית, עלי להודיע לבית המשפט שפנינו לשגרירות ישראל בוורשה וביקשנו לעיין במסמך הזה אשר העד בהיר אמר כי זיהה אותו.

אב בית הדין הצילום.

היועץ המשפטי לא נמצא על ידי השגרירות צילום כזה, אשר עשוי להיות הצילום שמר בהיר יכול היה לזהותו. הם חיפשו בתיקים של הוועדה הממשלתית לחקר פשעי ההיטלריסטים, לא מצאו צילום אשר בו מופיע אדם, לדעתם, דומה לאייכמן בצוותא עם הימלר.

אני פניתי גם באמצעות משרד החוץ שלנו לממשלה השוודית – לפי הערתו של כבוד השופט ד"ר הלוי, ואקרא אולי אחרי ההפסקה את המברק שהתקבל משטוקהולם. את זה אולי נעשה מיד אחרי ההפסקה, ברשות בית המשפט.

אני רוצה לומר מראש, אדוני, אני אבקש גם בסוף היום שבית המשפט לא יאלץ אותי לומר "זהו", וכאן סוף פסוק. אנו רוצים לסרוק את ספריית המסמכים שלנו, ואם שכחנו משהו – ומדובר רק במסמכים, לא בעדים – שנוכל להגיש את זה בהתחדש הישיבות. בוודאי לא יהיה מדובר בהרבה. אבל איננו רוצים, אם היתה שכחה של משהו בעל ערך, שהדלת תהיה נעולה בפנינו.

אב בית הדין את זה נראה בסוף היום, כשנגיע לכך.

היועץ המשפטי קודם כל לגבי מסמך מס' 4 – באנו בדברים עם הסניגוריה. בית המשפט יזכור, זהו התיאור על אושוויץ מפי שני הבחורים שברחו. הסברנו כי לדעתנו אין בו כל סתירה במספרים, ואף על פי כן אין הסניגוריה מסכימה שהמסמך יוגש. אני חושב שהסברנו זאת גם להנחת דעתם, ולכן, אעשה מה שאמרתי בישיבה הקודמת, בתשובה לכבוד השופט ד"ר הלוי. אבקש את אחד הבורחים הנמצא בלונדון להגיש לי תצהיר ואז אגיש את התצהיר עם המסמך לבית המשפט, ובית המשפט יפסוק אותה שעה כפי שיפסוק. חשבתי שאחרי ההסבר הסניגוריה תסיר את התנגדותה, אבל לא כך אירע.

עכשיו לגבי "אקציון ריינהרד", פעולת ריינהרד. מהי פעולת ריינהרד מוסבר בהצהרה בשבועה של אוסוולד פול (Oswald Pohl), מסמך מס' 1106 שלנו. אני מבקש את בית המשפט לקבל את המסמך כראיה. פול אינו בחיים.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, מה יש לאדוני להעיר?

ד"ר סרבציוס אין לי התנגדות פורמלית.

אב בית הדין

המסמך הבא הוא מס' 1532 שלנו. זה דו"ח חלקי ל-6 בפברואר 1943 על החפצים שנשדדו במחנות אושוויץ ולובלין (Lublin). מדובר בחפצי טקסטיל וחפצים אחרים שנשדדו, על קשיי ההובלה ברכבת, ואחר כך סיכומים – מה קיבלו כל רשויות הרייך השונות מן השוד: המשרד לכלכלה ומשק – 97,000 חליפות גברים; 76,000 חליפות נשים; 270,000 ק"ג כסתות; סך הכול מה שקיבל המשרד לכלכלה ומשק מסתכם ב-570 קרונות.

מה שקיבלו הפולקסדויטשה, למשל, בבגדי ילדים: 15,000 מעילי ילדים; 11,000 מעילים קצרים של ילדים; 3,000 מכנסי ילדים; 99,000 מעילי גברים, מעילים עליונים; 155,000 מעילי נשים; 125,000 כותנות נשים; 111,000 נעלי נשים; סך הכול בגדים – 211 קרונות.

הנוער הגרמני – מפורט כאן מה שהוא קיבל. בתוך זה 20,000 סוודרים של נשים.

צוות מחנות הריכוז קיבל: 28,000 מעילי גברים; 100,000 זוגות נעלי גברים; סך הכול 825 קרונות של מלבושים.

[מסמך זה סומן ת/1386].

בית המשפט ימצא כאן את הוראותיו של הימלר על סידור ענייני הרכוש לאחר ביקורו בוורשה.

מס' 1533 שלנו הוא דו"ח ל-13 במאי 1943 על השוד והגזל. מדובר בחפצים אחרים – על 94,000 שעוני גברים, למשל, על חלוקת השוד בין היחידות הלוחמות למיניהן: כך וכך שעונים קיבלו היחידות הלוחמות בחזית; 3,000 שעונים קיבל צוות הצוללות הגרמניות. כל אחת מן היחידות של מחנות הריכוז קיבלה 200 שעונים.

אפילו העטים הנובעים חולקו בין היחידות הלוחמות. והשאלה היא עכשיו מה לעשות בשעוני הגברות. "אני מבקש החלטה – כותב גלובוצ'ניק (Globocnick) – מה לעשות עם 33,000 שעוני נשים"; ארבעה ארגזים גדולים עם אוספי בולים נשלחו, זהב; הוא מבקש הוראה מה לעשות עם אוספי המטבעות שברשותו.

אב בית הדין מניין אנחנו יודעים שזה גלובוצ'ניק? לפי התואר, כן? היועץ המשפטי כן. המסמך הזה אנחנו יכולים לזהותו לפי ה-N.O.

זאת אנחנו יכולים לזהות.

דו"ח אחר של גלובוצ'ניק הוא מס' 117 שלנו, זה P.S. 4024. הוא נותן סיכום חלקי לפי מחירים נומינליים, כך הוא אומר, של שוד הרכוש, במאה מיליון רייכסמרק (Reichsmark) ומעלה. הוא בעצמו אומר שהמחירים הם נומינליים. ומדובר כאן אך ורק על כסף, דווייזים, זהב, דברי ערך. יש לו עוד אלף קרונות של Spinnstoffe (טקסטיל).

אב בית הדין מס' 1533 הוא ת/1387 שלנו; והמסמך שאדוני הגיש עכשיו הוא ת/1388.

היועץ המשפטי מס' 1250 שלנו – גלובוצ'ניק מדווח רייכספירר על סיום מבצע ריינהרד. ופה סיום המבצע על שני חלקיו. הוא אומר שאת מחנות העבודה הוא העביר ל"ס"א אוברגרופנפירר פול; ועכשיו לחלק המשקי של מבצע ריינהרד. "הגירוש" – הוא מתחיל – "מחוסל ונסתיים. ובסך הכול עלה הדבר יפה. נזק גדול יותר נעשה רק בוורשה, מקום שם הוצא לפועל הסיום בשיטה מוטעית

החלטה מס' 77

אנו מקבלים את הצהרת פול כראיה. הסניגור אינו מתנגד. מסמך זה יסומן ת/1384.

היועץ המשפטי פול מסביר כי זוהי פעולה אשר היו לה שתי אנפין. היה צד כלכלי למבצע: לגזול את הרכוש, וכי שלל מחנות הריכוז הופקד בבנק הרייך. הוא אומר שהוא התקשר עם פול (Puhl) אמיל יוהן פול, סגן נשיא הרייכסבנק בנוגע למסירה זו, כי את הזהב, התכשיטים והדווייזים מסרו ברייכסבנק (Reichs-bank) לטובת הרייך הגרמני.

הפן האחר של מבצע ריינהרד היה ריכוז היהודים במחנות ההשמדה.

ועכשיו כמה דו"חות על הפעולה הזו.

מסמך מס' 187 שלנו הוא דו"ח סודי על ניצול הרכוש אגב עקירתם וגירושם של היהודים. לצורכי סודיות נקבע כי את הרכוש היהודי יכנו עתה כרכוש גנוב או גזול ושדוד, כך יכונה רכושם של היהודים המגורשים. ועכשיו, ביסודיות רבה, הוראות מה לעשות ברכוש, מה לעשות בסכומי המזומנים – זה הולך לבנק הרייך; מה לעשות במטבע החוץ. השעונים ילכו למחלקה של "ס"א בבתי מלאכה מיוחדים; לבני גברים ילכו לפולקסדויטשה (Volks-deutsche) שמחוץ לרייך; בגדי נשים ילכו לפולקסדויטשה; לבנים ממשי – למיניסטריון הכלכלה; כלי מיטה ל-Mittelstelle של הפולקסדויטשה – זה איזה מוסד תיווך בשביל ציוד האנשים האלה בכלי בית; סדינים וכן הלאה – לחזית; משקפיים ועדשות – למשרד הבריאות; פרוות יקרות – את זה רוצה ה"ס"א לעצמו. נקבע כיצד ייקבע המחיר בו יימכר הרכוש השדוד למקבליו, תוך מחירים לדוגמה שנקבעו בחוק. אבל לפני שהרכוש הזה, ובפרט הבגדים, נמסרים לגזוליהם, צריך להסיר מהם את הסימן היהודי. נוסף לכך יש לבדוק בקפדנות רבה את כל החפצים הנמסרים לשם גילוי אפשרי של חפצי ערך מוסתרים ותפורים בתוכם.

אב בית הדין מסמך זה סומן ת/1385.

היועץ המשפטי המסמך הבא שברצוני להגיש בעניין זה הוא התצהיר של מי שהיתה מזכירתו של הנאשם, הילדגרד קונצה (Hildegard Kunze). איני יודע היכן היא, איני יודע אם היא חיה או לא, לפיכך אם הסניגור יתנגד וידרוש הבאתה, אצטרך למשוך ידי מהגשת המסמך, אם כי הייתי רוצה להביאו לידיעת בית המשפט. מבחינת אימות אין קושי – הוא אומת בבית הדין הצבאי הבינלאומי; אבל מבחינה אחרת, מבחינת העיקרון שבית המשפט קבע, עשוי להיות קושי, ולכן צריך לשמוע את הסניגור. אם יש לו התנגדות, לא אוכל להגיש את המסמך. איני יודע איפה גברת קונצה נמצאת, ובשביל זה בלבד לא אחפש אותה.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, אני מתנגד להגשת המסמך הזה. היתה זו נערה צעירה ביותר אשר העידה לאחר המלחמה, וכנראה שהיא סמכה את ידה על מה שהוגש בפניה. הייתי צריך לשמוע אותה כדי לראות מה תאמר עתה. התוכן במסמך זה הוא מועט למדי; יש להניח שאם תופיע ותעיד עוד יתמעט תוכן זה וילך.

היועץ המשפטי אם כך, לא אטריד את בית המשפט במסמך זה ולא אגיש אותו.

במכונות גז לצורכי השמדה. ב-5 ביוני 1942 קצרו שלוש המכונות את קציר המוות של 97,000 חנוקים. והביטוי הגרמני הוא "verarbeitet" (עברו עיבוד).

[מסמך זה סומן ת/1390].

השופט הלוי מי מגיש זאת למי? כי כתוב העתק יחיד.

היועץ המשפטי העתק אחד ויחיד, זה עדיין עניין סודי של הרייך. זאת כותבים ממחלקה IID3 וחתום על זה ראוף, איש הרוזה"א (RSHA), ס"ס אוברשטורמבפירר ראוף.

אב בית הדין לא, אליו זה כתוב. חתום איזה יוסט (Jost).

היועץ המשפטי נכון, אני מבקש סליחה. זה מוגש לס"ס אוברשטורמבפירר ראוף וחתום על ידי יוסט.

אב בית הדין מהי מחלקה IID3?

היועץ המשפטי לפי מה שזכור, זוהי המחלקה שסיפקה את מכונות הגז. זה המשרד הראשי לביטחון הרייך.

בכך הגענו לסיום פרק זה, ובית המשפט יואיל להנחות אותנו לגבי ההמשך.

אב בית הדין נפסיק עכשיו לעשר דקות.

אב בית הדין בעניין המסמך, שהיועץ המשפטי קורא לו "מסמך זאסן", לא הגענו עדיין לכלל החלטה. אנחנו ניתן את ההחלטה במשך היום. נראה מתי.

עכשיו ביחס לאותה עדות, שאדוני הזכיר, אנחנו מוכנים לשמוע את העדות, אבל נבקש את אדוני באמת לשמור ולהחזיק אותה עד כמה שאפשר בגבולות הנכונים שלה.

היועץ המשפטי אולי בינתיים יגמור חברי מר כך, ברשות בית המשפט, את הדברים שנשארו אצלו.

מר כך כבוד בית המשפט, בית המשפט יזכור בוודאי, שלפני כמה ימים ניסיתי להגיש וביקשתי מבית המשפט לקבל את הצהרתו של ד"ר אימרה ריינר (Imre Reiner), שהצהיר לפני הקונסול שלנו בקנדה. אני הגשתי אז שתי תעודות רפואיות שאישרו שהעד ד"ר ריינר לקה בהתקפת לב, שהוא סובל גם מטרומבוזיס בלב וגם מאינפרקט בלב, ושני רופאים אישרו שהוא אינו יכול לטוס לישראל על מנת למסור את עדותו כאן.

אב בית הדין סימנו את התעודות האלה?

מר כך בת/1224.

בינתיים סיפקתי לבית המשפט, וגם לסניגור, העתקים מאותה הצהרה. בית המשפט ביקש ממני אז לברר, האם בכל זאת קיימת אפשרות שהעד הזה ייחקר בקנדה. התשובה על כך היא שלילית משתי בחינות. קודם כל ביקשתי שהעד ייבדק עוד פעם מבחינת בריאותו, כדי לברר האם הוא יכול להיחקר. קיבלתי תעודה רפואית מאת אותו הרופא שבדק אותו בבית החולים והוא אומר כי לדעתו העד לא יוכל לעמוד כעת בחקירת שתי וערב, ושהדבר עלול לסכן את בריאותו. הוא אומר: "I feel that Mr. Reiner is not in a position to be cross-examined at present, as this would jeopardize his health"

אב בית הדין מי נתן את התעודה הזאת?

מבחינת ידיעת מצב העניינים". אנחנו כבר יודעים למה גלובוצ'ניק קורא "השיטה המוטעית": לא הצליחו לפתוח את יהודי גטו ורשה ללכת לגירוש והיה המרד.

הוא מדבר אחר כך על הפקת התועלת מכוח העבודה היהודי, על התקנת מחנות המגורים, על מסירת המחנות לידי הנהלת מחנות ההסגר של המשרד הראשי למנהל ולמשק של הס"ס, על ניהול המפעלים המשקיים של האוסטאינדוסטרי, אוסטי (OSTI), Ostindustrie GmbH (התעשייה במזרח בע"מ) זה בסעיף 7. על ניצול כוח העבדים היהודי; אחר כך, ב-D - הכנסה מדברי ערך מסוימים, תפיסת כל הרכוש היהודי ובתוך זה תפיסת זכויות של היהודים בארץ ובחוץ לארץ. כי כל עצורי המחנות נתבעו למסור את תביעותיהם לאוסטי, אשר פעלה בעניין זה כמעין מוסד לגובינא.

אחר כך הוא מדבר על מחנות עבודת הכפייה. פירוט מפורט של מתכות עדינות, דוויזים, תכשיטים ודברי ערך. פירוט הארצות של מטבע זר. אריגים, טקסטילים - כל אלה מצויים כאן. בית המשפט יואיל לשים לב לכך כי תאריך המסמך הוא 4 בנובמבר 1943, ואנחנו כבר יודעים מן העדויות שנשמעו כאן כי ב-2 וב-3 בנובמבר 1943 חוסלו המחנות באזור לובלין, היהודים הועברו למיידנק (Majdanek) ונורו שם באותו יום. על זה העיד כאן ד"ר ודובינסקי (Wdowinski) - 18,000 העצורים האחרונים.

השופט הלוי איפה התאריך?

היועץ המשפטי למעלה, טרייסטה (Trieste), 4 בנובמבר 1943.

אב בית הדין התאריך פה הוא 18 בינואר 1944.

היועץ המשפטי דבר זה מכורך אצלכם בתור האחרון - המכתב של גלובוצ'ניק להימלר (Himmler) מטרייסט הוא מ-4 בנובמבר 1943.

אב בית הדין איך זה, שני התאריכים השונים האלה? פה הוא מגיש דו"ח סופי בנובמבר 1943, אחר כך בא עוד פעם דו"ח סופי בינואר 1944?

היועץ המשפטי בית המשפט יואיל לראות מה הוא מבקש ב-4 בנובמבר 1943. הוא מבקש כי כוחות הס"ס אשר פעלו יקבלו עיטורים מתאימים, כמו שקיבלו הכוחות אשר פעלו בגטו ורשה.

אב בית הדין "אייזרנס קרויץ" (Eisernes Kreuz) - עיטור "צלב הברזל"?

היועץ המשפטי כן. ואחר כך, הדו"ח הסופי של כל חיסול הרכוש.

אב בית הדין זה יסומן ת/1389.

היועץ המשפטי המסמך האחרון, שאולי אינו שייך לסדרה זו, הוא מס' 1443 שלנו. זה מכתב של ראוף (Rauff) למחלקה שעסקה באספקת מכונות גז לאיינזגרופן (Einsatzgruppen). מדובר כאן שמאז חודש דצמבר 1941 הומתו 97,000 באמצעות שלוש המכונות הנמצאות בשירות, מבלי שנתגלו ליקויים בכלי הרכב. את ההתפוצצות הידועה בקולמהוף (Kulmhof) יש לראות כמקרה בודד. אחר כך מדובר כיצד למנוע תאונות, כיצד לטפל בשכלולים של מכונות ההמתה, מדובר בהתקנת אבזרים בפנים, תיאור המכונות, הקלת פריקת הגוויות. ובכך מסתיים המסמך. אנו יודעים שבקולמהוף היתה השמדה על ידי מכונות. גם האיינזגרופן, ובפרט האיינזגרופה D, ידוע לנו שהשתמשה

ציטט חלקים של אותה ההצהרה של ד"ר ריינר, למעשה הוא הקריא לתוך הפרוטוקול חלקים של אותה הצהרה. נראה לי שגם מבחינה זו מן הדין שבית המשפט יקבל את ההצהרה, יראה באיזה הקשרים נאמרו אותם הדברים וזה יאפשר לבית המשפט לשקול גם את עדותו של העד שהעיד וגם את משמעותה של אותה ההצהרה שאני רוצה להגיש אותה.

ציינתי קודם את הדוגמאות מנירנברג. למעשה כך היתה גם שם הפרוצדורה: כאשר התביעה ניסתה להגיש הצהרה מסוימת והיתה התנגדות מצד הסניגוריה, החליט בית המשפט לקבל את ההצהרות האלה והוסיף בגוף ההחלטה שאפשר יהיה לדרוש את חקירת העד if he is available, ואם התברר אחר כך שהאיש אינו בחיים או שבגלל מחלה נמנע ממנו להופיע, הרי לא עמדו על הצורך הזה בחקירת שתי וערב. הייתי מבקש אפוא שבית המשפט ישתמש בסמכותו לפי סעיף 15 של החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם ויקבל את העדות.

אב בית הדין את התעודה הרפואית הנוספת סימנתי ת/1391.

ד"ר סרבציוס, היש לו מה להעיר לעניין זה.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, האישור השני המוגש כאן הוא לקוי מאוד בחסר. הרופא כותב כאן כי יש לו ההרגשה, "I feel that Mr. Reiner is not in a position"

אב בית הדין ה-"Gefühl" הזה האנגלי אינו ה-"Gefühl" הגרמני, ד"ר סרבציוס.

ד"ר סרבציוס אפשר גם לתרגם זאת "אני סבור". אולם רופאים אלה הם בעלי לב רך מאוד והם נוטים לתת אישורים למכביר. אין אישורים כאלה מתקבלים על ידי בתי המשפט, אם אין הצד שכנגד מסכים להגשתם. דרוש כאן אישור רשמי. תחילה נאמר באישור הראשון, כי העד אינו יכול לבוא במטוס. ובאישור השני נאמר כי אינו יכול להיחקר כלל. הרי אי אפשר ליטול ממני את אפשרות החקירה הנגדית, אשר תושווה עם חקירתם הנגדית של כמה עדים. ברצוני להוסיף דבר אחד, כי יש לי הרגשה, כי הצהרה זו היא ארוכה מאוד והיא מהווה לפי דעתי עבודה משותפת של כמה אנשים, בה הכיר העד מראש בתור שלו. אף דבר זה צריך היה להבהיר.

מר בך (מבקש להשיב)

אב בית הדין אדוני מר בך, איננו יכולים להפוך את זה לדבר שבשגרה, שיש עוד פעם תשובה. מה אדוני רוצה להעיר? רק דבר חיוני ביותר.

מר בך אולי רק משפט אחד להראות שאין למעשה כל סתירה בין התעודות הרפואיות. הסניגור רצה לטעון כאילו יש סתירה ביניהן. ואני רציתי לעמוד על כך שאין סתירה כזאת כשנאמר כאן "He is certainly unable to travel by air at the present time and testify at a trial"

לכל היותר אפשר לומר שזה אינו די ברור, אם הכוונה היא שאינו בכלל מסוגל להעיד במשפט כלשהו או רק אינו מסוגל לטוס על מנת להעיד במשפט מסוים. לכן באה התעודה השנייה בשביל להבהיר את הדבר.

אב בית הדין

מר בך אותו הרופא מנדלסון M.D., שכבר נתן את התעודה הקודמת. התעודה הגיעה אלי רק אתמול, ולכן לא הכנתי תצלומים, אבל יש לי העתקים מודפסים. מסרתי גם העתק אחד לסניגור.

ביררתי כמו כן, שלמעשה אין הסכם בין ישראל וקנדה בעניין עזרה הדדית משפטית ושגם מבחינה זו לא היינו יכולים להגיש בקשה זו, על כל פנים לא מתוך ודאות שאומנם ייענו לבקשה כזאת.

הייתי אומר אפוא, כבוד בית המשפט, שמבחינת ההחלטות של בית המשפט, מבחינת המצב המשפטי, אין הבדל בעצם בין העד הזה ובין הצהרות אחרות שהגשנו לבית המשפט ואשר בית המשפט יקבל אותן ושבמסיבות העניין אי אפשר היה לחקור את העדים האלה, בגלל מותם או נסיבות אחרות (they are not available), כפי שכבר החליטו בזמנו בנירנברג, וגם למעשה כך משתמע מהחלטות בית המשפט כאן. אין הבדל בעצם בין מקרה של עד שבגלל מותו אינו יכול להופיע בפני בית המשפט ובין עד שבגלל היעדרו ומצב בריאותו אינו יכול להיחקר.

אב בית הדין האם אדוני זוכר באיזו ישיבה דנו בזה קודם?

מר בך איני זוכר בדיוק, אבל אפשר אולי לברר לאור מספר המוצג.

אב בית הדין בישיבה מס' 61.

מר בך למעשה מתייחסים תמיד לאותם המקרים בהקבלה, למשל בסעיף 36 של Trial Upon Information Ordinance נאמר: "If the witness who has given evidence on oath at a preliminary examination, cannot be produced at the trial because of his death, infirmity or sickness, or absence from Palestine, his deposition may be read". אני רק מצטט את הסעיף הזה כביסוס לטענתי שאין הבדל עקרוני בין מקרה של עד אשר נפטר ולא יוכל להעיד ובין מקרה של אדם אשר בגלל מחלה, כמו מחלה חמורה זאת, מחלת הלב, לא יוכל להיחקר עכשיו.

אב בית הדין מתי ניתנה ההצהרה, מר בך?

מר בך ההצהרה הזאת ניתנה ב-5 באוקטובר 1960. ואני רוצה להדגיש, ואני חושב כי הדבר הזה גם מוסיף ערך פרוכטיבי וגם משקל לאותה הצהרה. כאשר ד"ר ריינר מסר את ההצהרה הזאת, לא רק שהוא הביע את נכונותו להופיע כאן, אלא הוא מסר את ההצהרה מתוך ידיעה ואמונה שהוא ייחקר על אותה ההצהרה בבית המשפט.

אין ספק שההצהרה הזאת היא רלוונטית בכמה נקודות חשובות שהתעוררו במשפט זה וגם תהיה לבית המשפט אפשרות רבה לעמוד על מידת זיכרונו של העד ועל מהימנותו, בעיקר כאשר העדות הזאת מתקשרת עם מסמכים שהוגשו על ידינו ועם ראיות אחרות ועדויות אחרות שאנחנו השמענו. אני רוצה רק לתת דוגמה לכך.

אב בית הדין ניקח עכשיו את הטענה בתור טענה מבלי שאדוני ייכנס לגוף הכתוב שם.

מר בך הייתי רוצה רק לומר שאפשר לחלק את ההצהרה לכמה חלקים. יש דברים שהוא מעיד עליהם, ואת העובדות האלה אנחנו יודעים רק מפיו, ויש עדויות אחרות שיכולות לעזור לבית המשפט לעמוד על טיב העדות ועל משקלה.

הייתי רוצה להוסיף טענה נוספת: בית המשפט יזכור שהסניגור חקר את אחד העדים, שהופיע כאן ומסר את עדותו. בזמן החקירה

החלטה מס' 78

איננו מוכנים להפעיל את הסעיף 15 של החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, תש"י-1950, לקבלת הודעתו של ד"ר אימרה ריינר, שניתנה באוקטובר 1960, נוכח העובדה שהסניגור לא יוכל לחקור את ד"ר ריינר חקירת שתי וערב. אנו דוחים את בקשתו של מר כן.

עוד משהו, מר כן?

מר כן, כן, כבוד בית המשפט, בצירוף לת/1156, הצהרתו של ד"ר ארנה בודה (Ernö Boda) מבודפשט. כאן אישר ד"ר בודה שעמודים מסוימים מתוך הספר שפורסם בשפה ההונגרית, והעמודים האלה מכילים פרוטוקול של ישיבה שהתקיימה ב-31 במארס 1944, שהעמודים האלה מתאימים לפרוטוקול המקורי, אותו הוא כתב, ושהפרוטוקול הזה הוא נכון ונאמן. אני צירפתי אז להצהרה הזאת תרגום לשפה הגרמנית של אותו הפרוטוקול, אם כי ההצהרה התייחסה לאותם העמודים בספר ההונגרי, הודעתי אז לבית המשפט שאגיש עוד הצהרה של מתרגם אשר יאשר את התרגום הגרמני, כלומר שיאשר שהתרגום הגרמני מתאים לכתוב בספר ההונגרי. ברצוני עכשיו להגיש הצהרה של קצין משטרה עמרים בלום, השולט בשתי השפות, והמאשר כאן את הנוסח של התרגום הגרמני מאותם העמודים בהונגרית. הוא למעשה תיקן את הסגנון בכמה ביטויים באותו התדפיס שהוגש על ידי אז, ומאחר שברצוני להגיש את התרגום מדויק ככל האפשר, אני מבקש מבית המשפט לקבל את הצהרת מר בלום בצירוף התרגום המדויק של אותם העמודים בשפה ההונגרית. אפשר אולי לצרף את ההצהרה הזאת לאותו המוצג ת/1156.

אב בית הדין יש איזה הערות, ד"ר סרבציוס?

ד"ר סרבציוס אין לי התנגדות פורמלית. לגבי ערך המסמך עוד אביע את עמדתי.

אב בית הדין נסמן את המסמך ת/1156א'.

מר כן הייתי רוצה למסור אינפורמציה לבית המשפט: פנינו באמצעות משרד החוץ, לממשלה ההונגרית בקשר לפרוטוקול שנערך בזמנו לפי עדות העד טיבור פרנץ (Tibor Ferencz) על דבריו על שיחותיו עם השירים אנדרה (Endre) ובקי (Baky), בנסיבות אותן הוא תיאר. קיבלנו תשובה שאומנם הדבר בטיפול, אבל עוד לא קיבלנו תשובה אם אומנם הפרוטוקולים האלה נמצאו. ברגע שתקבל תשובה, אודיע על כך לבית המשפט.

יש עוד דבר אחד. בית המשפט יזכור בקשר לפרשת ילדי לידצה (Lidice), היה שם עוד מסמך אחד בשפה הצ'כית שאישר פרטים מסוימים בקשר לאותם הילדים. בדקתי עוד פעם את המסמך וראיתי שיש שם אי-דיוקים מסוימים. אין אבחנה בין הילדים שנשלחו אז מלודו' לגנרלגוברנמן (Generalgouvernement), לבין הילדים שנשלחו אז לגרמניה, ל"גירמון". מאחר ואין כאן אבחנה זו, קשה לי לבקש מבית המשפט להסתמך על אותו המסמך.

אב בית הדין מה מספר המסמך?

מר כן המסמך לא הוגש.

אב בית הדין זה אחרי שד"ר סרבציוס טען שהיה יחס טוב לילדים האלה? כן?

מר כן זאת לא היתה הטענה בקשר למסמך הזה דווקא. הוא טען

זאת בדרך כלל על אותם הילדים. את זאת הוא טען כשניסיתי להגיש את עדותה של אחת הילדות האלה, הנפוכה (Hanfová), שהעידה בגרמניה.

ולמעשה אין שם אבחנה בין אותם הילדים שנשלחו לגרמניה לבין אלה שנשלחו לגנרלגוברנמן. פנינו אפוא פעם נוספת לממשלה הצ'כית בבקשה להבהיר את הדבר ולמסור לנו בדיוק מה עלה בגורלם של הילדים, עד כמה שהדבר ידוע לממשלה הצ'כית, וגם על כך נודיע לבית המשפט ברגע שנקבל את התשובה.

אב בית הדין (ליועץ המשפטי) יש לאדוני עכשיו עוד שתי עדויות? היועץ המשפטי כן, אני קורא לדוכן את מר שלום חולבסקי (Cholawski).

אב בית הדין אתה מדבר עברית?

העד חולבסקי כן. אני רוצה להצהיר בהן צדק.

אב בית הדין מדוע?

העד חולבסקי אם זאת זכותי, אני מבקש.

אב בית הדין זו זכותך, בתור מי שאינו מאמין, אני מבין.

העד חולבסקי אני מבקש לקבל את הזכות הזאת.

אב בית הדין אבל מחובתי לברר את הסיבה, יש שתי סיבות...

העד חולבסקי אני רוצה להישבע בדבר שאני מאמין בו באמונה שלמה.

[העד מסר הצהרה בהן צדק]

אב בית הדין מה שמך המלא?

העד חולבסקי שלום חולבסקי.

אב בית הדין אני רוצה להסביר לך כבר בתחילת עדותך, אנחנו הרשינו את השמעת עדותך, אבל ברור שאין כל אפשרות, במסגרת העדות הזאת, לגולל את הפרשה הזאת, שכפי שאני מבין אתה עומד להעיד עליה, לגולל אותה במלואה, זה צריך להיות ברור לך.

היועץ המשפטי מר חולבסקי, אתה חבר קיבוץ עין השופט?

העד חולבסקי כן.

ש. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה היית בבית הוריי בניישיבו' בכיילורוסיה?

ת. נכון.

ש. בשנת 1942 היתה התקוממות בגטו ניישיבו'?

ת. נכון.

ש. כאשר הגרמנים בעזרת הליטאים ואחרים רצו להוציא את היהודים להורג?

ת. כן.

ש. אולי תספר לנו בקצרה איך עברה והסתיימה ההתקוממות הזאת, ומה עשית לאחר מכן?

ת. ב-21 ביולי בלילה הקיפו הגרמנים את הגטו והודיעו על סלקציה בגטו. זה היה לאחר שב-30 באוקטובר 1941 העבירו הגרמנים סלקציה בפעם הראשונה והובילו 4,000 יהודים, 85

האלה התנקמו קשות ביהודים. בדרך כלל הם לא בחרו ביציאה, אלא אם כן ברחו מהשמדה.

ש. הצלחתם לשחרר מחנה עבודה?

ת. כן.

ש. איזה?

ת. בינואר שנת 1943, תכנתי עם פרטיזן מהמחלקה שלי, פוסיסודסקי (Posisodski), את שחרור מחנה העבודה סוורז'ה (Sverze). היו שם 250 יהודים שעברו במנסרה. הבחור הלך, התחפש בבגדי איכרים, נכנס לתוך המנסרה כאילו בא לקנות עצים, התקשר עם גיסו שהיה בתוך המחנה, ובמשך מחצית היום הנותר, אורגן כל המחנה ליציאה. כלילה עמדו יחידות קטנות לצאת, הגדרות אשר עשו האנשים בתוך המחנה, גדרות העץ, נעשו במסמרים קצוצי ראש כך שאפשר היה... למפרע ידעו, חשבו על בריחה. ופתחו כלילה את הגדר ו-250 יהודים יצאו ממחנה העבודה. 120 יהודים באו אלינו ו-130 יהודים ברחו למקום אחר, למחנה אחר.

ש. איך חיו היהודים ביער? קודם כל כמה היו? אתה נדרת שנתיים ביערות, יש לך מספר משוער של יהודים שברחו ליערות?

ת. אני יכול רק להעריך. היו ביערות יהודים משני סוגים: היו יהודים לוחמים, ומחנות משפחה.

ש. כמה היו לוחמים?

ת. אני מעריך שהיו ביערות כ-15,000 לוחמים יהודים בערך.

ש. פרטיזנים?

ת. פרטיזנים. מחנות משפחה – קשה מאוד להעריך כמה הגיעו ליער. כי ברחו ליערות הרבה יותר, הגיעו ליערות הרבה פחות. ויצאו, כמובן, רק בחלקם המועט.

ש. מדוע היו מגיעים פחות מן הבורחים?

ת. כיוון שבשעה שהיהודים עזבו את הגטאות, הם היו צריכים לפעמים לעבור במקומות של משטרה, מקומות של חיל מצב גרמני, מקומות ששוטטו בהם בלשים גרמנים.

ש. וכשנתקלו באלה?

ת. וכשנתקלו באלה, הם הושמדו. לא נשאר שריד מהם. רק חלקם הגיע ליער.

ש. איך חיו היהודים ביער?

ת. היו מחנות משפחה שחיו בלי חסותם של לוחמים יהודים. והיו מחנות משפחה שחיו בחסותם של לוחמים יהודים. כאשר הם ברחו ליערות, הם שכנו בסבכי החורשות, כפי שתיארתי, והם פחדו לצאת. מדי פעם הם הרשו לעצמם לצאת ולשמוע, שהנה פה בפינה מדברים יידיש, סימן שכאן גם כן איזו משפחה יהודית. הם שכנו שבועות וחודשים, ורק כלילות היו יוצאים לקצה היער, לשדות, ללקט קצת תפוחי אדמה. ותפוחי אדמה היו כמובן מזון עונתי, והיו מביאים את תפוחי האדמה אל תוך היער.

ש. ואחר כך היו מתלכדים למחנות?

ת. המשפחות הללו התלכדו אחת לאחת והפכו למחנות המשפחה. אבל אותם מחנות משפחה שהיו ללא חסותם של הפרטיזנים היהודים הושמדו כמעט כליל, לא נשארו רבים מהם. כיוון שאחרי

אחוזים של יהודי העיירה, לשני הבורות הגדולים על יד העיירה. על ההוראה הזאת של הגרמנים הודיעו היהודים: "לסלקציה – לא נלך!" הגרמנים פרצו לגטו ביריות.

ש. איזו יחידה גרמנית?

ת. זאת הייתה יחידה גרמנית של הס"ס וליטאים, יחידה שהקימו הגרמנים לשירותם, לעזרתם. הם פרצו ביריות, עמדת המחתרת השיבה אש, כמה גרמנים נפלו. היהודים, לפי אות מהמחתרת, הדליקו את הגטו. אנחנו הדלקנו את הגטו והיהודים פרצו, דרך גדרות התיל, דרך הבונקרס, חלק ניצל. היתר נפל בגטו. אבל לסלקציה, היהודים לא הלכו. אני נמנית עם אלה שפרצו מן הגטו והגיעו ליער.

ש. מה מצאת ביער?

ת. ביער מצאתי שרידים של עיירות יהודיות אשר הושמדו קודם לכן, משפחות יהודיות בחלקן, רק בחלקן, שסועות, אבות, אימהות זקנות, ילדים. הם נמצאו בתוך היער בין סבכי השיחים ופוחדים כמובן לצאת מתוך מקומות המחבוא שלהם.

ש. מה הקימותם שם?

ת. הקימונו פלוגה יהודית לוחמת, הקימונו מחנות משפחה של היהודים האלה אשר היו בחסותנו.

ש. בחסות מי?

ת. בחסות הפלוגה היהודית הלוחמת, הפרטיזנים היהודים.

ש. מה שקראו פרטיזנים?

ת. כן.

ש. מה עשיתם כדי להוציא יהודים אחרים מהגטו ליער?

ת. אנחנו כתבנו מכתבים לגטאות הסמוכים. זה היה בקיץ שנת 1942 כאשר עברה סופת השמדה גדולה באזורי ביילורוסיה באוקראינה, ונשארו רק הגטאות הגדולים יותר וגטאות מעטים קטנים כארובות עשן אחר שרפה. התקשרנו לגטאות הסמוכים, כתבנו להם מכתבים, שלחנו שליח מיוחד לאחד הגטאות הקרובים, אשר נפל במבואות הגטו, ולא זכה להגיע. לא באו יהודים רבים. צריך להבין שהיו אז מעצורים רבים, בשביל יהודים להגיע ליער:

א. האחריות הקולקטיבית אשר דיכאה מאוד.

ש. מה זאת אחריות קולקטיבית?

ת. א. כלומר, אם כמה יהודים נעדרים מהגטו, כל הגטו עלול להישמד בגלל היעדר של כמה יהודים.

ב. חוסר נשק, ובלי נשק – אי אפשר היה להתקיים לא ביער ולא בסביבותיו.

ג. קשרי משפחה הדוקים ביותר, ילדים לא יכלו ולא רצו לעזוב את הוריהם, אימהות עם התינוקות לא יכלו לצאת כי אי אפשר היה לכלכל תינוקות ביער. בגלל התינוקות התגלו מקומות המחבוא של היהודים.

ד. בכררה בין הצפוי ליהודי בגטו ובין הצפוי לו ביער, העדיף היהודי הפשוט להישאר בצוותא עם היהודים. היער הטיל אימה על היהודי. יהודי וער אלה שני מושגים רחוקים, תמיד היו רחוקים. הוא לא ראה כל אפשרות של קיום ביער, והדברים

ש. ילדים? נשים?

ת. ילדים, זקנים ונשים. וכאשר הקרח היה קופא, אפשר היה לנוע בשדות. הצרות החלו כאשר השלג הפשיר והיו ביצות גדולות בחודש מארס. נשים, זקנים וילדים היו צריכים לנוע בתוך הבוץ עד לצוואר, ללכת בתוך בוץ קר, כאשר דורכים על הכפור והוא נשבר. וכך ימים ארוכים, ימים ולילות. בלילות היו נחים קצת. לא היה אפילו מקום היכן לנוח, לישון. אנשים היו קשורים בחבלים לעצים. כי אלה היו מקומות גבוהים יותר, כי שניים עד שלושה צעדים מהעץ היו ביצות. ולמחרת שוב נמשך המסע הזה. המסע ארך למעלה מחודשיים.

ש. הצלתם את המחנה הזה?

ת. הצלנו את המחנה כמחנה, אבל רבים נפלו, התמוטטו. היו זקנים ונשים שנשארו קפואים בתוך הביצות. ילדים וזקנים נשארו קפואים בתוך הביצות. לא היה מנוס, לא היתה הצלה בשבילים.

ש. וכאשר נכנסתם לעיירות מצאתם עוד יהודים בתוכם?

ת. כבר לא היו יהודים אז.

אב בית הדין מתי זה היה? על איזו תקופה מדובר?

העד חולבסקי יהודים בעיירות הקטנות לא היו כבר מקיץ 1942.

היועץ המשפטי אבל אתם נכנסתם כפרטיזנים לוחמים לעיירות?

העד חולבסקי נכנסנו, וגם שחררנו כבר עיירות, אבל כבר לא היו בהן יהודים, זה היה אחד הדברים הטראגיים ביותר.

ש. הייתם נכנסים לעיירה שהיתה ידועה כבעלת אוכלוסייה יהודית?

ת. בעלת אוכלוסייה יהודית מובהקת.

ש. ולא היו יהודים?

ת. כבר לא היו יהודים. כאשר היו עוד יהודים בעיירות – לא היו פרטיזנים יהודים, וכאשר התחילו גרעינים של פרטיזנים יהודים – כבר לא היו עיירות יהודיות, רק פה ושם. אבל אני יכול לומר שהיער לא רק ידע את הדיכאון הזה של מחנה המשפחה, אלא היער ידע גם צד אחר. היו ביער לוחמים יהודים גדולים.

ש. איפה היו הריכוזים?

ת. היו ביער רגעי אושר גדולים, כאשר חזרו מפעולות גדולות.

הריכוזים הגדולים של הפרטיזנים היהודים החלו בערך מקובנה (Kovno), לכל אורך ריכוזי היעירות הגדולים, לאורך מזרח פולניה עד גליציה בדרום. זה היה מקובנה, יערות וילנה, יערות נליבוקי (Naliboki), יערות ליפיצ'אנסק (Lipiczanski), יערות פולסיה, יערות צפון ווהלין (Vollhynia). במקומות האלה רוכזו מחנות המשפחה והלוחמים היהודים.

ש. אחר כך היה גם מגע צבאי עם מטה צבאי, מטה בריגדה של הפרטיזנים, הייתם נתונים למרות צבאית?

ת. אחר כך נוצר מטה. בתחילה היו גרעינים, פועלים באופן עצמאי, ואחר כך נוצרו קשרים.

ש. יש בידך קלף, היכן מצאת אותו?

זמן קצר הם נתקלו בכל מיני מרגלים – והגרמנים שלחו כאלה לתוך היערות – הם הושמדו.

ש. אתה זוכר את המסע של יחידת הפרטיזנים שלך עם מחנה משפחתי בפברואר 1943?

ת. כן.

ש. אולי תתאר בקצרה.

ת. אחר כמובן היה מצבם של אלה שהיו בחסות הפרטיזנים היהודים. לשם היו הפרטיזנים מביאים גם מגן, כלומר גם חסות וגם אוכל, מזון. אני יכול לומר שלא רק אנו נתנו להם, גם הם נתנו לנו משהו חשוב ביותר. כשבאנו לשם וראינו לפנינו אב יהודי, ראינו לפנינו אם יהודייה, ראינו לפנינו ילד יהודי, דמויות שכבר אז נעלמו כליל מהנוף שלנו בתוך היער, זו היתה הרגשה, אווירה של בית יהודי, כאשר באנו לתוך מחנה משפחתי, אשר אומנם חסה בצלנו, אשר הגינונו עליו, אשר הזנו אותו.

ש. למחנות כאלה היו מבנים כלשהם? הם היו באיזה מקומות קבע?

ת. בתקופות שקטות יותר, כאשר היחידה שלנו לא זזה ולא היתה נאלצת לנוע, גילו היהודים הללו כוח חיוני למופת. הם אפילו ארגנו בתי מלאכה ארעיים, סנדלרייה, מתפרה, למענם ולמען הלוחמים היהודים. הם אפילו הקימו מאפייה, במידה שהיה קצת קמח. הם גילו חיוניות למופת. מצבם היה פי כמה וכמה גרוע כאשר החלו תנועות. והתנועה הפרטיזנית היתה קשורה לתנועות. המצב החמור ביותר היה בתקופת המצוד, אותו מצוד אשר החל בשנת 1943, והוא למעשה עבר על כל היערות. אבל אצלנו ביחידה שלנו הוא התחיל כ-10 בפברואר 1943. כוחות גרמניים גדולים הקיפו את היער והחלטתם היתה אחת ונחושה – להשמיד את כל התנועה בתוך יערות פולסיה.

ש. איזה כוחות גרמניים?

ת. היה זה ה"ס"ס והצבא הגרמני.

ש. מניין לך שאלה היו "ס"ס?

ת. אנו יודעים לפי השבויים שנפלו לידינו.

ש. תפסתם שבויים?

ת. לפי השבויים שתפסנו ידענו זאת, ולפי כל מיני ידיעות אחרות. הם הקיפו את היערות. פולסיה היתה אחד המבצרים של התנועה הפרטיזנית. הם נעו בדרכים. הדרכים היו עשויות מעץ, לא היו שם כבישים אחרים. והפרטיזנים נקטו בטקטיקה אחת, הם לא רצו לפתוח בקרבות עם חילות גרמניים גדולים. התחמשת היתה מועטה. אנחנו בדרך כלל הלכנו בעקבות הגרמניים. גירינו אותם להסתערויות על אובייקטים מדומים. חיכינו להם במארבים, במקומות נוחים ביותר, כאשר היו דרכי נסיגה טובות יותר, למען לא נסתבך. וכמובן שאנחנו הלכנו לא בדרכים, אנחנו הלכנו בין הדרכים.

ש. אתה יכול לתאר לנו בקצרה את המסע עם המחנה המשפחתי הזה?

ת. המחנה המשפחתי הלך אתנו.

ש. כמה אנשים היו שם?

ת. היו שם כ-250 יהודים.

ש. מה היתה פעולתך הראשונה?

ת. הפעולה הראשונה היתה לארגן מסגרת רשמית כלשהי, חיצונית לפחות, לעבודה, כי היחידה היתה צבאית. לכן פניתי לבריגדיר, מפקד החטיבה, והוא נתן מינוי של כעין ועדה אשר תטפל בחיפוש קרובים של אנשי החטיבה. על ידי כך ניתנה האפשרות לנסוע לגרמניה, לכל מקום, ולעשות מה שאפשר.

ש. אתה יצאת אישית לחפש יהודים?

ת. אני חושב שלא חדלתי מכך במשך כמה חודשים מיום המינוי.

ש. באיזה מקומות ביקרת?

ת. ביקרתי בוודאי בעשרות מחנות, הגדולים שבהם: דכאו, ברגן-בלזן (Bergen-Belsen), מאוטהאוזן (Mauthausen), טרזיינשטט (Theresienstadt), ובעשרות מחנות אחרים בגרמניה, באוסטריה, בצ'כיה, באיטליה ובצרפת. בכל מקום באירופה היכן שנמצאו יהודים.

ש. הופעת שם כקצין של המחנה השמיני הבריטי שהחיל"ל היה חלק ממנו?

ת. התלבושת היתה כמובן של הבריגדה שהיתה חלק מהמחנה השמיני של מונטגומרי. באופן רשמי, בהתחלה כמובן, הופענו כדי לחפש קרובי משפחה. אבל ברגע שנתקלנו בשואה לא היתה יכולת לשמור עוד על הפעולה במסגרת הרשמית. והבריגדה כולה פרצה לפעולת העזרה מבלי שים לב בהרבה למסגרות הצבאיות.

ש. מה מצאתם באותם מחנות, מה אתה ראית כמו עניין?

ת. חושבני, אם אנסה למצות במשפטים ספורים, שאוכל לומר: מצאתי עדה של אנשים חיים שמבחינה נפשית לא היתה שונה בהרבה מאותן הגופות שאנו מצאנו נטולות אברים ואפילו ערופות ראשים. מבחינה גופנית – נעשה הכול במידה מסוימת, בייחוד בזמן הראשון, על מנת להעמיד אותם על הרגליים. במידה שזה היה אפשרי. אם איני טועה, נמצאו אז בברגן-בלזן 52,000 פליטים, 27,000 מהם מתו תוך הטיפול הרפואי בהם.

ש. מתו לאחר השחרור?

ת. מתו לאחר השחרור, תוך הטיפול, תוך הניסיון להציל את שביב החיים שעדיין היה בהם.

ש. ממה הם מתו, מר חוטר-ישי?

ת. אם הם שקלו שלושים וכמה קילוגרמים, לא היה להם מגע עם החיים. לא נשאר בהם כוח להילחם. הם נראו כמו, אם להשוות למאורעות מלחמה, ליערות שלמים שעמדו בהם רק גזעים, עם ענפים קצוצים, כך דמה כל אחד ואחד מהם, כי הוא עמד קצוץ זרועותיו הימנית והשמאלית. כי מצד שמאל לקחו את אשתו, מצד ימין לקחו את ילדיו, והוא ניצל. וכל כמה שהוא שקל, כמה שהיה שווה, הוא היה כולו פצע מכל צד, שלא רק שלא הגליד, אלא לאחר שעבר הזעזוע הראשון של ההצלה – הפצעים הללו רק נפתחו ושתתו דם, כי הוא לא שכח אותם וחי חיים פנימיים שכמעט ולא נתנו לו אפשרות להתחבר עם האחרים.

ש. אתה רוצה לתאר את הפגישה הראשונה שלך, ואיפה היא היתה?

ת. הפגישה הראשונה היתה באחד המחנות, אולי נאמר, המחנה

ת. זה קלף שמצאתי ב-1943 באחד הכפרים סמוך לעיריית, אצל אחד האיכרים.

ש. הוא כתוב על קלף של ספר תורה?

ת. כן.

ש. מה עשו ממנו הגרמנים?

ת. הגרמנים, אחרי שהשמירו את הגטו ואת העיירה, זרקו אותו לפח.

ש. אתה רואה מה עשו מהקלף?

ת. עשו מהגוויל הזה קלף משחק.

ש. תגיש בבקשה.

ת. אני אבקש רק להחזיר לי את הקלף, כיוון שזו מזכרת ואני רוצה להוריש אותה. אפשר לצלם זאת (העד מראה חתיכת קלף מספר תורה שעל גבו מצויר ציור של קלף משחק).

אב בית הדין ד"ר סרבציוס מבקש לראות זאת.

היועץ המשפטי (לעד) מתי יצאת מהיער?

העד חולבסקי ב-12 ביולי 1944.

ש. את מי פגשת?

ת. כאשר נכנסתי לעיירה הקטנה לחוביץ (Lechowicz), לא פגשתי אף יהודי, אפילו לא ילד יהודי.

ש. כמה יהודים היו שם לפני המלחמה?

ת. לפני המלחמה היו שם כ-3,000 יהודים. עמדו רחובות ריקים, בתים ריקים. הרוח ייבב, אבל היה מוות בעיירה.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, היש לאדוני שאלות לעד?

ד"ר סרבציוס אין בפי שאלות.

אב בית הדין תודה מר חולבסקי, סיימת את עדותך.

היועץ המשפטי אני קורא לעו"ד אהרן חוטר-ישי.

[העד הושבע]

אב בית הדין מה שמך המלא?

העד חוטר-ישי אהרן חוטר-ישי.

היועץ המשפטי מר חוטר-ישי, ב-1945, עם גמר מלחמת העולם השנייה, היית באירופה קצין בגדוד השני של החטיבה היהודית הלוחמת-חי"ל, נכון?

ת. נכון.

ש. היכן חנית?

ת. בגבול אוסטריה-יוגוסלביה-איטליה.

ש. נוסף לתפקידך הצבאי בגדוד, הוטל עליך אז איזה תפקיד אחר נוסף?

ת. מר יהודה ארוזי המנוח, שבא בשם מוסד עלייה ב', הטיל עלי את התפקיד לרכוז את הפעולה של הבריגדה באירופה בקשר עם חיפושי יהודים, אם ימצאו כאלה, והעזרה להם.

אותם, או יותר נכון – לתת להם תוקף נפשי וגופני לצאת מתוך הבלוקים הללו ולהתרכז יחד, אלא כוח יהודי שהיה בעיניהם כמו היישוב כולו שהופיע שם ונתן להם את התוקף וגם את ההוראה, וגם נתן להם את הנס. עד כמה שהדברים נראים היום מופלאים בעיני, היה מספיק לקחת סדין ולצבוע עליו בדיו מגן דוד ולתת את הסדין הזה כשהוא מחובר למוט של מטאטא, ולתת אותו בידי 200–300 איש, שכל אחד מהם נראה שלד – והם הרגישו את עצמם פתאום שהם קשורים למרכז מסוים, היה להם תוקף להתרכז בתוך בניין ולסרב לתת לקצינים של אותה מדינה שהם השתייכו לה קודם, שהם היו בתוך הבלוק שלהם, לסרב לתת להוציא אותם משם.

היועץ המשפטי כך הוצאתם אותם מן האלמוניות שלהם, נכון?

העד חוטריישי כך ריכזו אותם. להוציא אותם מן האלמוניות שלהם היתה עבודה הרבה יותר קשה. מפני שהיו מאות ואלפים שבינתיים היו גם בבתי חולים, גם בבתי איכרים, גם נדרו ביערות ללא שם, והבעיה של כולם היתה אם ישנם עוד קרובים שנשארו בחיים. והואיל ובינתיים נודע שבמחנות מסוימים ניצלו נשים, מאות של נשים, מאות של ילדים, כל העדה הזאת, באופן טבעי כל אחד קיווה שאולי אשתו בין הניצולים, אולי ילדו בין הניצולים, והם פרצו מן המחנות לחזור לארצותיהם בדיוק למקום שבו הופרדו – אולי ימצאו אחד מהם חי.

ש. אתה זוכר מפגש במחנה סנט אוטיליין (St. Ottilien)?

ת. סנט אוטיליין, מנזר שהפך לבית חולים על ידי הרופא ד"ר גרינברג ועוד כמה מן המנהיגים מקובנו שאספו את הפצועים מהבתים, מהיער, מן הדרכים, וריכזו אותם בתוך בניין אחד. כשבאנו לשם, אני זוכר, כ-400 איש מהם היו מונחים על אלונקות מבלי שהיה להם כוח לומר אפילו את שמם. על מנת לשמוע את שמם היינו צריכים כל אחד מאתנו לגהור ממש ולקרב את אוזנינו אל שפתיהם, כדי שיוכלו רק לדובב את שמם. והיה הכרח לנסות מיד לפרסם את השמות של כל אחד מן היהודים האלה בכל המחנות, כי היו מקרים שאב, אח ובן נמצאו במחנה אחד מבלי שהם ידעו על כך, והם ניסו לגנוב גבולות וללכת אלפי קילומטרים לחפש אחד את השני בו בזמן שנמצאו במרחק של כמה בלוקים.

ש. מה היה מצבם של אלה שלא שכבו באלונקות, שהיו בריאים כביכול?

ת. לא היה להם לאן לפנות. טבעי הדבר, שגם צבאות הברית וגם המדינות שאליהן השתייכו ראו את התפקיד הראשון להחיש את הרפטריאציה, וכמובן היתה זאת מעין פקודה, להתזרים לארצותיהם, או יותר נכון... במחנה אחד בשטייריה (Styria), לא רחוק מגרץ (Graz)...

אב בית הדין איפה זה סנט אוטיליין?

העד חוטריישי סנט אוטיליין, כבודו, נמצא כ-70 קילומטרים ממניכן.

בשטייריה נכנסתי רק לקבל רישיון לעבור את הגבול הרוסי לטריינשטט. ומצאתי כ-3,000 איש מועלים בכוח על מכוניות על מנת להחזירם להונגריה, והתברר כי 3,000 אלה היו יהודים. ורק על ידי שהפניתי את המפקד לפקודה מסוימת של אייזנהאור, שנתנה רשות לא להחזיר את אלה שסירבו לחזור, הורדו ל-48 שעות על

הראשון שביקרתי ממחנות הפליטים. אולי אקדים ואומר כמה מילים כדי להבהיר. אירופה כולה היתה מכוסה במחנות כאלה, שבהם נמצאו קרוב לשמונה מיליון עקורים. היו 10–12 סוגים ביניהם, שהם כולם הוגדרו בתוך מסמך אחד שנקרא "Adminis-trative Memorandum No. 39, June 1944", שקבע איך יטפלו בכל אלה שיימצאו במחנות בגרמניה. ביניהם היו מכל הסוגים, בני כל העמים, וצבאות הברית קיבלו זאת כמטרה ראשונה שלהם, להחזיר את כל אלה במהירות האפשרית הביתה. בימים ובלילות נהרו שיירות בכל כלי התחבורה: ברכבות, באוויונים, בעגלות, בסוסים, ברגל, לכל הארצות, מן המרכז, מגרמניה וכיבושיה, הביתה. וכמובן שלמחנות הללו נכנסו כדי לחפש את היהודים. המכונית נשארה עומדת בשטח העצום של המחנה – קילומטרים – ועליה התנופף דגלון קטן, כגודל פס יד. כשנפניתי לכמה רגעים למפקדת המחנה לשאול אם יש יהודים במחנה, חזרתי וראיתי פתאום את המכונית מוקפת המון, שעד היום קשה לי לשכוח אותו – אי אפשר היה לקרוא להם בני אדם, הם היו יצורים, אבל לא היו בני אדם. ברגע הראשון חשבתי שפרצה איזו קטטה בין ארבעת-חמשת החיילים שנשארו במכונית לבין בני המחנות האחרים.

אב בית הדין איזה מחנה זה היה?

העד חוטריישי Freimann Flak-Kaserne (מחנה לתותחים נגד מטוסים), לא הרחק ממניכן.

כשהתקרבת ראיתי כי המאות הללו נלחמים בכוחות שהיו להם, כל אחד, להגיע יותר קרוב אל החייל שעמד בתווך ולנגוע בידים בסמל של הבריגדה, במגן דוד שהיה רקום על שרוולו. וכמובן שארבעת החיילים לא יכלו לבוא במגע עם המאות שהיו סביבם, והיו כאלה שהתכופו ונישקו את המגן דוד שהיה מצויר על כנפי המכונית, כרגיל במכונית צבאית. ואלה שלא יכלו להגיע לא אל החייל ולא אל המכונית, וחלו בין האנשים על הרצפה וחיבקו את רגלי החיילים ונישקו את נעליהם המאובקות.

היועץ המשפטי אלה היו יהודים?

העד חוטריישי אלה היו יהודים.

אנחנו... אם בית המשפט ירשה לי להשתמש בלשון רבים, כי הפעולה נעשתה לא על ידי יחיד, היא נעשתה על ידי מאות חיילים; הבריגדה עברה בכל המחנות, וכל מי שביקר במחנה מסר אותו תיאור על הפגישה עם האנשים.

ש. ביקרת בבלוקים שבהם גרו האנשים?

ת. ביקרנו בכל המחנות הללו, כי האנשים נמצאו בבלוקים לאומיים; והיתה זאת גם כן תוצאה של אותה שיטת המאסר הרצחנית שנהגו בה הנאצים, כי כל אדם – אני חושב שבית המשפט בקי בזה יותר ממני – נעצר ללא כל מסמכים, או יותר נכון כל מסמכיו הושמדו.

אב בית הדין כן, על זה שמענו.

העד חוטריישי לכן אי אפשר היה לקבל רשימה ממפקדי המחנות, אי אפשר היה להגיע אליהם, אי אפשר היה לדעת איפה הם נמצאים כדי להגיע אליהם, היה צורך לרכז אותם במחנות לאומיים, בתור מחנה יהודי, שלכך כמובן התנגדו גם מנהלי המחנות, שהיו בנויים על בלוקים לאומיים, על ידי קצינים לאומיים, וגם המנהלות של המחנה; וחושבני ששום כוח אחר בעולם לא היה מסוגל להוציא

מתאנו יורד מהבמה ולוקח כל אחד מהם לזרועותיו וודאי היה אומר לו רק דברי ניחומים, היה מקרב אותו ומחזיק אותו כאח נגאל. אבל היות ואני הייתי רק אחד, הייתי יכול לומר רק שאני שליח של היישוב – וכך כל אחד היה מרגיש – בארץ. כל זה אפשר כמובן להגיד בשני רגעים, אבל זה לקח קרוב לשעה, כי היתה היסטריה של בכי, ובכו לא רק הם אלא גם אותם ארבעת החיילים אשר היו יחד עמי.

אב בית הדין מתי זה היה? מתי הגעתם לטרוינישט?

העד חוטר־ישי בימים הראשונים של חודש יוני 1945.

אב בית הדין מצאתם שם 4,000 יהודים?

העד חוטר־ישי כן, מצאנו שם 4,000 יהודים, ולמחרת 1,000 איש מהם ירדו לברלין, או יותר נכון – ירדו דרך ברלין, כי הם חשבו למצוא קרובים. הם ירדו במכוניות, כמובן של הבריגדה. הזעקה הגדולה של כל המחנה, מיד כאשר אותה מכונית גואלת עם אותם ארבעת החיילים עזבה את המחנה היתה: התימהון, האם זו רק המכונית האחת? האם לא באה מיד השיירה כדי לקחת אותם, את כולם – מיד – מהמקום הזה, מחצר המוות לחצר הבריגדה? וכמובן שכל מה שהמכונית יכלה לקחה, לקחת את אותם הילדים, או יותר נכון לא לקחת את הילדים, כי הם לא שאלו, הם נכנסו לתוך המכונית ונסעו בה. ואני לא חושב שאיזה סעיף של King's regulations או של Army Act יכול היה להשפיע על איזה קצין שהוא לומר לילד כזה שירד מהמכונית, כי אסור היה לקחת אותם, כי הם פשוט ישבו בתוך המכונית ונסעו.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, היש לאדוני שאלות?

ד"ר סרבציוס אין כפי כל שאלות.

אב בית הדין תודה מר חוטר־ישי, סיימת את עדותך.

בזאת נסתיימו העדויות, כפי שאני מבין?

היועץ המשפטי בזה תמו העדים. יש לנו עוד להגיש מסמך אחד אשר אבקש את חברי בראור להגישו אחר הצהריים. זה המסמך אשר אנו קוראים לו: Düsseldorf Document.

אב בית הדין מדוע לא להגישו עכשיו, אנחנו רוצים לדעת שעד כמה שאפשר גמרנו.

היועץ המשפטי תוך עשר דקות, אדוני, נהיה מוכנים להגישו. אני מבין שבית המשפט לא יהיה מוכן להמתין לנו עשר דקות. אחרי זה נשאר לנו להמתין להחלטת בית המשפט בעניין מסמך זאסן.

אב בית הדין אנו ניתן את ההחלטה על המסמך הזה בשעה חמש אחר הצהריים, היום. אנו מבקשים רק שאם בית המשפט או אחד השופטים ירצה לעיין בחומר עצמו, שנוכל להתקשר אתכם פה, ב"בית העם", עם בא-כוח התביעה, ושאו תוכלו להמציא לנו את החומר בזמן הקצר ביותר.

היועץ המשפטי ממתי עלי להיות כאן, אדוני?

אב בית הדין נאמר משעה ארבע. להיות כאן כדי לקבל הודעה כזאת, זוהי הכוונה.

היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין הישיבה הבאה היום בשעה חמש אחר הצהריים.

מנת שאביא פקודה מפורשת מפרנקפורט, מהמטה הראשי של אייזנהאור, שאותה הבאתי לשם.

לולא היתה הבריגדה במקום, שריכוזה מיד כל דפוס קטן באותיות עבריות או אחרות שיכלה לשים ידה עליו – ויש לזכור כי השטח הוא אזור של קרבות, של אירופה ההרוסה כולה מפצצות של שני הצדדים גם יחד – הבריגדה החלה לפרסם את השמות. לפני חוברת קטנה אוריגינלית, של אותו פרסום, ומתוך הפרסום אפשר לראות שכל מה שיכולנו לדעת על האיש, או כל מה שהאיש היה מסוגל לספר על עצמו הוא רק שמו, שנת לידתו, העיר שבה נולד. ולא כולם זכרו אפילו באיזו עיר הם גרו. אין כאן אף כתובת אחת של רחוב או בית – לכל היותר יש העיר שבה נולדו. החוברות הללו שהועברו מיד ממחנה למחנה ושהועברו מיד לארץ והודפסו בעיתון ב-25,000 טפסים, שחזר מיד לכל המחנות, עצרו את התנועה הזאת.

גם אז היתה השאלה: מה הלאה? או יותר נכון – לאן? או נכון יותר – האם יש משהו המטפל בהם? לעולם לא אשכח את השאלה ששאל פקיד בכיר כיום בממשלת ישראל, רושם האגודות הקואופרטיביות בארץ, מר גורן – גורפינקל – שם בפגישה הראשונה עם הבריגדה: איפה אתם הייתם עד כאן, בשבועיים-שלושה לאחר השחרור? איפה אתם הייתם? או יתר נכון – איפה היה בכלל משהו מן העולם האנושי? כמובן שאני יכולתי לענות לו בשם היישוב איפה אנחנו היינו ולספר לו על המאמץ שעשה היישוב לפרוץ ולהציל את מה שניתן להציל. אבל גם אותם שלושת השבועות שעברו מיום השחרור מבלי שמישהו טרח לדעת, מי הם, מה הם, מה קרה לקרוביהם, האם נשאר משהו חי מהם, מה אתם כיום, מדוע שולחים אותם חזרה, מה יהיה אתם כשיחזרו, האם יקבלו אותם בחזרה, האם נשאר שם משהו, האם לא יגרשו אותם חזרה?

תוך חודש ימים לאחר השחרור ראינו אנשים שהתחילו לנודד הביתה ולחזור משם. במחנה אחד בלינץ (Linz) מצאתי זוג שחזר לעיירה – מ-6,000 איש חזרו קרוב ל-15. ובליהל שה-15 נפגשו ביניהם, נרצחו ארבעה מהם על ידי התושבים, שקיבלו את החינוך במשך אותן השנים או החודשים תחת השלטון הנאצי, שהוא לקח אותם מבתיהם ומסר את בתיהם בצורה שמסר, והם מצאו שאותם ה-15 שחזרו גם הם מיותרים, כי גם הם עלולים לבוא ולתבוע משהו חזרה. הם חזרו מתוך הבית, מהמולדת, חזרה למחנה על מנת לחפש מסתור – מחנה שהיה כמובן עדיין מוקף גדר תיל, עם איסור לצאת מתוכו, עם המזון שניתן על פי רשימה במחנות.

היועץ המשפטי מר חוטר־ישי, עברת גם לשטח המזרחי של אירופה בחיפוש אחר יהודים?

העד חוטר־ישי בטרוינישטט היו 32,000 ניצולים. כאשר באנו כעבור כמה שבועות מצאנו רק 4,000, כי 28,000 חזרו או הוחזרו. אותם 4,000 שמצאנו שם – מהם לא חזר כמובן איש, כי בינתיים הבינו מה מצפה להם.

אפשר לומר שנאמנו הרבה נאומים. הייתי אומר, אמרנו דברים, אבל נאום קצר שלי של שני משפטים, חושבני, לקח פעם אחת שעה, כי מה יכולתי לומר לקבוצה של 700-800 איש אשר תוך כדי פגישה אישית עם רבים מהם התברר לי שהיו ביניהם כאלה שעמדו בחדר הגזים קרוב לשמונה שעות. הם הוצאו מתוך חדר הגזים כי הפצצה לא היתה מוכנה. אם כן, מה אפשר היה לומר יותר מאשר "היישוב כולו"? לו היינו 800 איש על הבמה במקום האחד, היה כל אחד

ישיבה מס' 74

אב בית הדין של הפוטוסטט עצמו?
היועץ המשפטי כן, צריכים להיות שלושה העתקים של הפוטוסטט.

כ"ח בסיון תשכ"א

(12 ביוני 1961)

אב בית הדין קיבלתי עד עכשיו שניים.
היועץ המשפטי צריך להיות עוד אחד. אנחנו הכינונו חבילות גדולות יותר, חשבנו לפרק אותן.

אב בית הדין אני פותח את הישיבה השבעים וארבע של המשפט.

אב בית הדין נקרא לתיק מס' 17 שלכם ת/1393.

החלטה מס' 79

היועץ המשפטי ברשות בית המשפט, הואיל ולא אוכל להגיש עכשיו את הקטעים האחרים, אני אבקש שהות לעשות כן במועד מאוחר יותר, ואז גם אבקש את בית המשפט להפנות את תשומת הלב לכמה קטעים מאלה שבית המשפט הכשיר כראיה. אבל לא אעשה זאת כעת, כי כעת אני עשוי להכניס גם קטעים שאינם כשרים, אצלי זה לא מסודר לפי החלטת בית המשפט.

הואיל ופקד חגג כאן, אולי בית המשפט ירשה לי לקרוא אותו לדוכן העדים, כדי להבהיר את הקטעים ממסמכי המופתי שנשארו בלתי ברורים.

אב בית הדין יש לו מה לומר?

היועץ המשפטי כן, יש לו מה לומר.

אב בית הדין איך סומנו המסמכים ההם?

היועץ המשפטי הם נמצאים בידי פקד חגג, אני מבין. מר בודנהיימר אִפשר לפקד חגג לעיין, והוא יגיש אותם לבית המשפט שוב.

אב בית הדין מר בודנהיימר, מסרת את המוצגים של בית המשפט למר חגג?

המזכיר בודנהיימר כן.

[העד הושבע]

אב בית הדין מה שמך הראשון, מר חגג?

העד חגג אברהם חגג.

היועץ המשפטי אתה קצין במעבדה של המחלקה לזיהוי פלילי, אגף החקירות במטה הארצי של משטרת ישראל.

העד חגג כן, כבוד בית המשפט.

ש. ואתה יודע את השפה הערבית על בוריה?

ת. כן, כבוד בית המשפט.

ש. נמצאים בידך כמה מסמכים שהם מוצגים של בית המשפט. תואיל לומר לנו מה אתה קורא בכתב הערבי באותם מוצגים. תזהה בטובך כל מסמך שאתה מאזכר אותו לפי מספרו.

אב בית הדין ערבית היא שפת האם שלך, מר חגג?

העד חגג כן, כבוד בית המשפט.

כבוד בית המשפט, בין המסמכים אני מחזיק את המסמך שקיבל מס' ת/1267.

ד"ר סרבציוס המותר לי לבקש לנקוב גם במספר המסמך, הואיל ומספר "ת" אינו ביד.

אנו מחליטים ברוב דעות לקבל כראיה מתוך המסמך המכונה בפי היועץ המשפטי "מסמך זאסן (Sassen)" רק מה שנקרא בחוות דעתו של פקד חגג "תיק מס' 17", דהיינו תצלומים של דברים אשר נרשמו על ידי הנאשם בכתב ידו. במידה שתיק מס' 17 מכיל הערות למה שמתיימר להיות תעתיק של הקלטות של הנאשם, אנו מקבלים גם אותם חלקים של התעתיק שאליהם מתייחסות הערות אלה, עד כמה שחלקים אלה דרושים להבנת ההערות. אנחנו מקבלים את חוות דעתו של פקד חגג לשם אימות כתב ידו של הנאשם, לאחר שהסניגור לא התנגד להגשת חוות הדעת הזאת. חוות דעת זו תסומן ת/1392. אנו דוחים את בקשת היועץ המשפטי מחוץ לאמור בהחלטה זו.

השופט הלוי חולק על ההגבלה הנ"ל והוא סבור כי יש לקבל כראיה את "מסמך זאסן" כולו, חוץ מהתדפיס של אותם סלילים שלגביהם אין שום תיקונים או הערות בכתב ידו של הנאשם.

נימוקי ההחלטה הזאת יינתנו במועד יותר מאוחר.

אנחנו תארנו לעצמנו שכתוצאה מהחלטה זו, מר האוזנר, אתם תוכלו להגיש את תיק מס' 17 מיד; אחר כך תצטרכו לעשות עבודה מיוחדת כדי להוציא מן התעתיק את אותם החלקים שתיק מס' 17 מתייחס אליהם.

היועץ המשפטי אינני יכול גם לומר כרגע איזה הם הקטעים שאנחנו יכולים לצרף או להצמיד אותם להערות שבתיק מס' 17. זה מצריך קצת ארגון החומר.

אב בית הדין זאת לא תוכלו לעשות היום?

היועץ המשפטי זאת בוודאי לא נוכל לעשות היום.

אב בית הדין אם תיק מס' 17 קיים לחוד...

היועץ המשפטי תיק מס' 17 קיים לחוד ואפשר להגישו; בזה אין כל קושי.

אב בית הדין יש לכם העתק מזה?

היועץ המשפטי יש לנו גם תדפיס מזה, כי פיענחנו את זה והדפסנו את זה.

אב בית הדין טוב מאוד, תוכלו אפוא להגיש ויישאר משהו גם בידכם. פה זה קיים בשלוש מעטפות?

היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין יש לכם שני העתקים של הפוטוסטט, אני רואה.

היועץ המשפטי שלושה.

היועץ המשפטי המספר של לשכה 06 – יש לך?

העד חגג מס' 1306. כבוד בית המשפט, המסמך הזה הוא צילום של שני דפים מיומן, אז'נדה תורכית, משנת 1944. בשני הדפים כתובים שמות בלועזית, בלטינית, וליד כל שם הערה בערבית. בחלק המתייחס ל-9 בנובמבר, יום חמישי, כתוב בלטינית השם Eichmann, ולמעלה שתי שורות כתובות בערבית. פיענחתי את הכתב הערבי לאחר השוואה עם תכונות כתב היד של חג' אמין אל חוסייני, ולפי התכונות האלה אפשר לפענח את הכתוב בערבית למעלה בצורה זאת.

אב בית הדין אולי אתה רוצה לגשת עכשיו אלינו, וגם אתם אם ברצונכם.

היועץ המשפטי אני סומך לחלוטין על הפקד חגג.

אב בית הדין בבקשה, מי שרוצה שייגש.

העד חגג כבוד בית המשפט, המילה הראשונה היא "פרוזה נדירה ז'ידן". התרגום הוא "יהלום נדיר מאוד". בשורה השנייה: "וכיירה מור'יס לל-ערב" – "המציל הטוב ביותר לערבים". למטה כתוב "דגוברט פון מיקוש (Dagobert von Mikusch)", פעם בלטינית ופעם בערבית, כתוב 70 שנה, וכן הערה בערבית "לשלוח אליו ברכה". למעלה כתוב "מיר אוסטררוף (Osterhof)", הוטל אימפריאל". בערבית כתוב: "על נושא דרנה (Derna) בשלמותו".

אב בית הדין מה זה דרנה?

העד חגג יש עיר בלוב בשם דרנה.

ש. המילה הראשונה לא יכולה להיות "פרוק"?

ת. לא. אני השווייתי אות את עם הכתב הרגיל של המופתי. בכתב שלו יש תכונה מיוחדת שהניקוד אינו מסודר, פעם הוא שם נקודה ופעם אינו שם. תכונה שנייה: הוא מחבר אותיות שבערבית אינן מתחברות, כמו האות ר' עם ה' סופית. זה דבר שאינו ניתן לחיבור בערבית, והוא מחבר אותו. בדיוק כמו האות ו' שאינה מתחברת עם ד', למשל במילה "מאודועה". לכן זה לא יכול להיות "פרוק".

"פרוזה" זה ספיר, יהלום, אבן יקרה, אבן נדירה מאוד. "וכיירה מור'יס": כאן – יש לנו שתי לולאות שיכולות להיות או מ' או צ' או ה' או ר'. וכאן בוודאי האות היא צ', מפני ששלוש נקודות מופיעות כאן. כאן יש לנו שלוש נקודות בערבית כמו "אקצנט". וכאן זה כתוב באלכסון, והוא רגיל לכתוב את שלוש הנקודות באלכסון.

ש. ועכשיו חסר לנו כאן משהו.

ת. ייתכן שזה טשטוש או ש...

ש. ברור שזוהי מילה.

ת. זה כמו נ' או משהו.

ש. כאן יש לנו אותיות.

ת. לא. זה הניקוד של מור'יס. כאן יש לנו "המזה" וכאן יש לנו דבר כזה. כבוד בית המשפט, אני ראיתי בכתב ידו של חג' אמין אל חוסייני, שהוא גם מקשט את הכתב כמו שכותבים בערבית זולוס, לפעמים עושים סימנים מלמעלה או מלמטה.

ש. כמו בקוראן?

ת. כן.

ש. גם בכתב הרגיל?

ת. כן.

ש. איפה ראית את זה?

ת. אני מוכן להראות לבית המשפט.

ש. טוב, תן רק דוגמה אחת, אנחנו לא רוצים להיכנס יותר מדי עמוק. בכלל, תגיד לנו באיזה חומר השוואה השתמשת?

ת. (מראה לאב בית הדין דפים).

ש. זה מאותו החומר?

ת. מאותו החומר וגם מחומר אחר שלו. כאן, הסימן הזה, ה"המזה" הזאת, אינה שייכת לא למילה העליונה ולא למילה זו, זה קישוט מיותר. דברים כאלה אפשר למצוא הרבה בכתב הערבי. (העד מראה מתוך עמודה שמאלית של ת/1268).

אב בית הדין נסתפק בדוגמה הזאת, מר חגג.

ההגדלה מתוך היומן תסומן ת/1394.

היועץ המשפטי מר חגג, עכשיו, כדי שנבין כולנו, מהן המילים בערבית מעל המילה הכתובה באותיות לטיניות "אייכמן"?

העד חגג כבוד בית המשפט, לפי הפיענוח, בהסתמך על התכונות הרגילות בכתב ידו של חג' אמין אל חוסייני, אני פיענחתי את הכתב הזה כ"פרוזה נדירה ז'ידן וכיירה מור'יס לל-ערב" – יהלום נדיר מאוד והמציל הטוב ביותר לערבים.

ש. יהלום נדיר מאוד והמציל הטוב ביותר לערבים, ומתחת לזה באותיות לועזיות: אייכמן.

ת. כן.

אב בית הדין האם זוהי הערבית שמשמשים בה, "כיירה מור'יס"? זה קצת משונה.

העד חגג זוהי ערבית צחה, ערבית טובה.

ש. נאחואי?

ת. כן, נאחואי. חג' אמין היה נתן תמיד מרות מליציות.

ש. האם זה נכון מבחינה דקדוקית צלצול כזה "כיירה מור'יס"?

ת. כן. כולנו זוכרים למשל את המוטו שלו "תקלם אל סיה" – החרב דיברה. מילים כאלה נמצאו בכתב ידו.

ש. האם אינו צריך להיות "טוב המצילים" – כייר מור'יס"?

ת. "וכיירה מור'יס" – טוב המצילים, או המציל הטוב לערבים.

ש. אתה אומר שזה בכל אופן נכון מבחינה דקדוקית?

ת. כן, אפשר ככה.

ש. מפני שאפשר גם ברבים המילה "מור'יס". מה תהיה ברבים המילה "מור'יס"?

ת. "מור'יסין".

היועץ המשפטי יש עוד מסמך של בית המשפט שנמסר לך?

העד חגג החזרתי כבר.

מר בראור אמלא ראשית כל חובתי כלפי בית המשפט. בשיבה מס' 47 נתקבל תצהירו של מר ארווין לנץ (Erwin Lenz) שהוא ת/999. הבטחתי לבית המשפט הנכבד כי אחקור בדבר כתובתו, אם הוא עודנו בחיים, על מנת שהסניגור יוכל להחליט אם ירצה לחקרו. בעזרת שלטונות מערב גרמניה הצלחתי לקבל את כתובתו של מר ארווין לנץ והיא: ברלין, שפנדאו (Spandau), טיזנהגנרשטרסה 9 (Tiesenhagenerstrasse). העניין נוגע להחלטה מס' 45.

אב בית הדין באיזה אזור של ברלין זה שפנדאו?

מר בראור איני יודע, אולי הסניגור יודע לעזור בעניין זה.

ד"ר סרבציוס אף אני לא ירדתי לסוף רויה של עיר זאת.

אב בית הדין זה היה ת/999?

מר בראור נכון.

בית המשפט ביקש ממני להודיע על הכתובת אם אמצא אותה כדי שהסניגור יוכל להחליט אם הוא רוצה להזמין. אני מניח שהסניגור יודיע על רצונו אם ירצה להניע את בית המשפט בעניין זה. ההחלטה אמרה שההודעה של לנץ מתקבלת בשמירת זכותו של הסניגור לחקור אותו בפני בית המשפט לאחר שהתביעה תברר אם אפשר למצאו כיום.

אב בית הדין זה ביחס לאיים האגאיים.

מר בראור רודוס והאיים בים האגאיים.

אב בית הדין נשמע מה תגובתו של ד"ר סרבציוס.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, עלי יהיה לעיין בדברים, לא כל המקרים זכורים בלבי, אולי אוכל למסור תגובתי בכתב.

אב בית הדין אבקש מאדוני אחרי שיברוק זאת ואם הוא ירצה לחקור את לנץ בחוץ לארץ אז יגיש לנו הודעה על כך, ואז נראה מה לעשות בזה.

ד"ר סרבציוס עד מחר בצהריים אודיע על עמדותי.

מר בראור בית המשפט קיבל במהלך שמיעת מסמכי התביעה מסמכים מתוך תיק ה"אוסנשטלה" (Aussenstelle – סניף) וירצבורג (Würzburg) שהוגשו בעזרת תצהיר מר ואהלר (Wahler). כבר לפני כמה חודשים הזמנו את ההעתקים המאומתים של תיק ה"גסטאפו לייטשטלה" דיסלדורף (Gestapo Leitstelle Düsseldorf) שהיה התיק השלם שעליו ידענו שעודנו קיים על תכתיבי "גסטאפו לייטשטלה" בתקופת המלחמה. באמצעות ה-International Tracing Service הצלחנו, קצת מאוחר אומנם, לקבל את המסמכים האלה, רבים מן המסמכים בתוך התיקים האלה חוזרים על מה שידוע כבר לבית המשפט מתוך מסמכי וירצבורג ואיני אומר להגישם בדרך זו מחדש. יש מספר קטן של מסמכים הנוגעים לנאשם ולמחלקתו שמצוי בתיק זה של ה"גסטאפו לייטשטלה", שאינו מצוי בתיק וירצבורג מטבע הדברים, כיוון שהנאשם היה כמובן בקשר עם ה"גסטאפו לייטשטלה" בלבד ולא עם ה"אוסנשטלה" של ה"לייטשטלה". אני מציע לכן להגיש לבית המשפט את ארבעת הכרכים האלה, צילמתי מתוכם רק אותם המסמכים שאליהם במיוחד אני מבקש להפנות את תשומת לב בית המשפט. אני מציע לעשות זאת כיוון שבדרך זו, ובדרך זו בלבד, אוכל לתת לבית המשפט תמונה של התכתבות ופעולה משרדית

ש. אני חושב שאת המסמך האחר כבר פיענחנו. היתה מילה שלא היתה חשובה בקשר לטריפולי. בזה לא הטרחנו את מר חגג.

ת. אני פיענחתי גם את זה.

ש. בבקשה תקרא לנו זאת.

ת. זה ת/1273, מסמך מס' 1307. התרגום הוא "הצעת טיהור – ניקוי – היהודים והחרמת רכושם בטריפולי לפני הפינוי".

אב בית הדין שם היה עוד משהו עם הפצצת המפעלים בחיפה. האם שם יכולת לקרוא משהו?

העד חגג כן. כבוד בית המשפט, זה מסמך אחר, במוצג ת/1268, מסמך מס' 1305. התרגום הוא: "הפצצת תל-אביב וים המלח ורוטנברג וחיפה והמפעלים המלחמתיים שם".

היועץ המשפטי תודה.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, היש לאדוני שאלות לעד הזה?

ד"ר סרבציוס אדוני העד, באשר למסמך ת/1267, בו מופיע שמו של אייכמן, התוכל לקבוע אם זהו כתב ידו של חוסייני או כתב ידו של אחר?

העד חגג כבוד בית המשפט, לא קיבלתי חומר השוואתי, כתוב בידי חג' אמין בלטינית, המאפשר לי לקבוע אם השם אייכמן, כתוב על ידי חג' אמין אל חוסייני או על ידי מישהו אחר.

ש. האם הסימונים באותיות לטיניות באותו יומן, דהיינו 10 בנובמבר, באותו כתב יד כמו השם אייכמן?

ת. לא, כבוד בית המשפט, זה לא אותו כתב יד.

ש. האם הוא הדין באשר לאותיות הלטיניות "7 בנובמבר"?

ת. האותיות הלטיניות מ-7 בנובמבר מתאימות לאותיות "10 בנובמבר" ואינן מתאימות למילה "אייכמן".

ד"ר סרבציוס אין לי עוד שאלה.

השופט הלוי אם הבנתי אותך נכון, פקד חגג, הערבית מעל למילה אייכמן זה כתב ידו של המופתי?

העד חגג כן.

ש. היה לך די חומר השוואה?

ת. בערבית היה לי די חומר השוואתי, אבל בלטינית לא.

אב בית הדין תודה, פקד חגג, גמרת את עדותך.

היועץ המשפטי ברשות בית המשפט, אנחנו נגיש כעת עוד מוצגים לא רבים על ידי חברי מר בראור.

אב בית הדין מה קרה?

היועץ המשפטי הגיע חומר. אני גם בבוקר אמרתי לאדוני שיש לנו עוד מסמכים.

אב בית הדין זה כבר אחרי הסריקה או לפני?

היועץ המשפטי לפני הסריקה. אנחנו מטרידים בשעה זו את בית המשפט רק בדברים שנראים לנו חשובים, לולא היינו חושבים כך לא היינו מעמיסים על אוסף המסמכים, הגדוש בלאו הכי, מסמכים נוספים.

של "לייטשטלה" דיסלדורף. ואבקש, אחרי שתיקים אלה יתקבלו, להפנות את תשומת לבו של בית המשפט למספר קטן של מסמכים.

אב בית הדין מה אומר ד"ר סרביציוס על מסמכים אלה?

ד"ר סרביציוס אדוני אב בית הדין, ראיתי את המסמכים האלה היום אחר הצהריים בפעם הראשונה והצטערתי מאוד על שלא ראיתי אותם מוקדם יותר. מה שמוצע כאן יש לזה אומנם ערך מצטבר, כל זה מופיע בתיק וירצבורג, אך כסניגור אני רואה חשיבות לכך כי לא רק קטעים יוגשו אלא כל התיקים, הן רואים כיצד משתפים פעולה, הנאשם נמצא כאן בחברה טובה, ה"אובר פינגס פרוידנט", הסיוע הסוציאלי, "הצלב האדום". מלגלים לתורת הגלגל הקטן של אייכמן, ואילו כאן רואים את הגלגלים האחרים. הנאשם אומר לי כי אסון הוא כי התיקים כולם הושמדו, היכן האחרים? הרי רואים כאן רק את פעולת הנאשם, ועל כן, אם יוגש החומר, הריני מבקש כי יוגש בשלמותו, אחרת יש לדחותו.

אב בית הדין

החלטה מס' 80

הוחלט להרשות את הגשת כל התיק של דיסלדורף.

מר בריאור אלה ארבעת התיקים המסודרים לפי 1, 2, 3, 4, מספרים המופיעים על השלטים הקטנים עליהם.

אב בית הדין מזה לא עשיתם העתק מלא?

מר בריאור לא, רק ממספר קטן, שאגיש אותם אחד אחד.

ד"ר סרביציוס הואיל ואין בידי העתק, האם אוכל, לפי בקשה, לקבל מבית המשפט גם את התיקים עצמם?

אב בית הדין כן, מר בודנהיימר, אתה תדאג לזה.

סימנתי תיקים אלה ת/1395, ת/1396, ת/1397, ות/1398.

מר בריאור המסמך הראשון שעליו אני מבקש לעמוד הוא מס' 1663, הוא דף 128 בתיקים אלה. בית המשפט יראה שכל דף ודף מסומן בראשו. המסמך הזה הוא מס' 128. מסמכים אלה, שעליהם אני עומד כרגע, כמובן, הומצאו גם לסניגור. זה מכתבו של הנאשם מה-6 ביוני 1942, אשר אליו הוא מצרף את הנחיותיו, שאף הן חתומות הפעם על ידו, בקשר לגירוש היהודים מאזור הרייך לאיזביצה (Izbica) באזור לובלין (Lublin). החשיבות מוכחת כאשר אנו משווים את המסמך הזה לת/737, מסמך התביעה מס' 1279, שהגשתי אותו מתוך תיק וירצבורג – הרי אנו רואים שם הוראות בלתי חתומות שהועברו מנירנברג לוירצבורג בחודש מארס 1942, ואילו כאן ההנחיות שבאו מידי של הנאשם עצמו מיוני 1942.

אב בית הדין איך אפשר למצוא את זה בתוך התיק פה?

מר בריאור לפי המספר, אדוני – 128. התאריך והמספר צריכים לקבוע זאת.

אב בית הדין המספרים הם במסגרות אדומות.

מר בריאור נכון, אדוני.

אב בית הדין זה יהיה ת/1399.

באיזה מקום שהוא שבו היה "גסטאפו לייטשטלה" בגרמניה. חשבתי שיש בכך ערך רב לראיית הדברים בכללותם, מדובר כאן בשנים 1942-1943 בלבד והם נוגעים לאותו אזור בלבד בגרמניה אשר ה"לייטשטלה" חלש עליו. כאמור, לא אחזור כאן על כל עשרות המכתבים, הוצאתי במיוחד שלושה סטים מאותם מסמכים שאליהם אבקש להפנות את תשומת לב בית המשפט, שהם אינם מצויים בתיקי "אוסנשטלה" וירצבורג (Aussenstelle Würzburg).

אב בית הדין כמה מסמכים יש שם, ספרתם אותם?

מר בריאור בערך 200.

אב בית הדין 200 שבחרתם?

מר בריאור לא, אנחנו בחרנו מתוכם כ-11 מסמכים, כל היתר אינו נראה לנו דורש תשומת לב מיוחדת, או חוזר על אותם Richtlinien (קווים מנחים) שאני כבר יכולתי להוכיח בדרך אחרת. מדובר כאן בפניית בית המשפט ל-11 מסמכים בלבד מתוך התיק הזה. אבל כאמור, חשבתי שאיטיב לעשות אם אביא בפני בית המשפט את התיק כולו, כיוון שהעיון בו בכל זאת נותן תמונה אחרת על פעולת "לייטשטלה" כזאת משיכולתי אני לעשות על ידי מסמך זה או אחר, שיכולתי להגיע אליו באמצעות מר ואהלר.

אב בית הדין אז נוכל אחר כך להתייחס למסמכים מחוץ ל-11, או לא? מה בקשת אדוני?

מר בריאור מתוך התיק הזה של דיסלדורף, אבקש להסתמך לצורכי גרסת התביעה רק לאותם 11 המסמכים שצילמתי בנוסף ובמיוחד. על פי רוב איני צריך בכלל להסתמך על דברים אחרים כי הם בין כה וכה מופיעים כבר במסמכים שהגשתי, במידה שמדובר בהוראות חוזרות, שהרי הן מופיעות בנירנברג ובדיסלדורף.

אב בית הדין אם כן, למה אנחנו צריכים בכלל את התיקים כולם, למה לא להסתפק ב-11 המסמכים האלה?

מר בריאור כבוד בית המשפט, כשלעצמי מוכן הייתי להסתפק בכך, רק חשבתי שאשרת את בית המשפט אם אתן לו את התיקים המלאים, מכיוון שכאן הדברים מקוטעים לגמרי. מה שאני מגיש אינו דבר שלם.

אב בית הדין זאת אומרת, אדוני רוצה את זה רק להבנת 11 המסמכים האלה, זה מה שאדוני רוצה לומר?

מר בריאור אני חושב שמי שקורא את הדברים האלה יבין בעצם גם מה שקרה בוירצבורג. "וירצבורג" אינו תיק שעומד בקשר עם הנאשם. לו יכולתי להגיע אל תיק ה"גסטאפו לייטשטלה" נירנברג אז יכולתי לוותר על התיק הזה.

אב בית הדין אינכם יכולים לפסוח על שתי הסעיפים. או שאתם רוצים את התיק כולו, ואז נדון בזה.

מר בריאור אני מציע להגיש את התיק כולו.

אב בית הדין מה ההבדל בינו ובין 11 המסמכים שאדוני הציע?

מר בריאור ההבדל העיקרי בינו ובין המסמכים שהגשתי יהיה באותם 11 המסמכים שהוצאתי מהתיקים האלה. בתיקים אלה שאני מבקש להגיש יש דברים שידועים לבית המשפט בתוכם, לא בכתובתם, מתיק וירצבורג. לכן אני מבקש לקבל את התיק 42 ו-43

150 ישנה הוראה של ה"גסטאפו לייטשטלה", אשר מסתמכת אף היא על הוראות הרזה"א, שאין להזכיר עוד את המילים "משלוח למזרח" או בכלל את מקום היעד של המשלוחים, אלא יש לדווח מעתה "עבר לכתובת בלי ידועה" או "היגר", כיוון שיש תלונות על כך שמפעלים שעבדו בהם היהודים מתחילים לברר בכתב לאן הגיעו היהודים האלה.

דפים 242, 243 ו-244 מהווים מברק חתום על ידי ד"ר קלטנברונר (Kaltenbrunner), הנושא את סימן הרפרט של הנאשם, IVB4, מופנה אל כל מרכזי הגסטאפו. מברק זה מודיע על צו הרייכספירר, כי יש לגרש את כל יהודי הרייך הגדול למזרח ולטרזיינשטט (Theresienstadt), וכי גירוש זה צריך להסתיים עד 30 ביוני 1943.

ולבסוף בעמ' 244 מופיעה בסוף המברק, ממש בסוף, תוספת אשר מיועדת ל"גסטאפו לייטשטלה" קטוביץ (Katowice) ולליצמנשטט (Litzmannstadt) בלבד. שם נאמר כי עניין הובלת היהודים מתוך הגטו בליצמנשטט וכן עתיד אלה העובדים בארגון "Schmelt", "יבורר בשבוע הבא בעת ביקור הנאשם במקום".

אב בית הדין סימנת את קובץ המסמכים האלה ת/1400.

מר בריאור נותרו לנו עוד שני מסמכים. המסמך הראשון – מס' 1654 שלנו. זה מה שנקרא Einsatzbefehl, דהיינו, הוראה להתייצב, אשר יצאה מן ה"שטאטספולייציילייטשטלה" בהמבורג, ביום 7 בפברואר 1945 אל הגברת הרטה שרה טיל (Hertha Sara Thiel) תחת הסימן IVB4. היו כנראה כאלה שעברו ל-IVB4 במקום ל- IIB והגברת נדרשת להתייצב ביום הרביעי 14 בפברואר 1945 במקום שהיה פעם בית ספר, תלמוד תורה, בגרינדלהוף (Grindelhof). היא מקבלת הוראות מה לעשות בילדים שלה. מהקטע האחרון ברור שמדובר כאן באחרוני הנשואים בנישואי תערובת, כי מדובר במיוחד על השארת הילדים מתחת לגיל 16 ועל הצורך למנות להם ייפוי כוח, וזאת יש לעשות בקשר עם הסניף של הרייכספראייניגונג.

אב בית הדין מסמך זה יסומן ת/1401.

מר בריאור לבסוף, אבקש להגיש לבית המשפט תצלום של מה שנקרא "תדריך", אשר יצא מטעם Hauptamt SS Gericht (המטה הראשי של בית דין של הס"ס) שליד הרייכספירר-ס"ס וראש המשטרה הגרמנית לשימוש הס"ס והמשטרה. התדריך מדבר על מצב השיפוט והוראות השיפוט, כפי שהיו בתוקף ביום 1 ביולי 1944. נוסף על כך, אגיש לבית המשפט תצלום של אותם הדפים מתוך החוברת הזאת אשר עליהם נרצה לעמוד בסיכומנו. עמודים אלה כוללים רק אותם הקטעים, אותם הסעיפים בתדריך הזה, אשר מהם אפשר ללמוד על הפעלת החוק הפלילי הצבאי וכן החוק הפלילי האזרחי על חברי הס"ס, הן אלה המשרתים ביחידות ס"ס רגילות והן אלה המשרתים ביחידות משטרה, מקומיות או מרכזיות.

אב בית הדין מסמך זה יהיה ת/1402. הדפים הבודדים יסומנו ת/1402א.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, התיקים של מרכז המשטרה בדיסלדורף אשר הוגשו כאן ב-4 כרכים אינם תיקים כוללים. כבר המסמכים המוגשים כאן מהווים מבוחר. וחשוב היה, כמוכן, לראות את כל החומר. כך, למשל, מדובר על שילוח אישה שאינה שפוייה

מר בריאור כדי לחסוך מזמנו של בית המשפט, אגיש עכשיו תצלומים של מסמכים נוספים מתוך התיקים האלה בשלושה העתקים, ואעמוד בקצרה על כל אחד. תחילה דף מס' 51 – זאת תרשומת בדיסלדורף מ-18 באפריל 1942.

אב בית הדין אין לכם עוד העתק משני הדברים האלה?

מר בריאור אני מצטער, אין העתק נוסף. בעמוד הראשון, בסעיף 2 של תרשומת, מזכיר הכותב שיחה טלפונית עם פרנץ נובק מן המשרד הראשי לביטחון הרייך בדבר עיכוב יהודים מצירופם למשלוחים, רק אם יוכח כי הם באמת עובדים במפעלי חימוש חיוניים. עמ' 57, 58, 59 שבאים אחריו, שתחילתם ב-21 באפריל 1942, דנים שלושתם בבירור שנעשה בין דיסלדורף לבין המשרד הראשי לביטחון הרייך, במכתבי מחאה שנשלחו על ידי בני זוג אריים בשל צירוף ילדיהם מנישואי תערובת למשלוחים. ההתכתבות מראה טיפול במשרדו של הנאשם של אדם בשם ס"ס אוברשטורמפירר הסמן (Hasmann), ממדור היהודים של הרזה"א (RSHA).

הדפים 62 ו-63 מהווים מברק, חתום על ידי הנאשם, מיום 22 באפריל 1942, ובו תלונה על כך, שהגיעה לידיו של הנאשם ידיעה, שבכמה אזורים של ה"גסטאפו לייטשטלה" משלחים בשילוחם אלה באביב 1942 גם את סגל העובדים של הסניפים של הרייכספראייניגונג (Reichsvereinigung – איגוד יהודי הרייך). הנאשם עומד על כך שאין לעשות זאת, כי על ידי שילוח יהודים אלה אין לבצע בנחיות את הגירושים שיש לבצעם לעתיד לבוא. על כן הוא מורה שיהודים אלה הפועלים בתור פונקציונרים – יש לעכב ולצרף אותם רק למשלוח האחרון בלבד.

דף מס' 69 מהווה הודעה הנראית לי מאפיינת, של ה"גסטאפו לייטשטלה" דיסלדורף מיום 22 באפריל 1942, על ביצוע טרנספורט לכיוון איזביצה, בהתאם לסעיף על ה"מלדווחן" (Meldewesen – שיטת הדיווח) בתוך ההנחיות, דהיינו: (א) לאייכמן; (ב) למפקח משטרת הביטחון והס"ד (SD) בקרקוב (Cracow); (ג) למפקד המשטרה והס"ס במחוז לובלין. זה ביצוע של הנחיה, כפי שביט המשפט מכיר אותה ממסמכים שהוגשו.

עמ' 76, 77 ו-78 מהווים דו"ח מפורט של ה"גסטאפו לייטשטלה" בדיסלדורף מ-29 באפריל 1942 על המשלוח המדובר לאיזביצה. הוא מדבר על חשבון מיוחד, "W", אבל הוא מדבר על חרמת 2,593 מרק וכמה פפניג לחשבון מיוחד "W". מדובר לא על נדבה לחשבון זה אלא על החרמה. כן כלולה כאן הודעה על התאבדות לפני הגירוש.

אחר כך יש מברק שחתום על ידי הנאשם, מיום 6 ביוני 1942, שבו הוא מורה לכמה "גסטאפו לייטשטלה", וביניהם גם לדיסלדורף, על ארגון גירוש נוסף למחוז לובלין, ובין 450 המגורשים במחוז קובלנץ (Koblenz), הוא כולל, הוא מורה על הכללת חולי הנפש שבבית החולים בבנדורף (Bendorf).

בדף מס' 149 ימצא בית המשפט הוראה מה-20 ביולי 1942 שניתנה על ידי ה"גסטאפו לייטשטלה" מדיסלדורף לסניפי החוקן שלה, ה"אונסטלן". ההוראה מתייחסת אל ההוראה שנתקבלה מהרזה"א בקשר לגירוש בני משפחתם של עצירי מחנות הריכוז, הבאה בניגוד למה שנאמר בעניין זה קודם לכן. דהיינו, מי שנמצא במחנה הריכוז, בני משפחתו יצורפו מיד למשלוח הבא. בדף מס'

חולי נפש שיש לצרפם, כנראה שהיו ידיעות. אבל הן אינן יכולות להופיע בתיק דיסלדורף. מדובר במברק שהלך למספר רב של "גסטאפו לייטשטלן" במערב, בין היתר גם לקובלנץ. לוי היה לי תיק ה"גסטאפו לייטשטלה" קובלנץ, יכולתי לבדוק מה קרה עם אותו Pflageanstalt (מוסד סיעודי) דיסלדורף מקבלת את הדבר הזה כהעתק, שנשלח גם למקומות אחרים.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס יוכל לעיין בתיקים האלה ויעיר מה שיש לו להעיר אחר כך.

ד"ר סרבציוס אני מודה.

השופט הלוי שאלה אחת ליועץ המשפטי. כיוון שאדוני עוד עומד להגיש בישיבה הבאה דברים קטנים, אני מבקש רק לבדוק נקודה אחת. בספר של הרב וייסמנדל (Weissmandel) המנוח, מן המיצר, אשר הוזכר פה על ידי כמה עדים, בנוגע למשא ומתן עם ויסליצני (Wisliceny), שגם הוא הוזכר על ידי עדים, יש איזו עדות של המנוח שלמה גרוס מברטיסלבה, שלפי התיאור הזה מהווה את התחלת המגע, לא רק עם ויסליצני, אלא עם הנאשם אייכמן, ששמו נזכר במפורש, שיהודי ברטיסלבה, באמצעות ויסליצני, הגיעו למגע אתו, למשא ומתן אתו, וזה עוד לפני ועידת ואנוה, ושם נזכר גם משהו על המופתי. כיוון שנזכרים כאן הרבה דברים שנגענו בהם, זה מתחיל בעמוד י"ב של הספר, אם היועץ המשפטי ימצא שעדות זו היא לכאורה כשירה ורלוונטית, ואם הסניגור לא יתנגד להגשתה – מה שייחכן מאוד, מפני שהיא לכאורה אינה מזיקה לנאשם, יכולה אפילו להועיל לו, אבל איני יכול לשקול זאת, שהוא ישקול – אז הייתי מציע לשקול בהסכמה להגיש מסמך אחד של העדות של גרוס או של הרב וייסמנדל ז"ל, לפי העמוד י"ב, אם היא ראויה להתחשבות. בגלל השלב המתקדם של המשפט, הייתי מציע לעשות זאת רק בהסכמה, במקרה שלא תהיה שום מחלוקת על כך. אני חושב שאז לא תהיה מניעה של בית המשפט לקבל זאת.

היועץ המשפטי אין כל ספק שניתן את כל תשומת הלב, אדוני השופט, למה שנאמר. עכשיו אנו מחכים להנחיית בית המשפט לגבי ההמשך; עלינו לארגן מה שנותר לפלטה מ"מסמך זאסן", לאור החלטת בית המשפט. הייתי רוצה לעיין בה לפני שנגיש את החומר. הואיל והיתה פעם החלטה על הפסקה בישיבות, אני מבקש שבית המשפט יודיע לנו מתי נוכל לחדש את הישיבות.

אב בית הדין על כל פנים, פרשת התביעה נסתיימה?

היועץ המשפטי פרשת התביעה נסתיימה בהסתייגות זאת שאנו רוצים לנצל את הימים הקרובים כדי לעיין אם לא נשכח מאתנו דבר. אני מניח שלא יהיו מסמכים רבים אשר נשכחו. לא נחפש עתה חומר חדש, ובעצם סגרנו כבר את השער לכניסתו של חומר חדש. אולם, ייתכן ומתוך מאות המסמכים אשר לא הגשנו, לאחר שנשקול בדבר, נרצה בכל זאת לבקש את בית המשפט לקבל כמה מהם. ואנחנו מבקשים את הרשות, על כן, לעשות זאת כאשר בית המשפט יחדש את הישיבות.

אב בית הדין מה אומר ד"ר סרבציוס על בקשה זאת?

ד"ר סרבציוס אדוני, אב בית הדין. אני מבקש שלא להיענות לפנייה זאת. הרי ברור כי על השער להיות נעול או להיות פתוח, אחת מן השתיים. אם אשב להכין את החומר שלי ואחר כך יובאו

ברעתי. כיצד יכול היה אייכמן בברלין לדעת על הימצאותה של אישה שאינה שפויה ברעתי בבנדורף? מן הסתם יש מציעים שילוח כזה, יש אנשים הדואגים לכך, יש המניעים את הגלגלים האלה, יש כאן גם מסמכים המצביעים על מיניסטריון הפנים כמעורב וכמעוניין. כדי לקבל תמונה שלמה, רצוי היה לראות את התיק כולו.

ברצוני להצביע כאן גם על התקנות לשיפוט משטרתי ס"ס פנימי. קיבלתי אומנם תמצית, אבל לא את המסמך השלם. ורצוי היה גם כאן לעיין במסמך השלם. הנה, למשל, בעמ' 20 ברצוני להצביע על פסוק מעניין ביותר. כאן נאמר כי משמעת אנשי הס"ס והמשטרה היא מעל למצפון ומעל לדת. חובת המשמעת גוברת על חובת המצפון ועל חובת הדת. בעמ' 42 ו-43 כתוב במפורש, כי כל אדם אשר ינסה בתירוף כלשהו להתחמק ממילוי חובתו, אינו אלא מפר משמעת, מפר אמונים, וראוי למוות. הכוונה היא כאן לאנשים המתחלים והמבקשים להיעלם מתפקידיהם. יש, כבוד בית המשפט, לעיין בכבוד ראש במסמכים האלה.

אב בית הדין גם המסמך המלא הזה, השלם, מסמך ת/1402, יועמד לרשות אדוני כדי שיוכל לעיין בו.

מה בדבר התיקים של דיסלדורף, האם זה כל מה שיש לכם?

מר בראור כן, אדוני.

אב בית הדין ואתם קיבלתם את זה מניין?

מר בראור מארולזן (Arolsen), מרכז ה-I.T.S. Tracing Service, מוסד של הצלב האדום הבינלאומי. התיקים האלה הועברו אליו כדי למצוא אנשים. בית המשפט ימצא שם רשימות שמיות של יהודי דיסלדורף, אסן (Essen) וכל הסביבה הזאת, כדי לברר מה היה. הם הועברו מיד אחרי המלחמה למרכז הצלב האדום בארולזן שעסק בהם. הוא נתן את האימות, והאימות הזה, בסופו של דבר, אושר גם על ידי שלטונות מדינת ישראל. ולכן, בית המשפט ימצא למעשה שני אימותים על כל מסמך ומסמך.

אב בית הדין זאת אומרת, המעטפות האלה...

מר בראור סודרו על ידי ארולזן, לא אנחנו סידרנו זאת. בית המשפט מקבל את המסמכים כפי שיצאו בארולזן.

אב בית הדין אבל שם כנראה נעשתה בררה מתוך התיקים.

מר בראור אדוני ימצא שם, בראש כל אחד מארבעת התיקים, סימון קטן. שם נאמר אפילו כי סדר המסמכים – למרות שלא תמיד היה הגיוני וקרונולוגי – הושאר כפי שהם נמצאו.

אב בית הדין הסימונים האלה במסגרת אדומה, מי עשה זאת?

מר בראור זה היה שם.

אב בית הדין זה לא נעשה בארולזן?

מר בראור יכול רק להיות שהמסגרת האדומה מסביב נעשתה בארולזן, אבל הסימון היה.

אב בית הדין אם זה כך, ד"ר סרבציוס, נראה שאלה תיקים שלמים, מפני שהמספרים הם שוטפים.

ד"ר סרבציוס לא אוכל לחוות דעתי על כך, ניסיתי לעיין בהם ביצף, אך לא אוכל לעמוד על הדברים עד תומם.

מר בראור כבוד בית המשפט, התיקים הם שלמים. בקשר לאותם

ד"ר סרבציוס אני מבקש לא לרשום ישיבה זו כאילו לכף חובה לי ולהשאיר לי שבוע שלם להכנתי.

אב בית הדין הישיבה הבאה תהיה ביום שלישי 20.6.1961 בשעה 08.30 בבוקר, אנחנו נתחיל בשעה 08.30 בבוקר ונסיים את הישיבה בשעה 1.30 בצהריים, וכך ננהג במשך כל אותו שבוע ואחר כך נראה הלאה מה יהיה סדר הישיבות.

היועץ המשפטי אני מבין שתחילה תהיה לנו אפשרות להגיש את הקטעים של זאסן שלא הגשנו עד היום.

אב בית הדין זאת בכל אופן, לזה אנחנו מצפים. עד כמה שאפשר, היה רצוי שתתאימו את קביעת הקטעים האלה ביניכם כדי שלא יהיה ויכוח אחר כך מה מתייחס להערות של הנאשם ומה אינו, כמה שתצליחו לעשות ביניכם, ובמידה שלא תצליחו – נצטרך כמובן בעצמנו להיכנס לתוך העניין זה.

בזה מסתיימת הישיבה של היום, הישיבה הבאה ביום שלישי 20.6.1961 בשעה 08.30 בבוקר.

מסמכים נוספים, הרי מן הסתם יפריע דבר זה למהלך ההכנה. על כן, אבקש לדחות זאת.

אב בית הדין מר האוזנר, אנחנו נעשה עכשיו את ההפסקה כדי לאפשר לד"ר סרבציוס לעכל את החומר שהוגש עד עכשיו, זה צריך כמובן להביא בחשבון, שלא תפתחו אחרי ההפסקה הזאת מחדש בכל מיני פרשיות. כך שאם תהיה איזו סריקה – איננו רוצים לנעול לכם את השער לגמרי – הסריקה הזאת צריכה להיעשות במסרק דק מאוד ואדוני יתחשב בזה.

היועץ המשפטי כך נעשה.

השופט רוה אולי במשך יומיים אתם לפחות יכולים להראות לד"ר סרבציוס את המסמכים שאתם רוצים להגיש לבית המשפט, ואז הוא ידע מה תגישו.

היועץ המשפטי כן, כך נעשה.

אב בית הדין עכשיו תחול ההפסקה הזאת שעליה דיברנו. השאלה רק מתי נחדש את הישיבות, כי בא בינתיים איזה שינוי, אנחנו ישבנו היום בניגוד למקווה. אנחנו מוכנים לשמוע את ד"ר סרבציוס על העניין הזה.

ישיבה מס' 75

ו' בתמוז תשכ"א

(20 ביוני 1961)

היועץ המשפטי אני מבקש להתעלם מן ההדגשות. הן לצורך האזכור שלי בבית המשפט.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, אין לו מה להעיר בקשר לכך, אני מניח.

ד"ר סרבציוס לא, אין לי התנגדות, אבקש רק העתק.

אב בית הדין סימנתי את נוסח ההודעה הרשמית ת/1404.

היועץ המשפטי נשאלתי על ידי כבוד השופט ד"ר הלוי, האם בארכיון וייצמן או בארכיון הסוכנות יש זכר לתגובתה של ממשלת ברית המועצות בקשר לפניות אליה. עלי להודיע כי לאחר בדיקה לא נמצא זכר לפנייה לברית המועצות או לתגובה מצדה.

כעת לעניין אחר: הגיענו במשך השבוע האחרון תצלום פוטוסטטי של מכתבו של קפּלר (Kappler), אשר שמו כבר הוזכר בקשר להשמדת יהודי איטליה, אל ס"ס-אוברגרופנירר וולף (Wolff), אשר בו מתוארת הפעולה נגד קהילת רומא. והואיל ועד כה הוכחנו את הדברים הללו רק מפי עדים, אנחנו מבקשים לקבל את המסמך הזה. אנחנו מבקשים את בית המשפט כי יקבלו, כי זה אחד המסמכים הבודדים שיש לנו על פעולה זו.

אב בית הדין זה מכתב של קפּלר אל וולף?

היועץ המשפטי כן, מכתבו של קפּלר.

אב בית הדין וולף הוא מהמטה של הימלר?

היועץ המשפטי מהמטה של הימלר, גנרל רד ואפן ס"ס (General der Waffen SS) וולף. התאריך של המכתב הוא 18.10.1943. המכתב מתאר את הפעולה שהתחילה ב-05.30 בבוקר ונסתיימה בשעה 2 אחר הצהריים. נעצרו 1,259 איש בדירות היהודים. אחרי שחרור צאצאי בני תערוכת נשאר 1,007 במעצר. גירושם נקבע ליום 18 באוקטובר, זאת אומרת למחרת יום המעצר. מדובר כאן גם על התנגדות של פשיסט איטלקי, אשר התייצב בפני קבוצת המחפשים הגרמניים, במדי המפלגה שלו, וניסה לעזור ליהודים.

אב בית הדין מה יש לד"ר סרבציוס להעיר?

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, אני אבקש לא לקבל את המסמך, כי העד קפּלר נחקר עתה, ואין באפשרותי לחקור אותו על כך. אני חושב שבשלב הזה של ההליך זה מוגש מאוחר.

אב בית הדין מתי הוא יחקר?

היועץ המשפטי הוא טרם נחקר. נכון שהוא עומד להחקר בימים הקרובים, וביקשנו מנציגנו באותה חקירה – במידה שיהיה לנו ייצוג – להגיש את המסמך הזה לקפּלר ולבקש את עמדתו ותגובתו של קפּלר למכתב זה. המסמך הזה כבר נמצא ברומא בידי הנציג שלנו, אשר ייצג אותי בחקירתו של קפּלר.

אב בית הדין האם אדוני אינו יכול להסתפק בזה?

היועץ המשפטי הייתי יכול, אילו הייתי בטוח שאומנם יינתן לנו להיות מיוצגים. אבל הדבר עדיין מוטל בספק.

אב בית הדין אבל יש לכם דרך גם אולי לפנות לבית המשפט בכתב. אני הייתי מציע שאנחנו נעשה זאת, אילו הייתי בטוח שזה יגיע במועד.

היועץ המשפטי אם בית המשפט יואיל להוציא במשך היום את

אב בית הדין אני פותח את הישיבה השבעים וחמש של המשפט.

היועץ המשפטי ברשות בית המשפט אשיב תחילה לכמה שאלות שנשארו פתוחות ועומדות מן הישיבות הקודמות. הצגנו לסניגור את הקטעים שפורסמו בספרו של הרב מיכאל דב וייסמנדל (Weissmandel) מן המיצר. לפי הצעת כבוד השופט ד"ר הלוי תרגמנו את הקטעים המתייחסים לשלמה גרוס ז"ל המצויים בעמודים י"ב-י"ד של הספר. הסניגור התנגד להגשתם. לפיכך אין לנו דרך להגישם בהיעדר הסכמה.

שעה שהגשתי את נאומו של הימלר (Himmler) בפוזן (Posen), PS 1919, שאל אותי אב בית הדין מה בדבר תכנית המפלגה הנאצית לגבי היהודים. אבקש את בית המשפט לקבל כראיה את המסמך שהיה בנירנברג PS 1708, המהווה את התכנית של המפלגה הנאציונלסוציאליסטית והוא נתפרסם ב-IMG, כרך 27, עמ' 477. סעיפים 4 ו-8 בתכנית המפלגה חלים על יהודים. מלבד זה הדפסנו את הסעיפים האלה, ולנוחיות בית המשפט אני מוכן להגיש אותם כמוצג נפרד.

אב בית הדין היש מה להעיר לכך, ד"ר סרבציוס?

ד"ר סרבציוס אין לי התנגדות פורמלית.

אב בית הדין מסמך זה יסומן ת/1403.

היועץ המשפטי בפסק הדין של בית הדין הצבאי הבינלאומי בא זכרם של אותם סעיפים בכרך הראשון – אני תמיד מאזכר את ההוצאה הגרמנית – בעמ' 193 ובעמ' 278. כבוד השופט ד"ר הלוי ביקשני לברר האם הממשלה השוודית פעלה על פי ההודעות שקיבלה משליחה בברלין פון אוטר (von Otter), בהתבססו על הדיווחים שקיבל מד"ר גרשטיין (Gerstein). שגירות ישראל בשטוקהולם פנתה לממשלה השוודית. נתפרסמה הודעה רשמית בשטוקהולם ב-8.6.1961. תוכנה של הודעה רשמית זו הוא, כי פון אוטר מסר דו"ח בעל פה על שיחותיו עם גרשטיין, כי הממשלה השוודית ידעה את דבר השידורים ששודרו ברדיו לונדון ב-9 ביוני 1942 על ידי מי שהיה אז נשיא המועצה הלאומית הפולנית, שיקורסקי (Sikorsky), ובשידור זה הופנתה תשומת הלב להשמדות ההמוניות של היהודים בפולין, ולפיכך לא מצאה הממשלה השוודית לנכון להפנות עוד פעם את תשומת הלב לאותו נושא, מאחר שהיא הניחה שהדבר כבר ידוע לעולם. בנובמבר 1942 הובא לידיעתו של מיניסטר החוץ השוודי דו"ח של עד ראייה על הזוועות בפולין, שנתפרסם בלונדון. כך אומרת אותה הודעה רשמית. אם בית המשפט רוצה לקבל את הנוסח של ההודעה הרשמית, הוא נמצא בידי, ואני מוכן להדפיס כמה העתקים ממנו. אני מוכן להגיש את הנוסח עכשיו בהעתק אחד.

אב בית הדין בבקשה, אדוני, יגיש את זה.

אב בית הדין אני חושב שהשאלה היתה זאת, באמת בגלל הקשיים של האימות.

היועץ המשפטי אבדוק זאת מחדש.

עניין גרשטיין בכללו נזכר בפסק הדין של ה-I.G. Farben, בכרך השמיני של הסדרה הירוקה בעמ' 1169. שם בא זכרה של השיחה שגרשטיין ניהל עם ד"ר פטרס (Peters), המנהל של חברת "דגש" (Degesch), ספקי הגז. באשר לפסק הדין ב-Case No. 1 – עוד אבדוק.

אב בית הדין אבל ה-I.G. Farben לא נזכר בפסק הדין?

היועץ המשפטי לא, הדו"ח לא.

אב בית הדין באיזה כרך אדוני אמר מופיע ה-I.G. Farben?

היועץ המשפטי בכרך השני.

ושבו לעניין אחר, בישיבה מיום 26 במאי, העיד כאן ד"ר טיבור פרנץ (Tibor Ferencz) על שיחותיו עם תת-המיניסטרים ההונגריים אנדרה ובקי, זמן קצר לפני הוצאתם להורג. זה בפרוטוקול ישיבה מס' 54. במהלך עדותו הוא נשאל על ידי כבוד השופט רוה, אם אנדרה (Endre) ובקי (Baky) בעדותם הזכירו את אייכמן, ועל ידי כבוד השופט הלוי – אם ידוע לעד מקום הימצאו של הפרוטוקול שנערך משיחותיו האמורות. על שאלתו של כבוד השופט רוה ענה העד בשלילה. בקשר לשאלתו של כבוד השופט הד"ר הלוי, הבטחנו לברר באמצעות הממשלה ההונגרית ולנסות לקבל את פרוטוקול השיחות האלה. זכר הדברים בא בעמ' 86 עד 95 של ישיבה מס' 54 של בית משפט זה. כבוד השופט הלוי העיר לבסוף, כי אם התשובה תהיה שלילית – רק אז יצטרכו להסתפק בעדות שבעל פה.

עלי להודיע לבית המשפט כלהלן: בימים האחרונים הגיע ארצה בתקופת ההפסקה של המשפט, מר ייני ליוואי (Jenő Levai), מחבר הספר הידוע, הספר השחור של יהדות הונגריה, וספרים אחרים על פרשת השואה. הוא היה נוכח בזמן משפטיהם של אנדרה ובקי.

אב בית הדין מה שמו?

היועץ המשפטי ייני ליוואי.

הוא יוכל להעיד – אם בית המשפט ירשה את השמעתו בשלב מאוחר זה – על כך כי אומנם שמו של אייכמן הוזכר במשפטיהם של אנדרה ובקי, על כך שהוא שמע מד"ר טיבור פרנץ את דבר שיחותיו עם אנדרה ובקי.

אב בית הדין שהוא שמע מפיו?

היועץ המשפטי כן, שהוא שמע זאת מפיו של ד"ר טיבור פרנץ והיה נוכח כאשר ד"ר טיבור קרא פרוטוקול שנרשם מן השיחות האמורות. הוא גם זוכר את תוכן המסמך שד"ר טיבור קרא באותה הזדמנות.

אב בית הדין וכן המסמך שד"ר טיבור עצמו לא זכר, או בכל אופן לא העיד עליו?

היועץ המשפטי הוא העיד שנרשם דבר כזה, אבל הוא אינו יודע היכן הפרוטוקול מהשיחות שלו.

התיקון לשאלון של קפלר, אז אני אבקש אולי את השגרירות להשהות, אם אפשר, את חקירתו, עד שהשאלון יגיע.

אב בית הדין מה דעת אדוני, ד"ר סרבציוס, על הצעה זו?

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, קיבלתי את המסמך רק לפני חצי שעה, אבקש לתת לי אפשרות להציע אולי לבית המשפט שאלה, אשר אף היא תועבר.

אב בית הדין (לאחר התייעצות) אנחנו חושבים שהדרך הנכונה היא שזה יוגש שם. אנחנו לא נבקש להשהות שם את החקירה, אבל אם אדוני, מר האוזנר, יצליח להכניס את זה לחקירה שם – אין לנו התנגדות.

היועץ המשפטי האם בית המשפט יתקן את השאלון?

אב בית הדין כן, אנחנו נשלח לאיטליה תיקון. אדוני יגיש לנו עוד היום את המסמך הזה עם אותה שאלה שרצה לשאול. אני מניח שהשאלה תהיה אם תוכן המסמך נכון.

היועץ המשפטי כן, האם חתם על המסמך הזה.

אב בית הדין ונבקש מד"ר סרבציוס להגיש לנו עד מחר בבוקר את השאלה, או השאלות, שהוא רוצה להגיש בקשר למסמך, אבל בלי כל בקשה מצדנו לעכב את החקירה.

היועץ המשפטי טוב מאוד, אדוני.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, עיינתי במסמך בקצרה ולדעתי הוא בלתי רלוונטי. השאלה שבמחלוקת היא לא עצם קיום הרדיפות נגד היהודים, אלא השאלה מי יזם אותן, ועל כך העד נחקר.

אב בית הדין זו שאלה אשר היתה לנו כבר קודם.

החלטה מס' 81

היועץ המשפטי יוכל לבקש את הצגת המסמך הנידון בשעת חקירתו של העד באיטליה. עליו להגיש תיקון מתאים לשאלונו לעד היום, והסניגור יוכל להגיש את שאלונו עד מחר בבוקר. בית משפט זה לא יבקש מן השלטונות האיטלקיים לעכב בגלל עניין זה את חקירת העד באיטליה.

היועץ המשפטי נשאלתי לגבי אזור דו"ח גרשטיין בפסקי דין אחרים של נירנברג. כבוד השופט הד"ר לוי שאלני שאלה זו. התשובה היא זאת: חלק מדו"ח גרשטיין הוצג במשפט הגדול בתור PS 1553 וקיבל סימון בבית המשפט בתור RF 350 (Région Française), הוא מכיל רק את החשבונות של אספקת הגז. הדו"ח כולו הוגש ב-Case No. 1 במשפט הרופאים.

אב בית הדין האם הדו"ח הזה נזכר בפסק הדין במשפט הגדול?

היועץ המשפטי לא.

במשפט הרופאים, בכרך השני של הסדרה הירוקה (Green Series) בעמ' 347, בית המשפט ימצא אותו בין רשימת המוצגים. הוא מסומן כ-Prosecution Exhibit 428.

אב בית הדין גם שם הוא לא מוזכר בפסק הדין?

היועץ המשפטי לא, לפי זיכרוני כרגע. אני בטוח שלא ב-IMT.

אב בית הדין אדוני לא הבין אותי. כאשר כל החומר הזה, כל העיתונות הזאת יהיו בידי – אז יש זמן לרדוף בכך.

היועץ המשפטי אני צריך לומר מה בפי כרגע לפני שאני גומר את מסכת הראיות שלי. וזה כרגע ידוע לי שמר ליוואי נמצא כאן.

אב בית הדין אני אומר זאת על החלק הזה.

היועץ המשפטי עם שמיעת עדותו של מר ליוואי, החלק האחר כבר לא יהיה אקטואלי.

השופט הלוי לא הבנתי, מר ליוואי מוכן לאשר שהעד ד"ר טיבור פרנץ...

היועץ המשפטי החזיק בידו פרוטוקול של שיחותיו עם אנדרה ובקי וקראו ממנו, עוד לפני שנים בבודפשט. זאת אומרת, היה מסמך כזה במציאות, והוא גם זוכר את תוכנו של המסמך.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, אני מבקש לדחות את הבקשה לחקירת העד. בית המשפט חיפש אחר הראיה הטובה ביותר, אבל במקום הראיה הטובה ביותר, שאינה ניתנת כפי הנראה על ידי הממשלה ההונגרית, מביאים עד זה אשר חיבר ספר בשם הספר השחור של יהדות הונגריה או משהו דומה לזה. אילו הובאו כל המחברים של פרסומים כאלה, כי אז צריך היה להגיע לדעה שאין לסמוך על כך. העד לא שמע בעצמו, אלא הוא שמע כי אחר שמע. וזוהי ראייה שיש לדחות אותה.

אב בית הדין אני הבנתי כי על כך, ששמו של אייכמן הוזכר במשפטים של אנדרה ובקי – הוא יכול להעיד מידיעתו שלו.

ד"ר סרבציוס אין מכחישים זאת, כי לא אוכל להניח דבר קיומו של הליך כזה מבלי ששמו של אייכמן הוזכר, כי הוא הלוא נשא ונתן עם הנאשמים שם. אולם חשוב מה נאמר שם, הרי וינקלמן (Winkelmann) העיד שאנדרה נטל את האחריות על עצמו. היועץ המשפטי מציע ראייה טובה יותר מההוכחה על ידי עד – פרסום על ידי עיתון הונגרי, שהוא ביטאון המפלגה הקומוניסטית ההונגרית; אולם אין זה פרסום המפלגה, כי אם מאמר של כתב העיתון הזה, כך שאין לסמוך על הדברים. משום כך אני מבקש לדחות את הבקשה לחקירת העד.

אב בית הדין האם זה נכון, מר האוזנר, שהפרסום בעיתון ההונגרי הוא כתבה ולא פרסום רשמי של המפלגה?

היועץ המשפטי ביקשתי לברר זאת.

אב בית הדין זה פה, באולם?

היועץ המשפטי זה נמצא בבניין בית המשפט; אנחנו יכולים לבדוק זאת מיד.

אב בית הדין

החלטה מס' 82

איננו מסכימים לגבות את עדותו של ד"ר ליוואי בשלב זה. לא נקבל את הפרסומים בעיתון המפלגה הקומוניסטית בהונגריה ללא אימות מתאים. אם היועץ המשפטי עוד יצליח להשיג מסמכים מאומתים כהלכה מהונגריה, יוכל לפנות אלינו שנית בעניין זה.

היועץ המשפטי לעניין אחר, ברשות בית המשפט. מצויה בידינו

אב בית הדין זאת אומרת, לחיזוק עדותו של ד"ר טיבור פרנץ, ושום דבר נוסף?

היועץ המשפטי כן. שום דבר נוסף. אלא שינוי אחד, בעוד שד"ר טיבור פרנץ סבר ששמו של אייכמן לא הוזכר, זוכר ד"ר ליוואי כי השם הוזכר במהלך המשפט מפי הנאשמים. שמו של אייכמן הוזכר מפיהם של אנדרה ובקי.

עקב פנייתנו לממשלה ההונגרית, נמסר לנו כי בעיתונות ההונגרית יפורסמו כמה דברים. ואומנם, בעיתון של יום א' השבוע – שלשום כנראה – נתפרסם כבר פרוטוקול עדותם של אנדרה ובקי. תוך כדי בדיקה ראשונה שערכנו הבוקר מתברר ששמו של הנאשם, אייכמן, נזכר בפרוטוקול עדויותיהם.

אב בית הדין מה הבקשה?

היועץ המשפטי אני מגיע מיד לבקשה. טרם פורסם וטרם הגיע לידנו אותו פרוטוקול אשר רשם ד"ר טיבור פרנץ ואשר הוא העיד על תוכנו.

כעת בפי בקשה אלטרנטיבית: הודעתי כי אין לי עוד עדים, ואיני רוצה לשנות את הודעתי זו, אלא אם כן בית המשפט יחליט במפורש אחרת. ד"ר ליוואי נמצא כאן לרשות בית המשפט. אם בנקודות אלה שהזכרתי, בית המשפט סובר כי ראוי לשומעו – נשמח לעשות את הדבר, ולשומעו. רק במקרה שביית המשפט לא ירצה לשמוע את ד"ר ליוואי, אנו מבקשים רשות להגיש, בשלב יותר מאוחר, את העיתונים ההונגריים, זה עיתון המפלגה הקומוניסטית ההונגרית, הכולל את הפרטים שהזכרתי; העיתון שיצא והעיתון שאנו מקווים כי יראה אור ויכל גם את המסמך השני שביית המשפט התעניין בו.

אב בית הדין זה מתפרסם שם בהמשכים?

היועץ המשפטי הובטח שהדבר יתפרסם ביום א' השבוע, או יותר נכון – נאמר לנו כך. אבל כאשר בדקנו את מה שהתפרסם ביום א' השבוע – גילינו את הפרוטוקול של בית המשפט ולא גילינו את פרוטוקול השיחה של ד"ר טיבור פרנץ עם הנאשמים, ערב הוצאתם להורג.

אב בית הדין זאת אומרת שלפנייה הרשמית לא קיבלתם תשובה.

היועץ המשפטי קיבלנו תשובה שזה יתפרסם בעיתונות.

אב בית הדין אבל העתק מהפרוטוקול לא קיבלתם?

היועץ המשפטי לא.

אב בית הדין זאת אומרת, חלק כבר התפרסם וחלק עוד יתפרסם.

היועץ המשפטי הפרוטוקול התפרסם, ואנו מקווים שגם החלק השני יתפרסם.

השופט רוה איך אדוני מתייחס לשאלת האימות של הפרוטוקול הזה?

היועץ המשפטי זו תהיה בעיה. אבל הפרסום הוא רשמי; פרסום המפלגה הקומוניסטית בהונגריה מותר לראותו כפרסום רשמי. מכל מקום, דיה לצרה בשעתה כאשר המסמכים יהיו בידינו.

אב בית הדין זה מה שהייתי אומר על כל החלק הזה של הבקשה.

היועץ המשפטי חשבנו שאין אנו רשאים לעבור בשתיקה על פנייה מפורשת של שני חברי בית הדין, אדוני.

היועץ המשפטי אני מדבר על 716 עמודים; יחד עם תיק 17 זה 790 עמודים. צערי בעינו עומד. הקטעים האלה, שאנחנו מגישים בהסכמה, חלקם הוכנסו עקב הערות הנאשם לתוך תיק הקרוי עכשיו תיק 17, בהתאם להחלטת בית המשפט. חלקם נגרו מתוך הקטעים האלה, מפני שבהם יש הפניה לאחד או לשני מקומות אחרים, והסכמנו להכניס גם את זה. יש קטע אחד שהסכמנו להכניס עקב הערה שניכר ממנה, כי הנאשם נתן את דעתו לקטע זה במיוחד, כלומר, הלכנו פה יותר לפי רוח ההחלטה מאשר לפי לשון ההחלטה והגענו לכלל הסכמה על הגשת הקטעים האלה. כעת ינחה אותי בית המשפט, אם ירצה לקבל ממני את הקטעים בלבד כשהם מודפסים על ידינו או אם הוא רוצה לקבל את התיקים האוריינליים, שבהם סימנו את הקטעים. יש לי גם זה וגם זה – לפי החלטת בית המשפט.

אב בית הדין (לאחר התייעצות): אנחנו רוצים לקבל את הקטעים שהוצאתם מתוך כלל המסמך.

היועץ המשפטי אגיש בשלב זה שלושה העתקים, ואחרי הישיבה נקבל חזרה מהתרגום הסימולטני עוד תדפיס אחד גרמני ונגיש אותו לבית המשפט כדי שיימלא המניין של ארבעה, כדרכנו. לצורך בדיקת התרגום בקטעים שאקרא יש לכל אחד מחברי בית המשפט העתק.

עכשיו ארשה לעצמי להפנות את תשומת הלב לחלק מהקטעים האלה.

אב בית הדין מהקטעים האלה או מהתיק?

היועץ המשפטי לא, רק מהקטעים האלה. התיק הוא נמצא ביד בית המשפט, ואנחנו נפנה אליו בסיכומינו הסופיים. אבל ברשות בית המשפט היינו רוצים בשלב זה להפנות את תשומת הלב במיוחד לכמה מן הקטעים האלה.

אב בית הדין נקרא לזה ת/1393א.

היועץ המשפטי רק לידיעת בית המשפט: ת/1393א אינו כולל את כל הקטעים שהוכשרו על ידי החלטת בית המשפט, וזאת משום שרבים מהם, בפרט בסליל 19, שיש לגביו במקרה בדינו מספר ניכר של הערות, אין בהם כל עניין, לא לדעתנו ולא לדעת הסניגוריה. אין בהם כל חידוש. הם פרטים ביוגרפיים על תקופה קדומה בחיי הנאשם באוסטריה, ולא מצאנו לנכון להכביד על בית המשפט במערכת מסמכים נוספים. מה שמצאנו כבעלי עניין מאחד הצדדים, העלינו כאן.

אב בית הדין אם כן, ד"ר סרבציוס מאשר שהקטעים האלה הוצאו בהסכמת שני הצדדים?

ד"ר סרבציוס כן, כך סוכם דבר זה אתמול.

היועץ המשפטי אפנה תשומת לב בית המשפט לא לפי הסדר המצוי אצלכם, כבוד השופטים, ושהוא הסדר הענייני, אם אפשר לומר כך, הכרונולוגי, אלא לפי סדר שאני אזכיר אותו מיד והקשור לפי העניין הנידון. אזכור את הקטעים לפי "עמודי חגג". אצלכם זה מצוי באות H עם מספר. זה העמוד כפי שפקד חגג נתן, העמוד הרץ הסידורי למסמך זאסן.

תחילה לגבי מעמדו של הנאשם, עמ' 101. תחילה שאלה של האיש שדיבר עם הנאשם:

שאלה: בפרסומים שונים מעירים על כך במפורש שבתוך

חוות דעת מומחה של פקד פנחס דיין, המתורגמן של בית המשפט וראש צוות התרגום של לשכה 06, לגבי המינוח שהשתמשנו בו בתרגום המסמכים הגרמניים. זה יהיה לעזר לבית המשפט בהבנת המינוח שלנו בתרגומים העבריים, הן של ת/37, כלומר הודעת הנאשם והמסמכים האחרים, והן של שאר המסמכים הנספחים לת/37. הכינונו גם מעין מילון של המונחים הגרמניים שהשתמשנו בו וכיצד תרגמנו אותם לעברית. זה בוודאי אינו מחייב, אבל זה מסביר מדוע השתמשנו במקום פלוני בתרגום אלמוני. אני מבקש את בית המשפט לקבל את חוות דעתו של פקד דיין וגם את המילון, או כפי שהוא קורא לזה – המונחון, של לשכה 06.

אב בית הדין המסמך הראשון נקרא "חוות דעת"?

היועץ המשפטי כן, המסמך הראשון הוא חוות דעת, חתומה כדין לפי החוק לתיקון פקודת העדות.

אב בית הדין זה מתייחס לא רק לת/37?

היועץ המשפטי לא, זה מתייחס לכל התרגומים שהגשנו, שמקורם בלשכה 06 (ד"ר סרבציוס קם על רגליו). האמת היא, שאנחנו לא נתנו לסניגור העתק מזה, מפני שלא חשבנו שזה יעזור לו הרבה אם ידע איך אנחנו מתרגמים לעברית Referat, Dezerat, או im Auftrag, אבל אם הוא רוצה – כמובן נספק לו גם את המסמך הזה.

אב בית הדין אני מבין שזה יכול לשמש לנו רק לעזר. כמובן, אם אנחנו, לפי מיטב הבנתנו נמצא שלא נסכים עם מר דיין – זה לא מחייב אותנו.

היועץ המשפטי בוודאי. רציתי רק להסביר מדוע וכיצד הגענו למינוח הזה ופקד דיין מסביר זאת בחוות הדעת.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, מה אדוני אומר על כך?

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין. אין לי כל התנגדות להגשתה של חוות הדעת, אולם באשר למונחון – אומנם איני מבקש דחיית המשך הדיונים עד אשר אשתלם בעברית משפטית, אולם בכל זאת אבקש לתת לי אפשרות להיעזר במומחה אשר יעיף עין על מונחון זה. מכל מקום, אבקש לא לקבל אותו כמסמך, אלא אולי ככלי עזר בלבד.

אב בית הדין

החלטה מס' 83

הוחלט לקבל את שני המסמכים כאמצעי עזר בלבד.

נסמן את חוות הדעת באות ב ואת המילון באות ג.

היועץ המשפטי עכשיו לכמה מסמכים, ברשות בית המשפט.

אב בית הדין מה קרה? מדוע?

היועץ המשפטי לגבי מסמך זאסן (Sassen), לאחר בדיקה הסתבר שהחלטת בית המשפט מונעת מאתנו הגשת רוב מניינו ורוב בניינו של מסמך זה. ובהתאם להנחיה שקיבלנו, קיימנו התייעצות עם הסניגוריה, והגענו לכלל הסכמה, לאחר דיון, על הגשת כמה קטעים. לצערי הרב הקטעים האלה הצטמקו לחמישה עמודים בלבד מ-716 עמודים שביקשנו להגיש.

אב בית הדין זה מחוץ לתיק 17, כדי להפיג קצת את צערו.

אוברגרופנפירר, השבתי: אכן, אני יודע, אוברגרופנפירר; אך מותר לי להשיב לך כי הנך מדבר עם משטרת המדינה החשאית, עם רפרנט של משרד המשטרה החשאית, עם אוברשטורמבנפירר אייכמן.

שאלה: בערך באיזה זמן זה היה?

תשובה: זה צריך היה להיות ב־1943 בערך.

הקטע הבא הוא עמ' 223. קודם לקטע שאני קורא יש בירור האם ייתכן שקרומיי (Krumei) וויסליצני (Wisliceny) עקפו את הוראותיו של אייכמן, ונזכר בו משפטו של קרומיי, שהיה תלוי אז ועודנו תלוי ועומד, בפרנקפורט. וזה דברו של הנאשם:

תשובה: אם זה היה כפי שתיארת לי זאת כרגע, ואם אומנם היה צירוף המאורעות כך, כי אז עלי לומר זאת: באופן תאורטי – אם היה זה קשר בין ויסליצני לבין קרומיי אותה שעה, ...

אב בית הדין אבל פה כתוב גרומאי.

היועץ המשפטי אנחנו היינו נאמנים לתדפיס האורגינלי. יש מקומות אשר בהם שונה השם. כאן לא שונה – והדפסנו כפי ששמענו. אולם הכוונה ללא ספק לקרומיי. הכתבנית כנראה טעתה בצליל של מכשיר ההקלטה. אני ממשיך לקרוא:

באופן תאורטי – אם היה קשר בין ויסליצני לבין קרומיי אותה שעה, אשר ניסו למצוא את מזלם, בניגוד לפקודות השירות, בשיתוף פעולה אפשרי עם היהודים – אם אומנם כך, כי אז מתעוררת השאלה השנייה: שמא המשפט המתנהל כרגע נגד ממלא מקומי הקבוע בפרנקפורט על נהר מיין – שמא הוא משחק מאורגן מראש, לא רק לשם קיום התזה על חמישה מיליון היהודים כביכול ולשם העלאת התזה הקיימת כבר של חמשת המיליונים אולי עד כדי שמונה מיליונים, כדי להפיק מזה עוד מיליארדים נוספים של שילומים. סימן לדבר אפשר למצוא אולי, אם בכלל רוצים להתחשב בכך כגורם אמת, בהצהרתו של קרומיי ליהודי ברנד בשעת המראתו: "חוף מאייכמן יש עוד ויסליצני וקרומיי".

אם אין זה שקר, כי אז חטאו קרומיי וויסליצני לדם הגרמני; כי אז דיווח ויסליצני בניגוד לעובדות שבידיעתו; כי אז תפס את קרומיי מאחור, כביכול; כי אז באמת לא הייתי יכול להגיע למספרי גירוש אשר באיזה אופן שהוא יכולתי להתכבד בהם. כפי שרציתי בגלל הפנטיות הבלתי מתפשרת שלי.

את המטרה הסופית לא יכולתי להשיג, דהיינו שחרורה של הונגריה מכל היהודים. אם כך, כי אז רובצת בסופו של דבר על ויסליצני וקרומיי האחריות, שהעם ההונגרי של היום נתון לטרור מצד שוטרי חרש יהודיים.

שאלה: האם אתה חושב זאת לאפשרי? – כמובן, תמיד תוך ההנחה התאורטית שוויסליצני וקרומיי הביאו בפניך מספרי גירוש מוזיפים?

תשובה: כן, עתה כן!!

אב בית הדין האם בתדפיס כתוב "שאלה" ו"תשובה", או כמו שזה כתוב פה?

היועץ המשפטי לא, זאת צריך להבין רק מתוך התוכן.

שאלה: האם אתה חושב זאת לאפשרי, שכאשר ויסליצני

הס"ס ובמצע רדיפת היהודים היו שתי קבוצות. קבוצה אחת היתה מיוצגת על ידי הימלר ביחד עם שלנברג (Schellenberg), ואילו האחרים היו אפוא אלה אשר רצו באיזה שהוא פתרון של פשרה. ולבסוף היתה הקבוצה האחרת, היינו אתה, מילר (Müller) וקלטנברונר (Kaltenbrunner) ...

תשובת הנאשם: זה שיא השטות. עלי להודות כי היו קיימות בקרב הס"ס שתי קבוצות; זה נכון, אם תרצה – אפילו שלוש קבוצות, דהיינו: בתוך משטרת הביטחון היה (כאן מופיע רווח בתדפיס המקורי), מילר, ראש משטרת הביטחון היידריך (Heydrich), מאוחר יותר קלטנברונר והרייכספירר (Reichs-Führer). הקבוצה השנייה בעצם היתה מורכבת רק משלנברג; באיזו מידה שלנברג חשב גם אולי על פתרון אחר, זה מעולם לא הגיע כלפי לכלל ביטוי; אף לא שמעתי מעודי דבר כזה או באיזו מידה הפעיל את היהודים לצורכי עצמו בשירותי המודיעין. הוא הפעילם בשירותי המודיעין ביד רחבה, ומצדנו לא שמנו לו מכשולים בדרך. הקבוצה השלישית היו אלה שכוננו קציני הסלון של הס"ס, אשר כביכול הניחו ידיהם בכפפות לבנות, ואשר לא רצו לשמוע על העניין ולא כלום. בתורת שכזה אפשר לראות את וולף, אשר עמו התנגשתי פעם; אכן התנגשתי עמו כך שהעניין הגיע עד לרייכספירר, כיוון שרציתי להזמין את וולף לדור-קרב, ולא רצו להסכים לכך.

שאלה: מדוע רצית להזמין אותו לדור-קרב?

תשובה: מכיוון שעשני לחזיר בטלפון, למרות שהצדק היה אתי, מכיוון שבמקרה בודד מסוים נהגתי בדיוק על פי הוראות הרייכספירר, ואילו הוא רצה להעניק לאותו יהודי מעמד יוצא מן הכלל – מעמד יוצא מן הכלל שלא ניתן היה להשיגו בשום אופן. ומכיוון שלא היתה אפילו נקודה אחת שאפשר היה להיאחז בה כדי להכניס את המקרה הבודד הזה במסגרת איזו הוראה שהיא על מעמד מיוחד. כמובן שמצדי הייתי ברצון נענה לכך, כי בהמונן שכזה אין כל חשיבות לכל פרט ופרט; אך הרי לא הייתי רשאי לעשות כן מפני המשפטים שלי, אשר עליהם היה לפקח על ההוראות הללו פיקוח קפדני ביותר. לא יכולתי לעשות זאת בפני ההאופטשטורמפירר שאתם החזקתי בחוץ, אשר גם הם חייבים היו לציית להוראות האלה. אילו אני במרכז הייתי עושה יוצא מן הכלל, שלא היה לו כיסוי בהוראות הרייכספירר, כי אז החלטה שכזו היתה גורפת מסביבה מפולת שלג, וכתוצאה מכך היו נגרמות לי תוך זמן קצר ביותר אי-נעימויות כמו במפולת שלג – וזאת בתמיכה של רשויות גרמניות רבות, שארבו בין כה וכה כדי לנסות ולהתערב; וכן מתמיכת ההשתדלויות של היהדות עצמה. זה היה הופך לדיר חזירים, ושום חזיר לא היה מתמצא בו עוד. איש לא היה מתמצא עוד, והתוצאה אפילו היתה שלבסוף היו מבצעים גירוש של יהודים, אשר על פי ההוראות הכלליות לא צריך היה כלל לגרשם; ומכיוון שגורשו פעם, היו גירושם אלה גוררים תוצאות שיכלו להביא להסתבכויות של מדיניות החוץ, לקשיים בעבור ממשל הרייך, כפי שזה באמת קרה כמה פעמים. אך כאן היה הדבר קורה במעמדים גלובליים, הדבר היה מתפוצץ והיה הופך לבושת פנים ממדרגה ראשונה – לא בשבילי כי אם לרשויות המרכזיות של הרייך. על כן הייתי חייב להתנגד במקרה זה; וכאשר הוא אמר לי שאני ס"ס אוברשטורמבנפירר, ואילו הוא (הכוונה היא לוולף) ס"ס

לבסוף נידונו האופנים השונים של אפשרויות הפתרון. כאשר גם הגאולייטר ד"ר מיאר (Meyer) וגם מזכיר המדינה ד"ר בילר נקטו את העמדה שיש לעשות עבודות מכינות מסוימות לקראת הפתרון הסופי באזורים הנוגעים בדבר, וזאת מיד, אך שיש למנוע בהלה באוכלוסייה. מה פירוש הדבר?

תשובה: אולי חיסול, אך זאת הם עשו כבר מאז 1941 בשטחי המזרח הכבושים – יש להשמיט משפט זה, כי אותו לא אוכל לקבל, אף כי כולו ורובו אלה בעיקר המילים שלי.

ובכן, בסיכום, יש לומר שמה שנוגע לנוסח הדו"ח הזה – הוא בהחלט אותנטי, וכי הוא רק שם מחטיא את המטרה שהוא נוגע בחלק העיקרי, דהיינו, במספרים וברמזים על אי אלה פתרונות בכוח של הבעיה; יותר נכון, זה הוגנב לתוכו...

אב בית הדין זה הדו"ח של ועידת ואנזה?

היועץ המשפטי כן.

אב בית הדין האם אין הוא אומר בת/37, באיזה שהוא מקום, שהוא חיבר את הדו"ח הזה?

היועץ המשפטי לא, הוא אומר שהוא חיבר את התזות לנאום היידריך לוועידה.

אב בית הדין לא את הפרוטוקול?

היועץ המשפטי לא, לא זכור לי, אדוני.

אב בית הדין נבדוק זאת.

היועץ המשפטי כאן הוא אומר שהדו"ח אותנטי, אלא שהמספרים – בית המשפט יזכור שדובר על 11 מיליון יהודים שיש למצוא להם פתרון סופי באירופה – והוא אומר: זה הוגנב לשם. ובהמשך:

כאשר אמרת לי בתחילה "פרוטוקול ואנזה", אמרתי כי לא אזכור כמעט ולא כלום. אך כאשר אחר כך שמעתי את המילים שלי, אז התמצאתי. ובכן, הדבר היה כך: לאחר מינוי על ידי הרייכסמארשל (Reichsmarschall), נתן לי היידריך את הפקודה להזמין את אלה ואלה לשיבה, אשר בה צריך היה להאיר את הדברים ביסודות כלליים; ופה רצה להשיג את שלו בתקיפות.

נצטווייתי לחבר מכתבי הזמנה; הוא נתן לי מילות מפתח, שאותן רשמתי, ודרש כי אעבד לו נאום. עשיתי זאת. אך כמו תמיד, בדברים כאלה, צריך ללטש נאום כזה פעמיים או שלוש, ולבסוף היה לו הנאום בפניו. אשר למכתבי ההזמנה – בכלום השתמשתי באותו נוסח. קיבלתי ידיעה על כותרות השירות, אף על אודות השימוש במילות הפנייה צריך הייתי להיוודע. אלה היו או משרדיות או ידידותיות.

סרתי אליו עם תיק חתימות, והוא קשקש את ה"היידריך" שלו בזה אחר זה; ואז הובאו הדברים למשלוח. כמה סירבו ושלאו את באי כוחם – מאי אלה טעמים משרדיים וכדומה. ואז רץ העניין. אני עוד זוכר שבסוף ועידת ואנזה זו – שהיידריך, מילר ואנוכי הקטן התיישבנו בנחת על יד תנור; וכי אז ראיתי את היידריך מעשן בפעם הראשונה – סיגר או סיגריה; ואני עוד חשבתי: הנה, היום היידריך מעשן! ומה שמעולם לא ראיתי – הוא שתה קוניאק – דבר שלא ראיתי זה שנים, שהיידריך ישתה פעם איזה משקה אלכוהולי. לאחר מכן, ראיתי את

אומר לך "היום נשלח טרנספורט עם 12,000 איש" – שבאמת נסעו רק 6,000?

תשובה: כן, עתה כן.

שאלה: האם לא היתה קיימת בעבורך ביקורת, כך שנקודת היעד הודיעה לך: אכן, 12,000 אומנם הגיעו?

תשובה: לא ספרו אותם.

הקטע הבא הוא עמ' 432, וזה נוגע לשאלה אשר העסיקה את דוברי הסלילים, מי יזם את ועידת ואנזה (Wansee). וכאן אומר הנאשם. הוא מתחיל במילה הספרדית bueno (טוב):

תשובה: טוב, אז היה היטלר בעצמו – לא היידריך ולא הימלר היו היוזמים, לא – בזה אני משוכנע, לא אוכל לומר כאן דבר אחר. על פי מצב הדברים ולפי הכרתי את הממונים הבכירים עלי – לא, היידריך הרי הוא לא היה שחקן, הרי תמיד דיבר גלויות, מעולם לא הסתיר מפני דבר. היו לי יחסים טובים מאוד עם היידריך. הרי אז היה אומר אלי: סוף סוף, אייכמן, הגענו לכך, פעלנו, עתה פינינו את כל...

כאן באה מילה גסה, אשר אולי אתרגם אותה בתור "ישבנים", עתה פינינו את כל "הישבנים" של המיניסטריונים...

בית המשפט יודע לאיזה ביטוי הכוונה.

אב בית הדין כן, כן.

היועץ המשפטי עתה פינינו את כל ה"ישבנים" של המיניסטריונים; סוף סוף, נוכל לשלוט כאוות נפשנו – – בערך כזאת היה אומר לי היידריך – אך היידריך לא עשה כן.

וכאן באות המילים של הנאשם (ראה ויכוח ואנזה סליל 50, עמ' 12, 13) זה בכתב ידו של הנאשם ומשום כך הסכמנו עם הסניגור להכניס אותם עמודים, שהם מצויים אצלכם בעמ' 492 ואילך.

אב בית הדין זה כל השאר?

היועץ המשפטי זה ועוד קטע אחד שמצוי קודם. כאן השיטה היא שהדובר עם הנאשם קורא לו קטעים מן הפרוטוקול של ואנזה ומבקש את עמדתו. תחילה הקטע:

מזכיר המדינה ד"ר בילר (Bühler) קבע, כי הממשל הכללי יברך על התחלת הפתרון הסופי של הבעיה הזאת באזור הממשל הכללי...

תשובה: כן, זאת אוכל לזכור, עתה אוכל להיזכר בבילר.

שוב קוראים לו קטע:

שדווקא את היהודי יש לסלק מן הממשל הכללי, כיוון שבתורת נושא מגפות הוא מהווה סכנה רצינית ביותר, מביא אי-סדר לכלכלת הארץ על ידי סחר סתר מתמיד. דרך אגב, מחצית השניים וחצי מיליון יהודים הבאים בחשבון אינם כשירים לעבודה.

עד כאן ציטוט מפרוטוקול ואנזה, ועכשיו תשובת הנאשם:

זאת כמובן הגזמה – דווקא בממשל הכללי ההפך היה הנכון – דווקא הממשל הכללי העמיד את שפע בעלי המלאכה הזעירים.

ושוב, קטע מפרוטוקול ואנזה:

כך שאומנם שלטונות השילוח יתבעו מזון לשמונה ימים, ובתקיפות. הוא מודיע שהוא יספק לוח מסעות חדש החל מ-1 באפריל 1940. ומאותו תאריך ייערכו מסעות יומיים.

השופט הלוי האם זה נוגע ליהודים או לפולנים?

היועץ המשפטי פולנים ויהודים, בית המשפט יראה זאת מן המסמך הקודם שהגשתי.

השופט הלוי מדובר באיכרים שיש להם מצרכי מזון במשקים שלהם.

היועץ המשפטי אנהנו כבר הגשנו מסמכים על כך, שבסוף לא נתנו ליהודים לקחת אפילו את המכסה המינימלית הקבועה בכסף. אבל זה רק להשלמת התמונה.

אב בית הדין זה יהיה ת/1406.

היועץ המשפטי מסמך מס' 1486 שלנו הוא מברקו של אייכמן לראפ בפוזן. הוא מבקש דיווח על התקדמות מפעל התיישבות הגרמנים מוהלין (Volhynia) בשטחים המפונים. מתאריך 30 במארס 1940.

אב בית הדין זה יהיה ת/1407.

היועץ המשפטי מסמך מס' 1146 הוא מברק בחתימתו של אייכמן מתאריך 15 בפברואר 1941 אל כמה מפקדי הסיפ"ו והס"ד בקניגסברג (Königsberg), בקטוביץ (Katowice), בגוטנהפן (Gotenhafen) בפוזן, בליצמנשטט (Litzmannstadt), ומה אני רוצה להדגיש כאן, שהדבר מופנה גם אל ברונר (Brunner) בווינה מפני שזה מתקשר עם ת/811 שתאריכו יומיים לפני כן - 13 בפברואר 1941 - בדבר גירוש יהודי וינה לגנרלגוברנמן. ובכן, גם ברונר בווינה מקבל את ההודעה אשר עניינה הוא הסדר המשלוחים, הודעה מוקדמת למשרד הממשל הכללי לגבי צאת רכבות הפינוי ומתן הכתובות לאן יש לדווח ולהודיע בשטח הגנרלגוברנמן על צאת המשלוחים.

אב בית הדין זה יהיה ת/1408.

היועץ המשפטי עניין אחר הנוגע לגנרלגוברנמן, כבר לא פרשת פינזיים, הוא מסמך מס' 1110 שלנו. פון טאדן (von Thadden) כותב ב-7 ביולי 1943 לגינתר (Günther), כי כמה יהודים בעלי נתינות זרה הנמצאים במחנות הגנרלגוברנמן מוכנים לשלם 100,000 דולר בדוויזים כדי לפדות את נפשם בכופר נפש זה ולקבל בעד תשלום זה העברה למחנה מיוחד. פון טאדן אומר שאינו רואה את ההצעה כרצינית. מכל מקום הוא שולח לשם לכירור את אונטרשטורמפירר בהם (Böhm).

השופט הלוי לא, לראשונה הוא לא חשב זאת לרצינית, אבל הוברר על ידי בהם שכנראה באמת יש סכום במטבע חוץ.

היועץ המשפטי ולכן הוא שולח את בהם לשווייץ כדי לדווח.

השופט הלוי לא, הוא שלח כבר.

היועץ המשפטי תינתן לו האפשרות לנסוע לשווייץ לנסיעת שירות.

אב בית הדין זה יהיה ת/1409.

היועץ המשפטי להשלמת התמונה של ועידת קרומהיבל

היידריך עוד פעם אחת שותה באיזו מסיבת חברים של המשרד הראשי של הס"ד (SD), כאשר היידריך כבר היה במצב רוח מרומם והציג בפני את ה"פפנהיימר" ("Pappenheimer" - כלומר, את האופי שלו) שלא היה ידוע לי עד אז. שרנו, שתינו, עמדנו על כיסא ושוב שתינו, ואז על השולחן... וכך הלאה.

ושוב למטה:

ובכן, מעשה בדחן שלא היה ידוע לי - זה היה מנהג צפון גרמני... ולאחר ועידת ואנזה זו ישבנו כולנו שבת אחים יחד - לא כדי לדבר על ענייני עסקים, כי אם לנוח אחרי שעות ארוכות של מאמץ. לא אוכל לומר על כך יותר.

הקטע האחרון הנוגע לביקורים במחנות ריכוז, שאליו אפנה את תשומת לב בית המשפט, מספרו 279:

עכשיו הנקודה השנייה - מדוע נסעתי למחנות הריכוז: ביקרתי באושוויץ, באורנינבורג (Oranienburg), ובמחנה הריכוז שהיה ממש בקרבת לובלין... לאורנינבורג הגעתי בעקבות פרשת גרינשפן (Grynszpan) - ובכן, זה אינו חשוב, זה היה מקרה בודד. אך במחנות הריכוז האחרים הייתי אצל הס (Höss) לעתים קרובות ביותר. כמובן, היה עלי לקיים מגע מתמיד עם מחנות הריכוז הקולטים, ובעיקר עם אושוויץ, בטרם יגיע קטע גדול יותר, כגון - נאמר הונגריה. יחידות הליווי הרי מסרו על כך.

אב בית הדין "מסרו זאת", כנראה את המשלוחים.

היועץ המשפטי דיווחו על המשלוחים.

אב בית הדין לא, כנראה שמשמרות הליווי מסרו את המשלוחים לשם.

היועץ המשפטי הדבר האחרון אשר אבקש את בית המשפט לקבל, אלה הם כמה מסמכים, תוצאת הסריקה שעשינו. לא רבים ביותר.

אב בית הדין אתם הודעתם על זה מראש לד"ר סרבציוס?

היועץ המשפטי כן, הוא קיבל ידיעה.

תחילה, עוד על פרשת הגירושים של אוכלוסייה פולנית ויהודית מן השטחים שסופחו לרייך, מן השטחים המשולבים (eingegliederte Gebiete) מפולין לשעבר, השטחים שנקראו "ורתגאו" (Warthegau), "ורטלנד" (Wartheland) ואחרים.

מסמך מס' 1461 שלנו הוא דו"ח-ביניים על סיכום הפעולה עד 26 בינואר 1940. הוא חתום על ידי ס"ס שטורמבנפירר ראפ (Rapp) ונכתב בפוזן. לא אגזול עכשיו את זמנו של בית המשפט בפרטים. הוא מדבר בעמ' 5 על כך, שהתכנית הראשונה של המסעות הוגשמה, שעד ה-17 בדצמבר 1939 הועברו 80 משלוחים עם 87,883 מגורשים לאזור הגנרלגוברנמן. מסכם את הקשיים ואת הבעיות העומדים בדרכה של הפעולה.

אב בית הדין זה יהיה ת/1405.

היועץ המשפטי באותה סוגיה המסמך הבא הוא מס' 1485 שלנו. הוא זיכרון דברים של איש משרד הגירושים בפוזן. מסכם שיחה טלפונית עם אייכמן מברלין, שהתקיימה ב-8 במארס 1940. אייכמן מודיע שיש לשנות את ההוראה הקודמת כי לכל מגורש ינתן לקחת עמו מזון ליומיים, כעת צריך לתת מזון לשמונה ימים. הוא עומד על

מינסק הוציא להורג 70 יהודים, כפי שהוא אומר בפסקה הראשונה של התזכורת.

אחר כך מתגלגלת השיחה לגבי פעולות האיינזצגרופן והרציחות בכלל. הקד"ס אומר: "הדגשתי שאיני מבין כיצד אנשים גרמנים יכולים להגיע לאי הבנה בגלל כמה יהודים". ואז קובה השיב ש"פעולה זו אינה יאה לאנשים של גרמניה, גרמניה של קנט וגתה". "השבת" – מסיים שטראוך – "כי די שאנחנו צריכים לעשות את העבודה הרעה (diese üble Arbeit), ואין צורך שעוד יטילו עלינו בוך".

אב בית הדין זה יסומן ת/1413.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, גם כאן אצביע על כותרת המכתב. כתוב כאן: "מפקד משטרת הביטחון והס"ד, רותניה הלבנה", שהוא כפוף למפקד משטרת הביטחון והס"ד, אשר הוא מצדו כפוף למפקד הבכיר של הס"ס והמשטרה, שהוא פיקודו הישיר של הימלר. כך שגם מכלל עניין זה מוצא הנאשם.

אב בית הדין זה היה ת/1413, הריב הזה עם קובה, היה לנו כבר קודם ריב אתו.

היועץ המשפטי כן, היה לנו. הוא נהרג על ידי אישה פרטיזנית, בסופו של דבר.

מסמך מס' 845 שלנו הוא העברת הוראה של ה"רייכסקומיסאר אוסטלאנד" (נציג הרייך לשטחים הכבושים במזרח) – זה היה רוזנברג (Rosenberg) – לידיעת כל חבר הפיקודים, בלשון זו: "עקב מקרה מסוים, הריני אוסר בזה את השתתפותם הפעילה של בעלי תפקידים במנהל המזרח, בהוצאות להורג מכל סוג שהוא. ביצוע הוצאות להורג ובמיוחד חיסול היהודים הינו תפקידה של משטרת הביטחון והס"ד".

אב בית הדין מי כותב זאת?

היועץ המשפטי זה אדם אשר לא הצלחנו לפענח את שמו.

אב בית הדין אבל איזה משרד הוא זה?

היועץ המשפטי זה המשרד של ה"רייכסקומיסאר פיר אוסט-גביטה" (נציג הרייך לאזורי המזרח), רוזנברג. הוא מודיע: "אנשים שלי לא יטפלו בהוצאות להורג. הוצאות להורג, ובפרט חיסול היהודים, שייכים למשטרת הביטחון והס"ד".

אב בית הדין HA זה (המשרד הראשי)?

היועץ המשפטי כן, Hauptamt.

אב בית הדין זה יסומן ת/1414.

היועץ המשפטי מס' 544 שלנו היא תרשומת משרדית בדבר הסכם בין מיניסטרוין החוץ הגרמני לבין מפקד משטרת הביטחון והס"ד מיולי 1942, כיצד להעביר דואר של הממונים על ענייני משטרה בארצות שמחוץ לגרמניה. מדובר על כך שדואר רגיל, רשמי, יועבר בדרך מסוימת, ומדובר כיצד להעביר דואר המכונה אי-ליגאלי ("illegaler Schriftverkehr"). בסעיף 2 מדובר מה זה "illegaler Schriftverkehr". ובכן, דואר של מסמכים בלתי חוקיים, כולל את הוראות הרייכספירר-ס"ס, את מפקד הסיפ"ו (Sipo) – משטרת הביטחון והס"ד. כל זה יועבר במעטפה ירוקה. סגורה. בעמ' 3 מדובר על כך שרוב המשלוחים האלה הגיעו עד כה מאדון מויסיץ

(Krumhübel) אני מגיש מסמך מס' 168 שלנו. זהו מסמך של מיניסטרוין החוץ הגרמני מ-4 במארס 1944. אני מבקש להפנות את תשומת לב בית המשפט לפסקה השנייה האומרת כי הוועידה תתקיים ב-3-4 באפריל, לפי סדר יום שעובד יחד עם המשרד הראשי לביטחון הרייך.

אב בית הדין זה יהיה ת/1410.

היועץ המשפטי וכמה מסמכים על פעולות האיינזצגרופן. מסמך מס' 1612 שלנו הוא דו"ח מה-12 בנובמבר 1941 ובו אבקש להפנות את תשומת הלב לשתי פסקאות. בעמ' 6 למטה המדברת על כך כי בתחום פעולתו של הזונדרקומנדו 4b גילה הוורמכט (Wehrmacht) הבנה מלאה לפעולות הביטחון של הזונדרקומנדו; בעמ' 7 – בקשר למסמך שכבר הגשנו על הוצאה להורג של יהודי קייב (Kiev) בבאבי יאר (Babi Yar) במשך יומיים, יש כאן השלמה שאנו מבקשים להפנות אליה את תשומת לב בית המשפט. זה בפסקה הרביעית. מדובר על כך כי לאחר ההוצאה להורג של יהודי ז'יטומיר (Zhitomir) וקייב, הועברו חפצי לבוש ב-137 מכוניות משא למפעל הסעד הנאצינלסוציאליסטי (N.S.D.).

אב בית הדין זה יהיה ת/1411.

היועץ המשפטי אני עובר למסמך מס' 1615 שלנו. אני מבקש מראש סליחה אם כמה עמודים אינם נוחים כל כך לקריאה. האורגינל נוח לקריאה. זה מסמך חשוב מפני שבדו"ח מה-4 בספטמבר 1942 בית המשפט כבר לא ימצא כמעט זכר לדו"ח על פעולות נגד היהודים. אלא זה דו"ח ארוך על כל הפעולה באזורי הכיבוש, אבל עד כמה שהוא נוגע ליהודים – בית המשפט ימצא שיש מלחמה בפרטיזנים, שמדובר עליהם כמה פעמים, שנתפסו גם יהודים. נזכר תמיד שהיהודים משתפים פעולה עם הפרטיזנים, אבל עקב סיבה שנדגיש אותה ביתר שאת בסיכום הסופי. בספטמבר 1942 האיינזצגרופן אינם כוללים בדו"ח הרגיל יהודים. יש לכך סיבה שאנחנו לדעתי כבר הוכחנו אותה במסמכים קודמים.

אם מותר רק, מחמת העניין, להפנות את תשומת הלב לאמור בעמ' 4 על שיטות הלחימה של האיינזצגרופן: ניסו פעם את נאמנות האוכלוסייה לכובש, ואנשי הביטחון של הרייך התחפשו לפרטיזנים, נכנסו לשתי עיירות, דיברו באזוני הקהל, וכאשר נוצר המגע הנלהב, כמובן הם גילו את זהותם הנכונה. ואז שמונה אנשים – האישה שאמרה שהיא מוכנה לשתף פעולה ושבעה יהודים – הועברו ל"טיפול מיוחד".

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, ברצוני להצביע רק על כותרת המכתב. מדובר שם על ראש משטרת הביטחון והס"ד, מטה היחידות או הפיקוד; דהיינו, זאת היא הרשות המוציאה דו"חות אלה ואשר, כפי הנראה, מפקדת על פעולה זו. כך שהנאשם מוצא מכלל עניין זה.

אב בית הדין זה יסומן ת/1412.

היועץ המשפטי מסמך מס' 1611 שלנו הוא רישום בתיקים של קד"ס (KdS) – מפקד משטרת הביטחון ושירות הביטחון) מינסק ס"ס אוברשטורמפירר שטראוך (Strauch) עם הגאולייטר קובה (Kube). יש כאן דיווח על שיחה מעניינת, כאשר הגאולייטר קובה מדגיש כי הוצאת יהודים העובדים במפעלים שלו היא בעיניו תעלול מכוון והיא עלבון אישי נגדו. וזה בתשובה על כך שהקד"ס של

היועץ המשפטי והמסמך האחרון: מס' 115 שלנו. זוהי הוראה של מפקד משטרת הביטחון והס"ד בגנרלגוברנמן מה-20 ביולי 1944. היא מורה שצריך לפנות במהירות האפשרית את כל בתי הסוהר, שאת האסירים צריך להעביר עד כמה שאפשר למחנות הריכוז, כאשר ההעברה אינה אפשרית, יש להמית את האסירים במקום, כדי למנוע את שחרורם; את הגויות יש עד כמה שאפשר להשמיד, כמו על ידי שרפה או פיצוץ. בעמ' 2 נאמר: "בכל הנסיבות יש למנוע שאסירים או יהודים ישוחררו על ידי האויב, בין אם יהיה זה הצבא האדום ובין אם תהייה אלה קבוצות של לוחמים, לוחמי ההתנגדות (Widerstandsbewegung), יש למנוע את שחרורם או שייפלו חיים בידי כוחות השחרור".

עד כאן הוכחות התביעה הכללית.

אב בית הדין מסמך זה יסומן ת/1418.

תודה רבה, מר האוזנר.

אנחנו נפסיק עכשיו לעשרים דקות.

אב בית הדין (למתורגמן): הגד לנאשם לקום (הנאשם קם). אתה יכול להוריד עכשיו את האוזניות.

תמה עכשיו פרשת עדויות התביעה ומתחילה פרשת ההגנה. האם ברצונך למסור הודעה להגנתך? אם ברצונך לעשות זאת, תוכל לעשות כן בלי שבועה או בשבועה.

הנאשם אני רוצה לעשות זאת בשבועה.

אב בית הדין אם תמסור הודעה בשבועה, יוכל היועץ המשפטי או נציגו לחקור אותך חקירת שתי וערב.

הנאשם כן.

אב בית הדין תוכל גם לא למסור שום הודעה ולשתוק. יש אם כן לפניך שלוש דרכים, כדי לחזור על זה עוד הפעם: הודעה בלי שבועה, הודעה בשבועה או שתיקה. מה רצונך?

הנאשם הודעה בשבועה.

היועץ המשפטי אני מבקש להפנות את תשומת הלב לסעיף 5 בחוק בתי המשפט, עברות שעונשן מוות, תשכ"א-1961, לגבי המקום ממנו ייתן הנאשם עדותו לאחר שבחר בהודעה בשבועה.

אב בית הדין אני נותן

החלטה מס' 84

על יסוד סעיף 5 לחוק בתי המשפט, עברות שעונשן מוות, תשכ"א-1961, הנני מורה שלשם הגברת ביטחוננו האישי ייתן הנאשם את עדותו מתא הנאשמים.

(לשמש בית הדין) העבר את הברית החדשה לשם.

(לנאשם) תניח את ידך הימנית על הברית החדשה.

הנאשם אינני נשבע על התנ"ך, אני נשבע באלוהים, מאחר ואינני נמנה עם חוג כנסייתי כלשהו, אלא מאמין באלוהים.

אב בית הדין אנחנו נרשה לך להישבע בצורה שאתה רואה אותה כמחייבת.

(Moyzisch) מאנקרה בעניין הידוע כ"מבצע ציצרו". מכתבים ירוקים אחרים הגיעו ממדריד, מליסבון, משטוקהולם ומלוזן. ואחר כך כותב התרשומת, מר שטנגרכט (Steengracht), שהוא בא במקום וייצוקר (Weizsäcker) כמזכיר המדינה, מסביר את הנחיותיו לגבי העברת הדואר של הס"ס ומשטרת הביטחון, המכונה כאן בתרשומת רשמית "מסמכים בלתי ליגאליים".

אב בית הדין כלומר מסמכים בלתי ליגאליים לגבי משרד החוץ, שמהם אפשר להסתייג בשעת הצורך?

היועץ המשפטי כן, כן.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, זהו מעמדו המועדף של המשרד 7, מודיעין חוץ לארץ של ס"ס, של שלנברג והעד הטל (Höttl), אשר שיתף פעולה עם הס"ד והיתה לו כאן ההזדמנות הטובה להעביר את ידיעותיו.

אב בית הדין אדוני אומר שזה חתום על ידי שטנגרכט?

היועץ המשפטי על ידי שטנגרכט שבא במקומו של וייצוקר ב-1943.

אב בית הדין לא, הוא היה אחד הפיקודים שלו.

היועץ המשפטי אני חושב שהוא היה אחר כך מזכיר המדינה.

אב בית הדין זה יסומן ת/1415.

היועץ המשפטי 1560 שלנו, זאת היא הודעה של הימלר למי שהיה מפקח מחנות הריכוז גליקס (Glücks), כמה ימים לאחר ועידת ואנזה. תאריך המסמך הוא 25 בינואר 1942. הוא מודיע לו כי מכיוון שאין לצפות לכך ששבויי מלחמה רוסיים יגיעו בזמן הקרוב, הוא ישלח לו 100,000 יהודים ו-50,000 יהודיות מן הרייך למחנות הריכוז. בדבר הפרטים יבוא עמו ס"ס גרופנפירר פול (Pohl) בדברים.

אב בית הדין זה יסומן ת/1416.

היועץ המשפטי מסמך מס' 1175 שלנו הוא הוראה של המשרד הראשי של הס"ס למשק ולמנהל, הנוגע לניהול הרכוש היהודי, או מה שנותר ממנו בתאריך ההוראה הזאת, 4 ביולי 1944. בסעיף 1 של ההוראה נאמר, למי צריך להעביר את כל הרכוש היהודי באזור הרייך, באזורי הכיבוש, בגנרלגוברנמן, בבהמן ומרן (בוהמיה ומוראביה), לגבי כל אזור ואזור הכתובת שאליה צריך להעביר את זכויות הרכוש היהודי. ובסעיף 3 מדובר על רכוש וזכויות במחנות איסוף (Sammellager - זמללאגר) של הס"ד, של אנשים שנפטרו ואשר עקב סיבות שמירת סודיות אי אפשר להעביר לפי הכתובות הנ"ל, יועברו למשרד הראשי לביטחון המדינה.

אב בית הדין מסמך זה יסומן ת/1417.

השופט רוה למסמך הקודם: מדובר שם לכאורה לא בהשמדה.

היועץ המשפטי לא, מדובר על קונצנטרציונסלאגר (מחנות ריכוז).

השופט רוה כי כתוב שם על תפקידים כלכליים גדולים המוטלים.

היועץ המשפטי כן, כן, זה בדיוק מתאים לוועידת ואנזה. הרי אנחנו זוכרים מה שדובר שם, כי יהודים יסופקו בטורים גדולים לעבודות במזרח. אנחנו רואים איך מתחיל הביצוע חמישה ימים לאחר מכן.

ישבו במשרות הגבוהות, בין שהיו לוחמים ובין שהיו לוחמי מחתרת נסתרים.

הסניגוריה תביא הוכחות לטענתה כי הנאשם נמנה לאו דווקא עם שכבת ההנהגה המדינית הקובעת, עם נותני הפקודות, אלא עם מקבלי פקודות בדרג הנמוך.

פרשת ההוכחות אין כוונתה להוכיח אשמה או שותפות לאשמה של אחרים אף לא אשמתן של מדינות אחרות.

לא על הסניגוריה מלאכת הבהרת הרקע ההיסטורי. אין לכך כל אפשרות. אין לסניגוריה לא הפנאי ואף לא האמצעים הדרושים לכך. ההבהרה ההיסטורית מן הסתם שתישאר למחקר לענות בו.

אין לך גם מקום כאלום בית המשפט, שיהא בלתי מתאים כל כך לעריכת מחקר האמת המדעית.

ראשית תובא עדות של הנאשם להוכחת הטענה כי לא מרצונו הטוב עמד הנאשם לדין בישראל.

לאחר מכן יעיד הנאשם על המניעים שהביאוהו לחברות במפלגה אשר אחת מאושייתיה היתה המלחמה ביהדות.

לאחר מכן יסביר הנאשם את מעמדו ואת פעילותו, בעיקר בעזרת המסמכים שהוגשו על ידי התביעה.

לצורך היעילות המעשית תלך הסניגוריה בקווים כלליים בעקבות הקטגוריה בסדר הבאת הפרשות.

לראשונה ינקוט הנאשם עמדה לגבי המבנה הארגוני של המנגנון המנהלי, בזה אחר זה, כלהלן:

ראשית – המשרד הראשי של הס"ד, פרט ליחידות בפראג ובאוסטריה אשר בכך ידובר אחר כך;

שנית – המשרד הראשי לביטחון הרייך ובמיוחד מעמדו של משרד IV;

שלישית – אחר כך יובהר מה היו הצעדים אשר ננקטו במשרד הראשי לביטחון הרייך כבר לפני כניסתו לתפקיד של הנאשם;

רביעית – אחר כך תוגש ההוכחה לצעדים שנקטו לאחר כניסתו של הנאשם לתפקידו. לכאן שייכות פרשות השילוחים, נשיאת אותות היכר על ידי יהודים, הצעות למתקני גזים – הריגה, ועידת מזכירי הממלכה בוואנזה, עיקור, אוסף שלדים באוניברסיטה סטרסבור (Strasbourg), גורל ילדי לידיצה (Lidice) ונקיטת צעדים נגד יהודים בעלי אזרחות של מדינות חוץ.

אחר כך תבוא פרשת המאורעות במדינות השונות לפי סדרן, החל בצרפת וכלה בהונגריה.

קטע מיוחד יוקדש לטענה שהושמעה, כאילו השתתף הנאשם באופן בלתי אמצעי בהשמדת היהודים. הסניגוריה תביא הוכחות כי אין הנאשם נושא באחריות להשמדות שאירעו. יסתבר שלא הוא ציווה עליהן, אף לא הוא ביצע אותן. ולבסוף – ינקוט הנאשם עמדה באשר לרצח יהודי צעיר בבודפשט, כפי שתואר על ידי העד גורדון (Gordon). תוכח אי-אמיתות התיאור הזה.

ולסיום – יביע הנאשם את עמדתו באשר לאפשרות שלא להישמע ולסרב להישמע לפקודות שניתנו לו. יסתבר כי לא היו לגביו אפשרויות כאלה לסרב ולא להישמע. מצד שני, יסתבר כי

תגיד עם כן: "אני נשבע באלוהים שעדותי במשפט זה תהיה אמת, כל האמת ורק האמת".

הנאשם אני נשבע באלוהים שעדותי במשפט זה תהיה אמת, כל האמת ורק האמת.

אב בית הדין עכשיו ענה לשאלות הסניגור שלך.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, אבקש להרשות לי להעיר כמה הערות מקדימות על דרך הגשת ההוכחות.

אב בית הדין בבקשה, הנאשם יכול לשכתב בינתיים.

ד"ר סרבציוס כבוד אב בית הדין, כבוד השופטים. במשפט זה עומדים שני עולמות זה מול זה. עולמם של נושאי הסבל ועולם של בעלי השררה. הקרבנות ומנגנונו של הרודן. מעמקים מכאן, ורום גבהים מכאן. ואין עולם הקיסרים יודע דמע.

מנגנונו של הרודן יתואר על ידי הסניגוריה; כן יתואר המעמד אשר היה לנאשם במסגרת המנגנון הזה. הסניגוריה תראה כי שיזורו של הנאשם אל תוך רדיפות היהודים נבע בהכרח מהנחייתה של הנהגת המדינה בשטח המדיני, וכי מבחינת הנאשם היתה זאת גם תוצאה בלתי נמנעת.

יתברר כי אותה ההאשמה, לפיה היה הנאשם גרוע מהיטלר, אינה אלא מבנה שהוקם לאחר מעשה. יסתבר שאין אמת בטענה כאילו חיבל הנאשם בפקודות המקלות של הממונים עליו, ממש כשם ששקר ביסודה של אותה מעשייה שקופה שאפילו הימלר כאילו רעד בפני הנאשם.

הבאת ההוכחות, בדרך שמיעת עדותו של הנאשם, לא תתנהל באופן סתמי ועיוור, אלא תסתמך על המסמכים שהוגשו על ידי התביעה.

הנאשם עצמו יעיד, ובעזרת המסמכים האלה ייתן דו"ח על מעמדו ועל פעילותו.

הוא יעמוד לעדות, ביודעו בבירור כי חקירת שתי וערב היא מרחיקת לכת. הוא משוכנע שיעמוד בחקירת שתי וערב זאת. הוא בא להעיד בידיעה שתיאר בגלוי תיאור אמת את כל המאורעות כשנחקר במשטרה בהליך הטרומי. מרצונו הטוב ומיזמתו שלו הודיע את הדברים החשובים ביותר, רצוני לומר – את ידיעתו האישית על תהליכי ההשמדה.

המסמכים יוכיחו – וכשתבוא הסניגוריה ותאיר אותם באור הנכון – כי כל האחריות למאורעות רובצת אך ורק על שכמה של ההנהגה המדינית.

יתברר שהמוסדות הממלכתיים העליונים הם הם אשר יצרו, כדבר ראשון, את היסוד לרדיפות ולהשמדה. מדובר במיניסטריון הפנים, במיניסטריון המשפטים, במיניסטריון הכלכלה והכספים וכו'. ממוסדות אלה נבעו החוקים, התקנות, הצווים וההנחיות; וזה היה הבסיס החוקי והתנאי המוקדם להפעלת הרדיפות. בלעדיהם לא יכול היה הנאשם לנקוט אף לא בצעד אחד, ואכן לא נקט אף לא בצעד אחד בלעדיהם.

כל המנגנון הממלכתי היה שותף לזריעה אשר העלתה קציר זה. באם אשם הנאשם – אזי אשמים יותר ממנו אותם יוזמים, אשר

ההסמכה ומותו של הינדנבורג (Hindenburg) הפך שליט ללא מצרים בגרמניה, וזה לא במעט הודות לתמיכה של התעשייה הכבדה, חוגי המסחר הגדול והבנקאות הגדולה. והנהגת המדינה דאז עברה אחרי הניצחונות הראשונים המהירים במלחמה שנכפתה על גרמניה לסברה, שהיא כל יכולה ואין עוד לנצחה, ולאמצעים נוראים ואוויליים. זוהי הטרגדיה שעליה לא היתה לי השפעה, כי לכך היתה דרגתי נמוכה מדי ועמדותי נמוכה מדי. זאת אף לא יכולתי לחזות מראש כאשר הצטרפתי למפלגה. זוהי תשובתי לשאלתך.

ד"ר סרבציוס אדוני אב בית הדין, ברצוני למסור כאן לוח זמנים על אודות עמדתו ותפקידיו השונים של הנאשם, בחלקה בשלביה הקדומים, אבל על כך יש איזה הערות. ושאלתי לנאשם: האם אתה שרטטת לוח זה?

אב בית הדין טוב, אדוני יגיש אותו מסמך שהוא מבקש שהנאשם יזהה אותו, כדי שנוכל אחר כך לסמן אותו.

הנאשם הרשימה שלפני לא שורטטה על ידי, כי אם על ידי שרטט מקצועי על פי תרשים אותו הכינתי וזה הולם את התרשים שלי.

אב בית הדין נסמן את התרשים הזה 2/1.

היה רצוי שאדוני יגיש לנו את המסמכים, אם אפשר, בארבעה העתקים, כמו שעשה גם היועץ המשפטי – כך שאחד יהיה המקור, ואחר כך העתק לכל אחד מן השופטים לשימושו הפרטי. אדוני יעשה זאת להבא.

ד"ר סרבציוס כן. אני אכוון מעשי לפי כך. עוד אגיש מאוחר יותר לוח נוסף. את המשך החקירה אנהל על סמך מסמכים. הגשתי למזכיר בית המשפט רשימה, ואף זאת אעשה להבא בכמה העתקים, כדי שבידי כל שופט יהיה העתק.

אב בית הדין האם בקשר לתרשים הזה אדוני כרגע אינו רוצה שום דבר מן הנאשם?

ד"ר סרבציוס לפי שעה איני רוצה להציג לו על כך שאלות. זהו יותר אמצעי עזר וביקורת, אם במשך ההליך ירצו לקבוע דבר מה או יופיעו ספקות.

השופט הלוי ד"ר סרבציוס, נדמה לי שיש פה טעות. כתוב "סתיו 1939 – נסיעה לארץ ישראל". נדמה לי שצריך להיות "סתיו 1937".

אב בית הדין זה בעמוד הראשון, העמודה האחרונה.

ד"ר סרבציוס כן, למרבה הצער עשה המשכפל כמה שגיאות.

לפי שעה אני אדון במסמך מס' 22. זה ת/37(5). אדוני העד, האם המסמך לפניך?

הנאשם כן.

ש. רשומות כאן כל ההעלאות שלך. השאלה היא: ההעלאה האחרונה מה-9 בנובמבר 1944 – כיצד יש להסבירה, כי אמרת שמאז שנת 1941 לא עלית עוד בדרגה?

ת. מ-1941 עד 1945 הייתי אוברשטורמבנפירר במשטרת הביטחון. לעתים חוזרות ונשנות ניסיתי לפני ממוני להשיג העברה לחזית. דבר זה לא עלה ביד, וכך השתמשתי בהשתייכותי לוואפן-ס"ס, לס"ס הלוחמת כדי להבהיר את עניין דרגתי שם ולהעמיד את הממונים עלי כאילו בפני עובדה מוגמרת, תוך כוונה ובתווה כי בתור ס"ס אונטרשטורמבפירר בוואפן-ס"ס,

הנאשם השתדל – בדרך היחידה הבאה בחשבון לגביו – להגיע לסיום ולהפסקת אמצעי הרדיפה והליכי הרדיפה, בכך שהציע – בנתיבי השירות – לאפשר יציאה לארצות חוץ למיליון יהודים.

ברשות בית המשפט אתחיל עתה בחקירת הנאשם כעד.

אב בית הדין בבקשה, ד"ר סרבציוס.

אתה יכול להוריד את האוזניות, אני חושב שתשמע גם בלי האוזניות. גם ד"ר סרבציוס, אולי זה יהיה יותר נוח, כי התרגום לעברית יהיה גם כן תרגום קונסוקוטיבי.

ד"ר סרבציוס אנסה, אם אוכל להבין את דברי הנאשם.

אב בית הדין הנאשם יכול לתת את עדותו בישיבה. גם ד"ר סרבציוס, אם במשך הזמן ירגיש עייפות, יוכל לשבת.

ד"ר סרבציוס זוהי שאלה של תכליתיות. אין כאן עמוד, ועל כן קשה להסתדר עם המסמכים כאשר עומדים.

אב בית הדין טוב, את זה אפשר כמובן לשנות. אנחנו יכולים לספק לאדוני עמוד.

ד"ר סרבציוס אקבל זאת בברכה.

אב בית הדין אתן מיד הוראה שיחפשו עמוד מתאים. בינתיים אדוני יכול לשבת. אבל זה כרצונו.

ד"ר סרבציוס (לנאשם) אדוני העד, הוגש על ידי התביעה מסמך בו הצהרת, כי הגעת מרצונך לישראל כדי לעמוד כאן בפני בית משפט. האם מסרת הצהרה כזאת?

הנאשם כן.

אב בית הדין האם הוא שומע את דברי הסניגור היטב?

הנאשם כן.

ד"ר סרבציוס האם מסרת הצהרה זו מרצונך החופשי?

הנאשם לא.

ש. כיצד הגיעה הצהרה זו לקיומה?

ת. הייתי כבול למיטה לאחר ההתנפלות בבואנוס-איירס, ונדרשתי למסור הצהרה מרצוני, כי אני רוצה לעמוד לדין בישראל. עניתי כי אני מעדיף שיחידה זו תמסור אותי לידי המשטרה הארגנטינית. דבר זה נדחה. אחר כך הוסרו הכבלים והוכתב לי מה עלי לכתוב. לאחר זאת הוחזרו הכבלים. לזה קשה לקרוא הצהרה מרצון חופשי.

ש. אתה הצטרפת למפלגה, שבתכניתה דגלה ברדיפות היהודים. התוכל למסור הצהרה קצרה מדוע הצטרפת למפלגה זו, ומה בפניך לעניין רדיפות היהודים?

ת. מפלגת הפועלים הנאציאונלסוציאליסטית חרתה על דגלה את המלחמה נגד רוסיי (Versailles). רוסיי היתה מילת המוקד לכל הצער שברייך; רוסיי היתה הסיבה למסירת מרחבים, לנטילת המגן, למשבר ולדחק הכלכלי, שהתבטאו בשבעה מיליון מובטלים. כאשר הצטרפתי בשנת 1932, כאשר הורגשה בשיאה מלחמת המפלגות, לנאסדאפ (NSDAP), גלש המאבק ביהודים למעמד משני, כי באמצעות המאבק ביהודים לא יכלה המפלגה להגיע לשלטון. המנוף שהופעל אז היה מנוף המאבק במשטר, שנראה היה כמבצע ההכתבה של רוסיי. היטלר הפך לראש הממשלה, ועל ידי חוק

זמן היה האיש בשם אייקה (Eicke). האם מותר לי להבהיר בקשר לכך, כי אייקה היה מפקד מחנה הריכוז דכאו, ואילו ליחידתי לא היה ולא כלום עם מחנה הריכוז. יחידתי היתה מסומנת ס"ס 1, דהיינו זה היה גדוד של הרגימנט 1 של חיל הכוננות, אשר כונה לאחר מכן "רגימנט גרמניה". ההבדל החיצוני היה בכך, כי כוחות אייקה ענדו את גולגולת המוות על מפלש הצווארון הימני, ואילו אנשי הרגימנט שלנו ענדו את ה"רוקן" ס"ס, בכתב הגרמני [העתיק] בתוספת הספרה הערבית 1. הווה אומר כי גדוד זה, ס"ס 1, לא היה לו כל מגע וכל עניין עם יחידות גולגולת המוות, לא מבחינה אישית ולא מבחינת המיקום. נהפוך הוא: יחידה זו היתה ארגון צבאי גרידא שעשה את תפקידו באופן בלתי תלוי, ואשר לא היה לו כל מגע עם עניין או משק מחנות הריכוז.

ד"ר סרבציוס האם אתה רוצה להעיר עוד משהו לכך?

הנאשם לא.

ש. ניטול עתה את מסמך מס' 27, זה ת/37(36). האם הוא מונח לפניך?

ת. כן.

ש. זוהי המלצה להעלותך בדרגה משנת 1941?

ת. כן.

ש. ונאמר שם כי "הודות לעבודתו של אייכמן אפשר היה להבטיח ערכי רכוש עצומים למען הרייך". הרוצה אתה להביע עמדתך לגבי זה?

ת. זה אינו נכון, כאן טעה שטרקנבך (Streckenbach), ראש מנהל כוח האדם של המשרד הראשי לביטחון הרייך, כי את ההוראות לתפיסת הרכוש קבעו רשויות אחרות לחלוטין, כגון: הרייכספרוטקטור (Reichsprotector) לבוהמיה ומורביה, נציב הרייך לאיחוד מחדש של אוסטריה עם הרייך, ולגבי מרחבי המזרח – רשות המזרח, וכן מיניסטרוין הרייך לענייני כספים. האסמכתאות החוקיות צריכות ודאי לאשר דבר זה, צריך היה רק לעיין בהן. חוג האנשים בו דובר זהה עם הרשויות בהן נקב שטרקנבך, וביניהן כמובן גם אני, דהיינו, כי בטיפול במכלול זה שולב כמובן גם המשרד הראשי לביטחון הרייך, כפי שזה נהוג הלאו בין רשויות מרכזיות.

ש. עוד נאמר בהמלצה הנזכרת כי "ביצעת תפקידך בקשיחות הדרושה". כיצד הגיעו הדברים לידי הערה זו?

ת. "קשיחות אישית" או "קשיחות דרושה" זו היתה בעת ההיא ססמה אשר נדרשה לגבי כל המלצה להעלאה בדרגה. במסמך התביעה מס' 733 אנו מוצאים בעמ' 2 בסעיף 4 מודפס "כוח רצון וקשיחות אישית". על כך צריך היה לענות תשובה חיובית בכל מקרה של המלצה להעלאה בדרגה. אם לא נעשתה תשובה חיובית, הרי נפלה ההמלצה אל מתחת לשולחן. ועל כן, בין אם היתה מצויה הקשיחות ובין אם לאו – התשובה על כל פנים היתה חיובית. אף המלצה זו, אשר הוגשה על ידי מי שהיה או פיקודי, וכאן היה עליו לרשום, או כפי שעשה שטרקנבך, הוא לא הקפיד על הטופס המודפס והכתיב זאת, או שהדבר הועתק לאחר מכן מהטופס המקובל, איני יודע זאת.

בס"ס הלוחמת, תותר לבסוף העברתי לחזית – דבר שבו דנתי עם ידידי ורעי מפקד דוויזיית הרוכבים ה-22 של הוואפן-ס"ס גנרל-מאיוור של הוואפן-ס"ס צהנדר (Zehender). וכך שונתה דרגתי מסטנדרטנאובריונקר לאונטרשטורמפירר של ס"ס ברזרבה.

ש. אני מגיע עתה למסמך מס' 26. בעמוד האחרון נמצא אישור העלאה זו. איני מתייחס למסמך זה יותר. זה 26 וסומן ת/37(59).

אב בית הדין זה דבר אחר לגמרי. אין זה נוגע לתיק האישי של הנאשם.

ד"ר סרבציוס קיבלתי מספרים אלה אתמול והנחתי כי הם נכונים. אפשר לבחון זאת בקלות.

אב בית הדין המזכיר אומר שזה ת/37(292). תודה, מר בודנהיימר.

ד"ר סרבציוס תיקנתי זאת.

השופט רוה אוכל לשאול באשר למסמך מס' 22? מה המשמעות המדויקת של הקיצור BZR לרגלי ההעלאה מיום 9 בנובמבר. האם פירושו besonderer Reserveführer ומה המשמעות המדויקת?

אב בית הדין befrderung zur Reserve (העברה למילואים, לרזרבה)?

השופט רוה מדובר כאן על "Art der Dienstleistung" (סוג השירות).

ד"ר סרבציוס זוהי הדרגה הנמוכה ביותר ההולמת סגן או לויטננט. אשאל את הנאשם עצמו. המסמך בפניך: מה פירוש הציון בטור "Dienstgrad", או לפי תיקונו של כבוד השופט רוה "Art der Dienstleistung". אופן מילוי בתפקיד.

(לנאשם) התרצה להביע עמדתך מה פירוש הכתוב בטור מס'

BZR-5?

הנאשם הואיל ובוורמכט בתקופת הרייך נעשה הבדל בין קצין משטרה לבין קצין בוורמכט, ועמדתי בתור אוברשטורמבנפירר, דבר שצריך היה להיות שווה-ערך לאוברסטלויטננט במשטרת הביטחון, הובלטה, כפי שאני רואה כאן, על ידי ציון דרגתי כאונטרשטורמפירר בוואפן-ס"ס, בס"ס הלוחמת, ופירוש הציון BZR בטור 5 הוא העלאה לקצין מילואים "Befrderung zum Reserveoffizier", "Befrderung zum Reserveführer".

ד"ר סרבציוס נמצא עתה לפני מסמך מס' 27 שמספרו אצלי ת/37(60). אני מקווה כי זה נכון. יש כאן בעמ' 2 המלצה להעלותך בדרגה, ונאמר כאן כי הבטחת ערכים גדולים לזכות הרייך. מה פירוש הדבר?

אב בית הדין גם פה המספור אינו נכון כנראה. אני מצטער. זה היה גם מסמך התביעה מס' 177, מה שאדוני הזכיר עכשיו, וסומן ת/37(36).

הנאשם המותר לי להוסיף השלמה לשאלות הפתוחות עדיין במסמך מס' 22, בטרם אגע במסמך מס' 27?

ד"ר סרבציוס כן, בבקשה.

הנאשם במסמך מס' 22 בטור 4, "היחידה לגבי השנה 1933/34" רשום, כי הייתי במחנה דכאו (Dachau) עד 28.9.1934. התביעה העירה על כך, כי מפקד המחנה דכאו באותו

ש. אני מגיע לת/37(239), מסמך התביעה מס' 5. כאן דובר על הניסיונות שאייכמן עשה וביקש ללימוד עברית מפיו של רב. מדוע סירבו לך הקצבה לגמלה לשיעורים אלה?

ת. כן, רצוני זה עורר בשעתו צחוק, וגם חשדות מסוימים אצל הממונים עלי. זה לא היה דבר רגיל שאיש ס"ס יחשוב פתאום על לימוד השפה העברית. עלי להודות ולומר שגם אצלי לא היתה זאת מחשבה רגילה, ולא הייתי בא לרעיון הזה לולא הגיעו אל שולחני מפעם לפעם קטעי עיתונות מן העיתון [ביידיש] היינט אשר הופיע אז בריגה (Riga). הסתכלתי בעיתון זה ואמרתי בלבי, כי לא יקשה ביותר ללמוד את השפה הזאת ולהבין גם מה שכתוב באותו עיתון. אז, נטלתי לידי ספר לימוד של שמואל קלקו (Kaleko) והתחלתי ללמוד. משלא יכולתי להתקדם עוד, הגשתי בקשה ללמוד עברית אצל רב. הממונים עלי נתמלאו חשדות ולא הרשו לי את הדבר הזה. עלי לציין שקל יותר היה לי, כמוכח, לולא הפניתי את בקשתי בלשון בה הפניתי אותה, לאמור, שברצוני ללמוד אצל רב ולשלם בעבור כל שעה שלושה מרקים. קל יותר היה אילו הייתי מציע, הבה נאסור לנו רב יהודי וכשר, הוא ימצא בבית הכלא, נטיל עליו שילמד את השפה העברית. אולם, לא היתה לי אז נטייה כזאת, ולכן התעניינתי ושאלתי מה המחיר המקובל לשיעורים פרטיים. שמעתי שהמחיר היה שלושה מרקים וזאת היתה הצעת.

ש. אמרת בקשר להשפעה שהיתה יכולה להיות. האם גם על זאת השיגו השגות הממונים עליך?

ת. כן, לזאת התכוונתי כשאמרתי שהם דאגו וחשדו. הם חשדו, כנראה, שאבוא במגע יתר עם רב יהודי ושלא רצו דבר כזה. אני יכול לתאר לעצמי כי היו סוברים שעל ידי לימוד והימצאות במחיצתו והתייחדות עמו, נגיע גם לנושאי שיחה אחרים מאשר הוראת השפה.

ש. אני מגיע למסמך ת/121, זה מסמך התביעה מס' 1168. זה דו"ח על נסיעת שירות לוועידת המפלגה בשנת 1937.

אתה, אדוני העד, אומר ששם נפגשת עם אנשי הוולטדינסט (Weltdienst – השירות הבינלאומי) וקובע שהם יצורים מוטלים בספק, מפוקפקים. איך הגעת למסקנה כזאת, אדוני העד?

ת. אדוני, ברצוני להסביר שפעילותי באותם הימים היתה פעילות בין גרידא, וכך קיבלתי את הפקודה להופיע בנירנברג, להתערב בין האנשים, לשמוע, לקשור קשרים – כדרך פעילותו של איש בין בכל מקום. וכך שמעתי את אנשי הוולטדינסט האלה. אלה היו אנשי דר שטירמר (*Der Stürmer*), אנשי שטירמר בחוף לארץ, ואני ציינתי את פעילותם זאת כאשר ציינתי; וברצוני לציין כאן באופן רשמי ביותר, שהערתי זאת אשר ציינתי באותה שעה אנשים אלה כאנשים שאינם כדאיים, מציינת את כל יחסי לאנשי שטירמר, אשר מעיקרא ביטלתי אותם והתנגדתי להם. מסיבה זו גם אפשר למצוא בעמ' 2, בקטע האחרון, כאשר אני מדווח על נאומו של שטיריכר (Streicher), שהיה אז גאוליטטר (Gauleiter), איני אומר אלא דברים יבשים וקצרים עליו ועל נאומו; ואילו היה לי יחס אחר מאשר היחס שהיה לי אליו ואל דרכו, הייתי, כדרך הלשון השגורה אז בפי המדווחים, גומר את ההלל וקושר לו שבחים, אומר שהוא נאם נאום מזהיר וכיוצא בזה, ולא מסתפק במילים הספורות שבהן הסתפקתי.

ש. המסמך הבא הוא ת/37(296), מסמך התביעה מס' 1167. זה

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, אני מבקש מההגנה להתייחס תמיד בשורה הראשונה למספרי בית המשפט של המוצגים, זה יקל עלינו.

מר בודנהיימר, המסמך 733, מה מספרו?

ד"ר סרבציוס ת/37(217). במסמך 27 מצויה בעמודים שלפני האחרון המלצה מאת זיקס (Six), אשר נחקר כעד, והוא ממליץ במיוחד על העלאה, ואף מקבל על עצמו את הערבות, את האחריות, הואיל והנאשם מגיע כאן לראשונה לרמת קצונה.

אני עובר עתה לת/55, שמסומן גם ת/37(106), זה מסמך מס' 28. שם נאמר בעמוד הראשון: "אייכמן איבד את משרתו בגלל השתייכותו ל-NSDAP (המפלגה הנאצית) באוסטריה ביולי 1933". אדוני העד, האם פרט זה הוא נכון?

הנאשם זה לא נכון. הייתי אז פקיד-מכירות של חברת הנפט, Vacuum Oil Company, היתה זו חברה אוסטריית-צפון-אמריקאית, אשר נאלצה אז, לרגל הקיפאון הכלכלי, לצמצם את חוג עובדיה. אני הייתי הרווק היחיד, ועל כן הודיעו לי שאין רווק אחר, וכי מוטב שרווק יקבל על עצמו את הדין. וכאשר עזבתי, סמוך לאחר מכן, את בית הורי כדי לעבור ולהיכנס למרחב הרייך, נתן לי הקונסול הגרמני בלינץ (Linz) מעין אישור, לפיו פוטרתי בגלל השתייכותי ל-NSDAP. אולם אין לי הוכחה לכך, יש לי הוכחה רק לגבי הסיבה אשר ניתנה לי על ידי חברת Vacuum Oil.

ש. באותו מסמך בעמ' 3 ו-4 יש עוד דו"ח אישי, אשר אומנם אינו נושא תאריך, אבל שם מעריכים את כושר עבודתך בעבודת מנהל עצמאית. נאמר שם כי אתה מומחה בעל שם. הדבר תחום על ידי מפקד הס"ד של ה-SS Oberabschnitt Donau (נפת הס"ס – דנובה). אילו כשרים או אילו כשירויות היו אלה המוערכים כאן?

ת. כן, אפשר לומר שהייתי מומחה לענייני הגירה. זה שטח מסובך למדי. היה עלי להחזיק בראשי את כל הפרטים באשר לכללי ההגירה למדינות השונות, ואשר לכספים שיש להראותם כאשר רוצים להגר ממדינה מסוימת, תקנות הדרכונים – כל זה היה בראשי, ואפשר לומר שכך התאים לי תואר מומחה בשטח זה. אולם, לדעתי, היתה זאת מומחיות אשר היתה לטובתם של שני הצדדים גם יחד. הרי יצוין כי באותה תקופה אופשרה הגירתם של שני שלישים מהיהודים אשר התגוררו באוסטריה.

ש. המסמך הבא הוא ת/37(301), מסמך התביעה מס' 1182. כאן נאמר שהנאשם מיועד לעמוד בראש מדור אורתודוקסים. מעניין לציין כאן, כי המחלקה היתה קטנה למדי. זיקס מציין כאן עמדה מיוחדת. עוד אשוב להודעתו של זיקס.

התעודה הבאה היא מס' ת/107, מסמך התביעה מס' 1451. זהו דו"ח על פעולות מתאריך 17 בפברואר 1937. מסתבר כאן מהעמוד הראשון שנתפנתה משרת ראש אגף, אלא שהנאשם לא ימונה למשרה זו ולתפקיד זה. אדוני העד, האם לא עמדו לך זכויות מעשיך שלא קיבלת את המשרה הזאת בראש האגף, או היו סיבות אחרות?

ת. מסתבר שלא החשיבו אז במידה מספקת את ידיעותי ויכולתי כדי שאוכל לעמוד בראש אגף.

ש. מי מונה לעמוד בראש האגף ומי בא תחתיו?

ת. באופן ארעי מונה נגד בשם שרדר (Schröder), אחר כך בא ויסליצני ותחתיו בא האגן (Hagen).

אב בית הדין אדוני עוד יחזור למסמך זה?
 ד"ר סרביצ'וס כן, זה אחד המסמכים הבאים.
 אב בית הדין נדבר על כך במקום הנכון.

ד"ר סרביצ'וס אני מגיע למסמך ת/111. מסמך התביעה מס' 1508. זו הוראה קצרה מפיו של האגן המופנית לאייכמן. מדובר כאן בתכנית של הגירה לאי מדגסקר (Madagascar), כפי שהובעה והוגשה על ידי הנאשם. מסמך זה הוא חשוב באשר לרשימות שנרשמו בכתב היד בשלושת העמודים הבאים. הנקודה הראשונה אומרת שם, שיש להמתין לתוצאות מרשם התושבים, מפקד התושבים. הנקודה השנייה בכתב ידו של הנאשם אומרת: לפחות תוך 10 שנים, אם תימשך הנטייה הנוכחית, לא יישארו בגרמניה אלא כ-60,000 יהודים בלבד. אדוני העד, התרצה לנקוט עמדה לגבי זה. כמה מדובר כאשר אתה מדבר על נטייה או מגמה?

הנאשם זה מתייחס למסמך ת/110, מסמך התביעה מס' 462. עמדתו של מזכיר המדינה, של מיניסטריין החוץ דאז, שסירב לתת כל תמיכה שהיא להגירתם של יהודים. כל פנייה להעברת כספים ורכוש תיתקל, לפי מרשם זה של מיניסטריין החוץ, בתגובה שלילית לחלוטין. זו היתה עמדה נוגדת לעמדתו של הס"ד דאז, של המשרד הראשי של שירות הביטחון. ידוע הרי שלפי התקנות הכלליות שהותקנו על ידי מדינות ההגירה שאליהן ביקשו יהודים להגר – היה קשה מאוד, בהיעדר אפשרות העברת ממון, לקדם או לקדם בחזקה את ההגירה.

ש. לאחר מכן באה הערה מס' 3: אם יהגרו מחוסרי האמצעים, אז יבואו בעלי הון אשר לאט לאט יינטל תחילה הונם על ידי נקיטת אמצעים של משטרת המדינה. התרצה להבהיר כמה מדובר כאן?

ת. כן, זה חשוב לגבי עמדת היסוד של מיניסטריין החוץ, כפי שכבר הוזכר במסמך הנ"ל ת/110. כי היה קיים רצון להגירה. רצון זה היה קיים אצל מחוסרי האמצעים. ולגבי מחוסרי האמצעים לא היו פתוחים שערי מדינות ההגירה. אשר לבעלי האמצעים, מיניסטריין החוץ לא רצה להתיר להם להוציא את אמצעיהם, את רכושם. ולידי פשרה לא הגיעו אז עדיין.

ש. כמו כן כתוב שם בעמ' 3: אפשר עוד לקדם אותה, את ההגירה, אם לא יעמדו מכשולים על דרכו של המשרד הראשי של שירות הביטחון. כך למשל, "חיווך הנוער, שיחות והידברות מדי חודש בחודשו של כל הנוגעים בדבר". התרצה אולי לנקוט עמדה באשר לכך?

ת. הארגונים היהודיים היו זקוקים באותה שעה למימון פעולותיהם. במידה רבה באו הכספים למימון זה מתרומות שהגיעו אליהם מארצות חוץ; כי על ידי דחיקת רגליהם של הארגונים היהודיים ושל היהודים משטח המחיה של העם הגרמני, נצטמצמו ונצטמקו מקורות ההכנסה של הארגונים והמוסדות היהודיים. נדמה לי שאני זוכר היטב, כי לפי חוקי המטבע ששררו אותה שעה, היה על היהודים להציע לבנק הממלכתי את כל המטבע הזר שהגיע אליהם בצורת מתנות מארצות חוץ. הצעה זו של מכירת המטבע למדינה היתה כרוכה בהורדת מסים, ארנונות וכל מיני היטלים. המאמצים היו על כן מכוונים, בכל אופן מאמצי שלי היו מכוונים אותה שעה להשיג, כי לא יקצצו במתנות אלו המגיעות מחוץ לארץ, אלא להפך, יתרה מזו, שתינתן פרמיה למטבע המגיע

לוח של משרות תקן לשנת 1938. כאן, ב-1123, נמסרת לידי הנאשם המחלקה "ציונים".

אדוני העד, התוכל לנקוט עמדה בשאלת הציונות?

ת. כן. מטעם הממונים עלי היתה אז בידי הפקודה לעשות הכול למען ההגירה, אף ביד חזקה. הציונים אף הם דגלו בהגירה, בהגירה לכיוון ארץ ישראל. מטעם הממונים עלי לא הוגדר כל סייג באשר למדינות אשר אליהן תופנה ההגירה, זאת אומרת לא הוצאה אף מדינה מן הכלל. אם כן, המסקנה משתי הנחות האלה היא שהיה עלי לקדם, אפילו לקדם בחזקה, את מטרותיה של הציונות אשר דגלה בהגירה. לזאת ייאמר גם כי באותה תקופה קראתי את הספר מדינת היהודים [שם הספר בתנועה הציונית], אשר חובר, נדמה לי, על ידי אדולף בהם, ונכנסתי לפני ולפנים לכל הבעיות של הארגונים הציוניים במדינות השונות, אף ארגוני הלוואי; ולא יוכל אף לא עסקן ציוני אחד לבוא ולטעון שעייכתי את עבודתו, שהייתי לו למכשול. להפך, אליבא דאמת יצטרך לבוא ולהעיד שקידמתי את פעולותיהם של העסקנים הציוניים והקלות עליהם.

ש. עכשיו אנו מגיעים לת/124(502), הוא מסמך התביעה מס' 2. שם מדובר בנסיעה לארץ ישראל שהשתתפו בה אייכמן ואוברשארפירר האגן. האם אתה הוא אשר ניסחת וערכת את הדו"ח על נסיעה זו?

ת. לא. דו"ח זה נערך בידי האגן, אשר היה ממונה עלי באותה תקופה. גם העד זיקס, אשר עדותו נגבתה לפני כמה ימים ואשר היה אז ממונה על שנינו, ממונה על האגן ועלי, העיד כי לפי זיכרונו ולפי הכותרת הוא רואה שדו"ח זה נערך על ידי האגן ולא על ידי.

ש. בעמ' 31 של מסמך זה יש הערות בלשון חריפה וקצת מבזה, שמתייחסות בקלות ראש ובזלזול למצב ששרר אז בארץ ישראל. האם זו הבעת דעה שלך?

ת. לא, כבר אמרתי שהאגן הוא שערך וכתב את הדו"ח. כן אוסיף ואומר שאין לי כל יד בו, לא סיפקתי את כתב היד לצורך הדו"ח הזה. להשוואה אולי אפשר לעיין במסמך מס' 1510. לדאבוני אין מספר ה"ת בידי.

ש. מדובר אולי במסמך ת/115, שהוא מסמך מס' 505. זהו מסמך של קנדי (Kennedy), זה מלונדון.

ת. לא, מסמך 1510 הוא תרשומת של האגן.

אב בית הדין זה ת/108.

ד"ר סרביצ'וס נפלה כנראה טעות.

באשר לנימה המזלזלת שבמסמך זה, רציתי להצביע על מסמך אחר, ת/110.

אב בית הדין מה מספר התביעה?

ד"ר סרביצ'וס מס' 505. סבורני שמדובר מן הסתם בת/115. שם מדובר למשל בניבים מרחיקי לכת הרבה יותר מאשר ז'רגון זה.

אב בית הדין אלה דברי השגריר הבריטי? אדוני הזכיר את השם קנדי.

ד"ר סרביצ'וס נפלה טעות. הוא מביא מובאה מדברי ריבנטרופ (Ribbentrop) ואומר מי הוא מחבל בהגירת יהודים מבחינת ההון, כפי שדובר על ידי האנגלים.

במברק אשר נשלח מלונדון מאיש מיניסטרוין החוץ קנדי (Kennedy), השגריר או מזכיר המדינה קנדי, לווינגטון, אל מיניסטרוין החוץ האמריקאי.

אב בית הדין זה השגריר, לא מזכיר המדינה, אדוני אמר "מזכיר המדינה קנדי".

ד"ר סרביציוס כאן כתוב "Secretary of State".

אב בית הדין כן, "Secretary of State", זוהי הכתובת.

ד"ר סרביציוס אני באמת לא הבינתי כראוי את הממוען, אבל זה לא החשוב. מדובר כאן ביחסו, בדיווח על יחסו של ריבנטרופ לשאלת הגירתם של היהודים, ומסתבר מתוך המסמך הזה כי אכן אכן הנגף היתה שאלת ההון, העברת ההון. ובוזה היתה יותר נוחה עמדת האנגלים, הם גילו הבנה והיו מוכנים למשא ומתן, לשבת ולדון בהגירתם של יהודים. אולם העניין נכשל בסופו של דבר בגלל עמדתו הבלתי אפשרית והבלתי סבירה של ריבנטרופ. יש כאן מובאה מתוך המסמך שברצוני להביאה.

אב בית הדין זה מקביל גם לת/110 שאדוני הביא קודם? כך אני מביין.

ד"ר סרביציוס רשמתי כאן אומנם ת/115, אולם ייתכן שנפלה טעות.

אב בית הדין יש שם שיחה עם השגריר הבריטי, ופה – עם השגריר האמריקאי.

ד"ר סרביציוס יש כאן דו"ח. מדובר כאן שנמסר על ידי ברנוזה (Berenger) ללונדון, שמצב העניינים לא טוב באשר למשא ולמתן על ההגירה, וכאן נאמר להלן: "כאשר לחצו עליו אמר ריבנטרופ לבונה (Bonnet), שהיהודים בגרמניה, ללא יוצא מן הכלל, הם כייסים, רוצחים וגנבים. הרכוש אשר היה בידיהם הושג בניגוד לחוק". העד, האם בימי פעולתך במשרד IV למדת להכיר את עמדתו זו של ריבנטרופ ביתר פירוט, את עמדתו זו ואת גישתו זו?

הנאשם בכיוון זה – בעצם רק באשר להכנתו של הורטי (Horthy) בפרשת הונגריה, ואולי עוד באשר לפרשת דנמרק. אבל מן הסתם מסתברת נטייה זאת מקריאתם של כל המסמכים המונחים כאן לפנינו.

ד"ר סרביציוס אדוני אב בית הדין, אני מגיע לפרשה אחרת, דהיינו, לתפוצת המסמכים ולחלוקת העבודה במשרד. ת/94, מסמך התביעה מס' 1241. אבקש לעיין בעמ' 9 של מסמך זה. מדובר כאן בסעיף 6, כיצד מטפלים בדואר המתקבל. יש לשכת רישום מיוחדת המקבלת את הדואר. אני מפנה אל העד את השאלה: מה היה פשר הדברים, מה היה חשיבותו של הדבר אם היה כתוב על מסמך מסוים "לידיו של" או "לידי אוברשטורמבפירר אייכמן"?

הנאשם היה זה אך ורק להקלת עבודתו של צוות צומת הדואר הנכנס, כדי שיידעו לאן להפנות. וכאן גם עלי לציין שהיה הרי רשום על יד השם, היה רשום להקלת העבודה (Vertreter) OVI (oder im Amt), או לממלא תפקידו. היה זה פשוט עניין להקלת הנתיבים המשרדיים ותו לא.

ש. בת/96, מסמך התביעה מס' 919, מדובר בהקמת המשרד הראשי לביטחון הרייך על ידי איחודם של משרדים שהיו לפני כן

בדרך זו, כפי שייראה אחר כך הדבר, שאכן הושגו הדברים באוסטמרק (Ostmark), זאת אומרת באוסטריה. הכספים האלה היו דרושים לכך שהארגונים היהודיים יעשו פעולות המכוונות להכנה להגירה, כגון הכשרות, הכשרות מקצועיות, כי הרי ארצות הגירה לא מעטות דרשו הוכחות לרכישת מקצוע כלשהו, שיהיה בידי המהגר המבקש להגר. הכספים היו דרושים גם לתשלום מנגנון הפקידים והעובדים, העובדים במוסדות הקהילתיים, במוסדות הסעד הקהילתיים וכו' וכו'. כל זה היה מכוון למטרת ההגירה. אולם, כפי שצינתי, היו לשכות ממלכתית שונות ששמו מכשולים על הדרך הזאת, עיכבו וגרמו לקשיים.

ש. כן מדובר שם בהידברות מדי חודש בחודשו של הלשכות המעוניינות בדבר, ובסוגריים השם הינקל (Hinckel). במה מדובר כאן?

ת. לדאבון לבי עלי לחזור כאן על דברי שאמרתי קודם, כדי להבהיר את הנקודה הזאת. כפי שאמרתי, רצו הכול וביקשו לקדם את ההגירה בכל האמצעים. אולם לא היה תיאום כדי לאפשר את הדבר. היו לשכות והיו משרדים שעמדו למכשול על דרך ההגירה. נתתי את דעתי לדבר ואמרתי בלבי, כי ישיבה חודשית ליישור ההדורים, להשגת שיתוף פעולה על ידי תיאום, אם על דרך החקיקה או על הדרך המנהלית, תעשה הרבה לקידומה של העבודה הזאת ולהקלת דרכם של שני המוסדות גם יחד, שיוכלו לעשות את שלהם ללא חיכוכים ובדרך הטובה ביותר.

אב בית הדין מי זה הינקל?

הנאשם הינקל היה ממונה על התרבות ברייך, במסגרת המיניסטרוין לתעמולה של הרייך. הוא היה אחד המעטים, אשר עשה כל מה שהיה ביכולתו, מיזמתו שלו למען ההגירה, כמובן במסגרת ובתוקף התפקיד. ועל כן רשמתי לעצמי כאן את שמו של הינקל דרך משל להצביע עליו, מה ניתן להיעשות.

ד"ר סרביציוס לבסוף יש שם עוד סימון, "Ländereien, Madagascar" ("קרקע, מדגסקר"). מה הביאך לכתובת המילה הזאת?

הנאשם ברור היה לי כי כל פתרון שהוא לא יהיה אלא פתרון למחצה, לא תהיה זו אלא נקיטת אמצעים לחצאין. שהרי קיימת לא רק בעיית הארצות אשר מהן מהגרים היהודים, אף לא רק בעייתן של הארצות אשר אליהן יהגר היהודי, אלא אולי בראש ובראשונה קיימת בעייתו של היהודי עצמו, שלא יהיה זה לגביו אלא חצי פתרון. וכפי שאמרתי קראתי כבר באותם הימים את הספר מדינת היהודים. היתה זו לגבי תגלית גדולה, אולי כביצת קולומבוס, ההכרה שרק אם תהיה להם מדינה משלהם יוכלו היהודים להתגבר על הקשיים והקשיים יעלמו מאליהם. מחשבות אלו אשר היו בלבי, ריכזתי באופן תמציתי ורשמתי בקיצור, במילה האחת הזאת הרשומה כאן, כפתרון נוסף אשר הוא אולי הפתרון היחיד הנכון. ולכן ציינתי בסוגריים את המילה "מדגסקר". אמרתי בלבי, גם זכרתי שהרצל, אף על פי שרצה בארץ ישראל, הסכים – לא ברצון – אך הסכים בכל זאת בתור מקלט לילה למקום אחר, ומדובר במדגסקר, על אף הקשיים שהיו לו בתוך החוגים הציוניים שלו. זו היתה התזכורת אשר רשמתי כאן לעצמי, ארץ כלשהי, אדמה מוצקה מתחת לרגליהם.

ש. ועתה למסמך ת/115, הוא מסמך התביעה מס' 505. מדובר כאן

ת. כן. כאן בתאריך 5 בפברואר 1940 הועברה המחלקה המיוחדת הזאת אל מבנה התקן המתוקן של המשרד הראשי לביטחון הרייך בתוך אגף IV, המשרד של משטרת המדינה החשאית, בתוך מחלקה IVB.

ד"ר סרבציוס במחלקתך אין המחלקה "יהודים" כלולה כאן בתכנית הזאת? האם זה נכון?

ת. כן. מבחינת היהודים היתה מתפקידי רק ההגירה, וכך גם נובע משם המחלקה: "הגירה ופינוי", דהיינו הגירה בכל הנוגע לגזרה היהודית ואילו פינוי – זה מכוון לתחומו של נציב הרייך לחיזוק יסודות העם הגרמני, משרה שאליה מונה אז הימלר. ודבר זה נגע לפינוי מרחבי המזרח הגרמניים החדשים אשר סופחו אז לרייך, כפי שצויו על כך היטלר והימלר, פינוים מהיהודים ומהפולנים, דהיינו רק מבחינת לוח ההיסעים.

ש. המסמך הבא ת/99, מסמך מס' 36 – תכנית נוספת לחלוקת תפקידים מיום 1 במאוס 1941. בעמ' 16 מתואר מבנה האגף IVB ביתר פירוט. בעמ' 16 – במחלקה IVB4, לראש המחלקה אייכמן נוספו עתה ענייני היהודים וענייני הפינויים. התרצה להסביר כיצד הגיעו הדברים לידי הרחבת תחומים זו?

ת. תוך כדי מאמצי הריכוז ההולכים ומתקדמים עקב מצב המלחמה, נוספו כאן על פינוי והגירה, בה סומנה המחלקה לפי התכנית הישנה לחלוקת התפקידים, כל ענייני היהודים, דהיינו – כל החובות בעלות המשמעות למשרד IV, ולא כפי שטוענים לעתים להניח לגבי המשרד הראשי לביטחון הרייך; כל ענייני היהודים שנגעו למשרד IV שבתוך המשרד הראשי לביטחון הרייך – לגבי זה הייתי אני הממונה. אולם הואיל והטיפול העצמאי על ידי ראש המחלקה בדברים אלה היווה דבר בלתי אפשרי, כי אי אפשר היה להחליט בבעיה בסמכות עצמית, ונהוג היה לקבל החלטות תוך שיתוף מחלקות אחרות במשרד IV בשיתוף פעולה של המשרדים בינם לבין עצמם ביחד – הרי שמר לעצמו ראש המשרד IV את הסמכות הבלעדית להוראה ולפיקוד, כפי שנובע גם באופן מפורט מתוך העדויות. רואים זאת בבירור מתוך התכנית לחלוקת התפקידים. למשל, חובותיו של משרד I – כאן טיפלו בכל ענייני כוח האדם של המשרד הראשי לביטחון הרייך. גם כאן בעמ' 6 למטה מנויים ענייני עונשין משמעותיים, ענייני משמעת של הס"ס בתוך המשרד הראשי לביטחון הרייך. ואלה היו נתונים בכללם לשיפוט המשטרה והס"ס. במשרד II שנראה כאן בעמ' 7 – משרד זה טיפל ברישום הכללי של הדואר הנכנס והיוצא, בכרססת המרכזית, בקבלתו ובפתיחתו של הדואר, בכל מערכת ההבטחה, הן של הבניין הראשי, והן של הבניינים הנלווים. אם אמרתי קודם שמחלקתי IVB4 היתה מוסמכת לפעולה רק לגבי המשרד IV ובתחום תפקידי, טענתי זאת מוצאת לה אישור ברישום לגבי אגף IIa בעמ' 8. כאן המחלקה IIa2 – תחיקה; הנמנים על מחלקה זו רשומים בכמה מסמכים. המחלקה IIa5 היתה ממונה על קביעת עובדת האיבה לעם ולמדינה ועל חילוט רכושם של אויבי העם והמדינה וכן על שלילת הנתונים הגרמנית, כי פעולות אלה, בתוך משרד II, היו אפוא כלולות במחלקות אחרות לגמרי מאשר מחלקתי, ורק בתכנית מאוחרת יותר שולבו במחלקה שלי.

ד"ר סרבציוס סבורני כי אין לקבוע עמדה במפורט. אולם חשוב אולי כי תסביר לגבי האמור בעמ' 14, לגבי עמדתו של ראש המשרד מילר, מה היתה משמעותה?

משרדים נפרדים. יש לתת את הדעת על מסמך זה באשר לעמוד האחרון שבו, נקודה 3. מדובר כאן בתכנית חלוקת העבודה המשרדית. התכנית הזאת, מיד נגיע אליה. מסתבר מכאן שהיו לשכות מיוחדות, מחלקות מיוחדות, אשר לא הופיעו בחלוקת התפקידים המקורית. בשל כך אני מגיש את המסמך הזה.

אב בית הדין איני רואה את זה מסעיף 3 שאדוני ציטט עכשיו.

ד"ר סרבציוס כאן מדובר בנקודה 3: "משרדי המשרד הראשי לביטחון הרייך וסמכות עבודתם והחלוקה לאגפים (Gruppen) ומחלקות (Referate) נקבעת על ידי התכנית לחלוקת התפקידים (Geschäftsverteilungsplan)".

אב בית הדין אבל אין פה שום דבר מה שאדוני קרא Sonderabteilung (מחלקה מיוחדת).

ד"ר סרבציוס לא, זה עדיין אינו מופיע כאן, אך יופיע מיד במסמך הבא, בתכנית עצמה של חלוקת התפקידים. זה יופיע בת/170, מסמך התביעה מס' 1398.

במסמך זה מתאריך 21 בדצמבר 1939 מדובר במחלקה מיוחדת ובראש מחלקה מיוחדת. ראשות המחלקה המיוחדת הזאת נמסרת לידי של אייכמן. אדוני העד, התרצה להסביר את עניינה של המחלקה המיוחדת הזאת אשר נמסרה לידיך?

ת. ובכן, באותם הימים נתמנה הימלר לקומיסר הרייך, נציב הרייך לחיזוק יסודות העם הגרמני, והתחיל להוציא את פקודותיו הראשונות, אשר הביאו מיד לידי תוהו ובוהו מוחלט, בעיקר בשטח המעשי הטכני. היה מדובר כאן בלוח היסעים, בהסכמים עם הרייכסבאן (Reichsbahn – הנהלת הרכבת הממלכתית), בהסדרים שלא דפקו. כל הלשכות הוציאו הוראות משלהן, כל גאוליטר הוציאו הוראות משלו, כל מפקד בכיר של ס"ס ומשטרה נזקק מיד להוראות שניתנו לו לביצוע; בקיצור: איש הישר בעיניו עשה. ונושא הסבל העיקרי היה האיש אשר עמדו לפנות אותו, בין שהיה יהודי ובין שהיה פולני. הוא סבל משעות ארוכות של השתיית רכבות בתחנות וכיוצא באלה. מסיבות אלה החליט ראש משטרת הביטחון והס"ד, שהיה אז היידריך, להתקין מחלקה מיוחדת לתיאום כל הדברים האלה – התקנת לוח היסעים וכיוצא בהם. אין אפשרות להכליל מחלקה מיוחדת כזאת מניה וביה בתוך תכנית העבודה של המשרד כולו. המחלקה המיוחדת נשארה מחלקה מיוחדת, עד אשר מפיצים תכנית חדשה שבה אפשר להכליל את המחלקה המיוחדת כאחת המחלקות בתקן. גם נציבות המנגנון במשרד הראשי מכלילה את אנשי המחלקה הזאת כמחלקה רגילה לפי התקן ואת ראש המחלקה מכניסים לתקן. ברצוני להצביע על כך שלא רק בגרמניה נהגו להשאיר מחלקה מיוחדת מחוץ לתקן, עד שעורכים שידוד מערכות רגיל בתקן, אלא גם בארצות הברית של צפון אמריקה, כך למשל, באשר לפצצת האטום, היו מחלקות מיוחדות לאין ספור ולמאותיהן, אשר בבוא העת קרה אתן אחת משתיים: או שהוכללו בתקן הכולל והרגיל או שפוזרו עם תום עבודתן ופעילותן.

ד"ר סרבציוס עכשיו אעבור ל-ת/647, מסמך התביעה מס' 1488 [צ"ל מס' 1588] – תכנית חלוקת העבודה מתאריך 12 בפברואר 1940. אבקש לעיין בעמוד שלפני העמוד האחרון. מדובר שם באגף IVD, שאחר כך הופך לאגף IVB. אדוני העד, האם זה תיאור תהליך העברתה של המחלקה המיוחדת אל תוך כותלי התקן הרגיל?

אולם גם דברים ארגוניים קטנים אשר בגדר משרד IV היו בכל עת בתחום השגתו מבחינת הפיקוח וזכו לטיפול בלשכתו. כך, למשל, אפילו חלוקת מקומות העבודה של עובדי המדורים וראשי המחלקות הוסדרו, אושרו ונדחו על ידי לשכתו, וכך הפיקוח על פעולות המחלקות היה מרוכז בלשכתו, ומאוחר יותר פוזר בעקבות מאורעות המלחמה. במילים אחרות: שום ראש מחלקה או שום מחלקה במסגרת משרד IV לא יכלו להתפאר כי הם נהנים ממעמד מיוחד. וכולם כאחד נמדדו באמת מידה אחת על ידי ראש המשרד, גרופנפירר מילר, ועמדו בכול בפיקוחו ותחת ביקורתו.

אב בית הדין ד"ר סרבציוס, אם נוח לאדוני, נפסיק כאן, כי השעה מאוחרת.

ד"ר סרבציוס כן, תהיינה בפי עוד כמה שאלות ביחס לתכנית זו של חלוקת התפקידים.

אב בית הדין נמשיך בזה מחר.

אב בית הדין איזה עמוד, 14 ?

הנאשם 15.

ד"ר סרבציוס בעמ' 14 למטה, משרד IV – תָּקַר היריבים והמלחמה בהם.

ת. לראש המשרד היו כפופים במישרין הרשות לאיסוף המודיעין, המגוע עם משטרת חוץ ועוד. הוא היה בתפקידו המפקח הכללי על הגבולות. דהיינו, על ידי העמדת כל איסוף המודיעין למרותו היו בידי מילר ידיעות מצוינות על כל הנעשה ברייך כולו ובמרחבים הכבושים, ולא יכול היה אחד מפיקודיו לעשות כל צעד בתפקידו הרשמי מבלי שצעד זה דווח או נמסר למילר בדרך הקצרה ביותר. כך היתה לו ביקורת מצוינת על ראשי המחלקות שלו. עבודתו בעת ובעונה אחת בתור מפקח כללי על הגבולות גררה לכך – אם לתת דוגמה מהמחלקה שלי – את העובדה, שלא יכולתי לבצע על דעת עצמי הגירה בלתי-ליגאלית, כי ההגירה נאסרה על ידי הימלר, ומיד היו פקידי הגבולות מדווחים לצמרת, והייתי נתבע לאחריות, על סמך איזו פקודה פעלתית כאן.